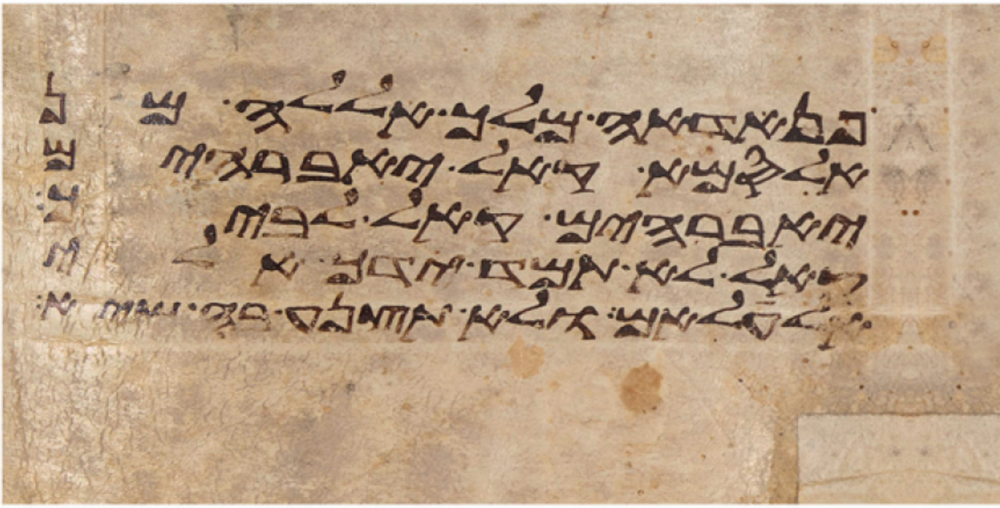
The Samaritan Version of Saadya Gaon's Translation of the Pentateuch

Critical Edition and Study of MS London BL OR7562 and Related MSS

Tamar Zewi

BRILL

The Samaritan Version of Saadya Gaon's Translation of the Pentateuch

Biblia Arabica

VOLUME 3

The titles published in this series are listed at *brill.com/biar*

The Samaritan Version of Saadya Gaon's Translation of the Pentateuch

Critical Edition and Study of MS London BL OR7562 and Related MSS

Edited by

Tamar Zewi

BRILL

LEIDEN | BOSTON

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

Zewi, Tamar, author.
The Samaritan version of Saadya Gaon's translation of the Pentateuch : critical edition and study of MS London BL OR7562 and related MSS / Tamar Zewi.
pages cm. – (Biblia Arabica, ISSN 2213-6401 ; volume 3)
Includes bibliographical references and index.
ISBN 978-90-04-27765-6 (hardback : acid-free paper) – ISBN 978-90-04-29079-2 (e-book : acid-free paper)
1. Bible. Pentateuch. Judeo-Arabic–Samaritan–Version. 2. Bible. Pentateuch. Samaritan. Sa'adia ben Joseph.–Versions. 3. Manuscripts, Samaritan. I. Bible. Pentateuch. Judeo-Arabic. Samaritan. 2015. II. Title.

BM930.Z49 2015
222'.1045–dc23

2015005777

This publication has been typeset in the multilingual "Brill" typeface. With over 5,100 characters covering Latin, IPA, Greek, and Cyrillic, this typeface is especially suitable for use in the humanities. For more information, please see www.brill.com/brill-typeface.

ISSN 2213-6401
ISBN 978-90-04-27765-6 (hardback)
ISBN 978-90-04-29079-2 (e-book)

This book is printed on acid-free paper.

Contents

Acknowledgements

The present book resulted from a four-year research project primarily dedicated to MS London BL OR7562 and the Samaritan version of Saadya Gaon's translation of the Pentateuch included in it. The research was supported by The Israel Science Foundation, and could not have been conducted without ISF assistance.[1] I would also like to express my gratitude to the staff of the Research Authority at my university, the University of Haifa, and to the faculty and staff in the Taube Center for Jewish Studies at Stanford University, where I conducted my research through my sabbatical in 2011. Among the faculty of the Stanford Center for Jewish Studies I would especially like to thank Dr. Vered Karti Shemtov, who served as its co-director and as my sponsor during my stay there.

My profound thanks also go to my two research assistants, my doctoral student Mr. Barak Avirbach, who contributed immensely to this research all along, and my former doctoral and post-doctoral student Dr. Mikhal Oren, who joined the project at a later stage, and contributed greatly to its accomplishment. I have also benefitted considerably from the assistance and advice of Dr. Lynne Porat, our Inter-library Loan Department librarian at the University of Haifa, in tracing and obtaining copies of important manuscripts; likewise other librarians and curators: Ms. Tatiana Drubetskoy from the Inter-library Loan Department at the University of Haifa, Mr. Boris Zaykovsky and Ms. Olga Vasilyeva, curators of the Oriental collections in the Manuscript Department at the National Library of Russia, and Ms. Jan Whalen, Collection and Research Support Assistant (Digital Images), and Ms. Elizabeth Gow, Manuscript Curator and Assistant Archivist, at John Rylands Library at the University of Manchester.

This research would not have been undertaken had not Prof. Abraham Tal approached me as early as 2006 with a suggestion that I undertake the investigation of the Arabic column in MS London BL OR7562. Prof. Tal had himself published the Aramaic column of this manuscript in a critical edition of the Samaritan Aramaic translation of the Pentateuch in his book *The Samaritan Targum of the Pentateuch: A Critical Edition*, published in three volumes in 1980, 1981 and 1983 at Tel Aviv University; seeing the importance of the Aramaic column in this manuscript, he assumed that its Arabic column would prove equally significant. I now realize how right he was: the Arabic column in this

1 This research was supported by THE ISRAEL SCIENCE FOUNDATION (grants No. 18/09). This book was published with the support of the ISRAEL SCIENCE FOUNDATION.

manuscript indeed contributes a great deal to our knowledge of the origins of the Samaritan Arabic translation of the Pentateuch, as well as the overall exposure of the Samaritans to Christian, Jewish and Islamic culture and literature, and the intertwined worlds in which they were all active. I would also like to express my gratitude to Prof. Geoffrey Khan, Prof. Meira Polliack, Prof. Eliezer Schlossberg, Dr. Gregor Schwarb, and Dr. Ronny Vollandt for their advice and assistance at various stages of the research.

This is also an opportunity to commemorate my lifetime teachers, Prof. Gideon Goldenberg OBM and Prof. Anson F. Rainey OBM. They both passed away recently, and I deeply miss them and their constant inspiration and advice. Finally, I express my utmost gratitude to my parents Zfira and Moshe Dim, my husband Gill, our daughter Noga and her family and our son Oded.

List of Symbols and Abbreviations to the Critical Edition

1	folio number (recto)
1b	folio number (verso)
א	character written by the original scribe
א	character written by a later hand
أ	Arabic script inserted by a late hand
^{א}	superscript or interlinear characters
Lא	characters in left margin
אR	characters in right margin
BR**א**	early interference (black ink faded to brown)
RE**א**	very late interference (red ink)

Original and early-stage diacritical signs:

ث	ת׳ (rare)
خ	ח׳
ذ	ד׳ (very rare)
ض	צ׳
ظ	ט׳
غ	ע׳

Late diacritical signs:[1]

ث	ת̇
خ	ח̇
ذ	ד̇
ض	צ̇
ظ	ט̇
غ	ע̇
ة	ה̈

1 Sometimes also added by late hands to early characters; in MS Manchester JRL Sam. 2 these are used by first hand characters.

[-]	missing or illegible characters
[′]	diacritics normally used by the various hands but omitted here
[…]	multiple words missing or illegible
[-̲]	lacunas created by erasure
[א]	corrupted, blurred, or fragmentary but legible characters
[א]	lacunas filled in or illegible characters reconstructed from other versions and/or context[2]
א̲	characters written over erasure marks or other/older characters
[א̲]	erased characters that can be reconstructed
[א̶]	characters marked for deletion by one or two horizontal lines drawn above them (very rare)
ת[′]	diacritic added by editor to distinguish ת′ (ث) from ת (ت)
ד[′]	diacritic added by editor to distinguish ד′ (ذ) from ד (د)
א/ת	variant in the text either in the same stage or in different stages; replacements of erased characters by others
⟨א⟩	character(s) omitted from the text, probably due to scribal error[3]
⟨… ⟩	multiple words omitted from the text, probably due to scribal error
>א<	misplaced character(s), probably due to scribal error[4]
(’צ<) ’ט, (’ט<) ’צ	interchange of ’צ and ’ט
(ת/!)א	editor’s correction of probable scribal errors, with incorrect character(s) in parentheses[5]
ء	*hamza* inserted by a late hand above or following a Hebrew character
Diff.	unclear or unexpected lexical usage
Gen	Genesis
Exod	Exodus
Lev	Leviticus
Num	Numbers
Deut	Deuteronomy
(biblical book, chapter: verse)	parallel verses in the Masoretic Pentateuch
dot within a verse	A Masoretic parallel concludes at this point of the verse
(א)	Indication of the Samaritan division of the ten commandments (Exod 20:2–13 and Deut 5:6–17)

2 Only where reconstruction is highly plausible.

3 Only where it is highly plausible.

4 Only where it is highly plausible.

5 Only where it is highly plausible.

Introduction

This book consists of two parts. Part 1 is primarily dedicated to research of the Samaritan version of Saadya Gaon's translation of the Pentateuch—its phases, components and characteristics, and the possible connections of the first stage to other Saadyan versions, to other Samaritan Arabic translations of the Pentateuch, to Christian Arabic Bible translations, and to Karaite Bible translations. This study is mainly based on the Saadyan version found in MS London BL OR7562 (ca. 1300), a Samaritan triglot containing three versions of almost all the Samaritan Pentateuch, in Hebrew, Aramaic and Arabic, and written in Samaritan script. The original parts of the manuscript include folios 4, 7–10 and 12–189, excluding damaged lines and lacunas mostly in the top and left side of various folios. The original folios contain Gen 3:2–22, 5:24–9:21 and 11:2–50; all of Exodus, Leviticus and Numbers, and Deuteronomy up to 27:1. At the end of the 19th century (1894) the Samaritan scribe and priest Salama b. Amram b. Salama b. Tabya restored on paper the missing parts (Gen 1:1–2:25a, 3:23–5:23, 9:22–10:32 and Deut 27:1b–34:12, on folios 1–3, 5–6, 11, and 190–198) before the sale of the manuscript to the British Museum in 1910. Many other hands completed, corrected, and replaced numerous words, phrases and sometimes larger parts of the manuscript at various stages; these interventions cannot always be distinguished in the manuscript. The research in Part 1 of this book also includes references to other short manuscripts, some of which probably originally parts of MS London BL OR7562; viz., MSS St. Petersburg RNL Firk. Sam 179 and 178 and MS Manchester JRL Sam. 73, and others consisting of parts of Saadyan versions, viz., Deut 11:2–26:14 in MS Oxford Bodl. OR139 and Deut 32–34 in MS JRL Sam. 2.[1]

A special effort was made to validate all conclusions concerning the Samaritan version of Saadya Gaon's translation of the Pentateuch in the parts of MS London BL OR7562 that could be recognized as original and belonging to its first stage. To determine the relation of the Saadyan Samaritan version in MS London BL OR7562 to earlier or contemporaneous translations by other Christian and Jewish communities, including pre-Saadyan, Saadyan and Jewish Karaite, as well as to Islamic sources, the book begins with the setting in which the Samaritan Arabic translations evolved (chapter 1). It continues with a survey of the various sources for the study of Saadya Gaon's translation of

1 A detailed description of all the manuscripts included in the critical edition is given in § 3.1 below.

 | DOI: 10.1163/9789004290792_002

the Pentateuch and a description of that translation (chapter 2). Next follows a detailed description of the Samaritan version of Saadya Gaon's translation of the Pentateuch, mainly based on MS London BL OR7562—its characteristics, script and orthography, and language, including Neo-Arabic dialectal interference, the type of Arabic in which it was composed, Hebrew and Aramaic features, Islamic vocabulary, unusual and special translations, and methods of translating proper nouns (chapters 3–5). A chapter is then dedicated to the adaptation of MS London BL OR7562 to the Samaritan Pentateuch (chapter 6). Two more chapters deal with Christian and Karaite parallels in MS London BL OR7562 and in other Samaritan Arabic manuscripts (chapter 7) and with the possible presence of other Samaritan Arabic versions already in the first stage of MS London BL OR7562 (chapter 8). Chapter 9 constitutes a conclusion, while the last chapter (10) is a short technical introduction to the critical edition.

Part 2 of the book is essentially a critical edition of MS London BL OR7562, followed by three appendices. Appendix A presents Gen 10:12b–25a based on MS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 179; Deut 28:11b–42a, 29:9–30:1a based on MS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178; and Deut 28:47–29:1 based on MS Manchester JRL Sam. 73. These three sources are short manuscripts containing missing sections of MS London BL OR7562, before its restoration at the end of the 19th century. These folios, which probably originally belonged to MS London BL OR7562, were torn out of it and found their way to other libraries. Appendix B presents Deut 11:2–26:14 from MS Oxford Bodl. OR139, as only this part of the manuscript displays a Saadyan version. Appendix C presents Deut 32–34 from MS Manchester JRL Sam. 2, which is the longest continuous text of a Saadyan version in this manuscript. The standard text in the critical edition of MS London BL OR7562 is not accompanied by any apparatus, since only one major manuscript with a Samaritan version of Saadya's translation of the Pentateuch exists; there are no other manuscripts with variants to this version.

Another important source for a critical edition of the other two main Samaritan Arabic versions—the early Samaritan Arabic translation and its later revision, including an apparatus displaying variants for each—is Shehadeh's edition.[2] The critical edition presented in part 2 of the present book, together with the Samaritan versions shown in Shehadeh's edition, other important Saadyan versions and early Christian and Karaite Arabic Bible translations conveyed in

2 Shehadeh 1989 I, 2002 II.

various manuscripts and editions,[3] made possible the extensive comparison that yielded the results presented in part 1.

3 The numerous manuscripts and editions of other Jewish and Christian Saadyan versions, other early Christian Arabic Bible translations, and certain Karaite translations are displayed in the list of manuscripts and in the list of other primary sources at the end of part I. These sources and their contribution to the research are discussed in part I below.

PART 1

The Samaritan Version of Saadya Gaon's Translation of the Pentateuch

CHAPTER 1

Early Medieval Arabic Bible Translations

Introductory Remarks

The spread of Islam from the 7th century onward, north and west from Arabia, rapidly changed the languages used by the population in the conquered areas of the Middle East. A variety of Aramaic dialects, as well as Greek and Coptic, used by Christian communities, Rabbanite and Karaite Jewish communities, and Samaritan communities were gradually replaced by Arabic, which itself split over time into geographical and communal vernaculars.[1] This change created a need for Arabic translations of religious and other works and consequently spawned a vast enterprise of Bible translations into Arabic. This probably began by the 8th century, though scholars debate this. Tobi suggests that the first Jewish Arabic Bible translations should be dated earlier and attributed to the Arabic-speaking Jewish tribes in pre-Islamic Arabia.[2] Other scholars posit the existence of a Christian translation into Arabic of parts of the Bible, in particular the Gospels.[3] Griffith, whose recent study of the Bible in Arabic[4] examined the earliest attestations of written Arabic Bible translations, shows that dating them to the pre-Islamic era presents substantial difficulties. First and foremost, no decisive evidence points to the existence of a written Arabic Bible, complete or incomplete, at this time.[5] Second, the references in Islamic sources to biblical and related texts are in Hebrew and Aramaic, principally Syriac, not in Arabic. Third, the references to biblical stories in the Qurʾān are by and large paraphrases, not quotations, and the sources of the biblical stories in the Qurʾān are the Christian Syriac Aramaic versions, not the Arabic.[6] He

1 Besides Aramaic, Greek was also adopted to a certain extent by those communities. Farther to the southwest and in a later stage, Arabic replaced Coptic in the Coptic community in Egypt. On the linguistic background of these communities on the eve of their adoption of Arabic and on the diversity among them in this gradual process, see Vollandt 2011:8–18. On the Copts' later reluctant adoption of Arabic, see Vollandt 2011:40.

2 Tobi 2001, 2014:583.

3 See a discussion of these views in Griffith 2013:41–51.

4 Griffith 2013.

5 Griffith 2013:41–53.

6 Griffith 2013:15–41, 54–96.

 | DOI: 10.1163/9789004290792_003

concludes that while oral translations of the Bible into Arabic may have been used *ad hoc* by Christian and Jewish Arab communities, a written form of the Arabic Bible did not antedate the birth of Islam but evolved as a result of its spread and impact. Griffith suggests that the Arabic Bible translation enterprise began in the second half of the 7th century and burgeoned under the influence of the Qurʾān.[7] The early Arabic translations were of individual verses embedded in other compositions, as part of essays, and even as independent writings. They continued to develop in coexisting Arabic-speaking Christian and Jewish Rabbanite and Karaite communities, and later in Samaritan communities also.

References to Arabic Bible translations that existed in the 8th century and quotations of the above-mentioned Arabic translations of biblical passages are found in Islamic literature, which used Bible translations for its own purposes—polemic-apologetic, historical, etc.[8] In general, the Arabic translations and commentaries were not created *ex nihilo* but rested on earlier traditions of Bible translation into Greek (chiefly the Septuagint), Syriac (chiefly the Peshitta), and other Aramaic dialects (e.g., Onkelos, for the Pentateuch) for their translation technique, vocabulary choices, exegetical approaches, etc.; later they were greatly influenced by Qurʾānic and other Islamic methods, mainly Muʿtazilite approaches.[9] The Christian Arabic translations mainly followed Greek and Syriac Bible translations, while the Rabbanite and Karaite translations were produced from the Hebrew original, albeit under the influence of Jewish Aramaic translations, primarily Onkelos for the Pentateuch, but also possibly with connection to earlier and contemporaneous Christian and Islamic exegetical approaches and translation techniques.[10] The goal of the present study is to examine the origins of the Samaritan Arabic translations of the Pentateuch, which emerged in a later stage. The exact date is unknown, but it may be as early as the 11th century, by which time the early Christian and Jewish Rabbanite and Karaite translations had already been created, accepted,

7 Griffith 2013:52–53. Vollandt (2011:25, 40) cites evidence that would assign Christian Bible translations based on the Septuagint and the Peshitta to the 8th and the 9th century, respectively.

8 Vollandt 2011:21–24, 62–79, 2013b:30; Griffith 2013:106–108, 179–182.

9 Cohen 2009; Griffith 2013:97–106, 125–126. Note also Drory 2000:126–146, on the contribution of Islamic writing conventions to the development of Judeo-Arabic writing in general and Saadya Gaon's Bible translation in particular. On Muʿtazilite influence on Saadya Gaon and other scholars of that age, see chapter 2 below.

10 Butbul 2012. Also note the influence of Onkelos on the Samaritan Aramaic Pentateuch (Tal 1989:445–446).

and established and had spread throughout the Middle East and farther west to North Africa and Spain.

Considering the diverse knowledge, skills, and background of the translators in each community, it is not surprising that these translations, despite their origins in intertwined worlds, display notable variety. This is evident in linguistic matters, translation techniques, and interpretations, depending on the community in which they emerged and the individual translator responsible for each.

1.1 Early Christian Arabic Bible Translations (8th–10th Centuries)

The existence of Christian Arabic Bible translations from the 8th and 9th centuries is known primarily from references to and quotations from them in Islamic sources and from manuscripts written and copied by Christian monks in Damascus, Jerusalem, the Judean Desert, and the Sinai, mainly in the 9th and 10th centuries.[11] The Arabic translation of Psalm 78, in a bilingual Greek and Arabic format, found in the treasury of the Umayyad Mosque in Damascus, may offer direct evidence of an early Arabic Bible translation.[12] There is also an old Arabic version of the Greek Gospels.[13]

In all likelihood, the earliest Christian Arabic translations of the Pentateuch are two versions rendered from the Peshitta under the auspices of the Church of the East. These were preserved in several manuscripts, the most important being two 10th-century manuscripts at St. Catherine's monastery on Mt. Sinai. The earlier version is in MS Sinai Arabic 2 (copied in 939/40) and partly in two other manuscripts; a later version, which eventually replaced it, is in MS Sinai Arabic 4 (copied in 963) and many other manuscripts. From earlier Islamic references to and parallel citations of these two versions, and analysis of the two Sinai codices and other manuscripts displaying similar versions, Vollandt

11 Graf 1944 I:86–89; Polliack 1997:18–21; Steiner 2010:52–54; Vollandt 2011:19–40; Griffith 2013:108–125.

12 There has been some debate concerning the date of this text. While some scholars believed it to be the earliest direct evidence of Arabic translation and date it to the 8th century (Haddad 1992:159–161; Blau 2002:68; see also Vollandt 2011:25–30; Griffith 2013:112–113; it is pre-Islamic according to Macdonald 2000:50), Mavroudi 2008 argues for late 9th or even early 10th century date on the basis of Greek paleography (Mavroudi 2008:326–329). Corriente suggests that this text is an example of Nabaṭī Arabic "as the immediate forerunner of Neo-Arabic" (Corriente 2007:319).

13 Vollandt 2011: 30–31; Griffith 2013:114–118.

concluded that the two early Arabic Bible versions, which he labeled Arab^{Syr}1 and Arab^{Syr}2, were produced as early as the 9th century.[14]

These translations of the Pentateuch probably became known in all neighboring circles: other Christian Churches, Jewish Karaite and Rabbanite communities, and, later, Samaritan communities. Alongside the Qurʾān and contemporary Arabic compositions, these Christian Arabic translations of the Pentateuch may also have inspired Arabic Bible translations by these adjacent communities and even served them as a starting point. Their impact on Arabic Bible translations produced by Karaite and Rabbanite scholars exceeds the scope of the current study.[15] Still, their relation to the Samaritan Arabic translations of the Pentateuch is of great importance to us and is treated more thoroughly below.

Later, Saadya Gaon's Bible translation, composed in the first half of the 10th century, was used in some Christian communities in the Islamic East, especially the Coptic Church. This translation found its way to the Constantinople, Paris, and London polyglots of the 16th and 17th centuries.[16]

---

14 Vollandt 2011:21–24, 35–40, 62–79, 104–180, 205; Lindgren & Vollandt 2013:44–55; Griffith 2013:129–132. The two manuscripts, Sinai Arabic 2 and Sinai Arabic 4, are mentioned among other codices and scrolls housed in St. Catherine's monastery in Atiya 1955:3. Steiner 2010:54 suggested that these two manuscripts were derived from one common ancestor, which was also the source of biblical quotations in several early Arabic sources. On the relation of these two manuscripts to the Peshitta, see Bassal 2013a, 2013b.

15 On the possibility that early Christian Arabic Bible translations or a sort of common tradition based on them influenced Saadya Gaon's Bible translation, see Malter 1921:141–142, n. 304, and 250–251, n. 532, for Saadya's acquaintance with another Christian work by Ḥunayn b. Isḥāq (809–873), who is said to have rendered the Bible into Arabic in the 9th century; also Zucker 1959:6–8, especially p. 7 n. 18. On Ḥunayn b. Isḥāq's life and work, see Graf 1947 II:122–129. For a reference to him by the Arab historian al-Masʿūdī as a translator of the Greek Bible, see Graf 1944 I:88–89; Polliack 1997:18; Vollandt 2011:22. However, the absence of any trace of this translation in manuscripts casts doubt on the credibility of its attribution to Ḥunayn b. Isḥāq. But Steiner 2010:54 suggests that one 9th-century Arabic translation of the Peshitta into Arabic, preserved in two related versions in MS Sinai Arabic 2 and MS Sinai Arabic 4 (10th century), may have been that composed by Ḥunayn b. Isḥāq—his lost translation. Steiner 2010:52–71 demonstrates parallels between Bible quotations by the Islamic scholar Ibn Qutayba (828–889) and these early Christian Arabic versions. On Saadya's acquaintance with earlier Arabic Bible translations, see also Blau 1992a:32–34; Polliack 1997:19; Hopkins 2002:369.

16 Vollandt 2007:39–44, 2011:79–96, 2012, 2013b:27, forthcoming; Griffith 2013:168. On the preparation of the London Polyglot and its background, see Miller 2001.

1.2 Early Jewish Arabic Bible Translations (9th–12th Centuries)

From the 9th century, Jews living in Arabic-speaking communities, like their Christian neighbors, faced a personal and cultural need for Bible translations into their vernacular. From then until the 12th century, they accordingly invested great effort in composing, compiling, and revising Arabic Bibles.[17]

It is generally believed that these versions evolved from oral translations and were not meant to replace the original Hebrew text in the liturgy, halakhic discussions, and education, but only to accompany it and serve as a study tool. In oral practice, the translation was often incorporated into a triple pattern: the original Hebrew verse was followed by an Arabic (or both an Aramaic and Arabic) translation, and possibly also by an exegetical commentary. Such a triple pattern is found in Jewish Karaite and Rabbanite manuscripts, in which each Hebrew verse or group of verses is followed by an Arabic translation and a commentary, as well as in Yemenite manuscripts of Saadya Gaon's translation of the Pentateuch, where each Hebrew verse is followed by Onkelos and Saadya's Arabic. This practice made it easier for Jewish translators to produce a unique combination of literal and freer interpretative translations.[18]

The earliest Jewish translations into Arabic of which there is written evidence are the so-called pre-Saadyan versions, discussed below. The name reflects the modern realization that Saadya Gaon was not the first Jewish scholar to translate the Pentateuch and other portions of the Bible into Arabic.[19] By the time the world discovered earlier Arabic Bible translations in Hebrew script, in the Genizah, Saadya Gaon's Arabic Bible translation was a firm reference point, so the fragmentary translations that probably predated it were designated pre-Saadyan.

1.3 Early Jewish Arabic Bible Translations: Pre-Saadyan Bible Translations (9th Century?)

These earliest Jewish Arabic Bible translations survive in several fragments, written in Hebrew script in a non-standardized phonetic orthography. They

17 On the contribution of Arabic writing conventions to the development of Saadya Gaon's Bible translation and the writing of other Judeo-Arabic compositions, see Drory 2000:142–143, 167, 170–173.

18 Polliack 2009b.

19 Malter 1921:141–142; Zucker 1959:1–7; Blau 1992a.

are generally thought to date to the 9th century.[20] This dating is also based in part on the fact that some are written on vellum, later replaced by paper in the Genizah. These translations may have continued to serve Jewish communities together with Saadya's Bible translation and have influenced later Jewish Arabic translations of the 14th century (known as *šurūḥ*, pl. of *šarḥ*).[21] An investigation of all the published Pentateuch fragments, including two different but overlapping texts of Gen 3:1–17, led Tobi to suggest that they should be divided into two groups representing two distinct primary translations. Although all the fragments in these groups display similar phonetic orthography and a literal translation technique, the two groups differ, especially in that alternative translations and sporadic exegetical comments are much more frequent in one of them.[22] A similar phonetic orthography is found in several biblical glossaries found in the Genizah and in several other non-biblical texts, which are likewise generally considered pre-Saadyan. Nevertheless, it has also been suggested that they reflect a vulgar orthography, which may have continued to exist later alongside the standard Judeo-Arabic orthography.[23]

This peculiar phonetic orthography is the most prominent feature that distinguishes the pre-Saadyan Bible translations from later Saadyan and Karaite renderings. It differs from the standardized Judeo-Arabic orthography of compositions in that language, from Saadya's Bible translation in the 10th century on. This unique spelling reflects Hebrew phonetics and orthography in its use

20 Blau 1992a: Publication of Prov 16:24–17:26 = CUL: T-S Ar. 53.8; Tobi 1993: Publication of Gen 2:15–3:17 = CUL: T-S Ar. 28.168, and Deut 30:18–31:16 = CUL: T-S Ar. 28.154; Tobi 1996: Publication of Gen 49:24–Exod 1:19 = JTS: ENA 2570.1; Tobi 1998b:64–74: Publication of Gen 4:23–6:2, Num 32:23–33:14, and Deut 1:9–36 = CUL: T-S Ar. 19.152, also discussed in Tobi 1997; Tobi 2001:28–56: Publication of Gen 35:26b–40:14a = Oxford: MS Heb. c. 19/3 (Fol. 21); Blau 2002:145–154: Publication of Prov 15:26–16:9 = CUL: T-S Ar. 53.8, Prov 16:24–17:26, 18:17–19:10 = Paris, Mosseri: Moss. VI, 45; Tobi 2005:126–141: Publication of Gen 3:3–24, 9:17–10:10 = London, British Library: MS BL 5562A, 1a–2b; Exod 35:1–37:9 = London, British Library: MS BL 5562A, 5a–10b; see also Polliack 1997:285–287, 1998a:610–614, 1999:118–120, 2013:130; Blau 1998c:236–237; Hopkins 2002, a glossary of the published pre-Saadyan texts in Kizel 2011, and Vollandt 2011:46–50. Tobi 2006:30–32 mentions more such fragments, and see also Tobi 2005:115.

21 Tobi 2005:125, Polliack 1997:81, 82; 2009b; Hary 2009a. Works dealing with certain *šurūḥ* or groups of *šurūḥ* are e.g., Bar-Asher 1988b; Avishur 1988, 1991, 1992; Doron 1985, 1991; Hary 2009b:51–159.

22 Tobi 2005:115–117, 2014:583.

23 Blau & Hopkins 1984, 1987, forthcoming; Blau 2002:136–146; Tobi 1998b, 2006:22–23, 55–66, 2012:270–273; Polliack & Somekh 2000:40; Eldar 2001:25.

of ד instead of צ to mark the Arabic letters ض and ظ and its inconsistent use of vowel letters; among other things, it indicates the definite article only when it is phonetically realized. These fragments show similarities to Saadyan and Karaite vocabulary, particularly in Hebraisms that adhere to the original text by using cognate Arabic roots and Arabicized Hebrew roots.[24] The translation technique tends to the literal and imitative. A well-known Karaite practice found in pre-Saadyan texts is the use of altered or invented Arabic words as parallels to Hebrew ones. Two prominent examples are איא for את and אייס for יש.[25] Blau, in an early publication, emphasized the lexical parallels between Saadya Gaon's Bible translation and the vocabulary of the translations that preceded it; but Polliack pointed to a stronger connection to the lexical, syntactic, and textual characteristics of Karaite Bible translations.[26] Later, Blau conceded this Karaite connection, as did Hopkins.[27] Tobi, however, took a different approach, suggesting that the phonetic orthography displayed in the pre-Saadyan fragments may have originated in a Jewish community in pre-Islamic Arabia.[28] Be that as it may, the older view that there were no Jewish Arabic translations prior to Saadya Gaon's Bible translation is no longer valid.[29]

Despite these similarities in vocabulary, syntax and textual charactersistics, the 10th-century and later Saadyan Judeo-Arabic and Karaite Arabic Bible translations still differ widely in orthography, but also in vocabulary and syntax, from the pre-Saadyan, and cannot be considered their direct descendents. Nevertheless, the Saadyan and Karaite Arabic Bible translations from the 10th century on probably evolved from earlier Bible translations for which there is no evidence, that were similar or related to the pre-Saadyan, or at least were influenced by them.[30]

---

24 On parallel pre-Saadyan and Saadyan vocabulary, see Blau 1992a:34; Polliack 1997:285.

25 Blau 1992a:32–33; Tobi 1993:89–90; Polliack 1997:286; Hopkins 2002:372–373; Vollandt 2013a:184. On Hebraisms in Arabic versions of the Hebrew Bible in general, see Vollandt 2013a.

26 Blau 1992a:34; Polliack 1997:285–287.

27 Blau & Hopkins 2000:11; Hopkins 2002.

28 Tobi 1993:115, 2001:20–27, 2004, 2014:583.

29 Malter 1921:141–142; Zucker 1959:1–7; Blau 1992a.

30 Blau 1992a:34; Polliack 1997:286.

1.4 Early Jewish Arabic Bible Translations: Rabbanite and Karaite Translations (10th–12th Centuries)

The Jewish translations produced between the 10th and 12th centuries were frequently part of larger bodies of exegesis. Such was Saadya Gaon's Arabic Bible translation, known as the *Tafsīr*. This translator and the translation itself are discussed in detail in the next chapter. Suffice it to say here that this version, created in the first half of the 10th century, soon became authoritative among Rabbanite Jews and dominated their scholarly world. It was transmitted through two major branches in Hebrew script. The earliest and most important representative manuscript of the eastern branch is MS St. Petersburg RNL Ebr. II C (undated, ca. 1009/1010), supplemented by MSS Oxford Bodl. Poc. 395–396 (dated 1448). The Yemenite branch is preserved in numerous Yemenite codices; starting in the 14th or 15th century this version was adapted in the Jewish translations known as *šurūḥ*.[31] Saadya's work was upheld and advanced by other medieval Jewish scholars in Andalusia from the 11th century onward.[32]

In general, Saadya followed the early translation techniques applied in pre-Islamic Bible translations into Aramaic, notably that of Onkelos. In addition to following and refining these techniques, Saadya also developed new methods, as will be explained in the next chapter.

The Karaite Bible translators and commentators of that age included Dawūd al-Qūmisī, Yūsuf ibn Nūḥ, Sahl ben Maṣliaḥ, David ben Boˁaz, Salmon ben Yeruḥam, and Yefet ben ˁElī in the 10th century, Yeshuˁa ben Yehuda in the 11th century, and ˁAlī b. Sulaymān in the second half of that century.[33] They formed

31 In general, the transmission of the *Tafsīr* in Jewish Rabbanite circles was in Hebrew letters. For a discussion of the transmission of the *Tafsīr* in both Hebrew and Arabic letters, including the possibility that Ibn Ezra and other Jewish Rabbanite scholars were acquainted with its version in Arabic script, see § 2.1 below. Fragments of the *Tafsīr* were preserved in the Genizah, mostly in Hebrew but also in Arabic letters. Vollandt, who examined the latter in his MA thesis (Vollandt 2007, 2009), came to the conclusion that the fragments in Arabic script were of Karaite origin.

32 Griffith 2013:169–170; Cohen 2009; Shweka 2009.

33 On these Karaite translators and commentators and the diversity of their works, see, e.g., Polliack 1997:14–17, 37–55, 2003b:362–413; Ben-Shammai 2003c:344–362; Shur 2003:33–55; Frank 2004:12–16, 2009; Vollandt 2011:55–57; Robinson 2012:10–36, concerning works on Qohelet; Zawanowska 2012:3–25, 77–80. Yefet ben ˁElī is considered the first among these Karaite scholars to offer a translation and commentary to the entire Bible in Arabic (Polliack 1997:17, 37; Wechsler 2008:3–11, Zawanowska 2012:9–12). On Yeshuˁa ben Yehuda, see also Ben-Shammai 1987; Tirosh-Becker 2009. For a comparison of Karaite translation

a Jerusalemite circle in the Karaite college (*dār li-l-ʕilm*), founded by the aforementioned ʔAbū Yaʕqūb Yūsuf ibn Nūḥ in the 10th century, and maintained by his student ʔAbū al-Faraj Hārūn in the 11th century. These two medieval Karaite scholars did not produce a complete translation of the biblical books but used various occasional translations in their grammatical and exegetical compositions. ʔAbū al-Faraj Hārūn also composed a glossary of the Bible (*Tafsīr al-ʔAlfāẓ*).[34]

All Jewish Bible translations aspired to convey the Hebrew text, but their methods differed widely. Saadya's *Tafsīr* and its adaptations are considered freer and non-literal. Karaite criticism of the Arabic translations made by Rabbanite scholars, primarily Saadya Gaon, is widespread. They were deemed too free and too dependent on Aramaic translations, especially that of Onkelos, with its use of *midrash* and *halakhah*.[35] Hence, the Karaite Bible translations produced in Jerusalem in the 10th to 12th centuries tend to be more literal. Another conspicuous feature of Karaite Bible translation is the frequent inclusion of alternative readings. While these are attested in all kinds of Arabic Bible translations of that age, they tend to be much rarer in the Saadyan than in Karaite Bible translations. Polliack considers these alternative readings to be characteristic, in varying degrees, of the Jerusalemite Karaite translators. But

---

techniques with Saadya Gaon's, see Polliack 1997:278–291, 2013:130, 132–133; concerning Yefet ben ʕElī, see Wechsler 2008:91–112, 2009, Zawanowska 2012:155–188. See also Margoliouth 1889 on Yefet ben ʕElī's commentary on Daniel; Hirschfeld 1911 on Yefet ben ʕElī's commentary on Nahum; Polliack & Schlossberg 2001b on his commentary on Obadiah; Polliack & Schlossberg 2009:101–113 on his commentary on Hosea, which resembles his other translations and commentaries. Polliack & Schlossberg 2001a also deal with Yefet ben ʕElī's methods of interpretation. Other 10th-century Karaite scholars who engaged in Bible translation and exegesis were David ben Abraham al-Fāsī, best known for his Hebrew-Arabic Bible lexicon, Ḥasan ben Mashiaḥ in Jerusalem, and ʔAbū Yūsuf Yaʕqūb al-Qirqisānī in Iraq (Polliack 1996:76–78, 1997:16, 58–77, 2009a; Frank 2004:8–11, 2009; Astren 2009). For David ben Abraham al-Fāsī's Hebrew-Arabic dictionary, see Skoss 1936, 1945 I–II, and Maman 1992 on its use of Arabic in the definitions of biblical entries. Although literalism was prominent among Karaite Bible translators, this tendency was occasionally compromised for theological and other reasons, as demonstrated in several examples of Yefet ben ʕElī's Bible translations in Zawanowska 2013.

34 On the life and work of ʔAbū Yaʕqūb Yūsuf ibn Nūḥ and ʔAbū al-Faraj Hārūn, see, e.g., Khan 2000a:5–25, 2000b:1–11, 2001b, 2009a, 2009b, 2009c; Khan, Gallego & Olszowy-Schlanger 2003 I:xi–xxxii; Frank 2004:18–22; Goldstein 2011.

35 Polliack 1996, 1997:37–77, 1998a:606, 1998b, 2000; Zawanowska 2012:94–98. For the interaction between Karaite and Rabbanite Bible commentators, see, e.g., Ben-Shammai 1988; Frank 2004:248–257.

Ben-Shammai notes the existence of alternative readings in Saadya's *Tafsīr* of the Pentateuch, as well as the possibility that many alternative readings in Yefet ben ʿElī's Bible translations are due to later copyists and adaptors.[36] In any event, the Karaites' tendency to stick to the Hebrew original led to another major difference between their renderings and Saadya's. Whereas the Karaites, like Saadya, added connectives like *lammā* , *ḥattā* and *ṯumma* to the Arabic translations, only Saadya regularly omitted repetitive or redundant parts of the Hebrew text. The Karaites shrank from this practice, which they regarded as altering the original Hebrew text.[37]

The Rabbanite Bible translations and other Judeo-Arabic compositions from the 10th century on were composed in post-Classical and later forms of Judeo-Arabic and transmitted in a special Hebrew orthography, generally believed to have been standardized by Saadya Gaon himself.[38] The existence of manuscripts of Saadya Gaon's *Tafsīr* in Arabic letters suggests that either Saadya prepared his translation in both Judeo-Arabic Hebrew and Arabic script, the former for internal communal purposes, the latter for external purposes; or that some contemporary scholars using his translation transliterated it into Arabic script.[39] The Karaites at this early stage preferred Arabic script, and even transliterated biblical Hebrew verses into it, according to conventions they invented specifically for this purpose. This was probably due to their higher level of education and greater exposure to Islamic culture. Later, they too turned to Judeo-Arabic Hebrew script.[40]

---

36 Ben-Shammai 1975, 2000b:197–206; Polliack 1993, 1997:181–199, 2013:132; Polliack & Schlossberg 2009:103–105; Zawanowska 2012:170–172. Wechsler (2008:100–112) tries to arrange the alternative readings in Yefet ben ʿElī's commentary on Esther according to those extant in earlier-dated manuscripts in Arabic script and those in later-dated Manuscripts in Hebrew script. The alternative translations in the former may have been produced, according to Wechsler, by Yefet himself, while those in the latter may be due to later interference. Nevertheless, he concludes that "it remains an open question—especially in view of the suggestion that Yefet completed a second recension of his entire biblical commentary—whether or not the alternate readings were in fact added (and other changes made) by Yefet himself" (Wechsler 2008:111). On the use of alternative translations in other Karaite compositions of that era, see Goldstein 2011:47–50, 54–56. On alternative readings in Saadya Gaon's translation of the Pentateuch, see Blau 1998a:127.

37 Polliack 1997:239–241, 1998b; 2000, 2013:134.

38 Blau 1999a:39–40, 1998b:394; Griffith 2013:168–169.

39 Steiner 2010:94–99; Griffith 2013:168–169, and see a more detailed discussion in chapter 2 below.

40 Blau 1999a:42–44; Khan 1993. On various views regarding the reasoning for the Karaite choice of Arabic or Hebrew script, see Blau 1997/8:418–421, 2000. For a counter-view

1.5 Early Samaritan Arabic Translations of the Pentateuch (11th?-13th Centuries)

Like the Christians and the Jews in the Middle East prior to the Muslim conquest, the Samaritans replaced Hebrew with Aramaic and Greek and used these languages in their daily lives and for religious and other writings. The latter included a Samaritan Aramaic translation of their own version of the Pentateuch.[41] As with Christian and Jewish communities, the rise of Islam made its impact on the Samaritans and brought about a gradual replacement of their Aramaic and Greek by Arabic, first in speech and everyday matters and eventually in writing as well. This process was probably much slower than in Christian and Jewish communities, however. As Shehadeh suggests, the relatively more secluded and conservative Samaritans began to compose poetic, halakhic, lexicographic, grammatical, and other literature in Arabic only in the first half of the 11th century.[42] Accordingly, the Samaritan produced an Arabic Bible

questioning the motives suggested by Blau and Khan for the Karaite preference for Arabic script, see Nemoy 1976:158–159. Noting errors in the Rabbanite R. Nissim's *Book of Comfort*, which could have evolved, in his opinion, only from a *Vorlage* in Arabic script, Nemoy 1976 asserts that in both Karaite and Rabbanite circles, texts in Arabic script were more widespread than previously assumed. Blau rejects this assertion with regard to Rabbanite circles, and holds that some of the errors attributed by Nemoy to a *Vorlage* in Arabic script probably represent a late transmission or were misinterpreted by him (Blau 1977).

41 On Samaritan Hebrew and Samaritan Aramaic, see Ben-Ḥayyim 1957–1979 I–V, 1989; Macuch 1989; Florentin 2005:1–32. On Samaritan Middle Arabic, see Stenhouse 1989. On the Samaritan Hebrew version of the Pentateuch, see Anderson 1989; Anderson & Giles 2012; the critical editions in Tal 1994 and Tal & Florentin 2010; and an English translation in Tsedaka & Sullivan 2013. On the Samaritan Aramaic translation of the Pentateuch, see Tal 1976, 1980, 1981, 1983 I–III. On Samaritan literature, see Tal 1989; Crown 2001:1–39, Anderson & Giles 2005.

42 Shehadeh 1983, 1989b:482–489 cites diverse views that date the adoption of Arabic by Samaritan communities from as early as the 8th century, immediately after the Arab conquest, until the 14th century, when Samaritan works were still being written in Aramaic. He concludes that they began writing in Arabic in the 11th century. Note also Ben-Ḥayyim's remark that a mixture of Hebrew and Aramaic evolved to serve Samaritan religious purposes, while Arabic was employed for other purposes; this hybrid flourished especially in the 13th and 14th centuries, during the spiritual revival of the Samaritan community. Ben-Ḥayyim prefers to call this language "Samaritan" because its Hebrew lexicon and grammatical structures mean that it cannot be called Aramaic (Ben-Ḥayyim 1988:15–16). Also see Tal 1976:27, 2000 I:xiii and Macuch 1989:533, who treats it as artificial Hebrew and labels it "Neo-Hebrew." Macuch 1989:533, Crown 2001:26, and Florentin 2005:128–149 point

translation (more precisely, of the Pentateuch alone) later than the Christians and the Jews did.[43]

The Samaritan Arabic versions (there was more than one) conformed to their own Hebrew text of the Pentateuch in the arrangement of verses, additions, and other deviations from the Masoretic Pentateuch. Although Bible and Samaritan scholars agree that the Christian and the Jewish Rabbanite and Karaite Arabic translations predated the Samaritan Arabic translations, the exact date of the earliest Samaritan Arabic version is unknown, as is its translator.

Shehadeh wrote his dissertation on the Arabic versions of the Samaritan Arabic translation of the Pentateuch and scrutinized the numerous extant manuscripts;[44] subsequently he edited and published a critical edition of that translation.[45] Shehadeh divided the Samaritan manuscripts into four groups, comprising four distinct Arabic versions, as follows:[46]

1. Manuscripts of an early Samaritan Arabic translation, perhaps composed by Isḥāq b. Faraj b. Mārūṯ ʔAbū al-Ḥasan (= ʔAb-Ḥisdā in Aramaic) aṣ-Ṣūrī at the turn of the 11th century, an assumption supported by Shehadeh but questioned by others.[47] This was one of the two major Samaritan versions published in Shehadeh's edition. The text there is mainly based on MS Nablus (Shechem) Samaritan Synagogue 6, which was copied in 1204. It is accompanied by a critical apparatus displaying variants from other manuscripts

to the strong Arabic component and its influence on this vernacular. The most comprehensive study of this language is Florentin 2005:59–356, who labels it Hybrid Samaritan Hebrew (עברית שומרונית בלולה), and points to its being dominated by Hebrew, yet heavily influenced by Aramaic (Florentin 2005:62–63, 92–94).

43 On the Samaritans and their beliefs, see, e.g., Macdonald 1964; Anderson & Giles 2002, 2012:7–23; and the various articles in Crown 1989. Also see Crown, Pummer & Tal 1993 and the bibliography in Crown & Pummer 2005.

44 Shehadeh 1977 I–II.

45 Shehadeh 1989 I, 2002 II. See also the review of the first volume by Tal 1993a and of the second by Hopkins 2005.

46 Shehadeh 1977 I:259–263, 1982:72–74, 1984:36–37, 1989b:503–505. See also Vollandt 2011:60–62, 103.

47 On the lack of information about the date of the early Samaritan Arabic translation and the uncertainty of its ascription to ʔAbū al-Ḥasan aṣ-Ṣūrī, see, e.g., Halkin 1943b:42; Macuch 1979:148–156; Crown 2001:23, Vollandt 2011:59–60. Also see the discussions of ʔAbū al-Ḥasan aṣ-Ṣūrī's life, and Shehadeh's support of his identification as the author of the early Samaritan Arabic translation in Shehadeh 1977 I:13–118; 1982:60–67; 1989b:492–501.

of the same group. Below this group is termed the "early Samaritan Arabic translation."

2. Manuscripts of a later revision of the early translation by ʾAbū Saʿīd b. Abī al-Ḥusayn b. Abī Saʿīd (Egypt, second half of 13th century).[48] In Shehadeh's edition, this version is based mainly on MS Paris BNF Arabe 5, which was copied before 1514. Below this group is termed the "the later revision of the early Samaritan Arabic translation."
3. Manuscripts of a mixed version of the previous two.
4. Manuscripts of a Saadyan Samaritan version, of which MS London BL OR7562 is the primary representative. This and related manuscript fragments, presented in Hebrew characters in the present critical edition, will be discussed in detail below.

In addition to these four groups, in his more recent publications Shehadeh referred to a fifth:

5. Samaritan Arabic manuscripts that are much later than the preceding four groups and are based on modern Christian Arabic translations.[49] This group is beyond our concern here.

Shehadeh's division of the first two groups, mainly into manuscripts written in Samaritan as against Arabic script, presents some difficulties. First, MS Manchester JRL Sam. 2, marked in his edition as ה and included in the apparatus of the early Samaritan Arabic translation, displays many variants closer to Saadya's translation of the Pentateuch than to the other manuscripts of this group.[50] Other inconsistencies among the manuscripts of the early Samaritan Arabic translation, such as the use of the epithet القديم for God only in Shehadeh's manuscript א,[51] also cast doubt on the unity of this group. Jamgotchian examined new unpublished material from the Russian National Library at St. Petersburg, which should be classified with manuscripts of the early Samaritan Arabic translation. Observing a gradual replacement of lexical items and changes

48 In contrast to the obscurity about the author of the early Samaritan Arabic translation, the adaptor of the second revised version, ʾAbū Saʿīd, can be identified on the basis of his own testimony. The claim of authorship of this version by ʾAbū al-Barakāt al-Baṣrī as-Siryānī is generally considered to be false (Robertson 1943:170–173; Ben-Ḥayyim 1957 I:34–35; Kahle 1959:54; Shehadeh 1977 I:119–157; 1982:61–63; 1989b:492–495; Macuch 1979:156–157).

49 Shehadeh 1988:213, 1989b:515, 1991.

50 Vollandt 2011:60, n. 241; Schwarb 2013:118.

51 Vollandt 2011:60, n. 241.

in orthography, he concluded that ˀAbū Saˁīd's role in revising the early Samaritan Arabic translation was much less than previously assumed.[52]

Numerous scholars have suggested that the Samaritan Arabic translations of the Pentateuch evolved from Saadya Gaon's *Tafsīr*.[53] This view depends on three points:

1. The mention of Saadya's *Tafsīr* in ˀAbū Saˁīd's introduction to MSS Paris BNF Arabe 5 and 6, in which ˀAbū Saˁīd writes that he learned that the Samaritans were using the corrupted translation of the Pentateuch made by al-Fayyūmī (i.e., Saadya Gaon), and some of them even mistakenly assumed that it was the translation by ˀAbū al-Ḥasan aṣ-Ṣūrī. ˀAbū Saˁīd states that this was what impelled him to produce a revised version of the Samaritan Arabic translation. In this introduction and elsewhere in his notes, ˀAbū Saˁīd also refers to Saadya's mistaken rendering of המיתו in Exod 4:24. As against Saadya's translation of the verb as "kill him" (derived from the root מו״ת), attested in several Saadyan manuscripts, ˀAbū Saˁīd suggested the translation "agitate him" (derived from the root המ״י, המ״מ or הו״מ). This would be in keeping with the Samaritans' high esteem for Moses as a prophet and their belief that prophets were incapable of grave disobedience that merits the death penalty.[54]

52 Jamgotchian 2001:149; Schwarb 2013:118. Note that Jamgotchian's book was published before the appearance of the second volume of Shehadeh's edition (Shehadeh 2002 II), so he based his conclusions on Shehadeh's publication of Genesis and Exodus only (Jamgotchian 2001:27, and ibid. n. 49, 33–34).

53 See, e.g., Katten 1924; Kahle 1904:x–xi, 1959:54–56; Halkin 1943a; Robertson 1943:173–176; Crown 2001:23. Shehadeh examines this view in his doctoral dissertation and mentions 28 scholars who discussed it from the 17th century to the present (Shehadeh 1977 I:189–193, on the early Samaritan Arabic translation, and 210–224, on its later revision by ˀAbū Saˁīd). See a recent discussion of these views in Schwarb 2013:122–127.

54 ˀAbū Saˁīd's introduction to MSS Paris BNF Arabe 5 and 6 and his discussion of Exod 4:24, in which he sets forth his views of Saadya's translation, have been discussed in Arabic and in English and Hebrew translations by various scholars, e.g., Halkin 1943a:275–276; Shehadeh 1977 I:78–86, 189, 225, 1982:61–64, 1988:206–208, 1989 I:iii, 1989b:492–499, 1989c:305–306; Macuch 1979:153–155, Jamgotchian 2001:35–37; Vollandt 2011:61. On publications of this introduction in Arabic script and Latin translation in the 18th and 19th centuries, see Schwarb 2013:122. Shehadeh also notes that Saadya is mentioned three more times in ˀAbū Saˁīd's notes to Gen 37:3, Num 27:18, and Deut 32:17 (Shehadeh 1977 I:218, 1989b:496, n. 64). Note that the original translation of the verb המיתו in MS London BL OR7562 was replaced by a later translation האגתה, which conforms with the early Samaritan Arabic translation of the Pentateuch and its later revision by ˀAbū Saˁīd.

2. The similarity between numerous phrases and of the basic vocabulary of the early Samaritan Arabic translation, and its later revision, and Saadya's translation.[55] Shehadeh compared Derenbourg's edition of Saadya's *Tafsīr* with the early Samaritan Arabic translation according to MS Nablus (Shechem) 6 and with its later revision by ʔAbū Saʕīd, according to MS Paris BNF Arabe 5.[56] These manuscripts eventually served as the copy texts of the two Samaritan Arabic translations in Shehadeh's critical edition.[57] He concluded that although both Samaritan Arabic translations show similarities to Saadya's, these are too few to consider the latter the source of the former. In Shehadeh's opinion, this holds especially for the early Samaritan Arabic translation; here he mainly compared the two versions of Exod 15.[58] Shehadeh's more extensive comparison of Saadyan texts with the later revision of the early Samaritan Arabic translation yielded many more similarities.[59] Nevertheless, Shehadeh does not see Saadya's translation as the original text from which the early Samaritan Arabic translation and its later revision emerged; at most, ʔAbū Saʕīd was familiar with Saadya's translation and consulted it.[60] However, several grammatical issues in Derenbourg's edition of Saadya's translation, such as the degree of implementation of the agreement rules of Classical Arabic and the fossilization of the relative particle *allaḏī*, which Shehadeh examined for his comparison with the later revision of the early Samaritan Arabic translation, should now be reconsidered in light of MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, the earliest known manuscript of Saadya's *Tafsīr* of the Pentateuch (undated, ca. 1009/1010). This manuscript shows that the grammar of Saadya's translation was much closer to Classical Arabic than previously assumed. After analyzing it, Blau concluded that Saadya's language would be better defined as post-Classical rather than Middle Arabic,[61] because it exhibits many more Classical Arabic agreement rules and much less fossilization of the relative particle *allaḏī*.[62] Accordingly, future

55 See e.g., Halkin 1943a:280. Katten and Kahle considered the Samaritan Arabic translations to be Saadyan versions (Katten 1924; Kahle 1904:x–xi).

56 Shehadeh 1977 I:193–198, 224–251.

57 Shehadeh 1989 I:iv–v.

58 Shehadeh 1977 I:191, 1983:77–78, 1989b:506.

59 Shehadeh 1977 I:224–250.

60 Shehadeh 1977 I:251, 1983:80–82, 1989b:513.

61 Blau 1998a.

62 Concerning the fossilization of *allaḏī*, see Blau 1970:98; cf. Zewi 1999a, which examined this feature in printed texts of Saadya's translation of the Pentateuch, with Zewi 2000,

comparisons of this sort should be based on MS St. Petersburg RNL Ebr. II C and not on Derenbourg's edition.

3. The Samaritan version based on Saadya's *Tafsīr* in MS London BL OR7562, which contains almost all the Pentateuch (Gen 3:2–22, 5:24–9:21, 11:2–Deut 27:1), as well as in several other manuscript fragments.[63] Three of these are MSS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178–179, containing Deut 28:11b–42a, 29:9–30:1a and Gen 10:12b–25a, respectively; and MS Manchester JRL Sam. 73, a single fragment that contains Deut 28:47–29:1 and is complementary to MS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178. These three probably belonged to MS London BL OR7562 and were torn out of it.[64] The sections missing from that manuscript were reconstructed at the end of the 19th century with an Arabic version based on ʔAbū Saʕīd's later revised Samaritan translation. MS Oxford Bodl. OR139 and MS Manchester JRL Sam. 2 present versions of the early Samaritan Arabic translation in Samaritan script, but these are Saadyan versions in Deut 11:2–26:14 in the former and in Deut 32–34 in the

which looked at MS St. Petersburg RNL Ebr. II C. Concerning the adherence to the agreement rules of Classical Arabic in Saadya's translation of the Pentateuch—both in print editions and in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C—see Zewi 2004; and cf. Ferguson 1989.

63 On MS London BL OR7562 and some of these additional Saadyan manuscripts, see, e.g., Shehadeh 1977 I:252–258, 263, 330–331. For a description of MS London BL OR7562, see also Tal 1983 III:17–21; Crown 1998:219–222; Jamgotchian 2001:41; Vollandt 2011:61–62. MS London BL OR7562 was transliterated into Arabic characters by one of Kahle's students at his request in 1908 as what is now MS Berlin Or. Qu. 1082. I compared this copy with my current edition of MS London BL OR7562 and discovered many inaccuracies and deviations from the original manuscript, which agree with Derenbourg's edition and similar Saadyan versions of the Pentateuch. It seems that the copyist borrowed certain readings from other sources. The Aramaic column in MS London BL OR7562 served as the primary text of Tal's edition of the Samaritan Aramaic translation of the Pentateuch (Tal 1980, 1981, 1983 I–III); Tal acknowledged its antiquity and importance for adducing evidence of early Samaritan Aramaic linguistic features in addition to its preservation of almost the entire Pentateuch (Tal 1976:30–38, 1983 III). For more details and discussion of MS London BL OR7562 and the other Saadyan manuscripts, see below.

64 For earlier publications of MSS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178–179 in Arabic and Samaritan script, see Jamgotchian 1991:235–236, 2001:175 and Harkavy 1875:243, respectively. Some observations on the latter publication are to be found in Jamgotchian 2001:40–43. A revised text of each, in Hebrew characters, is presented in the appendices of this book. On their identification as originally part of MS London BL OR7562, see Tal 1983 III:20–21. The Aramaic columns of MSS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178–179 were included in the critical edition of the Aramaic column of MS London BL OR7562 (Tal 1983 III:21). For a brief description of MS Manchester JRL Sam. 73 (Gaster 2106/3), see Robertson 1962 II:35.

latter;[65] in these chapters the former manuscript generally exhibits a version similar to MS London BL OR7562, while the latter presents a Saadyan version of two chapters also missing from MS London BL OR7562, and similarly restored there at the end of the 19th century with an Arabic version based on ʾAbū Saʿīd's revised Samaritan Arabic translation.[66] All these manuscripts are included and presented in the present critical edition.

The relation of the Samaritan Arabic Pentateuch, both the Saadyan Samaritan version preserved in the aforementioned manuscripts and the early Samaritan Arabic translation, and its later revision by ʾAbū Saʿīd, to the Rabbanite version of Saadya Gaon's *Tafsīr* stands in the center of the present study accompanying the critical edition of MS London BL OR7562.[67]

In addition to the links between Rabbanites and Samaritans, reflected in the latter's acquaintance with Saadya Gaon's authoritative translation,[68] the Samaritan community had relations with Karaites and Christians in the first years of the Muslim conquest. These ties apparently affected the Samaritan Arabic Pentateuch. The possible influence of early Christian Arabic translations on Saadya's translation itself reinforces the assumption that the Samaritans were acquainted with the popular Christian and Karaite Arabic Bible translations.[69] As we now know, Samaritans were familiar with Karaite litera-

65 On MS Oxford Bodl. OR139, see Kahle 1959:54, n. 3; Shehadeh 1977 I:329–330; Jamgotchian 2001:41. The Saadyan chapters of MS Oxford Bodl. OR139 were restored on the basis of MS London BL OR7562 (Schwarb 2013:117, n. 9). On MS Manchester JRL Sam. 2, see Robertson 1938 I:15–32; Kahle 1959:54, n. 4; Shehadeh 1977 I:286–287. Variants from the latter manuscript are given in the critical apparatus of the early Samaritan Arabic translation of the Pentateuch in Shehadeh's edition, in which it is marked as ה (Shehadeh 1989 I:יז).

66 Similarly, Schwarb 2013:124–127. To these three points we may add the central role that Saadya's translation played in biblical and Semitics research in Europe from the 16th century onward, as suggested by Schwarb (2013:123–124).

67 On the need to further investigate the Saadyan Samaritan Arabic version according to manuscripts in which it is preserved, see Kahle 1959:54–56; Hopkins 2005:220–221.

68 That the Samaritans were acquainted with other compositions by Saadya Gaon is indicated by their use of a Saadyan prayer (Hebrew *baqqaša*, Arabic *duʿāʾ*) (Ben-Ḥayyim 1987).

69 ʾAbū Saʿīd's acquaintance with Christian versions of the Septuagint and the Peshitta has already been noted. See, e.g., Robertson 1943:175: "As, however, the Samaritan, Septuagint and Peshitta texts of the Pentateuch are so often in agreement in textual difficulties, it seems very possible that Abu Saʿid could have used the Peshitta with advantage in the preparation of his translation." Also in this connection, the Karaites themselves were familiar with Saadya's Bible translations, as proved by Vollandt (2007:53–84, 2009),

ture.[70] It remains to be seen whether the Samaritans used Christian and Karaite Arabic Bible translations in their own translation, and if they did, whether it was done consciously or unconsciously and to what extent.[71] This question is pivotal to this study and is discussed in subsequent chapters.

---

who examined Genizah fragments of Saadya's Bible translation in Arabic script and concluded that they were most probably of Karaite provenance.

70 See Loewenstamm 1964 on an 11th-century Karaite commentary on Genesis, which was used and adapted by the Samaritans. She states that it is impossible to tell whether the Samaritans were aware of the origins of this commentary (Loewenstamm 1964:199). Subsequently she identified the Karaite author of this commentary as Yeshuʿa ben Yehuda (Loewenstamm 1971–1972). For other examples of literary contacts between the Samaritans and the Karaites between the 11th and 13th centuries, see Schwarb 2013:128–135.

71 For a pioneering discussion on a possible direct influence of Karaite Arabic Bible translations on the Samaritan translations, see Schwarb 2013. A Samaritan Arabic translation of Gen 4:4–15, found in the Genizah, is further evidence of Jewish-Samaritan connections (Monferrer-Sala & Niessen 2013).

CHAPTER 2

Saadya Gaon's Translation of the Pentateuch

Introduction

Saʿīd b. Yūsuf al-Fayyūmī—Saadya ben Yosef from the Fayyūm district—commonly referred to as Saadya Gaon, was born in Dilāṣ, in the Fayyūm district in Upper Egypt, in 882, and died in Baghdad in 942. Saadya began his studies and scholarly activities in the country of his birth, were he lived until he was about thirty. After leaving Egypt he settled in Palestine, where he spent most of his time in the main Jewish center in Tiberias. From there he went to Syria, where he lived for some time in Aleppo, and thence to Babylonia. Eventually he settled in Baghdad, where he was appointed Gaon or head of the Sura academy in 928.

Saadya Gaon made major contributions in a variety of fields. His work encompassed halakhic, philosophical, and rabbinical studies, grammatical writings (including *Haʾegron*, a treatise on Hebrew language and poetry), liturgical poems, a prayer book, and an influential Arabic Bible translation plus commentary. He was also active in the dispute between the Babylonian and Palestinian rabbis regarding the Jewish calendar and led the opposition to the Karaites. His leading role in Rabbanite life and his literary contributions in so many fields stem from his personal gifts but also from his education and experiences. In Egypt, where he was born and grew up, and through his years in Palestine, Syria, and Babylonia, Saadya established firm contacts with the major Jewish centers in the Middle East. He was also well acquainted with the Palestinian Jewish tradition and its learning centers, as well as with the cultural and scholarly trends in the contemporary Arab world, with which he interacted. These advantages made it possible for him to go beyond the traditional Babylonian methods of studying the Talmud and related literature and to excel in new domains.[1]

One such prominent breakthrough was Saadya's project to translate the Bible into Arabic and write a commentary on it. Prior to his time, the Babylonian Geonim did not deal extensively with Bible study and exegesis and concentrated on the Talmud and related literature. Biblical exegesis was marginal

1 On the life and works of Saadya Gaon, see, e.g., Malter 1921; Fishman 1942; Brody 1998:235–248, 255–260, 267–270, 289–294, 300–312, 317–329, 2006; Ben-Shammai 1993, 2009.

 | DOI: 10.1163/9789004290792_004

in Palestinian Jewish circles too, which concentrated on establishing the correct text. The environment in which Saadya worked was the Arab world, both Christian and Muslim, with regard to both the Bible and the Qurʾān. Saadya's translation of the Bible into Arabic, the *Tafsīr*, was composed in the first half of the 10th century; its impact on the Rabbanite Jewish world and beyond was huge and immediate. Scholars now concede the existence of earlier Bible translations into Arabic, but these pre-Saadyan versions, discussed in chapter 1, were limited in scope and much less sophisticated than Saadya's. In any case, it is far from certain that he had access to them.[2]

He may, however, have been familiar with earlier Christian translations of the Bible into Arabic thanks to his general acquaintance with Arab texts, including Islamic ones, as is variously attested. In a comprehensive discussion of Saadya's polemics against Christianity, Schlossberg notes one direct mention of a Christian source by Saadya himself. This coincides with indirect evidence of his acquaintance with such sources, found in medieval texts. Schlossberg also shows that Saadya, in his commentary on Daniel, compares the Christian and the Jewish biblical computations of the lifespans of Adam and his descendants—clear testimony to Saadya's knowledge of some Christian versions of the Bible. As we have no evidence that Saadya read Christian literature in Greek or Latin, he presumably acquired his knowledge of it, as of Islamic sources, from Arabic translations, as Schlossberg suggests.[3]

Schlossberg's evidence augments that of Malter, who showed that Saadya knew at least one Christian tract, the *Apophthegms* by Ḥunayn b. Isḥāq (809–873), to whom medieval sources ascribe the composition of an Arabic Bible translation in the 9th century, and possibly other works.[4] More recently, Steiner posited that the two Arabic Bible versions preserved in MSS Sinai Arabic 2 and 4

---

2 For the older and now discarded view that Saadya was the first Jewish scholar to translate the Bible into Arabic, see Malter 1921:141–142; Zucker 1959:1–7; Blau 1992a:32–34. Blau 1992a connects Saadya's translation to the pre-Saadyan translation of Prov 16:24–17:26 (CUL: T-S Ar. 53.8).

3 Schlossberg 1998:76, 2000:246–247. For Ibn Ezra's reference to Saadya's use of the Qurʾān and Christian exegesis, see ibid. 246, n. 17. For the reference itself, see Halkin 1975:226–227. On the impact of the Syriac Christian tradition on early Judeo-Arabic Bible exegesis in general, see Stroumsa 1991; on Saadya's possible acquaintance with Christian concepts, see ibid. 90. For Saadya's polemics against Christianity, see, e.g., Lasker 1993 (and Schlossberg 1993b for some reservations about Lasker's conclusions).

4 Malter 1921:250–251, n. 532. On the Arab historian al-Masʿūdī's reference to Ḥunayn b. Isḥāq as a translator of the Greek Bible and on his scholarly activities, see Graf 1944 I:88–89, 1947 II:122–129. On Saadya's possible acquaintance with this translation, see Malter 1921:141–142, n. 304; Zucker 1959:6–8, especially n. 18.

(10th century) may be attributed to him.[5] But as tempting as it is to link Ḥunayn with 9th-century Arabic versions, the fact that no certain fragments exist make it impossible to confirm the connection.[6] Nevertheless, striking parallels exist between the biblical passages quoted by the Islamic scholar Ibn Qutayba (828–889) and the version of MS Sinai Arabic 2, as Vollandt and Steiner demonstrated (and with that of MS Sinai Arabic 4, according to Steiner). There is also a strong resemblance between Ibn Qutayba's quotation of Gen 1:1 and Saadya's translation of that same verse, as Zucker has noted. These circumstances leave no doubt as to Saadya's familiarity with these Arabic Bible versions or with a common predecessor known both to him and to Ibn Qutayba.[7]

Saadya's Arabic Bible translation was indeed not the first, but once it became known by Jewish and neighboring communities it established a new standard. It came to dominate the Jewish world throughout the Middle East, North Africa, and Spain, whether as it stood or in later adaptations.[8] In a short time, it was taken up by Christians too, especially the Coptic Church,[9] and to a certain extent by the Samaritans. Two questions central to the current study are the extent to which the Samaritans were acquainted with Saadya's translation of the Pentateuch and the extent to which they used it. The numerous fragments

5 Although al-Masʿūdī referred to Ḥunayn b. Isḥāq as a translator of the Septuagint rather than the Peshitta (Graf 1944 I:88–89; Steiner 2010:54; Vollandt 2013c:212). Nonetheless, since he belonged to the Church of the East, both sources are possible (Malter 1921:141, n. 304) and a translation based on the Peshitta is much more plausible (Vollandt 2013c:212). Steiner considers the two versions in MSS Sinai Arabic 2 and 4 as versions of the same 9th-century Christian translation, a view rejected by Vollandt on the basis of their disparate attributes (Vollandt 2013c:212–213).

6 Polliack 1997:18; Vollandt 2011:22, 2013c:212.

7 Steiner 2010:52–70; Vollandt 2011:69–72; Zucker 1959:7–8, n. 18. See also Blau 1992a:32–34; Polliack 1997:19; Hopkins 2002:369. Vollandt writes that MSS Sinai Arabic 2 and 4 contain two distinct translation types, the former written mainly in Classical Arabic and employing Qurʾānic vocabulary, while the latter and many other similar manuscripts are more didactic and tend to imitate the Peshitta (Vollandt 2013c:212–213). The possible connections and parallels between Saadya's translation and the Arabic versions preserved in these MSS deserve further investigation.

8 Avishur 1991, 1998b; Brody 1998:241–244; Blau 1998b.

9 This translation was printed in the Paris and London Polyglots, based on the Coptic adaptation of the *Tafsīr* in MS Paris BNF Arabe 1. But MS Florence BML OR112 (copied 1245/46) is the earliest representative of this version (Vollandt 2007:39–44, 2011:79–96, 2012, 2013b:27, forthcoming; Griffith 2013:168). Vollandt 2011:41 states: "Coptic adaptations of the *Tafsīr* exceed the number of bilingual codices, containing a translation from a genuine Coptic *Vorlage*, by far. In fact the ratio is almost 2:1."

of his translation preserved in the Cairo Genizah evince its popularity and Saadya's authoritative status in Rabbanite communities.[10] Moreover, the influence of this work went beyond translation and exegesis and charted new paths and standards for Judeo-Arabic culture as a whole.[11] The transcription of Judeo-Arabic in Hebrew characters, which Saadya used in the *Tafsīr*, became the standard for Rabbanite authors in that language and consolidated the system. Earlier methods, phonetic and other, found in pre-Saadyan Bible translations, almost disappeared.[12]

Most of Saadya's translation was probably composed in Baghdad. It was previously assumed that he began working on it while still in Egypt.[13] Based on a page preserved from Saadya's long introduction to his translation of Genesis, Ben-Shammai concluded that the translation was composed after he left Egypt and encountered other Bible translations, which he considered unsatisfactory.[14] Polliack, and more recently Steiner, suggested that Saadya started the project during his stay in Tiberias.[15] The translation was probably extracted from a larger translation and commentary composed by Saadya, as he himself states in his two introductions: a brief introduction to the "shorter translation" and a lengthy one to the "longer translation and commentary."[16] However, the relationship between the translation and the commentary is more complex. Brody, following others, suggested that Saadya did not simply excerpt his Bible translations from his longer commentary but in fact prepared a revised version "adhering more closely to the literal meaning of the biblical text than he had in the context of the commentary, where he could explain at length his

10 Polliack 1998a:601, 1999:112–113.

11 See Blau 1988b for numerous examples he believes reflect the influence of Saadya's Bible translation on later Rabbanite and Karaite compositions in Judeo-Arabic.

12 Blau 1998b:393–394.

13 Malter 1921:141; Zucker 1959:11.

14 Ben-Shammai 2000a:205. On other possible motives for the composition of the *Tafsīr*, see, e.g., Rippin 1986:33–34.

15 Polliack 1997:77; Steiner 2010:76–77; See also Griffith 2013:164.

16 Ben-Shammai 2000a. The Arabic text of the introduction to the short translation and its Hebrew translation are printed in Derenbourg's edition (pp. 1–4). For another Hebrew translation, by Qafiḥ, see Qafiḥ 1984:10–14. For a critical Arabic edition and Hebrew translation of the passage in the introduction on the extraction of the shorter from the longer translation, see Ben-Shammai 2000a:209–210. For its English translation, see Polliack 1997:82. Parts of the longer introduction were published by Zucker (1984:3–25). On the relationship between the shorter translation and the commentary, see, e.g., Avishur 1992:7–8. On early Jewish biblical Exegesis and Saadya's role in it, see Brody 1998:300–315.

reasons for deviating from the literal meaning."[17] This assertion was based on cases in which the rendering of a certain term or phrase given in the shorter translation differs from that found in Saadya's commentary. In his commentary, Saadya himself explained the use of these variants as prompted by his inability to explain the former rendering properly in the shorter translation.[18] More recently, Steiner mooted the inverse theory: Saadya's commentary evolved from a partially annotated translation. Steiner based this on what he saw as an evolution in Saadya's interpretation of certain biblical phrases from the translation to the commentary, and on a Genizah fragment (CUL: T-S Ar. 1a.140) containing an annotated translation of Gen 1:3–15, which he regarded as a fragment that reflects an early stage of the first edition of the *Tafsīr*.[19] More recently, however, Vollandt, citing the handwriting and substrate, convincingly argued that this Genizah fragment was written by Efrayim ben Shmarya, head of the Palestinian Rabbanite congregation in Fustat between 1016 and 1055.[20] As we see, the origins and evolution of Saadya's Bible translation and commentary are still subject to debate and merit further investigation.

Saadya himself entitled his Arabic Bible translation *Tafsīr*, "interpretation, commentary," and not *tarjama*, "translation," a term used by the Karaites for their own translations. He probably did so because he considered the work to be more than just a literal translation.[21] It tends to diverge from a precise rendering of the original to avoid anthropomorphisms with reference to God and for other theological and textual considerations.[22] Saadya's translation has close links to Onkelos' Aramaic translation.[23] Saadya is also known for his incli-

---

17 Brody 1998:303, and see also Brody 2006:72–73. Similarly see Malter 1921:145: "It is characteristic of Saadia's zeal in his work on the Bible that he prepared a double translation of most, if not all, of the books. The first, associated with an extensive Commentary … was intended for learned readers. The other … rendered the text in a form intelligible to the general public."

18 Brody 2006:73–74. See also Polliack 1997:78–81 and the discussion of various examples in Ben-Shammai 2003b, 2003d. On the relationship between Saadya's Bible translation and his Bible commentary, see also recently Tobi 2014 who suggests (p. 585) that Saadya's Bible commentary was perhaps intended not only to explain certain issues in more detail but also to counter criticism of certain renderings in his translation.

19 Steiner 2010:76–93.

20 Vollandt 2013c:211–212.

21 On the Islamic background of his choice of the term *Tafsīr* and the possible anti-Karaite stance inherent in it, see Rippin 1986:34–36.

22 Malter 1921:143–144; Polliack 1997:80, 86–87; Brody 2006:75–76. This method is also salient in Saadya's commentary (Brody 2006:79–86).

23 Malter 1921:144; Brody 2006:76.

nation to employ new methods in both his translation and exegesis, some of them based on Islamic Muʿtazilite theology.[24] A prominent example in his commentary, which influenced the shorter translation, the *Tafsīr*, is his use of the method of *taʾwīl*. But by this term he did not mean the choice of allegorical senses for words but renderings that deviate from the plain meaning when required by the context and other constraints.[25] Tobi pointed out that this principle included additions to and omissions from the original text, as Saadya himself makes clear in his introduction to his commentary on the Pentateuch.[26] Such additions and omissions are a prominent feature of Saadya's commentary, but are also evident in his shorter *Tafsīr*.[27] Related to *taʾwīl* is the principle of *majāz*, a method of nonliteral translation widespread in Islamic literature, including Qurʾānic exegesis. Saadya applied this method widely; according to Ben-Shammai, he did so not to convey the text's metaphorical sense but to represent rare meanings of words or phrases; such rare meanings are indeed attested in both languages and therefore can be selected for certain translations, where the more common meaning is inappropriate according

24 On the Islamic influence on Judeo-Arabic, see, e.g., Blau 1999a:159–160; Shtober 2000. On the Islamic influence on Saadya's translation, see, e.g., Blau 1971:512–513, 2001c:313; Rippin 1986; Freidenreich 2003; on Saadya's attitude towards Islam, see Schlossberg 1988:216–289, 1990, 1993b. This influence was not limited to his Bible translation and is evident in all his writings (Schlossberg 1998:82–84). The *muʿtazila* movement, which emphasized the uniqueness of God and adhered to theological rationalism, was founded in Baṣra in the first half of the 8th century by Wāṣil b. ʿAṭāʾ (died 748). It influenced Rabbanites, notably Saadya Gaon in the 10th century, and particularly Karaites, notably Yūsuf al-Baṣīr in the 11th century. The *muʿtazila* is considered to be the most important current within the theological frame of *ʿilm al-kalām* (Gardet 2007; Gimaret 2007). See also Van Ess 2007, who explains *mutakallim*, pl. *mutakallimūn* as "lit. someone who speaks or argues dialectically" and as "an Islamic theologian who presents the content of faith in a rational, deductive form, and defends it to those who have other beliefs." For a short account of the Muʿtazilite philosophy and its influence on the Karaite movement, see Schur 1995:210. On its influence on Saadya Gaon and other Rabbanite and Karaite scholars, see also e.g., Schreiner 1895:13; Goldziher 1920:116; Wolfson 1979; Ben-Shammai 1977 I–II, 1997, 2003c; Brody 1998:284–299, 2006:54–57; Steiner 2010:74–75; Goldstein 2011:139–173; Griffith 2013:155–174. Stroumsa 2003 has reservations about the influence of the *kalām* on Saadya and sets limits to it.

25 Zucker 1959:229–236; Rippin 1986:34–35; Ben-Shammai 2000c:35, 2003a; Schlossberg 1996:334, 1998:83; Tobi 2007. On the Rabbanite–Karaite debate about *taʾwīl* and its use by Saadya, see Ben-Shammai 1988:52–53.

26 Tobi 2007:142–143. For Saadya's own words on these matters, see Qafiḥ 1984:11–12.

27 E.g., Zucker 1959:267–270; Polliack 1997:208–241; Blau 1998b:395–396; Steiner 2010:13–31, concerning omissions, or what Steiner calls "abbreviations."

to the context, tradition, etc.[28] It was not only Islamic thought and Qurʾānic exegetical methods that influenced Saadya's work. Schlossberg has convincingly shown that Classical Arabic and the Islamic literature left a conspicuous mark on his writings in all areas.[29]

The parts of Saadya's translation that survive, with or without a commentary, are of the Pentateuch, Isaiah, Psalms, Proverbs, Job, the Five Scrolls (Song of Songs, Ruth, Lamentations, Ecclesiastes and Esther), and Daniel. He may also have translated parts of Jeremiah, Ezekiel, and the Minor Prophets.[30]

Next we discuss important manuscripts and editions of Saadya's *Tafsīr* of the Pentateuch, its transmission in Hebrew and Arabic characters, and its language.

2.1 The Transmission of the *Tafsīr* in Hebrew and Arabic Characters: Important Manuscripts and Print Editions

Saadya Gaon's Bible translation, the *Tafsīr*, was transmitted in both Hebrew and Arabic characters. The controversy over the original script employed for the *Tafsīr* has occupied scholars for years. A frequent starting point for this discussion is a passage in Abraham Ibn Ezra's commentary on Gen 2:11: בעבור שתרגם התורה בלשון ישמעאל ובכתיבתם "because he [= Saadya Gaon] translated the Pentateuch into the language of the Arabs and in their writing." This assertion has led scholars to believe that the *Tafsīr* was composed in Arabic characters and only later was transliterated into Hebrew script. Some scholars have tried to explain "and in their writing" as referring not to the Arabic alphabet but to

28 Ben-Shammai 1991:380–382.

29 Schlossberg 1996:332–335; 1998. For one example of the influence of Classical Arabic on Saadya's translation of the Pentateuch, in this case a conditional clause lacking a conditional particle, see Schlossberg 1996:335–343.

30 Schlossberg 1988:1–30. Many of Saadya's commentaries on biblical books other than the Pentateuch were published by Qafiḥ (1962, 1966, 1973, 1976, 1981). For a complete list of Qafiḥ's editions of Saadya's commentaries on Psalms, Job, Proverbs, Daniel, and the Five Scrolls, see Schlossberg 2001:133–134. See also Qafiḥ 1984, which contains a collection of Saadya's commentaries on the Pentateuch. For Saadya's commentary on Genesis, see Zucker 1984; on Exodus, see Ratzaby 1998; on Isaiah, see Ratzaby 1993; and for a collection of his Bible commentaries, see Ratzaby 2004. Editions of Saadya's translation of and commentary on Proverbs and of his translation of Isaiah were published in Derenbourg 1894, 1896, and an edition of a translation of and commentary on Job in Bacher 1899. Editions and manuscripts of the shorter translation of the Pentateuch, the *Tafsīr*, are discussed below.

the Arabic style; but as Blau suggests, Ibn Ezra and other Jewish scholars may indeed have had access to the *Tafsīr* in Arabic letters.[31] The question remains whether Saadya himself wrote it in Hebrew characters, Arabic characters, or both, and which version was earlier, if either. In any case, as pointed out by Vollandt, the earliest surviving manuscripts of the *Tafsīr* were written in Hebrew characters and show no signs of having being copied from an Arabic *Vorlage*.[32] The *Tafsīr* in Hebrew script was transmitted in two major branches, eastern and Yemenite. Zucker and Ratzaby consider the latter, which has been preserved in numerous codices, to be more authentic.[33] This contrasts with Kahle's earlier view that the transmission of the *Tafsīr* in Arabic characters, also preserved, according to him, in MS London BL OR7562, in which it was transmitted to Samaritan script, is closer to the original version of the *Tafsīr*, a view based on his own interpretation of Ibn Ezra's words as meaning the Arabic alphabet.[34]

Derenbourg's edition in Hebrew characters, published in 1893, has been used by many scholars to study the *Tafsīr* and has served as the standard source for linguistic and other inquiries.[35] It was based on three source texts:

31 See the original passage (e.g., Ḥaraz 1983:60; Prijs 1990:107). It is mentioned in numerous studies, e.g., Blau 1999a:39–41, and p. 39, n. 1 for the Hebrew version and earlier references to it. See also Malter 1921:142–143, p. 142, n. 305; Zucker 1959:284, n. 3; Rippin 1986:33–34; Blau 1992b, 2001a:3–4, 2001b:11; Brody 2006:76; Tobi 2006:24; Steiner 2011:94–96; Griffith 2013:168–169. Malter represented the older and now outmoded view that the *Tafsīr* was originally written in Arabic script. Whereas Blau (1999:39–41) doubted that Saadya originally wrote his translation in Arabic script, elsewhere (1992b:634–636, 2001a:3–4, 2001b:11) he suggested that at a later stage Saadya prepared a version in Arabic script for Muslims and interreligious sessions conducted in Arabic. Blau has also recently showed, based on the analysis of various lexical translation choices made by Saadya, which could have been understood only by Jews, that his translation was almost certainly aimed at them and not Muslims (Blau 2012). For the general use of Arabic script by Karaite and Rabbanite circles, see Nemoy 1976, who asserted that it was probably in more frequent use by both than previously assumed. Blau (1977) countered that Arabic script was prevalent among Karaites but not Rabbanites. For a detailed discussion of the script employed for Judeo-Arabic, see Vollandt 2007:46–53.

32 Vollandt 2009:11*–12*.

33 See, e.g., Zucker 1959:284–318; Ratzaby 1985:23. Dikken (2012:56) mentions MS BL OR1041 (14th/15th century) and MS New York, JTS Lutzki 154 (15th century) as early evidence of the Yemenite transmission of the *Tafsīr*.

34 Kahle 1904:x and n. 2, 1959:54–55.

35 Derenbourg's edition was the sole representative of Saadya's translation for Polliack (1997:78 and n. 50). It was also used by Zewi (1997, 1999a, 2002) along with another print edition based on Yemenite manuscripts (the Taj). Schlossberg, in his treatment of the

the *Tafsīr* in Hebrew letters printed in the Constantinople Polyglot (1546), the *Tafsīr* in Arabic letters printed in the London Polyglot (1655–1657), and a Yemenite manuscript in Hebrew characters belonging to David Kohen, found in Jerusalem, which served for comparison.[36] Although Derenbourg's edition has been heavily criticized, it still serves as the basis for research, because it has not been replaced by any other scholarly edition.[37] After the opening of the Russian National Library in St. Petersburg to the scholarly world, however, Blau identified and brought to our knowledge MS St. Petersburg RNL Ebr. II C (undated, ca. 1009/1010), which represents a very early eastern transmission of the *Tafsīr*. Blau published a description of this manuscript and its linguistic features in 1998.[38] This manuscript does not differ from Derenbourg's edition and the Yemenite tradition in any major aspects, but it does contain numerous linguistic variants that clearly identify the language of the *Tafsīr* as post-Classical Arabic, closer to Classical Arabic than previously thought and earlier than the Middle Judeo-Arabic to which it was previously assigned.[39] Although Blau believed that MS St. Petersburg RNL Ebr. II C generally confirmed the Yemenite tradition and its earlier date, the results of his analysis of this manuscript led him to suggest that a new edition of the *Tafsīr* should be prepared, juxtaposing that version with the Constantinople Polyglot texts.[40] Schlossberg is currently preparing a new edition that employs MS St. Petersburg RNL Ebr. II C as the copy text, with its lacunas filled mainly by readings from MSS Oxford

translation of the Hebrew word ארץ "earth" and of the rendering of a conditional clause lacking a conditional particle, was well aware of the problems with Derenbourg's edition. He studied Yemenite manuscripts and print editions for the former and several print editions for the latter (Schlossberg 1993a, esp. p. 203, and 1996:338).

36 Derenbourg 1893:VI (French introduction), VII (Hebrew introduction). See also Kahle 1959:55, n. 3 for another publication of this Yemenite manuscript. For a detailed discussion of the major 16th–17th century polyglots, including the Constantinople Polyglot and the London Polyglot, see Vollandt 2011:79–96. See also Graf 1944 I:101–102.

37 E.g., Zucker 1959:318; Polliack 1997:78.

38 Blau 1998a. See also Blau 2001a. MS St. Petersburg RNL Ebr. II C also provides variant readings for the critical edition of Gen 43:29–44:20, 50:8–26 based on Genizah fragment CUL: T-S Ar. 21.183, in Blau 2002:98–106.

39 Linguistic studies of the *Tafsīr* that consider the readings preserved in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C include Blau 1998a; Zewi 2001a, 2001b, 2001c, 2004, 2009, 2011. Note especially how the analysis of relative clauses in Derenbourg's edition and other print editions (Zewi 1999a) differs from the analysis of these same clauses in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C (Zewi 2001a).

40 Blau 1998a:111–114, 130. Earlier, Zucker (1959:318) indicated the need for a new edition.

Bodl. Poc. 395–396.[41] An accompanying apparatus will contain variants from early Yemenite manuscripts, Genizah fragments, the Constantinople Polyglot, Derenbourg's edition, a Yemenite printing, MS Florence BML OR112 (in Arabic script), and a number of medieval Jewish commentaries.[42]

Dikken recently revived Kahle's view to some extent. He questioned whether the *Tafsīr* tradition in Hebrew letters was earlier than that in Arabic characters, because the former category of manuscripts display more linguistic features of late Middle Arabic than do manuscripts in Arabic letters.[43] The same holds for an Arabic-character manuscript, discovered by Dikken, of Muslim provenance (dated 1251), which contains Saadya's introduction and his complete translation of the Pentateuch, in a text similar to the Yemenite Saadyan transmission;[44] like Christian versions of the *Tafsīr* in Arabic letters, it has fewer deviations from Classical Arabic than do the Yemenite manuscripts in Hebrew characters. On the other hand, it is possible that the late Middle Arabic features in the Hebrew-character versions were introduced into the text by copyists; the existence of fewer late Middle Arabic features in the Arabic-letter versions might be the result of copyists' "restorations" of Classical Arabic standards. Hence the precedence of the Hebrew over the Arabic-script tradition still remains open. However, the dominant scholarly view seems to be that Saadya wrote the *Tafsīr* in Hebrew letters and later copyists transcribed it in Arabic characters.[45]

Another important source for the eastern transmission tradition of the *Tafsīr* in Hebrew letters is provided by MSS Oxford Bodl. Poc. 395–396 (dated 1448). This manuscript, originating in the city of Hama in Northern Syria, reflects a reliable eastern Jewish transmission in Syrian Rabbanite Hebrew script; because it contains almost the entire Pentateuch, it can serve as a reliable source for filling lacunas in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C.[46] A list of vari-

41 On MSS Oxford Bodl. Poc. 395–396, see below.

42 Schlossberg 2007, 2011.

43 Dikken 2012.

44 MS Istanbul, Topkapi, Aḥmad III, 3522 (Dikken 2012:66, 77).

45 As mentioned, Blau (1999a:40–41) left this question open. However, from the linguistic evidence of MS St. Petersburg RNL Ebr. II C (in Hebrew letters) and from evidence of interfaith sessions conducted in Arabic, Blau (1992b:634–636, 1998:11–112, 2001a:3–4, 2001b:11) supposed that an edition of the *Tafsīr* in Hebrew script, meant for a Jewish audience, came first, and a parallel edition in Arabic script, for Muslim readers, came later. Vollandt, too (2009:11*–12*), stated that the earliest manuscripts of the *Tafsīr* were written in Hebrew characters and show no traces of an Arabic-letter *Vorlage*.

46 Neubauer 1886 I:6, items 28–29.

ants based on this manuscript, the Constantinople Polyglot, and the London Polyglot was prepared by Edward Pococke and published in Volume IV of the London Polyglot.

The *Tafsīr* in Arabic script was transmitted in two Christian branches, by the Coptic Church and by the Syriac Churches. In his dissertation on the manuscripts and translation techniques of Christian-Arabic translations of the Pentateuch in the 9th to 13th centuries, Vollandt writes that Copts were the last to feel the need for an Arabic Bible translation, probably in the 12th century.[47] Coptic adaptations of the *Tafsīr*, labeled by Vollandt Arab^{Heb}1b (and its revision Arab^{Heb}1c), came to outnumber other Arabic translations by a ratio of about 2:1.[48] The most important manuscripts of the Coptic transmission of the *Tafsīr* are MS Florence BML 112 (copied 1245/46), which is the earliest representative of a Coptic version of the *Tafsīr* and contains the entire Pentateuch, and MS Paris BNF Arabe 1, whose revised version served as the copy text of the Paris and London Polyglots; it, too, contains the entire Pentateuch. The latter also contains other biblical books, taken from Syriac and Greek traditions.[49] Below, MS Florence BML 112 and the printed text of MS Paris BNF Arabe 1 in the London Polyglot serve for comparison with MS London BL OR7562.

The other branch of the Christian transmission of the *Tafsīr* consists of Syriac adaptations, recognizable by their effort to adjust the text to correspond to the Peshitta. Important manuscripts of this tradition, which Vollandt designated Arab^{Heb}1a, are MS London BL Add. 11855 (older part dated 1024), which is the earliest dated Christian copy of the *Tafsīr*, MS Florence BML OR57 (undated, 11th–12th centuries), MS Leiden University Library OR 377 (written in 1239/1240 by a West Syriac scribe), MS Oxford Bodl. Hunt. 424 (undated, 12th–13th centuries), and MS Coptic Patriarchate Biblica 22 (1233–1234). In all five manuscripts, however, only Genesis is an adaptation of the *Tafsīr*, whereas the other books represent Syriac and Greek traditions.[50] The book of Genesis in the first two of these manuscripts, MS London BL Add. 11855 and MS Florence BML OR57, serves for comparison with MS London BL OR7562 and its unique vocabulary.

---

47 Vollandt 2011:40–41.

48 Vollandt 2011:iii, 40–41, 181.

49 Vollandt 2007:39–44, 2011:40–41, 87–96, 2012, forthcoming; Dikken 2012:55. For a detailed description of MS Florence BML 112, see Vollandt 2011:189–191. For Kahle's favorable opinion of MS Florence BML 112, see Kahle 1904:viii, and n. 2. For a detailed description of MS Paris BNF Arabe 1, see Vollandt 2011:198–201.

50 Vollandt 2011:iii, 39, 181. For a detailed description of these manuscripts, see Vollandt 2011:182–187.

From the 14th century onward, the *Tafsīr* was adopted and adapted in the later Jewish translations known as *šurūḥ*. These adaptations and the variants attested in them are beyond the scope of the present study.[51]

2.2 Language and Style of Earlier and Later Versions

In his translation, Saadya's tendency to avoid anthropomorphisms related to God, adherence to Onkelos' Aramaic translation, application of new methods based on Islamic concepts, and general freedom, including omissions and insertions of text, are well known and were discussed above.[52] His preference for Arabic homophonic equivalents to the Hebrew original is also known.[53] The transmission of the *Tafsīr* in Hebrew and Arabic script was discussed in the previous section. The role of the *Tafsīr* in the standardization of Judeo-Arabic orthography has also been noted previously.[54] Now we move on to discuss the type of Arabic used by Saadya in his translation.

Arabic is usually divided into four major historical phases: Old Arabic, Classical Arabic, Middle Arabic, and Neo-Arabic. But this classification is inadequate. True, a substantial body of Arabic literature, centered on the Qurʾān, is generally regarded as representing Classical Arabic, and is by and large limited to the 8th and 9th centuries. Still, the exact boundaries of this phase are uncertain. Classical Arabic features tend to figure in varying measure in later Arabic usage until the present day.[55] What is more, Middle Arabic, the historical stage attested in medieval texts, is multifarious. The links and distinctions between the social and religious registers of Medieval or Middle Judeo-Arabic, Medieval or Middle Christian Arabic, and contemporary Muslim Arabic, as well as their precise definitions, are far from being clear-cut.[56] In the introduction to her

---

51 On the *šurūḥ*, see, e.g., Bar-Asher 1988b; Avishur 1988, 1991, 1992; Doron 1985, 1991; Hary 2009a, 2009b:51–159.

52 These are discussed e.g., in Malter 1921:143–144; Zucker 1959:267–270; Blau 1971:512–513, 1998b, 2001c:313; Ratzaby 1985:32–34; Rippin 1986; Polliack 1997:78–90, 208–241; Brody 1998:284–299; 2006:54–57, 75–76, 79–86; Freidenreich 2003; Steiner 2010:13–31, 74–75; Schlossberg 2011:131–132; Vollandt 2011:52–55; Griffith 2013:155–174.

53 E.g., Ratzaby 1985:34–35.

54 Blau 1999a:39–40, 1998b:394; Griffith 2013:168–169.

55 The standard scholarly grammars of Classical Arabic referred to in this book are Wright 1896, 1898 I–II; Reckendorf 1921; Fischer 2002. On the problems of corroborating the authenticity of sources regarded as Classical Arabic and other problems related to its features and historical period, see, e.g., Hopkins 1984:xxxvii–xl.

56 In this book Blau 1966–1967 I–III and Blau 1980 are taken as the standard grammars of

treatment of the linguistic variety of Judeo-Arabic in letters from the Genizah, Wagner writes: "Medieval Christian and Jewish sources exhibit many more vernacular features than contemporary Muslim texts, as the literary traditions of the Muslims penetrated the non-Muslim literary tradition only to a limited degree." That is why "many vernacular elements of mediaeval dialects can be found exclusively in the language strata of Christian and Judeo-Arabic."[57] The impossibility of drawing a direct line of development from Classical Arabic to Neo-Arabic is also evident in the history of Neo-Arabic dialects, which may go back to pre-Classical times.[58] This intricacy is increased by the ambiguous use of the very term "Neo-Arabic," which may refer in its early stage to Middle Arabic and in its later stage to Modern Arabic dialects, although, when referring to Middle Arabic, it may mean only its Neo-Arabic features.[59] To resolve the intractable problems of the definitions and dating of Middle Arabic and Neo-Arabic and to facilitate the study of Middle Arabic literary texts with mixed Classical, Middle, and Neo-Arabic features, Blau coined the term "Middle Arabic literary standard."[60] Later, for Middle Arabic texts with a larger number of Classical features, Blau used the term "post-Classical Arabic."[61] Whatever the

Middle Christian Arabic and Middle Judeo-Arabic respectively. For Judeo-Arabic diversity, see, e.g., Blau 1999b:201–206; Khan 2006.

57 Wagner 2010:5. Hary 2009b:40 expressed a similar view of Judeo-Arabic. This view is also found in Ratzaby 1985:28; Blau 1999b:204; Khan 2006.

58 This claim is controversial, and some scholars date the emergence of the Neo-Arabic dialects to a later period. In his study of papyri (mainly from the first three Islamic centuries), Hopkins concluded that the occurrence in them of numerous Middle Arabic features, many of which are also found in Modern Arabic dialects, "speaks for a very impressive continuity in colloquial Arabic usage, and the roots of the modern vernaculars are thus seen to lie very deep" (Hopkins 1984:xlv–xlvi). See also Magidow 2013 on the roots of Neo-Arabic dialects in pre-Islamic Arabia as reflected in the development of Arabic demonstratives; and Macdonald 2000:48–55, 2008 on epigraphic evidence of Old Arabic.

59 Blau 1959, 1966 I:19–58, 1968, 1972, 1974, 1980:5–14, 1987, 1991, 1999a, 1999b:201–206, 2001a:1–2, 2001b:9–10.

60 Blau 1959, 1974:256. Blau 1991:166–167 admits that his earlier usage of the terms "Middle Arabic" and "Middle Arabic literary standard" was confused. In Blau 1959 he applied the former to the Neo-Arabic features and the latter to the overall vernacular, but in his grammars of Christian Arabic (Blau 1966–1967 I–III) and of Judeo-Arabic (Blau 1980) he used "Middle Arabic" for both.

61 See Blau 1974:257, 1991:166 on his early concern about the possible confusion in the use of this term. However, in Blau 1998a:115–116, 2001a:4 he chose to use it to define the genuine language of the *Tafsīr*, on the basis of his analysis of MS St. Petersburg RNL Ebr. II C. On the status of Classical Arabic in Middle Judeo-Arabic, see also Blau 1998d.

terminology, defining and dating Middle Arabic and its societal and religious dialects are made harder chiefly by its own mixed character. Its structures are borrowed from various Arabic stages, registers, and styles whose own definition and dating, as explained above, are also at times unsatisfactory, inconsistent, and fluctuating. In addition, some linguistic phenomena in Middle Arabic emanate from the gap between the Classical Arabic that authors aspired to write and their own vernaculars.[62]

Saadya Gaon's *Tafsīr* falls under this rubric of "Middle Arabic literary standard" and is considered to be in Middle Judeo-Arabic; but it is also taken to mark the beginning of the Classical period of Judeo-Arabic.[63] At an early stage of its study, scholars noticed that its language tended to be higher and displayed more Classical Arabic features than other works of Middle Arabic literature.[64] This observation, based on the language of the *Tafsīr* itself, was supported by Saadya's own occasional mention of his desire to write "good Arabic," according to the ideal of *al-ʕarabiyya*.[65] External evidence reinforces this view: In his articles on the Arabic translation of the Pentateuch by Issāchār ben Sūsān (ca. 1510–1580), Doron showed that one of the motives for his new translation was his contemporary Jews' difficulty in understanding the language of the *Tafsīr*.[66] Scholars have also detected the penetration of Neo-Arabic vernacular features into various traditions of the *Tafsīr*.[67] As pointed out above, the presence of Neo-Arabic elements is characteristic of Middle Arabic and considered an integral part of it.[68] But the varying frequency of these vernacular features may reflect different traditions of the transmission of the *Tafsīr*. Presumably, certain Neo-Arabic dialectal features entered the *Tafsīr* at later stages

62 Blau regards such phenomena as pseudo-corrections (hypercorrections) or pseudo-Classicisms (Blau 1963, 1970:64–100, 1999a:27–32).

63 E.g., Blau 2001a:1–2; Hary 2009a:36. See Khan 2006 for the division of Judeo-Arabic into Early (before the 10th century), Classical (approximately 10th–13th centuries), and Late (mostly from the 15th or 16th century onward); see Hary 2009b:34–37 for its division into Medieval (8th/9th–15th centuries), Late (15th–19th centuries), and Contemporary (20th century). Hary further subdivides Medieval Judeo-Arabic into pre-Islamic, Early (8th/9th–10th centuries) and Classical (10th–15th centuries). Hary 2009b:35, 39 and Wagner 2010:6–7, following others, tackled the fluctuating distinction between the Jewish and the other Arabic dialects.

64 E.g., Ratzaby 1985:24–25; Schlossberg 1996:335–336; 1998:77.

65 Ratzaby 1985:24–25; Schlossberg 1998:77–79.

66 Doron 1985:283, 289–293, 297, 1991:172–173. See also Avishur 1991:92–93, 1998a.

67 Ratzaby 1985:28–30.

68 On the reflection of dialects in Judeo-Arabic texts, see Blau 1999a:51–68.

and in certain traditions, and are absent from others. Saadya Gaon himself—who was born and raised in Egypt, spent time in Palestine and Syria, and played a central role in Jewish life in Babylon, where he also wrote or completed many of his compositions—was exposed to several Arabic dialects. Features of all of them could have entered his writing, including his Bible translation. Ratzaby, in his dictionary of the Judeo-Arabic of Saadya's *Tafsīr*, compiled a list of dialectal vocabulary, which he identifies as coming from several dialects. He remarks that the number of these features varies from dialect to dialect: the Egyptian dialect had the least influence on the *Tafsīr*.[69] For his dictionary Ratzaby used Derenbourg's edition, other print editions, and two Yemenite manuscripts.[70] Checking his findings against other sources, notably MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, might yield some differences. The same also holds for Avishur's examples of Iraqi dialectal features in Saadya's works, including the *Tafsīr*.[71]

Blau's analysis of MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, in which a substantial part of the Pentateuch is preserved, launched a new era in the study of the *Tafsīr*. This manuscript (undated, but ca. 1009/1010) was copied not long after the composition of the *Tafsīr* (about 70 years after Saadya's death in 942). Written in Hebrew script, it represents an eastern Jewish transmission of the *Tafsīr*. Blau convincingly demonstrates that this version shows close affinity to the Yemenite tradition, although its language evinces many more Classical features. The post-Classical nature of the language in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C is manifested, according to Blau, by the almost complete absence of morphological deviations from Classical Arabic and the use of post-Classical syntax and vocabulary. The Classical Arabic grammatical features prevalent in that manuscript are the preservation of case endings, including the masculine plural and dual endings *-ūna/-ān*, the long vowels in the case endings of the five "special nouns" (*al-ʔasmāʔ al-ḥamsa*), and the representation of the cases in nouns ending in *ʔalif mamdūda*; the preservation of the modal endings and forms in the prefix conjugation verbs; the Arabic words for the numbers 1 to 19; the use of the dual; adherence to the agreement rules of Classical Arabic of subject–verb agreement; the declination of the relative particle *allaḏī*, which is usually fossilized in Middle Arabic as well as in the Yemenite tradition of the *Tafsīr*, and the omission of the relative particle after indefinite nouns;

69 Ratzaby 1985:28–30. Ratzaby also mentioned the penetration of Persian words, and compiled a list of them (Ratzaby 1985:28, 150–151).

70 Ratzaby 1985:15–16.

71 Avishur 1993.

preservation of the rules of *ʔinna wa-ʔaḥawātiha*; and several other archaic orthographical features. These findings led Blau to conclude that the language of *Tafsīr* should be labeled “post-Classical.”[72]

In this book, the post-Classical character of the language of the earliest edition of the *Tafsīr*, as manifested in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, will serve as a primary criterion for determining the type of Arabic used in the Saadyan portion of MS London BL OR7562.

72 Blau 1998a, 2001a. Blau 1985 defines Saadya Gaon’s Arabic style in general, and not only in the *Tafsīr*, as “post-Classical.”

CHAPTER 3

The Samaritan Version of Saadya Gaon's Translation of the Pentateuch and Its Transmission

Introduction: The Relationship of Other Samaritan Arabic Versions of the Pentateuch to the Samaritan Version of Saadya Gaon's Translation

As noted in § 1.5 above, many scholars have assumed that the Samaritan Arabic translations of the Pentateuch evolved from Saadya's *Tafsīr*.[1] They relied, first of all, on the reference to it in ʾAbū Saʿīd's introduction to MSS Paris Arabe 5 and 6, where he writes that his motive for revising the Samaritan Arabic translation with which he was familiar was the need to correct erroneous renderings in the Saadyan version.[2] Second, parallel verses, phrases, and vocabulary were identified in the two versions of the Samaritan Arabic translation and in Saadya's *Tafsīr*.[3] Shehadeh compared these sources in detail and concluded that the similarities were too slight to support the traditional view that the *Tafsīr* is the origin of the former. He was most certain about this with regard to the early Samaritan Arabic translation.[4] However, Shehadeh used Derenbourg's edition of the *Tafsīr*, and some of his conclusions about differences on grammatical points, such as agreement and the use of an invariable form of the relative particle *allaḏī*, are not supported by the text in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, the earliest and most reliable version of the *Tafsīr* Pentateuch.[5]

1 E.g., Katten 1924; Kahle 1904:x–xi, 1959:54–56; Halkin 1943a; Robertson 1943:173–176; Crown 2001:23; Schwarb 2013:122–127; and see additional references on the early Samaritan Arabic translation and its later revision in Shehadeh 1977 I:189–193 and 210–224, respectively. Katten and Kahle considered the Samaritan Arabic translations to be Saadyan versions (Katten 1924; Kahle 1904:x–xi).

2 For ʾAbū Saʿīd's introduction to MSS Paris BNF Arabe 5 and 6, see, e.g., Halkin 1943a:275–276; Shehadeh 1977 I:78–86, 189, 225, 1982:61–64, 1988:206–208, 1989 I:iii, 1989b:492–499, 1989c:305–306; Macuch 1979:153–155, Jamgotchian 2001:35–37; Vollandt 2011:61. Other mentions of Saadya Gaon are found in ʾAbū Saʿīd's notes on Gen 37:3, Num 27:18, and Deut 32:17 (Shehadeh 1977 I:218, 1989b:496, n. 64). For a more detailed discussion of this introduction, see § 1.5 above.

3 E.g., Halkin 1943a:280.

4 Shehadeh 1977 I:193–198, 224–251, 1983:80–82, 1989b:513.

5 Blau 1998a, 2001a; and see above, § 2.1.

 | DOI: 10.1163/9789004290792_005

The third reason for linking the early Samaritan Arabic translation and its later revision to Saadya's *Tafsīr* is the Saadyan version preserved in MS London BL OR7562.

MS London BL OR7562, the characteristics of its Saadyan version, and its possible connection to the early Samaritan Arabic translation and its later revision are our main concern here. My research made it clear that the latter are not direct descendents of the Saadyan version found in MS London BL OR7562 or any other Saadyan source. My thesis, defended below, is that the Samaritans based their early Samaritan Arabic translation on the Christian Bible translations available to them, probably similar to those preserved in manuscripts like MSS Sinai Arabic 2 and 4, as well as on a Syriac adaptation of Saadya's *Tafsīr* in Arabic letters. As will be seen below, the latter was probably the most important contributor to the first stage of MS London BL OR7562. Only later were the Samaritans, presumably including ʾAbū Saʿīd, reviser of the early Samaritan Arabic translation, exposed to other versions of Saadya's *Tafsīr* in Hebrew letters. In the rest of this chapter I begin with a description of MS London BL OR7562, followed by a presentation of its stages and components as I see them, after which I survey several related Samaritan manuscript fragments. In the subsequent chapters I discuss the results of my research into the orthography and language of MS London BL OR7562 and the extent to which it was adapted to the Samaritan Hebrew Pentateuch, Christian and Karaite parallels, and parallels to the early Samaritan Arabic translation and its later revision. On the basis of these findings, I present my conclusions as to the origins of the Samaritan version of Saadya's *Tafsīr* of the Pentateuch and the light it sheds on the origins of the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

3.1 A Description of MS London BL OR7562 and Related Manuscripts

MS London BL OR7562, which consists of 198 folios, is a triglot of the Samaritan Pentateuch, written in Samaritan script in three fully justified columns. The right column is the Samaritan Hebrew version of the Pentateuch, the middle is the Aramaic version, and the left, on which the present study centers, is an Arabic version. Crown dated MS London BL OR7562 to ca. 1300, based on the four deeds of sale found at the end of Genesis. The original sections of the manuscript, written on parchment, were partly damaged. These original folios, 4, 7–10, and 12–189, contain Gen 3:2–22, 5:24–9:21, and 11:2–50, all of Exodus, Leviticus, and Numbers, and Deuteronomy through 27:1. The missing parts (Gen 1:1–2:25a, 3:23–5:23, and 9:22–10:32 and Deut 27:1b–34:12), which had occupied the original folios 1–3, 5–6, 11, and 190–198, were restored on paper by

the Samaritan priest and scribe Salama b. Amram b. Salama b. Tabya and added to the original manuscript at the end of the 19th century (1894), before it was sold to the British Museum in 1910.

On some folios, the top lines of the Arabic column, which is of interest to us here, were damaged, and were restored mostly on strips of paper glued to the original manuscript.[6] In addition, letters in faded ink were occasionally retraced by later hands. Over the centuries, numerous hands were involved in deliberately defacing the Arabic column to replace earlier renderings considered false or undesirable. This was done by rubbing out the text and overwriting it, or by inserting new characters and words between the original ones, above the original lines, or in the margins. In general, the additions by late restorers can be distinguished from the original by the color of the ink and type of script: the ink used in the original parts is black, fading to brown, and the script is the earlier Samaritan type of the 11th–13th centuries; the later restorers also used black ink, but it has not faded to brown, and they wrote in the later Samaritan script.[7] Nevertheless, earlier and later changes to the text before the last restoration stage cannot always be distinguished, for a number of reasons:

1. Numerous hands were involved in changing and correcting the text and filling lacunas left in the early stages.
2. The earlier Samaritan script, which dominated between the 11th and 13th centuries, continued to be used in Samaritan writings until the 16th century, along with the later Samaritan script.
3. In many places the text is hard to read.

Nevertheless, I have done my best to identify corrections made to the original text at all stages. In the critical edition they are set in a different font.[8]

6 The folios in question are 4a–b, 7a–b, 8a–b, 10a–b, 12a–17b, 18b–20a, 22a–b, 24a–b, 27a, 29b, 41b, 142a, 171a, 172a, 173a, 174a, 175a, 176a–177a, 178a, 179a, 180a–181a, 182a–189b, the left part of folios 9a, 10a, 15a, 17a, 18b, 141b, 142b, 143b, 144b, 145b, 146b, 147b, 148b, 149b, 150b, and lines 44–50 of folio 17a.

7 Compare what Tal wrote in his edition of the Samaritan Aramaic translation of the Pentateuch, which includes the Aramaic column of MS London BL OR7562: "In many places the ink has faded and the same modern scribe has restored the script with his black ink and characteristic stylus" (Tal 1983 III:17).

8 For descriptions of MS London BL OR7562, see Von Gall 1918:LXXXVIII–XC; Shehadeh 1977 I:252–258, 263, 330–331; Tal 1983 III:17–21; Crown 1998:219–222; Jamgotchian 2001:41; Vollandt 2011:61–62. As mentioned above, Tal has a high regard for the Aramaic version in MS

In 1908, at Kahle's request, the priest Salama b. Amram transliterated MS London BL OR7562 from Samaritan into Arabic script. The result is now MS Berlin Or. Qu. 1082.[9] The latter must be used with great caution, however. I found it to be inaccurate, with many omissions and deviations from the original. Many of its readings conform to Derenbourg's edition or similar versions, which Salama apparently used in many places instead of his ostensible copy text. Facsimiles of several pages of MS London BL OR7562 were published as supplements for missing parts of MS Vatican Barberini 1 by Israel Ṣedaqa.[10]

Tal identified three other manuscript fragments as belonging to MS London BL OR7562: MSS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178–179 and MS Manchester JRL Sam. 73. The first of these comprises two fragments, containing Deut 28:11b–42a, 29:9–30:1a; the second one fragment, containing Gen 10:12b–25a; and the third one fragment, containing Deut 28:47–29:1. The fragments from Deuteronomy are partly complementary, and all of them contain missing parts of the original manuscript that were reconstructed in 1894.[11] The Aramaic columns of MSS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178–179 were incorporated into Tal's critical edition of the Samaritan Aramaic Targum, which used the Aramaic column of MS London BL OR7562 as one of its standard texts.[12] I have decided not to include these manuscripts in the standard text of my critical edition in this book but to relegate them to appendices. The restored parts and other later changes and corrections in the Arabic column of MS London BL OR7562 are too extensive and blended with the text to allow their removal. Instead, I display all stages of MS London BL OR7562, with the later ones printed in a different font. Gen 10:12b–25a, Deut 28:11b–42a and 29:9–30:1a from Firk. Sam. 178–179 and

London BL OR7562 and used it as the primary text in his edition of the Samaritan Aramaic translation of the Pentateuch (Tal 1980, 1981, 1983 I–III). The description of the Arabic column is based on my own examination. Note that Crown 1998:220 mentions only the restored folios 1–3, 5, 11, and 190–198, and Von Gall 1918:LXXXVIII the restoration of 1–3, 5, 6, and 190–198. In fact, the restored folios are 1–3, 5–6, 11, and 190–198.

9 Vollandt 2011:61.

10 Ṣedaqa 1966–1970; Crown 2001:493, n. 20.

11 Tal 1983 III:20–21; Crown 1998:220; and see the discussion of these manuscripts in § 1.5 above. See Jamgotchian 1991:235–236, 2001:175 and Harkavy 1875:243 for earlier publications of MSS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178–179 in Arabic and Samaritan script respectively, and Jamgotchian's remarks on the latter publication in 2001:40–43. Many of Jamgotchian's readings are corrected in the critical edition presented here. See also Robertson 1962 II:35 for a brief description of MS Manchester JRL Sam. 73 (Gaster 2106/3).

12 Tal 1983 III:21.

Deut 28:47–29:1 from MS Manchester JRL Sam. 73 are combined in an appendix, where the latter three present almost all of Deut 28:11b–30:1a in sequence.

The association of MSS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178–179 with MS London BL OR7562 is further confirmed by examination of the text in their Arabic column. One prominent characteristic of MS London BL OR7562 is the translation of proper nouns into Arabic.[13] In Deut 29:22, MS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178 employs עאד and ת[י]מוד for the Hebrew place names סדום and עמורה "Sodom and Gomorrah."[14] These are the regular renderings of these two towns in MS London BL OR7562 (e.g., Gen 13:10, 14:2,8,10,11, 18:20, 19:24,28).

3.2 The Transmission of MS London BL OR7562: Transmission Stages and Components

I identified four major transmission stages in MS London BL OR7562. They are described below, moving back from the latest to the earliest, written by the original scribe.

1. The *fourth stage*, the latest, is the restoration of the lacunas in the manuscript by the scribe Salama b. Amram b. Salama b. Tabya in 1894, before its sale to the British Museum. As mentioned above, these are folios 1–3, 5–6, 11, and 190–198. They contain Gen 1:1–2:25a, 3:23–5:23, 9:22–10:32 and Deut 27:1b–34:12. He also supplied single verses and parts of verses from Genesis and Deuteronomy, mainly on occasional torn or damaged top lines and margins of various folios.[15]
2. The *third stage* consists of corrections in Arabic characters inserted throughout the text by a late hand or hands. Because the use of Arabic script postdated that of Samaritan script, this must be the latest stage before the restoration project. The Arabic versions used for these emendations were essentially the early Samaritan Arabic translation and its later revision. Nevertheless, the Samaritan script may have continued to be used for corrections in this stage too alongside Arabic.
3. The *second stage* consists of emendations in Samaritan characters. These were reconstructions of damaged or missing words and phrases and minor emendations that supplanted older renderings. In some cases, corrections,

13 Zewi 2014 and forthcoming; and see § 5.8 below.
14 See also § 5.6 and § 5.8 below.
15 Crown 1998:220; and see § 3.1 above.

in Samaritan letters, were inserted above or between the lines and in the margins. In others, words and phrases were deleted and replaced by another rendering, which sometimes preserved some of the original. Where it was possible, original letters were converted into others.[16] There is no uniformity in the handwriting and indication of diacritics in these reconstructions and emendations. The early Samaritan script used in the first stage of the manuscript employs short supralinear oblique strokes for diacritics and employs them consistently only with خ, ض, ظ, and غ, rarely with ث (105 cases in the first stage of the manuscript), and almost never with ذ (eleven cases in the first stage of the manuscript).[17] The later Samaritan script used by the restorer at the end of the 19th century and in some earlier corrections employs dots for diacritics, which are applied for all relevant letters, including ة on occasion. Both systems are used in the corrections that make up this second stage.

However, these features are not always clearly visible, especially when executed in small letters between lines. The picture is made more complex because damaged Samaritan letters written by original scribe were sometimes repaired by later hands and may follow a later orthography. These factors make it impossible to identify the numerous hands involved in reconstructions and emendations in Samaritan script and their chronological order. Nevertheless, as the Samaritan script may have continued to be used for corrections in the third stage too, there must have been some overlap between the second and third stages.

As for the nature of the textual interference in this stage, some of the vocabulary and syntax can be traced to the early Samaritan Arabic translation and its later revision, the most widespread Samaritan Arabic versions at this period. In Leviticus and Numbers, however, many of the corrections follow Saadyan renderings.[18] This means that Leviticus and Numbers may have included more original readings, which readers in later periods regarded as inappropriate or difficult and wished to replace with standard Saadyan renderings. Such an assumption conforms with the occurrence of more words that are unique to the translation of these books, as compared to the trans-

16 E.g., the correction of ש to מ in Exod 26:11,33, 36:13,18, 39:33, where the Saadyan word for "clasp," שט'ה, was replaced by the Samaritan word found in the early Samaritan Arabic translation and its later revision, מרוד. On this example, see also § 4.1.

17 For specific references to ث and ذ with supralinear oblique strokes for diacritics in MS London BL OR7562, see § 4.1 below.

18 See examples below.

lation of the rest of the Pentateuch. The first stage of MS London BL OR7562, discussed in greater detail below, includes around 2,000 unique words and phrases and about 150 textual additions, which do not derive from any standard Saadyan version or from the early Samaritan Arabic translation and its later revision.[19] This unique vocabulary is most prominent in Numbers and least common in Exodus. The many emendations in Numbers and Leviticus at this stage allow the conjecture that frequency of such terms was originally much higher. They also indicate that, in these centuries, the Samaritans were exposed to standard Saadyan versions and used them regularly. This adds to the evidence for the Samaritan use of certain Saadyan versions in MS London BL OR7562, MS Oxford Bodl. OR139, and MS Manchester JRL Sam. 2.[20] By this time, Saadya's translation had become a standard version that was common in non-Jewish communities as well and was highly esteemed by the Samaritans even though they possessed their own translation, transmitted mainly as the early Samaritan Arabic and its later revision.

Here are several examples of corrections made at this stage in MS London BL OR7562 to make it conform to the early Samaritan Arabic translation and its later revision:

a. In MS London BL OR7562, the translation of the Hebrew verb ויסגר "and he closed" (Gen 7:16) was corrected to וח̇תם by a later hand.[21] The readings in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, the Taj in Hebrew letters, and the London Polyglot in Arabic letters are all וחגב. The standard text of the early Samaritan Arabic translation and its later revision, واغلق, وختم does appear in many manuscripts, as shown in the apparatus of Shehadeh's edition.
b. In MS London BL OR7562, the translation of the Hebrew תבה "ark" (Gen 7:18) was corrected by a late hand to אלספינה, the reading found in the two Samaritan Arabic translations. MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS

19 Many examples of such vocabulary are presented in chapter 7 below, especially Table 3 there, which lists Christian parallels to the unique words in MS London BL OR7562.

20 For details of the manuscripts, see § 3.1 above and § 3.3 below.

21 All examples from MS London BL OR7562 are cited according to their appearance in the critical edition presented later in this book, where distinctive fonts are used for the first and later hands. All Samaritan Hebrew biblical citations are according to Tal & Florentin 2010. The early Samaritan Arabic translation and its later revision are cited according to Shehadeh's edition. English translations are mainly according to Tsedaka & Sullivan 2013 and the *NJPS*, with minor changes where necessary.

Oxford Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, the Taj in Hebrew letters, and the London Polyglot in Arabic letters all have אלתאבות.

c. In MS London BL OR7562, the translation of the Hebrew phrase ממימי היאר "water from the Nile" (Exod 4:9) was corrected by a late hand to מן אלח[]ליג. This is the rendering found in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. The Saadyan rendering of MS Oxford Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, the Taj in Hebrew letters, and the London Polyglot in Arabic letters is מן מא אלניל /מן אלניל.[22]

d. In MS London BL OR7562, the verb אסרג (Exod 26:35ח) was corrected to אצעד by erasure of the letters סר and their replacement by צע, and by modification of the ג to ד by means of a horizontal line drawn through the middle of the letter:[23] ובהעלות אהרן את הנרות "when Aaron tends the candles …" אד[']א א[סרג]/אצעד אלסרג. The verb אסרג is attested in the Saadyan renderings of Exod 30:8, the parallel Masoretic verse, in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, the Taj in Hebrew letters, and the London Polyglot in Arabic letters. The noun اصعاد appears in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

e. The Hebrew דגנך "your grain" (Deut 7:13) becomes דהנך in the Saadyan renderings of MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj in Hebrew letters, and the London Polyglot in Arabic letters.[24] In the early Samaritan Arabic translation and its later revision, the translation is داجنك. The reading of MS London BL OR7562 is ודהנך ודאגנך. The Saadyan reading of the original scribe was not erased, but a later hand inserted the translation of the early Samaritan Arabic translation and its later revision alongside it.

Here are several corrections made at this stage in MS London BL OR7562 to follow standard Saadyan readings:

a. In Lev 2:1, we find the correction ואי אנסאן קרב קרבאן for the Hebrew ונפש כי תקריב קרבן "and when a person presents a grain offering." This is a Saadyan rendering, attested in MS Oxford Bodl. Poc. 396 (the last word inflected in the accusative, namely קרבאנא), Derenbourg's edition, the Taj in Hebrew

22 The reading of MS St. Petersburg RNL Ebr. II C for this verse has not survived.

23 Verse numbering is according to the Samaritan version (Tal & Florentin 2010), and corresponds to Exod 30:8 in the Masoretic text.

24 The reading of MS St. Petersburg RNL Ebr. II C for this verse has not survived.

letters, and the London Polyglot in Arabic letters.[25] It is not attested in the earlier Samaritan Arabic translation and its later revision.

b. In Lev 4:2, we find the correction [נפס]/אנסאן for the Hebrew noun נפש "person." In this example a later hand erased נפס, which is still visible in the manuscript and is also attested in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. It was later replaced by the Saadyan אנסאן, attested in MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj in Hebrew letters, and the London Polyglot in Arabic letters.[26]

c. In Num 3:38, MS London BL OR7562 has the correction ואלנאזלון בין ידי אלמסכן בין ידי ח׳בא אלמחצ׳ר פי אלמשרק for the Hebrew והחנים את פני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה "and those who were to camp unto the front of the tabernacle eastward, before the tent of meeting toward the sunrise." This is a Saadyan rendering, which also avoids the same rendering for both קדמה and מזרחה. It is attested in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj in Hebrew letters, and the London Polyglot in Arabic letters (with an omission only in the Taj). The earlier Samaritan Arabic translation and its later revision display other Arabic renderings for this phrase, which translated both קדמה and מזרחה (by شرقا and الشرق).

d. Num 10:35 displays the correction קם יארב בנצרנא for the Hebrew קומה ה׳ ויפוצו איביך "rise up, God. And Your enemies will be scattered." This rendering, too, is Saadyan, appearing in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj in Hebrew letters, and the London Polyglot in Arabic letters (where the last word is omitted). Different renderings appear in the early Samaritan Arabic translation and its later revision: اللهم فاثبت/ ثباتا ليشتت اعداؤك.

e. In Num 23:18, we find the correction פצ׳רב מת[׳]לה for the Hebrew וישא משלו "and he took up his parable." While the rendering in the early Samaritan Arabic translation and its later revision is فرفع مثله, the correction follows a Saadyan version, attested in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj in Hebrew letters, and the London Polyglot in Arabic letters.

4. The *first stage*, that of the original scribe of MS London BL OR7562, accounts for the bulk of the manuscript. According to Crown, its Samaritan script is typical of scribes of the coastal Diaspora, which was prevalent between

25 The reading of MS St. Petersburg RNL Ebr. II C for this verse has not survived.

26 The reading of MS St. Petersburg RNL Ebr. II C for this verse has not survived.

1000 and 1300 and continued to be in use through the 16th century.[27] He also points out that the manuscript has a western codex binding.[28]

Its vocabulary and syntax show that this base text is primarily Saadyan.[29] Saadyan vocabulary is also used in adaptations to the Samaritan Pentateuch (notably the Tenth Commandment). These are discussed in chapter 6 below.

Nevertheless, the first stage is a mixture of the basic Saadyan version and readings from the early Samaritan Arabic translation and its later revision. The use of the latter varies from individual words to whole verses and sometimes even larger sections. Here are several examples.[30]

a. In Gen 18:10, שוב אשוב "I will certainly return" is translated by סארגע עאידא. The first word is Saadyan. The second comes from a root similar to that used in the early Samaritan Arabic translation and later revision, whose rendering is عودة اعود.
b. In Gen 22:2, ולך לך "and go" is translated by ואמץ' סיר. The first verb in the translation is Saadyan. The second is found in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.
c. In Exod 2:3, ותקח לו אמו תבת גמא ותחמרה בחימר ובזפת "his mother got him a papyrus reed basket and covered it over with clay and pitch," MS London BL OR7562 has פאח'ד[']ת לה אמה תאבותא מן ברדי וקירתהא באלקיר ואלזפת. The translation of תבת גמא by תאבותא מן ברדי is Saadyan, while that of ותחמרה בחימר ובזפת by וקירתהא באלקיר ואלזפת has an exact parallel in the early Samaritan Arabic translation.
d. In Num 13:2, שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען "send men and they shall tour the land of Canaan" is translated אבעת['] לך רסלא ויגסון בלד כנעאן. The words אבעת['] and בלד are Saadyan, while ויגסון is found in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. רסלא does not appear in any of these sources.

27 For more on the script in this manuscript, see § 4.1 below.
28 Crown 1998:220, 222.
29 For more on the language of MS London BL OR7562, see chapter 5 below.
30 The Saadyan sources checked for these examples are again MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, the Taj in Hebrew letters, and the London Polyglot in Arabic letters. It is not yet clear which of the Samaritan Arabic versions contributed more to the first stage in MS London BL OR7562. See below, chapter 8.

There are also about 2,000 unique words and phrases and about 150 textual insertions that are neither Saadyan nor from the early Samaritan Arabic translation and its later revision. I compared these with the readings of MSS Sinai Arabic 2 and 4, which may represent early 9th-century Christian translations based on the Syriac Peshitta tradition; with manuscripts that contain Saadyan adaptations of the Syriac Peshitta tradition (Genesis in MS London BL Add. 11855 and in MS Florence BML OR57); with a manuscript containing a Saadyan adaptation by the Coptic Church (MS Florence BML OR112) and the Saadyan adaptation by the Coptic Church printed in the London Polyglot;[31] and with Karaite manuscripts and print editions of several Karaite Bible translations of Yefet ben ʿElī,[32] Yeshuʿa ben Yehuda,[33] and ʿAlī b. Sulaymān.[34] I found that about half of this special vocabulary and about a fifth of these special additions in MS London BL OR7562 have parallels in the texts from the Syriac Peshitta tradition, either Christian translations or Christian adaptations of Saadya's *Tafsīr*. About 35 cases have parallels in the Coptic Arabic adaptations of Saadya's *Tafsīr* that were examined. This vocabulary and the additions were found in all five books of the Pentateuch—the largest number in Numbers, with many in Genesis, Leviticus, and Deuteronomy, and the fewest in Exodus. In addition, about 10% of the special vocabulary and additions in MS London BL OR7562 have parallels in the surviving portions of the Karaite translations of Yefet ben ʿElī and Yeshuʿa ben Yehuda. I found no parallels in the translation of ʿAlī b. Sulaymān. These parallels are discussed in chapter 7 below.

I also found two cases of alternative renderings introduced by *waqīla*:

a. Gen 41:45: ויקרא פרעה שם יוסף צפינתי פענה "and Pharaoh named Joseph *sefintee faneh*."[35] In MS London BL OR7562 this is translated וסמאה

---

31 I would like to thank Dr. Ronny Vollandt, whom I consulted on a preliminary list of the unique words in MS London BL OR7562. He immediately identified this vocabulary as typical of the Christian, especially Syriac, tradition of Bible translation, and provided me with a list of Christian manuscripts to explore.

32 Frank's edition of various translations of and commentaries on the Pentateuch by Yefet ben ʿElī; Kahle's edition of Yefet ben ʿElī's translation of Gen 8, 9:18–27; Yefet ben ʿElī's commentary on Num 23:6–24:25 (the oracles of Balaam); Zawanowska's edition.

33 These are: MS London BL OR2544; MS BL London OR2545; MS BL London OR2546; Yeshuʿa ben Yehuda's Commentary on part of Genesis.

34 ʿAlī b. Sulaymān's commentary on Genesis.

35 In the Masoretic Hebrew version צָֽפְנַ֣ת פַּעְנֵ֔חַ.

צפינתי פענה אלח׳פאיא וקיל כנז אלעלם (ע̱/!)מוצ׳ח. The Saadyan translation of צפינתי פענה by אלכ׳פאיא (ע̱/!)מוצ׳ח is attested in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, the Taj in Hebrew letters, and the London Polyglot in Arabic letters. The alternative translation כנז אלעלם is found in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. This is an excellent example of the mixture of the Saadyan and the other Samaritan Arabic versions in the first stage of MS London BL OR7562.

b. In MS London BL OR7562, Deut 11:29, ונתתה את הברכה "that you shall offer the blessing," is translated by two verbs פנת[׳] וקיל ואתל אלברכאת;[36] the first does not have parallels in either the Saadyan versions or the early Samaritan Arabic translation and its later revision, which here use تجعل, with the variants تنص and تقص in other manuscripts of the early Samaritan Arabic translation. The alternative reading ואתל is Saadyan, attested in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj in Hebrew letters, and the London Polyglot in Arabic letters.

Based on all the above, I suggest that the original stage of MS London BL OR7562 is an eclectic version based on several sources, including

1. Christian translations from the Syriac Peshitta tradition;
2. A Saadyan source or sources, possibly in a Syriac recension;[37]
3. Renderings found in the early Samaritan Arabic translation and its later revision;
4. Certain Karaite translations, possibly those by Yefet ben ʿElī and Yeshuʿa ben Yehuda, or another earlier translation, perhaps Christian, available to them and to the scribe of MS London BL OR7562.

This shows that some Samaritans continued to use a Saadyan version, perhaps of Christian origin, even when they already had at least the early Samaritan Arabic translation. They may not have been aware of the Saadyan provenance of this version and used it because it was standard among the neighboring

36 The restoration of the diacritic sign in פנת[׳] is based on the appearance of a diacritic sign in נאת׳ in verse 26 of this chapter. However, a similar root is attested in Judeo-Arabic with ث (Blau 2006:680–681).

37 This possibility also relates to the question of whether Hebrew or Arabic script was used in the manuscripts that served as the basis of MS London BL OR7562. See below, § 4.2.

Christian communities, as is indeed stated by ʾAbū Saʿīd in his introduction to MSS Paris BNF Arabe 5 and 6.[38] This assumption will be investigated in the coming chapters.

3.3 A Description of Other Samaritan Manuscripts Identified as Related to MS London BL OR7562 or as Mainly Saadyan

Two other Samaritan manuscripts in Samaritan letters have a special connection to MS London BL OR7562: MS Oxford Bodl. OR139 and MS Manchester JRL Sam. 2.

The first, MS Oxford Bodl. OR139, is written in Samaritan script in two columns, Hebrew on the right and Arabic on the left. Although the entire manuscript is undated, part of it was copied in 1524. The bulk is a version of the early Samaritan Arabic translation; only Deut 11:2–26:14 is Saadyan—similar but not identical to MS London BL OR7562. The importance of this manuscript lies first in its very existence, because it shows that Samaritan use of Saadyan versions, though rare, was not limited to MS London BL OR7562. In addition, it contains excerpts from Saadya's *Tafsīr* that are not found in MS London BL OR7562, where they were replaced by later versions based on the early Samaritan Arabic translation and its later revision.[39]

MS Manchester JRL Sam. 2 (dated 1328) is mainly a version of the early Samaritan Arabic translation in Samaritan script and differs from that of the first hand in MS London BL OR7562. As to the representation of Arabic letters, MS Manchester JRL Sam. 2 uses dots for diacritics, unlike the original scribe of MS London BL OR7562 but like the later hands therein. The manuscript has only two columns, Hebrew on the right and Arabic on the left. Shehadeh states that only Deut 32–34 is wholly Saadyan and that many supplements of textual lacunas and emendations in this manuscript are also Saadyan.[40] This manuscript's importance (in addition to its being another Samaritan source

---

38 See §1.5 above; also Halkin 1943a:275–276; Shehadeh 1977 I:78–86, 189, 225, 1982:61–64, 1988:206–208, 1989 I:iii, 1989b:492–499, 1989c:305–306; Macuch 1979:153–155; Jamgotchian 2001:35–37; Vollandt 2011:61.

39 I.e., Deut 11:22–23, 12:18, 13:16–17, 15:5, 23, 16:1,11, 17:4,17–18, 18:13–14, 19:7–8, 20:1,17–18, 21:11,23, 22:1–4,16–17,29, 23:1–3,17–18, 24:5–10,21–22, 25:15–17, 26:9–10, and several other examples. See Kahle 1959:54, n. 3; Shehadeh 1977 I:329–330; Jamgotchian 2001:41. Schwarb (2013:117, n. 9) says that the Saadyan chapters of MS Oxford Bodl. OR139 were restored on the basis of MS London BL OR7562.

40 Shehadeh 1977 I:286–287. See also Robertson 1938 I:15–32; Kahle 1959:54, n. 4.

with a Saadyan version), is that it contains two chapters not preserved in MS London BL OR7562. Of greater importance, perhaps, is the more frequent translation of proper nouns into Arabic than in the other versions represented in Shehadeh's edition and apparatus. As this is a typical feature of MS London BL OR7562,[41] and because the translations are identical to those in that manuscript, these two manuscripts may share a common Saadyan source. Although Shehadeh's edition of the early Samaritan Arabic translation includes variants from MS Manchester JRL Sam. 2,[42] its links with MS London BL OR7562 and its preservation of a Samaritan Saadyan version in three chapters led me to present it in an appendix to the present volume. My own examination of the text of Deut 32–34 shows that the Saadyan version does not begin until Deut 32:11. The first ten verses of the chapter are closer to the early Samaritan Arabic translation and its later revision. In addition, the twelve verses of Deut 34 are a mixed version, related both to Saadya's translation and, somewhat more, to the early Samaritan Arabic translation, especially its later revision.

41 Zewi 2014 and forthcoming; §§ 5.8 and 8.3 below.

42 Where its sigil is the Hebrew letter ה (Shehadeh 1989 I:יז).

CHAPTER 4

Characteristics of MS London BL OR7562: Script and Orthography

Introduction

In his catalogue of the Samaritan manuscripts in the British Library, Crown identifies the Samaritan script in MS London BL OR7562 as typical of the Samaritan scribes of the coastal Diaspora. He says that this type of Samaritan script was widespread between the 11th and 13th centuries and continued to be used until the 16th century. He is referring, however, only to the script employed by the original scribe. Many hands worked on it during the subsequent centuries; their emendations were written in later types of Samaritan script and occasionally even in Arabic characters. The various types of Samaritan scripts identified in MS London BL OR7562 are described in § 4.1. My conclusions as to the script used in the *Vorlage* (Hebrew or Arabic), based on an analysis of the errors made by the first copyist of MS London, are presented in § 4.2. Orthography—that is, the spelling of Arabic words in MS London BL OR7562, including the modifications of the Arabic spelling required by the use of the Samaritan script—is covered in § 4.3.

4.1 The Samaritan Script Used in MS London BL OR7562

Manuscripts of the early Samaritan Arabic translation are bilingual (Hebrew-Arabic) or trilingual (Hebrew-Aramaic-Arabic) and arranged in two or three fully justified columns in Samaritan script. As mentioned above, the oldest manuscript of the early Samaritan Arabic translation, MS Nablus (Shechem) Samaritan Synagogue 6, copied in 1204, was selected as the copy text for Shehadeh's edition. The later revision of the early Samaritan Arabic translation, used by the Samaritan community in Egypt in the 13th century, was transmitted in Arabic characters.[1] In this respect, MS London BL OR7562 conforms to the practice of the early Samaritan Arabic translation: a Hebrew-Aramaic-Arabic triglot in Samaritan script, typical of the 11th–13th centuries.

1 See § 1.5 above; also Shehadeh 1989 I:iii–vi; Crown 2001:24.

 | DOI: 10.1163/9789004290792_006

The Samaritan square or majuscule script used in MS London BL OR7562 and many other Samaritan manuscripts is a late form of the ancient Hebrew script. The majuscule script typical of the 11th–13th centuries differs from later types in the size and form of its characters and in the use of diacritics. According to Crown in his work on Samaritan scribes and manuscripts, "the larger the script the more likely it is that it is older."[2] This is apparent in MS London BL OR7562, where the original copyist wrote in a somewhat larger hand than did later scribes (though this is not always discernible). The original copyist also wrote in a somewhat rounder hand.[3] He placed diacritics on less characters than did his successors and represented them differently, using short oblique strokes above the letters ח' (خ), צ' (ض), ט' (ظ), and ע' (غ).[4] Where the diacritics above these letters are missing, it is usually because the ink has faded or been erased. In fact, closer inspection of the actual manuscript detects the traces of many diacritics that are no longer inked in and consequently invisible on digital and paper reproductions.

The copyist rarely marked the diacritic above ת' (ث)[5] and even less often over ד' (ذ).[6] Several cases of these diacritics were found in St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178.[7] The occasional occurrence of the diacritical signs above these

2 Crown 2001:177.

3 For a comprehensive description of the development of the Samaritan majuscule characters over the years, see Crown 2001:178–189. For tables of the Samaritan characters in various Samaritan manuscripts from the 12th to the 20th century, see ibid. 190–197. The first hand in MS London BL OR7562 is that labeled "Damascus genre, 13th century?" (p. 190). The forms of early and late Samaritan characters differ in many ways, some of them more obvious than others. One prominent difference is the dot in the middle of the Samaritan character for ג, found only in the later type of script.

4 Judeo-Arabic usually represents the Arabic خ and غ by the Hebrew letters כ and ג with supralinear dots or oblique strokes (or as unmarked ג when ج is indicated by a dot). The Samaritan script conventions for the same letters used ח and ע, respectively, with supralinear dots or oblique strokes. In the examples of Judeo-Arabic texts in Hebrew script presented in this book, ג represents ج and ג' represents غ, whatever their representation in the various MSS.

5 I counted 105 instances (Gen 11:8, 14:17, 15:3,4(2), 21:33, 22:15,23, 24:66, 25:6, 26:10,25, 27:45, 38:2, 41:7,12, 45:8,11, 50:18,23,25, Exod 3:12, 5:15, 6:12,19,22,30, 9:26, 10:26, 12:27, 16:18, 32:15, Lev 4:3,13,22,28,32, 5:3,4,6(2),17,24,25(2), 7:1,7, 13:28,34,35,58, 14:8,12,14,17,21,24,25,28,47, 15:29, 19:22, 23:29,32, 26:22, Num 5:27, 18:1, 22:10, 30:6, 31:16(2),19(2), 33:53,54, Deut 1:21, 2:17, 4:23,27, 11:26, 12:7,14,21, 13:9, 16:2, 17:1, 19:1,3, 22:10,11,13,15,24, 23:11,19, 24:17,22, 25:8,9, 26:2,5,12(2),17, 27:1).

6 I found only eleven instances of this (Gen 3:17, 6:21, 24:30, 27:13, Exod 7:23, 8:20, 9:24, 21:14, 23:18, Lev 15:8, Num 14:31).

7 ת' (ث) in Deut 28:29,31, 29:12, and ד' (ذ) in Deut 28:34.

letters may be due to the influence of a Yemenite manuscript of Saadya's *Tafsīr* written in Hebrew letters.

The use of these diacritics in the first stage of the manuscript corresponds to the common practice of the manuscripts conveying the early Samaritan Arabic translation, as displayed in Shehadeh's edition, and reflects their Samaritan pronunciation.[8] It also resembles the practice in the Saadyan Jewish version in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, written in Hebrew letters, in which only ض and ظ are distinguished by diacritics, but not ث and ذ, just as in MS London BL OR7562. Unlike our manuscript, however, MS St. Petersburg RNL Ebr. II C does not add diacritics to the Hebrew letters כ and ג, used for خ and غ, respectively, in order to differentiate them from ك and ج.

Although MS London BL OR7562 uses both צ׳ and ט׳ for ض and ظ, almost 50 cases of interchange between ض and ظ occur in the first stage of the manuscript: צ׳ instead of ט׳ in Gen 24:62,63, 25:11, 28:16, 29:14,32(2), 30:31, 32:32, 41:4,7,21, Exod 6:14, 10:14, 12:17,24, 16:23,34, 20:5, 34:7, Lev 8:35, 13:14, Num 1:5, 7:30, 9:12, 11:23,31,33, 13:18, 19:18, 24:8, 32:5; and ט׳ instead of צ׳ in Gen 16:5, 23:4, 33:4, 37:15, Exod 12:45, 18:25א,[9] 20:9, Lev 12:2, 15:19,20,26,33, 18:19, 20:18, Deut 13:14. We also find צ׳ instead of ט׳ in MS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178 (Deut 28:32).[10] These alternations are common in Middle Arabic and may reflect interference

8 However, in Shehadeh's edition they were converted into Arabic letters. This is unfortunate, because the Samaritan script is an ancient form of the Hebrew script. Moreover, when diacritics of Arabic letters were not marked above the Samaritan characters, e.g., ת for ث and ד for ذ, these were converted in Shehadeh's edition to ت and د, respectively, in an attempt to reflect their exact appearance in the Samaritan manuscripts and their possible pronunciation at that time. This created an inconsistent Arabic text. A representation of these characters by Hebrew letters, with an indication of possible reconstruction of the original diacritics, as done in the present edition, seems better to represent the characters' original values on the one hand and their actual appearance in the Samaritan manuscripts on the other, as well as their presumed Samaritan pronunciation. For a discussion and criticism of Shehadeh's transcription choices, see Tal 1993a:461–462. In this book I generally adhere to the Arabic script for the early Samaritan Arabic translation, as it is not reasonable to restore the Hebrew letters of the readings in Shehadeh's edition. Only in one case have I done so, in the table in § 8.3 below.

9 The verse numbering is according to the Samaritan version (Tal & Florentin 2010).

10 צ׳ instead of ט׳ appears in the later stages of MS London BL OR7562 as well, including the restoration made in the late 19th century, in Gen 29:31, 37:20, Exod 18:11, 32:9, Deut 27:13, 28:29, 32:24, 34:7. In MS Oxford Bodl. OR139 we find צ׳ instead of ט׳ in Deut 12:22 and ט׳ instead of צ׳ (added by a late hand) in Deut 12:3; in MS Manchester JRL Sam. 2, we find צ׳ instead of ט׳ in Deut 32:16,19,21(2).

by a dialect in which the two consonants merged.[11] They may also suggest that the manuscript's scribes and users had access to at least one Yemenite Saadyan manuscript in Hebrew letters, inasmuch as the conventional orthography of the Yemenite manuscripts represents both ض and ظ as צ', namely with a supralinear diacritic. However, this idea explains the occurrence of צ' instead of ט' but not of ט' instead of צ'. The latter phenomenon may be explained as a hypercorrection, as Blau suggests.[12]

In the later Samaritan script, diacritics are indicated by dots above the letter: ת̇ (ث), ח̇ (خ), ד̇ (ذ), צ̇ (ض), ט̇ (ظ), ע̇ (غ), and ה̈ (ة).

In MS London BL OR7562, later hands sometimes added diacritical signs above the first scribe's work; e.g., in Num 32:14 ה̈ at the end of the words תרביה̈ and שדה̈, ת̇ in the word אלאת̇מין, and צ̇ in the word איצ̇א and many similar examples. Much rarer are places where the original scribe's diacritical signs are preserved in the manuscript, but not the characters they marked, and they were later overwritten by other letters. An example is the translation of the Hebrew word קרס, pl. קרסים "clasps," in Exod 26:6(2),11(2),33, 35:11, 36:13(2),18, 39:33. Originally translated by the Arabic שט'ה, pl. שט'ט', found in Saadyan versions, later hands systematically replaced it with the Arabic מרוד, pl. מראוד, found in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. In Exod 26:11,33, 36:13,18, 39:33 only the initial ש and the diacritics of the following ט'ט' were preserved;[13] the ש was converted into מ by a line drawn down from the right edge of the letter and then curving to the left.[14] These examples demonstrate that not only did later hands alter the manuscript by erasing characters and inserting new ones in their place (above the lines or in the gaps between words and letters); they also redrew some of the original characters, when this was easy and would serve the purpose.

It is often difficult or even impossible to distinguish text written in the first stage from that written later. Close inspection of the original manuscript may help sometimes, as when the impressions of original characters remained in the parchment even after the ink has faded or been completely erased. Because of the importance of identifying the first stage of the manuscript, in the critical

11 On this merger in Judeo-Arabic, see Blau 1980:39, 47, n. 16. The same phenomenon occurred in the Judeo-Egyptian Arabic dialect in the 17th century (Blanc 1985:300–301).

12 Blau writes that ض was regularly used both for ض and ظ in Judeo-Arabic, so occurrences of ظ instead are due to hypercorrection (Blau 1970:70).

13 The diacritics are also missing in the second instance of this word in Exod 26:11, in the first instance in Exod 36:13, and in Exod 39:33.

14 In the critical edition, this appears as אל[שט'ט']/אלמראוד, presenting first what is left from the erased early reading and then the alternative later reading.

edition I have set all letters I could identify as from the first stage in one font (SBL Hebrew), even when they had been rewritten or wholly restored by later hands. By the same token, I have set all interference and corrections by later hands in another font (Guttman Mantova). Where the Samaritan characters' form and brown color[15] (and sometimes the supralinear diacritics) indicated that the later hand worked at a relatively early date, the early type of diacritical signs appear above the later characters (both of them in Guttman Mantova). Consequently, the critical edition distinguishes among three layers:

1. Characters written by the original scribe, displayed in SBL Hebrew and with primes after the characters to represent diacritics, wherever these were discernible;
2. Later (but still early) corrections, displayed in Guttman Mantova, along with the original diacritical signs (namely primes after the characters), wherever these were discernible;
3. Still later change in late Samaritan script, displayed in Guttman Mantova, along with late diacritical signs (supralinear dots).

The distinction between (2) and (3) is not always clear-cut: sometimes there was no discernible difference in the color of the ink and there were no diacritics of any vintage. This is why I employed only two fonts to convey the distinction between the work by the first hand and all later changes. The ink color and type of diacritics can sometimes provide hints about the relative date of the later changes.

4.2 Was the Saadyan *Vorlage* of MS London BL OR7562 in Arabic or Hebrew Script?

An important question about the Saadyan *Vorlage* used by the first scribe of MS London BL OR7562 is its type of script. Manuscripts of Saadya's *Tafsīr* exist in both Hebrew and Arabic characters. While scholars debate which of them Saadya used himself for his Bible translation, they agree that it was transmitted in two branches, one in Hebrew and another in Arabic script. Manuscripts in Hebrew characters prevailed among Rabbanite communities; those in Arabic characters were used by Christians, Muslims (for polemic

15 The ink of the original characters in MS London BL OR7562 has turned brown, whereas the work of later hands is in black.

purposes), and probably also Karaite circles.[16] Accordingly, identification of the type of script of the *Vorlage* from which the Saadyan version in MS London BL OR7562 was copied will help identify the transmission branch to which it belonged, and hence the communities it possibly served.

Below, I identify the script used in the *Vorlage* of MS London on the basis of the textual errors by the original scribe, sorted by two criteria:

1. Whether the errors relate to words that are found in manuscripts of Saadya's *Tafsīr*, the early Samaritan Arabic translation and its later revision, or both, or in other sources.
2. Whether the error is best explained by a *Vorlage* in Hebrew or in Arabic script.

The errors made by the original scribe of MS London BL OR7562 can be divided into five groups:[17]

1. An error in a word found in Saadyan sources and most likely to be produced by a scribe copying from Hebrew script. There seems to be only one such instance: the replacement of ד by ר in Gen 31:39 לא הבאתי "I did not bring," rendered by the first scribe as לם ארפע. The word is written with a ד in all the Saadyan sources examined except MS Oxford Bodl. Poc. 395, which has a ר. The error may reflect a Saadyan version in Hebrew script, given the close resemblance of Hebrew ד and ר. However, these letters are similar in cursive Arabic, too.[18]

---

16 See the discussion and references in § 1.4 and § 2.1 above. On the suggestion that Genizah fragments of Saadya's *Tafsīr* in Arabic script are of Karaite origin, see also Vollandt 2007, 2009.

17 Parallels in Saadya's *Tafsīr* were examined using MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MSS Oxford Bodl. Poc. 395–396, Derenbourg's edition, the Taj in Hebrew letters, and the London Polyglot in Arabic letters. Parallels in the early Arabic translation and its later revision were examined in Shehadeh's edition. Parallels in other sources are indicated in the relevant examples.

18 Another example that might be attributed to a Hebrew-script *Vorlage* is the occurrence of ו instead of ז in Lev 21:8 וקדשתו "and you shall consecrate him" פקדסה באלאלואם. The Saadyan translation adds the word באלאלזאם to פקדסה. A similar addition in the early Samaritan Arabic translation and its later revision shows here the variant فتقدسه ان لازم الهك. Confusion between ו and ז is possible when copying from a manuscript in Hebrew script, but not in Samaritan script (in which these letters do not resemble each other). However, it could also result from a copy text in Arabic letters: ו and ז may be similar in cursive Arabic, which minimizes the size of the upper loop of و and omits the diacritic

Because this is the only error in this category, and can be explained by a *Vorlage* in Arabic script, it seems unlikely that the Saadyan *Vorlage* of MS London was written in Hebrew script. This conclusion is corroborated by the following categories of errors, which probably reflect a source manuscript in Arabic letters.

2. Errors in words found in Saadyan sources, but not in the early Samaritan Arabic translation and its revision, and most likely to be produced by a scribe copying from Arabic script:

   a. In Gen 11:28 and 31, the Arabic word אתון, translating the Hebrew אור in the place name אור כשדים "Ur of the Chaldeans," is written איון. This could arise from a manuscript in Arabic script in which the dots above the letter ת̈ (ت) were too faint to be made out, leading to confusion with י̤ (ي).
   b. In Gen 30:38, the Hebrew לנכח הצאן "in front of the flocks" is translated by the Arabic word חבאלהא, which should be חיאלהא according to other Saadyan sources. This error, too, can be explained as a misreading of the diacritic under the letter י̤ (ي) to produce ב̣ (ب).
   c. In Lev 22:21, the Hebrew word לפלא "to fulfill"[19] is translated by the Arabic [׳]תסריע instead of [׳]תסויע, attested in other Saadyan sources. Again, the best explanation for the replacement of the ו by a ר is an original in Arabic handwriting, in which the upper loop of the و may almost disappear.
   d. In Deut 14:1, the Arabic תתואגו, translating the Hebrew תתגודדו "cut yourself," and found in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, the Taj, and the London Polyglot, was written as תתואחוא.[20] This error probably reflects the absence or fading of the diacritic of the Arabic letter ج, which led to its being read as ح.
   e. In Deut 20:10, the Hebrew וקראתה "and you shall call it" is rendered as פבאדהא instead of פנאדהא. Here too, we may suspect a confusion of the diacritics between נ̇ (ن) and ב̣ (ب).

above the ز. I noticed many such cases while reading MS Sinai Arabic 2. But this error in our manuscript was produced by a later hand and erasure marks can still be observed underneath it. Still, it may suggest that a Saadyan manuscript in Hebrew characters is the more likely origin of this confusion, given that I identified many other corrections by later hands, which correspond to other Saadyan manuscripts in Hebrew characters, in Leviticus and Numbers. These two books apparently underwent extensive changes to match a version of Saadya's *Tafsīr* in Hebrew letters.

19 The meaning of the Hebrew לפלא is uncertain.

20 In MS Oxford Bodl. Poc. 396 the translation is תתגאדדו; in Derenbourg's edition it is תתכ׳דשו.

f. In Deut 21:20, the Arabic word מסתזף translating the Hebrew זולל "glutton" should probably be מסתרף[21] (Arabic ر instead of ز).
g. In Deut 21:23, the Arabic גת[י]תהו translating the Hebrew נבלתו "his corpse" was written as גיבה. The confusion of the ثـ (ث) and تـ (ت) with يـ (ي) and بـ (ب) is probably due to copying from a manuscript in Arabic letters in which the diacritic points were faint or invisible.
h. In Deut 23:25, the Arabic word אסתוגזת for the Hebrew תבוא "enter" should be אסתוגרת. Again there is confusion between the Arabic letters ر and ز.

3. An error in a word found only in the early Samaritan Arabic translation and not in Saadyan sources. There seems to be only one such instance: Num 10:10ב[22] has Arabic שעלא instead of שפלא for Hebrew שפילה "lowland." Since the verse is paralleled in Deut 1:7, the word should evidently be read with פ as it is there. A possible parallel שפל appears in several manuscripts in Shehadeh's apparatus of the early Samaritan Arabic translation. This is an example of confusion between ﻓ (ف) and ﻋ (ع), which can result when the copy text is in Arabic script. However, because the early Samaritan Arabic translation was generally transmitted in Samaritan script, this error should perhaps be attributed to other unknown sources or to a copy of the early Samaritan Arabic translation in Arabic letters.
4. Errors in words paralleled both in Saadyan sources and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision and most likely related to an original in Arabic script. Because these examples are common to all these sources, they cannot teach us about the origin of the Saadyan *Vorlage* of MS London BL OR7562.

a. Gen 19:8 has the Arabic סקעי instead of סקפי for the Hebrew קורתי "my roof." It reflects confusion between ﻓ (ف) and ﻋ (ع), probably because the dot was missing or faded in the original or ignored by the copyist.
b. Gen 34:27 has Arabic צריחי for the Hebrew חללים "slain," in contrast to צרעי in Saadyan sources and the early Samaritan Arabic translation and its later revision. This may reflect a misreading of the Arabic letter ﻋ (ع) as ﺣ (ح), but could also reflect confusion with the word צריחי "native, of pure race."[23]

21 Cf. the London Polyglot: مسرف; MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 396, and the Taj: מסרף; Derenbourg's edition: מצרף.

22 The chapter/verse reference follows the Samaritan version (Tal & Florentin 2010).

23 Blau 2006:366. Another example of this word with the Arabic letter ﺣ (ح) occurs in Num 23:24, albeit written by a late hand.

c. Gen 41:18 has the Arabic אלפרט instead of אלקרט for the Hebrew אחו "reed grass." This reflects confusion between the Arabic letters ﻗ (ق) and ﻓ (ف) probably due to a problem with the diacritics.[24]
d. Lev 8:33 has the Arabic סבחה instead of סבעה for the Hebrew שבעת "seven." This reflects confusion between the Arabic letters ﺣ (ح) and ﻋ (ع).
e. In Lev 11:19 and Deut 14:18, the Arabic reads יבע׳ה instead of בבע׳ה for the Hebrew אנפה "heron." Here we see a confusion of the Arabic ﻳ (ي) and ﺑ (ب) probably due to a problem with the diacritics.
f. Lev 27:13 and 15 have Arabic פלירד instead of פליזד for the Hebrew ויסף "he should redeem." This is probably due to a misreading of ز as ر.
g. Deut 14:12 has the Arabic ענפא instead of ענקא for the Hebrew עזניה "buzzard," probably due to a misreading of ﻗ (ق) as ﻓ (ف).
h. Deut 23:26 has the Arabic סביל instead of סנבל for Hebrew כרם "vineyard" It reflects confusion among ﻧ (ن), ﺑ (ب), and ﻳ (ي).

These examples may reflect a copy text of the early Samaritan Arabic translation in Arabic letters. But they could also reflect a Saadyan source in Arabic letters.

5. Errors in words that have no parallels either in Saadyan sources or in the early Samaritan Arabic translation and its revision:

a. In Lev 24:12, the Arabic [′]ליפרץ for Hebrew לפרש "should be made clear" is partially paralleled only by ليفوض in MS Sinai Arabic 2. If this is indeed a parallel, it may reflect confusion between the Arabic letters و and ر and testify to a Christian Syriac origin of the *Vorlage* of MS London BL OR7562.
b. Three occurrences of ססגונא to render the Hebrew תחש "yellow-dyed/dolphin [skin]"[25] appear as שסחונא (Num 4:12) and ססחונא (Num 4:14,14א[26]). They demonstrate both dissimilation of the two letters at the beginning of the word סס and replacement of the ג by ח. This latter change is best explained by a problem with the diacritic of the ج, thus testifying to

24 Some South Palestinian manuscripts from St. Catherine's monastery, written in the late 8th and early 9th centuries, have a dot below the ق instead of two dots above it, as in the maḡribī script (Monferrer-Sala 2010:196–197). Similar manuscripts could also have been the source of the confusion between ق and ف in MS London BL OR7562, although in MSS Sinai Arabic 2 and 4, the two 10th-century manuscripts with what are probably 9th-century translations, the ق is already marked by two dots above it.

25 The first translation is based on Tsedaka & Sullivan 2013:312, and the second on the *NJPS*.

26 The Number of the last reference is according to the Samaritan version (Tal & Florentin 2010).

an Arabic script origin. The use of ססגונא here does not appear in Saadyan sources or in the early Samaritan Arabic translation and its later revision, but is paralleled by the Peshitta's ܣܣܓܘܢܐ and Onkelos' ססגונא.[27] The variant ססגון in verse 14 is also found in one manuscript of the Samaritan Aramaic Targum.[28] The same word, in Arabic letters, is found in MS Sinai Arabic 2.[29] These parallels and the probable Arabic script origin may point to a *Vorlage* of an Arabic translation derived from the Peshitta tradition.

c. The word נח[׳]לתא for Hebrew תכלת "blue" in Num 15:38 should probably be תח[׳]לתא (ת(נ/!)ח[׳]לתא), a corruption of the Samaritan Aramaic תכלה,[30] the Peshitta's ܬܟܠܬܐ, and Onkelos' Aramaic תכילתא.[31] Since it shows confusion between ﺗ (ت) and ﻧ (ن) due to a problem with the diacritics, it points once more to a *Vorlage* of an Arabic translation, probably from the Peshitta tradition.
d. Num 28:5 has Arabic גרנב instead of גריב for Hebrew איפה "*ephah*, a grain measure," probably reflecting a confusion between ﻳ (ي) and ﻧ (ن) due to a problem with the diacritics. The word is paralleled in MS Sinai Arabic 4, which is the second possibly 9th-century Arabic translation of the Peshitta tradition in Arabic script.
e. Num 28:5 and 7 have Arabic קרק instead of Arabic פרק for Hebrew הין "*hin*, a liquid measure," probably due to confusion of ﻓ (ف) and ﻗ (ق) due to a problem with the diacritics. The Arabic word פרק for הין also appears in Num 15:4,5,6,7,9,10.[32]
f. In Deut 26:14, the Arabic תרגתי for Hebrew אוני "my force/mourning"[33] should be read תרחתי (probably confusion of ح and ج due to a problem in the diacritics).[34]

All these examples strongly suggest that the Saadyan *Vorlage* used by the first scribe of MS London BL OR7562 was written in Arabic script. Because

27 On this translation in the Peshitta, see Maori 1995:153–154.
28 Tal 1981 II:148, 2000 II:600.
29 Bassal 2013b:31–32. For a similar use in late Jewish and Christian Arabic translations, see Avishur 2007:229.
30 This word is found in this verse in the Aramaic column of MS London BL OR7562 (Tal 1981 II:212–213).
31 On this translation in the Peshitta, see Maori 1995:153–154.
32 I have not managed to identify any parallels to this rendering in other translations.
33 The first translation is based on Tsedaka & Sullivan 2013:465. The second translation is marked uncertain in the *NJPS* and suits the Arabic translation תרחתי.
34 I have not managed to identify any parallels to this rendering either in other translations.

some errors in unique vocabulary not paralleled in Saadyan sources or the early Arabic translation and its later revision testify to the possible reliance on the 9th-century Arabic translations from the Peshitta tradition, MSS Sinai Arabic 2 and 4, the *Vorlage* of MS London BL OR7562 may have been a manuscript related to them, perhaps containing a Christian adaptation of Saadya's *Tafsīr*. What is more, the Arabic translations from the Peshitta tradition were presumably extensively revised to correspond to Saadya's *Tafsīr* once the latter became known in the Churches of the East and the *Tafsīr* came to serve as a kind of "revised standard version." This theory is further supported by additional parallels in Peshitta tradition to the unique vocabulary found of MS London BL OR7562. These are discussed in chapter 7 below.

4.3 Orthography

In general, the orthography of the first stage of MS London BL OR7562 resembles Medieval Christian Arabic orthography in Arabic script and Judeo-Arabic orthography in Hebrew script. Here are several examples.

Alternation of ض and ظ:

1. The approximately 50 cases of interchange between צ׳ and ט׳, which may reflect an interference of a dialect in which these consonants merged, were dealt with in § 4.1 above.

Alternation of ס and צ, ט and ת, and כ and ק (*tafḫīm* "emphatization" and *tarqīq* "de-emphatization"):

2. The word פסח "Passover sacrifice" appears sometimes with ס (Exod 12:11,21, 27,48, 34:25, Num 9:4,13,14, Deut 16:5,6) and sometimes with צ (Lev 23:5, Num 9:2,6,10,12,14, 28:16, 33:3, Deut 16:1,2). In Exod 12:43, a late hand inserted a ס, possibly replacing an earlier צ; erasure marks are still visible underneath this letter. מנטקה "sash, girdle" (pl. מנאטק) is spelled מנאתק in Exod 28:40 and 29:9. אלאח׳רץ appears with צ instead of ס in Exod 4:11 and Lev 19:14. ת[ʼ]קלת "be heavy" is spelled ת[ʼ]כלת in Gen 48:10.[35]

35 Cf. Blau 1966 I:45, 106, 111–113, 1980:8, 36.

Representation of *hamza*:

3. *Hamza* is sometimes omitted in the Hebrew transcription at the beginning of a syllable after a consonant, e.g., מרה for مرأة "woman" (Gen 3:4, 6, 12), but also מראה (Gen 3:15). In Gen 3:16, the original copyist added a supralinear miniscule א to correct the form מרה to מר^{א}ה. *Hamza* is sometimes omitted at the end of words, turning verbs tertiae א into verbs tertiae י, e.g., אמתלת "was filled with" (Gen 6:11,13).[36] It is also omitted after vowels, e.g., Exod 2:18 באלמגי "to come." In Samaritan script, *hamza* is turned into ו, reflecting a pronunciation as ו, or represented by ו only in the orthography, in the middle of words, e.g., רווס "tops" (Gen 8:5), רוסא "heads" (Exod 6:14), and רווסא "heads" (Exod 6:25, Num 36:1); *hamza* is turned into י, reflecting a pronunciation as י, or represented by י only in the orthography, in the middle of words, e.g., צעאיד "offerings" (Gen 8:20), רייסה (a translation of the name Saray, Gen.11:31), and קבאיל "families" (Gen 12:3).[37]

The representation of *ʾalif maqṣūra*:

4. *ʾAlif maqṣūra* is represented either by א (e.g., Gen 3:22 ויחיא "and he may live," Gen 8:1 וראעא "remembered") or by י (e.g., Gen 6:2 פראי "he saw," Gen 11:9 דעי "called").[38]

The representation of *ʾalif mamdūda*:

5. *ʾAlif mamdūda* is represented by a single א, e.g., סמא "sky" (Gen 7:11), נסא "women" (Gen 7:13), מסא "evening" (Gen 8:11), and frequent occurrences of מא "water" and גא "came."[39]

The representation of *ʾalif* after *wāw* at the end of plural verbs in the past tense:

6. The *ʾalif* after *wāw* is sometimes represented (e.g., Gen 9:1 את[׳]מרוא ואכת[׳]רוא "be fertile and increase," Gen 11:31 לימצ׳וא "to go," Gen 18:5,9 פקאלוא "and they said,") and sometimes omitted (e.g., Gen 6:2 אשתהו ואח׳תארו "they desired for and chose," Gen 12:5 לימצ׳ו "to go").[40]

---

36 Cf. Blau 1966 I:93–97, 1980:27–28.

37 Cf. Blau 1966 I:83–88, 97–100, 1980:30–31.

38 Cf. Blau 1966 I:81–83, 1980:24–25, 28.

39 Cf. Blau 1966 I:89, 1980:28.

40 Cf. Blau 1980:53–54.

Conjoined words:

7. Occasionally the interjection יא "O" is combined with the following word (e.g., Gen 15:1 יאבראם "O Abram," Gen 15:2 יאסידי יאאללה "O my Lord God," Gen 18:3 יאסאדה "O my lords"). This probably reflects a dialectal interference. The forms כלמא "whatever, whenever," (e.g., Gen 26:13, Exod 19:19, Num 23:26), and כלמן "whoever" (e.g., Exod 31:15, 35:2, 36:2, Num 21:8) are combinations of כל and מא and כל and מן. This feature also occurs with numbers, which sometimes take dialectal forms (e.g., Gen.11:11, סתמאיה "six hundred"; Gen 45:22, ת[׳]לת[׳]מאיה "three hundred"; Exod 15:27, את[׳]נאעשר "twelve," where an א was inserted between the two numbers above the line; Exod 24:4, where את[׳]ניעשר with a י between the two numbers and את[׳]נעשר without an א or a י occur both in the same verse).[41]

The representation of *tāʾ marbūṭa* by ת:

8. This occurs mainly with the word אבנת "daughter of" (e.g., Gen 17:17, 24:23, 24,47, Exod 6:23, Lev 11:16, 14:10, Num 25:15, Deut 14:15); but see also אית "which" for اية (Gen 24:14, Num 30:4, Deut 20:20, 21:3).[42]

The representation of the small *ʾalif*:

9. The small *ʾalif* is not normally represented in the Samaritan script of MS London BL OR7562; but note לאכן for لكن "but" (Gen 3:5) and מאלך for مٰلك "king" (Gen 14:19,22)

41 Cf. Blau 1966 I:128–130, 1980:54–56.

42 Cf. Blau 1966 I:115, 1980:40–41.

CHAPTER 5

Characteristics of MS London BL OR7562: Language

Introduction: The Language of the Early Samaritan Arabic Translation and Its Later Revision, of Saadya's *Tafsīr*, and of MS London BL OR7562

In § 3.2 above we concluded that the original stage of MS London BL OR7562 is itself eclectic, with the Saadyan version as its main component. It also draws on the early Samaritan Arabic translation and its later revision. There is also other vocabulary, whose closest counterpart is found in the 9th-century Christian Arabic Bible translations from the Peshitta tradition (as preserved in MSS Sinai Arabic 2 and 4) and in Saadyan adaptations of Syriac Christian origin (as preserved in MS London BL Add. 11855 and MS Florence BML OR57). Far less of its vocabulary is common with the Coptic Saadyan versions (as preserved in MS Florence BML OR112 and the London Polyglot).

Shehadeh described the language of the early Samaritan Arabic translation in his dissertation.[1] He found that it is generally not homogeneous and that early manuscripts conveying this version show more departures from Classical Arabic than do later ones.[2] He notes deviations from Classical Arabic grammar, including: change of the stem *faʿala* to *ʾafʿala*;[3] change of verbs tertiae ו to verbs tertiae י;[4] dialectal features;[5] use of prepositions in a non-Classical manner;[6] placement of plural verbs before their subject, and the use of plural resumptive pronouns in reference to non-human plurals (whereas Classical Arabic requires verbs in the singular and resumptive pronouns in the feminine singular, respectively);[7] inconsistent use of case endings;[8] use of the negative

1 Shehadeh 1977 I:178–184.

2 Shehadeh 1977 I:177.

3 Cf. Blau 1966 I:157, 1980:75.

4 Shehadeh 1977 I:178 accidentally writes tertiae א instead of tertiae י. Cf. Blau 1966 I:190, 1980:90.

5 Cf. Blau 1966 I:52–54, 1980:10–14.

6 Cf. Blau 1966 I:241–254, 1980:115–120.

7 For the agreement rules of Classical Arabic, see Wright 1898 II:288–294; Fischer 2002:187. For deviations from them in Middle Judeo-Arabic and Middle Christian Arabic, see Blau 1967 II:275–296, 1980:129–137.

8 For Classical Arabic case endings, see Wright 1896 I:234–247; Fischer 2002:91–93. For their alternation and elimination in Middle Judeo-Arabic and Middle Christian Arabic, see Blau 1967 II:317–345, 1980:148–155.

 | DOI: 10.1163/9789004290792_007

particle *lam* before *qatala* verbs and indicative *yaqtulu* verbs instead of jussive forms;[9] confusion of the indicative, jussive, and subjunctive moods;[10] attachment of the accusative *tanwīn* א to diptotic nouns;[11] use of the plural instead of the dual;[12] and use of a fossilized form of the relative particle *allaḏī*.[13] According to Blau, all these deviations regularly appear in Middle Arabic texts, both Judeo-Arabic and Christian Arabic.

The language of the later revision of the early Samaritan Arabic translation generally shows similar Middle Arabic features, especially dialectal features, deviations from Classical agreement rules, and inconsistent use of case endings.[14]

A description of the language of Saadya's *Tafsīr* depends on the sources of transmission. According to Blau, the language of the early 11th-century manuscript in Hebrew letters, MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, is post-Classical Arabic; later manuscripts and editions tend more towards Middle Arabic.[15] Inasmuch as MS St. Petersburg RNL Ebr. II C is dated to approximately 1009/1010, less than 70 years after Saadya's death (942), it should be regarded as an authentic reflection of Saadya's original language. Blau discusses various features that testify to its post-Classical character, including partial preservation of the cases and the dual, adherence to the agreement rules of Classical Arabic, partial inflection of the relative particle *allaḏī*, partial preservation of the moods, use of the Classical forms of the numbers, and differentiation between ض and ظ.[16]

---

9 For the Classical Arabic use of *lam*, see Wright 1896 I:287, 1898:41; Fischer 2002:173. For deviations from it in Middle Judeo-Arabic and Middle Christian Arabic, see Blau 1967 II:304, 1980:142.

10 For Classical Arabic use of the moods, see Wright 1898 II:24–41; Fischer 2002:104–106, 108–110. For their alternation and elimination in Middle Judeo-Arabic and Middle Christian Arabic, see Blau 1967 II:259–174, 1980:125–127.

11 For Classical Arabic rules of the accusative of diptotic nouns, see Wright 1896 I:238–239; Fischer 2002:92–93. For its use with *tanwīn* in Middle Judeo-Arabic and Middle Christian Arabic, see Blau 1967 II:337, 1980:153.

12 For Classical Arabic use of the dual, see Wright 1898 II:293–294; Fischer 2002:68–69, 72, 187. For its replacement by the plural in Middle Judeo-Arabic and Middle Christian Arabic, see Blau 1966 I:209–216, 1980:99–102.

13 For the inflection of the relative particle *allaḏī* in Classical Arabic, see Wright 1896 I:270–272; Fischer 2002:148. For the use of a fossilized form in Middle Judeo-Arabic and Middle Christian Arabic, see Blau 1967 III:549–554, 1980:235–237.

14 Shehadeh 1977 I:149–150.

15 Blau 1998a, 2001a.

16 Blau 1998a, 2001a; Zewi 2001a, 2001b, 2004, 2009, 2011. Cf. the analysis of relative clauses in Derenbourg's and other print editions of Saadya's *Tafsīr* in Zewi 1999a with the corresponding analysis of MS St. Petersburg RNL Ebr. II C in Zewi 2000.

These and other features will help us determine the type of language used in the Saadyan component of MS London BL OR7562.

Below we will focus on the language of MS London BL OR7562 as we pursue the roots and affinities of its Saadyan version. We will also discuss some Neo-Arabic dialectal interference, Hebrew and Aramaic components and influence, Islamic vocabulary, unusual translations, and the translations of proper nouns.

5.1 The Language of MS London BL OR7562: Grammatical Description

The parts of MS London BL OR7562 that convey the early Samaritan Arabic translation and its later revision generally mirror the Middle Arabic features of these sources. Since there are no major deviations from these versions in MS London BL OR7562, there is no need to consider their language. By contrast, we would like to identify the language used in the Saadyan component of MS London BL OR7562 and determine whether it displays Classical features, which would testify to its post-Classical nature, or many deviations from Classical Arabic grammatical rules, which could testify to its Middle Arabic nature. Below we shall concentrate on several representative grammatical features found in the Saadyan portion of MS London BL OR7562, and endeavor to determine which stage and type of Arabic is used there. Two language stages may be detected:

1. An early stage of Middle Arabic, which can also be labeled post-Classical Arabic, similar to the language of the version of Saadya's *Tafsīr* in Hebrew letters in the early 11th-century MS St. Petersburg RNL Ebr. II C[17] and to the post-Classical Christian Arabic Bible translation preserved in the 10th-century MS Sinai Arabic 2, which probably contains a 9th-century Christian Arabic translation of the Pentateuch.[18]
2. A later stage of Middle Arabic.[19]

17 According to Blau 1998a, 2001a.

18 According to Vollandt 2011:104–180; Lindgren & Vollandt 2013:49–55.

19 Investigation of this possibility will be based on a comparison with Blau's grammatical descriptions of Middle Judeo-Arabic and Middle Christian Arabic (Blau 1966–1967 I–III, 1980). Language features of Middle Judeo-Arabic are also reflected in Jewish transmissions of Saadya's *Tafsīr*, for example, MSS Oxford Bodl. Poc. 395–396 and its Yemenite transmission in the Taj.

Here we will examine (a) preservation of cases, (b) preservation of the dual, (c) adherence to Classical Arabic agreement rules, (d) inflection of the relative particle *allaḏī*, (e) preservation of the moods, (f) use of Classical Arabic forms of the numbers in the feminine and masculine, (g) use of the negative particle *lam*, and (h) use of the energicus. All the examples presented below are paralleled by Saadyan vocabulary in other sources of Saadya's *Tafsīr*, so they belong to the Saadyan component of MS London BL OR7562 and not to the early Samaritan Arabic translation and its later revision or other possible Arabic translations. As such they can teach us about the language of the Saadyan *Vorlage* of MS London BL OR7562.

a. Preservation of cases

Cases are partially preserved in MS London BL OR7562. Examples are: accusative endings in Gen 5:28 ואולד אבנא "he begot a son," Gen 11:5 פאורד אללה אמרא מוגלא "and God brought a revelation," Gen 12:8 ובנא ת[׳]ם מד[׳]בחא "and he built there an altar," Gen 12:14 דח׳ל אברהים מצרא "Abram entered Egypt," Exod 28:43 ולא יחמלוא וזרא "that they do not incur guilt," Lev 10:1 וגעלא פיהא נארא "put fire in it," Num 11:18 לתאכלוא לחמא "and you shall eat meat," Deut 7:1 פיטחטח אממא כת[׳]ירה "and he dislodges many nations"; nominative dual in Gen 3:7 ועלמא אנהמא עריאנאן "they perceived that they were (both) naked"; nominative plural in Gen 11:25 וולד לה בנון "sons were born to him"; the nominative of ד[׳]ו "owner" in Gen 13:8 לאנא קום ד[׳]ו קראבה "for we are kinsmen"; an accusative predicate following כאן in Gen 17:4 ותכון אבא "you shall be the father"; and the accusative of אח[׳]אך in Gen 27:6 יכלם אלעיס אח[׳]אך "speaking to your brother Esau."

Cases were not preserved, *inter alia*, in Gen 5:26,30 ואולד בנון "he begot sons," where the accusative plural should be בנין; the nominative in Gen 14:4 את[׳]נאעשר סנה אטאעו "twelve years they served," instead of an accusative את[׳]ניעשר סנה; the accusative אח׳א "brother" instead of the expected genitive in Gen 14:12 בן אח׳א אברהים "the son of Abram's brother"; the accusative dual noun and participle in Gen 19:15 קם ח׳ד[׳] זוגתך ואבנתאך אלמוגודתאן "rise up, take your wife and your two remaining daughters," where ואבנתאך אלמוגודתאן are in the nominative instead of the accusative; the nominative instead of the accusative after כאן in Gen 24:49 אן כנתם צאנעון "if you make"; the accusative גועא instead of the nominative in Gen 26:1 וכאן גועא "there was famine";[20] the nominative חמוה instead of the accusative in Exod 18:27 ת[׳]ם

20 Here the use of an accusative for the subject following the verb כאן may be a hypercorrection, imitating predicates following כאן, which should be in the accusative.

אטלק מוסי חמוה "and Moses let his father-in-law depart"; the accusative נארא instead of the nominative in Lev 10:2 וח׳רגת נארא "and fire came forth."

The cases were lost in Middle Arabic.[21]

b. Preservation of the dual
Dual forms are sometimes preserved in MS London BL OR7562. Examples are: Gen 3:3,5 תאכלא, תאכלאן "eat," Gen 3:3 תדניא "touch," Gen 3:3,4 תמותא, תמותאן "die," Gen 3:5 אעינכמא "your eyes," Gen 3:7 אעינהמא "their eyes," Gen 3:7 עריאנאן "naked," Gen 13:6 ולם יחמלהמא אלבלד אן יקימא פיה גמיעא "so that the land could not support them staying together," Gen 18:11 ואברהם וסארה קד שאח׳א וטענא פי אלסן "Abraham and Sarah were old, advanced in years," Gen 19:1 פדח׳לא כלי אלמלכין "the two angels arrived," Gen 19:2 עבדכמא "your servant," Gen 21:31 לאנהמא גמיעא חלפא ת[ו]ם "for there the two of them swore an oath," Exod 5:4 קאל להמא "said to them," Exod 7:6 כמא אמרהמא אללה "as the Lord commanded them," Num 10:2 בוקין "two trumpets."

However, the dual is often changed into the plural: e.g., Gen 19:15 אסתעגלו אלמלאיכה לוט קאילאן "the (two) angels urged Lot on, saying," where both the plural verb and noun and the dual participle refer to the two angels; Exod 7:4 ולא יקבל מנכם פרעון "when Pharaoh does not listen to you," where the plural personal pronoun in the prepositional phrase מנכם refers to two persons; Deut 19:17 פליקפא אלאת[׳]נין אללד[׳]אן להם "the two men who … to them shall stand," where the dual noun and relative particle, preceded by a dual verb,[22] are recapitulated by a plural personal pronoun in the prepositional phrase להם.

In contrast to its partial preservation in MS London BL OR7562, the dual was generally replaced by the plural in Middle Arabic.[23]

c. Adherence to the agreement rules of Classical Arabic
The text in MS London shows partial adherence to the agreement rules of Classical Arabic. For example: a singular verb precedes a plural human subject and a plural verb follows it in Gen 12:15 וראהא רייסא פרעון ומדחוהא "Pharaoh's courtiers saw her and praised her," Gen 21:32 קאם אבימאלך ופיכל

---

21 For the loss of cases in Middle Judeo-Arabic and Middle Christian Arabic, see Blau 1967 II:317–345, 1980:148–155. For the use of cases in Classical Arabic, see Wright 1896 I:234–247; Fischer 2002:91–93. On the tendency to preserve the cases in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, see Blau 1998a:117–118, 2001a:5.

22 In violation of the agreement rules of Classical Arabic.

23 For the loss of the dual in Middle Judeo-Arabic and Middle Christian Arabic, see Blau 1966 I:209–216, 1980:99–102. For the use of the dual in Classical Arabic, see Wright 1898 II:293–294; Fischer 2002:68–69, 72, 187. On the prevalent use of the dual in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, see Blau 1998a:121–122.

רייס גישה ורגעו "Abimelech and Phicol, chief of his troops, departed and returned," Gen 24:61 פקאמת רבקה וגואריהא ורכבן "Rebecca and her maids arose and rode," Exod 15:1 חיניד[׳] סבח מוסי ובנו אסראיל בהד[׳]א אלתסביח ללה וקאלו "then Moses and the Israelites sang this song to the Lord and said." A singular verb precedes a dual human subject and a dual verb follows it in Exod 4:29 פמצ׳י מוסי והרון וגמעא שיוח׳ בני אסראיל "then Moses and Aaron went and assembled all the elders of the Israelites"; a singular feminine verb precedes a non-human plural in Gen 41:4 אכלת אלבקראת "the cows ate"; feminine resumptive pronouns refer to inanimate plural nouns in Gen 27:16 וגלוד גדיי אלמאעז אלבסתהא "and she put the skins of the kids of the goats"; Exod 12:13 אלביות אלד[׳]י אנתם פיהא "the houses in which you are staying";[24] Num 18:13 כל אבכאר ... יאתון בהא "the first fruits ... they will bring them."

Here are examples of non-adherence to the agreement rules of Classical Arabic: Gen 18:22 פולו מן ת[׳]ם אלקום "and the men went on from there"; Gen 37:12 ת[׳]ם מצ׳וו אח׳ותה "and his brothers went"; Exod 2:17 פלמא גאו אלרעאה יטרדוהן "and the shepherds came and drove them away"—in all of which the verb that precedes the subject is plural instead of singular; Gen 19:1 פדח׳לא כלי אלמלכין "the two angels arrived"; Gen 24:50 פאגאבאה לבן ובכיר וקאלא "Laban and Bethuel answered"; Exod 5:1 ובעד ד[׳]לך דח׳לא מוסי והרון אלי פרעון וקאלא "afterward Moses and Aaron went and said to Pharaoh"; Deut 19:17 פליקפא אלאת[׳]נין "the two men ... shall stand"—in all of which dual rather than singular verbs precede their dual subject; Gen 41:5 סבע סבלאת קד נבתן "seven ears of grain grew," where a plural verb follows an inanimate subject; Gen 41:6 סבלאת דקאק "thin ears of grain," a plural adjective following an inanimate noun; and Lev 26:1 ולא תסגדון להן "you shall not worship them," a plural personal pronoun referring to an inanimate plural noun.

The agreement rules of Classical Arabic tend to disappear in Middle Arabic.[25]

d. Inflection of the relative particle *allaḏī*

The relative particle *allaḏī* is often inflected in MS London BL OR7562. Examples are: feminine singular in Gen 3:11 אלשגרה אלתי "the tree which ...," Gen 25:10 אלצ׳יעה אלתי "the field which ...," Gen 26:15 אלאבאר אלתי "the wells which ...," Exod 1:14 ח׳דמתהם אלתי "their labor which ...," Lev 2:8 אלהדיה אלתי

24 Here the relative particle *allaḏī* is fossilized and should have been in the feminine singular according to the agreement rules of Classical Arabic.

25 Blau 1967 II:275–296, 1980:129–137. On the agreement rules of Classical Arabic, see Wright 1898 II:288–294; Fischer 2002:187. On the application of the agreement rules of Classical Arabic in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, see Zewi 2004. On their application in MS Sinai Arabic 2, see Vollandt 2011:129.

"the offering which …," Num 4:12 אלאניה אלתי "the service vessels with which …," Deut 2:36 ואלקריה אלתי "and from the city which …"; masculine plural in Gen 19:5, 24:32 אלקום אלד[׳]ין "the men who …," Gen 31:43 באולאדהן אלד[׳]ין "the children whom …," Gen 36:31 אלמלוך אלד[׳]ין "the kings who …," Gen 39:22 אלאסארי אלד[׳]ין "the prisoners who …," Exod 4:18 אח׳ותי אלד[׳]ין "my brothers who …," Lev 25:44 ועבידך ואמאיך אלד[׳]ין "your male and female slaves who …," Num 11:34 אלקום אלד[׳]ין "the people who …," Deut 11:2 בניכם אלד[׳]ין "your children who …"; masculine dual in e.g., Gen 40:5 אלסאקי ואלח׳באז אללד[׳]אן "the cupbearer and the baker who …," Exod 18:3 ואבניהא אללד[׳]אן "and her two sons who …," Deut 19:17 אלאת[׳]נין אללד[׳]אן "the two who …."

Instances in which the relative particle is invariable include: following plural human nouns—Gen 33:5 אלאולאד אלד[׳]י "the children whom …," Deut 1:39 אטפאלכם אלד[׳]י "your little ones who …"; following feminine nouns—Gen 33:11 וברכתי אלד[׳]י "my offering which …," Gen 34:1 חכמה אבנת לאה אלד[׳]י "and Dinah the daughter of Leah whom …," Lev 2:11 אלהדיה אלד[׳]י "the offering that …"; following inanimate plural nouns—Gen 42:9 אלאחלאם אלד[׳]י "the dreams which …," Exod 4:21 אלבראהין אלד[׳]י "the wonders which …," Exod 12:13 אלביות אלד[׳]י "the houses in which …"; following non-human plural nouns—Exod 8:8 אלצ׳פאדע אלד[׳]י "the frogs which …," Exod 21:1 אלאחכאם אלד[׳]י "the rules which …."

The relative particle *allaḏī* was fossilized in Middle Arabic.[26]

e. Preservation of the moods

Moods are often preserved in MS London BL OR7562. Examples are: dual subjunctive following *ʾan* in Gen 13:6 אן יקימא פיה גמיעא "staying together," dual jussive following *lam* and dual subjunctive following *ʾan* in Gen 13:6 ולם יטקא אן יקימא גמיעא "that they could not remain together," jussive following לא in Gen 15:1 לא תח׳ף "fear not," feminine singular indicative ending *-īna* in Gen 16:8 ואלי אין תמצ׳ין "where are you going?," Gen 24:58 אתמצ׳ין "will you go?," masculine plural indicative ending *-ūna* in Gen 17:6 ומלוך מנך יח׳רגון "and kings shall come forth from you," jussive following *lam* in Gen 26:22 ולם יח׳אצמוה "they did not quarrel," jussive form of a verb media ו in Gen 27:31 יקם אבי "let my father arise," shortened form of the feminine singular subjunctive following *ḥattā* in Gen 30:15 חתי תאח׳ד[׳]י "that you would also take," masculine plural shortened form of subjunctive following *ʾan* in Gen 34:22 אן יקימוא

26 Blau 1967 III:549–554, 1980:235–237. For the inflection of the relative particle *allaḏī* in Classical Arabic, see Wright 1896 I:270–272; Fischer 2002:148. On the inflection of the relative particle *allaḏī* in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, see Blau 1998a:122, 2001a:7; Zewi 2000. On its inflection in MS Sinai Arabic 2, see Vollandt 2011:134.

"that they dwell," short media ו jussive verb following *wal-* in Exod 12:5 וליכן "and … shall be …," shortened form of masculine plural subjunctive following *li-* in Num 11:18 לתאכלוא "you shall eat," Deut 4:20 לתכונוא "that you will be …."

Moods were not preserved in Gen 34:17 and Deut 8:20 לם תקבלון "you will not listen," where *lam* is followed by the indicative instead of the jussive; Gen 37:12 לירעון "to feed," Gen 37:18 ליקתלונה "to kill him," in which the particle *li-* is followed by the indicative instead of the subjunctive; Exod 3:21 פאד[׳]א מצ׳יתם לא תמצ׳ון פראע׳א "when you go, you will not go empty-handed," Exod 12:9, Lev 7:26 לא תאכלון "do not eat," Num 4:20 ולא ידח׳לון "and they shall not go inside," in all of which the indicatives should have been jussives, because they follow the negative particle *lā* to express a negative declaration or a prohibition; Deut 10:11 חתי ימצ׳ון "that they may go," in which an indicative verb, rather than a subjunctive, follows the particle *ḥattā*.

The distinction among the indicative, jussive, and subjunctive moods was lost in Middle Arabic.[27]

f. Use of the Classical Arabic forms of numbers in the feminine and masculine
The correct feminine forms appear in Gen 5:31 ת[׳]לת[׳] וח׳מסין סנה "fifty-three years," Gen 17:1 תסעין ותסע סנין "ninety-nine years," Gen 21:28 סבע נעאג "seven ewes," Gen 25:7 וח[׳]מס סנין "five years," Gen 33:3 סבע מראר "seven times," Gen 41:2,3 סבע בקראת "seven cows," Exod 26:3 ח׳מס אשקאק "five curtains," Num 1:21 ח׳מס מאיה "five hundred," Deut 16:16 ת[׳]לת[׳] מראת "three times," Deut 19:2 ת[׳]לת[׳] קרי "three cities." The correct masculine forms appear in Gen 18:28 ח׳מסה וארבעין "forty-five," where the number refers to a preceding masculine noun, Gen 21:4 ת[׳]מניה איאם "eight days," Gen 31:7 עשרה אעדאד "ten times," Gen 40:13,18 ת[׳]לת[׳]ה איאם "three days," Exod 26:37 ח׳מסה אעמדה "five pillars," Lev 27:7 ח[׳]מסה עשר מת[׳]קאל "fifteen shekels," Num 26:62 ת[׳]לת[׳]ה ועשרין אלפא "twenty-three thousand," Deut 3:11 תסעה אד[׳]רע "nine cubits," Deut 3:11 ארבעה אד[׳]רע "four cubits," Deut 17:6 בקול שאהדין או ת[׳]לת[׳]ה "on the testimony of two or three witnesses."

However, the numbers do not follow Classical Arabic rules of gender agreement in Gen 5:32 ת[׳]לת[׳] בנין "three sons," Exod 25:37 סבע סרג "seven lamps," Lev 27:5,7 עשר מת[׳]אקיל "ten shekels," Deut 16:9 סבע סואביע "seven weeks," Deut 19:15 ת[׳]לת[׳] שהוד "three witnesses." In addition, the numbers 11 through 19 sometimes exhibit a common conjoined form, sometimes contracted, possibly under Neo-Arabic dialectal influence; e.g., Gen 14:4

27 Blau 1967 II:259–174, 1980:125–127. On the distinction between the three prefix conjugation moods in Classical Arabic, see Wright 1898 II:24–41; Fischer 2002:104–106, 108–110. On their general preservation in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, see Blau 1998a:119, 125, 2001a:5. On their preservation in MS Sinai Arabic 2, see Vollandt 2011:139.

את[׳]נאעשר סנה "twelve years," Gen 31:41 ארבעשר סנה "fourteen years," Num 29:13 ת[׳]לת[׳]עשר רתא "thirteen bulls," Num 29:13 וארבעשר חמלא "fourteen sheep."

Masculine and feminine numbers tend to be confused in Middle Arabic.[28]

g. Use of the negative particle *lam*
In Classical Arabic, the negative particle *lam* introduces only *yaqtul* verbs (jussives). This is generally the case in MS London BL OR7562. Examples are: Gen 13:6 ולם יטקא "that they could not," Gen 26:22 ולם יח׳אצמוה "they did not quarrel," Gen 31:5 לם יזל מעי "has not been with me," Gen 31:33,34,35 ו/פלם יגד "but he did not find," Gen 41:8 פלם יכן "there was no one," Exod 2:3 ולם תטק "and when she could not," Exod 4:9 ואן לם יומנו בהאתין אלאיתין ולם יקבלוא מנך "if they do not believe these two signs and do not listen to you," Exod 6:12 לם יקבלוא מני "would not listen to me," Exod 9:6 לם ימת ואחדה "not one died," Lev 25:26, Num 27:9,10,11 לם יכן לה "does not have," Num 11:11 ולם לם אגד חט׳א ענדך "why have I not enjoyed your favor?" Num 21:35 לם יבק לה שריד "no remnant was left him," Deut 9:23 ולם תומנוא בה ולם תקבלוא אמרה "you neither believed him nor listened to him."

Sometimes, however, the indicative is used instead of the jussive; e.g., Gen 34:17 and Deut 8:20 לם תקבלון "you will not listen," Exod 4:8 פאן לם יומנון בך ולם יקבלון אלאיה אלאולי "if they do not believe you and do not listen to the first sign," Num 32:30 ואן לם יעברון "and if they do not cross over," Deut 6:10 לם תבניהא "you did not build (that)," Deut 12:9 פאנכם לם תצירון "and you have not yet come."

In Middle Arabic the moods were not preserved after *lam*, and it appears before suffix-conjugation verbs as well.[29]

h. Use of the energicus
Saadya makes only sporadic use of energicus verbal forms in the *Tafsīr*. Because it is a feature of Classical Arabic, its occurrence in MS London BL OR7562 is evidence of the post-Classical character of its language.[30] The examples of the energicus in various Saadyan versions of the *Tafsīr* are presented below.[31] Various Saadyan sources in Hebrew and Arabic letters were

---

28 Blau 1967 II:366–389, 1980:163–168.

29 Blau 1967 II:304, 1980:142. On the use of *lam* before the jussive in Classical Arabic, see Wright 1896 I:287, 1898:41; Fischer 2002:173.

30 On the use of the energicus in Classical Arabic, see Wright 1896 I:61, 1898:24, 41–43; Reckendorf 1921:16; Fischer 2002:110, 118; see also Ambros 1989; Zewi 1999b:13–63, 2006. Blau 1967 II–III, 1980 does not discuss the energicus since it is not used in Middle Arabic. On its absence from Modern Arabic dialects, see Hopkins 1984:70–71.

31 On the energicus in Saadya's *Tafsīr*, see Zewi 2001b.

examined to see which of them employ the energicus for each example.[32] MS London BL OR7562 was examined to determine whether ten instances of the energicus occur in it. Three other instances, found in MS London BL OR7562 but not in Saadya's *Tafsīr*, are listed as well. None of these examples has a parallel in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

1. Gen 3:16 לאכת׳רן "I will greatly multiply" (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot, MS Florence BML OR112, MS London BL Add. 11855, MS Florence BML OR57). There is no energicus here in MS London BL OR7562: למכת[׳]ר.
2. Gen 16:10 לאכת׳רן "I will greatly increase" (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 395, the Taj, the London Polyglot, MS Florence BML OR112). MS London BL OR7562 does have an energicus: סאכת[׳]רן.
3. Gen 22:17 לאבארכן פיך ואכת׳רן נסלך "indeed I will bless you, and I will greatly multiply your seed" (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, the London Polyglot, MS Florence BML OR112, MS London BL Add. 11855). Here MS London BL OR7562 has one energicus form: לאבארכן פיך ואכת[׳]ר נסלך.
4. Exod 22:27 ולא תשתמן "you shall not curse" (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, the Taj, the London Polyglot, MS Florence BML OR112). Here too MS London BL OR7562 has an energicus form: פלא תשתמן.
5. Exod 23:1–3 ולא תקבלן ... ולא תכ׳אלטן ... ולא תכונן ... לא תבתהגן ... "you shall not bear [false rumors] ... you shall not join hands [with the guilty] ... you shall not be ... you shall not show deference to ..." (energicus in all four verbs in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, but only in the second verb in MS Oxford Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, the Taj, and the London Polyglot). MS London BL OR7562 has an energicus form only for the second verb: ולא תקבל ... ולא תח׳אלטן ... ולא תכן ... ולא תבהג ....
6. Lev 18:7,8,9,11,16,17 פלא תכשפן "you shall not uncover" (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, and partly in MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot and MS Florence BML OR112). MS London BL OR7562 does not employ an energicus here: Lev 18:7,8,9,11,16 לא תסתגלי, Lev 18:17 לא תהתך.

---

32 Sources in Hebrew letters are MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MSS Oxford Bodl. Poc. 395–396, Derenbourg's edition, and the Taj, in Arabic letters, the London Polyglot, MS Florence BML OR112, and Genesis in MS London BL Add. 11855 and MS Florence BML OR57 (the other books in these manuscripts are not Saadyan).

7. Lev 19:15 לא תחאבין ... ולא תבתהגן "do not favor [the poor] or show deference [to the rich]" (MS Oxford Bodl. Poc. 396).[33] MS London BL OR7562 does not employ an energicus form: ולא תאח׳ד[׳] ... ולא תחאשי.
8. Lev 25:14 פלא יגבנן "you shall not defraud" (MS Oxford Bodl. Poc. 396). MS London BL OR7562 does not have an energicus form: פלא יע׳צב.
9. Num 14:28 لاصنعنّ "I will surely do" (London Polyglot, MS Florence BML OR112).[34] MS London BL OR7562 has an energicus form, but with a different root: לאפעלן.
10. Deut 16:19 ולא תמילן ... ולא תחאבין ... ולא תאכ׳ד׳ן ... "you shall not distort [justice], and you shall not regard [persons], and you shall not take [bribes]" (energicus in all three verbs in MS Oxford Bodl. Poc. 396; only for first and third in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C). There is no energicus form here in MS London BL OR7562: לא תמילו ... ולא תקבלו ....

Thus MS London BL OR7562 preserves the energicus in five of these instances: Gen 16:10, 22:17, Exod 22:27, the second verb in Exod 23:1–3, and Num 14:28.

There are two places where the energicus appears only in MS London BL OR7562, without a parallel either in Saadya's *Tafsīr* or in the early Samaritan Arabic translation and its later revision:

1. Gen 3:15 הו יטו[ן̱] ראסך ואנת תלסע[ן̱]/ה̱ [א̱]עק[א̱]בא "he shall strike at your head and you shall strike at his heel." The two energicus verb endings in this verse were erased but can still be discerned in the manuscript. Although they are not paralleled in other Saadyan sources, they do appear in the 10th-century Christian MS Sinai Arabic 4 from the Peshitta tradition.
2. Gen 18:21 לאערפן "I will surely know" has no parallel in any of the manuscripts examined.

Eight energicus forms are preserved in MS London BL OR7562 (in seven different verses). These attest both to the post-Classical character of the language and to the possible connection of MS London BL OR7562 to Christian Saadyan adaptations and non-Saadyan translations in Arabic letters. Five of

33 This verse is missing in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C. In the Taj the reading is ולא תחאבון ... ולא תבתהגון with an indicative plural ending -*ūna* instead of a jussive, perhaps echoing an energicus.

34 This verse is missing in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C.

these eight forms are paralleled in various Saadyan sources (Gen.16:10, 22:17, Exod 22:27, 23:1–3, Num 14:28, the last only in Saadyan sources in Arabic letters), two are paralleled only in a non-Saadyan Christian Arabic translation from the Peshitta tradition (Gen 3:15 (2)), and one is unparalleled in any of the translations examined (Gen 18:21).

In conclusion, all the grammatical constructions found in MS London BL OR7562 and discussed above, viz., the cases, the dual, the agreement rules of Classical Arabic, inflected forms of the relative particle *allaḏī*, the moods, Classical Arabic forms of the numbers for feminine and masculine, the negative particle *lam*, and the energicus, partly follow Classical Arabic usage and indicate the post-Classical character of the Saadyan version in the manuscript. In all these constructions its language is similar to that of the version of Saadya's *Tafsīr* in Hebrew letters in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C[35] and to the post-Classical Christian Arabic Bible translation in MS Sinai Arabic 2.[36]

5.2 Middle Arabic Features as a Result of Neo-Arabic Dialectal Interference

Some dialectal lexical and grammatical features are sporadically attested in various versions of Saadya's *Tafsīr*[37] and are more widespread in its later transmissions, whose language is mainly Middle Arabic. As Blau has shown, the language of the earliest manuscript of Saadya's *Tafsīr* known to us, MS St. Petersburg RNL Ebr. II C (early 11th century), is post-Classical, with many Classical Arabic grammatical features and relatively few dialectal influence.[38] The latter are rare in the first stage of MS London BL OR7562, too. Some of those that do occur have parallels in versions of the early Samaritan Arabic translation and its later revision; others, in versions of Saadya's *Tafsīr*. The dearth of dialectal influence in the Saadyan parts of MS London BL OR7562 corroborates the conclusion that its language is generally post-Classical. Several Neo-Arabic dialectal features of the language of the original scribe of MS London BL OR7562 are

35 According to Blau 1998a, 2001a.

36 According to Vollandt 2011:104–180; Lindgren & Vollandt 2013:49–55.

37 See the discussion of several dialectal features in Saadya's *Tafsīr* in Ratzaby 1985:28–30 and the discussion of the Iraqi Arabic dialect in various Saadyan compositions in Avishur 1993.

38 Blau 1998a, 2001a.

discussed here. Some of them are found only in this version of Saadya's *Tafsīr* and not in other sources of Saadya's *Tafsīr* in Hebrew characters[39] and in Arabic characters[40] or in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

1. Orthographic and phonetic interference
   a. Merger of ض and ظ
   One orthographic and phonetic feature of the first stage of MS London BL OR7562 that may be due to dialectal interference is the confusion between the phonemes represented by the letters ض and ظ. They are generally differentiated in this manuscript, but about 50 cases of interchange between them were found in its first stage.[41] As Blau suggests, this can be attributed to contact with a dialect in which the phonemes represented by these two letters merged.[42]
   b. *Tafḫīm* "emphatization" and *tarqīq* "de-emphatization"
   The word פסח "Passover sacrifice" in the first stage of MS London BL OR7562 is spelled sometimes with ס (Exod 12:11,21,27,48, 34:25, Num 9:4,13,14, Deut 16:5,6) and sometimes with צ (Lev 23:5, Num 9:2,6,10,12, 14, 28:16, 33:3, Deut 16:1,2). In Exod 12:43, a later hand inserted a ס, possibly replacing an earlier צ (erasure marks are still visible underneath this letter). מנטקה "girdle" (pl. מנאטק) is usually spelled with ט but occurs twice with ת (Exod 28:40, 29:9). אלאח׳רץ is spelled with a צ instead of a ס in Exod 4:11 and Lev 19:14. ת[ו]קלת "be heavy" is spelled ת[ו]כלת in Gen 48:10.[43]

39 MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MSS Oxford Bodl. Poc. 395–396, Derenbourg's edition, and theTaj.

40 The London Polyglot, MS Florence BML OR112, and the book of Genesis in MS London BL Add. 11855 and MS Florence BML OR57.

41 Examples of צ׳ instead of ט׳ in MS London BL OR7562: Gen 24:62,63, 25:11, 28:16, 29:14,32(2), 30:31, 32:32, 41:4,7,21, Exod 6:14, 10:14, 12:17,24, 16:23,34, 20:5, 34:7, Lev 8:35, 13:14, Num 1:5, 7:30, 9:12, 11:23,31,33, 13:18, 19:18, 24:8, 32:5. Examples of ט׳ instead of צ׳: Gen 16:5, 23:4, 33:4, 37:15, Exod 12:45, 18:25א, 20:9, Lev 12:2, 15:19,20,26,33, 18:19, 20:18, Deut 13:14. In MS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178, we encounter צ׳ instead of ט׳ in Deut 28:32. See discussion in § 4.1 above.

42 Blau 1980:39, 47, n. 16. However, it could also occur if one of the copy texts was a Yemenite manuscript of Saadya's *Tafsīr* in Hebrew letters, since such manuscripts use only צ׳ for both ض and ظ. This would explain the occurrence of ض instead of ظ but not of ظ instead of ض. Nevertheless, the latter may reflect a hypercorrection, as also suggested by Blau (1970:70).

43 See § 4.3 above. For this phenomenon in Middle Arabic, see Blau 1966 I:45, 106, 111–113, 1980:8, 36.

c. *ˀImāla*
There are five instances of *ˀimāla* in two distinct nouns in the first stage of MS London BL OR7562. Two are in Gen 31:29,42: אלבירחה "last night," instead of אלבארחה. The other three are in Lev 2:7, 6:14, and 7:9: אלטיגן "griddle," instead of אלטאגן.[44] *ˀImāla* may also appear in toponyms: דותין for Samaritan Hebrew דותין "Dothan" (Gen 37:17)[45] and גביל for עיבל "Ebal" (Deut 11:29).[46]

d. The accusative *tanwīn*
The accusative *tanwīn* is regularly represented by א in MS London BL OR7562. In one instance in the first stage (Deut 9:11) it is represented by ן instead of א: יומן in ארבעין יומן, which would normally be spelled יומא.[47]

e. Conjoined words
In the first stage of MS London BL OR7562 the interjection יא "O" is sometimes joined to a personal name (e.g., Gen 15:1, יאבראם "O Abram"; Gen 15:2 and Exod 12:37, יאסידי יאאללה "O my Lord God"; Gen 18:3, יאסאדה "O my lords"). The joined forms כלמא "whatever, whenever" (כל + מא) and כלמן "whoever," (כל + מן) appear in the text written by the first hand (e.g., Gen 26:13, Exod 19:19, Num 23:26, and Exod 31:15, 35:2, 36:2, Num 21:8, respectively).[48]

f. The feminine ending ة spelled with ת instead of ה
This is found in אבנת "daughter of" (e.g., Gen 17:17, 24:23,24,47, Exod 6:23, Lev 11:16, 14:10, Num 25:15, Deut 14:15); and see also אית for اية "which" in Gen 24:14, Num 30:4, Deut 20:20, 21:3.[49]

---

44 Whereas אלבירחה is paralleled by אלבארחה in other versions of Saadya's *Tafsīr*, אלטיגן is not and may be compared only to MS Sinai Arabic 4 for Lev 7:9, where the form is الطاجن, without *ˀimāla* in the orthography. On *ˀimāla* in Middle Christian Arabic and Middle Judeo-Arabic, see Blau 1966 I:64–65 and 1980:19, respectively.

45 Masoretic Hebrew: דֹּתָן and also דֹּתָיְנָה (infix י when accompanied by the directive *he*). The spelling with a י in MS London BL OR7562 could reflect this י and the י in the Samaritan Hebrew reading and pronunciation rather than *ˀimāla*.

46 The latter toponym appears in similar forms in the Christian Arabic possibly 9th-century Bible translations from the Peshitta tradition: جويل in MS Sinai Arabic 2 and جبال in MS Sinai Arabic 4. An *ˀimāla* appears only in the former.

47 For examples of this orthography in Middle Judeo-Arabic in Hebrew letters, see, e.g., Blau 1980:152.

48 See § 4.3 above and cf. Blau 1966 I:128–130, 1980:54–56. On joined numbers, see below.

49 On this phenomenon in Middle Arabic, see § 4.3 above and Blau 1966 I:115, 1980:40–41.

2. Dialectal vocabulary
   a. The Persian-Turkish word הם "also, too"
      In Gen 3:6, the Persian-Turkish word הם is used to render גם instead of איצ׳א. This is a regular dialectal feature in the early Samaritan Arabic translation and the original scribe of MS London BL OR7562 could have copied it from this source.
   b. The numbers 11–19 and 300–900
      In the first stage of MS London BL OR7562 the numbers 11–19 and 300–900 are sometimes in a dialectal joined or contracted form; e.g., Gen 11:11 סתמאיה "six hundred," Gen 14:4 את[׳]נאעשר סנה "twelve years," Gen 31:41 ארבעשר סנה "fourteen years," Exod 24:4 את[׳]נעשר אסבאט אסראיל "twelve tribes of Israel," Num 9:3,5 ארבעהשר יומא "fourteen days," Num 29:13 ת[׳]לת[׳]עשר רתא "thirteen bulls," Deut 1:23 את[׳]נאעשר רגלא "twelve men."[50]
   c. סתי "my mistress"
      The dialect word סתי "my mistress" replaces the Classical Arabic סידתי in Gen 16:8.
   d. ח׳לח׳אל
      In Num 31:50, the Hebrew word כומז "pendant, necklace" is rendered by the Iraqi dialectal word ח׳לח׳אל "bracelet."[51] This translation is not paralleled in other Saadyan sources or in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

3. Grammatical interference
   a. Negation of verbs by *mā*
      In Gen 24:50 and 29:8, מא נטיק "we cannot," in the first stage of MS London BL OR7562, the negative particle *mā* precedes indicative prefix-conjugation verbs instead of the Classical Arabic *lā*. Only the first of these has parallels in other versions of Saadya's *Tafsīr* (MS Oxford Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, the London Polyglot, MS Florence BML OR112).[52] In other instances, *mā* appears in the first stage of MS London BL OR7562 before suffix-conjugation verbs instead of the Classical Arabic *lam* + jussive, which is used regularly in Saadya's *Tafsīr*:[53] Gen 27:36 מא בקית "have

50 See also § 4.3 above.

51 Avishur 2009 II:272.

52 Gen 24:50 is missing in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C.

53 On the use of the negative particle *mā* as a Modern dialectal feature in Middle Arabic, see Blau 1967 II:303, 1980:140. On the prevalence of the negation with *mā* in Modern Arabic dialects, see Brockelmann 1913 II:183.

you not reserved?" (the negation by *mā* is paralleled only in MS London BL Add. 11855, where a different verb is negated by this particle), Gen 38:21,22 מא כאנת "there has been no" (the negation by *mā* is paralleled in MS Oxford Bodl. Poc. 395 and in the Taj in verse 21 only, in Derenbourg's edition, the London Polyglot, and MS Florence BML OR112 in both verses; in MS London BL Add. 11855, *mā* is used in both verses but the verb is absent);[54] Gen 38:22 מא וגדתהא "I did not find her" (no parallels in any of the examined versions of Saadya's *Tafsīr*);[55] Gen 40:15 מא צנעת שיא "I have done nothing" (no parallel in any of the versions of Saadya's *Tafsīr* I examined, but found in both the early Samaritan Arabic translation and its later revision, which may be the source);[56] Gen 42:11 מא כאן "we are not" (paralleled in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot, and MS Florence BML OR112). Interestingly enough, all these examples involve direct speech, so *mā* may perhaps have been used here as a device to represent live speech rather than literary language.

b. Suffix-conjugation verbs ending in *-ūna*[57]
In two verses in the first stage of MS London BL OR7562, the 2nd and 3rd person masculine plural indicative prefix-conjugation verbal ending *-ūna* is attached to suffix-conjugation verbs: Num 5:6 ופעלון "they acted" and Num 14:15 סמעון "they have heard."

In general, the first stage of the manuscript has only sporadic Middle Arabic features due to dialectal interference that are not found in other versions of Saadya's *Tafsīr*. On occasion, they reflect the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

54 These verses are missing in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C. Only one manuscript listed in the apparatus of the early Samaritan Arabic translation uses *mā* in verse 22 (Shehadeh 1989 I:188).

55 This verse is missing in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C.

56 This verse is missing in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C.

57 Blau regards the few occurrences of these endings in Middle Arabic as hypercorrections due to analogy with the indicative prefix forms (Blau 1966 I:146–147, 1980:68). Nevertheless, this is a dialectal feature (Brockelmann 1913 I:574; Blau 1966 I:146, n. 11, 1980:68, n. 7). On Blau's reservations about the interpretation of certain grammatical features as dialectal and his suggestion that they be regarded hypercorrections, see also Blau 1957:83–85.

5.3 Is the Language of the Saadyan Component of MS London BL OR7562 Post-Classical, Middle Judeo-Arabic, or Middle Christian Arabic?

The analysis of the language of the Saadyan component of MS London BL OR7562 allows us to conclude that it reflects an early stage of Middle Arabic. This stage can also be labeled post-Classical Arabic, because it still partly adheres to the rules of Classical Arabic. The Saadyan component of MS London BL OR7562 tends to follow the Classical Arabic rules for the cases, the dual, agreement, inflection of the relative particle *allaḏī*, use of moods, feminine and masculine numbers, and the use of the negative particle *lam* before jussives to express the negated past. This language resembles both the post-Classical Arabic of MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, which is the earliest version of Saadya's *Tafsīr*, and that of MS Sinai Arabic 2, which is an early (possibly 9th-century), Christian Arabic translation from the Peshitta tradition.[58]

Additional corroboration of this conclusion is provided by the eight vestiges of energicus verbal forms—a feature of Classical Arabic not found in Middle Arabic—in the Saadyan component of MS London BL OR7562. Furthermore, the fact that one instance of an energicus form found in MS London BL OR7562 (Num 14:28) is paralleled only in Saadyan sources in Arabic letters, while two others (in Gen 3:15) are paralleled only in a non-Saadyan Christian Arabic translation from the Peshitta tradition, may support the hypothesis that the Saadyan part of MS London BL OR7562 is associated with such Christian versions. This assumption also fits with the post-Classical linguistic features in MS Sinai Arabic 2. This hypothesis will be further investigated below.

5.4 Hebrew Elements and Hebraisms

In Saadya's *Tafsīr*, interference by the Hebrew source text can be observed in morphology, syntax, and vocabulary of the translation.[59] Because the Saadyan component of MS London BL OR7562 generally follows the morphology and syntax of other Saadyan versions, deviating from them mainly in the use of

58 Based on Blau 1998a, 2001a; Vollandt 2011:104–180; Lindgren & Vollandt 2013:49–55, and my own study of these manuscripts.

59 On Hebrew elements in Middle Judeo-Arabic, see Blau 1958, 1993, 1999a:133–166. On Hebraisms in Arabic versions of the Hebrew Bible, see Vollandt 2013a:182–185. On Hebrew words in Jewish languages in general, see, e.g., Morag 1992.

specialized terminology, here, we concentrate on lexical interference. Saadya occasionally employed some Hebrew words, unmodified or in Arabicized form;[60] but the *Tafsīr* is especially known for its use of Hebraisms, namely words constructed from Arabicized Hebrew roots or from homonymous roots, as well as Arabic calques. Hebraisms are abundant in both Rabbanite and Karaite Bible translations into Arabic. Ratzaby's dictionary of the Judeo-Arabic of Saadya's *Tafsīr* includes a long list of examples.[61] In general, the Hebrew words and Hebraisms found in different versions of Saadya's *Tafsīr* are present in the Saadyan part of MS London BL OR7562. These include:

1. Hebrew words like פסח "Passover" (e.g., Exod 12:11,21,43, Lev 23:5, Num 9:2,4,6,10,12,13,14, 28:16, 33:3, Deut 16:1,2,5,6)[62] and דגן "grain" (Gen 27:28).[63]
2. Homonyms (roots and words), like רווס, רווסא, ריסא "heads" (e.g., Gen 8:5, Exod 6:25, 18:25).
3. Arabicized Hebrew words like דארום, derived from דרום "south," which (according to Blau) entered Judeo-Arabic through Aramaic. Saadya used it mainly to designate a geographical region[64] but also as the locative "south" (e.g., Num 13:17, Deut 1:7 both in MS London BL OR7562 and other versions of Saadya's *Tafsīr*; and Gen 24:62, 36:34, Num 3:29 only in MS London BL OR7562).
4. Calques like the Arabic רפיעה, used to render the Hebrew word תרומה "offering" (e.g., Exod 25:2,3, 29:27,28, Lev 7:14, Num 5:9).[65]

Some of the Hebraisms in the next list are found in other Saadyan manuscripts as well, but their use in a particular verse is unique to MS London BL OR7562. Others are not attested at all in other Saadyan manuscripts.

60 But neither phenomenon is common; see (Ratzaby 1985:27).

61 Ratzaby 1985:34–35, 146–149.

62 It is spelled with צ in Lev 23:5, Num 9:2,6,10,14, 28:16, 33:3, and Deut 16:1,2 due to *tafḫīm*. In Exod 12:43 another צ was probably replaced by ס. This occurrence of *tafḫīm* indicates that the word entered the Arabic phonetic system. For other cases of *tafḫīm*, see Blau 1958:184–185, and see § 4.3, § 5.2 in this book.

63 Ratzaby 1985:63–64. The latter word is homonymous with the Arabic دجن "shadow of clouds, abundant rain." On the use of this word in early Judeo-Arabic texts written in phonetic spelling, see Blau & Hopkins 2006:460.

64 Blau 2006:212.

65 Ratzaby 1985:72; Blau 2006:256; Vollandt 2013a:184.

1. אדמי: In several places (Lev 1:2, 13:2,9, 24:17, Num 8:17, 9:6,7 18:15, 19:11, 31:35) MS London BL OR7562 renders אדם "person" as אדמי.[66] This Hebraism does not appear in other versions of Saadya's *Tafsīr*, but is standard in the Karaite translation by Yefet ben ʿElī. It also appears sporadically in the early Samaritan Arabic translation (e.g., Num 19:13 in MSS ב, ו, and ט in Shehadeh's edition of that translation).[67] This may reflect a common source, perhaps Karaite, for both MS London BL OR7562 and the early Samaritan Arabic translation.
2. אמר: In Lev 1:2, and nowhere else, דבר "talk" is rendered as אמר "command," unlike other versions of Saadya's *Tafsīr* as well as the early Samaritan Arabic translation and its later revision, which use either כלם or ח׳אטב for this verb. The use of this verb in MS London BL OR7562 is probably influenced by the meaning of the verb אמר in Hebrew—"say."
3. אנאס: An example of the choice of an Arabic word that resembles the Hebrew source word is the translation of אנשים "people" (Gen 18:2) as אנאס. The other versions of Saadya's *Tafsīr* have נפר, while the early Samaritan Arabic translation and its later revision have رسل.[68]
4. גדי: The Hebrew phrase שעיר עזים is often represented by the Hebrew word גדי (e.g., Num 7:16,22,34,40,46,87), whereas other versions of Saadya's *Tafsīr* and the early Samaritan Arabic translation and its later revision use עתוד and سيعور respectively.
5. והללוא: The translation of Lev 9:24 וירנו "they sang" by והללוא, found only in MS London BL OR7562, is probably a Hebraism. This root exists in Arabic but with different meaning.[69]
6. חי אנא: The Hebrew oath formula חי אני (Num 14:21,28) is rendered by the similar Arabic words חי אנא. This translation differs from the Saadyan בקאי אלדאים, found in the early Samaritan Arabic translation and its later revision, and is paralleled by a similar translation in the Christian translations from the Peshitta tradition in MSS Sinai Arabic 2 and 4.

66 Cf. Blau 2006:8.

67 Shehadeh 2002 II:280.

68 This translation, which does appear elsewhere in MS London BL OR7562 (Gen 19:4, 39:11, Exod 18:21, 21:22, 22:30, Num 9:6, 11:4, 13:32, 26:54, Deut 25:1) and sometimes in other versions of Saadya's *Tafsīr*, is paralleled in this verse by אנאסי in the Karaite translation by Yefet Ben ʿElī (so too in Yefet's translation of, e.g., Gen 18:16, 19:12,16, 24:32, according to Zawanowska's edition).

69 Cf. the use of this root in the fourth Arabic verbal stem with the meaning "praise" in Judeo-Arabic (Blau 2006:734).

7. חראם: The Hebrew word חרם "ban" (Num 18:14) is translated by the Arabic חראם, whose standard Arabic sense is "sin, unlawful thing, sacred." This translation does not appear in other versions of Saadya's *Tafsīr* or in the early Samaritan Arabic translation and its later revision, but is paralleled by حريمة in the Christian Arabic Bible translation from the Peshitta tradition in MS Sinai Arabic 4.
8. חרב: In Lev 26:7 and Num 31:8, the Arabic חרב, usually "war," translates the Hebrew חרב "sword."[70] The other versions of Saadya's *Tafsīr* and the early Samaritan Arabic translation and its later revision have the Arabic סיף "sword." The use of حرب is also found in the Christian Arabic Bible translations from the Peshitta tradition in MSS Sinai Arabic 2 and 4.
9. ח[']ילהם: In Num 31:9, MS London BL OR7562 has the Arabic word ח[']ילהם, which generally means "horsemen," for חילם "their wealth, their goods." The other versions of Saadya's *Tafsīr* and the early Samaritan Arabic translation and its later revision do not. This translation is probably due to the similarity of the Hebrew and the Arabic words.
10. טהר, טמא: Other Hebraisms (or possibly also Aramaisms) in MS London BL OR7562 are the verbs and adjectives derived from the roots טה"ר "purify, become holy" and טמ"א "be or make unclean." These roots are more frequent in MS London BL OR7562 than in other versions of Saadya's *Tafsīr*, which prefer קד"ס and נג"ס, respectively (e.g., Lev 11:31–40, 12:2, 22:32, Num 11:18, 17:2,3, 19:7–22).[71] Even where it was not employed in other versions of Saadya's *Tafsīr*, parallel uses of טהר are occasionally found in Christian Arabic translations from the Peshitta tradition (Lev 22:32 and Num 11:18, 17:3 in MS Sinai Arabic 2; Num 19:12 in MS Sinai Arabic 4). The parallels in MSS Sinai Arabic 2 and 4 support the idea that these uses entered MS London BL OR7562 through Aramaic.[72]
11. מבלול: The use in MS London BL OR7562 of מבלול, an Arabic passive participle, for the Hebrew בלולה (e.g., Num 7:13,19) is a Hebraism, since

70 It also translates צבא "army" in Num 31:3,4,5.

71 On the use of these roots in other Judeo-Arabic sources, see Blau 2006:408, 409, 410. These roots are common in other places in the Early Samaritan Arabic translation and occasionally also in its later revision. Since they do not appear in the same verses in these sources and in MS London BL OR7562, the usage probably reflects a common source for all of them.

72 On the difficulty of distinguishing Hebrew from Aramaic loan-words in Judeo-Arabic texts, see Blau & Hopkins 2006:436.

in Arabic the original meaning of this root is different. (Other versions of Saadya's *Tafsīr* and the early Samaritan Arabic translation and its later revision have מלתות.)

12. מתואח׳יאת: One example of a possible homonymous Hebrew root used in MS London BL OR7562 but not in other versions of Saadya's *Tafsīr* or the other sources examined, is מתואח׳יאת (Gen 41:2). This word, a feminine plural participle in the sixth verbal stem *tafāʿala* of the root وحي, translates the Hebrew prepositional phrase באחו "in the reed grass." Because the meanings of this Arabic root in the third verbal stem, "become the brother of, fraternize with," or in the fifth verbal stem, "purpose, aim at, prefer"[73] do not fit the context of Gen 41:2, it is reasonable to assume that this word was chosen due to its resemblance to the Hebrew word אחו.
13. נאקה: Another unique example in MS London BL OR7562 is the rendering of Gen 33:19 קשיטה "*qəśīṭā* (a payment unit of unknown value)" by the Hebrew word נאקה "she-camel." All other versions of Saadya's *Tafsīr* have a different animal, נעגה "sheep."
14. נבא: For נוה "abode" in Exod 15:13, MS London BL OR7562 has נבא, unlike all other versions of Saadya's *Tafsīr* as well as the early Samaritan Arabic translation and its later revision. It may be an Arabicized form of the original Hebrew word.
15. סבט: MS London BL OR7562 uses the Arabic word סבט "tribe" for Hebrew שבט "staff, tribe" in Gen 49:10 and Num 24:17, instead of the Arabic קצ׳יב "staff" found in the other versions of Saadya's *Tafsīr* and the early Samaritan Arabic translation and its later revision. This rendering is probably influenced by the Hebrew word שבט.[74] In Gen 49:10, this translation also appears in the Christian Arabic translations of the Peshitta tradition (MSS Sinai Arabic 2 and 4) and in MS London BL Add. 11855, a version of Saadya's *Tafsīr* in Arabic letters from the same tradition. Moreover, it is the regular rendering of this word in pre-Saadyan translations[75] and is found in the Aramaic column of MS London BL OR7562.[76]
16. סבת: In MS London BL OR7562 the standard translation of the Hebrew שבת שבתון "complete rest" is סבת (Lev 23:32,39, 25:2,4,5,8), unlike עטלה in the other versions of Saadya's *Tafsīr* and the early Samaritan Arabic

73 According to Hava 1970:858.
74 סבט also translates Hebrew איש "person" in the sense of "group of people" in Num 25:5 only in MS London BL OR7562.
75 Kizel 2011:39.
76 Tal 1980 I:210.

translation and its later revision.[77] This Hebraism is paralleled by a similar rendering in the Christian Arabic translations of the Peshitta tradition (MSS Sinai Arabic 2 and 4). The root exists in Arabic, but with a different meaning.

17. עזוב: עזוב translates אזוב "hyssop, savory" in Lev 14:4,6,49,51,52. This translation could originate in Hebrew or Aramaic, perhaps Syriac Aramaic. Other versions of Saadya's *Tafsīr* and the early Samaritan Arabic translation and its later revision have צעתר. A parallel ازاب appears in the Christian Arabic translation from the Peshitta tradition in MS Sinai Arabic 4.[78]
18. עין: עין "eye, sight" (common to Hebrew, Aramaic, and Arabic) is used in MS London BL OR7562 in Gen 3:6 ללעין for the Hebrew לעינים "to the eyes." This translation is paralleled by في العين in the Christian Arabic translations from the Peshitta tradition (MSS Sinai Arabic 2 and 4) and in one version of Saadya's *Tafsīr* (MS Florence BML OR57), which is an adaptation of Saadya's *Tafsīr* in Arabic letters from the same tradition. Other versions of Saadya's *Tafsīr* use the word ללמנט׳ר "to the sight."
19. צ׳אן: The choice of the Arabic צ׳אן to render Hebrew צאן "sheep" in several places in MS London BL OR7562 (Lev 1:2, 5:15,18,25, 27:32), rather than ג׳נם, found in other versions of Saadya's *Tafsīr* and the early Samaritan Arabic translation and its later revision, probably reflects Hebrew influence.
20. קרון: The plural of the Hebrew קרן "horn" is represented by the Arabic plural קרון "horns" in several places in MS London BL OR7562 (Lev 4:7,18,25, 30,34, 8:15, 9:9), instead of ארכאן, which appears in the other versions of Saadya's *Tafsīr*, or شرفات, found in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. It has parallels in the Christian Arabic translation from the Peshitta tradition in MS Sinai Arabic 2. Here too the choice was probably influenced by its similarity to the original Hebrew word.
21. שפלא: In Num 10:10ב and Deut 1:7, MS London BL OR7562 renders the Hebrew שפלה "lowland" as שפלא.[79] The translation in the other versions of Saadya's *Tafsīr* and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision is סהל.[80] A partial parallel is found in the Christian Arabic translations from the Peshitta tradition in MSS Sinai Arabic 2 and 4, which have اسفل.

---

77 The latter word is the regular translation of the Hebrew שבת "Sabbath" in Saadya's *Tafsīr*.

78 Only Saadya's translation of Ps 51:9 has a similar form אזאב (Ratzaby 1985:42).

79 In Num 10:10ב שפ(ע/!)לא.

80 However, three manuscripts of the early Samaritan Arabic translations have the reading سفل, which resembles that in MS London BL OR7562.

22. תאמה: The use in MS London BL OR7562 of the Arabic תאמה to render "without blemish" (Num 6:14) instead of the more common צחיחה, found in other versions of Saadya's *Tafsīr*, or كاملة, found in the early Samaritan Arabic translation and its later revision, can be explained as echoing the original Hebrew תמימה.

In general, MS London BL OR7562 uses more Hebraisms than other versions of Saadya's *Tafsīr*. Several or perhaps most of these Hebraisms found their way into MS London BL OR7562 under the influence of Christian Arabic translations from the Peshitta tradition through Aramaic, perhaps Syriac Aramaic.

5.5 Aramaic Elements and Aramaisms

The inclusion of Aramaic words is very common in all versions of Saadya's *Tafsīr*. As indicated in the previous section, some of the Hebrew words in the *Tafsīr* could actually have come from Aramaic. The relationship between the *Tafsīr* and Onkelos is well known and need not be discussed here.[81] In what follows I list only Aramaic loan-words and Aramaisms that do not appear in the other versions of Saadya's *Tafsīr* examined or in the early Samaritan Arabic translation and its later revision, or that appear therein in other verses, but not in those cited. Some of these words have parallels in Christian Arabic translations from the Peshitta tradition or in Saadyan adaptations from the same tradition. These parallels suggest a possible Syriac origin for these examples and support the association of the Saadyan version in MS London BL OR7562 with Christian Arabic translations from the Peshitta tradition and with Saadyan adaptations from the same tradition, as already suggested on the basis of other evidence.

1. אלי יומנא הד[']א: In Gen 47:26, אלי יומנא הד[']א "to this our day" translates the Hebrew עד היום הזה "to this day." While יומנא instead of אליום occasionally appears in our manuscript as well as in other versions of Saadya's *Tafsīr* (e.g., in Deut 11:4), it is much more common in the Peshitta.[82] This example is paralleled by יומן הדן in the Aramaic column of our manuscript.[83] Similar instances—כיום הזה "as it is this day" (Gen 50:20 and Deut 4:38)

81 See, e.g., Malter 1921:144; Brody 2006:76; Ratzaby 1985:27–28.

82 For references and discussion, see Zewi 2007:160.

83 Tal 1980 I:204.

are also rendered כיומנא הד[׳]א with the first person plural possessive suffix. In MS Sinai Arabic 2, the Christian Arabic translation from the Peshitta tradition, في يومنا هذا with the first-person plural possessive suffix is used in Gen 50:20.

2. אעאת: In Lev 23:40, the Hebrew phrase ערבי נחל "willows" is translated as אעאת. This word is not paralleled in other versions of Saadya's *Tafsīr* or in the early Samaritan Arabic translation and its later revision, and in fact has no meaning in Arabic. There are no parallels to אעאת in the Aramaic translations either (ערבי נחל in the Aramaic column of MS London BL OR7562,[84] ܚܠܦܐ in the Peshitta, and ערבין דנחל in Onkelos).[85] I would like to suggest that it is the Aramaic word אע "wood" with the Arabic feminine plural -*āt*, instead of the regular Aramaic masculine plural -*īn*.[86]

3. את[׳]ר: The Aramaic word אתר "place" is reflected in two prepositional phrases: עלי את[׳]רה "on his way" (Num 24:25) and פי את[׳]ר אלרגל "after the man." (Num 25:8) These translations do not appear in these verses in the other versions of Saadya's *Tafsīr* and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. The former have אלי סבילה in the first verse and וראה in the second, while the latter have في طريقه and خلف الرجل.

4. בנא תע׳מקה: This reading, in Gen 49:11, probably reflects the ברי עמוקה found in the Aramaic column of MS London BL OR7562, and reflects the Samaritan Hebrew reading בני איתנו "the sons of his strength," which differs from the Masoretic בְּנִי אֲתֹנוֹ "his ass's colt."[87] The Arabic root عمق has the meaning "depth, deep" while the Aramaic root has the meaning "strength," which fits this context.[88] As this is a Samaritan reading, it obviously does not appear in this verse in the other versions of Saadya's *Tafsīr*. Nor is it found in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

5. והבתהן/והבתהא: The Hebrew נתתים "I gave them" (Num 18:11,12) is rendered in MS London BL OR7562 by והבתהן and והבתהא; other versions of Saadya's *Tafsīr* and the early Samaritan Arabic translation and its later revision use the Arabic verb אעטא. This translation reflects the Aramaic verb יהב, used in the Aramaic column of MS London BL OR7562, in the Peshitta

84 Also ערבי מישר in another Samaritan Aramaic version (Tal 1981 II:103).

85 For the Aramaic column in MS London BL OR7562, see Tal 1981 II:102–103. See also Maori 1995:179.

86 אעין is the regular plural form of this word in Samaritan Aramaic, too (Tal 2000 I:55).

87 Tal 1980 I:212.

88 Tal 2000 II:645.

(ܝܗܒ), and in Onkelos. The same verb also appears in the Christian Arabic translation from the Peshitta tradition in MS Sinai Arabic 2.

6. ח׳יוט: In Num 15:38, ח׳יוט appears twice for the Samaritan Hebrew ציציות "fringes" (Masoretic Hebrew צִיצִת "fringe"). This translation does not appear in the other versions of Saadya's *Tafsīr* and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. For the second occurrence, the Peshitta and Onkelos have ܚܘܛܐ / חוטא. The Arabicized form خيوط is found in the Christian Arabic Bible translations from the Peshitta tradition (MSS Sinai Arabic 2 and 4).
7. טור: The Aramaic טור "mountain" appears several times in MS London BL OR7562 as part of the translation of place names consisting of הר "mountain" and a proper noun. It appears three times in טור באריך for הר גריזים "mount Gerizim" (Exod 20:13ג and Deut 5:17ד, 11:29), once in טור גביל for הר עיבל "mount Ebal" (Deut 11:29),[89] three times in טור סינא for הר סיני "mount Sinai" (Lev 26:46,[90] 27:34, Num 28:6), and in טור אלטור for הר ההר "mount Hor" (Deut 10:7).[91] It also appears twice in טור בריך for בית־אל "Bethel" (Gen 35:6,8).[92] The Aramaic טור for the Hebrew הר "mount" used in isolation appears in Exod 20:13ו.
8. ילתקט: In MS London BL OR7562, the Hebrew [עצים] מקשש "collecting [wood]" (Num 15:32,33) is translated as ילתקט. The other versions of Saadya's *Tafsīr* and the early Samaritan Arabic translation and its later revision all have יחתטב. A parallel to this translation does appear in the Peshitta, which uses the Syriac ܠܩܛ in both verses, but not in Onkelos. Similarly, يلقط appears in the Christian Arabic translation from the Peshitta tradition in MS Sinai Arabic 2.
9. לישרכוה: The Samaritan reading לשמצו "to defame him" (Exod 32:25) is translated as לישרכוה "to share with him." This translation, which is not paralleled in the other versions of Saadya's *Tafsīr* and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision, probably reflects a calque

89 The form גביל instead of עיבל has parallels in the Christian Arabic translations from the Peshitta tradition: جويل in MS Sinai Arabic 2 and جبال in MS Sinai Arabic 4; But they use Arabic جبل for the Hebrew הר.

90 This use of טור is paralleled in other versions of Saadya's *Tafsīr*.

91 But in the parallel verse, Num 33:37, the first word of הר ההר is rendered as גבל while the translation of the second word was erased.

92 But in Gen 35:7 we find Arabic בית אללה for the same place name. A slight variant, טור באריך, is used for הר גריזים in the Aramaic column of MS London BL OR7562 (Cf. Tal 1993b).

based on the rendering found in the Aramaic column of MS London BL OR7562 למשתפתה,[93] misinterpreted as derived from שת״ף "share" rather than שפ״י "to defame."[94]

10. מעבר: This is probably an Arabicized form of the Aramaic עבירן, found in the Aramaic column of MS London BL OR7562 for the Samaritan Hebrew הכלילו (Gen 49:12), parallel to the Masoretic חַכְלִילִי, both meaning "red."[95] This translation does not appear in the other versions of Saadya's *Tafsīr* and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.
11. סגדה: The Hebrew word משכית "figured [stone]" (Lev 26:1) is translated as סגדה. This translation does not appear in the other versions of Saadya's *Tafsīr* and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision, which have מזכ׳רף. But סגדה is paralleled in Aramaic translations—מתסגדה in the Aramaic column of MS London BL OR7562,[96] ܡܣܓܕܬܐ in the Peshitta, and סגדא in Onkelos—and is found in the Samaritan dictionary *Hammelīṣ*.[97] سجدة is found in the Christian Arabic translation from the Peshitta tradition in MS Sinai Arabic 2.
12. סלטאן: The Masoretic reading סָר צִלָּם מֵעֲלֵיהֶם "their shadow has been removed from them" (Num 14:9) is rendered as וקד זאל אלסלטאן ענהם "and the power/authority has been removed from them," perhaps due to the Samaritan reading of צִלָּם as צֶלֶם "statue." סלטאן is an Arabicized form of the Aramaic שלטן "power, authority," which appears for this verse in the Aramaic column in MS London BL OR7562 as שלטנה "his power/authority."[98]
13. אעאק/עאק: The Hebrew על הצר הצרר אתכם "the aggressor who attacks you" (Num 10:9), צררים הם לכם "they have been hostile to you" (Num 25:18), תצור "harass" (Deut 2:9), and תצורם "harass them" (Deut 2:19) are translated in MS London BL OR7562 by מן אלעאיק אלד[׳]י יעיקכם, אעאקוכם, תעיקון, תעיקוהם respectively. These translations, which have no parallels in other versions of Saadya's *Tafsīr* or in the early Samaritan Arabic translation

93 Tal 1980 I:358.

94 Tal & Florentin 2010:685.

95 Tal 1980 I:212.

96 Other Aramaic parallels—סגדה, מתסגדה, מסתגד, and מסגדה—appear in other manuscripts (Tal 1981 II:114–115).

97 Cf. סגדה by a late hand for Hebrew קָרחה (Deut 14:1) in both the Arabic and the Aramaic columns of MS London BL OR7562 (Tal 1981 II:345). See Ben-Ḥayyim 1957 II:516 for its mention in the Samaritan dictionary *Hammelīṣ*.

98 Tal 1981 II:202, 2000 II:899; Tal & Florentin 2010:709. Also compare the use of Aramaic שלטני in this sense in *Tibåt Mårqe* (Ben-Ḥayyim 1988:48, n. 8א4, 56, n. 14א1, 90–91).

and its later revision, and do not suit the meaning of this Arabic root, which is “to delay,”[99] recall the Aramaic root עו״ק. Num 25:18 is paralleled by the Peshitta’s ܡܥܝܩܝܢ and Onkelos’ מעיקין; the Samaritan Aramaic translation in MS London BL OR7562 uses the same root. Num 10:9 is paralleled by Onkelos’ מעיקין; the Samaritan Aramaic translation in MS London BL OR7562 uses the same root.[100] But Deut 2:9 and 19 are not paralleled by either the Peshitta or Onkelos, and the root עו״ק is not used in the Samaritan Aramaic translation in MS London BL OR7562.[101]

14. קבל, קבל אלי/מן: The verb קבל/קבל מן is frequently used in different versions of Saadya’s *Tafsīr* with the Aramaic sense of “listen to, obey” (e.g., Gen 3:17, 16:2, 21:12, 22:18, 26:5, 27:8,13, 28:7, 34:17, 37:27, 39:10, 42:21,22, 49:2, Exod 3:18, 4:1,8,9, 5:2, 6:9,12, 7:4,13,16,22, 8:11,15, 9:12, 11:9, 15:26, 16:20, 18:19,24, 19:5, Num 14:22, Deut 4:30, 8:20, 9:23, 11:27,28, 12:28, 21:18, 26:14). This translation alternates with the common verb סמע with a similar meaning. However, in MS London BL OR7562 קבל occurs with מן and אלי in several other examples, e.g., Gen 23:13, Lev 26:14, Num 21:3 (תקבל in the fifth stem), Deut 7:12, 9:19, 10:10, 11:13. This verb is used regularly in MS London BL OR7562 in the phrase אלד[']י יקבל אלי “he who listens to me,” which translates the Hebrew word גֵּר, whose biblical meaning is “stranger” and post-biblical meaning is “convert, proselyte” (Num 9:14, 15:14,15,26,29,30).[102] A similar translation of גר is standard in the Christian Arabic translations from the Peshitta tradition in MSS Sinai Arabic 2 and 4. The word גר is regularly represented in the early Samaritan Arabic translation by the cognate form جار, which means “neighbor, protégé,” and in Saadya’s *Tafsīr* by דכ׳יל “stranger, protégé.”[103]

15. קדימא: The use of קדימא to render לפנים (Deut 2:10,12,20) is probably influenced by the Aramaic use of the root קד״ם to translate this word; it appears in the Aramaic column of this manuscript,[104] in the Peshitta, and in Onkelos. One parallel appears in the Christian Arabic translation from the Peshitta tradition in MS Sinai Arabic 2. The other versions of Saadya’s

---

99 See Hava 1970:510 for this root in the first verbal stem, and Blau 2006:469 for this usage in Judeo-Arabic in the fourth verbal stem.

100 Tal 1981 II:184–185.

101 Cf. Saadya’s translation of [רשע] עקת “calamity, disaster” (Ps 55:4) by עואיק, plural of עאיקה (Blau 2006:469).

102 This translation of גר echoes the Saadyan translation of Exod 32:26 מן ללה יקבל אלי for the Hebrew מי לה׳ אלי “whoever is for the Lord, come to me.”

103 Blau 2006:207.

104 Tal 1981 II:308–310.

Tafsīr and the early Samaritan Arabic translation and its later revision use קבל.

16. שסחונא and סשחונא: In MS London BL OR7562, three occurrences of the Hebrew word תחש "yellow-dyed/dolphin [skin]"[105] are translated by שסחונא (Num 4:12) and, with metathesis of the first two letters, סשחונא (Num 4:14,14א). This is not paralleled in other versions of Saadya's *Tafsīr* and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. I suggest that it is a corruption of the Aramaic ססגונא and Syriac ܣܣܓܘܢܐ used for תחש by Onkelos and the Peshitta.[106] A variant ססגון is also found in one manuscript of the Samaritan Aramaic Targum of verse 14,[107] and in Arabic script in MS Sinai Arabic 2.[108] ססגונא could have changed to סשחונא/שסחונא through dissimilation of the first two letters and replacement of ג by ח (perhaps when copying from a manuscript in Arabic scrip, in which the diacritical dots were absent or illegible). Both MS Sinai Arabic 2 and MS Sinai Arabic 4 themselves frequently display absent, illegible, or erroneous diacritics.[109]

17. ת(!/נ)ח[׳]לתא: This word translates the Hebrew word תכלת "blue" (Num 15:38) instead of the Persian word אסמנגון, which appears in other versions of Saadya's *Tafsīr* and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. It is spelled נחלתא in MS London BL OR7562. But since there are Aramaic parallels to it—תכלה in the Aramaic column of MS London BL OR7562,[110] ܬܟܠܬܐ in the Peshitta, and תכילתא in Onkelos[111]—I would suggest that the initial נ is a copyist's error because of a source manuscript in Arabic letters in which the diacritics were not clearly marked and the scribe read ں (ن) instead of ٮ (ت). I would also add a diacritic to the ח in MS London BL OR7562, because the copy was from an Arabic text where the scribe probably read ح instead of خ and consequently wrote ח instead of ח׳. This Aramaic word appears spelled with خ in other Christian Arabic Bible translations.[112]

---

105 The first translation is based on Tsedaka & Sullivan 2013:312, and the second on the *NJPS*.

106 On the translation of this word in the Peshitta, see Maori 1995:153–154.

107 Tal 1981 II:148, 2000 II:600.

108 See also Bassal 2013b:31–32. On a similar usage in late Jewish and Christian Arabic translations, see Avishur 2007:229.

109 See the discussion of the spelling of this word in § 4.2 above.

110 Tal 1981 II:212–213.

111 It also occurs with this meaning in the Samaritan dictionary *Hammelīṣ* (Ben-Ḥayyim 1957 II:611).

112 Bassal 2004:151, 2013b:25. See the discussion of the spelling of this word in § 4.2 above. MS

Several Persian words found in MS London BL OR7562 do not appear in the other versions of Saadya's *Tafsīr* or in the early Samaritan Arabic translation and its later revision,[113] and probably entered it through Aramaic, perhaps Syriac Aramaic:

18. דיואן, דון: Ratzaby indicates that the Persian word דיואן translates the Hebrew ספר "book" in Saadya's *Tafsīr* in Ps 69:29, Esth 2:23, and Dan 7:10.[114] It appears in Num 5:23 in MS London BL OR7562 but not in the other versions of Saadya's *Tafsīr* and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision; it appears in Deut 29:20 in MS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178, which was probably part of MS London BL OR7562, but again, not in the other versions of Saadya's *Tafsīr* or in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. The verb דון with the meaning "set, read [the Torah]" appears in Deut 4:44, with no parallel in the other versions of Saadya's *Tafsīr* and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. This special meaning, different from the sense "write" found in Judeo-Arabic texts,[115] recalls the special Karaite term مدوّن, which may be interpreted as "recorder, editor, collector, and compiler of the Bible" and is generally used to refer to Moses and the Pentateuch or to its later editors and compilers, as well as the Karaite use of the verb دوّن to mean "record, compile, make a selection."[116]
19. דריזג: This word appears in Exod 32:4 as a translation of Hebrew חרט "mold" or "graving tool," and is not found in the other versions of Saadya's *Tafsīr* and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. It was generally used by Yefet ben ʿElī and appears in the 10th-century dictionary by the Karaite David ben Abraham al-Fāsī with a citation of its appearance in this verse.[117]
20. הם: In Gen 3:6, the Persian-Turkish word הם renders Hebrew גם "and, also" in the first stage of MS London BL OR7562. Given that this translation appears in the early Samaritan Arabic translation of this verse and is

---

Sinai Arabic 2, however, renders תכלת as لون الارض "the color of the earth" and MS Sinai Arabic 4 as حرير "silk".

113 See § 8.2 below for the discussion of the Persian word שנכרה to render סנורים "blindness" (Gen 19:11).

114 Ratzaby 1985:150. On its use in Judeo-Arabic, see Blau 2006:224.

115 Blau 2006:224.

116 Simon 1991:88–93; Polliack & Schlossberg 2001a:22, 27–34; Ben-Shammai 2010; Goldstein 2011:119–138; Zawanowska 2012:27–57, 140–151, 2014; Polliack 2014:127–132.

117 For references to this word in Judeo-Arabic literature, see Blau 2006:210.

frequent elsewhere in that version, it may not belong to the Saadyan component in MS London BL OR7562 but to the early Samaritan Arabic translation.

21. מסטאר: The Persian מסטאר translates תירש "wine" in Gen 27:28 in MS London BL OR7562 but not in the other versions of Saadya's *Tafsīr* or in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.[118]
22. פרדוס/פראדיס: The translation of the Hebrew word גן "garden" by the Persian word פרדוס (Gen 3:2,3,8,10), and of its plural גנות by פראדיס (Num 24:6) is not found in the other versions of Saadya's *Tafsīr* and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.[119] But it does have parallels in the Christian Arabic translations from the Peshitta tradition in MSS Sinai Arabic 2 and 4, as well as in the Saadyan adaptation from the Peshitta tradition preserved in MS Florence BML OR57.
23. תריאק: The possibly Persian word תריאק represents the Hebrew נזיד "stew" (Gen 25:29,34).[120] This translation is not paralleled in the other versions of Saadya's *Tafsīr* and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.[121]

5.6 Islamic Vocabulary

Many scholars have recognized the impact of Islamic concepts on Saadya's work in general and his *Tafsīr* in particular; we addressed the matter in chapter 2 above.[122] His use of Qurʾānic vocabulary is also known; a prominent example is the use of בקרה צפרא "yellow cow" for the Hebrew פרה אדומה (Num 19:2) "red cow," by analogy to the Qurʾānic use of this term (Qurʾān 2:69).[123] In MS London BL OR7562 the translation is בקרה חמרא "red cow," as in the early

118 Ratzaby does not include this word in his list of Persian words used in Saadya's *Tafsīr* (Ratzaby 1985:150–151). Yet it is documented in Judeo-Arabic, spelled with س or ص (Blau 2006:371).

119 Ratzaby does not include this word in his list of Persian words used in Saadya's *Tafsīr* (Ratzaby 1985:150–151).

120 According to Lane, this is "an Arabicized word, from the Greek, or originally Persian" (Lane 1863 I:304). See also Dozy 1927 I:146.

121 It does not appear in Ratzaby's list of Persian words used in Saadya's *Tafsīr* (Ratzaby 1985:150–151).

122 E.g., Zucker 1959:229–236; Rippin 1986; Schlossberg 1996:332–335, 1998, 2011:131–132; Brody 1998:284–299; 2006: 54–57; Blau 1999a:159–160; Freidenreich 2003; Steiner 2010:74–75.

123 Blau 1958:194, 1971; Brody 2006:76.

Samaritan Arabic translation and its later revision and in accordance with the Hebrew text. The Qurʾānic vocabulary in Saadya's *Tafsīr* includes the use of Islamic terminology to translate Jewish religious concepts; e.g., אמאם for Hebrew כהן "priest," חג for Hebrew חג "religious festival," and אלרסול "the messenger" for משה "Moses."[124] These translations are found in MS London BL OR7562. Moreover, because the Samaritans and their literature were independently influenced by Islamic ideas, practices, and writings,[125] these may have also penetrated their Bible translations, including the Saadyan version found in MS London BL OR7562, without the mediation of Christian or Jewish translations.

Here I present several instances that attest to an Islamic origin or influence on MS London BL OR7562 and which are not found in the other versions of Saadya's *Tafsīr* or in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

1. In MS London BL OR7562, Deut 4:35 אין עוד מלבדו is translated as לא אלה אלא הו. This has no parallel in the other versions of Saadya's *Tafsīr* and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision, or in the Christian Arabic translations from the Peshitta tradition in MSS Sinai Arabic 2 and 4. The phrase echoes the Islamic *tawḥīd* as proclaimed in the *šahāda*:لا اله الا الله (Qurʾān37:35, 47:19). Its use here most probably reflects the Samaritan adoption of the first half of the Islamic creed.[126]
2. Similarly, the last two Hebrew words of Deut 4:39 כי ה׳ הוא האלהים בשמים מעל ועל הארץ מתחת אין עוד "the Lord is God in heaven above and on earth below. There is no other," are translated in MS London BL OR7562, and only there, as בלא שריך "without an associate." This echoes the Qurʾānic phrases لا شريك له "no associate has He" (Qurʾān 6:163) and ولم يكن له شريك "who has no associate" (Qurʾān 17:111, 25:2); the latter is part of الّذي له ملك السماوات والأرض ولم يتخذ ولدا ولم يكن لّه شريك في الملك "to whom belongs the Kingdom of the heavens and the earth; and He has not taken to Him a son, and He has no associate in the Kingdom."[127]
3. The toponym אשור (Gen 25:18)[128] is translated by מכה "Mecca." This has no parallel in the other versions of Saadya's *Tafsīr* and in the early Samaritan

124 Ratzaby 1985:32–34. See Blau 1999a:159–160 for the use of such terms in Judeo-Arabic.

125 Anderson & Giles 2002:71, 2005:276–277.

126 Anderson & Giles 2002:71.

127 The first part of this verse, "to whom belongs the Kingdom of the heavens and the earth," resembles Deut 4:39. English translations of the Qurʾān are based on Arberry 1955.

128 It actually appears with the directive *he*: אשורה.

Arabic translation and its later revision. Note that this passage relates specifically to Ishmael and his descendants.

4. The towns of סדום and עמורה "Sodom" and "Gomorrah" are rendered as עאד and ת[']מוד (e.g., Gen 13:10, 14:2,8,10,11, 18:20, 19:24,28). These names also appear in Deut 29:22 in MS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178. عاد and ثمود are ancient nations mentioned in the Qurʾān (9:70, 14:9, 22:42, 25:38, 29:38, 40:31, 41:13, 69:4). This translation is not paralleled in the other versions of Saadya's *Tafsīr* and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.[129]
5. ח'ליפה is used for the Hebrew נשיאים "chieftains" in Gen 17:20, 25:16. The other versions of Saadya's *Tafsīr* have שריפא; the early Samaritan Arabic translation and its later revision have رئيسا/رئيس.[130] This is the common term for the legitimate successors to the Prophet. Its use here (but not for other appearances of נשיא) suggests that the 12 chieftains might have been taken to correspond to the 12 imams of Shiʿism. Note too that this passage relates specifically to Ishmael and his descendants.[131]
6. Renderings of personal names in their Arabic Qurʾānic form; e.g., the frequent personal names אברהים "Abraham," הרון "Aaron," and מוסי "Moses," and less frequent ones, like צאלח for Hebrew שלח "Shelah" (Gen 11:12; but in Gen 11:14 שלח in its Hebrew form)[132] and קארון for Hebrew קרח "Korah" (e.g., Gen 36:5).[133]

5.7 Unusual Translations

Several renderings in MS London BL OR7562 do not appear in any of the other versions of Saadya's *Tafsīr* or in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. Some of them are attempts to solve textual difficulties or

129 Tobi suggested that such translations may have pre-Islamic roots (Tobi 1993:115, 2001:30–31, 2002:81–82). While this may be possible for the last two examples, it is unlikely for the first two examples, which echo the *tawḥīd*.

130 All the Arabic translations use a singular noun after the number twelve, in accordance with the Classical Arabic rules. Other Saadyan versions and the later revision of the early Samaritan Arabic translation add the accusative ending, again in accordance with the Classical Arabic rules.

131 I thank Lenn J. Schramm for suggesting this idea.

132 צלח is also found in Gen 10:24 in MS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 179.

133 On the various ways in which proper nouns are rendered in MS London BL OR7562, see Zewi 2014 and forthcoming, and § 5.8 below.

provide smoother readings; others echo alternative Samaritan readings, interpretations, and exegetical traditions, some of which are paralleled in Jewish tradition.

1. The Hebrew verb חברו "joined forces" (Gen 14:3) is rendered עברו "passed." This may be a copyist's error or due to the weakening and loss of the gutturals in Samaritan Hebrew, but it also fits the context better.
2. The Hebrew לא אֹכל "I will not eat" (Gen 24:33) from the Hebrew root אכ"ל "eat" was understood as לא אוּכל "I will not be able to," from the Hebrew root יכ"ל "be able." This is reflected in the Arabic לא אקדר "I will not be able to."[134]
3. A well-known exegetical tradition is reflected in the translation of the Hebrew ישב אהלים "living in tents" (Gen 25:27) by יקים מגאלס אלעלום "spending time in places of learning." The equivalent phrase also appears in one of the readings of the Samaritan Aramaic Pentateuch, בית אלפנה "school, place of learning," and in Onkelos' בית אולפנא.[135] Although Saadya's rendering in his short translation is literal, מקימא פי אלאכ׳ביה "living in tents," his longer commentary hands down this tradition and explains אהלים as מקום תורה "a place of Torah."[136] The early Samaritan Arabic translation and its later revision have ساكن مضارب/المضارب "living in tents," but in several manuscripts of these two مضارب "tents" is replaced by مدارس "schools."
4. The Samaritan Hebrew חמור גרים (Gen 49:14) for the Masoretic Hebrew חֲמֹר גָּרֶם "strong-boned ass" is translated as דאבה אלע׳רבא "strangers' ass," interpreting גרים as "strangers," reflecting the Samaritan orthography and vocalization of this word. This translation can be compared to גיורין in one of the versions of the Samaritan Aramaic Pentateuch.[137]
5. The Hebrew משפתים (Gen 49:14), possibly "sheepfolds," is rendered לע׳את "languages," as if derived from שפה "language." This translation is probably a calque of the Aramaic, since it is paralleled by the Aramaic לשניה, לשנאיה "languages" in several versions of the Samaritan Aramaic Pentateuch.[138]

134 This is not listed as a Samaritan reading variant in Tal & Florentin 2010:641–642.

135 See the apparatus in Tal 1980 I:95.

136 Zucker 1984:426. This interpretation originates in a *midrash* and was common among Jewish Bible exegetes.

137 Tal 1980 I:212, 2000 I:138, and Tal & Florentin 2010:657, citing a similar interpretation in *Genesis Rabba*.

138 Tal 1980 I:212.

6. The Hebrew מנוחה "rest, resting place" (Gen 49:15) is translated by אלהדאיה ללדין "offering, gift, tribute." This may reflect an interpretation similar to that adopted by Onkelos, who has חולקא "portion, share" for this word.
7. The Hebrew אילה "hind, doe" (Gen 49:21) is rendered by ח[׳]ריטה "receptacle, pouch." Lane explains that one of this word's meanings in Classical Arabic was "… a thing … which is made for the letters of the Sulṭán, and of prefects, or agents, to be sent therein."[139] This may explain the translation here, and is perhaps also supported by the reading in one version of the Samaritan Aramaic translation, אגרה "letter."[140]
8. The Masoretic Hebrew עַד, possibly "foe" or "prey" (Gen 49:27), appears in the Samaritan Hebrew Pentateuch as עדי. In MS London BL OR7562 we find שאהדי "my witness," in accordance with the Samaritan Hebrew reading.
9. The phrase אלד[׳]י יקבל אלי represents the Hebrew word גֵּר, "stranger" in several places in Numbers (9:14, 15:14,15,26,29,30) in accordance with its post-biblical sense of "proselyte." Saadyan versions convey this word in these verses and elsewhere by means of דכ׳יל or ג׳ריב, in accordance with its biblical meaning; similarly the early Samaritan Arabic translation and its later revision, which generally have جار. Following the Peshitta, الذي يقبل الى/اقبل/قبل من are common in MSS Sinai Arabic 2 and 4, including the verses listed here.[141]
10. Only in MS London BL OR7562 is the Hebrew המשלים "bards, those who use proverbs" (Num 21:27) translated by אלסלאטין "the rulers," perhaps reflecting the Hebrew homonym משלים "rulers."[142] This rendering is probably a loan translation of the Aramaic שליטיה "her rulers" which appears in the Aramaic column of MS London BL OR7562 and other Samaritan Aramaic versions.[143]
11. The Hebrew [ישראל] רבע "dust-cloud [of Israel]" (Num 23:10) becomes כת[׳]רתה "his great number" only in MS London BL OR7562.[144] The word was probably understood as derived from רב "great number" (root רב״ב

139 Lane 1865 II:723.

140 The reading אגרה "letter" appears in the apparatus of Tal 1980 I:213.

141 This usage should also be considered an Aramaism; see discussion of this phrase as an Aramaism in § 5.5 above.

142 For another explanation, see Tal 2000 II:899.

143 Tal 1981 II:242–243. Cf. סלטאן "power, authority" (Num 14:9) and see discussion in § 5.5 above.

144 However, كثرة was inserted as an alternative above the word ربع in the Christian Arabic translation from the Peshitta tradition in MS Sinai Arabic 2.

instead of רב״ע), due to the loss of the gutturals in Samaritan Hebrew, and is perhaps a calque of the variant רבואת "great things," found in this verse in one version of the Samaritan Aramaic Pentateuch.[145]

12. Only MS London BL OR7562 renders the Hebrew אלהיך "your God" (Deut 10:21) as חט׳ך "your luck." I have not managed to find any parallels to this translation anywhere.
13. Only MS London BL OR7562 renders ובדלת "and in the door" (Deut 15:17 as ענד אלח׳ד "in the cheek," in reference to the place where the slave's ear is to be pierced by an awl. I have not managed to find any parallels to this translation anywhere either.

5.8 Proper Nouns

Personal names are rendered in MS London BL OR7562 in five ways:[146]

1. They retain the original Hebrew forms, both in common names like לאה "Leah" and רבקה "Rebecca," and in less common names like Hezron חצרון "Hezron" (Gen 46:9,12) and פלג "Peleg" (Gen 11:17,18,19).
2. They appear in a phonetic Arabic transcription; e.g., דאתן for Hebrew דתן "Dathan" (e.g., Num 16:1,12), לאבאן for Hebrew לבן "Laban" (e.g., Gen 30:25,40), מדאן for Hebrew מדן "Medan" (Gen 25:2).
3. They are represented by a phonetically similar Arabic form; e.g., בדיע for Hebrew אבידע "Abida" (Gen 25:4), וחיד for Hebrew אהד "Ohad" (Gen 46:10), כרים for Hebrew כרמי "Carmi" (Gen 46:9), מניעה for Hebrew תמנע "Timna" (Gen 36:12,22; in Gen 36:40 מניע), סמיע for Hebrew משמע "Mishma" (Gen 25:14).
4. They are rendered by common Arabic names, many of which appear in Qurʾānic parallels to biblical stories—both the common names אברהים "Abraham," הרון "Aaron," מוסי "Moses," and less common names, like צאלח for Hebrew שלח "Shelah" (Gen 11:12, but in Gen 11:14 שלח in its Hebrew form, also צלח in Gen 10:24), קארון for Hebrew קרח "Korah" (e.g., Gen 36:5).

145 Tal 1981 II:251. Cf. the use of רבואת for Hebrew גדלות "great things" (Deut 10:21) in the Aramaic column of MS London BL OR7562 (Tal 1981 II:337).

146 For detailed discussion of these methods, see Zewi 2014 and forthcoming. They are also used in Christian Arabic and pre-Saadyan Arabic Bible translations, but the renderings themselves may differ (Kizel 2011:13–16; Vollandt 2011:157–158).

5. They are translated into Arabic, frequently in the popular literal manner, e.g., מחמודה for Hebrew יהודית "Judith" from حمد "thank, praise" (Gen 26:34), equivalent to Hebrew הודה with the same meaning; מחפוט׳ for Hebrew שִׁמְרוֹן "Shimron" (Gen 46:13) from حفظ "guard," equivalent to Hebrew שמר; מלך עדלי for Hebrew מלכי־צדק "Melchizedek" (Gen 14:18) from عَدْل "justice," equivalent to Hebrew צדק; אלמנצור אלדמשקי for Hebrew דמשק אליעזר "Dammesek Eliezer/Eliezer of Damascus" (Gen 15:2) from نصر "assist," equivalent to Hebrew עזר; עאלמה and עארפה for Hebrew עדה "Adah" (Gen 36:2,4), interpreted as derived from Hebrew ידע "know" (the meaning of both علم and عرف).

Some personal names may appear in more than one guise; e.g., Hebrew לבן "Laban," which may retain the Hebrew form (e.g., Gen 31:24,25,26), take a phonetic form לאבאן (e.g., Gen 30:25,40), or be translated into Arabic as חוראן (e.g., Gen 30:34,42, 31:43), reflecting the Aramaic root חו״ר "white, clear."

There are four different methods of rendering place names:

1. They retain the original Hebrew forms, as in חברון "Hebron" (Gen 37:14). This is especially the case when the Hebrew form has an Arabic parallel; e.g., אלבצרה for Hebrew בצרה "Bozrah" (Gen 36:33).
2. They appear in a phonetic Arabic transcription; e.g., תמנאת for Hebrew תמנה "Timnah" (Gen 38:12).
3. They are rendered by contemporary or standard Arabic toponyms that refer to the same place; e.g., בלאטאן/בלאטא for שכם "Shechem" (e.g., Gen 12:6, Deut 11:30), בעלבך for חובה "Hobah" (Gen 14:15), עסקלאן for גרר "Gerar" (e.g., Gen 20:1, 26:1),[147]
   Similarly, עאד and ת[׳]מוד were used for Hebrew סדום and עמורה "Sodom" and "Gomorrah" (Gen 13:10, 14:2,8,10,11, 18:20, 19:24,28 in MS London BL OR7562 and Deut 29:22 in MS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178), albeit not applying contemporary or standard Arabic toponyms but the names of the ancient nations mentioned in the Qurʾān (9:70, 14:9, 22:42, 25:38, 29:38, 40:31, 41:13, 69:4).[148]
4. They are translated into Arabic, in part or in full; e.g., אלט׳לאל for Hebrew סכות "Succoth" (Gen 33:17), פדאן עאלי or פדאן ראפע (e.g., Gen 28:2,5) for Hebrew פדן ארם "Paddan-aram," where ארם was interpreted as Hebrew רם "high/raised."

---

147 In Gen 20:2, the rendering in our manuscript is אלח׳לוץ, as it is in other versions of Saadya's *Tafsīr*; a late hand added عسقلان.

148 See discussion of these place names in § 5.6 above.

When proper nouns, especially personal names, are translated, the source is not a Saadyan version but other Arabic translations, perhaps of Christian origin. Parallels to some of these translations in the early Samaritan Arabic translation support this conclusion and testify to a possible connection between the latter and Christian Arabic Bible translations.[149]

149 On parallels to these translated proper nouns in the early Samaritan Arabic translation, see § 8.3 below.

CHAPTER 6

Characteristics of MS London BL OR7562: Adaptation to the Samaritan Pentateuch

Introduction: The Samaritan Hebrew Pentateuch and the Masoretic Text

The Samaritan Pentateuch differs from the Masoretic version in many ways. The substantial variations in content and form fall into five main categories:

a. Some verses of the Masoretic Pentateuch are repeated in other places in the Samaritan Pentateuch, in accordance with Samaritan beliefs, or to fill in what is thought to be a lacuna in the Masoretic text.
b. The Samaritan Pentateuch shows a preference for later vocabulary and forms rather than more ancient or difficult words, and sometimes also reflects the Samaritan pronunciation of Hebrew.
c. Some of its readings are more intelligible than those of the Masoretic text.
d. Some readings in the Samaritan Pentateuch represent solutions to contradictions and other difficulties in the Masoretic text.
e. Some readings of the Samaritan Pentateuch differ from the Masoretic text because of theological issues.[1]

Many of the variants in the Samaritan Pentateuch are not reflected in the Saadyan component of MS London BL OR7562. Many Samaritan variants can be identified in the early Samaritan Arabic translation and its later revision and may have reached MS London BL OR7562 from that source. Nevertheless, there are obvious instances of adaptation of the Saadyan component of MS London BL OR7562 to the Samaritan Pentateuch. These are our main interest here and are discussed below.

1 Tal & Florentin 2010; Anderson & Giles 2005:17–47, 2012:71–103.

 | DOI: 10.1163/9789004290792_008

6.1 The Tenth Commandment

The most prominent deviation between the Samaritan Pentateuch and the Masoretic text involves the Tenth Commandment. The division of the Samaritan Decalogue differs from its accepted division in the Masoretic text in that Samaritans begin their count with what is the second commandment of the Masoretic version, thereby reducing the ten Masoretic commandments to nine. To these they add a Tenth Commandment of their own, namely, that the believers must build an altar on Mount Gerizim. The text of this additional commandment in Exod 20:13א-ו and Deut 5:17א-ח parallels the Masoretic Deut 7:1/11:29, followed by Deut 27:2–7 (which in fact refer to Mt. Ebal rather than Mt. Gerizim), and Deut 11:30.[2]

Is the text of the Tenth Commandment in MS London BL OR7562, most of it supplied by the original scribe, similar to Exod 20:14א-ה and Deut 5:18א-ו in the early Samaritan Arabic translation and its later revision, or is it closer to Deut 7:1/11:29, 27:2–7, and 11:30 in Saadya's *Tafsīr*? If the latter, it supports the assumption that the Saadyan component in MS London BL OR7562 was actively modified to comply with the Samaritan Pentateuch rather than copied unchanged from source, which already contained Samaritan additions based on the early Samaritan Arabic translation and its later revision. Comparison of the vocabulary used in the Tenth Commandment in both Exodus and Deuteronomy with that in other versions of Saadya's *Tafsīr*[3] shows that most of the words are Saadyan. The table below presents only non-identical vocabulary: words that are the same in all versions, Saadyan and non-Saadyan, are omitted. For each translation, all variants are mentioned only once.

---

2 On the Tenth Commandment in the Samaritan Hebrew Pentateuch, see Ben-Ḥayyim 1993 and Anderson & Giles 2005:41–42, 2012:102–103. In my edition of MS London BL OR7562 I follow the verse numbering used by Tal & Florentin 2010, which makes the Tenth Commandment Exod 20:13א-ו and Deut 5:17א-ח. Some editions of the Samaritan Pentateuch make the Tenth Commandment Exod 20:14א-ה and Deut 5:18א-ו, as in Shehadeh's edition.

3 The Saadyan versions examined for this table are MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, and the Taj, in Hebrew script; and the London Polyglot in Arabic script. Arabic script is used only when the London Polyglot contains a unique variant.

TABLE 1 *The Tenth Commandment in MS London BL OR7562 and its parallels*

	Samaritan Hebrew version for Exod 20:13א–ו Deut 5:17א–ח	MS London BL OR7562 for Exod 20:13א–ו Deut 5:17א–ח	Other versions of Saadya's *Tafsīr* for Deut 7.1/11:29, 27:2–7, 11:30	The early Samaritan Arabic translation and its later revision for Exod 20:13א–ו Deut 5:17א–ח
	Exod 20:13א/ Deut 5:17א–ב		**Deut 7:1/11:29**	
1.	ה׳ אלהיך "the Lord your God"	אללה רבך	אללה רבך	الله الهك
2.	אל ארץ הכנעני "the land of the Canaanites"	אלי בלד אלכנעאניין/אלכנעאני	אלי אלבלד	الى ارض الكنعاني
3.	אתה בא "you are about to enter"	אנת דאח׳ל	אנת דאכ׳ל/צאיר	انت داخل
4.	לרשתה "to possess it"	לתרת[׳]ה/לתחוזה	לתחוזה	لوراثتها
			Deut 27:2	
5.	והקמת "you will set up"	תקים	אנצב/פאנצב/ان تنصبَ	فتقيم/وتقيم/فلتقم
6.	אבנים גדלות "large stones"	חגארה גלילה/גלילאת	חגארה כבירה/עט׳(/צ׳)ימה	حجارة كبار/كبارا

TABLE 1 *The Tenth Commandment in MS London BL OR7562 and its parallels* (cont.)

	Samaritan Hebrew version for Exod 20:13א–ו Deut 5:17א–ח	**MS London BL OR7562 for Exod 20:13א–ו Deut 5:17א–ח**	**Other versions of Saadya's *Tafsīr* for Deut 7.1/11:29, 27:2–7, 11:30**	**The early Samaritan Arabic translation and its later revision for Exod 20:13א–ו Deut 5:17א–ח**
7.	ושדת אתם בשיד "coat them with plaster"	ותביצ׳הא באלשיד[4]/וביצ׳הא באלאספידאג	וביצ׳הא באספידאג/وتُنَضِّدَها باسفيداج	وتشيدها بشيد
	Exod 20:13ב/ Deut 5:17ג		**Deut 27:3**	
8.	כל "all"	גמיע	גמיע	كل
9.	דברי "words of"	עיון/אקאויל	עיון/כלאם	خطوب
10.	התורה הזאת "this law"	אלתוריה הד[]ה/ הד[׳]ה אלתוריה	הד׳ה אלתוריה	الشريعة هذه
	Exod 20:13ג/ Deut 5:17ד		**Deut 27:4**	
11.	והיה בעברכם "when you cross"	ויכון בעבורכם/ ויכון אד[׳]א עברתם	פמן אול מא תעברון	ويكون عند عبوركم

4 Here the original scribe's entry in Exod 20:13א was replaced by a later hand with שיד, as is found in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. Erasure marks are still visible in the manuscript. The first hand's entry there was probably the same as that in Deut 5:17ב, namely אספידאג.

	Samaritan Hebrew version for Exod 20:13א–ו Deut 5:17א–ח	MS London BL OR7562 for Exod 20:13א–ו Deut 5:17א–ח	Other versions of Saadya's *Tafsīr* for Deut 7.1/11:29, 27:2–7, 11:30	The early Samaritan Arabic translation and its later revision for Exod 20:13א–ו Deut 5:17א–ח
12.	תקימו "you shall set up"	תקימוא	תנצבו/فلْتَنصَبوا[5]	تقيموا/تقيمون
13.	מצוה "command"	מוציכם	אמרכם/אמרתכם	موصيكم
14.	הרגריזים "Mount Gerizim"	טור באריך	גבל עיבל	جبل جريزيم/طوربريك
	Exod 20:13ד/ Deut 5:17ה		Deut 27:5	
15.	שם "there"	ת[']ם	ת'ם	هناك
16.	לה' אלהיך "to the Lord your God"	ללה רבך	ללה רבך	لله الهك
17.	תניף "wield"	תחרך	תחרך	تجيز/تجز

5 The verb انصبوا translates this word in MS Sinai Arabic 4 as well.

TABLE 1 *The Tenth Commandment in MS London BL OR7562 and its parallels* (cont.)

	Samaritan Hebrew version for Exod 20:13ו–א / Deut 5:17ח–א	MS London BL OR7562 for Exod 20:13ו–א / Deut 5:17ח–א	Other versions of Saadya's *Tafsīr* for Deut 7.1/11:29, 27:2–7, 11:30	The early Samaritan Arabic translation and its later revision for Exod 20:13ו–א / Deut 5:17ח–א
	Exod 20:13ה/ Deut 5:17ו		**Deut 27:6**	
18.	אבנים שלמות "unhewn/complete stones"	חגארה צחאחא	חגארה צחיחה	حجارة كاملة/حجارة كمل
19.	והעלית עליו עלות "you shall offer on it burnt offerings"	ואצעד עליה צעאיד	וקרב עליהא צואעד/צואעדך/ צואעדא/صعائدَكَ	وتصعد عليه صعايد/صعائد
20.	לה׳ אלהיך "to the Lord your God"	ללה/אללה רבך	ללה רבך	لله الهك
	Exod 20:13ו/ Deut 5:17ח–ז		**Deut 27:7**	
21.	שלמים "peace offerings"	סלאים	ד׳באיח סלאמה	سلايم/سلائم
22.	שם "there"	ת[׳]ם/הנאך	הנאך/ת׳ם	هناك
23.	לפני "before"	בין ידי	בין ידי	في حضرة
24.	ה׳ אלהיך "the Lord your God"	אללה רבך	אללה רבך	الله الهك

	Samaritan Hebrew version for Exod 20:13א–ו Deut 5:17א–ח	MS London BL OR7562 for Exod 20:13א–ו Deut 5:17א–ח	Other versions of Saadya's *Tafsīr* for Deut 7.1/11:29, 27:2–7, 11:30	The early Samaritan Arabic translation and its later revision for Exod 20:13א–ו Deut 5:17א–ח
			Deut 11:30	
25.	בעבר הירדן "across the Jordan"	בעבור אלארדן/פי עבורך אלארדן	פי גאנב אלארדן	في جيزة الاردن
26.	אחרי "beyond"	ח[׳]לף/ורא	ורא	خلف/تبع
27.	בארץ "in the land"	פי בלד	ען/ענד בלד	في ارض
28.	הישב "who dwell"	אלסאכן/אלמקים	אלמקים	المقيم/الساكن
29.	בערבה "in the Arabah"	פי אלבקיע/באלבקיע	פי אלגור	في البقعة
30.	מול "opposite"	מקאבל	ממא ילי	مقابل
31.	הגלגל "Gilgal"	אלגל[-]גל	אלגבל/אלגלגל	الجلجل
32.	אצל "beside"	גאנב	ענד	جانب
33.	אלון מורא "the terebinths of Moreh"	מרג אלבהא	מרוג/מרג מורה	مرج البها

Thirteen of these instances (1, 2, 7, 8, 10, 15, 16, 17, 18, 20, 23, 24, 27) in the table convey a Saadyan version. Eleven (5, 11, 12, 13, 14, 19, 21, 29, 30, 32, 33) convey a version similar to the early Samaritan Arabic translation and its later revision.[6] Five cases (one in the first group [27] and four in the second group [29, 30, 32, 33]) are parallel to Deut 11:30 and probably reflect a version based extensively on the early Samaritan Arabic translation and its later revision. By contrast, 12 other instances (1, 2, 7, 8, 10, 15, 16, 17, 18, 20, 23, 24) are parallel to Saadyan versions of Deut 7:1/11:29, 27:2–7 and only seven (5, 11, 12, 13, 14, 19, 21) are parallel to the early Samaritan Arabic translation and its later revision. In other words, the bulk of the Samaritan Tenth Commandment, parallel to Deut 7:1/11:29, 27:2–7, employs the Saadyan vocabulary. Another five instances (4, 22, 26, 28, 31) are hybrids that resemble both the Saadyan versions and the early Samaritan Arabic translation and its later revision. Entry 3 follows the early Samaritan Arabic translation and its later revision in both Deut 7:1 and 11:29 and is identical with Saadyan sources only in the former. Entry 9 has both a Saadyan parallel (עיון) and a unique rendering (אקאויל) not paralleled anywhere else. Entry 6, גלילה/גלילאת, is also unique. Entry 25 בעבור אלארדן/פי עבורך אלארדן probably follows entry 11, which displays a similar translation in Exod 20:13ג/Deut 5:17ד.

In conclusion, the vocabulary used in the two texts of the Tenth Commandment in MS London BL OR7562 is of mixed origin, with the Saadyan component more prominent. Consequently, it is safe to assume that the adaptations to the Samaritan Pentateuch were made directly to the Saadyan version and were not borrowed from the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

6.2 Other Samaritan Additions in MS London BL OR7562

There are many other additions in the Samaritan Pentateuch.[7] All of them appear in the Arabic translation in MS London BL OR7562. Several conform mainly to Saadyan versions (examples below), others to the early Samaritan Arabic translation and its later revision (e.g., Deut 2:7א-ג). A few employ unique vocabulary (e.g., Num 13:33א-ו). The additions that reflect Saadyan versions

6 The reading ויכון אד'א עברתם of Deut 5:17ד in example 11, which is only partially parallel to the early Samaritan Arabic translation and its later revision, is better paralleled by واذا عبرتم in Deut 27:4 in MS Sinai Arabic 2.

7 Tal & Florentin 2010:758–759; Anderson & Giles 2005:22–34, 2012:71–94.

further demonstrate that the Saadyan version that was the basis of MS London BL OR7562 was not just copied word for word but was revised to adapt it to the Samaritan Pentateuch. Here are several instances of Saadyan vocabulary in these additions.

a. Gen 30:36א-ג in the Samaritan Pentateuch is parallel to Gen 31:11–13 and fills in a contextual gap. In MS London BL OR7562, the translations of both the addition and Gen 31:11–13 are based on Saadyan versions. For example, חלום "dream" is rendered מנאם, like MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, rather than the حلم of the early Samaritan Arabic translation and its later revision;[8] כל "all" is גמיע, its regular translation in Saadya's *Tafsīr*,[9] rather than the كل of the early Samaritan Arabic translation (omitted in the later revision); and אל "God" is אלטאיק, typical of Saadya's *Tafsīr*, versus متولي in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.
b. The last part of Gen 42:16 in the Samaritan Pentateuch is not found in the Masoretic text and is parallel to Gen 44:22. Here too the Samaritan Pentateuch is filling in a lacuna in the Masoretic version. Once again, the translation in MS London BL OR7562 employs the Saadyan vocabulary: יטק for יוכל "can" versus يقدر in the early Samaritan Arabic translation and its later revision; ע'לאם for Hebrew נער "boy" versus فتى in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.
c. Another addition to the Samaritan Pentateuch appears in Exod 6:9א, which is parallel to Exod 14:12. The Arabic translation of this verse in MS London BL OR7562 is based on the Saadyan vocabulary: דענא for Hebrew חדל נא ממנו "let us be," versus انقطع الان عنا in the early Samaritan Arabic translation and its later revision; בר for Hebrew מדבר "desert," versus برية in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.
d. Exod 12:40 in the Samaritan Pentateuch incorporates an addition intended to solve the difficulty of the duration of the Israelites' stay in Egypt according to the Masoretic text.[10]

8 However, منام is found in the manuscripts marked as ב–ט in Shehadeh's edition, and whose readings are indicated in the apparatus of the early Samaritan Arabic translation in this edition. This may show that this version in these manuscripts has closer connections with Saadya's *Tafsīr*.

9 See the list comparing common Saadyan with early Samaritan Arabic vocabulary, in § 8 below.

10 Anderson & Giles 2012:81.

TABLE 2 *Exod 12:40*

Masoretic text	Samaritan Pentateuch	MS London BL OR7562
וּמוֹשַׁב֙ בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל אֲשֶׁ֥ר יָשְׁב֖וּ בְּמִצְרָ֑יִם שְׁלֹשִׁ֣ים שָׁנָ֔ה וְאַרְבַּ֥ע מֵא֖וֹת שָׁנָֽה	ומושב בני ישראל ואבותם אשר ישבו בארץ כנען ובארץ מצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה	וכאן מקאם אאל אסראיל ואבאיהם אלד[׳]י אקאמוא פי עמל בלד כנעאן ופי עמל מצר ת[׳]לת[׳]ין וארבע מאיה סנה
"The length of time that the Israelites lived in the land of Egypt was four hundred and thirty years."	"The length of time that the Israelites and their forefathers lived in the land of Canaan and in the land of Egypt was four hundred and thirty years."	"The length of time that the Israelites and their forefathers lived working in the land of Canaan and working in the land of Egypt was four hundred and thirty years."

The addition in the Arabic column of MS London BL OR7562 פי עמל בלד כנעאן uses בלד for "land." This word is not found in Saadyan versions of this verse but is standard in Saadyan versions elsewhere, while the early Samaritan Arabic translation and its later revision have ارض here and elsewhere.[11] More important, the word עמל "work" is not found in the original Hebrew text; Saadyan versions inserted it before the word מצר "Egypt"; in MS London BL OR7562 it also appears before בלד כנעאן "the land of Canaan."

e. The addition to the Samaritan Pentateuch in Exod 26:35א, parallel to Exod 30:1, includes the phrase מזבח מקטיר קטרת "an altar for burning incense." In MS London BL OR7562 this becomes מד[׳]בחא לתבח׳יר אלבח׳ור, as found in the Saadyan renderings of Exod 30:1, rather than the مذبحا مدخنا دخنة of the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

11 See the list comparing common Saadyan with early Samaritan Arabic vocabulary in § 8 below.

6.3 Other Textual Changes Reflected in MS London BL OR7562

The Samaritan Hebrew Pentateuch differs from the Masoretic version in many smaller ways as well. As stated above, these include instances where the Samaritan reading is less difficult than the Masoretic reading, resolves contradictions in the Masoretic version, reflects distinct Samaritan interpretations, or resolves conflicts with Samaritan beliefs. Not all these changes are reflected in MS London BL OR7562. Many are too minor to have an impact on the Arabic translation; in others the text hews to the Saadyan version, with no change.[12] But there are some adaptations to the Samaritan Pentateuch.

a. In Gen 49, which contains Jacob's blessings of his sons, MS London BL OR7562 displays several renderings that reflect Samaritan readings and interpretations. In verse 7, the Samaritan Pentateuch replaces the Masoretic reading אָר֥וּר "cursed" with אדיר "great." MS London BL OR7562 has ממדוח "blessed," which, though not an accurate translation of the Samarian version, does convey a positive blessing as it does.[13]
b. The Samaritan reading דגליו "his flags" replacing the Masoretic רַגְלָ֑יו "his feet" (verse 10) is rendered as גנודה "his soldiers, his troops." This translation may also reflect a copyist's misreading of the first letter, since the early Samaritan Arabic translation for this word is بنوده "his flags."
c. In verse 11, the Samaritan tradition interprets עירה not as "his foal" but as "his town," leading to קרתה in the Aramaic column of MS London BL OR7562 and קריתה "his town" in the Arabic column of this manuscript.[14]
d. In the next part of the same verse, the Samaritan Hebrew reading בני איתנו "the sons of his strength" is represented by בנא תע׳מקה. This contrasts with

12 E.g., the translation of MS London BL OR7562 for Exod 14:27 הארבון "were fleeing" follows the Saadyan reading in translating the Masoretic נסים "were fleeing" and not the less difficult Samaritan Hebrew נסעים "were traveling" (راحلون in Shehadeh's edition [Shehadeh 1989 I:326–327]). On this Samaritan Hebrew reading, see Tal 1989:439.

13 Cf. a similar interpretation of the sense in the early Samaritan Arabic translation and its later revision, which have ابهج here. Similarly, the Aramaic column of MS London BL OR7562 has משבח (Tal 1980 I:210).

14 Tal 1980 I:212, and similarly קריתה in Onkelos. On Onkelos' influence on the Samaritan Aramaic Pentateuch, see Tal 1989:445–446. The Karaite ʾAbū Yūsuf Yaʿqub al-Qirqisānī criticized Onkelos' rendering (Polliack 1996:67, 1997:67–68). Here the early Samaritan Arabic translation and its later revision retain the traditional Masoretic understanding "his foal" and render it by עירה, alternating with جحش "young ass, colt" in several manuscripts.

the Masoretic בְּנִי אֲתֹנוֹ "his ass's colt." Here the translation בנא תע׳מקה probably reflects ברי עמוקה, found in the Aramaic column of our manuscript.[15]

e. The Masoretic חָלָב "milk" (verse 12) is interpreted in the Samaritan Pentateuch as חלב "suet," in accordance with the Samaritan traditional reading of this word, reflecting a different Samaritan pronunciation. In our manuscript we have שחום, the plural of "suet," in accordance with the early Samaritan Arabic translation of the Pentateuch and its later revision, which use the singular form of this word.[16]

f. The Samaritan reading חמור גרים (verse 14) for the Masoretic Hebrew phrase חֲמֹר גָּרֶם "strong-boned ass," is rendered דאבה אלע׳רבא "strangers' ass," interpreting גרים as "strangers" in accordance with the Samaritan traditional reading of this word.[17]

g. In Exod 5:16, the Masoretic עַמֶּךָ "[the fault is in] your own people" is rendered by מן גהתך "[the fault is] yours." This is a Samaritan interpretation, based on the traditional Samaritan reading and consequent identification with the preposition עִם "with."[18]

h. The Samaritan Hebrew Pentateuch replaces the word אִישׁ "man" in the Masoretic text of Exod 15:3: יְהוָה אִישׁ מִלְחָמָה יְהוָה שְׁמוֹ "the Lord is a man of war: Lord is his name." Here the Samaritan rendering resolves the conflict arising from the anthropomorphic representation of God as a man.[19] Our manuscript follows this and translates גיבור as אלגבאר "hero," similarly to the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

i. The Masoretic לְשִׁמְצָה "they were a defamation" in Exod 32:25, which is לשמצו "to defame him" in the Samaritan Hebrew Pentateuch, is rendered by לישרכוה "to share with him." This may be a calque of in the Aramaic column of our manuscript למשתפתה, derived from שפ״י "to defame," and misinterpreted as derived from שת״ף "share."[20]

j. In Num 11:25, the Samaritan reading is ולא יאספו "did not gather" rather than the Masoretic verb וְלֹא יָסָפוּ "did not continue." Accordingly, the translation in

15 Tal 1980 I:212, 2000 I:138. For this Aramaism, see also § 5.7 above.

16 Shehadeh's manuscript י of the early Samaritan Arabic translation has لبن similar to the Masoretic reading, which is equivalent to the Saadyan reading (Shehadeh 1989 I:250–251).

17 Cf. גיורין in one of the Aramaic versions mentioned in Tal 1980 I:212. Tal & Florentin 2010:657 refer to a similar interpretation in *Genesis Rabba*. See the discussion of this word also in § 5.7 above.

18 Tal & Florentin 2010:667 indicate a parallel reading עלוך (= עליך) in one of the manuscripts of the Samaritan Aramaic translation. See this reading also in Tal 1980 I:239.

19 Anderson & Giles 2012:94.

20 Tal 1980 I:358; Tal & Florentin 2010:685. See § 5.5 above.

MS London BL OR7562 is יגתמעו "did not gather."[21] Here the early Samaritan Arabic translation and its later revision prefer, respectively, ينحازو and يعاودوا "did not continue," reflecting the Masoretic text.

k. In Num 14:9, the Masoretic צִלָּם in סָר צִלָּם מֵעֲלֵיהֶם "their shadow has been removed from them" is translated אלסלטאן "power, authority." This translation may be connected with the traditional Samaritan reading of this word as צֶלֶם "statue."[22]

---

21 The translation in the Arabic column of MS London BL OR7562 conforms to the Samaritan Aramaic rendering אתכנשו "did not gather," also found in the Aramaic column of MS London BL OR7562 (Tal 1981 II:190–191; Tal & Florentin 2010:707).

22 סלטאן is an Arabicized form of the Aramaic שלטן "power, authority," which appears in the Aramaic column of MS London BL OR7562 for this verse (Tal 1981 II:202, 2000 II:899; Tal & Florentin 2010:709). See § 5.5 above.

CHAPTER 7

Christian and Karaite Parallels in MS London BL OR7562 and in the Other Samaritan Arabic Translations of the Pentateuch

Background: Samaritan–Christian and Samaritan–Karaite Relations

The rise and establishment of Christianity in the Middle East from the fourth century on left its mark on the Samaritans. During this period they fluctuated between prosperity and revival, on the one hand, and persecution, on the other. Over time, many Samaritans converted to Christianity, assimilated to its culture, or simply adapted to it, while those who adhered to their Samaritan faith and practices, mostly through conforming with the rest of their community, were generally protected by the Christian authorities.[1] Their contact with Christian culture and literature began in the early years of Christianity, as it had for the Jews, and continued during these centuries. Immediately after the Muslim conquest in the 7th century, the Samaritans, who generally supported the new rulers and preferred them to their Christian predecessors, preserved their religious freedom and assimilated into Islamic culture, but Islamic oppression soon affected their lives. In any case, the Samaritans gradually adopted the Arabic language and were influenced by Islamic ideas, practices, and literature.[2] Contact between Christians and Samaritans, especially in their center of Nablus, continued. The second period of Christian rule, under the Crusaders (11th–12th centuries), fostered renewed interaction between the Samaritans and the Christians. This period also saw an influence of Jewish scholars and literature on the Samaritans[3] and is when the Samaritans began using Saadya's *Tafsīr* in a version of their own (as preserved in MS London BL OR7562). This is the background for the emergence of the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

The Samaritans were probably familiar with Christian compositions in general. It has been suggested that the Gospels influenced the important 3rd- or

1 Crown 1989:55–77; Anderson & Giles 2002:49–67.

2 Crown 1989:77–81; Anderson & Giles 2002:69–71, 2005:276–277.

3 Crown 1989:82–94; Anderson & Giles 2002:72–73.

 | DOI: 10.1163/9789004290792_009

4th-century Samaritan composition *Tibåt* (*Memar*) *Mårqe*.[4] It is also reasonable to assume that the Samaritans possessed copies of the early Christian Arabic Bible translations, which may date as early as the 9th century, and of Saadya's 10th-century *Tafsīr*, at least in Arabic characters. It has been claimed that the early Samaritan Arabic translation of the Pentateuch and its later revision derived from Saadya's *Tafsīr*.[5] But it is not clear which version this was—in Hebrew or in Arabic letters, of Jewish or Christian transmission—and whether their earliest layer was the *Tafsīr* or an even earlier Arabic version.

Still more obscure is our knowledge of possible connections between Samaritans and Karaites, although we do have evidence of Samaritan use of Karaite writings.[6] The relationship between Karaite Arabic Bible translations and the early Samaritan Arabic translation and its later revision was only recently investigated by Schwarb, who convincingly showed that the latter include vestiges of Karaite translations.[7]

In § 3.2 above, we discussed the unique vocabulary found in the first stage of MS London BL OR7562: around 2000 unique words and phrases and 150 additions to the text, which have no parallels in other Saadyan versions or in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. My examination shows that about half of the words and phrases, and about a fifth of the additions, are paralleled in the two early 9th-century Christian translations from the Peshitta tradition (preserved in the MSS Sinai Arabic 2 and 4) and/or in Christian adaptations of Saadya's *Tafsīr* from the Peshitta tradition (as preserved in the book of Genesis in MS London BL Add. 11855 and in MS Florence BML OR57). There are parallels to the Peshitta tradition translations in all five books of the Pentateuch, with the largest number in Numbers, fewer in Genesis, Leviticus, and Deuteronomy, and the fewest in Exodus.[8] Their considerable presence testifies to the large contribution of the Peshitta tradition sources to the main text of MS London BL OR7562.

More than 30 of these words and phrases also have parallels in Coptic adaptations of Saadya's *Tafsīr* (MS Florence BML OR112 and the Arabic translation

4 Anderson & Giles 2005:274–275. On *Tibåt Mårqe* in general, see Ben-Ḥayyim 1988; Tal 1989: 462–465, 1993c; Anderson & Giles 2005:265–358.

5 E.g., Anderson & Giles 2012:182. See § 1.5 and § 3 above.

6 Loewenstamm 1964, 1971/1972, 2008; Schwarb 2013:128–135 on contacts between the Samaritans and the Karaites in the 11th through 13th centuries.

7 Schwarb 2013.

8 Considering the huge number of late corrections in Leviticus and Numbers in MS London BL OR7562, which follow Saadyan versions in Hebrew script, the number of unique variants, probably related to the Peshitta tradition, was presumably much greater.

of the Pentateuch in the London Polyglot, which was based on MS Paris BNF Arabe 1); about the same number have parallels only in these Coptic sources. This may be due to the use of Saadyan versions in Arabic script by both the Syriac and the Coptic Churches.

About a tenth of the unique vocabulary and additions are paralleled in Karaite translations—those by Yefet ben ˁElī[9] and Yeshuˁa ben Yehuda.[10] These parallels might be due to direct Samaritan–Karaite contact,[11] but could also derive from a third party's Arabic translation to which both the Samaritans and the Karaites had access.

Taken together, our linkage of the Saadyan component of MS London BL OR7562 with the Peshitta tradition, along with our conclusion that the *Vorlage* of the Saadyan component of the manuscript was in Arabic script,[12] support the idea that that *Vorlage* was a Saadyan adaptation from the Peshitta tradition in Arabic script and that the manuscript also incorporates vestiges of the two early Christian Arabic translations from the same tradition. Because all these sources also left their mark on the early Samaritan Arabic translation and its later revision, the assertion that these versions derive from Saadya's *Tafsīr* seems too simplistic. It is perhaps safer to say that a Christian adaptation of Saadya's *Tafsīr* from the Peshitta tradition contributed significantly to the early Samaritan Arabic translation and its later revision, along with other early Christian translations from the Peshitta tradition. Moreover, the early Christian translations from the Peshitta tradition were themselves probably modified in light of Saadya's *Tafsīr* when the latter became the dominant Arabic translation for various non-Jewish communities in the Middle East. As for the Samaritans who used the early Samaritan Arabic translation, they were presumably not aware of its Saadyan origin, as suggested by ˀAbū Saˁīd in his introduction to his revision, preserved in MSS Paris BNF Arabe 5 and 6.[13]

---

9 According to Frank's edition of various translations and commentaries of the Pentateuch by Yefet ben ˁElī; Kahle's edition of Yefet ben ˁElī's translation of Gen 8, 9:18–27; Yefet ben ˁElī's commentary on Num 23:6–24:25 (the oracles of Balaam); Zawanowska's edition.

10 According to MS London BL OR2544; MS London BL OR2545; MS London BL OR2546; Yeshuˁa ben Yehuda's commentary on part of Genesis. There are no parallels in ˁAlī b. Sulaymān's commentary on Genesis.

11 As suggested in Schwarb 2013 concerning Karaite versions found in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

12 As suggested in § 4.2 above.

13 E.g., Halkin 1943a:275–276; Shehadeh 1977 I:78–86, 189, 225, 1982:61–64, 1988:206–208, 1989 I:iii, 1989b:492–499, 1989c:305–306; Macuch 1979:153–155; Jamgotchian 2001:35–37; Vollandt 2011:61.

The next two sections present examples of parallels to Christian Arabic translations and to Karaite translations in MS London BL OR7562. After that we look at parallels between Christian Arabic translations and the early Samaritan Arabic translation and its later revision that do not appear in MS London BL OR7562 and are not represented in Saadyan versions. These suggest some direct connection, not mediated by the Christian Saadyan adaptations from the Peshitta tradition, between Christian sources from the Peshitta tradition and the early Samaritan Arabic translation and its later revision. All these examples support the assumption that Christian translations made an important contribution to the early Samaritan Arabic translation and its later revision, along with a Christian Saadyan adaptation from the Peshitta tradition.

7.1 Parallels to Christian Arabic Bible Translations in MS London BL OR7562

Here are ten examples of common words and phrases in MS London BL OR7562 that are paralleled in the two early Christian translations from the Peshitta tradition preserved in MSS Sinai Arabic 2 and 4:

1. אגל: In MS London BL OR7562, the Hebrew particles כי, למען, בעבור, לכן, על כן, על, בעד, אל, etc. are commonly rendered by prepositional phrases based on אגל, viz., מן אגל, לאגל, באגל.[14] In these places, Saadyan versions and sometimes the early Samaritan Arabic translation and its later revision employ בסבב, לקבל, עלי, לאן, אד׳, -ל, -ב, etc. MSS Sinai Arabic 2 and 4 regularly have من اجل, لاجل, باجل in these and other cases.[15] Vollandt, writing about the Arabic of MS Sinai Arabic 2, suggests that its use of من اجل imitates Syriac ܡܛܠ ܕ.[16]
2. אלד[׳]י יקבל אלי: The phrase אלד[׳]י יקבל אלי translates גֵּר, whose biblical meaning is “stranger” and post-biblical meaning “convert, proselyte,” in several places (Num 9:14, 15:14,15,26,29). The regular Saadyan translation

14 Gen 3:17, 18:19,24, 20:3,6, 21:30, 26:7, 33:14, 37:22, 46:34, Exod 20:11,16, Lev 16:6, 18:27, 20:23, 21:23, 22:9,25, 23:28, 25:12,16,23,33,42,55, 26:24,28,44, Num 3:13, 11:13,34, 13:31, 14:10,16,27,40, 43, 15:25,26,34, 17:2, 18:24, 19:13,20, 20:12,24, 21:13,14,27, 25:11,18, 27:14, 30:15, 32:19, 35:21, Deut 2:14, 3:26, 4:20,21, 22:24, 24:15.

15 These prepositions are occasionally found also in Saadyan versions, e.g., Gen 22:16, Num 11:18.

16 Vollandt 2011:136.

for גר is דכ׳יל or ג׳ריב, which suits its biblical sense, and this is also the Saadyan translation in the these verses. The early Samaritan Arabic translation and its later revision mainly use جار. The phrases الذي يقبل الى/اقبل قبل من are the regular terms for גר in MSS Sinai Arabic 2 and 4 and are used in these verses too, in accordance with the post-biblical meaning and the Peshitta.[17]

3. ח׳בר: In five verses (Lev 27:14,18,21,23, Num 15:25), כהן "priest" is translated as ח׳בר. This probably corresponds to حبر "priest," which is regularly used in MSS Sinai Arabic 2 and 4 (alternating with كاهن "seer" in the latter). All occurrences of this word in MS London BL OR7562 show a diacritical sign above the ح. This may reflect a phonetic change or confusion with the root خبر. The regular translation in Saadyan versions and the early Samaritan Arabic translation and its later revision is the Islamic term אמאם, "a leader in prayer, religious leader."
4. חולי: Arabic חולי for Hebrew בן שנה "one year old" is used extensively in MS London BL OR7562 (e.g., Lev 23:18,19, Num 6:12,14, 7:15,17,21,23,27,29, 15:27, 28:3,9,11,15,19,22,27, 29:2,13,16,17,19,20,22). This translation is standard in MSS Sinai Arabic 2 and 4 in these and other verses. Saadyan versions have אבן סנה, as do the early Samaritan Arabic translation and its later revision.
5. חל, חלה, מחלה: The Hebrew words חנה "encamp" and מחנה "camp" are frequently translated חל and חלה, מחלה, respectively, only in the books of Leviticus and Numbers,[18] where Saadyan versions use נזל and עסכר and the early Samaritan translation and its later revision also have معسكر. The regular term for "camp" in MS Sinai Arabic 2 is محلة, found also in these verses. That word sometimes appears in MS Sinai Arabic 4, alternating with the more common term عسكر. The form حلة appears once in MS Sinai Arabic 4 in Lev 13:46.
6. לא עיב פיה: Hebrew תמים "without blemish" is rendered several times by לא עיב פיה with a masculine or feminine personal pronoun in the prepositional phrase (Num 28:9,11,19,27, 29:2,17,20,23,29,32,36). The Saadyan versions use צחיח; the early Samaritan Arabic translation and its later revision have كامل. The regular translations in MS Sinai Arabic 2 are ليس فيه

17 See § 5.5 and § 5.7 for this phrase as an Aramaism and its special use in MS London BL OR7562.

18 חל in Num 1:50,52,53, 2:2, 3:23,29, 9:20,23, 10:5,6, חלה in Lev 4:12,21, 8:17, 9:11, 10:4,5, 13:46, 14:3,8, 16:26, 17:3 (where מחלה was changed to חלה by erasing the initial מ), 24:10,14,23, and מחלה in Num 1:52, 2:17,18,24,25,27,31, 4:5, 5:2,3,4, 10:18,22,25, 11:26,27,30,31,32, 12:14,15, 14:45, 15:35, 19:3,7,9, 31:12,13,19,20ד,24 (and once מחאל in Num 11:1).

عيب, لا عيب فيه and بلا عيب; and in MS Sinai Arabic 4 لا عيب فيه, including in these verses.[19]

7. מיראת[']: Hebrew אחוזה, נחלה, ירושה "property, holding, possession, inheritance" are generally translated as מיראת['].[20] Their regular equivalent in MSS Sinai Arabic 2 and 4 is ميراث, found in all these verses. The standard translations in Saadya's *Tafsīr*, found also in the early Samaritan Arabic translation and its later revision and in other places in MS London BL OR7562, are נחלה, חוז, and וראת׳ה, whereas מנקרצ׳א is also found only in Saadyan versions.
8. פרדוס: Hebrew גן "garden" is translated by the originally Persian word פרדוס in Gen 3:2,3,8,10 and the plural פראדיס in Num 24:6.[21] In MSS Sinai Arabic 2 and 4, the translation is sometimes فردوس and sometimes جنة.[22] فردوس is also found in all the verses from Genesis in the Saadyan adaptation from the Peshitta tradition preserved in MS Florence BML OR57. Saadyan versions and the early Samaritan Arabic translation and its later revision always render this word by גנאן.
9. קבה אלזמאן: קבה and קבה אלזמאן[23] represent אהל מועד "tent of meeting" and משכן "tabernacle" once in Leviticus (Lev 24:3 אהל מועד) and in various places in Numbers.[24] קבה אלזמאן is regular in MS Sinai Arabic 2, in the form قبة الزمن, in these verses and elsewhere, and frequently in the form قبة الزمان in MS Sinai Arabic 4, alternating with قبة الامد, in these verses and elsewhere. In our manuscript, the regular equivalent of this phrase is ח׳בא אלמחצ׳ר, which is also the standard translation in Saadyan versions and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. קבה אלמחצ׳ר for אהל מועד in Num 10:3 in MS London BL OR7562 is probably a hybrid form.

---

19 The translation of תמימה in Num 19:2 by לא עיב פיהא is found in MS London BL OR7562 and in other Saadyan versions, as well as in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

20 Lev 25:10,13,24,25,27,28,32,33,34,41,45,46, 27:21,22,24,28, Num 18:20,21,23,24,26, 20:13ח, 24:18, 26:53,54,56,62, 27:4,7,8,9,10,11, 32:18,19,22, 34:2,14, 35:2,8,28, 36:2,3,4,7,8,9, Deut 2:5,9,12,19, 3:20, 4:21.

21 See the discussion of this word in § 5.5 above.

22 For Hebrew גנות (Num 24:6), MS Sinai Arabic 4 has فراديس, but MS Sinai Arabic 2 has كروم.

23 קבה אלזמן in Num 4:39.

24 אהל מועד: Num 2:2, 3:7,25, 4:3,4,23,30,31,39, 6:18, 17:8, 18:21; משכן: Num 1:50, 3:8,23,25,26,29, 35, 10:17. קבה אלשהאדה translates משכן העדות in Num 1:53 (twice). קבה אלועיד translates אהל מועד in Num 6:10 and 13. ועיד resembles the Hebrew מועד and also recalls the Karaite ضرب الميعاد, found for example in Yeshuʿa ben Yehuda's commentary on Lev 6:9 (MS London BL OR2545).

10. ת[']מן: Hebrew ערך "value" is translated as ת[']מן (Lev 27:3,4,5,6,7,8,12,13,14, 15,16,17,18,25,27, Num 18:16). This is the standard rendering in MSS Sinai Arabic 2 and 4 in these and other verses. Saadyan versions have קימה; the early Samaritan Arabic translation and its later revision have تقويم.

Four common words in MS London BL OR7562 are paralleled only in MS Sinai Arabic 2:

11. דאבה: The Hebrew word בהמה is frequently translated as דאבה and its plural דואב (e.g., Lev 19:19, 20:15,16, 27:10,11, Num 3:41, 18:15, 31:9,28,30, 32:26, 35:3, Deut 2:35, 4:17, 22:4 and many more). This is the standard translation in MS Sinai Arabic 2 and appears in it in all these verses. The Saadyan versions and the early Samaritan Arabic translation and its later revision have בהימה, which is also used in MS Sinai Arabic 4.
12. ח׳שי: Hebrew פחד and ירא "fear" are translated several times as ח׳שי (Lev 25:17,36, 26:2, Num 12:8, Deut 9:19), as in MS Sinai Arabic 2, and unlike כ׳אף in other Saadyan versions and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision, and اتقى in MS Sinai Arabic 4.[25]
13. מית[']אק: Hebrew ברית "covenant" is translated several times as מית[']אק and its plural מואת[']יק (Lev 24:8, 26:15,42,44,45, Num 10:33, 14:44, 18:19, 25:12, Deut 4:13,23) instead of עהד, found in Saadyan versions and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. ميثاق is the regular equivalent in MS Sinai Arabic 2, including in these verses, while MS Sinai Arabic 4 prefers عهد.
14. נצף, נצפה, מנצפה: The terms נצף, נצפה, and מנצפה for Hebrew לוים "Levites" and their עבדה "service" is used in several places (Num 3:12,41, 4:30,33). Parallels are found only in MS Sinai Arabic 2. Saadyan sources use אללואניין and the early Samaritan Arabic translation and its later revision, as well as MS Sinai Arabic 4, have الليوانيون/الليوانيين/الليوانية for "Levites." Saadyan sources and MS Sinai Arabic 4 have עמל for the "Levites' service"; the early Samaritan Arabic translation and its later revision have خدم/خدمة.

Three common words in MS London BL OR7562 are more typical of MS Sinai Arabic 4 or paralleled only in it:

---

25 אלמח׳שי also translates הנורא in Deut 1:19 only in MS London BL OR7562 and in MS Sinai Arabic 2.

15. גאם: In Num 7, Hebrew קערה "bowl" in the phrase קערת כסף "silver bowl" is frequently translated by גאם (pl. גאמאת) (e.g., Num 7:13,19,31,37,43,84). This translation is paralleled only in MS Sinai Arabic 4, while Saadyan sources have קצעה (pl. קצאע), the early Samaritan Arabic translation and its later revision have صينية (pl. صواني), and MS Sinai Arabic 2 has صحفة/مصحفة.
16. מנטקה, מנאטק: In several places in MS London BL OR7562, Hebrew אבנט "sash, girdle" is translated by מנטקה, pl. מנאטק (Exod 28:4,39, 29:5, 39:29, Lev 8:7; and twice as מנאתק, in Exod 28:40, 29:9).[26] منطقة (pl. مناطق) is the regular translation of אבנט in MS Sinai Arabic 4 and appears in almost all these verses except Lev 8:7, which reads هميان instead.[27] By contrast, منطقة appears only once in MS Sinai Arabic 2 (Exod 28:4), which renders אבנט elsewhere by هميان and مازر. Saadyan versions and the early Samaritan Arabic translation and its later revision have זנאר.
17. סחאב: In several places, ענן "cloud" is translated by סחאב (Exod 40:34,35, 36,37, Num 9:17,18,19,20,21,22, 10:11,34, 11:25; סחאבה in Num 9:15). The more common translation in MS London BL OR7562, in other Saadyan versions, and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision is ע׳מאם. While MS Sinai Arabic 2 similarly uses غمامة, MS Sinai Arabic 4 regularly uses سحاب, including in some of these verses, in addition to غمامة.[28]

These examples show that MS London BL OR7562 contains vestiges of the two early Christian translations from the Peshitta tradition, preserved in MSS Sinai Arabic 2 and 4.

Occasional parallels to the vocabulary of MS London BL OR7562, which do not appear in other Saadyan sources or in the early Samaritan Arabic translation and its later revision, are found in the various Christian sources. These include the early Christian Arabic translations from the Peshitta tradition (in

26 The spelling with ת instead of ט reflects *tarqīq* "de-emphatization." See above, § 4.3 and § 5.2.

27 The other exception is Exod 29:5, which is a Samaritan addition to the Masoretic text.

28 The word סחאב is found in MS London BL OR7562 as well as in other Saadyan versions, in two verses: Exod 19:9, where the Masoretic reading בְּעַב הֶעָנָן (בעבי הענן in the Samaritan Hebrew Pentateuch) "a thick cloud" is rendered by פי ע׳מאם מן אלסחאב "a cloud of another cloud"; and Exod 33:22, where ושכתי כפי עליך "I will cover you with my hand" is rendered by וט׳ללת בסחאבי עליך "I will cover you with my cloud," probably to avoid the anthropomorphism.

MSS Sinai Arabic 2 and 4) and Christian Saadyan adaptations from the Peshitta tradition (as found in MS Florence BML OR57 [Genesis] and MS London BL Add. 11855 [Genesis]). There are far fewer parallels with Coptic Saadyan adaptations (preserved in MS Florence BML OR112 and the London Polyglot). Table 3 below compares these parallels with the translations in Saadya's *Tafsīr* (mainly according to MS St. Petersburg RNL Ebr. II C and MSS Oxford Bodl. Poc. 395–396 [where the former was not preserved]), and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision (according to the versions in Shehadeh's edition).

The following abbreviations are employed:

Early Christian (Peshitta tradition):

S2	MS Sinai Arabic 2
S4	MS Sinai Arabic 4

Christian Saadyan (Peshitta tradition):

Add. 11855	MS London BL Add. 11855 (Genesis only)
OR57	MS Florence BML OR57 (Genesis only)

Coptic Saadyan:

OR112	MS Florence BML OR112
L	London Polyglot

Saadyan (*Tafsīr*):

SP	MS St. Petersburg RNL Ebr. II C
Poc.395, Poc.396	MSS Oxford Bodl. Poc. 395–396

Samaritan Arabic (the early Samaritan Arabic translation and its later revision)

TABLE 3 *Christian parallels to the unique vocabulary in MS London BL OR7562*

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian[29]	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic[30]
1.	לעינים "to the eyes/sight" (Gen 3:6)	ללעין	في العين (S2, S4)	في العين (OR57)	في العين (OR112)	אלמנצ׳ר (Poc.395)	للمنظر / للنظر
2.	ותקח ותתן "and she took … and gave" (Gen 3:6)	פתנאולת … ונאולת			فتناولت … وناولت (OR112)	אכ׳ד׳ת … ואעטת (Poc.395)	فاخذت … واعطت
3.	צויתיך לבלתי "I commanded you not to" (Gen 3:11)	נהיתך אן	نهيتك عن (S2, S4)	نهيتك عن (OR57)	نهيتك عن (OR112, L)	אמרתך אן (Poc.395)	اوصيتك بالامتناع/ وصيتك لا
4.	השדה "the field" (Gen 3:14)	אלבר	البر (S2, S4)	البر (OR57)		אלצחרא (SP)	الصحراء

29 When the readings of MS Sinai Arabic 2 and MS Sinai Arabic 4 differ, both are cited, separated by a slash.

30 When the readings of the early Samaritan Arabic translationand its later revision differ, both versions are cited, separated by a slash.

TABLE 3 *Christian parallels to the unique vocabulary in MS London BL OR7562* (cont.)

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
5.	**זרעך ... זרעה** "your seed ... her seed" (Gen 3:15)	**אולאדך ... אולאדהא**	ولدك ... ولدها (S2, S4)			**נסלך ... נסלהא** (SP)	نسلك ... نسلها
6.	**ישופך** "he shall bruise you" (Gen 3:15)	**יטו[ן]**	يطا/يطا ... ويدوسه (S2, S4)	يطا ... ويدوسك (OR57)		**ישדכ׳ך** (SP)	يسحقك/يتعقبك
7.	**עצבונך ... בעצבון** "your pain ... in pain" (Gen 3:16)	**אוגאעך ... באוגאע**	اوجاعك ... بالوجع (S2, S4)	اوجاعك ... بالاوجاع (OR57)		**משקתך ... ובמשקה** (SP)	طلقك ... بالقساوه/ مشقّاتك ... بشقاء
8.	**שמעת לקול** "because you have listened to the voice" (Gen 3:17)	**אטעת**	طاعتك (S2, S4)	اطعت (OR57)		**קבלת קול** (SP)	سمعت لقول/من قول

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
9.	וכל יצר מחשבות לבו "and every intent of the thoughts of his heart" (Gen 6:5)	אהויה קלובהם ופכרהם	هوى فكرهم وحقدهم (S4)	هوى فكرهم وحقدهم (L)		כ׳אטר אפכאר קלובהם (Poc.395)	وجميع ضمير افكار قلوبهم/وكل ضمير حسبانات قلبه
10.	וכפרת "[cover with] pitch" (Gen 6:14)	ואטל	واطلي/واطلها (S2, S4)	واطليه (OR57)		וקפרהא (SP)	وتزفتها/وتقيّرها
11.	שנים שנים "two each" (Gen 7:15)	את[ׄ]נין את[ׄ]נין	اثنين اثنين (S2, S4)	اثنين اثنين (OR57)		אזואגא אזואגא (SP)	زوجًا زوجًا
12.	ויזכר "[he] remembered" (Gen 8:1)	וראעא[31]			وراعى (L)	ד׳כר (SP)	وذكر/ثم ذكر

31 Similarly in Gen 30:22. The only parallel there is in the London Polyglot, spelled رعى.

TABLE 3 *Christian parallels to the unique vocabulary in MS London BL OR7562* (cont.)

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
13.	ויחל "and he waited" (Gen 8:10)	ומכת[י]	فمكث (S2)	ثم مكث (OR57)		וצבר (SP)	وانتظر
14.	ערב "evening" (Gen 8:11)	אלמסא	امست/المسا (S2, S4)	المسا (OR57)	المساء (OR112)	עשא (SP)	الغروب
15.	ויהיו ימי "the days were" (Gen 11:32)	וכאן גמיע מא עאש	وكان جميع ما عاش (S2)	وكان جميع ما عاش (OR57)		וכאן עמר (SP)	وكانوا ايام/ وكانت كل ايام
16.	וימת "died" (Gen 11:32)	ת[ו]ם תופי	وتوفي (S4)			ומאת (SP)	ومات
17.	כל גוי הארץ "all the nations" (Gen 18:18)	כל קבאיל אלארץ׳	جميع قبايل الارض (S2)	كل قبايل الارض (OR57)		גמיע אמם אלארץ׳ (SP)	كل شعوب الارض

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
18.	העיר "the town" (Gen 19:15)	אלקריה	القرية (S4)	القرية (Add. 11855)		אלבלד (SP)	المدينة
19.	חלום "dream" (Gen 20:3)	ריא	ريا/رويا (S2, S4)	رويا (Add. 11855)		חלם (SP)	حلم
20.	[מאה] שערים "hundred-fold" (Gen 26:12)	כר	كر شعيرا (S4)	كر شعيرا (Add. 11855)		באלתקליל (Poc.395)[32]	ضعف
21.	נקבה "name" (Gen 30:28)	ארסם		فارسم (Add. 11855)		אשרח (Poc.395)	نُثَّ
22.	צעיף "garb" (Gen 38:14)	קנאע	وتقنعت (S4)	وتقنعت (Add. 11855)		כ׳מאר (Poc.395)	خمار

32 MS St. Petersburg RNL Ebr. II C for this verse has not survived, and in the Saadyan versions of Derenbourg's edition and the Taj the rendering is באלחזר.

TABLE 3 *Christian parallels to the unique vocabulary in MS London BL OR7562* (cont.)

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
23.	בור "dungeon" (Gen 41:14)	סגן[33]	سجن (S2)	سجن (OR57)		חבס (Poc.395)	جب
24.	יחלק "devours" (Gen 49:27)	יפרק	يفرق (S4)	يفرق (Add. 11855)		יקסם (SP)	يقسم
25.	אכלכל אתכם "I will provide for you" (Gen 50:21)	אקותכם	اقوتكم (S4)			אמונכם (Poc.395)	اكفيكم
26.	חרטמים "magicians" (Exod 8:15, 9:11)	סחרה[34]	سحرة (S2, S4)			עלמא (Poc.395)	فلاسفة

33 In other verses, e.g. Gen 39:20–23, סגן is standard equivalent of בית סהר "prison" in MS London BL OR7562, in other Saadyan versions and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

34 In Exod 7:11 סחרה is found not only in MS London BL OR7562 but also in Saadyan versions and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. In his commentary on Gen 41:8, Yefet ben ʿEli wrote אלחרטום הו אלפילסוף ... וקיל אן אלחרטמים הם אלסחרא "The magician is אלפילסוף and

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
27.	השכם "rise up early" (Exod 9:13)	באכר	فابتكر/ادلج باكرا			אדלג (Poc.395)	ادلج
28.	ותכחד "you would have been cut off" (Exod 9:15)	אלי אן תבאד	فتبيد (S2, S4)			ואגתח⟨ד⟩ת (Poc.395)	انقطعت/وتنقطع
29.	נחם "lead them" (Exod 13:17)	יסקהם			يسيقهم (OR112)	יסירכם (Poc.395)	يقدهم
30.	גאלת "you redeemed" (Exod 15:13)	מלכתהם			ملكتهم (OR112)	פככתהם (Poc.395)	فككت

it was said that the magicians are אלסחרא" (Frank 2004:289–290). Both translations appear in the Samaritan dictionary *Hammelīṣ* (Ben-Ḥayyim 1957 II:467).

TABLE 3 *Christian parallels to the unique vocabulary in MS London BL OR7562* (cont.)

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
31.	בעזרי "my help" (Exod 18:4)	נצריי	نصرني/ عوني وناصري (S2, S4)			פי עוני (Poc.395)	في عوني
32.	יגף "injures" (Exod 21:35)	נטח[35]	نطح (S2, S4)			צדם (Poc.395)	يصدم
33.	יחרם "shall be destroyed" (Exod 22:19)	פליהלך	يهلك/فليهلك (S2, S4)			פליתלף (Poc.395)	يصطلم
34.	וירא "when he saw" (Exod 32:5)	ולמא פזע[36]	وفزع (S4)			ראי (SP)	ونظر/فنظر

35 In Saadyan versions, נטח also represent the Masoretic Hebrew יִגַּח "gores" alternating with יכה "hits" in the Samaritan Hebrew Pentateuch (Exod 21:28).

36 Not only does the translation of this word in MS London BL OR7562 and MS Sinai Arabic 4 employ a different word than Arabic versions, it reflects a deviant interpretation of the word וירא as "he was fearful" instead of "he saw."

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
35.	ונחלתנו "give us the inheritance" (Exod 34:9)	ואנחלנא			وانحلنا (OR112)	ואצטפנא (Poc.395)	ولترفق بنا/وترفق بنا
36.	ארבעים יום וארבעים לילה "forty days and forty nights" (Exod 34:28)	ארבעין יומא בליאליהא	اربعين يوما وليالها (S4)			ארבעין יומא וארבעין לילה (Poc.395)	اربعين يوما/نهارا واربعين ليله
37.	והשליך אתו "cast it" (Lev 1:16)	וירמיה	ويرمي بها[37] (S4)			ויטרחהא (Poc.396)	ويلقيه
38.	ערפו "its neck" (Lev 5:8)	ענקה	عنقه (S4)			קפאה (Poc.396)	عرفه

37 The personal pronoun in the feminine singular conforms to the Masoretic Hebrew reading וְהִשְׁלִ֫יךְ אֹתָ֫הּ. The personal pronoun is the masculine singular in the Samaritan Hebrew version והשליך אתו.

TABLE 3 *Christian parallels to the unique vocabulary in MS London BL OR7562* (cont.)

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
39.	תוקד "will be kept burning" (Lev 6:2)	תשעל	مشتعلة (S4)			תקד (Poc.396)	تتقد
40.	ההלך "that walks" (Lev 11:20)	אלדאב	التي تدب (S4)			אלסאלך (Poc.396)	الماشي
41.	השרצת "that swarm" (Lev 11:46)	אלסאעיה			ساعية (OR112, L)	אלדאבה (Poc.396)	الدابة
42.	ספחת, מספחת "scab, rash" (Lev 13:2,6, 14:56)	בהק	بهقة/بهق (S2, S4)[38]			עארצ׳ה (Poc.396)	قشرة

38 Also حزازة in MS Sinai Arabic 2 for מספחת in Lev 13:6.

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
43.	יקרא, ויקרא "cry" (Lev 13:45, Num 12:5)	ידעא, ודעא	ويدعوا نفسه (S4) فدعا (S2, S4)			וינאדי ונאדי (Poc.396, SP)	ينادي, ونادى/ونادا
44.	ונכרת, ונכרתה "shall be cut off" (Lev 17:9, 19:8)	פליהלך, פתהלך	يهلك, وتهلك (S4)			פינקטע (Poc.396)	فليقطع
45.	תגלה "uncover" (Lev 18:7)	תסתגלי	تجتلى (S2)			תכשף (SP)	تكشف
46.	שאר "blood relative, flesh" (Lev 18:12,13,17)	קראבה	قرابة (S2, S4)			נסיבה (SP)	بشر
47.	זמה "depravity" (Lev 18:17, 19:29, 20:14)	פצ׳יחה	فضيحة (S4)			פאחשה (SP, Poc.396)	زنا /فاحشة

TABLE 3 *Christian parallels to the unique vocabulary in MS London BL OR7562* (cont.)

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
48.	חרש "deaf" (Lev 19:14)	אלאח׳רץ[39]	اخرص\الاخرس (S2, S4)			אצמא (Poc.396)	اصما/اصم
49.	תשא פני "[you shall not] render an unfair decision" (Lev 19:15)	תאח׳ד[׳] וגה	تاخذوا بوجه (S2)			תחאבין (Poc.396)	ترفض حضرة
50.	דל "poor" (Lev 19:15)	מסכין	مسكين (S2, S4)			פקירא (Poc.396)	ضعيف
51.	והדרת "honor" (Lev 19:32)	ותכרם	واكرم (S2, S4)			ואבתהג (SP)	وتبهج

39 On the *tafḫīm* "emphatization" in this word, see § 4.3 and § 5.2.

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
52.	ונכרתו "shall be cut off" (Lev 20:17)	פליבאדא[40]	فليبدا (S2)			פינקטעאן (Poc.396)	فليقطع
53.	לרצונכם "it may be acceptable in your favor" (Lev 22:29)	ללתקבל	للتقبل/مقبولة (S2, S4)			מא ירתצ׳א מנכם (Poc.396)	فبرضاكم
54.	במועדם, בעתם "at the appointed time" (Lev 23:4, 26:4)	פי חינהם, פי חינהא	في حينهن، في حينه (S2)			פי אוקאתהא (SP)	في اوقاتها
55.	עמר "sheaf" (Lev 23:10)	ד[ו]ראע	ذراع (S2)			ג׳מר (Poc.396)	غمر

40 The same verb, נכרת, is translated twice by הלך as in MS Sinai Arabic 4 (noted above in Lev 17:9, 19:8) and once by באד as in MS Sinai Arabic 2.

TABLE 3 *Christian parallels to the unique vocabulary in MS London BL OR7562* (cont.)

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
56.	עצרת היא "it is a gathering" (Lev 23:36)	וכונו מגתמעין	وكونوا مجتمعين (S2)			ואמכת׳ו פי קדסה (SP)	حبس هو/حبسة هي
57.	חג "festival" (Lev 23:39)	אעיאד	عيد (S2, S4)			חג (SP)	حج
58.	מערב עד בוקר "from evening to morning" (Lev 24:3)	מן חין ימסי אלי חין יצבח	من حين يمسى الى حين يصبح (S2)			מן אלליל אלי אלצבח (Poc.396)	من العشا/العشي الى الغداة
59.	ספיחי "aftergrowth" (Lev 25:5)	ומא נבת בעד	وما نبت بعد (S2)			וכ׳לף (SP)	اخلاف
60.	נשך "interest" (Lev 25:36,37)	אגרה, אגר	اجر (S2)			עינה (SP)	عينة

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
61.	לחם "food" (Lev 26:5,26, Num 15:19, 28:2)	ח׳בז	خبز (S2, S4)			טעאם (SP)	طعام, غذاء
62.	חיה רעה "vicious beasts" (Lev 26:6)	דואב אלסו	دواب السو (S2)			שר אלחיואן אלמפסד (SP)	لوحش الخبيث
63.	דבר "pestilence" (Lev 26:25)	מות	موت (S2, S4)			ובא (SP)	وباء
64.	טוב ברע או רע בטוב "good for bad or bad for good" (Lev 27:10)	אלצאלח באלטאלח ואלטאלח באלצאלח	الصالح بالطالح واللطالح بالصالح (S2)			גיד ברדי ולא רדי בגיד (Poc.396)	جيدا بردي ولا رديا بجيد

TABLE 3 *Christian parallels to the unique vocabulary in MS London BL OR7562* (cont.)

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
65.	על ידו לצבאתם[41] "by his own hand, according to their armies" (Num 1:52)	לוגה עדתה ואת[']קאלהם	لوجه عدتهم واثقالهم (S2)			פי מרכזה עלי גיושהם (SP)	على مرتبته/رتبته لجيوشهم
66.	ירך "side" (Num 3:29)	אקצי	اقصا (S2)			גאנב (SP)	ركن
67.	בנסע "sets out" (Num 4:5,15)	אד[']א ארתחלת, ארתחל	اذا ارتحل			ענד רחיל (SP)	عند رحيل
68.	פרכת המסך "the screening curtain" (Num 4:5)	וגה באב אלסתר	وجه باب الستر (S2)			אלסגף אלמסתור (SP)	مقرمة السجف

41 The Masoretic Hebrew reading is עַל־דִּגְלוֹ לְצִבְאֹתָם "by his own standard, according to their armies."

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
69.	ופרשו "spread" (Num 4:6)	ויקרמון	ويقرمون (S2)			ויבסטו (Poc.396)	ويبسطوا
70.	מכסה "covering" (Num 4:11)	קראם	قرام (S2)			ג׳שא (SP)	غطا/غطاء
71.	לאשר אשם לו "whom he has wronged" (Num 5:7)	אלד[']י להם ח[']טיה	من له الخطية والسرقة (S2)			מן ט׳למה (SP)	للذي الاثم له
72.	כל ימי אשר "as long as" (Num 9:18)	מא דאם	ما دامت (S2, S4)			טול מדה מא (SP)	كل الايام التي
73.	מקשה "of hammered work" (Num 10:2)	סביכתין	سبيكتين (S2)			מצמתין (SP)	ضربا
74.	חנם "free" (Num 11:5)	בע׳יר ת[']מן	بغير ثمن (S2)			מגאנא (SP)	رغدا

TABLE 3 *Christian parallels to the unique vocabulary in MS London BL OR7562* (cont.)

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
75.	יבשה "dry" (Num 11:6)	כרבת	كربت (S2)			יאבסה (SP)	يابسة
76.	כטעם לשד השמן "as the taste of a cake baked in oil" (Num 11:8)	כאלמעגון באלסמן	كالمعجون بالسمن (S2)			חלאוה בדסם (SP)	كطعم الضرع السمين
77.	אפכם "your nostrils" (Num 11:20)	מנאח׳רכם	مناخركم (S2)			אנפאכם (Poc.396)	انافكم
78.	מאסתם "rejected" (Num 11:20, 14:31)	ארד[׳]לתם, רד׳לתם	رذلتم (S2)			זהדתם (Poc.396)	ازدريتم/رفضتم

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
79.	רגלאי[42] "on foot" (Num 11:21)	רגל משאה	رجل ماشين (S2)			ראגל (Poc.396)	رجاجيل
80.	תמונת "image" (Num 12:8)	מחמדה	محمدة (S2)			צור (SP)	اشباح
81.	שמעו את שמעך "who have heard your fame" (Num 14:15)	סמעון[43] באסמך	سمعوا باسمك (S2)			סמעו אכ׳בארך (SP)	يسمعوا/سمعوا بخبرك
82.	שאלה "to Sheol" (Num 16:30,33)	אלי אלגחים	الى الجحيم (S4)			אלי אלת׳רי (SP)	الى الثرى

42 Masoretic text: רַגְלִ֔י.
43 On the form סמעון, see § 5.2 above.

TABLE 3 *Christian parallels to the unique vocabulary in MS London BL OR7562* (cont.)

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
83.	ויגמל [שקידים] "bore [almonds]" (Num 17:23)	ואת[']מר	واثمرت (S4)			עקדת (SP)	وعقد
84.	מים חיים "living/ fresh water" (Num 19:17)	מא חי	ما حي (S2)			מא נביע (SP)	ماء عذبا
85.	פתי[44] "sides" (Num 24:17)	גבאברה[45]	جبابرة (S2, S4)			גהאת (SP)	جهات

44 Masoretic text: פַּאֲתֵי.

45 This variant translation reflects a different interpretation of the word. In MS London BL OR7562, Num 24:16–25 has many words that follow readings found only in MSS Sinai Arabic 2 and 4, several of which reflect different readings/interpretations of the text. While **גבאברה** probably reflects a Christian tradition, in our manuscript the Masoretic וְצִים "ships" (Num 24:24) is rendered by ויח׳רגון, representing the Samaritan reading **יוציאם** "will send them out." This reading is also reflected by يخرج in MSS Sinai Arabic 2 and 4 and probably reflects a certain Christian tradition as well.

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
86.	מסכיתם[46] “molten images” (Num 33:52)	מסגודהם	مساجدهم (S2)			מסבוכהם (SP)	مسبوباتهم
87.	תתנחלו אתה בגורל “receive by lot” (Num 34:13)	תקסמון באלסהאם	قسموا ... بالسهام/ تقسم لكم بالسهام (S2, S4)			תוזעוה באסהם (Poc.396)	تنتحلوها باسهم
88.	השליך עליו בצדיה, בלא צדיה “threw something at him lying in wait/not lying in wait, on purpose /unintentionally” (Num 35:20,22)	רמאה במכר, רמאה במא כאן מן ע׳יר מכר	رماه بمكر, رماه بغير مكر (S4)			טרח עליה שיא בתעמד, טרח עליה אית אניה בלא תעמד (SP)	القى عليه قصدا, القى عليه اية الة بغير عمد

46 Masoretic text: מַסֵּכֹתָם.

TABLE 3 *Christian parallels to the unique vocabulary in MS London BL OR7562* (cont.)

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
89.	ולא מבקש רעתו "and did not seek his harm" (Num 35:23)	ולם יריד לה סוא	ولم يرد به سوا (S4)			ולא טאלב שרה (SP)	ولا طالب سيئته
90.	יובל "jubilee" (Num 36:4)	רגעה	رجعة (S2)			יובל (Poc.396)[47]	يوبيل
91.	שטרים "officials" (Deut 1:15)	כתאבא	كتابا (S2, S4)			ערפא (SP)	عرفا/عرفاء
92.	סמל "figure" (Deut 4:16)	גנס	جنس (S2, S4)			שכ׳ץ (SP)	شخص

47 This verse does has not survived in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C; the translation of יֹבֵל in other Saadyan versions is טלאק (Derenbourg's edition) and אטלאק (the Taj).

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
93.	שכבך "you lie down" (Deut 11:19)	רקאדכם	ارقدتم (S4)			ניאמך (SP)	نومك
94.	בני בליעל "scoundrels" (Deut 13:14)	קום ד[ו]ו גהל			قوم ذؤو جهل (OR112)	קום כפאר (SP)	دوي الراي/الغي
95.	הייטב "thoroughly" (Deut 17:4)[48]	נעמא	نعما (S4)			גידא (SP)	حسنا
96.	בדרכיו "in his ways" (Deut 19:9)	פי סבלה	سبيله (S2)			פי טרקה	في طرقه
97.	ירך "falter" (Deut 20:3)	תכסרוא	تنكسر (S2, S4)			תרק (SP)	ترق/تضعف

48 Masoretic text: הֵיטֵ֑ב.

TABLE 3 *Christian parallels to the unique vocabulary in MS London BL OR7562* (cont.)

	Hebrew word/phrase	MS London BL OR7562	Early Christian	Christian Saadyan	Coptic Saadyan	Saadyan	Samaritan Arabic
98.	צעקה “cried” (Deut 22:24)	תסתע׳ית׳	تستغث (S4)			תצרך׳ (SP)	تصرخ
99.	ואמר “and says” (Deut 25:8)	ות׳בת עלי אלקול	فان ثبت على قوله (S4)			וקף עלי אלקול (SP)	ويقول
100.	ינצו “struggling” (Deut 25:11)	תשאגרא	شاجرا (S2, S4)		تشاجر (OR112, L)	תנאצא (SP)	يختصما/يختصم

The next example seems to convey a hybrid of the Saadyan rendering and the Christian rendering found in MS Sinai Arabic 2:

Num 32:5: אם מצאנו חן בעיניך "if we have found favor in your sight."

MS London BL OR7562: אן כאן לנא חצ[׳](<ט׳)א ענדך
Saadyan renderings (MS Oxford Bodl. Poc. 396): פאן וגדנא חט׳אא ענדך
MS Sinai Arabic 2: فان كان لنا عندك مودة

As mentioned, MS London BL OR7562 contains about 150 additions to the text, with no parallels in other Saadyan versions or in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. About a fifth of them do have parallels in Christian Arabic versions. These extensions to the Hebrew text may fill contextual gaps (Gen 13:9, Lev 24:23, Num 1:23); add interpretive words and phrases (Lev 19:6, 20:25, 27:32, Num 4:35,43, 6:2); or reflect other translation traditions or combinations with other translation traditions (Gen 6:9, Exod 9:21, 22:26, Num 20:2), which are sometimes more literal (Exod 11:4). Because these extensions are not found in the Samaritan Hebrew Pentateuch, they presumably follow other traditions; some at least seem to be of Christian origin. The following additions found in the Arabic column of MS London BL OR7562 are paralleled only in the Christian sources of all the versions I examined.[49]

1. Gen 6:9 נח איש צדיק "Noah was a righteous man."
   MS London BL OR7562: **וכאן שאן** נוח **אנה כאן** רגלא תקיא "and Noah's **condition was that he** was a righteous man."
   MS Sinai Arabic 2: وكان شانه انه كان رجل ثقي "and **his condition was that he** was a righteous man."
2. Gen 13:9 אם השמאלה והימינה ואם הימינה והשמאלה "if to the left, [then I will go] to the right, of if to the right, [then I will go] to the left."
   MS London BL OR7562: **אן שית** יסרה או ימנה או יסרה "**if you wish** to the left, [then I will go] to the right, of if to the right, [then I will go] to the left."
   MS Florence BML OR57: فاختار منها ما تشا فان اخترت اليمين سكنت انا الشمال وان اخترت الشمال سكنت انا اليمين "**choose from it whatever you wish**, and if **you choose**

49 The additions and extensions are displayed in boldface. As previously indicated, the Christian versions examined are MSS Sinai Arabic 2 and 4, MS Florence BML OR57 (Genesis) and MS London BL Add. 11855 (Genesis), and MS Florence BML OR112 and the London Polyglot.

to the right, [then] **I will dwell** in the left, or if **you choose** to the left, [then] **I will dwell** in the right."[50]

3. Exod 9:21 ואשר לא שם לבו "but he who paid no regard to."
MS London BL OR7562: ומן **לם יפכר** ולם יגעל באלה "but he who **did not give a thought and** paid no regard to."
MS Sinai Arabic 4: ... والذي لم يفكر في "but he who **did not give a thought to** ..."
4. Exod 22:26 כי חנון אנכי "for I am gracious."[51]
MS London BL OR7562: אני רווף **רחמאן** "for I am gracious (and) **merciful**."
MS Sinai Arabic 2: اني رحيم "for I am **merciful**."
MS Sinai Arabic 4: لاني رؤوف رحيم "for I am gracious (and) **merciful**."[52]
5. Lev 19:6 באש ישרף "shall be burned with fire."
MS London BL OR7562: פאחרקוה באלנאר **לא יוכל** "burn it with fire; it **shall not be eaten**."[53]
MS Sinai Arabic 4: يحرق بالنار ولا يوكل "shall be burned with fire, **and shall not be eaten**."
6. Lev 20:25 בבהמה "by beast."
MS London BL OR7562 באלדואב **אלמחרמאת** "by **forbidden** beast."[54]
MS Sinai Arabic 2: بالدواب المحرمات "by **forbidden** beast."
7. Lev 24:23 וירגמו אתו אבן "and stoned him with stone."
MS London BL OR7562: פרגמוה כל ואחד חגר **פמאת** "and stoned him with stone **and he died**."
MS Sinai Arabic 4: ورجموه بالحجارة ومات "and stoned him with stone **and he died**."
8. Lev 27:32 השבט "rod."
MS London BL OR7562 **עצא אלראעי** "shepherd's crook."
MS Sinai Arabic 2, MS Sinai Arabic 4: عصا الراعي "shepherd's crook."

---

50 Note the inversion between left and right in this reading. MS Sinai Arabic 2 conveys the lexical variant ان اردت, which is also found in Yefet ben ʿElī's Karaite translation (according to Zawanowska's edition).

51 Masoretic text: כִּֽי־חַנּ֥וּן אָֽנִי.

52 The second adjective seems to reflect an Aramaism. Cf. Peshitta: ܡܛܠ ܕܡܪܚܡܢܐ ܐܢܐ. This reading can thus be deemed a hybrid of an Arabic translation of Hebrew חנון "gracious" and an Aramaism. However, note that this hybrid was not original to MS London BL OR7562 but is found already in MS Sinai Arabic 4.

53 Cf. e.g., Lev 7:19 לא יאכל "shall not be eaten."

54 Cf. the use of חלאל "permitted" and חראם "forbidden" in a similar context in Yefet ben ʿElī's commentary on Deut 14:11–20 (Frank 2004:267–271).

9. Num 1:23 תשעה וחמשים אלף ושלש מאות "nine and fifty thousand and three hundred."
MS London BL OR7562: תסעה וח׳מסין אלף ות[׳]לת[׳] מאיה **רגל** "nine and fifty thousand and three hundred **men**."
MS Sinai Arabic 4: تسعة وخمسين الفا وثلثماية رجل "... **men**."

10. Num 4:35,43 לעבדה "for work."
MS London BL OR7562 **יסתטיע אן** יעמל (Num 4:35), **יס⟨ת⟩טיע אן** יח׳דם (Num 4:43) "who will be able to work."
MS Sinai Arabic 2: يستطيع يعمل "who **will be able** to work" (Num 4:35), but كل من يعمل "who will work" (Num 4.43) without the verb يستطيع.
Compare the additions in the following variant renderings, which employ different verbs:
MS Sinai Arabic 4: كل من يقدر ان يعمل عملا (Num 4:35), كل من يقوي ان يعمل عملا (Num 4:43) "who **will be able** to work."

11. Num 6:2 להזיר לה׳ "to dedicate himself to God."
MS London BL OR7562: אן יתנסך **ויחרם** ללה "to dedicate himself and **become sanctified** to God."
MS Sinai Arabic 2: الحرمة وتطويعا فليحرم "sanctity and submission and **he will become sanctified** to God."
Compare the following variant rendering:
MS Sinai Arabic 4: صير على نفسه سنا محرما "endured **being sanctified**."

12. Num 20:2 ולא היה מים לעדה "and there was no water for the congregation."
MS London BL OR7562: ולם יכן הנאך מא **ישרבון** אלקום "and there was no water for the congregation **to drink**."
Compare the following variant renderings:
MS Sinai Arabic 2: ولم يكون للشعب ما يشربون "and there was no water for the congregation **to drink**."
MS Sinai Arabic 4: ولم يجد للشعب ما للشرب "and there was no water for the congregation **to drink**."[55]

13. Deut 9:2 מי יתיצב "who will stand up?"
MS London BL OR7562 מן **יקדר** יקאום "who **can** stand up?"
MS Sinai Arabic 2: ان احد لا يقدر وان يقاوم "no one **can** stand up."
MS Sinai Arabic 4: ما يقدر انسان ان يقوم "no man **can** stand up."

14. Deut 24:14 עני ואביון "poor and needy."
MS London BL OR7562: **ולא סימא** צ׳עיף ומסכין "and **especially** poor and needy."
London Polyglot: ولا سيما ضعيف او مسكين "and **especially** poor or needy."

55 The reading in MS London BL OR7562 seems to be a combination of the Saadyan rendering ולם יכן מא ללגמאעה (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C) and the Christian renderings.

7.2 Parallels to Karaite Arabic Bible Translations in MS London BL OR7562

As stated in § 7 above, about ten percent of the unique vocabulary and additions found in MS London BL OR7562 have parallels in the extant portions of the Karaite translations by Yefet ben ʿElī[56] and/or Yeshuʿa ben Yehuda.[57] These parallels may reflect Samaritan–Karaite contact[58] or a common source. The latter possibility is supported by several instances of parallels in both Karaite and Christian sources.

Here are several lexical correspondences between MS London BL OR7562 and the translations by Yefet ben ʿElī or Yeshuʿa ben Yehuda:

1. Gen 13:5 היה "was."
   MS London BL OR7562: צאר.
   Yefet ben ʿElī (Zawanowska's edition): צאר.[59]
2. Gen 15:2 ובן משק ביתי "the one in charge of my household."
   MS London BL OR7562: ואלולי אלד[׳]י ידבר מנזלי.
   Yeshuʿa ben Yehuda (Yeshuʿa ben Yehuda's commentary on part of Genesis):[60] فان تدبير منزلي.[61]
3. Gen 17:17 ויפל "fell."
   MS London BL OR7562: פסקט.
   Yefet ben ʿElī (Zawanowska's edition): פסקט.[62]
4. Gen 18:2 אנושים "people."[63]

---

56 Sources checked for Yefet ben ʿElī's translations are Frank's edition of various translations of and commentaries on the Pentateuch by Yefet ben ʿElī; Kahle's edition of Yefet ben ʿElī's translation of Gen 8, 9:18–27 Yefet ben ʿElī's commentary on Num 23:6–24:25 (the oracles of Balaam); Zawanowska's edition.

57 Sources checked for Yeshuʿa ben Yehuda are MS London BL OR2544; MS London BL OR2545; MS London BL OR2546; Yeshuʿa ben Yehuda's commentary on part of Genesis. ʿAlī b. Sulaymān's commentary on Genesis yielded no parallels.

58 Cf. Schwarb 2013, who cites parallels to Karaite versions in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

59 But כאן in other Saadyan sources and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

60 Loewenstamm 2008:184.

61 Saadyan sources וד׳ו קיאד מנזלי; the early Samaritan Arabic translation and its later revision وابن/ابن المستولي على بيتي.

62 Saadyan sources פוקע; the early Samaritan Arabic translation and its later revision و/فخر.

63 Masoretic text: אֲנָשִׁים.

MS London BL OR7562: אנאס.
Yefet ben ʕElī (Zawanowska's edition): אנאסי.[64]

5. Gen 19:31 ארץ "land" (2 occurrences).
MS London BL OR7562: twice עאלם.
Yefet ben ʕElī (Zawanowska's edition): ארץ׳, עאלם.[65]

6. Exod 5:14 כליתם "completed."
MS London BL OR7562: תתמוא.
Yeshuʕa ben Yehuda (MS London BL OR2545): تممتم.[66]

7. Exod 7:23 ולא שת לבו "paying no regard."
MS London BL OR7562: ולם יגעל באלה.
Yeshuʕa ben Yehuda (MS London BL OR2545): وما جعل باله.[67]

8. Exod 21:30 כפר "ransom."
MS London BL OR7562: פדי.
Yeshuʕa ben Yehuda (MS London BL OR2545): فدا.[68]

9. Exod 28:43, 33:7 אהל מועד "the tent of meeting."
MS London BL OR7562: מצ׳רב אלמיעאד.
Yeshuʕa ben Yehuda (MS London BL OR2545): مضرب الميعاد.[69]

10. Lev 11:21 כרעים "jointed legs."
MS London BL OR7562: רכב.
Yefet ben ʕElī (Frank's edition of various translations of and commentaries on the Pentateuch by Yefet ben ʕElī): רכב.[70]

11. Lev 11:21 לנתר "leap."
MS London BL OR7562: ליקפז.
Yefet ben ʕElī (Frank's edition of various translations of and commentaries on the Pentateuch by Yefet ben ʕElī): יקפז.[71]

12. Num 24:14 הנני "behold."
MS London BL OR7562: ה(א/!)וד[׳]אני.

64 Saadyan sources נפר; the early Samaritan Arabic translation and its later revision رسل.

65 Saadyan sources בלד; the early Samaritan Arabic translation and its later revision ارض.

66 Saadyan sources תכמלו; the early Samaritan Arabic translation and its later revision تكمّلوا/تنهوا.

67 Saadyan sources ירד באלה; the early Samaritan Arabic translation and its later revision يصرف قلبه.

68 Saadyan sources and the early Samaritan Arabic translation and its later revision דיה.

69 Saadyan sources and the early Samaritan Arabic translation and its later revision כ׳בא אלמחצ׳ר.

70 Saadyan sources כרעין/כרעאן; the early Samaritan Arabic translation and its later revision مبارك.

71 Saadyan sources ליתב׳/ו; the early Samaritan Arabic translation and its later revision للطفر.

Yefet ben ʿElī (Yefet ben ʿElī's commentary on Num 23:6–24:25 [the oracles of Balaam]): הוד׳אני.[72]

13. Num 24:14 באחרית הימים "in the end of the days."
MS London BL OR7562: פי אח׳ר אלזמאן.
Yefet ben ʿElī (Yefet ben ʿElī's commentary on Num 23:6–24:25 [the oracles of Balaam]): פי אכ׳ר אלזמאן.[73]

14. Num 24:19 מעיר "from a city."
MS London BL OR7562: מן אלבלדה.
Yefet ben ʿElī (Yefet ben ʿElī's commentary on Num 23:6–24:25 [the oracles of Balaam]): מן אלבלד.[74]

15. Num 32:13 הרע "evil."
MS London BL OR7562: אלקבאיח.
Yeshuʿa ben Yehuda (MS London BL OR2546): القبيح.[75]

Now we have several examples of lexical correspondence between MS London BL OR7562 and both Karaite and Christian sources, which differ from Saadyan versions in Hebrew letters and from the early Samaritan Arabic translation and its later revision:

1. Gen 8:11 ערב "evening."
MS London BL OR7562: אלמסא.
Yefet ben ʿElī (Kahle's edition of Yefet ben ʿElī's translation of Gen 8, 9:18–27): אלמסא.
Christian renderings: المسا (Christian Peshitta tradition: MS Sinai Arabic 4), امست (Christian Peshitta tradition: MS Sinai Arabic 2), المسا (Saadyan adaptation from the Peshitta tradition: MS Florence BML OR57), مساء (Coptic Saadyan adaptation: MS Florence BML OR112).[76]

2. Gen 16:8 גברתי "my mistress."
MS London BL OR7562: סתי.
Yefet ben ʿElī (Zawanowska's edition): סתי.

72 Saadyan sources and the early Samaritan Arabic translation and its later revision הא אנא.

73 Saadyan sources פי אכ׳ר אלאיאם; the early Samaritan Arabic translation and its later revision في عاقبة الايام.

74 Saadyan sources מן אלקרי; the early Samaritan Arabic translation and its later revision من المدينة.

75 Saadyan sources אלשר; the early Samaritan Arabic translation and its later revision سوءا/سوا (both indefinite).

76 But עשא in Saadyan versions in Hebrew letters and الغروب in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

Christian rendering: ربتي and ستي above the line (Christian Peshitta tradition: MS Sinai Arabic 2).[77]

3. Gen 19:30 וישב "dwelt."
   MS London BL OR7562: פגלס.
   Yefet ben ʿElī (Zawanowska's edition): וגלס.
   Christian rendering: فجلس (Christian Peshitta tradition: MS Sinai Arabic 4).[78]
4. Gen 21:12,17,19 נער "boy."
   MS London BL OR7562: ע׳לאם.
   Yefet ben ʿElī (Zawanowska's edition): ג׳לאם.
   Christian renderings (Gen 21:19 and partly Gen 21:12,17): غلام (Christian Peshitta tradition: MS Sinai Arabic 2 and MS Sinai Arabic 4; Saadyan adaptations from the Peshitta tradition: MS Florence BML OR57, MS London BL Add. 11855).[79]
5. Num 15:19 לחם הארץ "food of the land."
   MS London BL OR7562: ח׳בז אלארץ[׳].
   Yeshuʿa ben Yehuda (MS London BL OR2546): خبز الارض.
   Christian rendering: خبز الارض (Christian Peshitta tradition: MS Sinai Arabic 4).[80]

Another Karaite vestige in MS London BL OR7562 is its use of דיואן "book" (Num 5:23 in MS London BL OR7562 and Deut 29:20 in MS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178). In addition, the verb דון, derived from the same root, appears with the meaning "set, read [the Torah]" only in MS London BL OR7562 (Deut 4:44). דיואן is found in other sources of Saadya's *Tafsīr*,[81] but its association with ספר תורה is unique to MS London BL OR7562. This term, whose etymology is Persian,[82] recalls the special Karaite term مدوّن, interpreted as "recorder, editor, collector and compiler of the Bible," which generally refers to Moses with regard to the Pentateuch, but also to later editors, collectors, and compilers of that text. דיואן was also used in Rabbanite literature, especially

77 But סידתי in Saadyan versions and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

78 But פאקאם in Saadyan versions and وسكن in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

79 But צבי in Saadyan versions and فتى in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

80 But טעאמה/טעאם אלבלד in Saadyan versions and غذا/غذاء الارض in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

81 Ps 69:29, Esth. 2:23, Dan 7:10 (according to Ratzaby 1985:150).

82 Ratzaby 1985:150, and see § 5.5 above.

in later periods, so it is not exclusively Karaite.[83] But the specific sense of a written biblical book echoes the special Karaite use of ديوان "compilation, collection," دوّن (and its infinitive تدوين) "record, compile, make a selection," and مدوّن "compiler-editor."[84]

Another interesting parallel is the Persian word דריזג, found in MS London BL OR7562 in Exod 32:4, for Hebrew חרט "mold" or "graving tool."[85] It was also used by Yefet ben ʿElī and is found in the 10th-century dictionary by the Karaite David ben Abraham al-Fāsī in reference to that verse.[86]

Another feature that suggests a possible Karaite–Samaritan connection as well as a link with pre-Saadyan translations is the first hand's occasional use of איא to translate the Hebrew particle את before definite direct objects, as listed below.[87] In MS London BL OR7562 it is found only before personal pronouns, and mostly in accordance with Classical Arabic rules, namely before the second object of a single verb or when the direct object is placed before the verb for emphasis.[88] Hence it may represent the post-Classical character of the original scribe's language in MS London BL OR7562 rather than a link to Karaite or pre-Saadyan Bible translations.

1. Gen 29:27, 30:28 ואתנה/ואתן[89] לך גם את זאת "I will give it to you/I will give" ואעטיך איאהא.
2. Exod 16:32 בהוצאי אתכם "when I brought them out" ענד אח׳ראגי איאה̱ם.
3. Exod 29:33 יאכלו אתם "they shall eat them" יאכל איאהם.
4. Lev 7:9 המקריב אתה "that offers it" אלמקרב איאהא.
5. Lev 7:35 הקריבו אתם "he offered them" תקריבה איאהם.
6. Lev 7:36 משחו אתם "he anointed them" מסחתה איאהם.
7. Lev 11:3 אתה תאכלו "you shall eat it" איאהא תאכלו.
8. Lev 11:9 ואת זה תאכלו "you shall eat it" איאה תאכלון.
9. Lev 11:33 ואתו תשברו "you shall break it" ואיאה תכסרון.
10. Lev 14:11 את האיש המטהר ואתם "the man to be purified and them" אלאנסאן אלמטהר ואיאהא.

---

83 Blau 2006:224.

84 Simon 1991:88–93; Polliack & Schlossberg 2001a:22, 27–34; Ben-Shammai 2010; Goldstein 2011:119–138; Zawanowska 2012:27–57, 140–151, 2014.

85 See discussion of this word among other words of Persian origin in § 5.5 above.

86 Blau 2006:210.

87 Blau 1992a:32–33; Tobi 1993:89–90; Polliack 1997:286; Hopkins 2002:372–373; Vollandt 2013a:184.

88 Wright 1896 I:103–104.

89 Masoretic text of Gen 29:27: וְנִתְּנָ֤ה.

11. Lev 23:43 בהוצאי אתם "when I brought them out" ענד אח׳ראגי איאהם.
12. Num 10:29 אתו אתן לכם "I will give it to you" אנא מעטיכם איאה.
13. Num 14:8 ונתנה לנו "he will give it to us" ואעטאנא איאהא.
14. Num 18:6 נתנים ... לכם "I will give them to you" ואעטיתכם איאהם.
15. Num 18:8 לך נתתים "I will give them to you" אעטיתך איא^הם.
16. Num 18:19 נתתי לך "I will give it to you" אעטיתך איאה.
17. Num 33:53 נתתי את הארץ "I will give it to you" אעטיתכם איאה.
18. Deut 1:36 ולו אתן "I will give it" ואעטי איאה.
19. Deut 1:39 ולהם אתננה "I will give it to them" ואעטיהם איאהא.
20. Deut 2:19 נתתיה "I have given it to them" אעטיתהם איאה.
21. Deut 4:26 לרשתה "to possess it" לתר^ת[׳]וא איאהא.
22. Deut 6:7 ושננתם לבניך "and you shall teach them to your sons" וחפט׳ בניך איאהא.
23. Deut 13:5 ואתו תיראון ... ואתו תעבדו "and you shall fear him ... and you shall serve him" ואיאה ארהבוא ... ואיאה אעבדו.[90]
24. Deut 16:17 נתן לך "has given it to you" איאה (זרקך/!)רזקך.

This usage is rarely paralleled in other Saadyan versions. Four times in various versions of Saadya's *Tafsīr* the direct object introduced by the particle איא is placed before the verb for emphasis: Lev 11:33 ואיאה פאכסרו (MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot),[91] Num 10:29 איאה אעטיכם (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, and the London Polyglot in different order), and twice in Deut 13:5 ואיאה פארהבו ... ואיאה פאעבדו (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot); It is also found once when the pronoun precedes the second object of a single verb: Num 33:53 אעטיתכם איאה (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot). Parallels are found in the early Samaritan Arabic translationand its later revision in Exod 16:32, 29:33 (only in one manuscript of the early Samaritan Arabic translation), Lev 7:35,36 (in several manuscripts of the early Samaritan Arabic translation), 11:3,9,33, 14:11, 23:43, Num 10:29, Deut 13:5 (only for the second instance in this verse).

Of special interest for establishing a possible Karaite–Samaritan connection,[92] either directly or through a third party (possibly Christian), are the

90 Here the syntactic pattern of direct object preceding the verb follows the Hebrew word order. Compare the second part with إِيَّاك نَعْبُدُ وإِيَّاكَ نَسْتَعِين (Qurʾān 1:5).

91 This verse is missing from MS St. Petersburg RNL Ebr. II C.

92 As suggested in Schwarb 2013.

occasional parallels between Karaite translations, the early Samaritan translation and its later revision, and sometimes also Christian sources, that do not appear in MS London BL OR7562 or other Saadyan versions. Here are several examples.

1. Gen 12:1 לך לך "go."
   The early Samaritan Arabic translation: سر انت.
   Yefet ben ʿElī (Zawanowska's edition): סיר.[93]
2. Lev 27:29 חרם אשר יחרם "who may have been proscribed."
   Several renderings of the early Samaritan Arabic translation[94] and its later revision: مصطلم يصطلم.
   Yeshuʿa ben Yehuda (MS London BL OR2545): مصطلم يصطلم.[95]
3. Num 14:32 יפלו "will fall."
   The early Samaritan Arabic translation and its later revision: تسقط.
   Yeshuʿa ben Yehuda (MS London BL OR2546): تسقط.
   MS Sinai Arabic 2, MS Sinai Arabic 4: تسقط.[96]
4. Num 14:43 שבתם מאחרי "you have turned back."
   The early Samaritan Arabic translation: عدتم عن اتباع.
   The later revision of the early Samaritan Arabic translation: عدتم عن متابعة.
   Yeshuʿa ben Yehuda (MS London BL OR2546): عدتم من متابعة.[97]

93 Cf. תעאל מאצ׳י in MS London BL OR7562, אמץ׳ in Jewish Saadyan versions (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, the Taj) and in the later revision of the early Samaritan Arabic translation, انطلق in Coptic Saadyan adaptations (MS Florence BML OR112, the London Polyglot), امض and اذهب in Christian adaptations from the Peshitta tradition (MS Florence BML OR57, MS London BL Add. 11855), and اخرج and اذهب in the early Christian translations from the Peshitta tradition (MSS Sinai Arabic 2 and 4, respectively).

94 According to the apparatus of the early Samaritan Arabic translation in Shehadeh's edition (Shehadeh 2002 II:148).

95 Cf. חראם יחרם in MS London BL OR7562, מחלוף יסתחק אלתלף in Jewish and Coptic Saadyan versions (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, MS Florence BML OR112, the London Polyglot), حبس يحبس in the later revision of the early Samaritan Arabic translation, and حرام يحرم in the early Christian translation from the Peshitta tradition (MS Sinai Arabic 2).

96 Cf. ילקין in MS London BL OR7562, and תקע in Jewish and Coptic Saadyan versions (MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, MS Florence BML OR112, the London Polyglot; this verse has not survived in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C).

97 Cf. ח[']רגתם ען ע׳יר טאעה in MS London BL OR7562, ארתדתם/רגעתם ען טאעה in Jewish and Coptic Saadyan versions (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl.

5. Deut 2:19, 3:29 מול "opposite."
The early Samaritan Arabic translation and its later revision: مقابل.
Yeshuʿa ben Yehuda (MS London BL OR2546): مما يقابل.[98]

7.3 Parallels between the Early Christian Arabic Bible translations and the Early Samaritan Arabic Translation and Its Later Revision

Looking for parallels to the unique vocabulary of MS London BL OR7562 in Christian Arabic versions, I came across some between Christian Arabic versions and the early Samaritan Arabic translation and its later revision, which are not found in Saadyan versions or in MS London BL OR7562.[99] These are important because they may point to a direct relationship between the early Samaritan Arabic translation and its later revision, on the one hand, and Christian Arabic Bible translations and Christian Saadyan adaptations, on the other. They show that these links were not mediated by Jewish versions of Saadya's *Tafsīr* in Hebrew letters. The link to Saadyan sources has been widely discussed in the academic literature; but that to Christian Arabic versions less so.[100] These examples, as well as the presence in MS London BL OR7562 of vestiges of the early Christian Arabic translations and Christian Saadyan adaptations, support the assumption that the early Christian Arabic versions played a significant part in the composition of the early Samaritan Arabic translation and its later revision, along with a Christian adaptation of Saadya's *Tafsīr*, mostly from the Peshitta tradition, and not the Jewish version of Saadya's *Tafsīr* in Hebrew script.

Here are several examples of parallels between the early Christian Arabic versions and the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

Poc. 396, MS Florence BML OR112, the London Polyglot), انقلبتم ان (MS Sinai Arabic 2), and [قوله] اغضبتم [الرب] ورجعتم عن (MS Sinai Arabic 4).

98 Cf. המן נאחיה/מן נאחי in MS London BL OR7562, מן/ממא ילי in Jewish and Coptic Saadyan versions (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 396, MS Florence BML OR112, the London Polyglot), تلقا الى (MS Sinai Arabic 2), and حد (MS Sinai Arabic 4).

99 As in the previous sections, the comparison with Christian Arabic versions is based on MSS Sinai Arabic 2 and 4, MS Florence BML OR57 (Genesis only) and MS London BL Add. 11855 (Genesis only), and MS Florence BML OR112 and the London Polyglot.

100 See §1.5 above and Katten 1924; Kahle 1904:x–xi, 1959:54–56; Halkin 1943a; Robertson 1943:173–176; Crown 2001:23; Shehadeh 1977 I:189–193, 251, 1983:80–82, 1989b:513. Shehadeh generally allows that there was a connection between Saadya's *Tafsīr* and the early Samaritan Arabic translation and its later revision, but considers it more limited than do the other scholars mentioned here.

1. Gen 27:23 הכירו "recognized him."
Early Samaritan Arabic translation and its later revision: يعرفه.
MS Florence BML OR57: يعرف.[101]
2. Exod 2:14 אכן "surely."
Early Samaritan Arabic translation and its later revision: حقا.
MS Sinai Arabic 2: بحق.
MS Sinai Arabic 4: حقا.[102]
3. Exod 25:11,13,24,28,29, 26:35ה = 30:5, 27:6, *et passim*, וצפית אתו "overlay it."
Early Samaritan Arabic translation and its later revision: وتصفحه.
MS Sinai Arabic 4: وصفحه.[103]
4. Lev 5:22,24 על שקר "falsely."
Early Samaritan Arabic translation and its later revision: كذبا.
MS Sinai Arabic 2: كاذبا.
MS Sinai Arabic 4: كذبا
MS Florence BML OR112, the London Polyglot: باطلا كاذبا.[104]
5. Lev 6:14, 7:9 מחבת "griddle."
Early Samaritan Arabic translation and its later revision: مقلى.
MS Sinai Arabic 2: مقلى.[105]
6. Lev 26:16 מכליות עינים "that will waste away the eyes."[106]
Early Samaritan Arabic translation: مذهبات البصاير.

101 Cf. יבינה in MS London BL OR7562 and ית׳בתה in Jewish and Coptic Saadyan versions (Oxford Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, the Taj, MS Florence BML OR112, the London Polyglot [this verse has not survived in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C]) and MS Sinai Arabic 4.

102 Cf. ארי in MS London BL OR7562, and איקינאאד׳ן/אד׳א/ in Jewish and Coptic Saadyan versions (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, theTaj, MS Florence BML OR112, the London Polyglot).

103 Cf. ואטל׳ה/ואטל/ואטלהא in MS London BL OR7562, various forms of ג׳שי and once ג׳טא (Exod 25:29) in Jewish and Coptic Saadyan versions (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C; Oxford Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, the Taj, MS Florence BML OR112, the London Polyglot [Exod 25:11,13 were not preserved in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C]), and واقرمها in MS Sinai Arabic 2.

104 Cf. ט׳לם/ט׳למא in MS London BL OR7562 and באטל/באטלא in Jewish Saadyan versions (Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot only for Lev 5:24 [missing from MS St. Petersburg RNL Ebr. II C]).

105 Cf. טיגן in MS London BL OR7562 and טאבק in Jewish and Coptic Saadyan versions (Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, MS Florence BML OR112, the London Polyglot [these verses are not preserved in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C]) and in MS Sinai Arabic 4.

106 Masoretic text: מְכַלֹּות עֵינַ֫יִם.

Later revision of the early Samaritan Arabic translation: مذهبات الابصار.
MS Sinai Arabic 2: يذهب البصر.[107]

7. Num 6:7 נזר "consecration."
Early Samaritan Arabic translation and its later revision: تاج.
MSS Sinai Arabic 2 and 4: كليل.[108]

8. Num 6:26 ישא ה׳ פניו אליך "the Lord will lift up his countenance towards you."
Early Samaritan Arabic translation and its later revision: يرفع الله تواجهه اليك.
MS Sinai Arabic 2: ويرفع الرب وجهه عنك.
MS Florence BML OR112: ويرفع الله وجهه اليك.[109]

9. Num 11:33 טרם יכרת "before it was chewed."
Early Samaritan Arabic translation and its later revision: قبل ان ينقطع.
MS Sinai Arabic 4: قبل ان ينقطع.
MS Florence BML OR112: قبل ان ينقطع.[110]

10. Num 19:12,13 יתחטא "purify."
Early Samaritan Arabic translation and its later revision: يترشش.
MS Sinai Arabic 2: يرش عليه.[111]

11. Num 19:17 מים חיים "living/fresh water."

---

107 Cf. תפני אלעינין in MS London BL OR7562, מא תשב׳ץ עיונכם in Jewish and Coptic Saadyan versions (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, MS Florence BML OR112, the London Polyglot), and يطفي البصر in MS Sinai Arabic 4.

108 Arabic تاج translates the Aramaic כליל. This lexical choice, which follows the Peshitta's ܟܠܝܠܐ, is used for נזר only in this verse, as opposed to تنسك in all its other occurrences in Num 6 (verses 4,5,8,9,12,13,19,21). See also the variants כליל and כתר in the Samaritan Aramaic translation of this verse (Tal 1981 II:160–161); but the version in the Aramaic column of MS London BL OR7562 is נזר (Tal 1981 II:161). Cf. חראם in MS London BL OR7562 and נסך in Jewish and Coptic Saadyan versions (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, MS Florence BML OR112, the London Polyglot).

109 Cf. [ם]יסני אללה רחמתה אליך in MS London BL OR7562, ויקבלה בקצדה אליך in the Jewish Saadyan versions and in some of the Coptic ones (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, Ms Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot), and يقبل الرب اليكم in MS Sinai Arabic 4.

110 Cf. לם יפרע[׳]ון מן אכלה in MS London BL OR7562 and similarly لم يفرغوا من اكله in MS Sinai Arabic 2, and קבל אן ימצ׳גוה in the Jewish Saadyan versions and in some in the Coptic ones (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot).

111 Cf. ויתטהר/יטהר in MS London BL OR7562, similarly يتطهر in MS Sinai Arabic 4, and יתד׳כא in Jewish and Coptic Saadyan versions (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, MS Florence BML OR112, the London Polyglot).

Early Samaritan Arabic translation and its later revision: ما عدبا.
MS Sinai Arabic 4: الما العذب.[112]

12. Num 20:5 גפן "grapevine."
Early Samaritan Arabic translation and its later revision: كرم.
MS Sinai Arabic 4: كروم.[113]

13. Num 21:27 ותתכונן "be established."[114]
Early Samaritan Arabic translation and its later revision: وتعمر.
MS Sinai Arabic 2: وتعمر.[115]

14. Num 25:6 אחיו "his brethren."
Early Samaritan Arabic translation and its later revision: اخوته.
MSS Sinai Arabic 2 and 4: اخوته.[116]

15. Num 35:6,11,12,13,14,15,25,26,27,28,32 מקלט "refuge."
Early Samaritan Arabic translation and its later revision: ملجا.
MS Sinai Arabic 4: ملجا.[117]

---

112 See also § 84 in Table 3 in § 7.1. Cf. מא חי in MS London BL OR7562, similarly ما حي in MS Sinai Arabic 2, and מא נביע in Jewish and Coptic Saadyan versions (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, Oxford Bodl. Poc. 396, the Taj, MS Florence BML OR112, the London Polyglot; in Derenbourg's edition מאא מן נביע).

113 Cf. ענב in MS London BL OR7562, similarly عنب in MS Sinai Arabic 2, and גפן in Jewish and Coptic Saadyan versions (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, MS Florence BML OR112, the London Polyglot).

114 Masoretic text: וְתִכּוֹנֵן.

115 Cf. ותצלח in MS London BL OR7562, similarly وتصلح in MS Sinai Arabic 4, and ותהיא in Jewish and Coptic Saadyan versions (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, MS Florence BML OR112, the London Polyglot).

116 Cf. אצחאבה in MS London BL OR7562. The word is left untranslated in Jewish and Coptic Saadyan versions (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, MS Florence BML OR112, the London Polyglot).

117 Cf. מאמן/מאמנה in MS London BL OR7562, similarly امن and also حرم in MS Sinai Arabic 2, and חמי/חמא in Jewish and Coptic Saadyan versions (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, MS Florence BML OR112, the London Polyglot).

CHAPTER 8

Non-Saadyan Samaritan Arabic Versions in the First Stage of MS London BL OR7562

Background

Shehadeh studied the versions of the Samaritan Arabic translation of the Pentateuch[1] and published a critical edition of the first two of the following five types:[2]

1. The early Samaritan Arabic translation, based mainly on MS Nablus (Shechem) Samaritan Synagogue 6 (copied 1204).
2. The later revision of the early Samaritan Arabic translation, produced by ʾAbū Saʿīd (Egypt, second half of the 13th century), based mainly on MS Paris BNF Arabe 5 (copied before 1514).
3. Manuscripts of a mixed version of the previous two.
4. The Saadyan version found in MS London BL OR7562 and related manuscript fragments.
5. Later Samaritan Arabic versions based on modern Christian Arabic translations.

Readings found in the first two types are dominant in the first-stage text of MS London BL OR7562. In this chapter we investigate whether that manuscript reflects mainly the early Samaritan Arabic translation or its later revision as well. Shehadeh's distinction between them relied largely on whether the manuscripts were written in Samaritan or Arabic script, and this presents some difficulties.[3] Nevertheless, we will base our investigation on this edition, inasmuch as it is the only critical edition of the two main types of Samaritan Arabic versions of the Pentateuch.

As many scholars have pointed out, the early Samaritan Arabic translation and its later revision frequently follow Saadyan versions. This led to the hypoth-

1 Shehadeh 1977 I–II, 1989 I, 2002 II.

2 Shehadeh 1977 I:259–263, 1982:72–74, 1984:36–37, 1988:213, 1989b:503–505, 515, 1991; Vollandt 2011:60–62, 103, and see §1.5 above.

3 See the discussion of MS Manchester JRL Sam. 2 (ה in Shehadeh's edition), in §1.5 above.

 | DOI: 10.1163/9789004290792_010

esis that they evolved from Saadya's *Tafsīr*.[4] The Saadyan presence in them has been discussed extensively.[5] In the previous chapters, we have confirmed the Samaritans' acquaintance with a Christian Saadyan version and other Christian Arabic versions. Here our focus is reversed—the penetration of the first stage of MS London BL OR7562 by non-Saadyan versions of the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

In addition to the primary core—an early Christian Saadyan version and elements from other early Christian Arabic versions—the first stage of MS London BL OR7562 contains renderings—ranging from individual words to complete verses—found in the early Samaritan Arabic translation. These were probably added by a copyist after the composition of that translation.[6] Many of them are also found in the later revision of the early Samaritan Arabic translation. But, as will be demonstrated below, few instances in MS London BL OR7562 are unique to the later revision. This proves that the Samaritan Arabic version intermixed with the Saadyan version was the early translation rather than the later revision.

ˀAbū Saˁīd was aware of the use of some Saadyan version by a particular Samaritan community;[7] this may be that found in MS London BL OR7562 or in another manuscript from which it was copied. Although MS London BL OR7562 itself could have been copied before or after the creation of the revised version of the early Samaritan Arabic translation, the Christian Saadyan renderings in it probably antedate the composition of the early Samaritan Arabic translation and continued to be used by some Samaritans after its composition and possibly even after the creation of its later revision.

The early Samaritan Arabic translation makes its presence felt in MS London BL OR7562 in many basic terms that frequently follow it rather than Saadyan versions. Examples are הנאך instead of the common Saadyan ת׳ם for שם "there" (e.g., Gen 11:2, 35:1, 43:30, Exod 24:12, Lev 8:31, Num 9:17, Deut 4:28),[8] כל instead of the common Saadyan גמיע or the less common סאיר for כל "all"[9] (e.g., Gen 18:18,

4 E.g., Katten 1924; Kahle 1904:x–xi, 1959:54–56; Halkin 1943a; Robertson 1943:173–176; Crown 2001:23; Schwarb 2013:122–127 (and more references in Shehadeh 1977 I:189–193, 210–224).

5 Shehadeh 1977 I:189–193, 210–224.

6 Cf. Crown 1998:220.

7 See the discussion in § 1.5 above, also Halkin 1943a:275–276; Shehadeh 1977 I:78–86, 189, 218, 225, 1982:61–64, 1988:206–208, 1989 I:iii, 1989b:492–499, 1989c:305–306; Macuch 1979:153–155; Jamgotchian 2001:35–37; Vollandt 2011:61.

8 But هناك in Exod 24:12, Deut 4:27 in the London Polyglot, which may indicate that this usage was common in Christian versions too.

9 In contrast, the other meaning of כל, "every, each," is rendered by כל in Saadyan versions also.

Exod 35:22, Lev 2:11, Num 1:50, Deut 3:10), בחצ׳רה and פי ח׳צרה instead of the common Saadyan בין ידי for לפני "in front of" (e.g., Gen 18:22, Lev 1:3,[10] 14:27, Num 5:18, Deut 19:17), ארץ׳ instead of the common Saadyan בלד for ארץ "land, country" (e.g., Gen 12:6, Lev 25:9, Num 8:17, Deut 1:5,7,8), שעב instead of the common Saadyan קום and אמה for עם and גוי "people" (e.g., Gen 15:14, Exod 18:18, Num 11:11, Deut 4:7),[11] דפעה instead of the common Saadyan מרה for פעם "once, at one time" (e.g., Gen 18:32, Exod 9:14, Lev 16:34, Deut 1:11),[12] מדינה instead of the common Saadyan קריה for עיר "town" (e.g., Gen 19:29, Lev 14:40,41,45, Num 21:27,28), סכן instead of the common Saadyan אקאם for ישב "reside" (e.g., Gen 11:31, Lev 25:19, Num 13:28, Deut 1:4, 2:29), אוצי instead of the common Saadyan אמר for צוה "command" (e.g., Lev 8:4, 10:1, 14:4,5, Num 5:2, Deut 1:3),[13] and דעי/דעי אסם instead of the common Saadyan סמי/סמי אסם for קרא את שם "give a name" (e.g., Gen 11:9, 17:5, 41:52, Num 21:3, Deut 25:10). There is a tendency to use פעל more than צנע for עשה "do" (e.g., Gen 34:19, 44:15, Lev 18:3, Num 5:6),[14] just as the case in the early Samaritan Arabic translation and its later revision.[15] Specific examples from MS London BL OR7562, demonstrating non-Saadyan renderings of the early Samaritan Arabic translation (several of which remain in its later revision) are presented in § 8.1.[16] Renderings known to be unique

10 London Polyglot: عند الله.

11 In Lev 19:16, 23:30 and Num 11:8, שעב appears only in MS London BL OR7562, while both Saadyan versions and the early Samaritan Arabic translations and its later revision have קום. This usage could have originated in Christian Arabic Bible translations.

12 Also כרה in MS London BL OR7562 (Gen 27:36, 30:20, 41:32, Exod 23:14,17); on its use in Judeo-Arabic, see Blau 2006:591.

13 In Deut 1:3 the verb is in the fourth stem in MS London BL OR7562 and in the second stem in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. Examples of אוצי in MS London BL OR7562 versus אמר in Saadyan sources appear only in Leviticus, Numbers, and Deuteronomy.

14 פעל is even more common in MS London BL OR7562 than in the early Samaritan Arabic translation and its later revision, e.g., Gen 34:7, Lev 18:27,30, 20:23, Num 1:54, 5:4, Deut 2:22,29, in which פעל is found where Saadyan versions and the early Samaritan Arabic translation and its later revision have צנע. This is probably due to Christian translations from the Peshitta tradition, as there are parallels to this usage in Gen 34:7 in MS London BL Add. 11855, in MS Sinai Arabic 2, and in MS Sinai Arabic 4.

15 The common Saadyan equivalents of these words do sometimes occur in the early Samaritan Arabic translation and its later revision, but they are less frequent than the alternative renderings. By the same token, the renderings that are more common in the early Samaritan Arabic translation and its later revision occasionally occur in Saadyan versions as well.

16 The Saadyan sources drawn on for in these examples are again MS St. Petersburg RNL Ebr.

to the later revision of the early Samaritan Arabic translation are examined in § 8.2 below; most of them are not found in MS London BL OR7562. Their absence supports the assumption that the version found in this manuscript is a combination of a Christian Saadyan version from the Peshitta tradition, vestiges of other early Christian Bible translations from the same tradition, and the early Samaritan Arabic translation; ʾAbū Saʿīd's later revisions did not affect it. The third section of this chapter looks at parallels between MS London BL OR7562 and the early Samaritan Arabic translation with regard to personal nouns and place names.

8.1 Parallels to the Early Samaritan Arabic Translation

Here are several examples of non-Saadyan parallels between MS London BL OR7562 and the early Samaritan Arabic translation (and sometimes its later revision).

1. The Hebrew לא ידון רוחי "my spirit shall not abide" (Gen 6:3) is translated as לא ינע׳מד מראדי, as in the early Samaritan Arabic translation. The Saadyan renderings are לא ינע׳מד רוחי (MS Oxford Bodl. Poc. 395, the Taj), לא ינע׳מד ד׳אתי (Derenbourg's edition), and لا تحلّ روحي (London Polyglot);[17] the later revision of the early Samaritan Arabic translation, as well as one manuscript of the early Samaritan Arabic translation, has لا ينغمد فيضي.
2. The Hebrew תבה "ark" (Gen 6:14,16,18,19, 7:1,7,13,15,17, 8:1,4,6,9,13,16,19, 9:10,18) is rendered by ספינה in MS London BL OR7562, as well as in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. The Saadyan translation for this word is תאבות (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot).
3. מעינות תהום "the fountains of the deep" (Gen 7:11, 8:2) is ניאביע אלע׳מר in MS London BL OR7562 and similarly ينبيع/ينبوع الغمر in the early Samaritan Arabic translation, but عيون الغوامر in its later revision and עיון אלג׳מר in Saadyan versions (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot).[18]

II C, MSS Oxford Bodl. Poc. 395–396, Derenbourg's edition, and the Taj in Hebrew letters, and the London Polyglot in Arabic letters.

17 This verse has not survived in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C.

18 ניאביע recalls מבועי in Onkelos and similarly ܡܒܘܥܝ/ܡܒܘܥܐ in the Peshitta. In MS London BL OR7562 and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision it is probably an Aramaism.

4. In Gen 15:10, ויקח לו את כל אלה ויבתר אתם בתור ויתן איש את בתרו לקראת רעהו ואת הצפורים[19] לא בתר "and he took all these to him and cut them well, and laid each half opposite the other, and he did not cut the birds" becomes ואח׳ד[׳] לה גמיע ד[׳]לך ובצ׳עהא תבצ[׳]יעא וגעל אלקטעה אלמבצ׳עה תלקא צאחבתהא ולם יבצ׳ע אלטאיר, which is close to the early Samaritan Arabic translation and its later revision: فاخذ له كل هذه وبضعها تبضيعا وجعل الشخص/شخص يلقى/تلقاء صاحبه والطيور لم يبضع. The Saadyan rendering is different: פקדם לה גמיע ד׳לך וסטרהא פי אוסאטהא ת׳ם געל כל סטר תלקא צאחבה ואלטאיר פלם יסטרה (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 395, and with a slight variation, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot).
5. חמאה "curds" (Gen 18:8) is rendered זבדא in MS London BL OR7562 and the early Samaritan Arabic translation and its later revision, but סמנא in Saadyan versions (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 395, and, with a slight variation, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot).
6. A prominent tendency of the early Samaritan Arabic translation and its later revision is to render Hebrew infinitives by similar Arabic forms; Saadyan versions render them by finite prefix conjugation verbs. Sometimes the former practice is reflected in MS London BL OR7562, e.g., Gen 19:9 לשבר הדלת "to break the door" לכסר אלע׳לק, following the early Samaritan Arabic translation and its later revision لكسر الباب, versus ליכסרו אלמצראע in Saadyan versions (MS Oxford Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot).[20]
7. In MS London BL OR7562, the reply הנני "here I am" in Gen 46:2 is translated by אנא. This coincides with the early Samaritan Arabic translation هانا and differs from לביך found in Saadyan versions (MS Oxford Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot)[21] and in the later revision of the early Samaritan Arabic translation.
8. The rendering of Exod 5:16 תבן אין נתן לעבדיך ולבנים אמרים לנו עשו והנה עבדיך מכים וחטאת עמך "there is no straw given to your slaves, yet they keep saying to us, make bricks. And behold, your slaves are being beaten, and it is your fault" in MS London BL OR7562: תבנא לם תעטונא ותקולו לנא אעמלוא לבן ואעלם אן עבידך קד אנצ׳רו לאן אלח׳טא מן גהתך, is close, though not identical, to the early Samaritan Arabic translation and its later revision: تبن ليس

19 Masoretic text: הַצִּפֹּר, and similarly a singular in MS London BL OR7562.

20 This verse has not survived in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C.

21 This verse has not survived in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C.

معطا/مطلقا لعبيدك ولبن قايلين/قائلون لنا اصنعوا وهوذا عبيدك مضروين والخطية/خطيئة قبلك and differs from Saadyan sources: תבן לא ידפע אלינא ויקולון לנא אצ׳רבו לנא לבנא והא עבידך מצ׳רובין ממא יכ׳טי אליהם קומך (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot).[22]

9. In MS London BL OR7562, אור "light" (Exod 10:23) is צ׳וא; and similarly ضوا in the early Samaritan Arabic translation. The translation in Saadyan sources (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot) and several other manuscripts of the early Samaritan Arabic translation[23] as well as its later revision is נור.

10. ונתחו אתה לנתחיה "and they shall cut it into pieces" (Lev 1:6; and similarly Lev 1:12, 8:20, 9:13) is ויפצלוהא לתפאצילהא rendered in MS London BL OR7562 and similarly ويفصلوها/ويفصلونها من مفاصلها in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. The Saadyan rendering is ויעצ׳הא אעצ׳אא (Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot; ויעצ׳הא אעט׳אא in MS Oxford Bodl. Poc. 396).[24]

11. Lev 10:10 להבדיל "to make a distinction"[25] is rendered וללתמיז in MS London BL OR7562 and likewise للتمييز in the early Samaritan Arabic translation and its later revision, but ולתפצלו in Saadyan versions (MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot).[26]

12. לבטח "securely" (Lev 25:19) is מטמינין in MS London BL OR7562 and likewise بطمانينة, albeit with a noun instead of a participle, in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. But it is ואת׳קין in Saadyan versions (MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot).[27]

13. אש זרה "strange fire" (Num 3:4) is נאר בראניה in MS London BL OR7562 and likewise نار برانية in the early Samaritan Arabic translation and its later revision, but נאר ג׳ריבה in Saadyan versions (MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot).[28]

---

22 The difference in the translation of the end of the verse reflects a distinction between the Samaritan reading of the last word as עִם "with" and the Masoretic text עַם "people" (Tal & Florentin 2010:667; see above, § 6.3).

23 Manuscripts ב through י in Shehadeh's apparatus of the early Samaritan Arabic translation (Shehadeh 1989 I:306).

24 This verse has not survived in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C.

25 Masoretic text: וּֽלֲהַבְדִּ֕יל.

26 This verse has not survived in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C.

27 This verse has not survived in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C.

28 This verse has not survived in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C.

14. בדיו "its poles" (Num 4:6,8,11) is rendered דהוקה/דהוקהא in MS London BL OR7562 and similarly دهوقه in the early Samaritan Arabic translation and its later revision, but אקואבה/אקואבהא in Saadyan versions (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot).[29]
15. אשם "restitution" (Num 5:8) is את[']ם in MS London BL OR7562 and similarly اثم in the early Samaritan Arabic translation and its later revision, but ט'לאמה in Saadyan versions (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot).
16. חרצנים "grape skins" (Num 6:4) is rendered as חצרם in MS London BL OR7562 and likewise حصرم in the early Samaritan Arabic translation and its later revision, but as פרצן in Saadyan versions (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 396, the Taj, the London Polyglot; פרצאן in Derenbourg's edition).
17. וילנו "complained" (Num 14:2) is ותשע'בו in MS London BL OR7562 and similarly وشغب, albeit with a different Arabic stem, in the early Samaritan Arabic translation and its later revision, but ותדמר in Saadyan versions (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition; פתדמרו in the Taj).[30]
18. In Deut 4:35, אתה הראת לדעת "it has been demonstrated to you (lit. you have been shown to know)" is ואנת ארשדת לתעלם in MS London BL OR7562 and similarly انت ارشدت للعلم in the early Samaritan Arabic translation and its later revision,[31] but פאנת יגב עליך אן תעלם in Saadyan versions (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot).
19. ובשעריך "in your gates" (Deut 6:9) is מחאלך in MS London BL OR7562 and similarly وفي محالك in the early Samaritan Arabic translation. But the translation in its later revision is وفي ضياعك and in Saadyan versions ואבואבך (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot).
20. An interesting example is Deut 7:10 להאבידו "to destroy them." It is rendered in MS London BL OR7562 as לאבאדתה and similarly لابادته in the early Samaritan Arabic translation. The translation in its later revision

29 The translation of this word in verse 6 has not survived in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C.
30 But فتمرمر in the London Polyglot.
31 The use of the verb לתעלם in MS London BL OR7562 follows common practice in Saadyan versions, versus the noun ללעלם, which is typical of the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

is حتى اهلاكه and in Saadyan versions לאנפאד׳ה (MS Oxford Bodl. Poc. 396, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot).[32] However, the London Polyglot also has لابادته. This probably means that this rendering could have entered MS London BL OR7562 not from the early Samaritan Arabic translation but from a Christian adaptation of Saadya's *Tafsīr* or from another Christian Arabic translation. Such Christian Arabic versions could also have been the source for this rendering in the early Samaritan Arabic translation.

8.2 The Later Revision of the Early Samaritan Arabic Translation

There are very few non-Saadyan parallels between the first-stage text in MS London BL OR7562 and the later revision of the early Samaritan Arabic translation alone. This supports the assumption that the first stage in MS London BL OR7562 is a mixture of a Saadyan version and the early Samaritan Arabic translation.

Renderings common to MS London BL OR7562 and the later revision of the early Samaritan Arabic translation may also be traced by searching the former for revisions of the early Samaritan Arabic translation. From ˀAbū Saˁīd's introduction and notes, in which he criticized the Samaritans' use of what he considered false renderings by Saadya, we know about modifications he made in the text of the early Samaritan Arabic translation. In fact, his wish to eliminate these false renderings is what motivated him to produce his revision of the early Samaritan Arabic translation.[33] Here are several examples of his new renderings.

1. For המיתו "killing him" (Exod 4:24), ˀAbū Saˁīd prefers the translation اهاجته "agitating him," from the Hebrew roots המ״י, המ״מ or הו״מ, to the Saadyan translation קתלה "killing him," from the Hebrew word from the root מו״ת. The original Saadyan rendering قتله or a similar translation اماتته seems to have been erased from several manuscripts of the early Samaritan Arabic translation;[34] ˀAbū Saˁīd's اهاجته appears in other manuscripts of the early Samaritan Arabic translation and of its later revision. In MS London BL OR7562, a later hand erased the original word and inserted ˀAbū Saˁīd's

32 This verse has not survived in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C.

33 See the discussion of ˀAbū Saˁīd's introduction and notes in § 1.5 above.

34 These renderings are presented in the apparatus in Shehadeh 1989 I:274.

האגתה. It seems likely that the original word in MS London BL OR7562 was the Saadyan rendering and not ʾAbū Saʿīd's.

2. In Gen 37 (verses 3,23,31,32,33), ʾAbū Saʿīd uses قميص for Hebrew כיתנת[35] "coat/ tunic/ robe" instead of the Saadyan translation תוניה, found in the early Samaritan Arabic translation. MS London BL OR7562 also has תוניה.
3. ʾAbū Saʿīd's translation of קח "take" in Num 27:18 is قدِّم "present," while the early Samaritan Arabic translation خذ "take" follows the literal Saadyan כ'ד'. Here MS London BL OR7562 has yet a third rendering, אעתמד עלי "rely upon," paralleled by اعمد in MS Sinai Arabic 4.
4. Finally, in his notes ʾAbū Saʿīd refers to the translation of שדים "demons" (Deut 32:17). In MS London BL OR7562, this verse is a restoration belonging to the last stage of the manuscript and cannot support any conclusions as to the presence of the later revision of the early Samaritan Arabic translation in the original stage.[36]

Thus it is clear that the Samaritan Arabic version underlying MS London BL OR7562, alongside a Saadyan version, is the early Samaritan Arabic translation. This demonstrates that the first stage in MS London BL OR7562 antedates ʾAbū Saʿīd's revision. Nevertheless, I did find one example that is paralleled only in the later revision of the early Samaritan Arabic translation. This is the translation of the Hebrew word סנורים "blindness" (Gen 19:11) by שנכרה, originally a Persian word. It probably derives from شبكرة; in other sources it is written שפכרה, probably due to assimilation. Ratzaby and Avishur, relying mainly on Issāchār ben Sūsān's testimony that later generations felt a need to replace difficult words like שפכרה in Saadya's *Tafsīr* with a more modern and comprehensible vocabulary, believe that שנכרה/שפכרה was the original Saadyan translation for סנורים.[37] But Blau suggests that it is in fact a later replacement for עשא, because the latter is the translation mentioned in Saadya's *Haʾegron*.[38] It is only in two manuscripts of the later revision of the early Samaritan Arabic

35 Masoretic text: כְּתֹנֶת.

36 See § 1.5 above. See also Halkin 1943a:275–276; Shehadeh 1977 I:78–86, 189, 218, 225, 1982:61–64, 1988:206–208, 1989 I:iii, 1989b:492–499, 1989c:305–306; Macuch 1979:153–155, Jamgotchian 2001:35–37; Vollandt 2011:61; Schwarb 2013:122.

37 Ratzaby 1985:20; Avishur 1989:134–137, 1991:189–191.

38 Blau 2006:342–343. See this word in Saadya's *Haʾegron* in Allony 1969:375 and in the 10th-century dictionary by the Karaite David ben Abraham al-Fāsī, *Kitāb Jāmiʿ al-ʾAlfāẓ*, in Skoss 1945 II:335. For further discussion of its meaning, derivation, and occurrence in Saadya's *Tafsīr*, see Dozy 1927 I:724; Ben-Shammai 1977 II:306; Doron 1985:292 and n. 87.

translation that we find a parrallel: بالصنر وهي بالسنكرة/السكرة.[39] The standard rendering in the early Samaritan Arabic translation and other variants of its later revision is صنر; it is עשא in the Saadyan versions examined (MS Oxford Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, the Taj, the London Polyglot).[40] As interesting as this example may be, it is insufficient to establish the presence of the later revision of the early Samaritan Arabic translation in MS London BL OR7562. We may assume that this rendering penetrated MS London BL OR7562 from other sources.

In conclusion, the evidence in these last two sections overwhelmingly supports the assumption that the non-Saadyan Samaritan Arabic translation incorporated into the first stage of MS London BL OR7562, along with a Saadyan version, was based on the early Samaritan Arabic translation and not on its later revision.

8.3 Parallels to Proper Nouns

In § 5.8 we discussed the five ways in which personal names are rendered in MS London BL OR7562:[41] retaining the original Hebrew form, using Arabic phonetic orthography, using similar phonetic Arabic forms, using parallel Arabic names, including those found in references to biblical stories in the Qurʾān, and translating them into Arabic. I suggested there that these translations did not come from a Saadyan version but from other Arabic translations, perhaps of Christian origin. The vast majority of the Arabic translations have parallels or near parallels in only one manuscript of the early Samaritan Arabic translation (ה in Shehadeh's edition). This is MS Manchester JRL Sam. 2 (copied 1328).[42] Deut 32–34 and many filled-in lacunas and emendations are based on a Saadyan version.[43] Because these three chapters convey a continuous Saadyan version, they are included as an appendix to the present volume.[44] Here I display parallels between MS London BL OR7562 and several manuscripts of

39 The manuscripts marked C and K in the apparatus to the later revision of the early Samaritan Arabic translation in Shehadeh's edition (Shehadeh 1989 I:81).

40 This verse has not survived in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C.

41 See also Zewi 2014 and forthcoming.

42 Shehadeh 1989 I:ז״י.

43 The Saadyan version begins at Deut 32:11. See § 3.3 and appendix C.

44 For a more detailed description of this manuscript, see appendix C and § 3.3. In this manuscript, Deut 34 is a mixed text based on a Saadyan version and the early Samaritan Arabic translation.

the early Samaritan Arabic translation, notably MS Manchester JRL Sam. 2, to which MS London BL OR7562 shows a close affinity. These examples are presented in the fourth and fifth columns of Table 4 below, based on Shehadeh's edition, mainly his apparatus of the early Samaritan Arabic translation.[45] A very few examples also appear in the later revision of the early Samaritan Arabic translation, as demonstrated in examples 1 and 2 below. A few cases have parallels only in other manuscripts of the early Samaritan Arabic translation and are not in MS Manchester JRL Sam. 2—examples 3, 4, and 8 below. Only example 23 has parallels both in MS Manchester JRL Sam. 2 and in another manuscript of the early Samaritan Arabic translation. These findings reinforce my oft-stated conclusion that it is the early Samaritan Arabic translation, and not its later revision, that was incorporated into MS London BL OR7562.

TABLE 4 *Personal names in MS London BL OR7562 paralleled in renderings in the Early Samaritan Arabic translation*

	Biblical verse	Hebrew name	MS London BL OR7562	MS Manchester JRL Sam. 2 (ח)	Other MSS
1.	Gen 15:2	אליעזר	אלמנצור[46]	אלמנצור	المنصور[47]
2.	Gen 19:38	בן עמי	בן קומי[48]	בן קומי[49]	ابن قومي[50]
3.	Gen 22:21	עוץ	שגירה[51]		שגירה[52]
4.	Gen 22:21	בוז	נהאב[53]		נהאב[54]

45 Even though Shehadeh's edition displays the early Samaritan Arabic versions in Arabic script, the examples taken from this version are given here in Hebrew characters, which correspond to the Samaritan script used in the manuscripts.

46 From نصر "assist" (Hebrew עזר).

47 In the later revision of the early Samaritan Arabic translation (Shehadeh's manuscripts C, H, J and K). For details, see Shehadeh 1989 I:יח-יט.

48 קומי from قوم "people" (Hebrew עם).

49 This rendering is found in all manuscripts of both the early Samaritan Arabic translation and its later revision, and is accordingly displayed in their base texts in Shehadeh's edition.

50 See above.

51 From شجرة "tree" (Hebrew עץ).

52 In MS Nablus (Shechem) Samaritan Synagogue 18, marked ב by Shehadeh (Shehadeh 1989 I:יז).

53 From نهب "plunder" (Hebrew בזז).

54 In MS Nablus (Shechem) Samaritan Synagogue 18, marked ב by Shehadeh (Shehadeh 1989 I: יז).

TABLE 4 *Personal names in MS London BL OR7562* (cont.)

	Biblical verse	Hebrew name	MS London BL OR7562	MS Manchester JRL Sam. 2 (ה)	Other MSS
5.	Gen 22:21	קמואל	ת[׳]אבת אלטאיק[55]	ת׳אבת	
6.	Gen 22:22	בתואל	בכיר[56]	בכיר	
7.	Gen 25:15	קדמה	משרק[57]	משרק	
8.	Gen 26:34	יהודית	מחמודה[58]		חמדיה[59]
9.	Gen 29:32, 46:8,9, Exod 1:2, 6:14, Num 1:20, 2:16	ראובן	נט׳ר/אלנט׳ר[60]	נט׳ר, אלנט׳ר	
10.	Gen 29:34, Exod 1:2, 6:16	לוי	עטאף[61]	עטאף[62]	
11.	Gen 29:35, 46:12, Exod 1:2, 31:2, Num 1:7,26,27, 2:9	יהודה	שאכר, חאמד/מחמוד/ אלמחמוד	שאכר/שכר	
12.	Gen 30:6, 46:23, Exod 1:4, 31:6, Num 1:12	דן	אלחאכם[63]	חאכם/אלחאכם	
13.	Gen 30:8, 46:24, Exod 1:4, Num 1:15,42	נפתלי	עאטף, מת[׳]ני[64]	מת׳ני/מת׳נא	
14.	Gen 30:18, 46:13, Num 2:5	יששכר	מסתגר/מסתאגר[65]	מסתאגר/מגיר	
15.	Gen 30:20, 46:14, Exod 1:3, Num 1:9,30	זבולן	אלפיץ׳/אלפיאץ׳[66]	אלפיץ׳/פיאץ׳	
16.	Gen 36:2,4	עדה	עאלמה, עארפה[67]	עאלמה	

55 ת[׳]אבת from ثبت "be firm" (Hebrew קם). אלטאיק from طاق "be able" is a common translation of the divine name אל in Saadya's *Tafsīr*.

56 Probably from بكر "virgin" (Hebrew בתולה).

57 From مشرق "east" (Hebrew קדם).

58 From حمد "praise" (Hebrew הודה).

59 In MS BL OR1450, marked י by Shehadeh (Shehadeh 1989 I:יז). In this verse, the manuscript offers several other translations of personal names that differ from those found in MS London BL OR7562.

60 From نظر "see" (Hebrew ראה).

61 From عطف "be attached" (Hebrew נלוה).

62 In Gen 46:11, this translation is found in MS Manchester JRL Sam. 2 but not in MS London BL OR7562.

63 From حكم "judge" (Hebrew דן).

64 From ثنّى "fold, bend" (Hebrew פִּתל).

65 From استاجر ,اجر "pay wages" (Hebrew שכר).

66 From فوّض "grant, entrust" and perhaps also فَيْض "abundance" (Hebrew זבל).

67 From علم and عرف "know," because the Hebrew name is regarded as derived from the Hebrew root יד״ע.

	Biblical verse	Hebrew name	MS London BL OR7562	MS Manchester JRL Sam. 2 (ה)	Other MSS
17.	Gen 46:9, Exod 6:14	חנוך	אדריס[68]	אדריס	
18.	Gen 46:9	כרמי	כרים	כרים[69]	
19.	Gen 46:10	ימואל	ע[׳]ריב[70]	ע[׳]ריב	
20.	Gen 46:11, Exod 6:16,17	גרשון	טארד[71]	טארד	
21.	Gen 46:12	שלה	סלימן	סלימאן	
22.	Gen 46:12	זרח	משרק[72]	משרק	
23.	Gen 46:13	שמרון	מחפוט׳[73]	חפיט׳	מחפוט׳[74]
24.	Gen 46:15	דינה	חכמה[75]	חכמה	
25.	Gen 46:16,19, Exod 1:4, Num 1:24,25	גד	בשיר/בשארה[76]	בשיר/בשארה	
26.	Gen 46:16	צפון[77]	צ׳מיר[78]	צ׳מיר	
27.	Gen 46:17	חבר	נאט׳ם[79]	נאט׳ם	
28.	Gen 46:21	ארד	נזאל[80]	מנאזל	
29.	Exod 6:17	לבני	ביצ׳אן[81]	ביצ׳אן	
30.	Exod 6:17	שמעי	סאמע	סאמע	
31.	Exod 6:21	זכרי	ד[׳]כראן	ד[׳]כראן	
32.	Exod 6:23,25, Num 3:2	אלעזר	אלמנצור[82]	אלמנצור[83]	

68 From درّس "teach" (Hebrew חנך). This name is found in the Qurʾān.

69 In Exod 6:14, this translation appears in MS Manchester JRL Sam. 2 but not in MS London BL OR7562.

70 Probably from غرب "west," because the Hebrew name ימואל includes ים, which means both "sea" and "west."

71 From طرد "drive away" (Hebrew גרש).

72 From مشرق "east" (Hebrew מזרח).

73 From حفظ "guard" (Hebrew שמר).

74 In MS Nablus (Shechem) Samaritan Synagogue 18, Shehadeh's ב (Shehadeh 1989 I:יז).

75 From حكم "judge" (Hebrew דן).

76 From بشّر "bring good news" (Hebrew בִּשר).

77 Masoretic text: צִפְיוֹן.

78 From ضمير "hidden" (Hebrew צפון).

79 From نظم "collocate, trim (verses)" (Hebrew חִבר).

80 From نزل "go down," by derivation from the Hebrew root יר״ד.

81 From ابيض "white" (Hebrew לבן).

82 From نصر "assist" (Hebrew עזר).

83 In Lev 10:16, this translation appears in MS Manchester JRL Sam. 2 but not in MS London BL OR7562.

TABLE 4 *Personal names in MS London BL OR7562* (cont.)

	Biblical verse	Hebrew name	MS London BL OR7562	MS Manchester JRL Sam. 2 (ה)	Other MSS
33.	Exod 6:24	אלקנא	אלע׳איר[84] באללה	אלע׳איר באללה	
34.	Num 1:8, 2:5, 7:23	נתנאל	עטא אללה, הבה אללה[85]	הבה אללה	
35.	Num 7:36	שלמיאל	כפאיה אללה	עבד אלכאפי	
36.	Num 7:60,65	אבידן	אלחכם[86]	עבד אלחאכם	
37.	Num 10:25	אחיעזר	אח[׳]א מעין[87]	אלמעין	
38.	Num 13:6	יפנה	וגיה[88]	וגיה	
39.	Num 13:7	יגאל	פתיך[89]	פתיך	
40.	Num 13:9	פלטי	מנגי[90]	מנגי	

In § 5.8 we also discussed the rendering of toponyms in MS London BL OR7562. Here there are only four options: keeping the original Hebrew form, using Arabic phonetic orthography, replacing the Hebrew toponyms with contemporaneous or accepted Arabic ones, and translating them into Arabic (in part or in full). All these methods are employed in Saadyan versions, too; many toponyms found in MS London BL OR7562 are parallel to Saadyan ones. Because other non-Saadyan toponyms in MS London BL OR7562 are unique to it or found in the early Samaritan Arabic translation as well as its later revision, they cannot help us identify a special relation between the early Samaritan Arabic translation, or certain manuscripts of it, and MS London BL OR7562.

84 From غار "be jealous," by derivation from the Hebrew root קנ"א combined with אל "God." This rendering follows the Samaritan spelling אלקנא, which differs from the Masoretic text אֶלְקָנָה.

85 Two distinct Arabic words are used in the translations of this name: عطاء and هبة, both meaning "gift," for Hebrew נתן "give, present."

86 From حكم "judge" (Hebrew דן).

87 From اعان "help" (Hebrew עזר).

88 From وجّه الى "aim at" (Hebrew פנה).

89 Probably from فكّ "redeem," perhaps also افتكّ (Hebrew גאל).

90 From انجى "rescue" (Hebrew פלט).

CHAPTER 9

Conclusion

Summary

The first chapter of this book reviewed current knowledge and research about early medieval Arabic Bible translations. It surveyed Christian, pre-Saadyan, and Rabbanite and Karaite translations and identified the five major groups of Samaritan Arabic translations of the Pentateuch: the early Samaritan Arabic translation, its later revision (second half of 13th century) by ˀAbū Saˁīd, manuscripts that combine these two, the Saadyan version found in MS London BL OR7562 and related manuscript fragments, and late Samaritan Arabic versions based on Modern Christian translations. The aim of this survey was to determine the types of older Arabic translations that influenced the medieval Samaritan Arabic versions. Because the main purpose of this book is to introduce a critical edition of the Samaritan version of Saadya Gaon's translation of the Pentateuch, identified as the main component of MS London BL OR7562 and related fragments, its second chapter was dedicated to Saadya's *Tafsīr*. It surveyed important manuscripts and editions of this translation, its main transmission branches in Arabic and Hebrew script, and their linguistic and stylistic characteristics. In the subsequent chapters, this served as the basis for establishing the type of Saadyan version found in MS London BL OR7562.

Chapter 3 got to the core issue of this book, the Samaritan version of Saadya Gaon's translation of the Pentateuch and its transmission, mainly according to MS London BL OR7562. It began with the relationship between Saadya's *Tafsīr* and the early Samaritan Arabic translation and its later revision, continued with a description of MS London BL OR7562, its transmission, and the stages that could be identified in it and their components, and ended with an account of other Samaritan manuscripts related to MS London BL OR7562 or including Saadyan versions. Chapter 4 described the script and orthography of the first stage in MS London BL OR7562; an analysis of the numerous scribal errors showed that the manuscript was probably copied from a Saadyan source in Arabic script.

Chapter 5 was dedicated to the linguistic characteristics of the first stage in MS London BL OR7562. This stage was compared with the language of the early Samaritan Arabic translation and its later revision and with the earliest and most important Saadyan manuscripts; its grammar was extensively described, including a survey of some dialectal features. The conclusion was

 | DOI: 10.1163/9789004290792_011

that the language of the Samaritan Saadyan version in the first stage of MS London BL OR7562 reflects early medieval post-Classical Arabic. Two sections displayed examples of Hebrew and Aramaic vocabulary as well as Hebraisms and Aramaisms in the first stage of MS London BL OR7562. These testify to a significant Aramaic contribution to the manuscript and accordingly establish a link between the first stage of the Manuscript and Aramaic Bible translations, especially the Peshitta, and Christian Arabic Bible translations and Saadyan adaptations from the Peshitta tradition. Another section of chapter 5 looked at Islamic vocabulary in MS London BL OR7562, an indication of Islamic influence on the first stage of the manuscript. We then looked at unusual renderings with no parallel in any other Arabic translation examined and which may reflect unique Samaritan interpretations. The last section examined the typical methods used in the first stage of the manuscript to render proper nouns, both personal names and toponyms. Especially interesting in this respect are the renderings that reflect Islamic influence and the translations of proper nouns, a practice familiar in other Christian Arabic translations.

Chapter 6 focused on the modifications of the Saadyan component in the first stage of MS London BL OR7562 to match the Samaritan Hebrew Pentateuch. Its many differences from the Masoretic version solve contextual difficulties and reflect Samaritan beliefs through augmentations of and changes to the text; they also reflect the traditional Samaritan reading of the Pentateuch and the use of later vocabulary. We learn that the Saadyan version in the first stage of MS London BL OR7562 was extensively modified not only by the insertion of other Samaritan Arabic renderings into a Jewish Saadyan version but also by alteration of the Saadyan text itself to conform with the Samaritan Hebrew version and the use of the Saadyan vocabulary in the Samaritan extensions of the text. Clearly, the Samaritan community which used this manuscript altered the translation, borrowed from some non-Samaritan community, to suit its religions needs.

Chapter 7 returned to the relationships between the first stage of MS London BL OR7562 and Christian Arabic Bible translations and Saadyan adaptations from the Peshitta tradition. It grounded them by displaying numerous parallels between these Christian translations and about half of the unique vocabulary and a fifth of the additions in MS London BL OR7562, which have no parallels in Jewish Saadyan versions and in the early Samaritan Arabic translation and its later revision. Another section reported that about a tenth of this unique vocabulary has parallels in Karaite translations, and occasionally in both Christian and Karaite sources. This may indicate a direct connection between the Samaritans and the Karaites, but could also mean that both Samaritans and Karaites drew on Christian sources when creating their own Bible translations.

A third section showed several parallels between early Christian Arabic translations from the Peshitta tradition and the early Samaritan Arabic translation and its later revision, which do not appear either in MS London BL OR7562 or in Saadyan versions. These suggest a channel of direct borrowing by the early Samaritan Arabic translation, and perhaps also its later revision, from Christian Arabic translations of the Peshitta tradition. In any case, the chapter proved that Christian Bible translations and Saadyan adaptations from the Peshitta tradition made a major contribution to the early Samaritan Arabic translation and its later revision, most probably through the Saadyan version preserved in MS London BL OR7562.

Finally, chapter 8 dealt with the non-Saadyan Samaritan component of the first stage of MS London BL OR7562. Its main purpose was to determine whether this Samaritan component draws only on the early Samaritan Arabic translation or also on its later revision. We found that the former is the case and that the major revisions by ˀAbū Saˁīd are not reflected in MS London BL OR7562.

9.1 The Origins of the Samaritan Version of Saadya Gaon's Translation of the Pentateuch

We have corroborated our assumption that the Saadyan version in the first stage of MS London BL OR7562 is based on a Christian adaptation, in the Peshitta tradition, of a copy of Saadya Gaon's *Tafsīr* in Arabic characters, and that this manuscript also contains elements of other Christian Arabic translations from the Peshitta tradition, probably composed in the 9th century. All these sources are likely to have played a major role in the composition of the early Samaritan Arabic translation. This assumption is supported by the obvious Saadyan renderings in the early Samaritan Arabic translation, identified by ˀAbū Saˁīd himself, the reviser of the early Samaritan Arabic translation, but also by the direct relationship we identified between the early Samaritan Arabic translation and its later revision and the Christian translations mentioned above, unmediated by Saadya's *Tafsīr*.

The prominence of renderings found in the early Samaritan Arabic translation in the first stage of MS London BL OR7562, along with these Christian Saadyan and other Christian components, suggests that the Christian Saadyan adaptation represented by first stage of MS London BL OR7562 and used as the basis for the early Samaritan Arabic translation did not vanish completely and continued to be used by at least some Samaritan community alongside with the nascent early Samaritan Arabic translation.

Inasmuch as the date of the composition of the early Samaritan Arabic translation is obscure, with only the approximate date of its revision known to us—the second half of the 13th century—we can offer only a relative chronology: the Saadyan version in the first stage of MS London BL OR7562 predates the early Samaritan Arabic translation, but MS London BL OR7562 itself is later than that translation.

The first stage in MS London BL OR7562 contains the following components, in chronological order:

a. Vestiges of early (9th-century?) Christian Arabic translations from the Peshitta tradition.
b. An early Christian Saadyan adaptation, transmitted in Arabic script, which antedated the early Samaritan Arabic translation and may have been one of its sources.
c. Renderings from the early Samaritan Arabic translation, which were incorporated into the Saadyan version while the manuscript (or its source text) was being written or copied.

The later revision of the early Samaritan Arabic translation almost certainly postdates the version found in MS London BL OR7562. As we have shown, the Saadyan version in the first stage of MS London BL OR7562 was modified to coincide with the Samaritan Pentateuch and then served, along with Christian Bible translations, as the basis for the early Samaritan Arabic translation. So the version found in MS London BL OR7562 may be regarded as the earliest Samaritan Arabic translation of the Pentateuch.

Nevertheless, the importance of this version transcends its Samaritan context. MS London BL OR7562 also contains considerable vestiges of early Christian translations from the Peshitta tradition, probably from the 9th century, and is probably based on a Christian Saadyan *Vorlage* transmitted in Arabic script. This Christian context contributes to our knowledge of the evolution and development of the Christian Arabic Bible, the Christian adaptations of Saadya Gaon's *Tafsīr*, and Saadya's *Tafsīr* in general. Finally, the evidence presented on the Samaritans' exposure to Christian, Rabbanite, and Karaite Bible translations, as well as to Islamic sources, directly or through mediators, expands our knowledge of the connections among these communities in the Middle Ages and of their religiously and culturally intertwined worlds.

CHAPTER 10

Introduction to the Critical Edition

Manuscripts Included in the Critical Edition

The critical edition draws on the following Samaritan manuscripts, all transmitted in Samaritan script:

1. **The standard text**: MS London BL OR7562 (ca. 1300), containing all five books of the Pentateuch, including restored sections (Gen 1:1–2:25a, 3:23–5:23, 9:22–10:32 and Deut 27:1b–34:12, folios 1–3, 5–6, 11, and 190–198). These folios were restored on paper at the end of the 19th century (1894), prior to the sale of the manuscript to the British Museum in 1910, by the Samaritan scribe and priest Salama b. Amram b. Salama b. Tabya. The standard text also contains later renderings inserted into the text at various times.
2. **Appendix A**: MS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 179, containing Gen 10:12b–25a; MS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178, containing Deut 28:11b–42a, 29:9–30:1a; and MS Manchester JRL Sam. 73, containing Deut 28:47–29:1. The last two manuscripts present a near complete and continuous text of Deut 28:11b–30:1a. These manuscripts were probably part of MS London BL OR7562, but since they contain only a very small part of the missing and restored portions of the manuscript I print them in an appendix instead of integrating them into the main text of the edition.
3. **Appendix B**: Deut 11:2–26:14, from MS Oxford Bodl. OR139 (undated, part of it copied in 1524)—the only part of the manuscript with a Saadyan version.
4. **Appendix C**: Deut 32–34, from MS Manchester JRL Sam. 2 (dated 1328)—the only part of the manuscript with a continuous Saadyan version.

I now turn to a discussion of how these manuscripts are represented in the critical edition.

10.1 Early and Late Readings

MS London BL OR7562 is written in two types of Samaritan script, which differ in the form and use of the diacritical signs. In the earlier type, employed by the first scribe of the manuscript but also found in some corrections and additions by later hands, the diacritical signs are indicated by short oblique strokes above

 | DOI: 10.1163/9789004290792_012

the characters; in the critical edition they are indicated by primes after the character. In the later type of script, the diacritical signs are indicated both in the manuscript and in the critical edition by dots above the characters. This type was used by later hands and by Salama b. Amram in the restored folios. These two methods for diacritical signs should have been sufficient. However, the whole picture is somewhat more complicated, because it is often difficult or impossible to distinguish the two scripts, especially where diacritical signs are absent or where the characters inserted between other characters or lines, or in the margins of the column, are very small or hard to make out. In addition, many characters were rewritten by later hands, late diacritical points were sometimes added to early characters, and early diacritical points are sometimes preserved under or beside late characters. Moreover, there were more than two stages to the manuscript, and numerous hands interfered in it over the centuries.

So distinguishing the earlier from the later Samaritan script in MS London BL OR7562 is a complex matter. In this critical edition, it is more important to distinguish the first hand from all later hands. Therefore, I decided to highlight the latter distinction by using two different fonts in the critical edition, one for the text written by the original scribe and another for everything alse. SBL Hebrew אבגד is used for the former and Guttman Mantova אבגד for all cases that could be identified as later interferences in the text, whether in the early or in the later script. The same practice is followed in the appendix for the manuscripts that were originally part of MS London BL OR7562. Because the Saadyan text in MS Oxford Bodl. OR139 is by its original scribe, it is displayed in SBL. The situation is somewhat different for MS Manchester JRL Sam. 2. The original copyist of this manuscript used diacritical points rather than strokes, so it is displayed in SBL, albeit with diacritical points above the characters instead of primes after them.

Moreover, all additions and corrections identified as not by the first hand are displayed in Guttman Mantova, regardless of the type of script (which in many cases could not be determined). However, along with surviving diacritics, the ink color could help distinguish the relative date of additions by later hands. Earlier interferences are in black ink faded to brown and later modification in black ink; hence whatever is brown can be taken to be relatively earlier than what is in black. Additions in brown are indicated by the superscript indication ^{BR}.

Thus the critical edition marks the following three layers in MS London BL OR7562, insofar as possible:

1. The first hand, in SBL Hebrew.
2. The earlier stage of interference by later hands, in Guttman Mantova, but with primes for early diacritical signs when required. Some of these readings, which seem to be in brown ink, are also marked [BR].
3. Later interference, Guttman Mantova font, but with dots for diacritics that appear in the text.

Insertions in Arabic script, by even later hands, are reproduced in Arabic script. The few instances of red ink in the manuscript are marked [RE].

As for the diacritical signs themselves, the early Samaritan script employed in MS London BL OR7562 indicates only four, for ח׳ (خ), צ׳ (ض), ט׳ (ظ), and ע׳ (غ).[1] These do not always show in the manuscript, as a result of the fading of the ink or of a deliberate erasure. But wherever these marks left behind indentations that are still discernible, they are indicated in the critical edition as if still inked; where they are totally missing, the prime is enclosed in brackets, like all other textual reconstructions. Because this type of script generally omits the diacritic for ת׳ (ث) and ד׳ (ذ),[2] but this information is needed to identify the correct phonemes, they are indicated by ת[׳] and ד[׳], with the prime in raised brackets. In the later type of the Samaritan script, the diacritics are indicated by dots above the letters for all six of these characters as well as for *tāʾ marbūṭa*. These are represented in the critical edition as ת̇ (ث), ח̇ (خ), ד̇ (ذ), צ̇ (ض), ט̇ (ظ), ע̇ (غ), and ה̈ (ة).[3]

10.2 Other Symbols and Abbreviations Used in the Critical Edition

There are many erasures in MS London BL OR7562, evidence of alterations to the original text. These were done mostly by rubbing the parchment. In general, erasure marks are indicated in the critical edition by an underline. Where there are erasure marks and the characters are missing or illegible a space is underlined, to indicate erasure, and bracketed, to indicate reconstruction, e.g., אנג[_] (Gen 19:17,22), in which a final י was probably erased. Where there are erasure

1 As noted in § 4.1, Judeo-Arabic conventions for Hebrew script usually represent the Arabic characters خ and غ by the Hebrew letters כ and ג with dots above them or primes (or, for غ, a plain ג when the ج is indicated by dotted ג̇). The Samaritan script conventions use for these characters ח and ע with dots above them or supralinear oblique strokes respectively.

2 For a complete list of these characters with diacritical signs in MS London BL OR7562, see § 4.1 above.

3 See § 4.1.

marks and the presence of earlier characters can still be made out, the latter are similarly underlined and bracketed; new characters written over the erasure marks, if found, are underlined as well. In ת[ני]נא/ת[◌ֹ]עבאנא (Exod 7:9,10), for example, the word on the right is the original reading. The letters ני (displayed in SBL Hebrew) were erased by a late hand, but are still legible, and therefore indicated in the critical edition. They are also underlined, because their erasure can be detected in the manuscript. The word on the left is the later reading. The letters עבא (in Guttman Mantova) were written by the late hand over the letters ני. In this way, the earlier rendering of the Hebrew תנין "serpent" by תנינא was converted to the later rendering תֹּעבאנא. The slash between the two words indicates that these are variant readings, in this case, of different stages. Faded bracketed characters represent reconstructions of missing or illegible characters based on other versions, e.g., אלמו[צ׳ע] (Num 11:3).

These and other symbols and abbreviations are summarized in the table displayed at the start of the critical edition.

References

Abbreviations

ANES *Ancient Near Eastern Studies*
CCO Collectanea Christiana Orientalia
EALL Versteegh, K. & Others., eds. 2006–2009. *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics* I–V. Leiden.
EHLL Khan, G., ed. 2013. *Encyclopedia of Hebrew Language and Linguistics* I–IV. Leiden.
EI Fleet, K. & Others., eds. 2007. *Encyclopaedia of Islam Three*. Leiden (Brill Online Edition 2013).
EJIW Stillman, N.A., ed. 2009. *Encyclopedia of Jews in the Islamic World*. Leiden (Brill Online Edition 2013).
IHIW *Intellectual History of the Islamicate World*
IOS *Israel Oriental Studies*
JJS *Journal of Jewish Studies*
JNES *Journal of Near Eastern Studies*
JQR *The Jewish Quarterly Review*
JSAI *Jerusalem Studies in Arabic and Islam*
JSS *Journal of Semitic Studies*
NJPS Jewish Publication Society. 1985. *Tanakh: A New Translation of the Holy Scriptures according to the Traditional Hebrew Text*. Philadelphia.
SBL *Society of Biblical Literature*
VT *Vetus Testamentum*
WZKM *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes*
ZAL *Zeitschrift für arabische Linguistik*

List of Manuscripts

MS Berlin Or. Qu. 1082 = Berlin, MS TUB Sam. 8, copy of MS London BL OR7562 in Arabic letters, copied at Paul Kahle's request, 1908.

MS Florence BML OR57 = Florence, Biblioteca Medicea Laurenziana, MS OR57, Christian Arabic translation of the Pentateuch in Arabic characters, undated, 11th–12th centuries.

MS Florence BML OR112 = Florence, Biblioteca Medicea Laurenziana, MS OR112, Coptic adaptation of Saadya's translation of the Pentateuch in Arabic characters, copied 1245/46.

MS London BL Add. 11855 = London, British Library, MS Add. 11855, Christian Arabic translation of the Pentateuch in Arabic characters, older part copied 1024 and later part 1630.

MS London BL OR2544 = London, British Library, MS OR2544 (Margoliouth 310), translation and commentary on Genesis and Exodus by Yeshuˁa ben Yehuda, undated, ca. 12th century.

MS London BL OR2545 = London, British Library, MS OR2545 (Margoliouth 311), translation and commentary on Exodus and Leviticus by Yeshuˁa ben Yehuda, undated, ca. 12th century.

MS London BL OR2546 = London, British Library, MS OR2546 (Margoliouth 312), translation and commentary of Numbers and Deuteronomy by Yeshuˁa ben Yehuda, undated, ca. 12th century.

MS London BL OR7562 = London, British Library, MS OR7562, Arabic translation of the Pentateuch in Samaritan characters, undated, ca. 1300, restored 1894.

MS Manchester JRL Sam. 2 = Manchester, John Rylands Library, MS Sam. 2, Arabic translation of the Pentateuch in Samaritan characters copied 1328.

MS Manchester JRL Sam. 73 = Manchester, John Rylands Library, MS Sam. 73 (MS Gaster 2106/3), Arabic translation of the Pentateuch in Samaritan characters, undated, ca. 1300; complement to MS London BL OR7562, containing Deut 28:47–29:1.

MS Oxford Bodl. OR139 = Oxford, Bodleian Library, MS OR139, Arabic translation of the Pentateuch in Samaritan characters, part copied 1524.

MSS Oxford Bodl. Poc. 395–396 = Oxford, Bodleian Library, MSS Poc. 395–396, Saadya's translation of the Pentateuch in Hebrew characters, copied 1448.

MS Sinai Arabic 2 = Sinai, St. Catherine's Monastery, MS Sinai Arabic 2, Christian translation of the Pentateuch in Arabic characters, copied 939/940.

MS Sinai Arabic 4 = Sinai, St. Catherine's Monastery, MS Sinai Arabic 4, Christian translation of the Pentateuch in Arabic characters, copied 963.

MS St. Petersburg RNL Ebr. II C = St. Petersburg, Russian National Library, MS Ebr. II C, Saadya's translation of the Pentateuch in Hebrew characters, undated, ca. 1009/1010.

MSS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178–179 = St. Petersburg, Russian National Library, MSS Firk. Sam. 178–179, Arabic translation of the Pentateuch in Samaritan characters, undated, ca. 1300; complement to MS London BL OR7562, containing Gen 10:12b–25a (no. 179) and Deut 28:11b–42a, 29:9–30:1a (no. 178).

Short References to Primary Sources

ˁAlī b. Sulaymān's commentary on Genesis = Skoss 1928.

Constantinople Polyglot = Soncino, E. 1546. *Pentateuchus Hebraeo-Chaldaeo-Persico-Arabicus*. Constantinople.

Derenbourg's edition = Derenbourg 1893.

Frank's edition to various translations and commentaries of the Pentateuch by Yefet ben ʿElī = Frank 2004: 261–292, 310–317.

Harkavy 1875 = Harkavy 1875: 244.

Jamgotchian 1991 = Early publication of MS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178 in Jamgotchian 1991: 235–236.

Kahle's edition to Yefet ben ʿElī's translation of Gen. 8, 9:18–27 = Kahle 1904: 29–31.

London Polyglot = Walton, B. 1655–1657. *The Pentateuch in Hebrew, Samaritan, Chaldee, Greek, Syriac, Arabic, Ethiopic and Persian*. London.

Paris Polyglot = Le Jay, G.M. 1629–1645. *The Pentateuch in Hebrew, Samaritan, Chaldee, Greek, Syriac and Arabic*. Paris.

Peshitta = 1977, 1991. *The Old Testament in Syriac according to the Peshiṭta Version, Edited on Behalf of the International Organization for the Study of the Old Testament*, Part I/1, Part I/2, Part II/1b. Leiden.

Samaritan Hebrew Pentateuch = Tal & Florentin 2010: 59–619.

Shehadeh's edition = Shehadeh 1989, 2002 I–II.

Taj = ʿIrāqi Katz, Sh. & Nadaf, A. 1899. ספר כתר תורה הנקרא בלשון קדמונינו תאג [The Pentateuch, Named *Taj* by Our Ancestors]. Jerusalem. (repr. A. Ḥasīd. 1968).

Tal, Samaritan Aramaic Targum = Tal 1980, 1981, 1983 I–III.

Onkelos = Sperber 1992.

Yefet ben ʿElī's commentary on Num. 23:6–24:25 (the oracles of Balaam) = Avni 2003.

Yeshuʿa ben Yehuda's commentary on part of Genesis =
Loewenstamm 1964. = Loewenstamm 2008: 159–201;
Loewenstamm 1971/1972. = Loewenstamm 2008: 202–206.

Zawanowska's edition = Zawanowska 2012: *3–*279.

Bibliography

Allony, N., ed. 1969. *Haʾegron: kitāb ʾuṣūl al-shiʿr al-ʿibrānī by rav sĕʿadya gaʾon, Critical Edition with Introduction and Commentary*. Jerusalem. (in Hebrew).

Amar, Z. & Seri, H., eds. 2001. *Rabbi Yosef Kafih Memorial Volume*. Ramat-Gan. (in Hebrew).

Ambros, A.A. 1989. Syntaktische und stilistische Funktionen des Energikus im Koran. *WZKM* 79: 35–56.

Anderson, R.T. 1989. "Samaritan Pentateuch: General Account." In: Crown 1989: 390–396.

Anderson, R.T. & Giles, T. 2002. *The Keepers: An Introduction to the History and Culture of the Samaritans*. Peabody, Massachusetts.

Anderson, R.T. & Giles, T. 2005. *Tradition Kept: The Literature of the Samaritans*. Peabody, Massachusetts.

Anderson, R.T. & Giles, T. 2012. *The Samaritan Pentateuch*. (*SBL Resources for Biblical Studies* 72). Atlanta, GA.

Arberry, A.J. 1955. *The Koran Interpreted*. London. (repr. 1986. New York).

Astren, F. 2009. “Qirqisānī, Jacob al-.” *EJIW*.

Atiya, A.S. 1955. *The Arabic Manuscripts of Mount Sinai: A Hand-List of the Arabic Manuscripts and Scrolls Microfilmed at the Library of the Monastery of St. Catherine, Mount Sinai*. Baltimore.

Avishur, Y. 1988. “Modern Judeo-Arabic Translations of the Bible in the Orient: A Cultural-Linguistic Presentation.” In: Bar-Asher 1988a: 39–54. = Avishur 2001: 106–121. (in Hebrew).

Avishur, Y. 1989. “ ‘Difficult words’ in Saadia’s Translation to the Torah and Modern Translations in the Orient.” *Massorot* 3–4: 131–146. = Avishur 2001: 27–42. (in Hebrew).

Avishur, Y. 1991. “The Adaptations of Saadia Gaon’s Bible Translations in the East.” *Sefunot* (n.s.) 5 (20): 181–202. = Avishur 2001: 84–105. (in Hebrew).

Avishur, Y. 1992. “Some New Sources for the Study of the Text and Language of Saadya’s Translation of the Pentateuch into Judaeo-Arabic.” In: Blau & Reif 1992: 5–13. = Avishur 2001: 9*–21*.

Avishur, Y. 1993. “Elements of the Arabic dialect of Iraq in Saadya’s Judaeo-Arabic.” In: Ben-Shammai, H., ed. 1993. *Hebrew and Arabic Studies in Honour of Joshua Blau: Presented by Friends and Students on the Occasion of his Seventieth Birthday*. Tel Aviv & Jerusalem: 35–52. = Avishur 2001: 9–26. (in Hebrew).

Avishur, Y. 1998a. “How Translators of the Torah into Judeo-Arabic Tackled Saʿadya’s Translation.” In: Tobi 1998a: 129–144. = Avishur 2001: 43–57. (in Hebrew).

Avishur, Y. 1998b. “Rabbinic Translations of the Bible into Judaeo-Arabic during the 12th–15th Centuries and their Affinity with the Translation of Rav Saʿadya Gaon.” In: Blau & Others 1998: 1–18. = Avishur 2001: 58–75. (in Hebrew).

Avishur, Y. 2001. *Studies in Judaeo-Arabic Translations of the Bible*. Tel Aviv–Jaffa.

Avishur, Y. 2007. “Foreign and Rare Words from the Realm of Realia in the Translation of Saʿadia Gaʾon to the Pentateuch and their Reflexes and Replacements in Judeo-Arabic Bible Translations in the East and West.” In: Maman, Fassberg & Breuer 2007: 227–243. (in Hebrew).

Avishur, Y. 2008, 2009, 2010. *A Dictionary of the New Judeo-Arabic Written and Spoken in Iraq (1600–2000)* I–III. Tel Aviv–Jaffa. (in Hebrew).

Avni, T. 2003. “Balaam’s Poetic Verses in the Commentary of Yefet ben ʿEli the Karaite.” *Sefunot* (n.s.) 8 (23): 369–458. (in Hebrew).

Bacher, W., ed. 1899. *Œuvres complètes de R. Saadia ben Josef al-Fayyoûmî* V, *Version arabe du livre de Job*. Paris. (repr. 1979. Hildesheim & New York).

Bar-Asher, M., ed. 1988a. *Studies in Jewish Languages: Bible Translations and Spoken Dialects*. Jerusalem. (in Hebrew).

Bar-Asher, M. 1988b. “The Sharḥ of the Maghreb: Judeo-Arabic Exegesis of the Bible and Other Jewish Literature—its Nature and Formulations.” In: Bar-Asher 1988a: 3–34. (in Hebrew).

Bar-Asher, M. & Rosenthal, D., eds. 1993. מחקרים בתלמוד ב [*Talmudic Studies Dedicated to the Memory of Professor Eliezer Shimshon Rosenthal* II]. Jerusalem. (in Hebrew).

Bassal, I. 2004. “Hebrew and Aramaic Words in Christian Arabic Bible Translations.” In: Heltzer, M. & Malul, M., eds. 2004. *Teshûrôt laAvishur: Studies in the Bible and the Ancient Near East, in Hebrew and Semitic Languages, Festschrift Presented to Prof. Yitzhak Avishur on the Occasion of his 65th Birthday*. Tel Aviv–Jaffa: 137–156. (in Hebrew).

Bassal, I. 2013a. “An Early Copy of a Christian Arabic Pentateuch: Ms Sinai Arabic 2 and its Affinity to the Peshīṭta.” In: Samir, S.K. & Monferrer-Sala, J.P., eds. 2013. *Graeco-Latina et Orientalia: Studia in honorem Angeli Urbani heptagenarii*. Cordoba: 13–33.

Bassal, I. 2013b. “Syriac-Aramaic Words in an Early Christian Arabic Copy of the Pentateuch (Ms Sin. Ar. 2).” *CCO* 10: 17–36.

Ben-Ḥayyim, Z. 1957–1979. *The Literary and Oral Tradition of Hebrew and Aramaic amongst the Samaritans* I–V. Jerusalem. (in Hebrew).

Ben-Ḥayyim, Z. 1987. “*Baqqasha* of Saadia Gaon—A Samaritan Prayer.” *JSAI* 9: *1–*37. (in Hebrew).

Ben-Ḥayyim, Z. 1988. תיבת מרקה [*Tibåt Mårqe*]*: A Collection of Samaritan Midrashim*. Jerusalem.

Ben-Ḥayyim, Z. 1989. “Samaritan Hebrew—An Evaluation.” In: Crown 1989: 517–530.

Ben-Ḥayyim, Z. 1993. “הדיבור העשירי בתורת השומרונים [The Tenth Commandment in the Samaritan Pentateuch].” In: Bar-Asher & Rosenthal 1993: 33–38. (in Hebrew).

Ben-Shammai, H. 1975. “מהדורה ונוסחאות מפירושי יפת בן עלי למקרא [An Edition and Versions of Yefet ben ʕElī’s Bible Commentaries].” *Alei Sefer* 2: 371–404. (in Hebrew).

Ben-Shammai, H. 1977. “*The Doctrines of Religious Thought of Abû Yûsuf Yaʻqûb al-Qirqusânî and Yefet ben ʻElî* I–II.” Ph.D. Dissertation. The Hebrew University of Jerusalem. (in Hebrew).

Ben-Shammai, H. 1987. “Yeshuʕah ben Yehudah: A Characterization of a Karaite Scholar of Jerusalem in the Eleventh Century.” *Peʕamim* 32: 3–20. (in Hebrew).

Ben-Shammai, H. 1988. “Karaite Exegetes and their Rabbanite Environment.” *Proceedings of the Ninth World Congress of Jewish Studies—Panel Sessions: Bible Studies and Ancient Near East*. Jerusalem: 43–58. (in Hebrew).

Ben-Shammai, H. 1991. “Saadya’s Introduction to Isaiah as an Introduction to the Books of the Prophets.” *Tarbiẓ* 60: 371–404. (in Hebrew).

Ben-Shammai, H. 1993. “The Exegetical and Philosophical Writing of Saʻadia: A Leader’s Endeavor.” *Peʕamim* 54: 63–81. (in Hebrew).

Ben-Shammai, H. 1997. "*Kalām* in Medieval Jewish Philosophy." In: Frank, D.H. & Leaman, O., eds. *History of Jewish Philosophy*. (*Routledge History of World Philosophies*). London: 115–148.

Ben-Shammai, H. 2000a. "New and Old: Saadya's Two Introductions to his Translation of the Pentateuch." *Tarbiẓ* 69: 199–210. (in Hebrew).

Ben-Shammai, H. 2000b. "עיונים במסורת הנוסח של תרגומי יפת בן עלי למקרא [Studies in the Textual History of Yefet ben ʕEli's Bible Translations]." In: Ben-Shammai, H. & Others., eds. *Judaeo-Arabic manuscripts in the Firkovitch Collections: Yefet ben ʕEli al-Basri, Commentary on Genesis; A Sample Catalogue; Texts and Studies*. Jerusalem: 181–207. (in Hebrew).

Ben-Shammai, H. 2000c. "The Rabbinic Literature in Seʕadyā's Exegesis: Between Tradition and Innovation." In: Blau & Doron 2000: 33–69. (in Hebrew).

Ben-Shammai, H. 2003a. "The Tension between Literal Interpretation and Exegetical Freedom: Comparative Observations on Saadia's Method." In: McAuliffe, J.D. & Others., eds. *With Reverence for the Word: Medieval Scriptural Exegesis in Judaism, Christianity, and Islam*. Oxford: 33–50.

Ben-Shammai, H. 2003b. "Extra-Textual Considerations in Medieval Judaeo-Arabic Bible Translations: The Case of Saadya Gaon." *Materia Giudaica* VIII/1: 53–60.

Ben-Shammai, H. 2003c. "Major Trends in Karaite Philosophy and Polemics in the Tenth and Eleventh Centuries." In: Polliack 2003a: 339–362.

Ben-Shammai, H. 2003d. "׳רוח קדים׳ מן הדרום: המציאות הסביבתית כשיקול בתרגומי רס״ג ובפירושיו [Eastern/Hot Wind from the South: The Environmental Reality as a Consideration in Saadya Gaon's Translations and Commentaries]." In: Ben-Arieh, Y. & Reiner, E. 2003. *Studies in the History of Eretz Israel: Presented to Yehuda Ben Porat*. Jerusalem: 288–307. (in Hebrew).

Ben-Shammai, H. 2009. "Saʕadya Gaon." *EJIW*.

Ben-Shammai, H. 2010. "On *Mudawwin*, the Redactor of the Hebrew Bible in Judaeo-Arabic Bible Exegesis." In: Hacker, J.R. & Others., eds. *From Sages to Savants: Studies Presented to Avraham Grossman*. Jerusalem: 73–110. (in Hebrew).

Blanc, H. 1985. "Egyptian Judeo-Arabic." *Sefunot* (n.s.) 3 (18): 299–314. (in Hebrew).

Blau, J. 1957. "The Reflection of Dialects in the Medieval Arabic of Jews, the So-Called Judeo-Arabic." *Tarbiẓ* 27: 83–92. (in Hebrew).

Blau, J. 1958. "על היסודות העבריים בטקסטים ערביים-יהודיים מימי הביניים [On Hebrew Elements in Medieval Judeo-Arabic Texts]." *Lĕšonénu* 22: 183–196. (in Hebrew).

Blau, J. 1959. "The Status of Arabic as Used by Jews in the Middle Ages: Do Jewish Middle-Arabic Texts Reflect a Distinctive Language?" *JJS* 10: 15–23. = Blau 1988a: 109–117.

Blau, J. 1963. "Hyper-Correction and Hypo-Correction (Half-Correction) in Pseudo-Correct Features." *Le Muséon* 76: 363–367. = Blau 1988a: 306–310.

Blau, J. 1966–1967. *A Grammar of Christian Arabic* I–III. Louvain.

Blau, J. 1968. “Judaeo-Arabic in Its Linguistic Setting.” *Proceedings of the American Academy for Jewish Research* 36: 1–12. = Blau 1988a: 97–108.

Blau, J. 1970. *On Pseudo-Corrections in Some Semitic Languages*. Jerusalem.

Blau, J. 1971. “Between Judaeo-Arabic and the Qurân.” *Tarbiẓ* 40: 512–514. (in Hebrew).

Blau, J. 1972. “On the Problem of the Synthetic Character of Classical Arabic as against Judaeo-Arabic (Middle Arabic).” *JQR* 63: 29–38. = Blau 1988a: 260–269.

Blau, J. 1974. “Classical Arabic, Middle Arabic, Middle Arabic Literary Standard, Neo-Arabic, Judaeo-Arabic and Related Terms.” In: Hoenig, S.B. & Stitskin, L.D., eds. *Joshua Finkel Festschrift*. New York: 37–40. = Blau 1988a: 255–259.

Blau, J. 1977. “R. Nissim’s Book of Comfort and the Problem of Script in Judaeo-Arabic Manuscripts.” *JQR* 77: 185–184. = Blau 1988a: 270–279.

Blau, J. 1980. *A Grammar of Mediaeval Judaeo-Arabic*. Jerusalem. (2nd enlarged ed.). (in Hebrew).

Blau, J. 1985. “Distinctions of Arabic Style in the Writings of Saˁadia Gaon and Shmuel ben Ḥofni.” *Peˁamim* 23: 38–41. (in Hebrew).

Blau, J. 1987. “Medieval Judeo-Arabic.” In: Paper, H.H., ed. *Jewish Languages: Theme and Variations. Cambridge, Massachusetts*: 121–131. = Blau 1988a: 85–96.

Blau, J. 1988a. *Studies in Middle Arabic and its Judaeo-Arabic Variety*. Jerusalem.

Blau, J. 1988b. “Some Instances Reflecting the Influence of Saadya Gaon’s Bible Translation on Later Judeo-Arabic Writings.” In: Dán, R., ed. *Occident and Orient: A Tribute to the Memory of Alexander Scheiber*. Leiden: 21–30.

Blau, J. 1991. “On the Multilayered Character of Medieval Judaeo-Arabic.” *Sefunot* (n.s.) 5 (20): 165–170. (in Hebrew).

Blau, J. 1992a. “On a Fragment of the Oldest Judaeo-Arabic Bible Translation Extant.” In: Blau & Reif 1992: 31–39.

Blau, J. 1992b. “On Saˁadya Gaon’s Pentateuch Translation.” In: Bar-Asher, M., ed. 1992. *Rabbi Mordechai Breuer Festschrift: Collected Papers in Jewish Studies* IV. Jerusalem: 633–638. (in Hebrew).

Blau, J. 1993. “על מלים שאולות מן העברית (והארמית) בערבית-היהודית של ימי-הביניים [On Hebrew (and Aramaic) Loan Words in Middle Judeo-Arabic].” In: Bar-Asher & Rosenthal 1993: 25–32. (in Hebrew).

Blau, J. 1997/8. “On Karaite Translations of the Bible into Arabic from the Tenth and Eleventh Centuries: Review of: Meira Polliack, *The Karaite Tradition of Arabic Bible Translation. A Linguistic and Exegetical Study of Karaite Translations of the Pentateuch from the Tenth and Eleventh Centuries C.E.* Leiden (E.J. Brill) 1997.” *Tarbiẓ* 67: 417–430. (in Hebrew).

Blau, J. 1998a. “Saadya Gaon’s Pentateuch Translation in Light of an Early-Eleventh-Century Egyptian Manuscript.” *Lĕšonénu* 61: 111–130. (in Hebrew).

Blau, J. 1998b. “Saadya Gaon’s Pentateuch Translation and the Stabilization of Medi-

aeval Judaeo-Arabic Culture." In: Krašovec, J., ed. *The Interpretation of the Bible: Proceedings of the International Symposium on the Interpretation of the Bible on the Occasion of the Publication of the New Slovenian Translation of the Bible, 17–20 September 1996, Ljubljana, Slovenia*. (*Journal for the Study of the Old Testament Supplement Series* 289). Sheffield: 393–397.

Blau, J. 1998c. "The Contribution of the Geniza to the Study of Judeo-Arabic Texts Including Bible Translations." *Jewish Studies* 38: 231–238. (in Hebrew).

Blau, J. 1998d. "The Status of the Classical Arabic Layer of Medieval Judaeo-Arabic." In: Blau & Others 1998: 47–56. (in Hebrew).

Blau, J. 1999a. *The Emergence and Linguistic Background of Judaeo-Arabic*. Jerusalem. (3rd rev. ed.).

Blau, J. 1999b. "The Three Languages of the Genizah Society." *Proceedings of the Israel Academy of Sciences and Humanities* 8/11: 201–212. (in Hebrew).

Blau, J. 2000. "Hebrew Written in Arabic Characters: An Instance of a Radical Change in Tradition." In: Blau & Doron 2000: 27–31. (in Hebrew).

Blau, J. 2001a. "The Linguistic Character of Saadia Gaon's Translation of the Pentateuch." *Oriens* 36: 1–9.

Blau, J. 2001b. "On Suspended Issues in the Research of Judeo-Arabic." *Ben ʿEver la-ʿArav* 2: 9–16. (in Hebrew).

Blau, J. 2001c. "עיונים בתרגום רב סעדיה גאון לבראשית פרקים א–יב [Studies in Rav Saadya Gaon's Translation to Genesis Chapters 1–12]." In: Amar & Seri 2001: 309–318. (in Hebrew).

Blau, J. 2002. *A Handbook of Early Middle Arabic*. Jerusalem.

Blau, J. 2006. *A Dictionary of Mediaeval Judaeo-Arabic Texts*. Jerusalem.

Blau, J. 2012. "האם ייעד רב סעדיה גאון את תרגומו לתורה גם למוסלמים [Did Saadya Gaon Intend his Translation of the Pentateuch for Muslims Too?]." *Mesora le-Yosef* 7: 475–487. (in Hebrew).

Blau, J. & Doron, D., eds. 2000. *Heritage and Innovation in Medieval Judaeo-Arabic Culture: Proceedings of the Sixth Conference of the Society for Judaeo-Arabic Studies*. Ramat-Gan. (in Hebrew).

Blau, J. & Hopkins, S. 1984. "On Early Judaeo-Arabic Orthography." *ZAL* 12: 9–27. = Blau 1988a: 381–400.

Blau, J. & Hopkins, S. 1987. "Judaeo-Arabic Papyri—Collected, Edited, Translated and Analysed." *JSAI* 9: 87–160. = Blau 1988a: 401–474.

Blau, J. & Hopkins, S. 2000. "Ancient Bible Translations of Judeo-Arabic." *Peʿamim* 83: 4–14. (in Hebrew).

Blau, J. & Hopkins, S. 2006. "On Aramaic Vocabulary in Early Judaeo-Arabic Texts Written in Phonetic Spelling." *JSAI* 32: 433–470.

Blau, J. & Hopkins, S. (forthcoming). טקסטים קדם-סעדייניים [*Pre-Saadyan Texts*]. Jerusalem.

Blau, J. & Others., eds. 1998. *Teʕuda 14: Encounters in Medieval Judaeo-Arabic Culture, Proceedings of the Fourth Conference of the Society for Judaeo-Arabic Studies*. Tel Aviv. (in Hebrew).

Blau, J. & Reif, S.C., eds. 1992. *Genizah Research after Ninety Years—The Case of Judaeo-Arabic*. Cambridge.

Brockelmann, C. 1913. *Grundriss der vergleichenden Grammatik der semitischen Sprachen* I–II. Berlin. (repr. 1982. Hildesheim).

Brody, R. 1998. *The Geonim of Babylonia and the Shaping of Medieval Jewish Culture*. New Haven.

Brody, R. 2006. *Rav Se'adya Gaon*. Jerusalem. (in Hebrew).

Butbul, S. 2012. "Translations in Contact: Early Judeo-Arabic and Syriac Biblical Translations." In: Freidenreich, D.M. & Goldstein, M., eds. *Beyond Religious Borders: Interaction and Intellectual Exchange in the Medieval Islamic World*. Philadelphia: 57–64, 181–184.

Cohen, M. 2009. "Bible Exegesis: Rabbanite." *EJIW*.

Corriente, F. 2007. "The Psalter Fragment from the Umayyad Mosque of Damascus: A Birth Certificate of Nabaṭī Arabic." In: Monferre-Sala, J.P., ed. *Eastern Crossroads: Essays on Medieval Christian Legacy*. (*Gorgias Eastern Christian Studies* 1). Piscataway, NJ: 303–320.

Crown, A.D., ed. 1989. *The Samaritans*. Tübingen.

Crown, A.D. 1998. *A Catalogue of the Samaritan Manuscripts in the British Library*. London.

Crown, A.D. 2001. *Samaritan Scribes and Manuscripts*. (*Texts and Studies in Ancient Judaism* 80). Tübingen.

Crown, A.D., Pummer, R. & Tal, A., eds. 1993. *A Companion to Samaritan Studies*. Tübingen.

Crown, A.D. & Pummer, R. 2005. *A Bibliography of the Samaritans*. Lanham, Maryland. (3rd ed.).

Derenbourg, J., ed. 1893. *Œuvres complètes de R. Saadia ben Josef al-Fayyoûmî* I, *Version arabe du Pentateuque*. Paris. (repr. 1979. Hildesheim & New York).

Derenbourg, J., ed. 1894. *Œuvres complètes de R. Saadia ben Josef al-Fayyoûmî* VI, *Version arabe des Proverbes*. Paris. (repr. 1979. Hildesheim & New York).

Derenbourg, J., ed. 1896. *Œuvres complètes de R. Saadia ben Josef al-Fayyoûmî* III, *Version arabe d'Isaïe*. Paris. (repr. 1979. Hildesheim & New York).

Dikken, B.J. 2012. "Some Remarks about Middle Arabic and Saʕadya Gaon's Arabic Translation of the Pentateuch in Manuscripts of Jewish, Samaritan, Coptic Christian, and Muslim Provenance." In: Zack, L. & Schippers, A., eds. *Middle Arabic and Mixed Arabic: Diachrony and Synchrony*. Leiden: 51–81.

Doron, D. 1985. "On the Arabic Translation of the Torah by Issāchār ben Sūsān Hammaʕrāvī." *Sefunot* (n.s.) 3 (18): 279–298. (in Hebrew).

Doron, D. 1991. "From the *Tafsir* of R. Saadya Gaon to the Translation of R. Mordechai Hai Dayyan of Tunis." *Sefunot* (n.s.) 5 (20): 171–180. (in Hebrew).

Dozy, R.P.A. 1927. *Supplément aux dictionnaires arabes* I–II. Leiden & Paris. (2nd edition).

Drory, R. 2000. *Models and Contacts: Arabic Literature and its Impact on Medieval Jewish Culture*. Leiden.

Eldar, I. 2001. "Biblical Glossography in the Realm of Spoken Arabic in the East." *Haivrit weaḥyoteha* 1: 23–37. (in Hebrew).

Ferguson, C. 1989. "Grammatical Agreement in Classical Arabic and the Modern Dialects." In: Belnap, R.K. & Haeri, N., eds. 1997. *Structuralist Studies in Arabic Linguistics, Charles A. Ferguson's Papers, 1954–1994*. Leiden: 81–91.

Fischer, W. 2002. *A Grammar of Classical Arabic*. New Haven & London. (3rd ed. trans. from German by J. Rodgers).

Fishman, J.L., ed. 1942. *Rav Saadya Gaon*. Jerusalem. (in Hebrew).

Florentin, M. 2005. *Late Samaritan Hebrew: A Linguistic Analysis of its Different Types*. (*Studies in Semitic Languages and Linguistics* 43). Leiden.

Frank, D. 2004. *Search Scripture Well: Karaite Exegetes and the Origins of the Jewish Bible Commentary in the Islamic East*. (*Études sur le judaïsme médiéval* 29). Leiden.

Frank, D. 2009. "Bible Exegesis: Karaite." *EJIW*.

Freidenreich, D.M. 2003. "The Use of Islamic Sources in Saadiah Gaon's *Tafsīr* of the Torah." *JQR* 93: 353–395.

Gardet, L. 2007. "ʿilm al-Kalām." *EI*.

Gimaret, D. 2007. "Muʿtazila." *EI*.

Goldstein, M. 2011. *Karaite Exegesis in Medieval Jerusalem*. Tübingen.

Goldziher, I. 1920. *Die Richtungen der islamischen Koranauslegung*. Leiden. (repr. 1952).

Graf, G. 1944, 1947. *Geschichte der christlichen arabischen Literatur* I–II. Vatican City.

Griffith, S.H. 2013. *The Bible in Arabic: The Scriptures of the "People of the Book" in the Language of Islam*. Princeton.

Haddad, R. 1992. "La phonétique de l'arabe chrétien vers 700." In: Canivet, P. & Rey-Coquais, J.-P., eds. *La Syrie de Byzance à l'Islam. VIIe–VIIIe siècles: actes du colloque international, Lyon—Maison de l'Orient Méditerranéen, Paris—Institut du Monde Arabe, 11–15 Septembre 1990*. Damascus: 159–164.

Halkin, A.S. 1943a. "The Relation of the Samaritans to Saadia Gaon." In: Cohen, B., ed., *American Academy for Jewish Research, Texts and Studies* II (*Saadia Anniversary Volume*). New York: 271–325.

Halkin, A.S. 1943b. "The Scholia to Numbers and Deuteronomy in the Samaritan-Arabic Pentateuch." *JQR* 34: 41–59.

Halkin, A.S., ed. 1975. *Moshe ben Yaʿakov ibn Ezra: Kitab al-Muḥāḍara wal-Mudhākara / Liber Discussionis et Commemorationis* (*Poetica Hebraica*). Jerusalem. (in Hebrew and Arabic).

Ḥaraz, M.H. 1983. אבן עזרא על התורה עם פירוש אוצר חיים: בראשית [*Ibn Ezra on the Torah with the Commentary of ʾOṣar Ḥayyim: Genesis*]. Jerusalem. (in Hebrew).

Harkavy, A.E. 1875. *Opisanie rukopisei Samaritianskago Piatiknizhiia, khraniashchikhsia v Imperatorskoi Publichnoi biblioteke* II. St. Petersburg.

Harkavy, A.E. 1903. *Likkute Kadmoniot* II. *Zur Geschichte des Karaismus und der karäischen Literatur, Erstes Heft: Aus den ältesten karäischen Gesetzbüchern* (*von Anan, Beniamin Nehawendi und Daniel Kummissi*). St. Petersburg. (repr. 1969. Jerusalem).

Hary, B. 2009a. "Bible Translations: Judeo-Arabic Shurūḥ (since the Fourteenth Century)". *EJIW*.

Hary, B.H. 2009b. *Translating Religion: Linguistic Analysis of Judeo-Arabic Sacred Texts from Egypt*. Leiden.

Hava, J.G. 1970. *Al-Farâʾid Arabic-English Dictionary*. Beirut.

Hirschfeld, H. 1911. *Jefeth b. Ali's Arabic Commentary on Nāḥūm with Introduction, Abridged Translation and Notes*. London.

Hopkins, S. 1984. *Studies in the Grammar of Early Arabic*. Oxford.

Hopkins, S. 2002. "On the Vorlage of an Early Judaeo-Arabic Translation of Proverbs." *JSAI* 27: 369–374.

Hopkins, S. 2005. "A Complete Edition of the Arabic Samaritan Pentateuch: Review of Shehadeh, H. 2002. *The Arabic Translation of the Samaritan Pentateuch* II. Jerusalem: The Israel Academy of Sciences and Humanities." *Cathedra* 115: 217–221. (in Hebrew).

Jamgotchian, H.S. 1991. "Fragments inconnus de la traduction arabe du Pentateuque par Saʿadya al Fayyoumi dans une adaptation samaritaine." In: Tal & Florentin 1991. Tel Aviv: 225–243.

Jamgotchian, H.S. 2001. *The Recently Discovered and Other Unpublished Arabic Fragments of the Samaritan Pentateuch from the Collection of the Russian National Library—SPb*. Moscow. (in Russian).

Kahle, P. 1904. *Arabischen Bibelübersetzungen: Texte mit Glossar und Literaturübersicht*. Leipzig.

Kahle, P.E. 1959. *The Cairo Geniza*. Oxford. (2nd edition).

Katten, M. 1924. "*Untersuchungen zu Saadja's arab. Pentateuch Übersetzung*." Ph.D. Dissertation. Hessischen Ludwigs-Universität, Giessen.

Khan, G. 1993. "The Orthography of Karaite Hebrew Bible Manuscripts in Arabic Transcription." *JSS* 38: 49–70.

Khan, G. 2000a. *The Early Karaite Tradition of Hebrew Grammatical Thought: Including a Critical Edition, Translation and Analysis of the Diqduq of ʾAbū Yaʿqūb Yūsuf ibn Nūḥ on the Hagiographa*. (*Studies in Semitic Languages and Linguistics* 32). Leiden.

Khan, G. 2000b. *Early Karaite Grammatical Texts*. (*Masoretic Studies* 9). Atlanta, GA.

Khan, G., ed. 2001a. *Exegesis and Grammar in Medieval Karaite Texts*. Oxford.

Khan, G. 2001b. "Biblical Exegesis and Grammatical Theory in the Karaite Tradition." In: Khan 2001a: 127–149.

Khan, G. 2006. "Judaeo-Arabic." *EALL* II: 526–536.

Khan, G. 2009a. "Ibn Nūḥ, Joseph (Abū Yaʕqūb Yūsuf)." *EJIW*.

Khan, G. 2009b. "ʔAbū al-Faraj Hārūn ibn Faraj (Aaron b. Jeshua)." *EJIW*.

Khan, G. 2009c. "*Dar lil-ʕilm*." *EJIW*.

Khan, G. Gallego, M.A. & Olszowy-Schlanger, J. 2003. *The Karaite Tradition of Hebrew Grammatical Thought in its Classical Form: A Critical Edition and English Translation of al-Kitāb al-Kāfī fī al-Luġa al-ʕIbrāniyya by ʔAbū al-Faraj Hārūn ibn al-Faraj* I–II. (*Studies in Semitic Languages and Linguistics* 37). Leiden.

Kizel, T. 2011. "מילון עברי–ערבי לתרגומי המקרא הערביים–היהודיים הקדומים [A Hebrew–Arabic Glossary of the Early Judeo-Arabic Bible Translations]." In: Oettinger & Bar-Maoz 2011 III: 11–41. (in Hebrew).

Lane, E.W. 1863–1893. *An Arabic-English Lexicon* I–VIII. London. (repr. 1968. Beirut, Lebanon).

Lasker, D.J. 1993. "Against Whom did Saadia Polemicize Concerning Abrogation of the Torah?" *Daat* 32/33: 5–11. (in Hebrew).

Lindgren, M. & Vollandt, R. 2013. "An Early Copy of the Pentateuch and the Book of Daniel in Arabic (MS Sinai–Arabic 2): Preliminary Observations on Codicology, Text Types, and Translation Technique." *IHIW* 1: 43–68.

Loewenstamm, A. 1964. "A Karaite Commentary on Genesis in a Samaritan Pseudomorphosis." *Sefunot* 8: 165–203. = Loewenstamm 2008: 159–201. (in Hebrew).

Loewenstamm, A. 1971/1972. "The Karaite Jeshuʕa b. Yehuda: The Author of a Commentary to Genesis in Samaritan Disguise." *Tarbiẓ* 41: 183–187. = Loewenstamm 2008: 202–206. (in Hebrew).

Loewenstamm, A. 2008. *Karaite and Samaritan Studies: Collected and Posthumous Papers*. (*The Academy of the Hebrew Language Sources and Studies* IX—*A New Series*). Jerusalem. (in Hebrew).

Macdonald, J. 1964. *The Theology of the Samaritans*. London.

Macdonald, M.C.A. 2000. "Reflections on the Linguistic Map of Pre-Islamic Arabia." *Arabian Archaeology and Epigraphy* 11: 28–79.

Macdonald, M.C.A. 2008. "Old Arabic (Epigraphic)." *EALL* III: 464–477.

Macuch, R. 1979. "On the Problems of the Arabic Translation of the Samaritan Pentateuch." *IOS* 9: 147–173.

Macuch, R. 1989. "Samaritan Languages: Samaritan Hebrew, Samaritan Aramaic." In: Crown 1989: 531–584.

Magidow, A. 2013. "*Towards a Sociohistorical Reconstruction of Pre-Islamic Arabic Dialect Diversity*." Ph.D. dissertation. The University of Texas at Austin.

Malter, H. 1921. *Saadia Gaon: His Life and Works*. Philadelphia.

Maman, A. 1992. "The Lexical Element in David Alfasi's Dictionary Definitions." In: Blau & Reif 1992: 119–125.

Maman, A., Fassberg, S.E. & Breuer, Y., eds. 2007. *Shaʕarei Lashon: Studies in Hebrew,*

Aramaic and Jewish Languages Presented to Moshe Bar-Asher. Jerusalem. (in Hebrew).

Maori, Y. 1995. *The Peshitta Version of the Pentateuch and Early Jewish Exegesis. Jerusalem*. (in Hebrew).

Margoliouth, D.S. 1889. *A Commentary on the Book of Daniel by Jephet ibn Ali the Karaite*. Oxford.

Mavroudi, M. 2008. "Arabic Words in Greek Letters: The Violet Fragment and More." In: Lentin, J. and Grand'Henry, J., eds. *Moyen arabe et variétés mixtes de l'arabe à travers l'histoire: actes du premier colloque international* (*Louvain-la-Neuve, 10–14 mai 2004*). (*Publications de l'Institut Orientaliste de Louvain* 58). Leuven: 321–341.

Miller, P.N. 2001. "The "Antiquarianization" of Biblical Scholarship and the London Polyglot Bible (1653–57)." *Journal of the History of Ideas* 62: 463–482.

Monferrer-Sala, J.P. 2010. "Once Again on the Earliest Christian Arabic Apology: Remarks on a Palaeographic singularity." *JNES* 69: 195–197.

Monferrer-Sala, J.P. & Niessen, F. 2013. "Un fragmento con Génesis 4,4–15 en árabe samaritano, y una adición en hebreo samaritano, conservado en la Colección Taylor-Schechter de la Guenizá (T-S Ar.1a.136)." *Sefarad* 73: 281–308.

Morag, Sh. 1992. "Hebrew Elements in Jewish Languages—Some General Aspects." *Miqqedem umiyyam* 5: 101–114. (in Hebrew).

Nemoy, L. 1976. "The Factor of Script in the Textual Criticism of Judeo-Arabic Manuscripts." *JQR* 66: 148–159.

Neubauer, A. 1886. *Catalogue of the Hebrew Manuscripts in the Bodleian Library and in the College Libraries of Oxford, Including Mss. in Other Languages, Which are Written with Hebrew Characters, or Relating to the Hebrew Language or Literature, and a Few Samaritan Mss.* I. Oxford.

Oettinger, A. & Bar-Maoz, D., eds. 2011. *Mittuv Yosef: Yosef Tobi Jubilee Volume* I–III. Haifa. (in Hebrew).

Polliack, M. 1993. "Alternate Renderings and Additions in Yeshuˁah ben Yehudah's Arabic Translation of the Pentateuch." *JQR* 84: 209–225.

Polliack, M. 1996. "Medieval Karaite Views on Translating the Hebrew Bible into Arabic." *JJS* 47: 64–84.

Polliack, M. 1997. *The Karaite Tradition of Arabic Bible Translation, A Linguistic and Exegetical Study of Karaite Translations of the Pentateuch from the Tenth and Eleventh Centuries C.E.* Leiden.

Polliack, M. 1998a. "Arabic Bible Translations in the Cairo Genizah Collections." In: Haxen, U. & Others., eds. *Jewish Studies in a New Europe: Proceedings of the 5th Congress of Jewish Studies in Copenhagen 1994 under the Auspices of the European Association for Jewish Studies*. Copenhagen: 595–620.

Polliack, M. 1998b. "Medieval Karaite Methods of Translating Biblical Narrative into Arabic." *VT* 48: 375–398.

Polliack, M. 1999. "Types of Arabic Bible Translations in the Cairo Geniza Based on the Catalogue of TS Arabic." In: Friedman, M.A., ed. 1999. *Teʿuda 15: A Century of Geniza Research*. Tel Aviv: 109–125. (in Hebrew).

Polliack, M. 2000. "Seʿadyā Gaon's Concept of Biblical Translation in the Light of the Karaite Concept." In: Blau & Doron 2000: 191–201. (in Hebrew).

Polliack, M., ed. 2003a. *Karaite Judaism: A Guide to its History and Literary Sources*. Leiden.

Polliack, M. 2003b. "Major Trends in Karaite Biblical Exegesis in the Tenth and Eleventh Centuries." In: Polliack 2003a: 363–413.

Polliack, M. 2009a. "David Ben Abraham al-Fāsī." *EJIW*.

Polliack, M. 2009b. "Bible Translations: Judeo-Arabic (Ninth to Thirteenth Century)." *EJIW*.

Polliack, M. 2013. "Arabic Bible Translations." *EHLL* I: 128–137.

Polliack, M. 2014. "Biblical Narrative and the Textualization of Oral Tradition: Innovations in Medieval Judaeo-Arabic Bible Exegesis." *Ben ʿEver la-ʿArav* 6: 109–152. (in Hebrew).

Polliack, M. & Schlossberg, E. 2001a. "Historical-Literary, Rhetorical and Redactional Methods of Interpretation in Yefet ben ʿEli's Introduction to the Minor Prophets." In: Khan 2001a: 1–39.

Polliack, M. & Schlossberg, E. 2001b. "Yefet ben Eli's Translation of the Book of Obadiah." *Peʿamim* 89: 61–82. (in Hebrew).

Polliack, M. & Schlossberg, E. 2009. *Yefet ben ʿEli's Commentary on Hosea: Annotated Edition, Hebrew translation and Introduction*. Ramat Gan. (In Hebrew).

Polliack, M. & Somekh S. 2000. "Two Hebrew-Arabic Biblical Glossaries from the Cairo Geniza." *Peʿamim* 83: 15–47. (in Hebrew).

Prijs, L. 1990. *Abraham Ibn Ezra's Commentary on Genesis Ch. 1–3: Creation and Paradise, Introduction, Variant Readings, Explanation and Notes*. London. (in Hebrew).

Qafiḥ, Y. 1962. חמש מגילות: שיר השירים, רות, קהלת, אסתר, איכה עם פירושים עתיקים היוצאים לאור פעם ראשונה על פי כתבי יד בצירוף מבואות הערות והארות [*Five Scrolls: Song of Songs, Ruth, Ecclesiastes, Esther, Lamentations with Ancient Commentaries, First Published according to Manuscripts with Introductions, Comments and Elucidations*]. Jerusalem. (in Hebrew).

Qafiḥ, Y. 1966. תהלים עם תרגום ופירוש הגאון רבנו סעדיה בן יוסף פיומי זצ״ל [*Psalms with R. Saadya Gaon's Translation and Commentary*]. Jerusalem. (in Hebrew).

Qafiḥ, Y. 1973. איוב עם תרגום ופירוש הגאון רבנו סעדיה בן יוסף פיומי זצ״ל [*Job with R. Saadya Gaon's Translation and Commentary*]. Jerusalem. (in Hebrew).

Qafiḥ, Y. 1976. משלי עם תרגום ופירוש הגאון רבנו סעדיה בן יוסף פיומי זצ״ל (כתאב טלב אלחכמה) וחלק הדקדוק למהרי״ץ [*Proverbs with R. Saadya Gaon's Translation and Commentary* (*kitāb ṭalab al-ḥikma*) *and R. Yaḥyā Ṣāliḥ's* (*Mahriṣ*) *Grammatical Notes*]. Jerusalem. (in Hebrew).

Qafiḥ, Y. 1981. דניאל עם תרגום ופירוש הגאון רבנו סעדיה בן יוסף פיומי זצ״ל ומגילת בני חשמונאי עם הקדמת ותרגום הגאון רבנו סעדיה בן יוסף פיומי [*Daniel with R. Saadya Gaon's Translation and Commentary and Antiochus Scroll with R. Saadya Gaon's Introduction*]. Jerusalem. (in Hebrew).

Qafiḥ, Y. 1984. פירושי רבינו סעדיה גאון על התורה [*The Commentaries of R. Saadya Gaon on the Pentateuch*]. Jerusalem. (rev. ed., in Hebrew).

Ratzaby, Y. 1985. *A Dictionary of Judaeo-Arabic in R. Saadya's Tafsir*. Ramat-Gan. (in Hebrew).

Ratzaby, Y. 1993. *Saadya's Translation and Commentary on Isaiah*. Kiriat Ono. (in Hebrew).

Ratzaby, Y. 1998. *Rav Saadya's Commentary on Exodus*. Jerusalem. (in Hebrew).

Ratzaby, Y. 2004. מפירושי רב סעדיה למקרא: לקט מפירושי רס״ג לספרי המקרא [*Selection of R. Saadia's Bible Commentaries*]. Jerusalem. (in Hebrew).

Reckendorf, H. 1921. *Arabische Syntax*. Heidelberg.

Rippin, A. 1986. "Saˁadya Gaon and Genesis 22: Aspects of Jewish-Muslim Interaction and Polemic." In: Brinner, W.M. & Ricks, S.D., eds. 1986. *Studies in Islamic and Judaic Traditions: Papers Presented at the Institute for Islamic-Judaic Studies, Center for Judaic Studies, University of Denver*. Atlanta, GA.

Robertson, E. 1938, 1962. *Catalogue of the Samaritan Manuscripts in the John Rylands Library, Manchester* I–II. Manchester.

Robertson, E. 1943. "The Relationship of the Arabic Translation of the Samaritan Pentateuch to that of Saadya." In: Rosenthal, E.I.J., ed. *Saadya Studies in Commemoration of the One Thousandth Anniversary of the Death of R. Saadya Gaon*. Manchester: 166–176.

Robinson, J.T. 2012. *Asceticism, Eschatology, Opposition to Philosophy: The Arabic Translation and Commentary of Salmon ben Yeroham on Qohelet* (*Ecclesiastes*). (*Karaite Texts and Studies* 5). Leiden.

Schlossberg, E. 1988. "*Concepts and Methods in the Commentary of R. Saadia Gaon on the Book of Daniel*." Ph.D. dissertation. Bar-Ilan University, Ramat-Gan. (in Hebrew).

Schlossberg, E. 1990. R. "Saadia Gaon's Attitude Towards Islam." *Daat* 25: 21–51. (in Hebrew).

Schlossberg, E. 1993a. "The Meaning of Biblical *ereṣ* as Reflected in R. Saadia Gaon's Translation of the Pentateuch." *Lĕšonénu* 57: 203–214. (in Hebrew).

Schlossberg, E. 1993b. "A Response to Prof. Lasker's Paper: Against Whom did Saadia Polemicize Concerning Abrogation of the Torah?" *Daat* 32/33: 13–17. (in Hebrew).

Schlossberg, E. 1996. "השפעת הלשון הערבית על ״תפסיר״ רב סעדיה גאון למקרא בתרגום משפט התנאי חסר מילית התנאי (״ג׳ואב אלאמר״) [The influence of the Arabic Language on Rav Saadya Gaon's Bible *Tafsīr* in the Translation of Conditional Clauses without Conditional Particles (*jawāb al-ˀamr*)]." *Beit Mikra* 41: 332–343. (in Hebrew).

Schlossberg, E. 1998. "Basic Features in Saˁadia's Use of Arabic Language and Literature." In: Tobi 1998a: 75–93. (in Hebrew).

Schlossberg, E. 2000. "The Polemic of R. Seˁadyā Gaon against Christianity." In: Blau & Doron 2000: 243–262. (in Hebrew).

Schlossberg, E. 2001. "תרומתו של הרב יוסף קאפח ע״ה לחקר פרשנותו של רב סעדיה גאון למקרא [Rav Yosef Qafiḥ's Contribution to the Study of Saadya Gaon's Bible Exegesis]." In: Amar & Seri 2001: 132–146. (in Hebrew).

Schlossberg, E. 2007. "לקראת מהדורה ביקורתית של תרגום סעדיה גאון לתורה [Towards a Critical Edition of Rav Saadia Gaon's Translation of the Torah]." *Talelei Orot* 13: 87–104. (in Hebrew).

Schlossberg, E. 2011. "Towards a Critical Edition of the Translation of the Torah by Rav Saadia Gaon". *Judaica* 67: 129–145.

Schreiner, M. 1895. *Der Kalâm in der jüdischen Literatur*. Berlin.

Schur, N. 1995. *The Karaite Encyclopedia*. (*Beiträge zur Erforschung des alten Testaments und des antiken Judentums* 38). Frankfurt am Main.

Schwarb, G. 2013. "Vestiges of Qaraite Translations in the Arabic Translation(s) of the Samaritan Pentateuch." *IHIW* 1: 115–157.

Ṣedaqa, I. 1966–1970. ספר התורה א. המקור, ב. תרגום ערבי, ג. תרגום ארמי (הנוסח השומרוני): תצלום כתב היד של המאה הי״ג ווטיקן ברבריני 1, הדפים החסרים הושלמו בצילום מתוך כתב יד בריטיש מוזיאון [*The Pentateuch A. Original Text, B. Arabic Translation, C. Aramaic Translation* (*Samaritan Version*)*: Facsimile of the 13th Century MS Vatican Barberini I, Missing pages were completed by Facsimiles from the British Museum Manuscript*]. Holon. (in Hebrew).

Shehadeh, H. 1977. ״התרגום הערבי לנוסח התורה של השומרונים: מבוא למהדורה ביקורתית א–ב.״ ["The Arabic Translation of the Samaritan Pentateuch: Introduction to the Critical Edition I–II"]. Ph.D. dissertation. The Hebrew University of Jerusalem. (in Hebrew).

Shehadeh, H. 1982. "The Arabic Translation of the Samaritan Pentateuch." *Tarbiẓ* 52: 59–82. (in Hebrew).

Shehadeh, H. 1983. "מתי תפסה הערבית את מקום הארמית השומרונית [When did Arabic Replace Samaritan Aramaic]." In: Bar-Asher, M. & Others., eds. *Hebrew Language Studies Presented to Professor Zeev Ben-Ḥayyim*. Jerusalem: 515–528. (in Hebrew).

Shehadeh, H. 1984. "The Classification of the Versions of the Samaritan Arabic Translation of the Pentateuch and Indentifying Nomenclature of the Fauna." *Lĕšonénu* 48/49: 35–48. (in Hebrew).

Shehadeh, H. 1988. "The Groups of the Samaritan Manuscripts of the Arabic Translation of the Pentateuch." In: Rothschild, J. & Sixdenier, G.D., eds. *Études samaritaines* [*Texte imprimé*]*: Pentateuque et Targum, exégèse et philologie, chroniques: communications présentées à la table ronde internationale "Les manuscrits samaritains. Problèmes et méthodes"* (*Paris, 7–9 octobre 1985*)*, organisée par l'Institut de Recherche d'Histoire des Textes* (*Centre National de la Recherche Scientifique*)*, et l'Institut d'Etudes Sémitiques* (*Collège de France*). Louvain: 205–218.

Shehadeh, H. 1989, 2002. *The Arabic Translation of the Samaritan Pentateuch* I–II. Jerusalem.

Shehadeh, H. 1989b. "The Arabic Translation of the Samaritan Pentateuch." In: Crown 1989: 481–516.

Shehadeh, H. 1989c. "A New Unknown Version of the Arabic Translation of the Samaritan Pentateuch?" In: Macuch, M. & Others., eds. 1989. *Studia Semitica Necnon Iranica: Rudolpho Macuch Septuagenario ab Amicis et Discipulis Dedicata*. Wiesbaden: 303–327.

Shehadeh, H. 1991. "A New Group of Manuscripts Including an Arabic Translation of the Samaritan Pentateuch (ATSP)." In: Tal & Florentin 1991: 275–292.

Shtober, Sh. 2000. "The *Qibla* in Islam and Judaism: From Polemics to Neutralization and Assimilation." In: Blau & Doron 2000: 227–242. (in Hebrew).

Shur, N. 2003. *The History of the Karaites*. Jerusalem. (repr. 2010). (in Hebrew).

Shweka, R. 2009. "Samuel ben Ḥophni Gaon." *EJIW*.

Simon, U. 1991. *Four Approaches to the Book of Psalms: From Saadiah Gaon to Abraham Ibn Ezra*. Albany, New York. (trans. Lenn J. Schramm).

Skoss, S.L. 1928. *The Arabic Commentary of ʿAli ben Suleimān the Karaite on the Book of Genesis*. Philadelphia.

Skoss, S.L. 1936, 1945., ed. *The Hebrew–Arabic Dictionary of the Bible Known as Kitāb Jāmiʿ al-Alfāẓ* (*Agrōn*) *of David ben Abraham al-Fāsī the Karaite* (*Tenth Cent.*) I–II. New Haven.

Sperber, A. 1992. *The Bible in Aramaic* I: *The Pentateuch according to Onkelos*. Leiden. (2nd repr.).

Steiner, R.C. 2010. *A Biblical Translation in the Making: The Evolution and Impact of Saadia Gaon's Tafsīr*. Cambridge, Massachusetts.

Stenhouse, R. 1989. "Samaritan Arabic." In: Crown 1989: 585–623.

Stroumsa, S. 1991. "The Impact of Syriac Tradition on Early Judaeo-Arabic Bible Exegesis." *Aram* 3: 83–96.

Stroumsa, S. 2003. "Saadya and Jewish *kalam*." In: Frank, D.H. & Leaman, O., eds. *The Cambridge Companion to Medieval Jewish Philosophy*. Cambridge: 71–90.

Tal, A. 1976. "The Samaritan Targum to the Pentateuch, its Distinctive Characteristics and its Metamorphosis." *JSS* 21: 26–38

Tal, A. 1980, 1981, 1983. *The Samaritan Targum of the Pentateuch: A Critical Edition* I–III. Tel Aviv.

Tal, A. 1989. "Samaritan Literature." In: Crown 1989: 413–467.

Tal, A. 1993a. "Review of Shehadeh, H. 1989. The Arabic Translation of the Samaritan Pentateuch I. Jerusalem." *Bibliotheca Orientalis* 50: 459–464.

Tal, A. 1993b. "Ṭura berikha." In: Crown, Pummer & Tal 1993: 238.

Tal, A. 1993c. "Tībåt Mårqe." In: Crown, Pummer & Tal 1993: 235–236.

Tal, A. 1994. *The Samaritan Pentateuch: Edited according to MS 6* (*c*) *of the Shekhem Synagogue*. Tel Aviv.

Tal, A. 2000. *A Dictionary of Samaritan Aramaic* I–II. Leiden.

Tal, A. & Florentin, M., eds. 1991. *Proceedings of the First International Congress of the Société d'études samaritaines, Tel-Aviv, April 11–13, 1988*. Tel Aviv.

Tal, A. & Florentin, M., eds. 2010. *The Pentateuch: The Samaritan Version and the Masoretic Version*. Tel Aviv. (in Hebrew).

Tirosh-Becker, O. 2009. "Joshua ben Judah (Abū al-Faraj Furqān ibn Asad)." *EJIW*.

Tobi, Y. 1993. "Pre-Saʿadianic Arabic Translation of the Pentateuch." *Massorot* 7: 87–127. (in Hebrew).

Tobi, Y. 1996. "Another Popular Judeo-Arabic Translation of the Pentateuch." In: Bar-Asher, M., ed. *Studies in Hebrew and Jewish Languages, Presented to Shelomo Morag*. Jerusalem: 481–501. (in Hebrew).

Tobi, Y. 1997. "Translation of Proper Names in Medieval Judeo-Arabic Translations of the Bible." *Bulletin of the Israeli Academic Center in Cairo* 21: 18–22.

Tobi, Y., ed. 1998a. *ʿEver and ʿArav: Contacts between Arabic Literature and Jewish Literature in the Middle Ages and Modern Times*. Tel Aviv. (in Hebrew).

Tobi, Y. 1998b. "The Phonetically Written *Tafsîr Alfâẕ* to Exodus and Other Passages of Popular Translations." In: Tobi 1998a: 53–74. (in Hebrew).

Tobi, Y. 2001. "On the Antiquity of the Judeo-Arabic Biblical Translations and a New Piece of an Ancient Judeo-Arabic Translation to the Pentateuch." *Ben ʿEver la-ʿArav* 2: 17–60. (in Hebrew).

Tobi, Y. 2002. "Translations of Personal Names in Medieval Judeo-Arabic Bible Translation." In: Demsky, A. ed. *These Are the Names: Studies in Jewish Onomastics*, III. Ramat-Gan: 77–84. (in Hebrew).

Tobi, Y. 2004. "The Orthography of Pre-Saadianic Judaeo-Arabic compared with the Orthography of the Inscriptions of Pre-Islamic Arabia." *Proceedings of the Seminar for Arabian Studies* 34: 343–349.

Tobi, Y. 2005. "Ancient Judeo-Arabic Translations to the Pentateuch: New Fragments." *Haivrit weaḥyoteha* 4/5: 115–143. (in Hebrew).

Tobi, Y. 2006. *Poetry, Judeo-Arabic Literature and the Geniza*. (*Jewish culture in Muslim Lands and Cairo Geniza Studies: Publications of the Joseph and Ceil Mazer Chair* IV). Tel Aviv. (in Hebrew).

Tobi, Y. 2007. "The Implementation of *Taʾwil* in Saʿadia Ga'on's *Tafsir*." In: Maman, Fassberg & Breuer 2007: 140–161. (in Hebrew).

Tobi, Y. 2012. "Written Judeo-Arabic: Colloquial versus Middle Arabic." In: Zack, L. & Schippers, A., eds. *Middle Arabic and Mixed Arabic: Diachrony and Synchrony*. Leiden & Boston: 265–277.

Tobi, Y. 2014. "היחס בין תרגום המקרא לרב סעדיה גאון לבין פירושיו למקרא. [The Relation between Saadya Gaon's Bible Translation and his Bible Commentary]." *Mesora le-Yosef* 8: 583–593. (in Hebrew).

Tsedaka, B., trans. and ed. & Sullivan, Sh., ed. 2013. *The Israelite Samaritan Version of the*

Torah: First English Translation Compared with the Masoretic Version. Grand Rapids, Michigan.

Van Ess, J. 2007. "Mutakallimūn." *EI*.

Vollandt, R. 2007. "*The Transmission of the Judaeo-Arabic Pentateuch Translation of Rav Saadiah Gaon in Arabic Letters: A Case of Textual Diffusion*." MA Thesis, The Hebrew University of Jerusalem.

Vollandt, R. 2009. "Some Observations on Genizah Fragments of Saadiah's *Tafsīr* in Arabic Letters." *Ginzei Qedem* 5: *9–*44.

Vollandt, R. 2011. "*Christian-Arabic Translations of the Pentateuch from the 9th to the 13th Centuries: A Comparative Study of Manuscripts and Translation Techniques*." Ph.D. Dissertation. University of Cambridge.

Vollandt, R. 2012. "The Arabic Pentateuch of the Paris Polyglot: Saadiah Gaon's Advent to the Republic of Letters." In: Binay, S. & Leder, S., eds. *Translating the Bible into Arabic: Historical, Text-Critical and Literary Aspects*. Beirut: 19–35.

Vollandt, R. 2013a. "Hebraisms in Arabic Versions of the Hebrew Bible." *EHLL* II: 182–186.

Vollandt, R. 2013b. "Some Historiographical Remarks on Medieval and Early-Modern Scholarship of Biblical Versions in Arabic: A *Status Quo*." *IHIW* 1: 25–42.

Vollandt, R. 2013c. "Review of Richard C. Steiner, *A Biblical Translation in the Making: The Evolution and Impact of Saadia Gaon's* Tafsīr, Harvad University Press, Cambridge, MA, 2010." *JJS* 64: 209–213.

Vollandt, R. (forthcoming). "From the Desks of a Coptic–Muslim Workshop: Paris, BNF. MS Ar. 1 and the Large-Scale Production of Luxurious Arabic Bibles in Early Ottoman Cairo." In: Alfonso, E. & Decter, J., eds. *Patronage and the Sacred Book*. Turnhout: Brepols.

Von Gall, A.F. 1918. *Der hebräische Pentateuch der Samaritaner*. Giessen. (repr. 1966. Berlin).

Wagner, E.M. 2010. *Linguistic Variety of Judaeo-Arabic in Letters from the Cairo Genizah*. Leiden.

Wechsler, M.G. 2008. *The Arabic Translation and Commentary of Yefet ben ʿEli the Karaite on the Book of Esther*. Leiden.

Wechsler, M.G. 2009. "Japheth (Abū ʿAlī Ḥasan) ben Eli." *EJIW*.

Wolfson, H.A. 1979. *Repercussions of the Kalam in Jewish Philosophy*. Cambridge, Massachusetts.

Wright, W. 1896, 1898. *A Grammar of the Arabic Language* I–II. Cambridge. (3rd ed.).

Zawanowska, M. 2012. *The Arabic Translation and Commentary of Yefet ben ʿEli the Karaite on the Abraham Narratives* (*Genesis 11:10–25:18*). Leiden.

Zawanowska, M. 2013. "In the Border-Land of Literalism: Interpretative Scripture Alterations in Medieval Karaite Translations of the Bible into Arabic." *IHIW* 1: 179–202.

Zawanowska, M. 2014. "Was Moses the *mudawwin* of the Torah? The Question of Authorship of the Pentateuch according to Yefet ben ʿEli." In: Ben-Shammai, H. &

Others., eds. *Studies in Judaeo-Arabic Culture: Proceedings of the Fourteenth Conference of the Society for Judaeo-Arabic Studies*. Tel Aviv: 7*–35*.

Zewi, T. 1997. "Saadia Gaon's Translation to Nominal Sentences in the Pentateuch." *Massorot* 9–11: 511–526. (in Hebrew).

Zewi, T. 1999a. "Relative Clauses in Saadya Gaon's Translation to the Pentateuch." *Annali dell'Istituto Universitario Orientale di Napoli* 57 (1997): 426–449.

Zewi, T. 1999b. *A Syntactical Study of Verbal Forms Affixed by* -n(n) *Endings in Classical Arabic, Biblical Hebrew, El-Amarna Akkadian and Ugaritic*. (*Alter Orient und Altes Testament* 260). Münster.

Zewi, T. 2000. "Relative Clauses in Saadya Gaon's Translation of the Pentateuch according to MS St. Petersburg." In: Mifsud, M., ed. *Proceedings of the Third International Conference of AIDA Held in Malta on 29 March–2 April, 1998*: 179–183.

Zewi, T. 2001a. "Biblical Hebrew Word Order and Saadya Gaon's Translation of the Pentateuch." *ANES* 38: 42–58.

Zewi, T. 2001b. "Energicus in Saadya Gaon's Translation of the Pentateuch." In: Zaborski, A., ed. *New Data and New Methods in Afroasiatic Linguistics—Robert Hetzron in Memoriam*. Wiesbaden: 214–221.

Zewi, T. 2001c. "The Translations of הנה and והנה in the *Tafsīr* of Saʿadia to the Pentateuch." *Ben ʿEver la-ʿArav* 2: 61–77. (in Hebrew).

Zewi, T. 2002. "Syntactic Questions in Saʿadia Gaon's Translation of the Pentateuch." *Massorot* 12: 103–115. (in Hebrew).

Zewi, T. 2004. "Grammatical Agreement in Saadya Gaon's Translation of the Pentateuch." *JSAI* 29: 84–110.

Zewi, T. 2006. "Energicus." *EALL* II: 22–25.

Zewi, T. 2007. *Parenthesis in Biblical Hebrew*. (*Studies in Semitic Languages and Linguistics* 50). Leiden.

Zewi, T. 2009. "Biblical Hebrew Tenses and Saadya Gaon's Translation of the Pentateuch." *ANES* 46: 1–31.

Zewi, T. 2011. "משפטים מחוברים ומשועבדים בתרגום רב סעדיה לתורה [Coordinated and Subordinated Clauses in Saadya Gaon's Translation of the Pentateuch]." In: Oettinger & Bar-Maoz 2011 III: 42–48. (in Hebrew).

Zewi, T. 2014. "Proper Names in the Samaritan Version of Saadya Gaon's Translation of the Pentateuch." *Ben ʿEver la-ʿArav* 6: 97–108. (in Hebrew).

Zewi, T. (forthcoming). "Proper Nouns in the Samaritan Version of Saadya Gaon's Translation of the Pentateuch." *JSS*.

Zucker, M. 1959. *Rav Saadya Gaon's Translation of the Torah: Exegesis, Halakha, and Polemics in R. Saadya's Translation of the Pentateuch*. New York. (in Hebrew).

Zucker, M. 1984. *Saadya's commentary on Genesis*: *Edited with Introduction, Translation and Notes*. New York. (in Hebrew).

Index of Authors

Index of Subjects

(including Arabic grammatical terms)

Index of Ancient Sources

Index of Words

(in non-Latin Scripts)

Arabic in Arabic Script

Arabic in Arabic Script, Personal Names

Arabic in Arabic Script, Place Names

Arabic in Hebrew Script

Arabic in Hebrew Script, Personal Names

Arabic in Hebrew Script, Place Names

Aramaic in Onkelos

Aramaic in Samaritan Texts

Aramaic in Samaritan Texts, Place Names

Hebrew

Masoretic and Samaritan Pentateuch

Masoretic Pentateuch

Samaritan Pentateuch

Hebrew Personal Names

Hebrew Place Names

Persian

Syriac, in the Peshitta

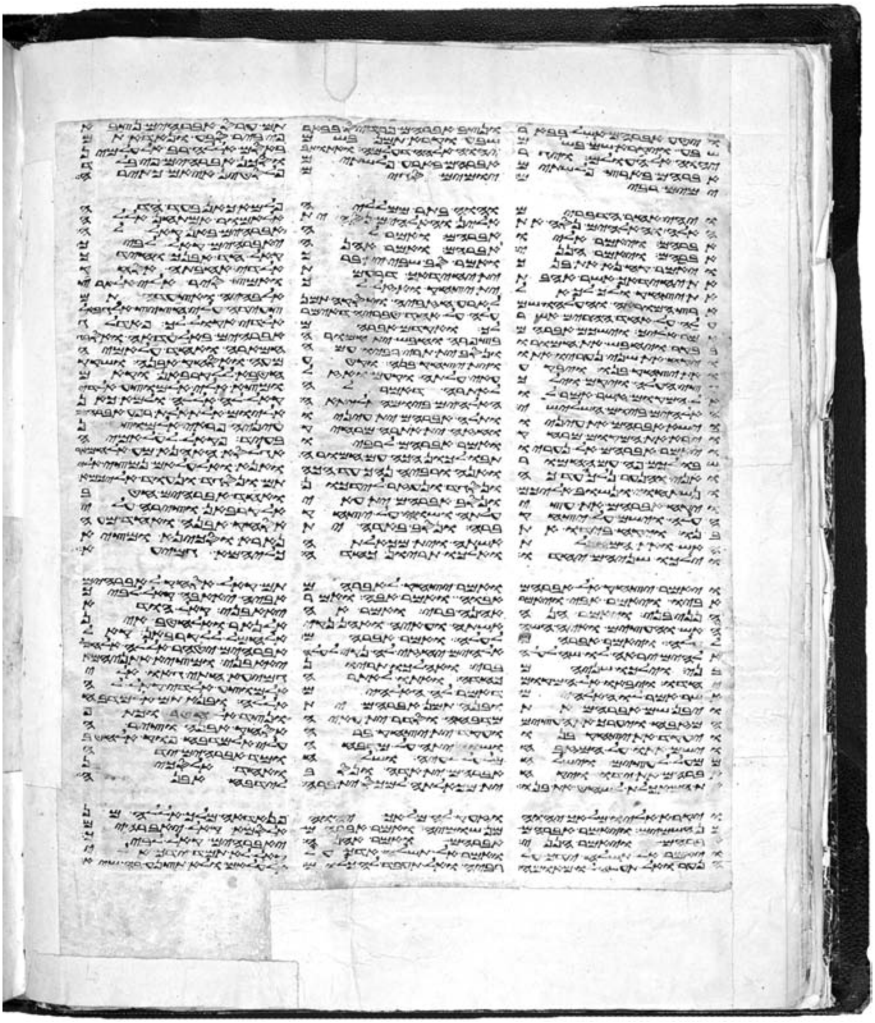
PART 2

Critical Edition of MS London BL OR7562

Contents

MS London BL OR7562

∵

MS London BL OR7562, p. 21ᵛ © The British Library Board, 04/07/2014

א 1 אלבדאיה ח̇לק אללה אלסמות ואלארץ̇ 2 والارض כאנת מע̇מורה̈ מסת־חרה̈ וט̇לאם على 1b
وجه الغمر וריאח الملائكه האבה̈ על⟨י⟩ וגה אלמאء 3 וקאל אלׄה ליכן נורא פכאן נורא 4
פנט̇ר אללה אלנור אנה חסנא ומיז אללה בין אלנור ובין אלט̇לאם 5 פדעא אללה ⟨אלנור⟩
נהארא וללט̇לאם דעא לילא פכאן מסאء וכאן صباحًا יומא ואחדא 6 וקאל אללה ליכן
פלך פי וסט אלמאء ויכון ממיז בין מא למא 7 וצנע אללה אלפלך ומיז בין אלמא אלד̇י
תחת אלפלך ובין אלמא אלד̇י מן פוק אלפלך וכאן כד̇לך 8 ודעא אללה אלפלך סמא
וכאן מסא וכאן צבאחא יומא ת̇אניא 9 וקאל אללה תגתמע אלמיאה מן תחת אלסמא
למוצ̇ע ואחד ותנט̇ר אליאבסה وكان כד̇לך 10 ודעא אללה לליאבסה ארץ̇ ולמוצ̇ע אלמיאה
دعا בחארא ונט̇ר אללה אנה חסנא 11 וקאל אללה תנבת אלארץ̇ כלאء ועשבא مبزر بزرًا
ושגרא מת[◌̇]מר צאנע ת[◌̇]מר لجنسه אלד̇י ע̇רסה בה עלי الارض וכאן כד̇לך 12 ותח̇רג
الارض כלא ועשבא מבזרא בזרא لجنسه ושגרא صانع ת[◌̇]מרא אלד̇י בזרה בה לגנסה ונט̇ר
אלׄה אנה חסנא 13 וכאן מסא וכאן צבאחא יומא ת̇אלת̇א 14 וקאל אללה יכון אנורא
פי פלך אלסמא ללאצ̇א עלי אלארץ̇ וללתמיז בין אלנהאר ובין אלליל ويكونوا לאיאת
ולאוקאת ולאיאמא וסנין 15 ויכונו לאנוארא פי פלך אלסמא ללאצ̇א على אלארץ̇ וכאן
كذلك 16 וצנע אללה את[◌̇]נין אלאנואר אלכבאר אלניר אלכביר לדולת אלנהאר ואׄניר
אלצע̇יר לדולת אלליל ואלכואכב 17 וגעלהם אללה פי פלך אלסמא ללאצ̇א עלי אלארץ̇
18 ולדולה̈ | אלנהאר ואלליל וללתמיז בין אלנור ובין אלט̇לאם ונט̇ר אללה אנה חסנא 19 2
וכאן מסא וכאן صباحًا יומא ראבעא 20 וקאל אללה תסעי אלמיאה סאעיא נפס חיה וטירא
ירפרף עלי وجه פלך אלסמא 21 וח̇לק אללה אלתנאנין אלכבאר וכל נפס
חיה/وحشية אלדאבה אלד̇י סעת אלמיאה לאגנאסהם וכל טירא ד̇י גנאח לגנסה ונט̇ר אללה
אנה חסנא 22 ובארכהם אללה קולא את̇מרו ואכת̇רו ואמלו אלמיאה פי אלבחאר ואלטיר
יכת̇ר פי אלארץ̇[◌̇] 23 וכאן مسأ וכאן צבאחא יומא ח̇אמסא 24 וקאל אללה תח̇רג אלארץ̇
נפס חית לגנסהא بهيمة ודביבא ווחשיה̈ الارض לגנסהא וכאן כד̇לך 25 וצנע אללה וחשיה̈
אלארץ̇ לגנסהא ואלבהימה לגנסהא وكل دبيب אלארץ̇ לאגנאסה ונט̇ר אללה אנה חסנא
26 וקאלת אלמלאיכה נצנע انسان בתאגנא וכצפאתנא ויסתולי باسماك אלבחר ובטיר السما
ובאלבהאים ובכל אלארץ̇ ובכל אלדביב אלדאב עלי אלארץ̇ 27 וח̇לק אללה אלאנסאן
בתאגא בתאג אלמלאיכה ח̇לקה ד̇כרא ואנת̇ה ח̇לקהמא 28 ובארכהמא אללה وقال להמא
אללה اثمروا واكثروا ואמלו אלארץ̇ ועמרוהא ואסתׄולו באסמאך אלבחר ובטיר אלסמא ובכל
וחשיה אלדאבה עלי אלארץ̇ 29 וקאל אללה הא קד אעטית לכם כל עשבא מבזרא בזרא

 | DOI: 10.1163/9789004290792_016

אלד̇י עלי וגה כל אלארץ̇ וכל שגרא אלד̇י בה ת̇מרא שגרא מבזר בזרא לכמא יכון ללאכל
30 ולכל וחשיה̈ אלארץ̇ | ולכל טיר אלסמא ולכל אלדאב עלי אלארץ̇ אלד̇י בה נפס חיאה 2b
כל ח̇צ̇אר עשב ללאכל וכאן כד̇לך 31 ונט̇ר אללה כל אלד̇י צנע והוד̇א חסנא גדא וכאן
מסא וכאן צבאחא יומא סאדסא

ב 1 וכמלת אלסמואת ואלארץ̇ וכל גיושהמא 2 וכמל אללה פי אליום אלסאדס צנאעתה
אלד̇י צנע ועטל פי אליום אלסאבע מן כל צנאעתה אלד̇י צנע 3 ובארך אללה אליום
אלסאבע וקדסה אד̇ בה עטל מן כל צנאעתה אלד̇י ח̇לק אללה ללפעל 4 הד̇ה נואשי
אלסמואת ואלארץ̇ פי ח̇לקתהמא פי יום צנע אללה אלאלה סמא וארץ̇ 5 וכל נבאת
אלצחרא קבל יכון פי אלארץ̇ וכל עשב אלצחרא קבל ינבת אד̇ לם ימטר אללה אלקדים
עלי אלארץ̇ ואנסאן ליס לפלאחת אלארץ̇ 6 ובח̇ארא יצעד מן אלארץ̇ ויסקי כל וגה
אלארץ̇ 7 וח̇לק אלקדים אללה אלאנסאן תראבא מן אלארץ̇ ונפח̇ פי אנפה נסמה אלחיאה
פצאר אדם לנפס חיה | 8 וע̇רס אללה אלאלה גנאן פי אלנעים מן אלקדם וגעל הנאך 3
אדם אלד̇י ח̇לק 9 ואנבת אללה אלאלה מן אלארץ̇ כל שגר שהי ללמנט̇ר וחסן ללאכל
ושגרה̈ אלחיאה פי וסט אלגנאן ואלשגיה المعر⟨ف⟩ة ח̇ירא ושרא 10 ונהר ח̇ארג מן אלגנאן
לסקי אלגנאן ומן הנאך יתפרק ויכון לארבעה̈ גדאול 11 אסם אלואחד אלניל הו אלמחיט
בכל ארץ̇ זוילה אלד̇י הנאך אלד̇הב 12 וד̇הב אלארץ̇ הד̇ה חסן גדא הנאך אללולו וחגר
אלישם 13 ואסם אלנהר אלת̇אני גיגון הוא אלמחיט בכל ארץ̇ אלסודאן 14 ואסם אלנהר
אלת̇אלת̇ אלדגלה הוא אלסאלך שרקי אלמוצל ואליהר אלראבע הוא אלפראת 15 ואח̇ד̇
אללה אלאלה אדם ואקרה פי גנאן אלנעים ללעבאדה וללחפט̇ 16 ווצה אללה אלאלה עלי
אדם קולא מן כל שגר אלגנאן אכלא תאכל 17 ומן שגרה̈ אלעקל אלמערפה אלח̇יר ואלשר
לא תאכל | מנהא אן פי יום תאכל מנהא עקאבא תעאקב 18 וקאל אללה אלאלה ליס חסן 3b
כון אלאנסאן וחדה אצנע לה עונא כנדה 19 וח̇לק אללה אלאלה איצ̇א מן אלארץ̇ כל
וחשיה̈ אלצחרה וכל טיר אלסמא ואחצ̇ר אלי אדם לנט̇ר מא ידעי לה וכל אלד̇י ידעי לה
אדם נפס חיה הוא אסמה 20 ודעא אדם אסמא לכל אלבהאים ולטיר אלסמא ולכל וחשיה̈
אלצחרה ולאדם לם וגד עונא כנדה 21 ואלקי אלקדים אללה סבאתא עלי אדם פנאם ואח̇ד̇
ואחדה מן צ̇לאעה וח̇תם לחמא עוצ̇הא 22 ובנא אלקדים אללה אלצ̇לעה אלד̇י אח̇ד[̇] מן
אדם אמראה̈ ואחצ̇רהא אלי אדם 23 וקאל אדם הד̇ה אלדפעה עט̇מא מן עט̇אמי ולחמא
מן לחמי لذلك תדעא אמראה אד̇ מן רגלהא אתח̇ד̇ה̈ הד̇ה 24 בסבב ד̇לך יתרך אלרגל(!/ר)
אביה ואמה ויתעלק בזוגתה ויכונא את[̇]נינהמא בשרא ואחדא 25 וכאנא את[̇]נינהמא
עראיא ادم | וזוגתה ולא יחתשמאן 4

ג 1 ואלת[ׄ]עבאן كان اخبث מן כל וחשיה الصحرا אלד̇י צנע אלקדים אללה וקאל אלי
אלאמראה חקא אן קאל אללה לא תאכלו מן כל שגר אלגנאן 2 וקאלת אלאמראה אלי
אלת[ׄ]עבאן מן ת̇מר שגר אלפרדוס נאכל 3 ומן ת[׳]מר הד[׳]ה אלשגרה אלתי פי וסט
אלפרדוס קאל אלרב לא תאכלא מנהא ולא תדניא כילא תמותא 4 וקאל אלת[׳]עבאן
ללמרה ליס תמותאן מותא 5 ולאכן עלם אללה יום תאכלאן מנהא תתבצר אעינכמא
ותכונאן כאלמלאיכה [עאלמי אלח̇יר ו]אלקביח[BR] 6 פראת אלמרה אן אלשגרה טיבה
ללמאכול שהיה ללעין וכלמא נט׳רת אליהא אזדאדת שהוה אליהא פתנאולת מן
ת[׳]מרתהא פאכלת ונאולת הם זוגהא[BR] פאכל מעהא 7 ותבצרת אעינהמא ועלמא
אנהמא עריאנאן ואח׳תרטו ורק תין וצנעא להמא מיזרין 8 וסמעא צות אללה אלרב
מתסאיר פי אלפרדוס חין ולא אלנהאר פתוארי אדם ואמראתה מן בין ידי אללה רבנא
בין שגר אלפרדוס 9 ודעא אלקדים אללה [אלי]/אד[ם][BR] וקאל אין אנת[BR] 10 וקאל
[--] סמעת צותך פי אלפרדוס וח̇פת[BR] אן עריאן אנא פאח̇תבית[BR] 11 וקאל אללה ומן
אעלמך אנך עריאן גסרת ואכלת מן אלשגרה אלתי נהיתך אן לא תאכל מנהא 12 וקאל
אדם אלמרה אלתי געלת מעי הי אעטתני מן אלשגרה פאכלת | 13 וקאל אלקדים 4b
אללה ללאמראה מא ד̇א פעלתי פקאלת אלאמראה الثعبان אע׳ואני פאכלת 14 וקאל
אלקדים אללה ללת[ׄ]עבאן בצנעך הד[׳]א תכון מלעונא מן גמיע אלבהאים ומן גמיע
וחוש אלבר עלי אחשאך תנסאב ותאכל[ין][1] אלתראב כל איאם חיאתך 15 ועדאוה אגעל
בינך ובין אלמראה ובין אולאדך ובין אולאדהא הו יטו[ון] ראסך ואנת תלסע[ן]/ה[BR]
[א]עק[א]בא 16 וקאל ללמר[א]ה אני למכת[׳]ר אוגאעך ואחבאלך ותלדין אולאדך באוגאע
שדידה ואלי זוגך אנקיאדך והו אלמסלט עליך 17 ולאדם קאל כמא אנך אטעת אמראתך
ואכלת מן אלשגרה אלתי אכדת עליך קאילא לא תאכל מנהא מלעונה אלארץ׳ מן אגלך
במשקה תאכל ע׳ד׳אך מנהא גמיע איאם חיאתך 18 ושוך וחסך תנבת לך ותאכל עשב
אלצחרא 19 בערק גבינך תאכל טעאמך חתי תרגע אלי אלארץ׳ אלד[׳]י אח׳ד[׳]ת מנהא
לאנך מן אלתראב ואליה תעוד 20 פסמא אדם אמראתה חוא לאנהא צארת אם כל חי 21
וצנע אללה אלרב לאדם וזוגתה קמצאן מן גלוד פאלבסהמא 22 וקאל אללה אלרב אן אדם
קד צאר כוא(!/או)חד מנה יערף אלח[׳]יר ואלשר ואלאן כילא יטלק ידה ויתנאול מן שגרה
אלחיוה פיאכל ויחיא אלי אלאבד | 23 פאטלקה אלקדים אללה מן גנאן النعيم לפלאחה 5
אלארץ̇ אלד̇י אתח̇ד̇ מן هناك 24 וטרד אדם וסכן מן אלשרק לגנאן אלנעים אלכרובים
ולמע אלסיוף̇ אלמתקלבה לחפט̇ טריק שגרה אלחיאה

1 A feminine form תאכלין is attested in this verse in MS Sinai Arabic 4, where it refers to the feminine noun حية for a snake.

ד 1 ואדם נאל חוי זוגתה פחבלת וולדת קאיין וקאלת רזקת רגלא מן אללה 2 ועאדת
לולאדה אח̇יה האביל וכאן هابيل ראעי ע̇נם וקאיין كان פלאח ارض 3 וכאן לאנקצ̇(!/ד)א
איאמא אחצ̇ר קאיין מן ת̇מר אלארץ̇ הדיה ללה 4 והאביל אחצ̇ר איצ̇א הו מן אבכאר
ע̇נמה ומן ח̇ואצהא ועטף אללה אלי האביל ואלי הדיתה 5 ואלי קאיין והדיתה לם יעטף
ואשתד לקאיין גדא ותע̇ירת חאלתה 6 וקאל אללה לקאיין لما ד̇א אשתד לך ולמה תע̇ירה̈
חאלתך 7 אליס אן אחסנת רפעא ואן לם תחסן לבאב אלח̇טא ארבץ̇ ואליך מע̇ות̇תה ואנת
תסתולי בה 8 וקאל קאיין الى هابيل אח̇יה נמצ̇י אלצח̇ה וכאן ענד כונהם פי אלצחרה
فقام قايين אלי האביל אח̇יה וקת(!/ט)לה 9 וקאל אללה אלי קאיין אין האביל אח̇יך וקאל
לא עלמת אחאפ[ס̱]/ט̱̇ אח̇י אנא 10 וקאל מא פעלת צות(!/ט) דם | אח̇יך צרח̇ אלי מן 5b
אלארץ̇ 11 ואלאן מלעון אנת מן אלארץ̇ אלד̇י פתחת פאהא לאח̇ד̇ דם אח̇יך מן ידך 12
אד̇ תפלח אלארץ̇ לא תעוד תעטי קואהא לך طريدًا ושרידא תכון في الارض 13 וקאל קאיין
אלי אללה עט̇ים ד̇נבי מן אלע̇פראן 14 אן טר⟨ד⟩תני אליום מן עלי וגה אלארץ̇ ומן חצ̇רתך
אחגב ואכון שרידא טרידא في الارض ויכון כל מן וגדני יקת(!/ט)לני 15 פקאל לה אללה
כד̇לך כל קאתל קאיין ⟨ا⟩سبوعين יעאקב וגעל אללה לקאיין אית לאמתנאע קתלה כל
מן יגדה 16 וח̇רג קאיין מן بين ידין אללה וסכן פי ארץ̇ שריד[נ̱]/א̱א מן شرّقي אלנעים
17 ונאל קאיין זוגתה פחבלת וולדת חנוך וכאן בנא מדינה ודעא אסם אלמדינה כאסם
אבנה חנוך 18 ואולד לחנוך עירד ועירד אולד מיחאל ומיחאל אולד מתושאל ומתושאל
אולד לאמך 19 ואח̇ד̇ לה למך ת[◌̇]נתין נסוה אסם אלאולה עדה ואסם אלת̇אניה צלה
20 וולדת עדה יבל והוא כאן אול מן סכן אלח̇יאם وقني المواشي 21 ואסם אח̇יה יובל הוא
כאן אסתאד[◌̇] כל מן קבץ̇[◌̇] עלי קיתאר וונג 22 וצלה הם הי ולדת | תובאל קאיין 6
سقال כל מח̇וט מן נחאס וחדיד ואח̇ת תובאל קאיין נעמה 23 וקאל לאמך לאמראתיה
עדה וצלה אסמעא קולי יא אמראתא لامك אצע̇יא אלי מקאלתי אן רגלא קתלת בשגתי
וולדא בגראח̇י 24 פאן עלי אלכמאל יעאקב قايين ולמך אח(!/ג)רי ואגדר 25 ונאל אדם
איצ̇א זוגתה וולדת אבנא ודעא אסמה שית אן געל לי אללה נסל אח̇ר עוץ̇ האביל אד̇
קת(!/ט)לה קאיין 26 ול̇מרזוק ايضًا הו אולד אבנא ודעא אסמה אניס חינד̇ ابتدى يهدي
בסם אללה

ה 1 הד̇ה שרח נסבה̈ אדם פי יום ח̇לק אללה אדם פי היכל الملايكة צנע איאה 2 ד̇כר[Lא]
ואנת̇י ח̇לקהם ובארכהמ[Lא] ודעא אסמהמא אדם פי יום ח̇לקהמא 3 ועאש אדם ת̇לאת̇ין
ומאיה̈ סנה ואולד בצפאתה כתאגה ודעא אסמה רזק 4 וכאנו איאם אדם בעד אילדה
רזק ת̇מנמאיה̈ סנה ואולד בנין ובנאת 5 וכאנו כל איאם אדם אלד̇י עאש תסעמאיה سنة
وثلاثين סנה ומאת 6 ועאש רזק מאיה וח̇מס סנין ואולד אלאניס 7 ועאש רזק בעד אילאדה

אלאניס ת[◌̇]מנמאיה וסבע סנין | ואולד בנין ובנאת 8 וכאנו כל איאם שית אתֿנא עשר 6b
סנה ותסע מאיהֿ סנה ומאת 9 ועאש אניס תסעין סנה ואולד מאלך 10 ועאש אניס בעד
אילאדה מאלך ח̇מסהֿ עשר סנה ות[◌̇]מנמאיהֿ סנה ואולד בנין ובנאת 11 וכאנו כל איאם
אלאניס ח̇מס סנין وتسع מאיהֿ סנה ומאת 12 ועאש מאלך סבעין סנה ואולד מסבח 13
ועאש מאלך בעד אילאדה מסבח ארבעין סנה ות[◌̇]מנמאיה סנה ואולד בנין ובנאת 14
וכאנו כל איאם מאלך עשר סנין ותסעמאיה סנה ומאת 15 ועאש מסבח ח̇מס סנין וסתין
סנה ואולד סליט 16 ועאש מסבח בעד אילאדה צליט תֿלאתֿין סנה ות[◌̇]מנמאיהֿ סנה
ואולד בנין ובנאת 17 וכאנו כל איאם מסבח ח̇מסה ותסעין סנה ות[◌̇]מנמאיהֿ סנה ומאת
18 ועאש صليط את[◌̇]נין וסתין סנה ואולד אדריס 19 ועאש צליט בעד אילאדה אדריס
ח̇מסהֿ ות[◌̇]מאנין סנה וסבע מאית סנה ואולד בנין ובנאת 20 וכאנו כל איאם צליט סבעה
וארבעין סנה ות[◌̇]מאן מאיהֿ סנה ומאת 21 ועאש אדריס ח̇מסה וסתין סנה ואולד מרסאל
22 וסלך אדריס מע אלמלאיכה בעד אילאדה מרסאל ת[◌̇]לאת[◌̇] מאית סנה ואולד בנין
ובנאת 23 וכאנו כל איאם אדריס ח̇מסה וסתין סנה ות[◌̇]לאת[◌̇] מאיהֿ סנה | 24 וסלך 7
אדריס מע אלמלאיכה ופקד אד̇ אתח̇⟨ד̇⟩ה אללה 25 ועאש מתושלח סבע וסתין סנה וולד
לה למך 26 ועאש מתושלח מן בעד מא ולד לה למך סתמאיה ות[׳]לת[׳]ה וח׳מסין סנה
ואולד בנון ובנאת 27 וכאן גמיע איאם מתושלח עשרין סנה וסבע מאיה סנה ת[׳]ם קצ׳י 28
ועאש למך ת[׳]לת[׳]ה וח׳מסין סנה ואולד אבנא 29 וסמאה נוחא קאילא אן הד[׳]א יסלינא
מן אפעאלנא ומן עמל אידינא מן אלארץ׳ אלתי לענהא אללה 30 פעאש למך מן בעד מא
ולד לה נוח סת מאיה סנה ואולד בנון ובנאת 31 וכאן גמיע מא עאש למך ת[׳]לת[׳] וח׳מסין
סנה וסת מאיה סנה ת[׳]ם קצ׳י 32 וכאן נוח אבן ח׳מס מאיה סנה פולד לה ת[׳]לת[׳] בנין
סאם וחאם ויאפת

ו 1 פלמא בדא אלנאס אן יכת[׳]רו עלי וגה אלארץ׳ וולד להם בנאת 2 פראי בנו אלסלאטין
בנאת אלנאס אנהם צבאח פאח׳ד[׳]ו להם נסוה עלי מא אשתהו ואח׳תארו 3 וקאל אלרב
לא ינע׳מד מראדי פי אלנאס ללאבד בסבב הוא בשר ולתכן איאמה מאיה ועשרין סנה
4 ואלגבאברה כאנו פי אלארץ׳ פי תלך אלאיאם ומן בעד ד̇אך דח׳לו בנו אלסלאטין
בבנאת אלנאס וולדן להם | [...] 5 [...] אללה [ש]ר אלנאס קד כת[׳]ר פי אלא[רץ׳] 7b
ו[א]ן אהויה קלובהם ופכרהם יזדאד שרא פי כל יום 6 ותואעד אללה למא צנע אלנאס
פי אלארץ׳ ואשתד עלי ח׳אצתה 7 וקאל אללה אתלף אלנאס [בל מא] ח׳לקת מן עלי
וגה אלארץ׳ מן אנסאן אלי בהימה אלי דביב אלי טאיר אלסמא אד תואעדתהם כמא
ח[׳]לקתהם 8 ווגד נוח [חט׳א] ענד אללה 9 הד[׳]א שרח נוח וכאן שאן נוח אנה כאן
רגלא תקיא פי אגיאלה וסלך נוח פי סביל אללה 10 ואולד ת[׳]לת[׳] בנון סאם וחאם ויאפת

11 ופסדת אלארץ׳ בין ידי אללה ואמתלת פגור וט׳לם 12 וראי אללה אן אלארץ׳ קד פסדת
ואן גמיע אלבשר אפסדו טרקהם עלי אלארץ׳ 13 וקאל אללה לנוח אגל כל בשריא חצ׳ר
בין ידי וקד אמתלת אלארץ׳ פגור מן אפעאלהם ואני למהלכהם מן אלארץ׳ 14 אצנע לך
ספינה מן ח׳שב שמשא[ב] אוכאר תצנע אלספינה ואטל דאח[׳]להא וח׳ארגהא באלקיר
15 וכד[׳]לך תצנעהא ת[׳]לת[׳] מאיה ד[׳]ראע טולהא וערצ׳הא ח׳מסין ד[׳]ראעא ורפעהא
ת[׳]לת[׳]ין ד[׳]ראעא 16 צ׳וא תצנע ללספינה ואלי ד[׳]ראע תכמלהא מן פוק ואגעל באב
אלספינה פי גאנבהא טבאק ת[׳]ואני ות[׳]ואלת[׳] תצנע | 17 ואנא הא אנא מחצ׳ר אלטופאן 8
מא עלי אלארץ׳ לאהלאך כל בשר אלד׳י בה רוח חיאה מן תחת אלסמא כל אלד׳י في
[الارض] אלארץ׳ יפנא 18 ואת֗בת עהדי מעך ותדח֗ל אלי אלספינה אנת ואולאדך ואמראתך
ונת֗י בניך מעך 19 ומן גמיע אלחיונאת ואלבשר את[׳]נין מן כל תדח׳ל אלי אלספינה מעך
ד[׳]כר ואנת[׳]י <ואנת֗ה> 20 מן אלטאיר לגנסה ומן אלבהאים לאגנאסהא ומן גמיע אלדאב
עלי الارض לאגנאסהם את[׳]נין من كلٍ ידח׳לון אליך ללבקא 21 ואדח׳ל מעך מן גמיע
אלמאכל ואלטעאם ותאוי אליך ליכן לך ולהם ע׳ד׳א 22 פפעל נוח כמא אמרה אללה
כד[׳]לך פעל<ל>

ז 1 וקאל אלרב לנוח תדח׳ל אנת ואהל ביתך אלי אלספינה פאני ראיתך תקיא בין ידי
פי חקבך הד[׳]א 2 פאתח׳ד[׳] לך מן אלבהאים אלזכיה סבעה אזואג ד[׳]כורא ואנאת[׳]א
ומן ע׳יר אלזכיה זוגא זוגא ד[׳]כורא ואנת֗י 3 והם מן טאיר אלסמא אלזכי סבעה אזואג
ד[׳]כורא ואנאת[׳]א ליחיא מנהא נסל עלי וגה الارض 4 לאני מן יומך הד[׳]א אלי סבעה
איאם מנזל מא עלי אלארץ׳ ארבעין ⟨יום⟩ בליאליהא ואהלך כל קאים ח׳לקת עלי וגה
אלארץ׳ 5 פפעל נוח גמיע מא אמרה אללה | 6 ונוח אבן סת מאיה סנה ואלטופאן כאן 8b
מא עלי אלארץ[ׄ] 7 ודח֗ל נוח ובניה وزوجته ונסא בניה ^מעה^ אלי אלספינ^ה^ מן בין ידי מא
אלטופאן 8 ואדח׳ל מעה מן אלבהאים אלטאהרה ומן אלתי ליסת טאהרה ומן אלטאיר
ומן גמיע אלדאב עלי אלארץ׳ 9 את[׳]נין את[׳]נין ד[׳]כר ואנת[׳]י כמא אמר אללה נוחא 10
פלמא כאן בעד ^אל^סבעה איאם נזל מא אלטופאן עלי אלארץ[׳] 11 פי סנה סת מאיה סנה
מן עמר נוח פי אלשהר אלת[׳]אני פי סבעה עשר יום מנה פי ד[׳]לך אליום אנפתחת גמיע
ניאביע אלע׳מר אלאכברה ורואזן אלסמא תפתחת 12 ונזל אלמטר עלי אלארץ׳ ארבעין
יום בליאליהא 13 פי ד[׳]לך אליום דח׳ל נוח סאם וחאם ויאפת בנוה ואמראתה ונסא בנוה
מעה אלי אלספינה 14 וגמיע אלחיואן לאגנ^א^סהם ואלבהאים לאצנאפהא ואלדביב אלדאב
עלי אלארץ׳ לגנסה וכל טאיר לגנסה ולם יבק טאיר ד[׳]ו גנאח 15 אלא דח׳ל אלספינה
את[׳]נין את[׳]נין מן כל בשר פיה רוח אלחיאה 16 ואלד[׳]י דח׳ל מעה <ד[ׄ]כר ואנת[ׄ]י>
ד[׳]כר ואנת[׳]י מן כל ד[׳]י בשרי כמא אמרה אלרב וח֗תם אללה מן ד[ו]נה 17 פמכת[׳]

מא אלטופאן עלי אלארץ׳ ארבעין יומא | וכת[ׄ]ר אלמא ודפעה אלספינה וארתפעה̈ מן 9
עלי אלארץׄ 18 ואתגברה אלמא וכת[ׄ]ר עלי الارض גדא וסארת אלספינה עלי וגה אלמא
19 וכת[ׄ]רת אלמא גדא גדא עלי אלארץ׳ פתע׳טת כל الجبال אלשאמח׳ה אלד̇י תחת
אלסמא 20 חתי צאר אלמא פוק אלגבאל ח׳מסה̈ عشر ד[ׄ]ראעא וע׳מר אלגבאל 21 וקצ׳י
כל בשריא כ[א]ן ידב עלי אלארץׄ מן الطائر ואלבהאים ואלחוש והואם אלארץ[ׄ] וסאיר
אלנאס 22 כלמא כאן פיה נסמה רוח الحياة ממא פי אליבס מאתו 23 ואהלך אלרב כל קאים
כאן עלי וגה אלארץׄ מן אנסאן אלי البهيمة אלי דביב אלי טאיר السما ואמתחו מן אלארץׄ ולם
יבק אלא נוח ואלד[ׄ]י כאן מעה في السفينة 24 ומכת[ׄ] אלמא עלי אלארץׄ מאיה וח׳מסון
יומא

ח 1 וראעא אללה נוח וגמיע מא כאן מעה פי אלספינה ואנשא אללה ריחא פהבת עלי
אלארץ׳ ואסתכן אלמא 2 ואסתדת ניאבע אלעמר ורואזן אלסמא ואנקטע אלנו מן אלסמא
3 ורגע אלמא מנקלבא מן ען וגה אלארץ׳ וכאנת מדירא בנקץ מן בעד מאיה וח׳מסין
יומא 4 ואסתקרת אלספינה في الشهر אלסאבע פי סבעה עשר מן אלשהר עלי גבאל
سرانديب | 5 ולם יזל אלמא ראגעא פי אלנקצאן אלי אלשהר אלעאשר פי אלעאשר פי 9b
ואחד מן אלשהר ט׳הרת רווס אלגבאל 6 ומן בעד ארבעין יומא פתח נוח בעץ׳ באב
אלספינה אלד[ׄ]י צנע 7 וסרח אלע׳ראב פברז ח׳ארגא פלם ירגע חתי יבס אלמא מן עלי
אלארץ׳ 8 ת[ׄ]ם סרח אלחמאמה מן ענדה לינט׳ר הל קל אלמא מן עלי וגה אלארץ׳
אם לא 9 פלם תגד אלחמאמה מוצ׳עא תסתקר עליה ורגעת אליה אלי אלספינה לאן
וגה אלארץ׳ כאן מתע׳טיא באלמא פמד ידה פתנאולהא ואדח׳להא אליה אלי אלספינה
10 ומכת[ׄ] איצ׳א סבעה איאם אח׳ר ת[ׄ]ם עאד סרח אלחמאמה ת[ׄ]אניה 11 פדח׳לת
אליה וקת אלמסא ואד[ׄ]א ורקה מן ור[ק ---]ט אלזיתון מתשחה בפיהא פעלם נוח אן
אלמא קד קל ען וגה אלארץ׳ 12 ומכת[ׄ] נוח סבעה איאם אח׳ר ת[ׄ]ם סרח אלחמאמה
ת[ׄ]אלת[ׄ]ה פלם תעאודה רגוע 13 פלמא כאן ענד סנה אחדי וסת מאיה סנה[L-BR] פי אול
יום מן אלשהר נשף אלמא מן עלי אלארץ׳ ונזע נוח ע׳טא אלספינה פנט׳ר ואד[ׄ]א קד
גף וגה אלארץ[׳] 14 ופי אלשהר אלת[ׄ]אני פי סבעה ועשרין יום מנה יבסת אלארץ׳ 15
וח׳אטב אלרב נוחא קאילא 16 אח׳רג מן אלספינה אנת וזוגתך ובניך ונסוה בנוך מעך | 10
17 וכל אלחיואניה الذي معك מן כל בשר מן טיר ومن البهايم וכל אלדביב אלסאעי עלי
אלארץ[׳] אח׳רג מעך ואסעו פי אלארץ[׳] ואת̇מרו واكثروעליהא 18 וח׳רג נוח ובניה
וזוגתה ונסוה בניה מעה 19 וגמיע אלחיואנאת ואלטאיר ואלדביב אלדאב עלי אלארץ[׳]
לקבאילהם ח׳רגו מן אלספינה 20 ובנא נוח מד[ׄ]בחא ללה ואח̇ד מן גמיע אלבהאים
אלטאהרה ומן גמיע אלטאיר אלטאהר וקרב עליה צעאיד 21 וארצ̇י אללה ראיחה الرضى

וקאל אללה אלי ח̇ציצה לא אעיד איצ̇א אסח̇אף אלארץ̇ בסבב אלאנסאן אן צ̇מיר
קלב אלאנסאן רדי מן צע̇רה ולא אעוד איצ׳א קתל כל בשר[י] חי כמא צנעת אבדא
22 טול אלדהר אלזרע ואלחצ׳ד ואלקר ואלחר ואלשתי ואלח׳ריף אלנהאר ואלליל לא
יעטלון

ט 1 ובארך אללה פי נוח ובנוה וקאל لهم את[׳]מרוא ואכת[׳]רוא ואמלו אלארץ׳ 2 וח׳ופכם
ורעבכם יכונאן עלי סאיר וחשית אלארץ׳ ועלי כל טאיר السما וכל מא ידב עלי אלארץ̇ וסמך
אלבחר פי אידיכם מסלמון 3 כל דאב הו מטלק לכם יכון מאכלא כח׳צ̇יר אלעשב געלת
לכם אלכל 4 אמא אללחם בנפסה דמה לא תאכלו 5 ואמא דמכם מן אנפסכם פאטלבהא
ומן יד סאיר אלחיואן אטלבהא באלנהי מן יד סאיר אלנאס מן יד אנסאן ואח׳יה אטלב
נפס אלאנסאן 6 סאפך דם אלאנסאן [פי אלנאס] דמה יספך لان בצורה אלמלאיכה צנע
אדם 7 واتم את[׳]מרו ואכת̇רו ואסעו פי אלארץ׳ ואכת[׳]רו פיהא | 8 וקאל אללה אלי 10b
נוח ולבניה מעה קאילא 9 הא אנא מת[׳]בת עהדי מעכם ומע נסלכם בעדכם 10 ומע כל
נפס חיה אלתי מעכם מן אלטאיר אלי אלבהאים אלי גמיע וחשיה אלארץ׳ וכל ח[׳]ארגי
אלספינה מן גמיע חיואן אלארץ׳ 11 ואת[׳]בת עהדי מעכם ולא ינקטע איצ׳א כל בשרי מן
מא אלטופאן ולא יכון אבדא טופאן להלאך אלארץ׳ 12 וקאל אללה הד[׳]ה עלאמה אלעהד
אלד[׳]י [א]נא גאעלה ביני ובינכם ובין כל נפס חיה אלד[׳]י מעכם לא̇גיאל אלדהר 13 קוסי
קד ת[׳]בתהא פי אלע׳מאם ותציר עלאמה עהד ביני ובין אלארץ׳ 14 ויכון בתע׳[-]מימי
ע׳מאם עלי אלארץ׳ אט׳הרת אלקוס פי אלע׳מאם 15 וד[׳]כרת עהדי אלד[׳]י ביני ובינכם
ובין כל נפס חיה לכל בשר ולא יציר אלמא איצ׳א טופאנא להלאך כל בשר 16 פיציר
אלקוס פי אלע׳מאם אט׳הרתהא ד[׳]כר לאמאן אלדהר מן אללה לכל נפס חיה מן כל בשרי
אלד[׳]י עלי אלארץ׳ 17 וכד[׳]אך קאל אללה לנוח הד[׳]ה עלאמה אמאן ת[׳]בתהא ביני
ובין כל בשרי אלד[׳]י עלי אלארץ׳ 18 וכאן בנו נוח אלח[׳]ארגון מן אלספינה סאם וחאם
ויפתL וחאם כאן יכנא אבא כנעאן 19 האולי אלת[׳]לת[׳]ה בנו נוח ומנהם תפרק אלנאס פי
אלארץ׳ 20 ואן אבתדי נוח בפלאחה אלארץ׳ פע׳רס כרמא 21 ושרב מן ח[׳]מרה פסכר
ותכשף פי ח[׳]באיה | 22 ונט̇ר חאם אבו כנעאן עורת אביה ואח̇בר اثنين اخوته פי אלח̇ארג 11
23 واخذا סאם ויפת אלמלחפה וגעלו على كتاف اثنينهم וסלכו קהקרה וע̇טו עורת אביהם
ווגוהמא الى ורא ועורת אביהם לם נט̇רוL 24 ואסתיקט̇ נוח وعلم אלד̇י פעל לה אבנה אלצע̇יר 25
وقال מלעון כנע̇אן עבד עביד יכון לאח̇ואנה 26 וקאל תבארך אללה אלה סאם וכאן כנעאן
עבדא לה 27 יחסן אללה אלי יאפת ויסכן פי מצ̇ארב سام וכאן כנעאן עבדא לה 28 ועאש
נוח בעד אלטופאן ת[ׁ]לת[ׁ]מאיה̈ סנה וח̇מסין סנה 29 וכאנו כל איאם נוח تسعماية סנה
וח̇מסין סנה וקצ[ׁ]י

י 1 והד̇ה נסבה̈ בני نوح סאם חאם ויפת ואיּולד להם אולאד בעד אלטופאן 2 בני حسن
אלתרך יאגוג מאגוג יונאן אלצין ח̇רסאן [ופארס] 3 ובני אלתרך אשכנז פרנגה ותי̇גמאן
4 ובני חמאם אלמצייה טרטאס קברץ̇ ואדרנה 5 מן هولاي تفرقوا اصول אלשעוב פי
ארא̇ציהם אלרגל ללע̇תה לקבאילהם פי נסבהם 6 ובנו חאם אלסודאן ومصر פוט וכנעאן
7 وبنى السودان סבא وزويلة زغاوة ואלפארק ואלדמדם ובנו אלדמדם אלסנד ואלהנד 8
والسودان אולד אלנמרוד הוא אבתדא ללכון גבארא في الارض 9 הוא כאן גבאר צייד
פי עאלם אללה בסבב ד̇לך יקאל כאלנמרוד جبار صيد في عالم אללה 10 וכאנת אול
ממלכתה באבל וארך ואכד וכלנה פי ארץ̇ אלעראק 11 מן الارض הד̇ה ח̇רג אלמוצל
ובנא נינוה ורחבות אלמדן וכלח 12 ורסן בין נינוה ובין כלח היא אלמדינה אלכבירה
13 ומצראים אולד אלנסיין ואלאסכנ⟨ד⟩ריין ואלבהנסאיין ואלנאמסא 14 ואלפרמאויין
ואלצעידיין אלד̇י خرجوا | מן הנאך פלסטין ותפאח 15 ו⟨כ⟩נעאן ולד צידאן בכרה ואלחת̇י 11b
16 ואליבוסי ואלאמורי ואלגרגשי 17 ואלהחוי ואלערוקי ואלסיני 18 ואלארודי ואלצמרי
ואלחמתי ובעד תפרקת קבילת אלכנעאני 19 וכאן תח̇ם אלכנעאני מן נהר מצר ואלי
אלנהר אלכביר נהר אלפראת ואלי אלבחר אלאח̇יר 20 הולאי בני חאם לקבאילהם
ללע[ׄ]אתהם פי ארא̇צהם לשעובהם 21 ולסאם ולד איצ̇א هو אבי כל בני עבר אח̇ו
יאפת אלכביר 22 בני סאם كورشيان ואלמוצל וארפכשד ול̇ד וארם 23 ובני ארם אלע̇וטה
וגולאן וגראמק ומסיחה 24 וארפכשד ולד צאלח וצאלח ולד עבר 25 ולעבר ולדו ולדין
אסם אלואחד קאסם אד̇ פי איאמה תקסמת אלארץ̇ ואסם אח̇יה קחטאן 26 וקחטאן אולד
אלמודד ושלף̇ וחצר̇מות ות̇מיר 27 ורמאד וזויל והבאב 28 וחזין ואלטאיק ומסיח 29
והבא וזוילה ואיוב כל הולאי בנו קחטאן 30 וכאן מסכנהם من אעלא באכה ספרה
גבל אלקדים 31 הולא בנו سام לקבאילהם ללע̇אתהם פי ארא̇ציהם לשעובהם 32 هذه
קבאיל אולאד נוח לנסבתהם פי شعوبهم מן הולאי تفرقت אצול אלשעוב في אלארץ̇ בעד
אלטופאן

יא 1 וכאנת כל אלארץ̇ לע̇ה واحده וח̇טאב ואחד 2 וכאן ענד רחילהם מן אלשרק פוגדו בקעה 12
פי ארץ̇ العراق פאקאמו הנאך 3 וקאלו בעצ׳הם לבעץ׳ תעאלו נבני לנא לבנא וננצ׳גה
טבח׳א וכאן להם אללבן כאלחגארה ואלקיר כאן להם מלאטא 4 [ת[ֹ]ם] קאלוא תעאלוא
נבני לנא קריה ומגדל ראסה ידאני אלסמא ונצנע לנא אסמא כלא נתבדד עלי וגה אלארץ׳
5 פאורד אללה אמרא מוגלא לירי אלקריה ואלמגדל אלד[׳]י בנו בני אדם 6 [פקאל אללהBR]
הוד[׳]א הם כשעב ואחד מתפק ולע׳ה ואחדה לגמיעהם והד[׳]א מא אבתדוא אן יצנעוה
ואלאן לא יפותהם מא המוא בה אן יצנעוה 7 לכני אורד אמרא אשתת בה לע[׳]תהם
חתי לא יפהם כל פריק לע׳ה צאחבה 8 פבדדהם אללה מן ת׳ם עלי וגה גמיע אלארץ׳

ואנקטעו[BR] ען בנא תלך אלקריה ואלמגדל 9 לד[׳]לך דעי אסמהא באבל אד[׳] ת[׳]ם בדל[BR]
אללה גמיע לע׳אתהם ומן ת[׳]ם בדדהם אללה עלי גמיע וגה אלארץ̇ 10 הד[׳]א שרח תאליד
שם למא צאר בן מאיה סנה אולד ארפכשד לסנתין בעד אלטופאן 11 ועאש בעד ד[׳]לך
ח׳מס מאיה סנה אולד פיהא בנון ובנאת פצאר גמיע עמרה סתמאיה סנה ת[׳]ם קצ׳י 12
וארפכשד עאש ח׳מס ות[׳]לת[׳]ין ומאיה סנה אולד צאלח 13 ועאש בעד ד[׳]לך ת[׳]לת[׳]
מאיה ות[׳]לת[׳] סנין אולד פיהא בנון ובנאת | וכאנו כל איאם ארפכשד ת[׳]מאן ות[׳]לת[׳]ין 12b
וארבע מאיה סנה ת[׳]ם קצ[׳]י 14 ועאש שלח ת[׳]לת[׳]ין ומאיה סנה וולד לה עבר 15
ועאש מן בעד אן ולד לה עבר ת[׳]לת[׳] ות[׳]לת[׳] מאיה סנה ואולד בנון ובנאת וכאן גמיע
איאם שלח ת[׳]ל[ת[׳]] ות[׳]לת[׳]ין וארבע מאיה סנה ת[׳]ם קצ[׳]י 16 ועאש עבר ארבע
ות[׳]לת[׳]ין ומאיה סנה וולד לה פלג 17 ועאש עבר מן בעד אן ולד לה פלג סבעין ומאיה
סנה ואולד בנון ובנאת וכאן גמיע איאם עבר ארבעה וארבע מאיה סנה ת[׳]ם קצ[׳]י 18
ועאש פלג ת[׳]לת[׳]ין ומאיה סנה וולד לה רעו 19 ועאש מן בעד אן ולד לה רעו תסעה
ומאיה סנה ואולד בנון ובנאת וכאן גמיע עמר[BR] פלג תסעה ות[׳]לת[׳]ין ומאתי סנה ת[׳]ם
קצ[׳]י 20 ועאש רעו את[׳]נת[BR]ין ות[׳]לת[׳]ין ומאיה סנה וולד לה שרוג 21 ועאש רעו מן
בעד ולד לה שרוג סבעה ומאיה סנה ואולד בנון ובנאת וכאן גמיע מא עאש רעו תסעה
ות[ׄ]לת[ׄ]ין ומאתי סנה ת[׳]ם קצ[׳]י 22 ועאש שרוג ת[׳]לת[׳]ין ומאיה סנה וולד לה נחור
23 ועאש מן בעד אן ולד לה נחור | מאיֿה סנה ואולד בנין ובנאת וכאנו כל איאם שרוג 13
ת̇לאת̇ין סנה ומאיתין סנה ת[׳]ם קצ׳י 24 ועאש נחור תסעה וסבעין סנה ואולד תארח 25
ועאש נאחור בעד אן אולד תארח תסעה וסתין סנה וולד לה בנון ובנאת וכאן כל איאם
נחור ת[׳]מאניה וארבעין סנה ומאיה סנה ת[׳]ם קצ׳י 26 ועאש תארח סבעין סנה ואולד
אברם ונחור והרן 27 הד[׳]א תאליד תארח תארח אולד אברם/[--] ונאחור ו[ח]/הראן
ו[ח]/הראן אולד לוט 28 ומאת הרן בחצ׳רה תארח אביה פי בלד מולדה פי את(!/י)ון
אלכשדאניין 29 ואתח׳ד[׳] אברם/[--] ונאחור להמא נסותין אסם זוגה אברם/[--] רייסה
ואסם זוגה נאחור מלכה אבנת הראן אב למלכה ולמסרורה 30 וכאנת רייסה עאקר ליס
להא ולד 31 ואח׳ד[׳] תארח אבר[ה-] אבנה ולוט בן אח׳יה בן ולדה ורייסה ומלכה כנתאה
זוגה אבר[--]ם ונאחור אבניה ואח׳רגהם מן את(!/י)ון אלכשדאניין לימצ׳וא אלי בלד כנעאן
פגאו אלי חראן וסכנו ת[׳]ם 32 וכאן גמיע מא עאש תארח ח[׳]מס[ה] וסבעין ומאיה סנה
ת[׳]ם תופי פי חראן

יב 1 פקאל אללה לאברם תעאל מאצ׳י מן בלדך ומן מולדך ומן בית אביך אלי אלבלד
אלד[׳]י אריך 2 ואצנעך לשעב עט׳ים ואבארכך ואעט׳ם אסמך ותכון מבארכא 3 ואבארך
מבארכיך ואלען שאתמיך ויתבארך בך כל קבאיל אלארץ׳ | 4 וסאר ברהם כמא ח̇אטב 13b

אליה אללה וסאר מעה לוט וברהם אבן ח̇מס וסבעין סנה פי ח׳רוגה מן חראן 5 ואח׳ד[׳]
סארי זוגתה ולוט בן אח׳יה וסרח⟨ה⟩ם אלד[׳]י אכתסבו ואלנפוס אלד[׳]י אצטנעוא בחראן
וח׳רגו לימצ׳ו אלי בלד כנען פגאו אלי אלבלד 6 טאף אבר[-י]ם אלארץ׳ חתי גא אלי
בלאטא אלי מרג אלבהא ואלכנעאני חיניד[׳] פי אלארץ׳ 7 פתגלי אללה לאבר[--]ם וקאל
לה לנסלך אעטי הד[׳]א אלבלד פבנא ת[׳]ם מד[׳]בחא ללה אלמתגלי לה 8 ת[׳]ם אנתקל
מן הנאך אלי אלגבל אלשרקי הו בית אללה ומד ח׳באה בית אללה מן אלע׳רב ואלכפיר
מן אלשרק ובנא ת[׳]ם מד[׳]בחא פדעא באסם אללה 9 ת[׳]ם רחל וכלמא מר רחל אלי
אלקבלה 10 ת[׳]ם כאן גוע פי אלבלד פאנחדר אבר[--] אלי מצר ליסכן הנאך אד[׳] אשתד
אלג׳וע פי אלבלד 11 פלמא קרב מן דח׳ול מצר קאל לסארי זוגתה אנא אעלם אנך אמראה
גמילה אלמנט׳ר 12 והא אנא אח׳אף אן ראוך אלמצריון קאלוא הד[׳]ה אמראתה קתלוני
ואסתבקוך 13 קולי אלאן אח[׳]תי אנתי לכי יחסן אלי בסבבך ותחיא נפסי בחריזתך 14
ולמא דח׳ל אברהים מצרא ראו אלמצריון אלמראה אנהא חסנה גדא 15 וראהא רייסא
פרעון ומדחוהא ענדה ואח׳ד[׳]ת אלמראה אלי בית פרעון 16 ואחסן אלי אברהים בסבבהא
וצאר לה ע׳נם ובקר ומאשיה עט׳ימה גדא ועביד ואמא ואתן וגמאל 17 ואבלא אללה פרעון
ואלה בבלאיא עט׳ימה בסבב רייסה זוגה אברם | 18 פאסדי פרעון לברהם וקאל מא הד̇א 14
פעלת לי למא לא אח̇ברת אנהא זוגתך הי 19 ולמא قلت הי אח׳תי אתח׳ד[׳]תהא לתכון
לי זוגה ואלאן הוד[׳]א זוגתך ח׳ד[׳]הא ואמץ׳ 20 פוכל בה פרעון קומא [פודעוה] וזוגתה
וגמיע מא לה

יג 1 פצעד אברם/[--] מן מצר הו וזוגתה וגמיע מא לה ולוט מעה אלי אלקבלה 2 ואברם/[--]
עט׳[-י]ם גדא באלמאשיה ואלפצ׳ה ואלד[׳]הב 3 פמצ׳י פי מראחלה מן אלקבלה אלי בית
אלטאיק ומד ח׳באה פי בית אללה אלי אלמוצ׳ע אלד[׳]י כאן ח׳באה ת[׳]ם פי אלאבתד
בין בית אלטאיק ובין אלכפיר 4 אלי מוצ׳ע אלמד[׳]בח אלד[׳]י צנע ת[׳]ם פי אלאבתדי
ודעא ת[׳]ם אברהים באסם אללה 5 ואיצ׳א ללוט אלסאיר מע אברם/[--] צאר ע׳נם ובקר
ואח[׳]ביה 6 ולם יחמלהמא אלבלד אן יקימא פיה גמיעא אד[׳] כאן סרחהם כת[׳]יר ולם
יטקא אן יקימא גמיעא 7 וכאן ח׳צומה בין רעא [מאשיה] אברהי[BR]ם ובין רעא מאשיה לוט
ואלכנע[א]ני[BR]ן(!/ואלכנ[א]עני[BR]ן) ואלפרזיין חיניד[׳] מקימין פי אלבלד 8 וקאל אברהי[BR]ם
ללוט לא יכון ח׳צומה בינא ובינך ובין רעא[ת]י ורעא[ת]ך לאנא קום ד[׳]ו קראבה 9 אלא
אן גמיע אלבלד בין ידיך אנפרד עני אן שית יסרה או ימנה או יסרה 10 פרפע
[לוט] עינאה ונט׳[BR]ר גמיע מרג אלארדן אד[׳] כלה סקי קבל אן יהלך אללה עאד ות[׳]מוד
כגנה אללה וכבלד מצר אלי מדח[◌̇]ל זע׳ר 11 ואח׳תאר לה לוט גמיע מרג אלארדן ורחל
מן אלשרק ואנפרד כל אמר ען צאחבה 12 אברהי[BR]ם אקאם פי בלד כנעאן ולוט אקאם

פי קרי אלמרג | ואטנב אלי סאדם 13 ורגאל סאדם קביחין וכ֗טאה ללה גדא 14 וקאל 14b
אללה לאבר[הי]ם בעד מא פארקה לוט ארפע אלאן עינ֗ך ואנט[׳]ר מן אלמוצ׳ע אלד[׳]י
אנת ת[׳]ם שמאלא וגנובא ושרקא וע׳רבא 15 פאן גמיע אלבלד אלד[׳]י תראה לך אעטיה
ולנסלך ללאבד 16 ואציר נסלך כתראב אלארץ׳ חתי אן אמכן אנסאן יחצי תראב אלארץ[׳]
איצ׳א נסלך יחצי 17 קם פאמשי פי אלארץ׳ טולהא וערצ[׳]הא פאני לך אעטיהא 18
ואמען אברם[BR]/[ים] וגא ואקאם פי מרג ממרא אלד[׳]י פי חברון ובנא ת[׳]ם מד[׳]בחא
ללה

יד 1 וכאן פי איאם אמרפל מלך אלעראק ואלאסדי מלך אלחצון וכחיל אלקבר מלך אלאהואר
וח׳ופאן מלך אלאמם 2 צנעו חרבא מע בדיע מלך עאד ומע ברשאע מלך ת[׳]מוד
ובעצאן מלך אלחמראניה ואסמביד מלך אלצאביה ומלך בליע ה׳ זע[׳]ר 3 כל האולי
עברו אלי ע׳מק אלת[׳]דאיא הו בחר אלמאלח 4 את[׳]נאעשר סנה אטאעו כדר לעמר ופי
אלת[׳]אלת[׳] עשר עצוה 5 ופי אלראבע עשר סנה אקבל כדר לעמר ואלמלוך אלד[׳]ין מעה
פקתל אלשגעא אלד[׳]י פי בקיה אלקרניין ואלדהאקנה אלד[׳]י פי אלסואד ואלהבושיין
אלמקימין פי אלקרי 6 ואלחואריון פי גבאל שראה אלי עין אלחגאר אלד[׳]י פי תח׳ם
אלבריה 7 ורגעו וגאו אלי עין אלחכם הי קדס פקתלוא מן כאן פי צ׳יאע אלעמאלקה ואיצ׳א
אלעאציין אלמקימין פי אקטאע אלנח׳ל 8 וח׳רג מלך עאד ומלך ת[׳]מוד ומלך אלחמראניה
ומלך אלגיוש ומלך בלע הי זע׳ר פצ׳אפרו מעהם אלחרב פי מלעב אלת[׳]דאיא | 9 כדר 15
לעמר מלך אלדילם ותדעל מלך אלשעוב אמרפל מלך אלעראק ואריוך מלך אלפרס
ארבעה מלוך מע אלח֗מסה 10 ומרג אלת֗דין אבאר אבאר חמר והרב מלך סדם ומלך
ת[׳]מוד ווקעא הנאך والباقون אלי אלגבל הרבו 11 ואח֗ד[֗]ו גמיע סרח עאד וסדם[2] וגמיע
טעאמהם ומצ׳ו 12 ואח[׳]ד[׳]ו לוט בן אח׳א אברהים וגמיע סרחה ומצ׳ו והו מקים פבעאד
13 פגא אלפלית ואח׳בר אבר[--]ם אלעבראני והו מקים פי מרג ממרא אלמריין אח֗א עקיל
ואח׳א ענירם והמא אצחאב עהד אבר[--]ם 14 פסמע אבר[--]ם אן קד סבי קריבה וגרד
נצחאה ואלמולודון פי מנזלה ת[׳]מאניה עשר ות[׳]לת[׳] מאיה וכלבהם אלי באניאס 15 וקסם
עליהם לילא הו ועב׳דה והזמהם וכלבהם אלי בעלבך אלתי מן יסאר דמשק 16 ורד גמיע
אלסרח ואיצ׳א לוט בן אח[׳]יה וסרחה רדהמא והם אלנסא ואלרג[אל] 17 וח׳רג מלך עאד
ללקאיה בעד עודתה מן קתל כדר לעמר ואלמלוך אלד[׳]ין מעה אלי ע׳מק אלת׳דאיא והו
מלעב אלמלך 18 ומלך עדלי מלך סאלם אח׳רג טעאמא ושראבא והו אמאם ללקאדר[BR]
אלעאלי 19 פבארך עלי אבראם וקאל משכור אבראם ענד אלק[BR]אדר[BR] אלעאלי מאלך

2 סדם inserted by a late scribe instead of עמורה.

אלסמאואת ואלארץ׳ 20 ומשכור אלק[BR]אדר[BR] אלעאלי אלד[׳]י תרס אעדאיך פי ידך
ואעטאה אלעשר מן אלכל 21 פקאל מלך עאד לאברם אעטיני אלנפוס וח׳ד[׳] לך אלסרח
22 פקאל אברם למלך עאד רפעת ידי נד[׳]רא ללק[BR]אדר[BR] אלעאלי מאלך אלסמאואת
ואלארץ׳ 23 אן אח׳ד[׳]ת מן ח׳יט ואלי קבאל נעל ולא מן גמיע מא לך ולא תקול אני
אלסבב פי איסאר אברם 24 עדא מא אכלו אלפתיאן | וקסם אלרגאל الذي סארו מעי 15b
ענירם ואשכול וממרא הם יאח֗דון קסמהם

טו 1 בעד הד[׳]ה אלאמור ורד ח[׳]טאב אללה לאבראם פי אלריא קאילא לא תח׳ף יאבראם
אנא תרסך ואגרך אעט[׳]ם גדא 2 פקאל אבראם יאסידי יאאללה מא ד[׳]א תעטיני ואנא
מאצ׳י [ע]קימא ואלולי אלד[׳]י ידבר מנזלי הו אלמנצור אלדמשקי 3 ת׳ם קאל אבראם אן
לם תרזקני נסלא פולי מנזלי ירת[׳]ני 4 פאד[׳]א אללה מח׳אטבה קאילא לא ירת׳ך הד[׳]א
אלא מא ח׳רג[BR] מן ט׳הרך הו ירת׳ך 5 ואח[׳]רגה אלי ברא וקאל אלתפת אלי אלסמא
ואלתמס אחצא אלכואכב הל תטק אן תחציהא פקאל לה כד[׳]אך יכון נסלך 6 פאמן
באללה וחסבהא אללה לה חסנה 7 ת[׳]ם קאל אללה לה אנא אללה אלד[׳]י אח׳רגתך
מן אתון אלכשד׳ין לאעטיך הד[׳]א אלבלד חוזא 8 פקאל יאסידי יא אללה במא ד[׳]א
אעלם אני ארת[׳]הא 9 קאל לה ח׳ד[׳] לי עגלא מת[׳]לת[׳]א וענזא מת[׳]לת[׳]א וכבשא
מת[׳]לת[׳]א ופרוג ופרח׳ חמאם 10 ואח׳ד[׳] לה גמיע ד[׳]לך ובצ׳עהא תבצ[׳]יעא וגעל
אלקטעה אלמבצ׳עה תלקא צאחבתהא ולם יבצ׳ע אלטאיר 11 פנזל אלגארח עלי אלאגסאד
[פרדהא אברם] 12 ולמא ע׳אבת אלשמס ואד[׳]א סבאת ואקע עלי אבר[-י-]ם ואד[׳]א
היבה ט׳למה עט׳ימה סקטת עליה 13 פקיל לה אעלם עלמא אן ע׳ריב יכון נסלך פי בלד
ליס לה ויסתח׳דמוהם ויעד[׳]בוהם ארבע מאיה סנה 14 ואיצ׳א אלשעב אלד[׳]י יסתעבדה
אנא אחכם עליה ובעד ד[׳]לך יח׳רגוא בסרח כת[׳]יר 15 ואנת תציר אלי אבאתך סאלם
ותדפן בשיבה חסנה 16 ואלגיל אלראבע ירגע אלי הונא אד[׳] לם יכמל ד[׳]נב אלעאציין
אלי אלאן 17 ולמא ע׳אבת אלשמס ואלדגה צאר | והודֿא תנור דח֗אן ומשהאב נאר אלדֿי 16
דח֗ל بين אלבצ֗ע הולאי 18 פי אליום هذا קטע אללה מע ברהם עהדא קאילא לנסלך
אעטית אלארץ֗ هذه מן נהר מצר אלי [אל]נהר אלכביר נהר אלפראת 19 אלמכידין ואלקנזיין
ואלמשרקין 20 ואלחתי ואלמגרמין ואלגבאריון 21 ואלעאציון ואלכנעאניין ואלגרגסיין
ואלחבאיין ואליבוסיין

טז 1 וסארי זוגה אברם לם תלד לה ולהא אמה מצריה ואסמהא האגר 2 פקאלת סארי
לאברם הוד[׳]א קד חבסני אללה ען אלולאד אדח׳ל אלי אמתי חתי אתבנא מנהא פקבל
אברם מנהא 3 ואח׳ד[׳]ת סארי זוגה אברם האגר אלמצריה אמתהא מן אנקצ׳י עשר סנין

מן מקאם אברם פי בלד כנעאן ואעטתהא לאברם זוגהא לתכון לה זוגה 4 פדח׳ל אלי
האגר פחמלת מנה פלמא ראת אנהא קד חמלת האנת מולאתהא ענדהא 5 פקאלת סארי
לאברם ט׳למי אסתח[-] עליך לאני אעטיתך אמתי פי חט׳(<צ׳)נך פלמא ראת אנהא קד
חמלת הנת ענדהא יחכם אללה ביני ובינך 6 פקאל אברם לסארי הוד[׳]א אמתך קיאדהא
פי ידך אצנע׳ בהא מא חסן ענדך פעד[׳]בתהא סארי פהרבת מן בין ידיהא 7 פוגדהא
מלך אללה עלי עין אלמא אלד[׳]י פי אלבריה עלי אלעין פי טריק אלגפאר 8 פקאל האגר
אמה סארי מן אין אתיתי ואלי אין תמצ׳ין פקאלת מן בין ידי סארי סתי אנא הארבה 9
פקאל להא מלך אללה ארגעי אלי מולאתך ואסכני תחת ט׳להא 10 וקאל להא מלך אללה
סאכת[׳]רן נסלך חתי לא יחצי מן כת[׳]רה 11 וקאל להא מלך אללה הא אנתי חאמל | ותלדי 16b
ולדא ותדעי אסמה אסמאעיל אד׳ סמע אללה אלי שקאיך 12 והוא יכון כת̇יר אלעׄזוה ידה
פי אלכל ויד אלכל מעה ופי ח̇צארה אח׳ותה יסכן 13 פדעת אסם אללה אלמח[׳]אטבהא
אנת אלטאיק אלנאט׳ר לאנהא קאלת איצ׳א חלמא ראית בעד ריאי 14 לד[׳]לך דעת
אסם אלמוצ׳ע ביר אלחי אלנאט׳ר פבינאהא בין קדס ובין ברד 15 פולדת האגר אבנא
לאבר[--]ם פדעת אסמה אסמעיל 16 ואברם/[ים] אבן ת[׳]מנין סנה וסת סנין חין ולדת
האגר אסמעיל לאבר[הי]ם

יז 1 ולמא צאר אברם/[-ם] אבן תסעין ותסע סנין תגלי אללה לה וקאל לה אנא אלטאיק
אלכאפי אסלך פי טאעתי וכן כאמלא 2 ואגעל עהדי ביני [וביניד] ואכת[׳]רך גדא גדא 3 פסקט
אבר[--]ם עלי וגהה וח׳אטבה אללה קאילא 4 ואנא הוד[׳]א את[׳]בת עהדי מעד ותכון
אבא לגמהור אלאמם 5 ולא ידעי איצ׳א אסמך אברם בל יכון אסמך אברהים לאן אב
גמהור אלאמם געלתך 6 ואנמיך גדא גדא ואגעלך לאמם ומלוך מנך יח׳רגון 7 ואת[׳]בת
עהדי מעד ויכן ביני ובינך ובין נסלך בעדך לאגיאלהם לעהד מובד לאכן לך אלהא ולנסלך
בעדך 8 ואעטיך ולנסלך בעדך בלד סכנאיך בלד כנעאן נחלה אלדהר ואכון להם וליא
9 וקאל אללה לאברהים ואנת עהדי פאחפט׳ אנת ונסלך בעדך לאל[א]בד 10 והד̇א אלעהד
אלד[׳]י תחפט̇ונה ביני ובינכם ובין נסלכם בעדכם יח̇תן לכם כל ד[׳]כר 11 וד[׳]לך אן תח̇תנון
אלקלפה מן אבדאנכם | ותכון לאיה̈ עהד ביני ובינכם 12 ואבן ת[ֹ]מאניה̈ איאם יח̇תן 17
לכם כל ד[ֹ]כר לאגיאלכם אלמולוד פי מנזלך ואלמשתרי בת[׳]מן מן כל בן ע׳ריב ליס
הו מן נסלך 13 ח׳תאנה יח׳תן אלמולודין פי מנזלך ואלמשתראיין במאלך ויכון עהדי פי
אבדאנכם עהד אלדהר 14 ואי ד[׳]כר הו אקלף לם תח׳תן אלקלפה מן בדנה פי אליום
אלת[׳]אמן פינקט[ע] ד[׳]לך אלולי מן קומה למא פסח׳ עהדי 15 וקאל אללה לאברהים סארי
זוגתך לא תסמיהא סארי בל סארה אסמהא 16 פאני אבארכהא ואיצ׳א ארזקך מנהא
נסלא ואבארכה ותכון לאחזאב ומלוך אמם מנהא יכונוא 17 פסקט אברהים עלי וגהה

מתעגבא פקאל פי קלבה הל בן מאיה סנה ינסל או סארה אבנת תסעין סנה תלד 18 פקאל
אברהים ללה לית אסמעיל יחיא בחצ׳רתך 19 פקאל אללה לכן סארה זוגתך תלד לך אבנא
ותדעי אסמה אסחק ואת[׳]בת עהדי מעה עהד מובד ולנסלה בעדה 20 ואמא אסמעיל
פקד סמעתך הא אנא מבארכה ואת[׳]מרה ואכת[׳]רה גדא גדא ואת[׳]נאעשר ח׳ליפה
יולד ואגעלה לשעב עט׳ים 21 ואמא אלעהד פאני מת[׳]בתה מע אסחק אלד[׳]י סתלד
לך סארה קאבל מת[׳]ל הד[׳]א אלוקת פי אלסנה אלמסתקבלה 22 ופרע׳ מן מח׳אטבתה
פלמא ארתפע גלאל אללה ען אבראה̇ם 23 ואחׄד[◌] اسماعيل אבנה וכל אולאד ביתה
וכל משתרי מאלה כל ד̇(!/ז)כר מן רגאל בית אבראהים וחׄתן קלפה אבדאנהם פי ד[׳]לך
אליום כמא אמרה אללה 24 ואברהים בן תסע ו̇ת̇סעין סנה למא ח׳תן אלקלפה מן בדנה
25 ואסמעיל אבנה בן ת[׳]לת[׳]ה עשר סנה למא ח׳תן קלפתה | 26 בגרם אליום הדׄא חׄתן 17b
אבראהים ואסמאעיל אבנה 27 וכל רגאל ביתה וליד البيت ואלמשתראיין באלת[◌]מן מן
קבל אלאגנבי אח׳תתנו מעה

יח 1 פתגלי לה אללה פי מרג ממרא והו גאלס עלי באב אלח׳בא ענד תולי אלנהאר 2 פרפע
עינה פראי ואד[׳]א בת[׳]לת[׳] אנאס ואקפין אמאמה פלמא ראהם חאצ׳ר בלקאהם מן באב
אלח׳בא פח׳ר עלי אלארץ׳ 3 וקאל יאסאדה אלאן אן וגדת חט׳א ענדכם לא תעברון ען
עבדכם 4 חתי יאח׳ד[׳] קליל מא ואחמו ארגלכם ותסתריחוא תחת אלשגרה 5 ואח׳ד[׳]
כסרה מן ח׳בז וארפקו קלובכם ובעד ד[׳]לך תעברון לאנכם עלי ד[׳]לך עברתם עלי עבדכם
פקאלוא נעמא פאצנע כמא ד[׳]כרת 6 פסארע אברהים אלי ח׳בא סארה פקאל אסרעי
בת[׳]לת[׳] צאעאת דקיק סמיד אעגניה ואצנעיה מלאלי 7 ואלי אלבקר חאצ׳ר אברהים
ואח׳ד[׳] עגלא רח׳צא גידא ואעטאה ללפתי [...] ואסרע[-] פי אצלאחה 8 ואח׳ד[׳] זבדא
ולבנא ואלעגל אלד[׳]י אצלחה וגעלה בין ידיהם והו מנתצב אמאמהם תחת אלשגרה [...]
פאכלו [...] 9 פקאלוא לה אין סארה זוגתך קאל הי פי אלח׳בא 10 פקאל סארגע עאידא
אליך כמת[׳]ל הד[׳]א אלוקת ולסארה אבנא פסמעת סארה והי ורא באב אלח׳בא 11
ואברהם וסארה קד שאח׳א וטענא פי אלסן וקד אנתהי אן יכון לסארה סביל כאלנסא
12 פעגבת סארה פי נפסהא קאילה בעד אן בלית יכון לי זי וסידי מע ד[׳]לך קד שאח׳
13 פקאל אללה לאברהים למא ד[׳]א עגבת סארה קאילה הל אלד וקד שח׳ת 14 איח׳פא
ען אללה אמרא ללוקת אעוד אליך לקאבל ולסארה אבנא 15 פגחדת סארה קאילה מא
עגבת בל ח׳אפת | [... קד] עגבתי 16 פולו [... ם] ואנטלקו אלי חצ׳רה עאד ואברהים 18
מאץ׳ מעהם לישיעהם 17 ואללה קאל אמח׳פי אנא ען אברהים מא אנא צאנע 18 ואברהים
למא אתבע טאעתי יכון לשעב עט׳ים האיל ותתברך בה כל קבאיל אלארץ׳ 19 לאני
אעלם אן אברהים יאמר אולאדה ואלה פיחפט׳וא טרק אללה לפעל אלעדל ואלשרע

לאגל יפי אללה לאברהים במא ועדה 20 פקאל אללה צראח׳ עאד ות[׳]מוד קד כת[׳]ר
וח׳טיתהם קד עט׳מת גדא 21 אורד אלאן ואעלם צראח׳הם אלואצל אלי פאנהם צאנעין
כל אאבדה חקא לאערפן גזאהם 22 פולו מן ת[׳]ם אלקום ואשרפו עלי עאד ואברהים
עלי חאלה[BR] באקי בחצ׳רה אללה 23 פתקדם אברהים וקאל [-]הל תהלך אלצאלח מע
אלטאלח 24 פלעל יוגד ת[׳]ם ח׳מסין עדל[-]א פימא בינהם אתהלך ולא תצפח לאגל
אלח׳מסין עדל[-] אלד[׳]י פימא בינהם 25 חאשאך מן הד[׳]א אלחכם תהלך אלעדל מע
אלט׳אלם פתחצל מנזלה אלעדל[-] כאלט׳אלם חאשאך חאכם אלעאלם מן אן לא תפעל
אלחכם 26 פקאל אללה אן וגד פי עאד ח׳מסין עדל[-]א פימא בינהם צפחת לגמיע
אלמוצ[׳]ע בסבבהם 27 פאגאב אברהים וקאל הוד[׳]א אבתדי פי אלאמעאן באלמח׳אטבה
בחצ׳רה סידי ואנא מן אלתראב ואלרמא[BR]ד 28 לעל תנקץ אלח׳מסין אלעדל[-] ח׳מסה
אתהלך בסבב [א]לח׳מסה גמיע אלבלד פקאל לא אהלך אן וגד ת[׳]ם ח׳מסה וארבעין 29
ת[׳]ם עאוד איצ׳א פי אלח׳טאב וקאל פלעל יוגד ת[׳]ם ארבעין פקאל לא אהלך בסבב
אלארבעין 30 ת[׳]ם קאל לא ישתד ענד סידי חתי אתכלם לעל יוגד ת[׳]ם ת[׳]לת[׳]ין | 18b
וקאל לא אהלך אן אגד הנאך תֿלאתֿין 31 וקאל הוד[׳]א קד אמענת פי אלח[׳]טאב מע
מולאי לעל יוגד ת[׳]ם עשרין פקאל לא אהלך אן וגדת ת[׳]ם אלעשרין 32 פקאל לא ישתד
עלי מולאי חתי אתכלם פי הד[׳]ה אלדפעה לעל יוגד ת[׳]ם עשרה פקאל לא אהלך בסבב
אלעשרה 33 פארתפע נור אללה כמא פרע׳ מן אלמח׳אטבה מע אברהים ואברהם עאד
אלי מוצ[׳]עה

יט 1 פדח׳לא כלי אלמלכין אלי עאד וקת עשא ולוט גאלס עלי באבהא פלמא ראהם
לוט קאם ללקאהם וסגד עלי וגהה אלארץ׳ 2 פקאל יאסידי מילא אלי מנזל עבדכמא
וביתא ואע[׳]סלא ארגלכמא ובעד ד[׳]לך פאדלגא ואמצ׳יא אלי סבילכמא פקאלא לא פי
אלפצ[◌]א נבאת 3 פאלח עליהמא לוט גדא פאעדלא אליה ודח׳לא מנזלה פצנע להמא
מגלסא וח׳בזא פטירא פאכלא 4 קבל אן ינצ׳געא ואנאס אלקריה אהל עאד חאטוא
באלבית מן חדת[׳] אלי שיח׳ גמיע אלקום מן אלאטראף 5 פדעו בלוט פקאלוא לה אין
אלקום אלד[׳]ין דח[׳]לו אליך אללילה אח׳רגהם אלינא חתי נואקעהם 6 פח׳רג אליהם
לוט אלבאב ואלע׳לק סנגרוה וראה 7 פקאל אלאן יאאח׳וה לא תעגלוא באלאסיה 8
הוד[׳]א לי אבנתאן לם יערפן רגל אח׳רגהמא אליכם ואצנעוא בהמא כמא ׳חסן ענדכם עדא
האולי אלקום לא תצנעוא בהם שיא לאנהם דח׳לוא תחת ט׳לאל סקפ(!/ע)י 9 פקאלוא
תקדם אלמצראע אד[׳] קאלו אנמא דח׳ל מענא סביל מגאורא וקד צאר איצ׳א יחכם
עלינא אלאן נסי אליך אכת[׳]ר מנהם פ⟨א⟩לחו עלי לוט גדא ותקדמוא לכסר אלע׳לק 10
פמד אלקום איד׳הם ואדח׳לא לוט אליהמא אלבית ואלמנדאל אע׳לקא וראה 11 ואלקום

19 | אלד[ֹ]י בבאב אלבית צ׳רבו באלשנכרה[3] מן צע׳יר ואלי כביר פעגזוא ען וגוד אלבאב
12 וקאלו אלמ⟨ל⟩איכה אלי לוט מן לך האהנא מן צהר בניך ובנאתך וכל מא לך פי
אלקריה אח׳רגהם מן הד[ֹ]א אלמוצ׳ע 13 לאנא מהלכיה אד[ֹ] עט̇ם צראח׳הם בין ידי אללה
פבעת[ֹ]נא אללה לנהלכה 14 פח׳רג לוט וח׳אטב אצהארה אלמתזוגין בבנאתה פקאל
להמא אח׳רגא מן הד[ֹ]א אלמוצ׳ע פאן אללה מהלכה פכאן כאללאעב ענד אצהארה
15 וכמא בדא טלוע אלפגר אסתעגלו אלמלאיכה לוט קאילאן קם ח׳ד[ֹ] זוגתך ואבנתאך
אלמוגודתאן לילא תהלך בד[ֹ]נב אהל אלקריה 16 פלמא תרבת[ֹ] אמסכו אלקום בידה
וביד זוגתה ואבנתאה בשפקה אללה עליה ואח׳רגאה ואקראה ח׳ארג אלקריה 17 פלמא
אח׳רגאה קאלא אנג[-] ברוחך ולא תלתפת וראך ולא תקף פי שי [מן] אלמרג אנג[-] אלי
אלגבל לילא תהלך 18 פקאל לוט להמא הוד[ֹ]א יאסידי 19 אן אל[אן] וגד עבדך חט׳א
ענדך בכת[ֹ]רה אחסאנך אלד[ֹ]י צנעת מעי לתחיי נפסי ואנא פליס אקדר עלי אלח׳לאץ
אלי אלגבל כילא תלחקני אלבליה פאמות 20 הוד[ֹ]א הד[ֹ]ה אלקריה קריבה [אהרב] אליהא
ואתח[ֹ]לץ בכוני פיהא אד[ֹ] מן חצאר ד[ֹ]לך פתחיי נפסי 21 פקאל לה קד שפעתך פי
הד[ֹ]א אלאמר לילא אקלב אלקריה אלתי סאלת פיהא 22 אסרע אנג[-] אליהא לאני
לא אקדר אצנע שיא אלי חין חצולך בהא לד[ֹ]לך דעי אסם אלקריה זע׳ר 23 אלשמס
ט׳הרת עלי אלארץ׳ ולוט דח׳ל אלי זע׳ר 24 ואללה אמטר עלי עאד ועלי ת[ֹ]מוד כבריתא
ונארא מן ענדה מן אלסמא 25 פאקלב אלקרי וגמיע אלמרג וגמיע סכאן אלקרי חתי נבאת
19b אלארץ׳ | 26 ואלתפת זוגתה מן ח̇לפה פצארת נצבה̈ מלח 27 ואדלג אברהים באלע׳דאה
אלי אלמוצ[ֹ]ע אלד[ֹ]י וקף ת[ֹ]ם בין ידי אללה 28 פאשרף עלי חצ׳רה עאד ות[ֹ]מוד ועלי
גמיע אלבלד ת[ֹ]ם ראי ואד[ֹ]א קד צעד דח׳[אן] אלבלד כדח׳אן אלאתון 29 וכאן למא אהלך
אללה קרי אלמרג ראעא אללה אברהים ואטלק לוט מן וסט אלמקלב למא אקלב אלמדן
אלתי סכן בהן לוט 30 וצעד לוט מן זע׳ר ואקאם פי אלגבל הו ואבנתאה מעה אד[ֹ] ח׳אף
אלמקאם פי זע׳ר פגלס פי אלמע׳ארה ואבנתאה מעה 31 פקאלת אלכברי ללצע׳רי אבונא
שיח׳ ורגל ליס פי אלעאלם ידח׳ל עלינא כסביל הד[ֹ]א אלעאלם 32 תעאלי נסקי אבונא
ח׳מרא וננצ׳גע מעה ונסתקים מן אבונא נסלא 33 ואסקין אבאהמא ח׳מרא פי ד̇את אללילה
פגאת אלכבירה פנאמת מעה ולם יעלם ايها באנצ׳גאעהא ולא בקיאמהא 34 פלמא כאן מן
ע׳ד קאלת אלכברי ללצע[׳]רי הוד̇א קד צ׳אגעת אלבארח⟨ה⟩ ̈ مع אבי נסקיה ח׳מרא איצ̇א
הד̇ה אללילה ואדח׳לי אנצ̇געי מעה לנסתבקי מנה נסלא 35 פאסקתאה איצ׳א פי תלך
אללי⟨ל⟩ה ח׳מרא פקאמת אלצע׳רי וצ׳אגעתה وهوا לא יעלם בניאמהא ולא בקיאמהא 36

3 Probably derived from شبكرة (Dozy 1927 I:724, Blau 2006:342–343). For discussion and more references, see § 8.2.

פחמלתא אבנתא לוט מן אביהמא 37 פולדת אלכבירה אבנא ואסמתה מאב והוא אב
אלמאביין אלי אליום 38 ואלצע׳רי איצ׳א ולד ואסמתה בן קומי והוא אצל אלעמאניין אלי
אליום

כ 1 ורחל מן הנאך אבראהים إلى בלד אלקבלה וסכן בין קדס ובין אלגפאר וגאור في עסקלאן
2 פקאל אבראהים الى זוגתה סארה הי אחתי פארסל אבימאלך מלך عسقلان אלח׳לוץ
ואח׳ד[׳] סארה | 3 וגא מלאך אלי אבימלך פי ריא אלליל פקאל לה אנך האלך מן 20
אגל אלאמראה אלתי אח׳ד[׳]ת והי ד׳את זוג 4 ואבימאלך לם ידנו מנהא פקאל יאסידי
אח׳ברנ[י] אלחכם אלשעב איצ׳א אלעדל תקתל 5 אליס הו קאל לי אח׳תי הי והי קאלת
אח׳י הו בצחה קלבי ונקא כפי צנעת ד[׳]לך 6 פקאל לה [אללה] פי אלחלם אנא אעלם אן
בצחה קלבך פעלת ד[׳]לך לד[׳]לך צדדת איצ׳א מן אן תח׳טי לי לאגל ד[׳]אך לם אתרכך
לתדנוא אליהא 7 ואלאן ארדד זוגה אלרגל פאנה נבי פידעו אלי אללה פתחיא ואן אנת
לם תרדהא אעלם אנך האלך אנת וגמיע מא לך 8 פאדלג אבימאלך באלע׳דאה פדעא
עבידה וכלמהם בד[׳]לך פח׳אף אלקום גדא 9 פדעא אבימאלך באברהים וקאל לה מא
ד[׳]א צנעת בנא ומא אח׳טאת עליך אד[׳] גלבת עלי ועלי ממלכתי ח׳טא עט׳ימא אפעאל
מא לא תחסן פעלת מעי 10 ת[׳]ם קאל אבימאלך לה מא נשׂרת אד[׳] פעלת הד[׳]א אלאמר
11 פקאל אברהים אנני ח׳פת פקלת יגוז אן ליס ח׳יפה אללה פי הד[׳]א אלמוצ׳ע פיקתלוני
בסב[ב] זוגתי 12 ואיצ׳א חקיקה הי אח׳תי מן אבי ליס מן אמי פצארת לי זוגה 13 וכאן
למא אח׳תלעהא אללה מעי מן בית אבי ומן בלד מולדי פקלת[BR] להא הד[׳]א אחסאנך
אלד[׳]י תצנעין מעי אי מוצ׳ע חללנא פיה קולי עני אלאן אח׳י הו 14 ואח׳ד[׳] אבימאלך
אלף דרהם וע׳נמא ובקרא ועביד ואמא ואעטא אברהים ורד אליה סארה זוגתה 15 פקאל
אבימאלך לאברהים הוד[׳]א בלדי בין ידיך פי אגודה ק̇ם 16 וקאל לסארה הוד[׳]א קד
אעטית אח[׳]יך[BR] אלף דרהם והו לך סתרה מן אן ימד אל̇יך בנט׳רה וכד[׳]אך למן מעך
ומע ד[׳]לך פמקאבלה | 17 פשפע אברהים אלי אללה פעאפא אבימאלך וזוגתה ואמאה 20b
וולדו 18 אד[׳] חבס אללה באב כל רחם לאל אבימאלך בסבב סארה זוגה אברהים

כא 1 ואללה ד[׳]כר סאר[BR]ה כמא קאל וצנע אללה להא כמא ועד 2 פחמלת וולדת לאברהים
אבנא ענד כברה פי אלוקת אלד[׳]י קאל לה אללה 3 פדעי אברהים אסם אבנה אלד[׳]י
ולדת לה סארה אסחק[BR] 4 פח׳תן אברהים אבנה אסחק בן ת[׳]מניה איאם כמא אמרה
אללה 5 ואברהים בן מאיה סנה חין ולד לה אסחק אבנה 6 פקאלת סארה עגבא צנע אללה
לי כל מן בלע׳ה תעגב לי 7 פקאלת מן בשר אברהים אן סארה סתרצ׳ע אול[א]ד אד[׳] ולדת
לה אבנא לכברה[BR] 8 פלמא כבר אלע׳לאם ובלע׳ צנע אברהים מגלסא עט׳ימא פי יום

בלע׳ אסחק אבנה 9 פראת סארה בן האגר אלמצריה אלד[׳]י ולדת לאברהים מתעגבא 10
פקאלת אטרד הד[׳]ה אלאמה ואבנהא פאן ליס ירת[׳] בן הד[׳]ה אלאמה מע אבני אסחק
11 <u>פקבח</u>[BR] ד[׳]לך אלקול ענד אברהים בסבב ולדה 12 פקאל אללה לאברהים לא ישק
עליך אמר אלע׳לאם ואמתך גמיע מא תקול לך סארה אקבל מנהא אד[׳] מן אסחק ידעא
לך נסל 13 ואיצ׳א פאן אבן אלאמה אגעלה לשעב עט׳ים אד[׳] הו נסלך 14 פבאכר אברהים
באלע׳דאה ואח׳ד[׳] טעאם וקרבה מא ואעטא האגר וגעל על⟨י⟩ כתפהא ואלולד וארסלהא
פמצ׳ת ווצלת[4] חתי גאת אלי ביר אלסבע 15 פפרע׳ אלמא מן אלקרבה וטרחת אלולד
תחת אחד אלשגר 16 פמצ׳ת וגלסת חד[׳]אה כרמיה קוס לאנהא קאלת לא ארי מותה
וגלסת אמאמה ורפעת צותהא ובכת 17 פסמע אללה צות[BR] אלע׳לאם פנאדי מלך אללה
אלי האגר מן אלסמא פקאל להא מא לך יאהאגר לא תח׳אפי {21} פאן אללה קד סמע
צות אלע׳לאם בחית[׳] הו הנאך 18 קומי אחמלי אלפתי ואשדדי ידך עליה אד[׳] לשעב
עט׳ים אגעלה 19 פבצר אללה עינאהא פראת ביר מא ומצ׳ת ומלת אלקרבה מא ואסקת
אלע׳לאם 20 וכאן אללה מעה חתי כבר וסכן פי אלבריה וצאר ראם באלקוס 21 וסכן
פי בריה אלחגאז פאח׳ד[׳]ת לה אמה אמראה מן בלד מצר 22 ולמא כאן פי ד[׳]לך אלוקת
קאל אבימאלך ופיכל רייס גישה לאברהים קולא אללה מעך פי גמיע מא תצנעה 23 ואלאן
אקסם לי באללה האהנא אנך לא תע׳דר בי ובנסלי ובעקבי וכאלאחסאן אלד[׳]י צנעת
מעך אצנעה מעי ומע אהל אלבלד אלד[׳]י גאורתהם 24 וקאל אברהים אנא אחלף 25
וועט׳ אברהים אבימאלך בסבב ביר אלמא אלד[׳]י ע׳צבוהא עבידה 26 וקאל אבימאלך
לא אעלם מן צנע הד[׳]א אלאמר ואנת פלם תח׳ברני ואיצ׳א אנא לם יבלע׳ני אלי אליום
27 ת[׳]ם אח׳ד[׳] אברהים ע׳נמא ובקרא ואעטא אבימאלך ועהדא גמיעא עהדא 28 ואוקף
אברהים סבע נעאג מן אלע׳נם וחדהא 29 פקאל לה אבימאלך מא הד[׳]ה אלסבע אלנעאג
אלד[׳]י אוקפתהא וחדהא 30 קאל באן תאח׳ד[׳]א מני לאגל תכון לי ביינה אנני חפרת
הד[׳]ה אלביר 31 לד[׳]לך אסמא אלמוצ׳ע ביר סבע לאנהמא גמיעא חלפא ת[׳]ם 32 ולמא
21b עהדא עהדא פי ביר סבע קאם אבימאלך ופיכל רייס גישה ורגעו אלי בלד פלסטין | 33
ת[׳]ם ע׳רס אברהים נצבא פי ביר סבע ונאדא ת׳ם באסם אללה רב אלעלמין 34 וסכן
אברהים פי בלד פלסטין איאם כת[׳]ירה

כב 1 פלמא כאן בעד הד[׳]ה אלאמור אמתחן אללה אברהים באן קאל לה יאברהים קאל
לביך 2 קאל ח׳ד[׳] אבנך וחידך אלד[׳]י אחבבתה אסחק ואמץ׳ סיר אלי אלארץ׳ אלבהיה

4 Diff. Perhaps should be read ו<ו>צ[׳]לת, and cf. וצ׳לת in the Taj, פצ׳לת in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C and Derenbourg's edition, and فضلت in the London Polyglot.

ואצעדה ת[׳]ם צעידה עלי ח׳ציץ אלגבאל אלד[׳]י אקול לך 3 פאדלג אברהים באלע׳דאה
ואסרג חמארה ואח׳ד[׳] ע׳לאמיה מעה ואסחק אבנה ושקק חטבא ללקרבאן וקאם ומצ׳א
אלי אלמוצ׳ע אלד[׳]י קאל לה אללה 4 ולמא כאן אליום אלת[׳]אלת[׳] רפע אברהים עיניה
פראי אלמוצ׳ע מן בעיד 5 פקאל לע׳לאמיה אגלסא האהנא מע אלחמאר ואנא ואלע׳לאם
נמצ׳י אלי ת[׳]ם ונסגד ונעוד אליכמא 6 ואח׳ד[׳] אברהים חטב אלקרבאן וצירה עלי אסחק
אבנה ואח׳ד[׳] מעה נארא וסכינא ומצ׳יא כליהמא גמיעא 7 ת[׳]ם קאל אסחק לאברהים
אביה יאאבה קאל לביך יאאבני קאל הוד[׳]א אלנאר ואלחטב אין אלחמל ללקרבאן 8
קאל אברהים יט׳הר אללה אלחמל יאאבני ומצ׳יא את[׳]ניהמא גמיעא 9 חתי גאו אלי
אלמוצ׳ע אלד[׳]י קאל לה אללה ובנא ת[׳]ם אלמד[׳]בח ונצ׳ד אלחטב[BR] וכתף אסחק אבנה
וצירה עלי אלמד[׳]בח פוק אלחטב 10 ומד אברהים ידה ואח׳ד[׳] אלסכין ליד[׳]בח אבנה 11
פנאדאה מלך אללה מן אלסמא קאל יאברהים יאברהים קאל לביך 12 קאל לא תמד ידך
אלי אלע׳לאם ולא תצנע בה שיא | אן אלאן עלמת אן ח֗איף אללה אנת ולא תצד [-] אבנך 22
וחידך עני 13 ת[׳]ם רפע אברהם עיניה בעד ד[׳]לך פראי ואד[׳]א בכבש מלתחמה פי שעב
אלשגרה קרנאה פמצ׳י אברהים ואח׳ד[׳] אלכבש וקרבה קרבאנא בדל אבנה 14 וסמא
אברה׳ם אסם אלמוצ[׳]ע אללה יתגלי כמא קאל פי הד[׳]א אלגבל אללה יתגלי 15 ת׳ם
נאדא מלך אללה לאברהים ת[׳]אניה מן אלסמא 16 [iR]קאל באסמי אקסמת בקול אללה אן
לאגל מא צנעת הד[׳]א אלאמר ולם תצדד אבנך וחידך מני 17 לאבארכן פיך ואכת[׳]ר נסלך
ככוא[כ]ב אלסמא וכאלרמל אלד[׳]י עלי שאטי אלבחר ויחוז נסלך קרי אעדאה 18 וי[S]תברך
בנסלך גמיע אמם אלארץ׳ גזי מא קבלת קולי 19 ת[׳]ם רגע אברהים אלי ע׳לאמיה פקאמו
ומצ׳ו גמיעא אלי ביר סבע ואקאם אברהים בהא 20 ולמא כאן בעד הד[׳]ה אלאמור אח׳בר
אברהים וקיל לה הוד[׳]א קד ולדת מלכה הי איצ׳א בנין לנחור אח׳יך 21 שגירה בכרה
ונהאב אח׳יה ות[׳]אבת אלטאיק אבי ראפע 22 וצחיר ונצ׳יר ופילדש וידלף ובכיר 23 ובכיר
אולד רבקה האולי אלת׳מניה ולדתהן מלכה לנאחור אח׳י אברהים 24 ואמתה ואסמהא
רפיעה וולדת איצ׳א הי שריף והמים וסויד ומרזי

כג 1 וכאן עמר סארה מאיה ועשרין סנה וסבע סנין הד[׳]ה סני חיוה סארה 2 ת[׳]ם מאתת
סארה פי קריה ארבע הי חברון פי בלד כנעאן ואקבל אברהים ינדבהא ויבכיהא | 3 וקאם 22b
אבראהים מן على بين يدي מיתה וכלם בני חאת קאילא 4 אנא ע׳ריב וט׳(<צ׳)יף מעכם
אעטוני חוז קבר מעכם אדפן מיתתי מן חצ׳רתי 5 פאגאבוה בני חאת קאילא 6 אסמענא
יאסידנא אנת שריף אללה פימא ביינא פי ח׳יאר קבורנא אדפן מיתתך פכל רגל מנא לא
יבח׳ל עליך בקברה תדפן פיה מיתתך 7 וקאם אברהים וסגד שכרא לאהל בלד חאת 8
ת[׳]ם כלמהם קאילא אן הוית אנפסכם אן אדפן מיתתי מן חצ׳רתי אסמעו מני ואשפעו

לי ענד עפרון בן צהר אלחתי 9 ויעטני אלמע׳ארה אלמצ׳אעפה אלד[׳]י לה פי צ׳יעתה בת[׳]מן כאמל יעטיניהא פימא בינכם חוז קבר 10 וכאן עפרון גאלס פימא בין בני חת פאגאב עפרון אלחתי אברהים בחצ׳רה בני ח״ת וסאיר מן דח׳ל מן באב קריתה קולא 11 לא יאסידי אסמע מני אלצ׳יעה קד אעטיתהא לך ואלמע׳ארה אלתי פיהא בחצ׳רה בני עמי אעטיתהא לך אדפן מית״ך 12 פסגד אברהים שכרא בחצ[׳]רה אהל אלבלד 13 ת[׳]ם כלם עפרון בחצ׳רתהם קאילא אמא אנת ליתך תקבל מני חתי אעטיך ת[׳]מן אלצ[׳]יעה אקבל מני חתי אדפן מי״תי ת[׳]ם 14 פאגאבה וקאל לה 15 אסמע יאסידי רוצ׳ה תסאוי ארבע מאיה מת[׳]קאלא פצ׳ה מא הי ביני ובינך אדפן פיהא מיתתך 16 פלמא סמע ד[׳]לך מנה וזן אלפצ׳ה אלתי ד[׳]כרהא בחצ׳רה בני חת ארבע מאיה מת[׳]קאלא גאיזה פי אלתגאראת 17 פוגבת צ׳יעה עפרון אלמערופה באלמצ׳אעפה אלתי בחצ׳רה ממרא אלצ׳יעה ואלמע׳ארה אלתי פיהא וגמיע אלשגר אלד[׳]י פיהא ופי גמיע תח׳ומהא מסתדירא 18 לאברהים שרי בחצ׳רה בני חת וסאיר מן דח[׳]ל מן באב קריתהם | 19 ובעד ד[׳]לך דפן אברהים סארה 23 זוגתה פי מע[׳]ארה אלצ׳יעה אלמתצ׳אעפה בחצ׳רה ממרא הי חברון פי בלד כנעאן 20 פוגבת אלצ׳יעה ואלמע׳ארה אלתי פיהא לאברהים חוז קבר מן בני חת

כד 1 ולמא שאח׳ אברהים וטען פי אלסן בארכה אללה פי כל שי 2 פקאל לעבדה שיח׳ מנזלה אלמסלט עלי גמיע מאלה אום בידך אלי עהדי 3 ואחלף לי באללה רב אלסמאואת ואלארצ׳ין אלא תאח׳ד[׳] זוגה לאבני מן בנאת אלכנאענה אלד[׳]י אנא סאכן פימא בינהם 4 אלא אלי בלדי ומולדי תמצ׳י ותאח׳ד[׳] זוגה לאבני אסחק 5 פקאל לה אלעבד לעל לא תהוי אלמראה אן תתבעני אלי הד[׳]א אלבלד הל ארדד אבנך אלי אלבלד אלד[׳]י ח׳רגת מנה 6 פקאל לה אברהים אחד[׳]ר אן תרד אבני אלי הנאך 7 אללה רב אלסמאואת ואלארצ׳ין אלד[׳][י]L-BR אח׳ד[׳]ני מן בית אבי ומן בלד מולדי ואלד[׳]י אקסם לי קאילא לנסלך אעטי הד[׳]א אלבלד הו יבעת[׳] במלאכה מעך ותאח[׳]ד[׳] אמראה[BR] לאבני מן הנאך 8 ואן לם תהוא אלאמראה אן תתבעך פאנך בריא מן ימיני הד[׳]א עדא אבני לא תרדה אלי הנאך 9 פאומי אלעבד [--] בידה אלי עהד אברהים מולאה וחלף לה עלי הד[׳]א אלאמר 10 ת[׳]ם אח׳ד[׳] אלעבד עשר גמאל מן גמאל מולאה ומצ׳י וכל ח׳יר מולאה מעה וקאם ומצ׳י אלי נהר אלאנהאר אלי קריה נאחור 11 פאנאח[׳] אלגמאל ח׳ארג אלקריה עלי ביר מא וקת עשא וקת ח[׳]רוגהם ליסתקון 12 פקאל אללהם יארב מולאי אברהים | ופק בין 23b ידי אליום ואחסן בד[׳]אך אלי מולאי אברהים 13 הא אנא ואקף עלי עין אלמא ובנאת אהל אלקריה יח׳רגן ליסתקין אלמא 14 פאית אלגאריה אלתי אקול להא אמלי קלתך חתי אשרב פתקול לי אשרב והם גמאלך אסקי והי אלתי ופקתהא לעבדך אסחק ובהא אעלם אנך קד אחסנת אלי מולאי אברהים 15 וכאן קבל אן יפרע׳ מן כלאמה ואד[׳]א ברבקה

קד ח׳רגת אלתי ולדת לבכיר בן מלכה זוגה נחור אח׳א אברהים וגרתהא עלי כתפהא
16 ואלגאריה חסנה אלמנט׳ר גדא ורגל לם יערפהא בזיגה פנזלת אלעין ומלאת גרתהא
פצעדת 17 פחאצ׳ר אלעבד בלקאהא וקאל אסקני קליל מא מן גרתך 18 וקאלת אשרב
יאסידי וסארעת פאנזלת גרתהא עלי ידאהא ואסקתה 19 פלמא פרע׳ת(!/פר׳עת) מן
סקיה קאלת לגמאלך איצ[׳]א אסתקי אלי אן יכמל שרבהם 20 פסארעת ואנזלת גרתהא
פי אלסאקיה וחאצ[׳]רת איצ׳א אלביר לתסקי חתי אסקת לגמיע גמאלה 21 ואלרגל
מתאמל[BR] להא וממסך ליעלם הל אנגח אללה טריקה אם לא 22 פלמא פרע׳ אלג׳מאל מן
שרבהם אח׳ד[׳] אלרגל שנפא מן ד[׳]הב וזנה נצף מת[׳]קאל ואעטאהא וגעל סוארין עלי
ידיהא עשר מת[׳]אקיל וזנהא 23 בעד מא קאל להא אבנת מן אנתי אח[׳]בריני הל מוגוד
פי בית אביך מוצ[׳]ע לנא נבית פיה 24 פקאלת לה אנא אבנת בכיר בן מלכה אלד[׳]י ולדת
לנחור 25 פקאלת לה אלתבן ואלקת כת[׳]יר ענדנא ואיצ[׳]א מוצ[׳]ע ללמבית 26 ת[׳]ם
24 ח׳ר אלרגל סאגדא ללה 27 קאל תבארך אללה אלה מולאי אברהים | אלד[ׄ]י לם יח׳ל
אחסאנה ופצ[׳]לה מן מולאי אברהים וסירני פי טריק מסתקים אלי בית מולאי 28 ת[׳]ם
חאצ׳רת אלגאריה פאח׳ברת פי מנזלהא בהד[׳]ה אלאמור 29 וכאן לרבקה אח׳ יסמא
חוראן פחאצ[׳]ר אלי אלרגל אלי אלעין 30 למא ראי אלשנף ואלסוארין פי אידי אח[׳]תה
ולמא סמע כלאם רבקה[BR] [אח[ׄ]תה] קאילה כד[׳]י קאל לי אלרגל צאר אליה ואד׳אה ואקף
עלי אלגמאל עלי אלעין 31 פקאל אדח[׳]ל [יא מ]/מתבארך אללה לם תקף ברא ואנא קד
אפרע׳ת אלבית ואצלחת ללגמאל מוצ[׳]עא 32 פדח׳ל אלרגל אלי אלמנזל ופך ען אלגמאל
וטרח להא תבנ[א] ועלפא ללגמאל[BR] ואעטאה מא פע[׳]סל רגליה וארגל אלקום אלד[׳]ין
מעה 33 ת[׳]ם ציר בין ידיה [טעמאL] ליאכל פקאל לא אקדר[5] חתי אקול כלאמי קאלו תכלם
34 קאל אנא עבד אברהים 35 ואללה פקד בארך למולאי גדא וכבר ורזקה ע׳נמא ובקרא
ופצ׳ה וד[׳]הב ועבידא ואמא וגמאלא וחמירא 36 ת[׳]ם ולדת סארה זוגה מולאי אבנא
לה בעד שיח׳וח[׳]תה ואעטאה גמיע מאלה 37 פאחלפני מולאי קאילא לא תאח׳ד[׳] זוגה
לאבני מן בנאת אלכנאענה אלד[׳]י אנא מקים פי בלדהם 38 אלא אלי בית אבי תמצ׳י ואלי
עשירי ותאח׳ד[׳] זוגה לאבני 39 פקלת למולאי פלעסא לא תהוא אלמראה אן תתבעני
40 פקאל לי אללה אלד[׳]י סלכת פי טאעתה הו יבעת[׳] במלכה מעך וינגח טריקך חתי
תאח[׳]ד[׳] זוגה לאבני מן עשירי ומן בית אבי 41 חיניד[׳] תברוא מן חרגי הד[׳]א אד[׳]א
24b צרת אלי עשירי ואן לם יעטוך כנת בריא מן חרגי | 42 פאתית אליום אלי العين פקלת
אללהם יאלה מולאי אברהים אן כנת תנגח טריקי אלד[׳]י אנא סאיר פיהא 43 הוד[׳]א אנא
[ואקף] עלי עין אלמא ותכן אלגאריה אלתי תח[׳]רג לתסתקי פאקול להא אסקני קלילא מן

5 Diff. Possibly based on interpreting אֹכַל “I will eat” as אוּכַל “I will be able to.” See § 5.7.

מא גרתך 44 פתקול לי אשרב אנת ואיצ׳א לגמאלך אסתקי פהי אלמראה אלד[׳]י ופקהא
אללה לאבן מולאי 45 אנא מן קבל אן אפרע׳ מן אלכלאם פי סרי ואד[׳]א ברבקה ח׳ארגה
וגרתהא עלי כתפהא פנזלת אלעין ומלת פקלת להא אסקני קליל מא מן גרתך 46 פסארעת
ואנזלת גרתהא ענהא וקאלת אשרב ואיצ׳א גמאלך אסקי ושרבת ואסקת אלגמאל 47
ת[׳]ם סאלתהא וקלת אבנת מן אנתי קאלת אבנת בכיר אבן נאחור אלד[׳]י ולדת לה
מלכה וצירת אלשנף עלי אנפהא ואלסוארין עלי אידיהא 48 וח׳ר׳ת וסגדת ללה ובארכת
אללה אלה מולאי אברהים אלד[׳]י סירני פי טריק חק לאח׳ד[׳] אבנת אח׳א מולאי לאבנה
49 ואלאן אן כנתם צאנעון פצ׳לא ואחסאנא מע מולאי אח׳בר׳ני ואן לם אח׳ברוני חתי
אולי ען אלימנה או אליסרה 50 פאגאבאה לבן ובכיר וקאלא מן ענד אללה ח׳רג הד[׳]א
אלאמר מא נטיק אן נכלמך פיה בשר בל בח׳יר 51 הוד[׳]א רבקה בין ידיך ח׳ד[׳]הא ואמץ׳
ותכון זוגה מולאך כמא ופק אללה 52 ולמא סמע עבד אברהים כלאמהם ח׳ר עלי אלארץ׳
ללה 53 ואח[׳]רג אניה פצ׳ה ואניה ד[׳]הב ות[׳]יאבא ואעטא לרבקה ופואכהא אעטא
אח׳ותהא ואמהא 54 ואכלו ושרבו הו ואלקום אלד[׳]ין מעה ובאתו וקאמו באלע׳דאה | 25
וקאל אטלקוני אלי מולאי 55 קאל אח׳ותהא ואמהא תקם אלגאריה ענדנא חולא או שהרא
ובעד ד[׳]לך תמצ[׳]י 56 וקאל להם לא תוח׳רוני ואללה קד אנגח טריקי אטלקוני אמצ׳י
אלי מולאי 57 קאלוא נדעוא באלגאריה ונסתנטקהא 58 פדעוא ברבקה וקאלוא להא
אתמצ׳ין מע הד[׳]א אלרגל פקאלת אמצ[׳]י 59 ואטלקו רבקה אח׳תהם ודאיתהא ועבד
אברהים ורגאלה 60 פדעוא לרבקה וקאלוא להא יאח׳תנא יכון מנך אלוף ורבואת ויחוז
נסלך קרי שאניהם 61 פקאמת רבקה וגואריהא ורכבן עלי אלגמאל ומצ׳ין ח׳לף אלרגל
ואח׳ד[׳] אלרגל אלעבד רבקה ומצ׳י 62 וכאן אסחק קד גא פי אלבריה אלי ביר אלחי
אלנאצ׳(<ט׳)ר והו מקים פי בלד אלדארום 63 פח׳רג אסחק ליצלי פי אלצחרא ענד תולי
אלנהאר פרפע עינ׳ה ונצ׳(<ט׳)ר ואד[׳]א אלגמאל מקבלה 64 פלמא רפעת רבקה עינ׳הא
וראת אסחק ארתגעת ען אלגמל 65 וקאלת ללעבד מן הד[׳]א אלרגל אלנאט׳ר אלסאיר פי
אלצחרא ללקאנא קאל אלעבד הו מולאי פאח׳ד[׳]ת אלקנאע ותע׳טת בה 66 ת׳ם קץ(!/ץ׳)
אלעבד עלי אסחק גמיע אלאמור אלד[׳]י צנע 67 פאדח׳להא אסחק אלי ח׳בא סארה אמה
ואח׳ד[׳] רבקה פצארת לה זוגה וחבהא וסלא אסחק ען אמה

כה 1 ת[׳]ם עאוד אברהים ואתח׳ד[׳] זוגה ואסמהא פתאנה 2 פולדת לה פכאה וצעב ומדאן
ומדין ובשבאק ושוח 3 ויקשן אולד סבא וחכים ובני חכים כאנו אלמוצליין ואלצקליין
ואלחבשיין | 4 ובני אלמדאן אלחסין ופסיח׳ אדריס ובדיע ועלמאן כל האולי בני פתאנה 25b
5 ואעטא אברהים גמיע מאלה לאסחק אבנה 6 ולבני אלאמא אלד[׳]ין לאברהים אעטא
הבאת ת׳ם אטלקהם ען אסחק אבנה ועאדה באקי שרקא אלי בלד אלשרק 7 והד[׳]ה

איאם סני חיוה אברהים אלתי עאש מאיה סנה וסבעין סנה וח[׳]מס סנין 8 ת[׳]ם תופי
אברהים ומאת בשיבה חסנה שיח׳א קד כבר שבע מן אלעמר וצאר אלי קומה 9 ודפנה
אסחק ואסמעיל אבנאה פי מע׳ארה אלצ׳יעה אלמצ[׳]א״פה פי צ׳יעה עפרון בן צהר
אלחתי אלתי בחצ[׳]רה ממרא 10 אלצ׳יעה אלתי שראהא אברהים מן בני חת הנאך
דפן אברהים וסארה זוגתה 11 ולמא כאן בעד מות אברהים בארך אללה פי אסחק
אבנה ואקאם אסחק ענד ביר אלחי אלנאצ[׳](<ט׳)ר 12 והד[׳]א שרח תאליד אסמעיל בן
אברהים אלד[׳]י ולדת האגר אלמצריה אמה סארה לאברהים 13 הד[׳]ה אסמא בני אסמעיל
באסמאיהם לתאלידהם בכרה נבאות ורייס ותאיד אלטאיק ומגעל 14 וסמיע ודומא ומשא
15 הדאד ותימה וסטיר ונפיס ומשרק 16 האולי הם בני אסמעיל והד[׳]ה אסמאוהם פי
ריאצ׳הם וקצורהם את[׳]ני עשר ח׳ליפה לאממהם 17 והד[׳]ה סני חיוה אסמעיל מאיה סנה
וסבעה ות[׳]לת[׳]ין סנה ת[׳]ם תופי וצאר אלי קומה 18 וסכנו מן זוילה אלי אלמוצל אלד[׳]י
בחצ׳רה מצַר אלי אן תגי[BR] [אלי] מכה בחצ[׳]רה גמיע אח׳ותה סקט 19 והד[׳]א שרח תאליד
אסחק בן אברהים בעד מא ח[׳]ץ אברהים מן אולאדה אסחק 20 ולמא כאן אסחק בן
ארבעין סנה תזוג ברבקה אבנת בכיר אלארמי מ⟨ן⟩ פדאן ארם אח[׳]ת לבן וכאנת לה
לזוגה | 21 ת[׳]ם שפע אסחק אלי אללה לתופיק זוגתה אד[׳] כאנת עאקר פאשפעה אללה 26
פחמלת 22 ת[׳]ם אזדחם אלאולאד פי בטנהא פקאלת למא ד[׳]א אתואנא פי אלטלבה
פמצ׳ת תטלב מן אללה 23 פקאל אללה להא חסבין פי בטנך ואמתין תפתרקאן ויתאיד
אחדהמא מן אלאח׳ר ואלכביר יח׳דם אלצע׳יר 24 פלמא כמלת איאם ולאדהא ואד[׳]א
בתומין פי בטנהא 25 פח׳רג אלאול אחמריא כלה ככסא שער פאסמתה אלעיס 26 ובעד
ד[׳]לך ח׳רג אח[׳]וה וידה מאסכה בעקב אלעיס ואסמי יעקוב וכאן אסחק בן סתין סנה
אד[׳] ולדא 27 ת[׳]ם כברא אלע׳לאמין וכאן אלעיס רגלא עארפא באלציד רגלא צחראויא
ויעקוב רגלא כאמלא יקים מגאלס אלעלום 28 פאחב אסחק אלעיס למערפתה באלציד
ורבקה אחבת יעקוב 29 ועד יעקוב תריאקא פדח׳ל אלעיס מן אלצחרא והו מלסועא 30
וקאל אלעיס ליעקוב אלעקני מן הד[׳]א אלאחמר אחמרא אד[׳] מלסוע אנא פלד[׳]לך אסמי
אלעיס [...] 31 וקאל יעקוב בעני אליום[BR] בכוריתך 32 קאל אלעיס הוד[׳]א אנא צאיר אלי
אלמות ולמא לי בכוריה 33 קאל יעקוב אחלף לי כהד[׳]א אליום וחלף לה פבאעה בכוריתה
34 פאעטאה יעקוב טעאמ[-]א ותריאק אלפארוק ואכל ושרב וקאם ומצ׳א ואזרא אלעיס
אלבכוריה

כו 1 וכאן גועא פי אלבלד סוי אלגוע אלאול אלד[׳]י כאן עלי עהד אברהים פמצ׳י אסחק אלי
אבימאלך מלך פלסטין אלי עסקלאן 2 פתגלי לה אללה וקאל לא תנזל אלי מצר קם פי
אלארץ[׳] אלד[׳]י אקול לך 3 אסכן הד[׳]א אלבלד ואכון מעך ואבארכך פאני לך ולנסלך

26b אעטי גמיע הד[׳]א אלבלד ואפי באלקסם אלד[׳]י ק[ـ]סמת לאברהים אביך | 4 ואכת[׳]ר
נסלך ככואכב אלסמא ואעטיהם גמיע הד[׳]ה אלבלדאן ויתבארך בהם גמיע אמם אלארץ׳
5 גזי מא קבל אברהים אביך [ב]/קולי וחפט׳ מא אסתחפט׳ה מן וצאיאי רסומי ושראיעי
6 ואקאם אסחק פי עסקלאן 7 ת[׳]ם סאלה אהל אלמוצ[׳]ע עןֹ זוגתה קאל הי אח[׳]תי
לאנה תח׳וף אן יקול הי זוגתי קאילא כלא יקתלוני אהל אלבלד באגלהא אד[׳] הי חסנה
אלמנט׳ר 8 פלמא טאלת איאם מקאמה הנאך אטלע אבימאלך מלך פלסטין מן כוה לה
פנט׳ר ואד[׳]א אסחק ילאעב רבקה זוגתה 9 פדעא בה וקאל אד[׳] הי זוגתך לם קלת
הי אח׳תי קאל אני תח׳ופת אן אקתל עליהא 10 קאל אבימאלך מא ד[׳]א צנעת בנא ען
קליל לו צ׳אגע אחד קומנא זוגתך גלבת עלינא את׳מא 11 פנאדי פי גמיע קומה קאילא מן
דנא בהד[׳]א אלרגל ובזוגתה פליקתל קתלא 12 ת[׳]ם זרע אסחק פי תלך אלארץ׳ פי תיך
אלסנה פוגד מאיה כר ובארכה אללה 13 וכבר אלרגל גדא וכאן כלמא מר עט[׳]ם גדא 14
פצאר לה מאשיה מן אלע[׳]נם ואלבקר ופלאח[BR]ה עט[׳]ימה חתי חסדוה אלפלסטיניון 15
וגמיע אלאבאר אלתי חפרוהא עביד אביה אברהים עלי איאמה קד סדהא אלפלסטיניון
ומלוהא תראבא 16 ת[׳]ם קאל אבימאלך לאסחק אמצ׳י מן ענדנא פאנך קד עט׳מת מנא
גדא 17 פמצ׳י אסחק מן ת[׳]ם ונזל פי ואדי עסקלאן ואקאם הנאך 18 ת[׳]ם עאוד וחפר
אבאר אלמא אלתי כאנת חפרת פי איאם אברהים אביה וסדהא אלפלסטיניון בעד מותה
27 וסמאהא באסמא כמא סמאהא אבוה | 19 ולמא חפר עביד אסחק פי אלואד פוגדו ביר
מא נאבע חי 20 פח׳אצם רעאה עסקלאן רעאה אסחק קאילין לנא אלמא פסמא אלביר
שע[׳]לא למא אשתע׳לו מעה 21 וחפרוא [ـ]/בירא אח׳רי פח׳אצמוה עליהא פסמאהא
ד[׳]את אלענאד 22 ת[׳]ם אנתקל מן ת[׳]ם וחפרו ביר אח׳רי ולם יח׳אצמוה עליה פסמאהא
אלסעה וקאל אלאן וסע אללה לנא ונמינא פי אלבלד 23 ת[׳]ם צעד מן ת[׳]ם אלי ביר
סבע 24 ותגלא לה אללה פי תלך אללילה וקאל אנא אלה אברהים אביך לא תח׳ף
פאני מעך ואבארכך ואכת[׳]ר נסלך בסבב אברהים עבדי 25 ובנא ת׳ם מד[׳]בחא ודעא
באסם אללה ומד ת[׳]ם ח׳באה וערפו ת[׳]ם עבידה בירא 26 ואבימאלך סאר אליה מן
עסקלאן וגמאעה מן נדמאה ופיכל רייס גישה 27 פקאל להם אסחק מא באלכם גיתם
אלי ואנתם שניתמוני וטרדתמוני מן ענדכם 28 קאלוא אנא ראינא אן אללה מעך פקלנא
יכון חרג בינגא ובינך ונעאהדך עהדא 29 אלא תצנע בנא שרא כמא לם נוד[׳]יך וכמא
צנענא בך ח׳ירא מח׳צא ואטלקנאך בסלאם אנת אלאן מבארך אללה 30 פצנע להם
מגלסא אכלו ושרבו 31 ואדלגו באלע׳דאה פחלף כל אמר לאח׳יה פאטלקהם אסחק
ומצ׳ו מן ענדה בסלאם 32 פלמא כאן פי ד[׳]לך אליום גאוו עביד אסחק ואח׳ברוה בסבב
אלביר אלתי חפרוהא פקאלו לה קד וגדנא מא 33 פאסמאהא [סאב[עה]] [L] אל<u>מדינה</u> ביר
אלסבע אלי הד[׳]א אליום 34 ולמא כאן אלעיס אבן ארבעין סנה תזוג באמראה מחמודה

אבנת אלמח[׳]תאר אלחתי ווחישה אבנת אילון אלחבי 35 וכאנתא מח׳אלפתי ראי אסחק
ורבקה

כז 1 ולמא שאח[׳] אסח[ק] דמסת עינאה מן אלנט׳ר פדעא באלעיס אבנה אלאכבר פקאל 27b
לה יאבני קאל לביך 2 קאל הוד[׳]א קד שח׳ת ואנא לא אעלם יום מותי 3 ואלאן אחמל
א[א]לתך סלחך וקוסך ואח׳רג אלי אלצחרא וציד לי צידא 4 ואצלחה אלואנא כמא אחב
ואתיני בה ואכל מנה לכי תבארכך נפסי קבל אן אמות 5 פסמעת רבקה חין כלם אסחק
בד[׳]לך אלעיס אבנה ולמא מצ׳י אלעיס אלי אלצחרא ליציד צידא יאתי בה 6 קאלת רבקה
ליעקוב אבנהא קד סמעת אבאך יכלם אלעיס אח[׳]אך קאילא 7 אתני בציד ואצלחה לי
אלואנא אכל מנה חתי אבארכך בין ידי אללה קבל מותי 8 ואלאן יאבני אקבל מני מא
א[א]מרך בה 9 אמץ׳ אלי אלע׳נם וח׳ד[׳] לי מן ת[׳]ם גדיין מן אלמאעז גיאד אצלחהא אלואנא
לאביך כמא אחב 10 פתדח׳ל בהא אליה ויאכל מנהא לכי יבארכך קבל מותה 11 פקאל
יעקוב לרבקה אמה(!/ם) הוד[׳]א אלעיס אח׳י רגל שעראני ואנא רגל אגרד 12 לעל אן יגסני
אבי פאכון ענדה כאללא[ע]ב בה ואגלב עלי נפסי לענה לא ברכה 13 קאלת לה אמה עלי
אסתדפע לענתך יאבני לכן אקבל מני ואמץ׳ ח׳ד׳ לי ד[׳]לך 14 פמצ׳י ואח׳ד[׳] ד[׳]לך ואתי
בה אלי אמה ואצלחתה אמה אלואנא כמא אחב אבוה 15 ואח[׳]ד[׳]ת ת[׳]יאב אלעיס
אבנהא אלאכבר אלפאח׳רה אלתי מעהא פי אלבית ואלבסתהא יעקוב אבנהא 16 וגלוד
גדיי אלמאעז אלבסתהא עלי ידיה ועלי מלוסה חלקה 17 ואעטתה אלאלואן מע אלח׳בז
אלד[׳]י אצלחתה 18 פדח׳ל אלי אביה וקאל יא[א]בה קאל לביך מן אנת יאאבני | 19 וקאל 28
יעקוב לאביה אנא אלעיס בכרך קד צנעת כמא אאמרתני קם פאגלס וכל מן צידי לכי
תבארכני נפסך 20 קאל מא ד[׳]א אסרעת אלוגוד יאאבני קאל לאן אללה אלהך ופקה בין
ידי 21 פקאל אסחק ליעקוב תקדם חתי אגסך הל אבני אלעיס אם לא 22 פתקדם יעקוב
אלי אסחק אביה וגסה וקאל אלצות צות יעקוב ואלידאן ידא אלעיס 23 ולם יבינה אד[׳]
כאנת ידאה כידי אלעיס אח[׳]י[ה] שעראניה פבארכה 24 בל קאל לה אנת אבני אלעיס קאל
אנא הו 25 קאל קדם אלי חתי אאכל מן צידך לכי תבארכך נפסי פקדם לה ואכל פאתאה
בח׳מר ושרב 26 ת[׳]ם קאל לה קבלני יאאבני 27 פתקדם וקבלה ושם ראיחה ת[׳]יאבה
פבארכה וקאל אנט׳רו ראיחה אבני כראיחה צ׳יעה קד בארכהא אללה 28 יעטיך אללה
מן טל אלסמא ודסם אלארץ׳ וכת[׳]רה אלדגן ואלמסטאר 29 ותח׳דמך אלאמם ותח[׳]צ׳ע
לך אלאחזאב וכן מולי אח[׳]ותך ויח[׳]צ׳ע לך בנו אמך לאענך מלעון ומבארכך מבארך
30 ולמא פרע׳ אסחק מן תבריך יעקוב כאן כמא ח׳רג יעקוב מן בין ידי אביה אד[׳] אקבל
אח׳יה אלעיס מן צידה 31 ואצלח הו איצ׳א אלואנא אתי בהא אלי אביה פקאל לה יקם
אבי ויאכל מן ציד אבנה לכי תבארכני נפסך 32 קאל לה מן אנת קאל אנא אבנך בכרך

אלעיס 33 פזעג אסחק אזעאגא עט׳ימא גדא קאל פמן ד[׳]אך אלד[׳]י צאד צידא פאתי
בה פאכלת מנה קבל אן תגי פבארכתה ולכן איצ׳א הו מבארכא | 34 ולמא סמע אלעיס 28b
כ[לא]ם אבוה צרח׳ צרח׳ה עט׳ימה מרה גדא פקאל לאביה ברכני אנא איצ׳א יאאבה 35
קאל קד גא אח׳וך במכר ואח׳ד[׳] ברכתך 36 קאל נעמא אסמי יעקובא לאנה אעקבני
כרתאן אולא אח׳ד[׳] בכורתי והוד[׳]אה קד אח׳ד[׳] ברכתי ת[׳]ם קאל לה מא בקית לי
ברכה 37 פאגאבה אבוה וקאל הוד[׳]א קד צירתה מולאך וגמיע אח׳ותה געלתהם לה
עבידא ו[ב]אלדגן ואלעציר אסנדתה ולך אלאן מא אצנע יאאבני 38 קאל לה אברכה ואחדה
הי לך יאאבי ברכני איצ[׳]א אנא יאאבה פרפע צותה ובכא 39 פאגאב אסחק אביה וקאל
לה הוד[׳]א מן דסם אלארץ׳ סיכון מסכנך ומן טל אלסמא מן אלעלו יכון 40 ועלי סיפך
תחיא ואח׳וך תח׳דם ויכון אד[׳]א אסתולית פככת אסרה ען ענקך 41 פחקד אלעיס עלי
יעקוב בסבב אלברכה אלתי בארכה אבוה פקאל אלעיס פי נפסה סתקרב איאם חזן אבי
ואקתל יעקוב אח׳י 42 פאח׳ברת רבקה בכלאם אלעיס אבנהא אלאכבר פבעת[׳]ת ודעת
ביעקוב אבנהא אלאצע׳ר וקאלת לה הוד[׳]א אח׳יך אלעיס מתואעד[ד] ל׳קתלך 43 ואלאן
יאאבני אקבל מני וקם ואמץ׳ אלי לבן אח׳י אלי חראן 44 וקם ענדה איאם יסירה אלי אן
תרגע חמיה אח׳וך 45 ואלי אן ירגע ע׳צ׳בה ענך פינסא מא צנעת בה ואבעת[׳] ואח׳ד[׳]ך
מן ת[׳]ם לילא את׳כלכמא פי יום ואחד 46 ת[׳]ם קאלת רבקה לאסחק קד צ׳גרת פי חיותי
מן קבל בנאת חאת פאן תזוג יעקוב אמראה מן בנאת חאת ומן בנאת סאיר אהל אלבלד
לם יכן לי חיאה

כח 1 פדעא אסחק ביעקוב ובארכה ואוצאה | וקאל לה לא תתח[׳]ד[׳] זוגה מן בנאת כנעאן 2 29
קם פאמץ׳ אלי פדאן עאלי אלי בית בכיר גדך ותזוג מן ת[׳]ם באמראה מן בנאת לבן ח׳אלך
3 ואלטאיק אלכאפי יבארכך וינמיך ויכת[׳]רך ויכון מנך גוק אמם 4 ויעטיך ברכה אברהים
גדך לך ולנסלך מן בעדך חתי יחוז בלד סכנאיך אלד[׳]י אעטאה אללה לאברהים 5 פבעת[׳]
אסחק יעקוב ומצ׳י אלי פדאן ראפע אלי לבן בן בכיר אלארמני אח׳א רבקה אם יעקוב
ואלעיס 6 פעלם אלעיס באן קד בארך אסחק יעקוב ובעת[׳] בה [אלי L] פדאן עאלי ליתח׳ד[׳]
לה מן ת[׳]ם זוגה ואד[׳] בארכה אמרה וקאל לה לא תתזוג באמראה מן בנאת כנעאן 7
פקבל יעקוב מן אביה ואמה ומצ׳י אלי פדאן ראפע 8 ולמא ראי אלעיס אן בנאת כנע[אן]
אשראר ענד אסחק אביה 9 מצ׳י ותזוג במחלת אבנת אסמעיל בן אברהים אח׳ת נבאות
לתכון לה זוגה מע נסאיה 10 ת[׳]ם ח[׳]רג יעקוב מן ביר סבע לימצ׳י אלי חראן 11 פואפא
אלי אלמוצ׳ע אלח׳אץ פבאת ת[׳]ם אד[׳] ע׳אבת אלשמס ואח[׳]ד[׳] מן חגארה אלמוצ׳ע
פצירהא וסאדה ונאם עליהא 12 פראי חלמא כאן סלמא מנתצב פי אלארץ׳ וראסה ידאני
אלסמא ומלאיכה אללה תצעד ותנזל פיהא 13 ואד[׳]א בנור אללה ואקף אמאמה פקאל לה

אנא אללה אלה אברהים אביך ואלה אסחק אלארץ׳ אלתי אנת נאים עליהא לך אעטיהא
ולנסלך 14 ויכון נסלך כתראב אלארץ׳ ותנמוא ע׳רבא ושרקא ושמאלא וגנובא ויתבארך
בך גמיע עשאר אלארץ׳ ובנסלך 15 והא אנא מעך אחפט׳ך אין מא סלכת וארדך אלי
29b הד[׳]א אלמוצ׳ע | ולא אתרך אלי אן א[לַ]/עַמל לך במא ועדתך 16 פאסתיקץ׳(<ט׳) יעקוב
מן נומה וקאל אד[׳]א נור אללה פי הד[׳]א אלמוצ׳ע ואנא לא אעלם 17 פח׳אף וקאל מא
אגל הד[׳]א אלמוצ׳ע ליס הד[׳]א אלא בית אללה והד[׳]א באב אלסמא 18 פאדלג יעקוב
באלע[׳]דאה ואח׳ד[׳] אלחגר אלד[׳]י געלה תוסדה ואנצבה דכה וצב דהנא עלי ראסהא 19
וסמא ד[׳]לך אלמוצ׳ע בית אללה ואנמא אסם אלקריה אולא לוזה 20 ת[׳]ם נד[׳]ר יעקוב
נד[׳]רא קאילא אן יכון אללה מעי וחפט׳ני פי הד[׳]א אלטריק אלד[׳]י אנא סאלדBR ורזקני ח׳בזא
אאכלה ות[׳]ובא אלבסה 21 ורגעת סאלמא אלי בית אבי וכאן אללה לי וליא 22 פאן הד[׳]א
אלחגר אלד[׳]י געלתה דכה יכן לי בית אללה וגמיע מא ירזקניה עשר אעשרה לך

כט 1 ת[׳]ם רפע יעקוב רגליה ומצ׳י אלי בלד אלשרק 2 פראי ואד[׳]א בירא פי אלצחרא
ות[׳]לת[׳] קטוע מן אלע׳נם ראבצ׳ה ענדהא לאן מנהא יסקון אלקטוע וחגר עטי׳מה עלי
פא אלביר 3 פיגתמעון אליהא כל אלרעאה וידחרגו אלחגר ען פם אלביר פיסקו אלע׳נ[-]ם
וירדו אלחגר עלי פא אלביר אלי מוצ׳עהא 4 פקאל להם יעקוב מן אין אנתם יאאח׳וה קאלו
נחן מן חראן 5 פקאל להם אתערפון לבן בן נאחור פקאלוא נעם 6 פקאל להם אסאלם הו
פקאלו נעם והוד[׳]א ראחיל אבנתה גאיה מע אלע׳נם 7 ת[׳]ם קאל להם אן אלנהאר עאדה
באקי וליס הו וקת אנצ׳מאם אלמאשיה אסקו אלע׳נם ואמצ׳ו ארעו 8 קאלוא מא נטיק
30 ד[׳]לך אלי אן ייתמע סאיר אלרעאה ידחרג אלחגר ען פם אלביר ונסקי אלע׳נם | 9 פבינאה
מח׳אטבהם אד[׳] אקבלת ראחיל מַעַBR אלע׳נם אלד[׳]י לאביהא לאנהא כאנת ראעיה 10
וכמא ראי יעקוב ראחיל אבנת לבן ח׳אלה וע׳נם לבן ח׳אלה תקדם פדחרג אלחגר ען פם
אלביר פסקא ע׳נם לבן ח׳אלה 11 ת[׳]ם קבל יעקוב ראחיל ורפע צותה ובכא 12 ואח׳ברהא
באנה בן עמתהא אבן רבקה פחאצ׳רת פאח׳ברת אבאהא 13 ולמא סמע לבן ח[׳]בר
יעקוב בן אח׳תה חאצ׳ר בלקאה פעאנקה וקבלה ואדח׳לה אלי מנזלה ואח׳ברה בגמיע
הד[׳]ה אלאמור 14 פקאל לה לבן אמא אנת עצ׳(<ט׳)מי ולחמי פמכת[׳] ענדה שהרא 15
ת[׳]ם קאל לבן ליעקוב פאד[׳]א אנת קריבי פתח׳דמני מגאנא אח׳ברני מא אגרתך 16 וכאן
ללבן אבנתאן אסם אלכברי לאה ואסם אלצע׳רי ראחיל 17 ועינא לאה כאנת חסנתאן וכאנת
ראחיל חסנה אלחליה ואלמנט׳ר 18 פאחב יעקוב ראחיל וקאל אח׳דמך סבע סנין באבנתך
אלצע׳רי 19 פקאל לבן אן אלאצלח אן אעטיהא לך מן אן אעטהא לרגל אח׳ר קם ענדי 20
פח׳דמה יעקוב ברחל סבע סנין פכאנת ענדה כאיאם יסירה מן מחבתה להא 21 ת[׳]ם קאל
אעטני זוגתי אד[׳] קד כמלת איאמי חתי אדח׳ל אליהא 22 פגמע לבן אהל אלמוצ׳ע וצנע

להם מגלסא 23 פלמא כאן באלעשי אח׳ד[׳] לאה אבנתה פזפהא אליה פדח׳ל אליהא
24 ואעטאהא לבן זלפה אמתה לתכון לה⟨א⟩ אמה | 25 פלמא כאן באלע׳דאה ואד[׳]א 30b
בהא לאה פקאל ללבן מא ד[׳]א צנעת בי אליס בראחיל ח׳דמתך פלם וארבתני 26 פקאל
לבן לא יצנע כד[׳]י פי בלדנא אן נזוג אלצע׳רי קבל אלכברי 27 לכן אכמל אסבוע הד[׳]ה
ואעטיך איאהא בח׳דמה תח׳דמני סבע סנין אח׳ר 28 וצנע יעקוב כד[׳]אך ואכמל אסבוע
הד[◌ׄ]ה ואעטאה ראחיל אבנתה זוגה 29 ואעטאהא לבן בלהה אמתה לתכון להא אמה 30
פלמא דח׳ל אלי ראחיל אח[׳]תהא אחבהא אכת[׳]ר מן לאה ת[׳]ם ח׳דמה איצ׳א סבע סנין
אח׳רה 31 ונצׄ(<טׄ)ר אללה אן לאה משניה פרזקהא אלאולאד וראחיל עאקר 32 פחמלת
וולדת אבנא ואסמתה אלנצ׳(<ט׳)ר לאנהא קאלת קד נצ׳(<ט׳)ר אללה לצ[׳]עפי אלאן
יחבני רגלי 33 וחמלת איצ׳א וולדת אבנא פקאלת קד סמע אללה אני משניה ורזקני הד[׳]א
ואסמתה שמעון 34 וחמלת איצ׳א וולדת אבן פקאלת הד[׳]ה אלדפעה ינעטף אלי רגלי
אד[׳] ולדת לה ת[׳]לת[׳] בנין ואסמתה עטאף 35 וחמלת איצ׳א וולדת אבנא וקאלת הד[׳]ה
אלמרה אשכר אללה לד[׳]לך אסמתה שאכר ת[׳]ם וקפת ען אלולאד

ל 1 פלמא ראת ראחיל אנהא ליס תלד ליעקוב חסדת אח׳תהא פקאלת ליעקוב אסתרזק
לי ולדא ואלא פאנא מאיתה 2 פאשתד ע[׳]צ׳ב [יעקוב] עליהא פקאל אמן דון אללה אנא
אלד̇י אמנעך ת[׳]מר אלבטן 3 קאלת הוד[׳]א אמתי בלהה אדח׳ל אליהא תלד פי חגרי
ואתבנא אנא איצ׳א מנהא | 4 ואעטתה בלהה אמתהא זוגה פדח׳ל אליה[א] יעקוב 5 31
פחמלת וולדת לה אבנא 6 פקאלת ראחיל קד חכם אללה לי ואיצ׳א סמע קולי פרזקני
הד[׳]א פאסמתה אלחאכם 7 וחמלת איצ׳[א] בלהה אמה ראחיל וולדת אבנא ת[׳]אניא
ליעקוב 8 פקאלת ראחיל עט[פ]ה מן אללה אנעטפת מע אח׳תי וטקת ד[׳]לך פאסמתה
עאטף 9 פלמא ראת לאה אנהא קד וקפת ען אלולאד אח[׳]ד[׳]ת זלפה אמתהא ואעטתהא
לזוגהא 10 פולדת לה אבנא 11 קאלת לאה בשארה פאסמתה בשיר 12 וולדת לה אבנא
ת[׳]אניא 13 פקאלת ד[׳]א מן וצפי אן תצפני אלנסא ואסמתה מוצוף 14 ת[׳]ם מצ׳י אלנט׳ר
פי איאם חצאד חנטה פוגד לפאחא פי אלצחרא פאתי בהא אלי לאה אמה פקאלת להא
ראחיל אעטיני מן לפאח אבנך 15 קאלת להא אמא כפאך אח׳ד[׳]ך זוגי חתי תאח׳ד[׳]י
לפאח אבני איצ׳א קאלת ראחיל לאכנה ינאם ענדך אללילה עוץ׳ לפאח אבנך 16 פלמא
גא יעקוב מן אלצחרא עשאא ח׳רגת לאה תלקאה פקאלת אדח׳ל אלי אללילה לאני קד
אסתחקתך בלפאח אבני פנאם ענדהא תלך אללילה 17 פסמע אללה להא פחמלת וולדת
לה אבנא ח׳אמסא 18 פקאלת קד אעטאני אללה אגרי כמא זוגת אמתי לרגלי ואסמתה
מסתגר | 19 פחמלת איצ׳א וולדת אבנא סאדסא 20 פקאלת פוצ׳ני אללה תפויצ׳א ח׳ירא 31b
והד[׳]ה אלכרה [יסאכנני]/יסתוטנני רגלי אד[׳] ולדת לה סת בנין ואסמתה אלפיץ׳ 21 ובעד

ד[׳]לך ולדת אבנה ואסמתהא חכמה 22 וראעא אללה ראחיל וסמע להא ורזקהא ולדא 23
פחמלת וולדת אבנא וקאלת קד צ׳ם אללה אלעאר עני 24 ואסמתה יוסף קאילה יזידני
אללה אבנא ת[׳]אניא 25 פלמא אד[׳] ולדת ראחיל יוסף קאל יעקוב ללאבאן אטלקני
לאמצ׳י אלי מוצ[׳]עי ובלדי 26 אעטני נסאי ואולאדי אלד[׳]ין ח׳דמתך בהן חתי אמצ׳י פאנך
תעלם ח׳דמתי אלד[׳]י ח׳דמתך 27 קאל לה לאבן אן וגדת חט׳א ענדך קם פאן קד כנת
נח׳ס[BR]ת ובארכני אללה בחריזתך 28 קאל ארסם אגרתך עלי ואעטיך איאהא 29 קאל
לה אנת תעלם כיף ח׳דמתך וכיף כאנת מאשיתך ענדי 30 פאנהא כאנת קלילה בין ידי
ונמת כת[׳]רה ובארך אללה לך בסבבי ואלאן מתי אצנע אנא איצ׳א לביתי 31 וקאל מא
ד[׳]א אעטיך קאל יעקוב לא תעטיני שיא לכן אצנע בי הד[׳]א אלאמר ארגע ארעא ע׳נמך
ואחפצ׳(<ט׳)הא 32 אאמר אליום פיהא ואעזל מנהא כל שא מנקט ואבלק וכל שא חמא
פי אלצ׳אן ואבלק ומנקט פי אלמאעז ויכון אגרתי 33 פישהד לי עדלי ע׳דא אד[׳]א חצ׳רת
אן אטלב אגרתי בין ידיך פאן כל מא ליס מנקט ואבלק מן אלמאעז וחמא פי אלצ׳אן פהו
מסרוק ענדי | 34 קאל חוראן נעם [...] יכון כמא קלת 35 פעזל פי ד[׳]לך אליום [...] 32
אלמחגלה ואלח׳ליגיה וגמיע אלעתוד אלמנקטה ואלבלק כל מא פיה ביאץ׳ וכל חמא מן
אלצ׳אן ואעטא ד[׳]לך בניה 36 וגעל מסאפה ת[׳]לת[׳]ה איאם בינהם ובין יעקוב ויעקוב
רעא ע׳נם חוראן אלבאקיה 36א (Gen 31:11) וקאל מלך אללה ליעקוב פי אלמנאם פקאל
יעקוב קאל לביך 36ב (Gen 31:12) קאל ארפע עינך ואנט׳ר גמיע [אלעתדאן] אלצאעדה
עלי אלע׳נם מחגלה ומנקטה וח׳ליגיה פאני קד ראית גמיע מא חוראן צאנע בך 36ג (Gen
31:13) אנא אלטאיק [...] פי בית אללה אלד[׳]י מסחת הנאך אלנצבה ואלד[׳]י נד[׳]רת
לי ת[׳]ם אלנד[׳]ר ואלאן קם פאח׳רג מן הד[׳]א אלבלד וארגע אלי בלד אביך אחסן אליך
37 ת[׳]ם אח׳ד[׳] לה יעקוב עצי לבנא רטבה וגוז ודלב וקשרהא אלקשר אלאביץ׳ חתי
קשט אלביאץ׳ ענהא 38 ווצ׳ע אלעצי אלתי קשרהא פי אלחיאץ׳ מסאקי אלמא חית[׳] יגין
אלע׳נם לתשרב יכון חי(!/ב)אלהא פתתוחם ענד ד[׳]לך 39 פאד[׳]א תוחמת באלעצי ולדת
מחגלה ומנקטה ובלקא 40 ולמא אפרד יעקוב אלצ׳אן געל פי אול אלע׳נם כל מחגל וחמא
פי אלצ׳אן אלאבאניה וגעל לה קטעאן וחדה ולם יצ׳יפהא מע ע׳נם לאבאן 41 וכאן יעקוב
פי כל וקת וחאם אלע׳נם אלרביעיה יציר אלעצא חד[׳]אהא פי אלחיאץ׳ לתתוחם עליהא
42 פאד[׳]א תח׳רפת לא יציר ד[׳]לך פתציר אלח׳ריפיה לחוראן ואלרביעיה ליעקוב | 43 32b
ואיסר אלרגל גדא גדא וצאר לה אלע׳נם אלכת[׳]יר ואמא ועביד וגמאל וחמיר

לא 1 וסמע כלאם בני לאבאן יקולון קד אח׳ד[׳] יעקוב גמיע מא לאבינא ומן מאל אבינא
אכתסב הד[׳]א אלאיסאר 2 וראי וגה לאבאן פאד[׳]א ליס הו מעה מת[׳]ל אמס ומא קבל
3 וקאל אללה ליעקוב ארגע אלי ארץ׳ אבאתך ולמולדך אכון מעך 4 פבעת[׳] יעקוב ודעא

בראחיל ולאה אלי אלצחרא אלי ע׳נמה[L] 5 פקאל להם הוד[׳]א ארי וגה אביכן ליס הו
מעי מת[׳]ל אמס ומא קבל ואלה אבי לם יזל מעי 6 ואנתן תעלמן אני ח[׳]דמתה בגמיע
קותי 7 ואביכן סח׳ר בי ובדל אגרתי עשרה אעדאד ולם ידעה אללה יסי אלי 8 אן קאל
כד[׳]אך יכון אגרך מנקט ולד גמיע אלע[׳]נם כד[׳]אך ואן קאל יכון ח׳ליגיה אגרך ולד גמיע
אלע׳נם כד[׳]אך 9 פאפרד אללה מן ע׳נם אביכן ואעטאני 10 ולמא כאן וקת וח(!/ח׳)אם
אלע׳נם רפעת עיני פראית פי אלמנאם ואד[׳]א العواتيد אלצאעדה עלי אלע׳נם מחגלה
ומנקטה וח׳ליגיה 11 וקאל לי מלך אללה פי אלמנאם יאיעקוב קלת לביך 12 קאל ארפע עינך
ואנט׳ר جميع العواتيد אלצאעדה עלי אלע׳נם מחגלה ומנקטה וח׳ליגיה פאני קד ראית גמיע
מא לאבאן צאנע בך 13 אנא אלטאיק [---] פי בית אללה אלד[׳]י מסחת הנאך אלנצבה
ונד[׳]רת לי ת[׳]ם אלנד[׳]ר | ואלאן פאח׳רג מן הד[׳]א אלבלד וארגע אלי בלד מולדך 14 33
ואגאבתה ראחיל ולאה וקאלתא לה הל בקי לנא נציב או נחלה פי בית אבינא 15 אלא
אן כאלע׳רבא חסבנא ענדה וכאנה באענא ואכל ת[׳]מננא 16 ואנמא גמיע אלע׳נא אלד[׳]י
אפאדה אללה מן קבל אבינא הו לנא ולאול[א]דנא ואלאן גמיע מא קאל לך אללה אצנע
17 פקאם יעקוב וחמל נסאה ובניה עלי אלגמאל 18 וסאק גמיע מאשיתה וגמיע סרחה
אלד[׳]י מלכה פי פדאן עאלי לידח׳ל אלי אסחק אביה אלי בלד כנעאן 19 וכאן לאבאן
קד מצ[׳]י ליגז ע[׳]נמה ואח[׳]פת ראחיל אלתמת[׳]אל אלד[׳]י לאביהא 20 וכתם יעקוב
לאבן אל⟨א⟩רמני אד[׳] לם יח׳ברה באנה מנצרף 21 פאנצרף הו וגמיע מא לה וקאם ועבר
אלנהר וגעל קצדה גבל גרש 22 ואח׳בר לאבאן פי אליום אלת[׳]אלת[׳] אן יעקוב קד אנצרף
23 ואח[׳]ד[׳] אצחאבה מעה וכלבה מסירה סבעה איאם ולחקה פי גבל גרש 24 פגא
מלך אללה אלי לבן אלארמני פי חלם אלליל וקאל לה אחד[׳]ר אן תח׳אטב יעקוב מן
ח׳יר אלי שר 25 ת[׳]ם לחק לבן יעקוב וכאן יעקוב קד צ׳רב ח׳באה פי אלגבל פנזל לבן
ואח׳ותה פי גבל גרש 26 פקאל לבן ליעקוב מא ד[׳]א צנעת אד[׳] כתמתני וסקת בנאתי
כאלמסביאת באלסיף 27 פלם א[ח׳]פיתני ואנצרפת וכתמתניה ולם תח׳ברני בה וכנת אשיעך
בפרח וע[׳]נא ודפאף וצנג | 28 ולם תדעני אקבל בניי ובנאתי אלאן קד גהלת פימא 33b
צנעת 29 ומוגוד פי טאקה חיל ידי אן אצנע בך שרא לולא אן אלה אביך אלבירחה קאל
לי אחד[׳]ר אן תח׳אטב יעקוב מן ח׳יר אלי שר 30 ואלאן מצ׳יא מצ׳ית אד[׳] אשתקת
אשתיאקא אלי בית אביך פלם סרקת מעבודי 31 פאגאבה יעקוב וקאל לאני תח׳ופת
וקלת כלא תע׳צ[׳]בני עלי בנאתך 32 ומן וגדת מעבודך מעה פלא יחיא חד[׳]א אצח[א]בנא
את[׳]בת אי שי כקולך מעי וגדתה ולם יעלם יעקוב אן ראחיל אח׳פתה 33 פדח׳ל לבן ופתש
ח׳בא יעקוב וח׳בא לאה וח[׳]בא אלאמתין ולם יגד שיא ת[׳]ם ח[׳]רג מן ח׳בא לאה ודח׳ל
אלי ח׳בא ראחיל 34 והי אח׳ד[׳]ת אלתמת[׳]אל וצירתה פי קתב אלגמל וגלסת פוקה פגסס
לאבאן גמיע אלח׳בא פלם יגד שיא 35 פקאלת לא ישתד עלי סידי פאנני לא אטיק [אן]

אקום מן בין ידיך אד[׳] סביל אלנסא קד ערץ׳ לי פפתש ולם יגד אלתמת[׳]אל 36 פאשתד
עלי יעקוב וח׳אצמה ואגאבה וקאל לה מא [מ--] גרמי ומא ח׳טאי אד[׳] דהמתני 37 אד[׳]
גססת גמיע אח׳ביתי פמא וגדת מן אאניה ביתך האנא חד[׳]א אצחאבי ואצחאבך ויובח׳ון
בין כלאינא[BR] 38 הד[׳]א לי עשרין סנה מעד רח׳אלך ומואעזך לם תת[׳]כל מן כבאש ע׳נמך
לם [א]אכל 39 פריסה לם אד(!/ר)פע אליך ומא אסתהלכתהא פמן ידי תטלבהא כדדת
נהרא ולילא 40 פכנת פי אלנהאר יחרקני אלסמום ואלגליד פי אלליל פיפר נום עיני 41
והד[׳]א לי עשרון סנה פי מנזלך ח׳דמתך | מנהא ארבעשר סנה בבנתיך וסתה בע׳נמך 34
פבדלת אגרתי עשרה אעדאד 42 לו לא אלה אבי אלה אברהים ופאד אסחק כאן לי עונא
לכנת אלאן קד אטלקתני פארע׳א לצ׳עפי ולתעב כפי נט׳ר אללה לי וובח׳ך אלבירחה 43
פאגאבה חוראן וקאל אלאולאד אולאדי ואלבנאת בנאתי ואלצ׳אן צ׳אני וגמיע מא תראה
פהו לי פמא עסא אן אצנע אליום בבנאתי או באולאדהן אלד[׳]ין ולדן 44 ולכן תעאל
נעהד עהדא אנא ואנת יכן שאהדא ביני ובינך 45 ואח׳ד[׳] יעקוב חגרא פרפעה נצבה 46
ת[׳]ם קאל לאח׳ותה אגמעו חגארה ואצנעוהא רגמא פאכלוא טעאמא פוקה 47 פסמאה
חוראן מגלס אלשהאדה ויעקוב דעאה באלעברי גלעד 48 וקאל לה לבן הד[׳]א אלרגם
שאהדא ביני ובינך אליום ולד[׳]לך סמאה רגם אלשאהד 49 וסמא אלחגר אלמטלע קאל
יטלע אללה ביני ובינך באן אד[׳]א ע׳אב כל אמר ען צאחבה 50 אלא תעד[׳]ב בנאתי ואן
לא תתח׳ד[׳] עליהן נסא ליס מענא אנסאן ע[׳]ריב אנט׳ר אלהה ביני ובינך 51 קאל לאבן
ליעקוב הד[׳]א אלרגם והד[׳]ה אלנצבה שהאד ביני ובינך 52 הד[׳]א רגם אלשאהד והד[׳]ה
א[ל]נצבה שהאד עלי אלא אגוזהמא אליך ועליך אלא תגוזהמא אלי בשר 53 אלה אברהים
ואלה נ[א]חור יחכם ביננא הו אלה אביהמא וחלף יעקוב איצ׳א בפאד אביה אסחק | 54 34b
ת[׳]ם ד[׳]בח יעק[ו]ב ד[׳]בחא פי אלגבל ודעא באצחאבה אן יאכלו טעאמא ובאתו פי
אלגבל

לב 1 פאדלג לאבן באלע׳דאה וקבל בניה ובנאתה ודעא להם ת[׳]ם מצ׳י לאבן ורגע אלי
מוצ[׳]עה 2 ויעקוב מצ׳י אלי טריקה פפאגוה מלאיכה אללה 3 פקאל למא ראהא הד[׳]א
עסכר אללה וסמא ד[׳]לך אלמוצ׳ע ד[׳]א אלעסכריין 4 ת[׳]ם אן יעקוב ארסל רסלא בין
ידיה אלי אלעיס אח׳יה גבל שראה בלד עאד 5 ואוצאהם קאילא כד[׳]י תקולון לסידי
אלעיס כד[׳]י קאל עבדך יעקוב מע לאבן סכנת פתאח׳רת אלי אלאן 6 פצאר לי בקר
וחמיר וע׳נם ועביד ואמא ובעת[׳]ת אח׳בר סידי לאגד חט׳א ענדה 7 פרגע אלרסל אלי
יעקוב קאילין צרנא אלי אח׳יך אלעיס ואיצ׳א הו סאיר ללקאך ומעה ארבע מאיה רגל
8 פח׳אף יעקוב גדא וצ[׳]אק בה אלאמר פקסם אלקום אלד[׳]ין מעה ואלע׳נם ואלבקר
ואלגמאל עלי עסכראן 9 קאל אן גא אלעיס אלי אחדהמא פאהלכה כאן אלעסכר אלבאקי

פליתא 10 ת[׳]ם קאל יעקוב יאאלה גדי אברהים ואלה אבי אסחק יאאללה אלד[׳]י קלת לי
ארגע אלי בלדך ומולדך אחסן אליך 11 צעֹרת מן כל אלאחסאנאת וגמיע אלפצ׳ל אלד[׳]י
צנעתה מע עבדך לאנני בעצאתי עברת הד[׳]א אלארדן ואלאן פקד צאר לי עסכראן 12
35 ח[׳]לצני מן יד אח׳י אלעיס פאני אח׳אפה כלא יאתי פיקתל מא מעי אלאם מע אלבנין |
13 ואנת קלת אני אחסן אליך ואציר נסלך כרמל אלבחר אלד[׳]י לא יחצי כת[׳]רה 14 ת[׳]ם
באת הנאך פי תלך אללילה ואעזל ממא גאבה מעה הדיה ללעיס אח׳יה 15 מאתי ענז
ועשרין עתדאנא ומאתי נעגה ועשרין כבשא 16 ות[׳]לת[׳]ין נאקה מרצ׳עה מע אולאדהא
וארבעין בקרה ועשרין ת[׳]יראן ועשרין אתאן ועשר גחאש 17 ואעטא ד[׳]לך עבידה קטיעא
כל קטיעא עלי חדה וקל להם תקדמוני וצירו פרגה בין קטיע וקטיע 18 ואמר אל⟨א⟩ול
קאילא אד[׳]א ואפאך אח׳י אלעיס וסאלך וקאל לך מן אין אנת ואלי אין תמצ׳י ולמן
הד[׳]א אלד[׳]י מעך 19 פקל לעבדך יעקוב הי הדיה מבעות[׳]ה לסידי אלעיס והוד[׳]א הו
איצ׳א וראנא 20 ואמר <אלאול> ⟨-----⟩[6] איצ׳א כד[׳]לך ואלת[׳]אלת[׳] וגמיע אלסאירין מע
אלקטעאן קאילא מת[׳]ל הד[׳]א אלקול תקולון ללעיס אד[׳]א ואפיתמוה 21 וקולו איצ׳א
הוד[׳]א עבדך יעקוב וראנא לאנה קאל אתרצ׳אה אולא באלהדיה אלמתקדמה בין ידי
ובעד ד[׳]לך אנט׳ר אליה פלעלה אן ישפעני 22 ותקדמת אלהדיה בין ידיה ובאת הו פי
תלך אללילה פי אלעסכר 23 וקאם פי תלך אללילה ואח׳ד[׳] זוגתיה ואמתיה ואחדעשר
אבנא לה ועבר מעבר יבוק 24 ת[׳]ם אח׳ד[׳]הם ועבר בהם אלואד ועבר בגמיע מא לה 25
35b ובקי יעקוב פי ד[׳]לך אלגאנב וחדה | פצארעה רגל אלי מטלע אלפגר 26 פלמא ראי אנה
ליס יטקה דנא מן חק ורכה פי אלחק פדל יעקוב פי מצארעתה לה 27 ולמא טלע אלפגר
קאל לה אטלק לי אד[׳] קד טלע אלפגר קאל לא אטלקך דון אן תבארכני 28 קאל לה מא
אסמך קאל יעקוב 29 קאל לא יסמי אסמך יעקוב אלא אסראיל יכון אסמך לאנך תרוסת
ענד אללה וענד אלנאס וטקת ד[׳]לך 30 ת[׳]ם סאלה יעקוב וקאל לה אח׳ברני מא אסמך
קאל ומא סואלך ען ד[׳]לך ובארכה ת[׳]ם 31 וסמי יעקוב אלמוצ׳ע חצ׳רה אלטאיק קאילא
אני ראית מלאך אללה מואגהה ותח׳לצת נפסי 32 פכמא עבר חצ׳רה אללה אשרקת לה
אלשמס וכאן אלי וקתה ד[׳]לך יצ[׳](<ט׳)לע מן ורכה 33 לד[׳]לך לא יאכלוא בני ישראיל
ערק אלנסא אלד[׳]י מע חק אלורך אלי הד[׳]א אליום למא דנא מן חק ורך יעקב בערק
אלנסא

לג 1 ת[׳]ם רפע יעקוב עינה פנט׳ר ואד[׳]א באלעיס מקבל ומעה ארבע מאיה רגל פפרק
אולאדה עלי לאה וראחיל ועלי אלאמתין 2 וציר אלאמתין ואולאדהן אולא ת[׳]ם לאה

6 Possibly read אלת׳אני.

ואולאדהא בעד ד[׳]לך ת[׳]ם ראחיל ויוסף בעד ד[׳]לך 3 והו תקדמהם וסגד עלי אלארץ׳
סבע מראר אלי אן דנא מן אח׳יה 4 פחאט׳(<צ׳)ר אלעיס בלקאה פעאנקה ואנכב עלי
ענקה פקבלה ובכא כל מנהם 5 ורפע אלעיס עינה פנט׳ר אלנסא ואלאולאד פקאל מא
הולא מעך קאל אלאולאד אלד[׳]י רזקהם אללה לעבדך 6 ותקדמת אלאמתין ואולאדהן
פסגדוא 7 ובעד ד[׳]לך תקדמת לאה ואולאדהא פסגדו ובעד ד[׳]לך תקדם יוסף וראחיל
פסגדא | 8 ת[׳]ם קאל לה למא לך גמיע אלעסכר אלד[׳]י פאגיתה קאל לאגד חט׳א ענד 36
סידי 9 קאל אלעיס מוגוד לי אכת[׳]ר מנה בקי לך יאאח׳י מאלך 10 קאל לה יאסידי
אן וגדת חט׳א ענדך פאקבל הדיתי מן ידי פאני קד ראית וגהך כנט׳רי וגה אלאשראף
פארץ׳ עני 11 ואקבל הדיתי וברכתי אלד[׳]י גבת לך פאן אללה קד רזקני ומוגוד לי אכת[׳]ר
מן ד[׳]לך פ⟨א⟩לח עליה חתי קבלהא 12 ת[׳]ם קאל נרחל ואמץ׳ ואסר אמאמך 13 קאל
לה סידי יעלם אן אלאולאד רח׳אץ ואלע׳נם ואלבקר מרצ׳עאת ענדי פאן כדדתהא יומא
ואחדא תמאותת כל אלע׳נם 14 יתקדם [אלאן L] סידי עבדה ואנא אסוקהא רוידא רוידא
לקבל אלמלך אלד[׳]י מעה ומן אגל אלאולאד אלי אן אגי אלי סידי אלי אלשראה 15 קאל
פאח׳לף מעך מן אלקום אלד[׳]ין מעי קאל למא ד[׳]א וגדת חט׳א ענד סידי 16 פרגע אלעיס
פי ד[׳]לך אליום אלי טריקה אלי אלשראה 17 ורחל יעקוב אלי אלט׳לאל ובנא לה ביתא
וצנע למאשיתה ערישא פלד[׳]לך סמי אלמוצ׳ע אלט׳לאל 18 ת[׳]ם דח׳ל יעקוב סאלמא אלי
בלאטא אלד[׳]י פי בלד כנעאן פי מגיה מן פדאן עאלי פנזל קבאל[ה] אלקריה 19 ואבתאע
אלמלסא אלד[׳]י מד ת[׳]ם ח׳באה מן בני חמאר אבי בלאטאן במאיה נאקה 20 ת[׳]ם נצב
ת[׳]ם מד[׳]בחא פנאדא לה אלטאיק אלה אסראיל

לד 1 ת[׳]ם ח׳רגת חכמה אבנת לאה אלד[׳]י ולדתהא לי⟨ע⟩קוב לתנט׳ר בנאת אהל אלבלד
2 פראהא בלאטאן בן חמור אלחבי שריף אלבלד | ואח[׳]ד[׳]הא ואנצ׳גע מעהא ואבתנא 36b
בהא 3 ותעלקת נפסה בחכמה [בנת יעקוב] וחבהא ודאראהא 4 וקאל לחמור אביה ח׳ד[׳]הא לי
זוגה 5 וסמע יעקוב אנה קד בד[׳]ל חכמה אבנתה וכאנוא בנוה מע מאשיתה פי אלצחרא
פאמסך יעקוב אלי חין מגיהם 6 ת[׳]ם ח׳רג חמור אבי בלאטאן אלי יעקוב ליח׳אטבה
פי ד[׳]לך 7 ובנו יעקוב גאו מן אלצחרא כמא בלע׳הם ואע׳תמו אלקום ושק עליהם גדא
לאנה קד צנע בשאעה פי אל אסראיל וטלב מצ[׳]אגעה אבנת יעקוב וד[׳]לך לא יתם פעלה
8 וח׳אטבהם חמור קאילא אן בלאטאן אבני קד שע[׳]פת נפסה באבנתכם פאעטוהא
לה זוגה 9 וצאהרונא ועטונא בנאתכם וח׳ד[׳]ו בנאתנא 10 וקימוא מענא הוד[׳]א אלבלד
בין ידיכם אגלסוא ואתגרו פיה וחוזוה 11 פקאל בלאטאן איצ׳א לאביהא ואח[׳]ותהא
אגד חט[׳]א[-] ענדכם ומא תקולוא לי אעטי[ת]כם 12 אכת[׳]רוא עלי מהרא גדא ואלעטא
ואעטיכם כמא תאמרוני ואעטוני אלגאריה זוגה 13 פאגאבוא בנו יעקוב בלאטאן וחמור

אבוה בח[׳]ילה וכלמוהם אד[׳] נגס אח׳תהם 14 וקאלוא לא נטיק הד[׳]א אלאמר אן נעטי
אח[׳]תנא לרגל לה קלפה לאנה עאר עלינא 15 לאכנא נטאבקכם אן צרתם מת[׳]לנא
ואח׳תתן כל רגל מנכם | 16 בעד ד[׳]לך נעטיכם בנאתנא ותזוגנא בבנאתכם ואקמנא 37
ענדכם וצרנא אמה ואחדה 17 ואן לם תקבלון מנא תח׳תתנון אח׳ד[׳]נא בנתנא ומצ׳ינא
18 וחסן כלאמהם ענד חמור וענד שכם בנה 19 ולם יוח׳ר אלע[׳]לאם פעל ד[׳]לך אלאמר
לאנה שעף באבנת יעקוב והו אכרם מן גמיע בית אביה 20 פלמא דח׳ל חמור ובלאטאן
אבנה אל⟨י⟩ קריתהם וח׳אטבו אהלהא קאילא 21 האולי אלקום מסאלמון לנא אן יגלסוא
פי אלבלד ויתגרון פיה והוד[׳]א הו ואסע אלאמכנה בין ידיהם ואן נתזוג בבנאתהם ונזוגהם
בבנאתנא 22 לכן יטאבקונא אלקום עלי אן יקימוא מענא ונציר אמה ואחדה ואן יח׳תתן
כל רגל מנא כמא הם מח׳תתנון 23 מואשיהם וסאיר אע׳נאמהם ומלכהם אנמא הי לנא
עדא אן נטאבקהם עלי הד[׳]א ויקימון מענא 24 פקבל מן חמור ובלאטאן כל מן ח[׳]רג מן
באב קריתה ואח׳תתן כל רגל מנהם מן ח׳רג מן באב קריתה 25 פלמא כאן פי אליום
אלת[׳]אלת[׳] והם וגעון אח׳ד[׳]א סמעאן ועטאף אח׳וא חכמה כל אמר סיפה ודח׳לא
עליהם אלקריה מטמאנין פקתלוא כל ד[׳]כר 26 וחמור ובלאטאן אבנה קתלוהמא בחד
אלסיף ואח׳ד[׳]א חכמה מן בית בלאטאן וח׳רגא 27 ובני יעקוב דח[׳]לוא עלי אלצריחי[7]
וע[׳]נמוא מא פי אלקריה כמא בד[׳]לוא אח׳תהם | 28 ע[׳]נמהם ובקרהם וחמירהם ומא 37b
פי אלקריה ומא פי אלצ׳יאע אח׳ד[׳]והם 29 ואת[׳]את[׳]הם ואטפאלהם ונסאהם סבוהא
וע׳נמוא סאיר מא פי אלמנאזל 30 וקאל יעקוב לסמעאן ועטאף אפצ׳חתמאני ואפסדתמא
חאלי מע אהל אלבלד אלכנעאני ואלפרזי ואנא רהט ד[׳]ו אחצא פיגתמעון עלי ויקתלוני
ואהלך אנא ואלי 31 קאלא פכזאניה יצנע באח׳תנא

לה 1 וקאל אללה ליעקוב קם פאצעד אלי בית אלטאיק וקם הנאך ואצנע ת[׳]ם מד[׳]בחא
ללטאיק אלמתגלי לך פי הרבך מן בין ידי אלעיס אח׳יך 2 פקאל יעקוב לאלה ולסאיר
מן מעה אנזעו מעבודאת אלע׳רבא אלד[׳]י פימא בינכם ותטהרו ואבדלוא ת[׳]יאבכם 3
ונקום ונצעד בית אללה ואצנע ת[׳]ם מד[׳]בח ללטאיק אלמראעי לי פי יום שדתי וכאן מעי
פי אלטריק אלד[׳]י סלכת 4 ואעטו יעקוב גמיע מעבודאת אלע׳רבא אלתי כאנת מעהם
ואלאשנפה אלתי פי אאד[׳]נהם פדפנהא יעקוב תחת אלחבלה אלתי ענד בלאטאן 5 ולמא

---

7 Possibly صرعى, which means “fallen,” was confused with صريح or صريحي, which means “of pure race,” “native” (Blau 2006:366). Cf. צריחי in the meaning of “fallen,” inserted by a late hand in Num 23:24; and צריח and צריחי in the meaning of “of pure race,” “native” in Exod 12:19,48,49, Lev 16:29, 17:15, 19:34, 23:42, 24:22, and Num 15:13,29. Since the meaning “fallen” appears in the manuscript twice for צריחי, this word may have absorbed that meaning as well. See § 4.2.

רחלוא כאן ח[׳]וף אללה עלי אהל אלצ׳יאע אלתי חואליהם ולם יכלבוא ח[ֹ]לף בני יעקוב
6 וגא יעקוב לוזא אלד[׳]י פי [...] בלד כנעאן הו טור בריך הו וגמיע אלקום אלד[׳]ין מעה
7 פבנא ת[׳]ם מד[׳]בחא ודעא אלמוצ׳ע בית אללה לאן ת[׳]ם תגלא לה אללה פי הרבה
מן בין ידי אח׳יה 8 ת[׳]ם מאתת ח׳טאבה דאיה רבקה פדפנת אספל מן טור בריך דון
אלמרג פסמאה מרג אלבכא | 9 ת[׳]ם תגלי אללה ליעקוב איצ׳א פי מגיה מן פדאן עאלי 38
פבארכה אללה 10 וקאל לה אסמך יעקוב לא יסמא איצ׳א יעקוב פקט אלא אסראיל
יכון אסמך פסמא[--ה] איצ׳א אסראיל 11 ת[׳]ם קאל לה אללה אנא אלטאיק אלכאפי
את[׳]מר ואכת[׳]ר ואמה בעד גוק אמם יכון מנך ומלוך מן צלבך יח׳רגון 12 ואלארץ׳
אלד[׳]י אעטיתהא לאברהים ולאסחק לך אעטיהא ולנסלך מן בעדך 13 ת[׳]ם ארתפע
ענה נור אללה פי אלמוצ׳ע אלד[׳]י ח[׳]אטבה 14 ונצב יעקוב נצ[ב]ה פי אלמוצ׳ע אלד[׳]י
ח[׳]אטבה דכה מן חגארה פרש עליהא מזאגא וצב עליהא דהנא 15 וסמא יעקוב ד[׳]לך
אלמוצ׳ע אלד[׳]י ח׳אטבה אללה ת[׳]ם בית אלטאיק 16 ת[׳]ם רחלו מן [בית א]לטאיק
ולמא בקי מסאפה [מ]י[ל] אלי דח׳ול [...] ראחיל [וצ...] 17 ולמא צעב ול[אדהא]
קאלת להא אלקאבלה לא תח׳אפי פא[...] [אבנ]א 18 פענד ח׳רוג [נפ]סהא והי מאיתה
אסמתה [...] שקאי ואביה א[ס]מ[אה] בניאמין 19 ת[׳]ם [מאת]ת ודפנת פי טריק
אפראת הי בית לחם 20 ונ[צ]ב יעקוב נצבה עלי קברהא הי דכה קבר ראחיל אלי אליום
21 ת[׳]ם רחל אסראיל ומד ח׳באה הנאך מן מגדל עדרא 22 פלמא סכן ד[׳]לך אלבלד מצ׳י
אלנט׳ר וצ׳אגע [---] בלהה אמה אביה פבלע׳ אסראיל ד[׳]לך פצארו בני יעקוב בבניאם
את[׳]נאעשר 23 בני לאה בכר יעקוב אלנט׳ר | וסמעאן ועטאף ושאכר ומסתאגר ואלפיץ׳ 38b
24 ובנו ראחיל יוסף ובניאם 25 ובני בלהה אמה ראחיל אלחאכם ומת[׳]ני 26 ובני זלפה[BR]
אמה לאה בשיר ומסבח האולי בני יעקוב אלד[׳]י ולדוא לה פי פדאן עאלי 27 ת[׳]ם גא
יעקוב אלי אסחק אביה אלי ממרא קריה אלארבע הי חברון אלד[׳]י סכן ת[׳]ם אברהים
ואסחק 28 וכאן עמר אסחק מאיה ות[׳]מנין סנה 29 ת[׳]ם תופי ומאת וצאר אלי קומה
שיח׳א קד שבע מן אלעמר פדפנאה אלעיס ויעקוב אבנאה

לו 1 הד[׳]א שרח תאליד אלעיס אלאחמרי 2 וכאן אלעיס קד תזוג מן בנאת כנעאן עאלמה
אבנת אלאיל אלחתי ובדיה אבנת מגיב בנת ע׳טאס אלחוי 3 וצנגה אבנת אסמעיל אח[׳]ת
מגיה 4 וולדת עארפה ללעיס אלמקתדר וצנגה ולדת רעויל 5 ובדיה ולדת יעוש ויעלם
וקארון האולי בנו אלעיס אלד[׳]י ולדוא לה פי בלד כנעא̈ן 6 ת[׳]ם אח׳ד[׳] אלעיס נסאה
ובניה ובנאתה וכל נפס מן אלה ומאשיתה וסאיר בהאימה וגמיע מלכה אלד[׳]י מלכה פי
בלד כנעאן פמצ[׳]י מן בלד כנעאן מן קדאם[BR] יעקוב אח׳יה 7 אד[׳] כאן סרחהם כת[׳]יר
ולם ימכנהם אלמקאם גמיעא ולם ת̈מלהם בלד סכנאהם מן גהה מואשיהם 8 פסכן אלעיס

אלד[׳]י הו אלאחמרי בלד שראה 9 והד[׳]א שרח תאליד אלעיס אבא אלאחמרי פי גבאל
שראה 10 והד[׳]ה אסמא בני אלעיס | אלמקתדר בן עארפה זוגה אלעיס צאחב אלמקתדר 39
בן צנגה זוגה אלעיס 11 וכאנו בנו אלמקתדר כמיל וראוי ונאט׳ר וגעתם וקנז 12 ומניעה
כאנת גאר[יה] ללמקתדר בן אלעי[ס] וולדת לאליפז עמלאק האולי בני שהדה זוגה אלעיס
13 והאולי או[לא]ד צחב [--ו-] נא[ז]ל ומשרק ופרח וראזי הולאי בנו צנגה זוגה אלעיס
14 הולאי כאנו בנו [ע׳לבה] בנת עקיב בן [...] זוגה אלעי[ס] וו[לדת] ללעיס אלמנ[גא
...] וקארון 15 ה[אולי ...] בני אלעיס [...] אלמקתדר [בכר ...] קביל כמיל קביל
[ראוי] קביל קאסם [...] 16 קביל קריב [קביל] עמ[לאק] האולי קבאיל מ[קת]דר פי
בלד אלא[חמרי הא]ולי בנו שהדה 17 הא[ולי בנ]ו צחב בן אלעיס קב[יל נאז]ל קביל
משרק קב[י]ל ש[מ]ח׳ קביל ראזי הא[ולי קב]איל צחב פי בלד אל[אחמר]י האולי בנו
צנגה א[מרא]ה אלעיס 18 והאולי בנו ע׳לבה זוגה אלעי[ס] קביל אלמנגא קביל ח׳פיה
קביל קארון הולא קבאיל ע׳לבה בנת עקיב זוגה אלעיס 19 האולי בנו אלעיס והד[׳]ה
קבאילהם אלעיס הו אלאחמרי 20 והאולי בני שאעיר אלחוריון סכאן אלבלד לוטן ושביל
וציאח ועקיב 21 וכאמל וחביס וכמל האולי קבאיל אלחוריין בנו שאעיר פי בלד אלאחמרי
22 וכאנו בנו לוטן עפיף וגדיד ואח׳ת לוטן מניעה 23 והאולי בנו שביל עלואן והדיה ונאדב
והדיה וטאמח והשים 24 והולא בנו ציאח כאין ועקיב | הו עקיב אלד[׳]י <וגד> צאדף 39b
אלאמנין פי אלצחרא למא כאן ירעי אלחמיר לציאח אביה 25 והולי בנו עקיב כאמל
וע[׳]לבה בנת עקיב 26 והאולי בנו כאמל חמדאן וחסבאן פצ׳יל וגמאעה 27 והאולי בנו
חביס ח׳דיעה ועגלה ונרב 28 והולי בנו כמל ברי ועדנאן 29 הולא קבאיל אלחוריון קביל
לוטן קביל שביל קביל ציאח קביל עקיב 30 קביל כאמל קביל חביס קביל כמל האולי
קבאיל אלחוריון לקבאילהם פי בלד שאעיר 31 והאולי אלמלוך אלד[׳]ין מלכו פי בלד
אלאחמרי קבל אן ימלך מלך לבני אסראיל 32 פמלך עלי אלאחמרי בליע בן שביב ואסם
קריתה דנאבה 33 ת[׳]ם מאת ומלך בעדה הבה בן משרק מן אלבצרה 34 ת[׳]ם מאת
ומלך בעדה גיש מן בלד אלדארום 35 ת[׳]ם מאת ומלך בעדה הדי<ל>ד בן וחיד אלקאתל
אלמדיניין פי צחראה מאב ואסם קריתה עאירה 36 ת[׳]ם מאת ומלך בעדה שמילה מן
אלמשרק 37 ת[׳]ם מאת ומלך בעדה שאוול מן רחבה אלפראת 38 ת[׳]ם מאת ומלך בעדה
אלריאן בן אלגרד 39 ת[׳]ם מאת ומלך בעדה הדיד ואסם קריתה פארע׳ה ואסם זוגתה
אלח׳ירה בנת עלם בנת מא אלד[׳]הב 40 והד[׳]ה אסמא צנדיד בני אלעיס לעשאירהם
ומואצ׳עהם ואסמאוהם קביל מניע קביל מרה קביל מוגוד 41 קביל ע׳לבה קביל גרגה קביל
ט׳לאל 42 קביל קנז קביל [---] קביל מנאזל 43 קביל מנתהי קביל עריאן | האולי קבאיל 40
אלאחמרי לעשאירהם פי בלד נחלתהם הו אלעיס אבא אלאחמרי

לז 1 וסכן יעקוב פי בלד סכנא אביה פי בלד כנעאן 2 והד[׳]א שרח תאליד יעקוב ל[מא] כאן
יוסף בן סבעה עשר סנה וכאן ירע[א ...] אלע׳נם וכאן נאשי [מ]ע [בנ״י L] בלהה ומע בני
זלפ[ה נ]סוה אבוה אתא יוסף בשנאעה רדיה עליהם אלי אביהם 3 וכאן יסראיל יחב יוסף
דון אולאדה לאנה בן חכ[מ]ה [היו L] פצנע לה [ת]וניה דיבאג 4 ולמא ראי אח׳ותה אן א[בוה]
יחבה אכת[׳]ר מנהם פבע[׳]צ[׳]וה ולם יטקו אן יסלמו עליה 5 ת[׳]ם אן יוסף ראי ריא
פאח׳בר אח׳ותה בהא ואזדאדוא לה בע׳צ׳ה 6 אד[׳] קאל להם אסמעוא הד[׳]ה אלרויא
אלתי ראיתהא 7 פאננא נגרז גרזא פי [אל]בר ת[׳]ם אן גרזתי וקפת מנתצבה וכאן גרזכם
תחת[א]ט בהא ותסגד להא 8 פקאלוא לה אמל[-]כא תמלך עלינא או סלטאנא תתסלט
עלינא פאזדאדוא איצ׳א בע׳צ׳ה לה עלי אחלאמה ועלי כלאמה 9 וראי איצ׳א ר[ויא א]ח׳רי
פקצהא עלי א[ח׳ו]תה וקאל הוד[׳]א קד ראית ריא איצ׳א כאן אלשמס ואלקמר ואחדעשר
כוכב סגד לי 10 ואד[׳] קצהא עלי אביה ואח׳ותה זגרה אביה וקאל לה מא הד[׳]ה אלריא
אלתי ראיתהא הל נגי אנא ואמך ואח׳ותך נסגד לך עלי אלארץ׳ 11 וחסדה אח׳ותה עלי
ד[׳]לך ואבוה חפט׳ כלאמה 12 ת[׳]ם מצ׳וו אח׳ותה לירעון ע׳נם אביהם פי בלאטאן 13
פקאל יסראיל ליוסף הוד[׳]א אח׳ותך ירעין פי בלאטאן | תעאל חתי אבעת[׳]ך אליהם 40b
פקאל לה הא אנא 14 קאל לה אמץ׳ ואערף סלאמה אח׳ותך וסלאמה אלע׳נם ורד אלי
אלגואב פבעת[׳] בה מן מרג[BR] חברון פאתא בלאטאן 15 פוגדה אלרסול והו ט׳(<צ׳)אלא
פי אלצ׳יאע פסאילה והו אלמלך אלמח[׳]אטב ליעקוב קאילא מא תטלב 16 קאל לה אנא
טאלב אח[׳]ותי אח׳ברני אין ירעון 17 קאל אלרסול קד רחלוא מן האהנא וסמעתהם יקולון
נמצ׳י אלי דותין פמצ׳י יוסף ורא אח׳ותה פוגדהם פי דותין 18 פראוה מן בעיד ומן קבל יצל
אליהם פע[׳]ולו ליקתלונה 19 פקאל בעצ׳הם לבעץ׳ הוד[׳]א צאחב תלך אלאחלאם גאי
20 ואלאן תעאלו נקתלה ונטרחה פי אחד אלגבאב ונקול וחש רדי אכלה וננצ[׳](<ט׳)ר[BR]
מא יכון מן אחלאמה 21 פסמע אלנט׳ר וח׳לצה מן אידיהם וקאל לא נקתלה נפסא 22
ת[׳]ם קאל להם לא תספכון דם אטרחוה פי הד[׳]א אלגב אלד[׳]י פי אלבריה ולא תמדו
אידיכם אליה לאגל אן יח׳לצה מן אידיהם וירדה אלי אביה 23 ולמא גא יוסף אלי אח׳ותה
נזעוא תוניה אלדיבאג אלתי עליה 24 ואח׳ד[׳]וה וטרחוה פי אלגב וכאן אלגב פארע׳א
ליס פיה מא 25 ת[׳]ם גלסוא יאכלוא טעאמא פרפעוא עיונהם פנט[׳]רוא ואד[׳]א קאפלה
אעראב גאיה מן גרש וגמאלהם מחמלה ח׳רנוב ושמע ושאבלוט סאירין ליחדרו ד[׳]לך
אלי מצר 26 פקאל מחמוד לאח׳ותה מא אלפאידה פי אן נקתל אח׳אנא ונע׳טי דמה | 27 41
תעאלו נביעה לאלעראב וידנא לא תבטש בה לאנה אח׳ונא כלחמנא פקבל מנה אח׳ותה
28 פלמא מר בהם אלרגאל אלמדיניון אלתגאר גד[׳]בוא יוסף ואצעדוה מן אלגב ובאעוה
להם בעשרין דרהם ואתוא בה אלי מצר 29 ת[׳]ם רגע אלנט׳ר אלי אלגב פאד[׳]א ליס
יוסף פיה פח׳זק(!/פחז׳ק) ת[׳]יאבה 30 ורגע אלי אח׳ותה וקאל אלע׳לאם ליס הו ואנא

אלי אין אמצ[׳]י 31 ת[׳]ם אח׳ד[׳]ו תוניה יוסף פד[׳]בחוא עתודא מן אלמעזא וע׳מסוהא באלדם 32 פבעת[׳]וא בהא מע מן אתי אלי אביהם קאלוא וגדנא הד[׳]ה אתבינהא הל הי תוניה אבנך אם לא 33 פאתב׳נהא וקאל תוניה אבני הי וחש רדי אכלה פריסה אפתרס יוסף 34 פח׳זק ת[׳]יאבה ושד מסחא פי חקויה וחזן עלי אבנה זמאנא טוילא 35 פקאם גמיע בנוה ובנאתה ליעזוה פאבא אן יתעזא וקאל בל אנזל אלי אלת[׳]רי ואנא חזינא עלי אבני ת[׳]ם בכא מעה אבוה 36 ואלמדיניון באעו [יוסף] פי מצר לפוטיפר ח׳אדם פרעון ריס אלד[׳]באחין

לח 1 וכאן פי ד[׳]לך אלוקת אנחדר שאכר מן ענד[BR] אח׳ותה פמאל אלי רגל עדלמי ואסמה בדיר 2 ת[׳]ם ראי ת׳ם בנת רגל כנעאני ואסמה באטל פתזוג בהא ודח׳ל אליהא 3 פחמלת וולדת אבנא ואסמתה עאר 4 פחמלת [איצ[׳]א] וולדת אבנא ואסמתה אונן 5 ת[׳]ם עאודת איצ׳א וולדת אבנא ואסמתה סלימן | וכאן ענד שקאהא פי וקת[BR] ול[א]ידתה 6 ת[׳]ם 41b
אתחד[׳] שאכר זוגה לעאר בכרה ואסמהא נח׳ילה 7 וכאן עאר בכר שאכר רדיא בין ידי אללה פאמאתה 8 וקאל שאכר לאונאן אד[ח]ח[׳]ל אלי זוגה אחי׳ך ואסתלפהא ואקם נסלא לאח׳יך 9 פעלם אונאן אן ליס ינסב ד[׳]לך אלנסל אליה וכאן אד[׳]א אתי אלי זוגה אח׳יה אפסד ד[׳]לך אלארץ׳ לילא יגעל נסלא לאח׳יה 10 פסא ענד אללה מא פעל פאמאתה הו איצ׳א 11 פקאל שאכר לנח׳ילה כנתה אגלסי ארמלה פי בית אבוך אלי אן יכבר סילון אבני לאנה קאל כלא ימות כאח׳ותה איצ׳א פמצ׳ת תמר וגלסת פי בית אביהא 12 ת[׳]ם טאלת אלאיאם ומאתת אבנת באטל זוגה יהודה פסלא וצעד יגז ע׳נמה הו ובדיר צדיקה אלי תמנאת 13 ת[׳]ם אח׳ברת תמר וקיל להא הוד[׳]א חמוך צאעד אלי תמנאת ליגז ע׳נמה 14 פנזעת ת[׳]יאב חזנה[א] ענהא ותע׳טת באלקנאע ותנקבת וגלסת פי מנט׳רה עלי טריק תמנאת למא ראת אן סלימן קד כבר והי לם תעטא לה זוגה 15 פראהא מחמוד וחסבהא ממתעה אד[׳] ע׳טת וגההא 16 פמאל אליהא ען אלטריק פקאל תותרי אן אדח׳ל אליך לאנה לם יעלם אנהא כנתה קאלת מא תעטיני חתי תדח׳ל אלי 17 קאל אנא אבעת[׳] בגדי מן אלמעזא קאלת פאעטיני רהנא חתי תבעת[׳] בה 18 קאל מא אלרהן אלד[׳]י אעטיך קאלת ח׳אתמך ומפתולך ועצאך אלד[׳]י פי ידך | פאעטאהא ד[׳]לך 42
ודח׳ל אליהא פחמלת מנה 19 וקאמת ומצ׳ת פנ[ז]עת ח׳מארהא ענהא ולבסת ת[׳]יאב חזנהא 20 פבעת[׳] שאכר באלגדי מע צאחבה אלעדלמי ליפתך אלרהן מן יד אלמראה פלם יגדהא 21 וסאל אהל אלמוצ׳ע וקאל אין אלממתעה אלתי כאנת פי אלמנט׳רה עלי אלטריק קאלוא מא כאנת קט האהנא ממתעה 22 פרגע אלי שאכר וקאל מא וגדתהא ואהל אלמוצ׳ע איצ׳א קאלוא מא כאנת קט האהנא ממתעה 23 פקאל שאכר ח׳ד[׳] להא לילא נציר ענדהא כאלנהאבה אנני בעת[׳]ת אלגדי הד[׳]א ואנת לם תגדהא 24 פלמא

מצ׳ת ת[׳]לת[׳]ה אשהר אח׳בר שאכר וקיל לה קד זנת נח׳ילה כנתך ואיצ׳א הי חאמל מן
אלזנא פקאל אח׳רגוהא חתי תחרק 25 פבינאהא תח׳רג בעת[׳]ת אליה פקאלת מן אלרגל
אלד[׳]י הד[׳]ה אלאעלאק לה אנא חאמלה מנה ת[׳]ם קאלת ת[׳]בת למן הד[׳]ה אלח׳אתם
ואלמפתול ואלעצא 26 פת[׳]בתהא מחמוד וקאל צדקת ד[׳]לך מני וד[׳]לך בסבב אנני לם
אזוגהא בסלימן אבני ולם יעוד איצ׳א יואקעהא 27 פלמא כאן וקת ולאדהא ואד[׳]א בתומין
פי בטנהא 28 פלמא ולדת אח׳רג אלואחד ידה פאח׳ד[׳]ת אלקאבלה קרמזא ועקדתה עלי
ידה פקאלת הד[׳]א ח׳רג אולא 29 פלמא רד ידה ח[׳]רג אח׳וה פקאלת מא אחסן נמיך
יאנאמי פאסמתה נאמי 30 ובעד ד[׳]לך ח׳רג אח׳וה אלד[׳]י עלי ידה אלקרמז פאסמתה
משרק

לט 1 ויוסף הבט בה מצרא פאשתראה פוטיפר ח׳אדם פרעון ריס אלד[◌ׄ]באחין רגל מצרי 42b
מן יד אלאעראב אלד[׳]י אחדרוה אלי ת[׳]ם 2 וכאן אללה מע יוסף וכאן רגלא מנגחא
פאקאם פי בית מולאה אלמצרי 3 פלמא ראי מולאה אן אללה מעה וגמיע מא יעמלה
אללה מנגחה בידה 4 ווגד יוסף חט׳א ענד מולאה פח׳דמה ווכלה עלי גמיע מנזלה וכל מא
לה געל תחת ידה 5 ולמא כאן מן חין וכלה עלי מנזלה ועלי גמיע מא לה בארך אללה
פי בית אלמצרי בסבב יוסף וכאנת ברכת [אללה] פי גמיע מא לה פי אלמנאזל ואלצ׳יאע
6 ותרך גמיע מאלה תחת ידה ולם יפתקד מעה שיא סוי אלטעאם אלד[׳]י יאכלה וכאן
יוסף חסן אלחליה ואלמנט׳ר 7 פלמא כאן בעד הד[׳]ה אלאמור מדת אמראה מולאה
עינהא אליה קאילה צ׳אגעני 8 פאבא וקאל להא הוד[׳]א מולאי לם יערף מעי שיא ממא
פי אלמנזל בל גמיע מא לה געלה תחת ידי 9 וליס הו באכת[׳]ר מני פי הד[׳]א אלבית
ולם יצד עני שיא אלא אנתי לאנך זוגתה פכיף אצנע הד[׳]ה אלסיה אלעט׳ימה אלד[׳]י ידל
עליהא אלעקל ואח[׳]טי ללה אד[׳] חרם ד[׳]לך שרעא 10 פלמא כלמתה יומא בעד יום
ולם יקבל מנהא לינאם גאנבהא ליחצל מעהא 11 וכאן מת[׳]ל ד[׳]לך אליום דח׳ל יוסף אלי
אלבית ללצנאעה פיה וליס אנסאן מן אנאס אלבית ת[׳]ם פיה 12 פגד[׳]בתה בת[׳]יאבה
קאילה צ׳אגעני פתרך קמיצה פי ידהא והרב אלי אלבר | 13 פלמא ראתה קד תרך קמיצה 43
פי ידהא והרב וח׳רג אלי אלבר 14 נאדת באהל ביתהא וקאלת להם אנט׳רוא כיף גאנא
בעבד עבראני ליתלעב בנא אתאני ליצ׳אגעני פנאדית בצות עאלי 15 פלמא סמעני קד
רפעת צותי פנאדית תרך קמיצה בידי והרב וח׳רג אלי אלבר 16 וודעת קמיצה גאנבהא אלי
אן גא מולאה אלי מנזלה 17 פקאלת לה מת[׳]ל הד[׳]א אלקול אתאני אלעבד אלעבראני
אלד[׳]י גיתנא בה ליתלעב בי 18 פלמא רפעת צותי פנאדית תרך קמיצה גאנבי והרב אלי
אלבר 19 פלמא סמע [מולאה] כלאם זוגתה[BR] אלתי קאלת לה כד[׳]י צנע בי עבדך אשתד
ע[׳]צ׳בה עליה 20 ואח׳ד[׳]הי [מולאה] וודעה פי אלסגן מוצ׳ע אסארי אלמלך מחבוסין ואקאם

הנאך פי אלסגן 21 וכאן אללה מעה איצ׳א ומיל אליה פצ׳לה ורזקה חט׳א ענד ריס אלסגן
22 חתי געל תחת ידה גמיע אלאסארי אלד[׳]ין פי אלסגן וגמיע מא כאנו יצנעונה ת[׳]ם הו
כאן מדברה 23 וליס ריס אלסגן יראי אמרא מנכרא עליה ממא אללה מעה וכלמא עמלה
אללה מנגחה

מ 1 וכאן בעד הד[׳]ה אלאמור אן סאקי מלך מצר ואלח׳באז אד[׳]נבא לסידהמא 2 פסח׳ט
פרעון עלי ח׳אדמיה ריס אלסקאה וריס אלח׳באזין 3 וודעהמא פי אלחפט׳ אלד[׳]י פי
מנזל ריס אלד[ׄ]באחֽין | פי אלסגן אלד[׳]י יוסף מחבוס פיה 4 פוכל ריס אלד[ׄ]באחֽין 43b
יוסף עליהמא ליח׳דמהמא ואקאמא מדה פי אלחפט׳ 5 אלי אן ראיא ריא גמיעא כל רגל
עלי ח[לֽ]/דֽה פי לילה ואחדה וכ⟨א⟩ן חלם כל ואחד חסב תפסירה אלסאקי ואלח׳באז
אללד[׳]אן למלך מצר אלמאסורין פי אלסגן 6 פדח׳ל אליהמא יוסף באלע׳דאה פראהמא
והוד[ׄ]א המֽא מתע[׳]יראן[BR] 7 פסאל ח׳אדמי פרעון אלד[׳]י מעה פי אלחפט׳ אלד[׳]י הו
למולאה וקאל להמא ממא וגוהכמא מתע׳ירה אליום 8 קאלא לה ראינא ריא וליס להא
מפסר קאל להמא יוסף אלאן אלתפסיר ללה לכן אפצ׳צ׳הא עלי 9 פקץ ריס אלסקאה
ריאה עלי יוסף וקאל ראית כאן גפן בין ידי 10 ופיהא ת[׳]לת[׳] קצ׳באן והי כמא פרעת
צעד נוארהא ונצ׳גת ענאקידהא וצארת ענבא 11 וכאן כאס פרעון בידי פאח׳ד[׳]ת אלענב
ועצרתהא פי כאס פרעון וגעלת אלכאס פי כף פרעון 12 פקאל[BR] לה יוסף הד[׳]א תפסיר
ת[׳]לת[׳] קצ׳באן ת[׳]לת[׳]ה איאם הי 13 תעוד אלי ת[׳]לת[׳]ה איאם יד[׳]כרך פרעון וירדך
עלי מרתבתך ותנאולה כאסה כאלסירה אלולי אלד[׳]י כנת סאקיה 14 אלא אן אד[׳]כרני
מעד אד[׳]א גדי אמרך באן יחסן אליך ואצטנע אלי מערופא ואד[׳]כרני ענד פרעון ואח׳רגני
מן הד[׳]א אלבית 15 לאני סרקת מן בלד אלעבראניין ואיצ׳א האהנא מא צנעת שיא
אסתחקת אן יגעלוני בסבבה פי אלסגן | 16 פלמא ראי ריס אלח׳באזין אנה קד פסרהא 44
לה בח׳יר קאל לה ראית אנא איצ׳א כאן ת[׳]לת[׳] אטבאק חוארי עלי ראסי 17 ופי אלטבק
אלעלי מן גמיע טעאם פרעון ממא יצנעה אלח[׳]באז וכאן אלטאיר יאכל מנהא מן פוק
ראסי 18 פאגאבה יוסף וקאל הד[׳]א תפסירה ת[׳]לת[׳]ה אטבאק ת[׳]לת[׳]ה איאם הי 19
תעוד אלי ת[׳]לת[׳]ה איאם ינזע פרעון ראסך ען בדנך ויצלבך עלי ח׳שבה פיאכל אלטאיר
מן לחמך 20 ולמא כאן אליום אלת[׳]אלת[׳] והו מת[׳]ל יום ולאד פרעון צנע פיה מגלסא
לגמיע קואדה פד[׳]כר ריס אלסקאה וריס אלח׳באזין פימא בינהם 21 ואמר ברד ריס
אלסקאה ונאולה כאסה 22 וצלב ריס אלח׳באזין כמא פסר להם יוסף 23 ת[׳]ם נסי ריס
אלסקאה יוסף ולם יד[׳]כרה

מא 1 פלמא מצ׳ת סנתאן חאילתאן ראי פרעון כאנה ואקף עלי שאטי אלניל 2 וכאן קד צעד
מנה סבע בקראת חסאן אלמנט׳ר וצ׳ח׳מאת אללחם פרעת מתואח׳יאת[8] 3 וכאן סבע
בקראת אח׳ר צעדן וראהן מן אלניל קביחאת אלמנט׳ר דקיקאת אללחם פוקפת אלי
גאנבהן 4 ת[׳]ם אכלת אלבקראת קביחאת אלמנט[׳]ר ודקיקאת אללחם אלסבע בקראת
אלחסאן אלמנט׳ר אלצ׳ח[׳]מה ת[׳]ם אסתיקץ׳(<ט׳) פרעון 5 ת[׳]ם נאם פראי ת[׳]אניה
כאן סבע סבלאת קד נבתן פי קצבה ואחדה מלא גיאד 6 ואד[׳]א סבע סבלאת דקאק
משובה בריח קבול קד נבתן וראהן | 7 פאבתלעת אלסבלאת אלדקאק אלסבע אלסבלאת 44b
אלסמאן אלמלא ת׳ם אסתיקץ׳(<ט׳) פרעון פאד[׳]אה חלמא 8 פלמא כאן באלע׳דאה
כרבת רוחה פבעת[׳] ודעא בגמיע עלמא מצר וגמיע חכמאיהא פקץ עליהם ריאה פלם
יכן מן פסרהא לה 9 פתכלם ריס אלסקאה בין ידי פרעון וקאל אני לאד[׳]כר אליום ח׳טאי
10 וד[׳]לך אן פרעון כאן סח׳ט עלי עבדאה וצ׳עהמא פי מנזל ריס אלסיאפין אנא וריס
אלח׳באזין 11 פראינא חלמא פי לילה ואחדה אנא והו וכאנת ריא כל ואחד מנא חסב
תפסירה 12 וכאן ת׳ם מענא עבראני עבדא לריס אלד[ֹ]באחין פקצצנאהא עליה ופסרהא
לנא פסר לכל ואחד חסב ריאה 13 וכאן כמי[BRא] פסר לנא כד[׳]א כאן רדני אלמלך עלי
מרתבתי וצלב ד[׳]לך 14 פבעת[׳] פרעון ודעא ביוסף פאחצ׳רוה מן אלסגן וחלק שערה
ואבדל ת[׳]יאבה ודח׳ל אלי פרעון 15 ת[׳]ם קאל לה פרעון ראית ריא וליס להא מפסר
וקד סמעת ענך אנך אד[׳]א סמעת ריא פסרתהא 16 אגאבה יוסף מן ע[׳]יר [---] עלמי
אללה יגיב פרעון באלסלאם 17 ת[׳]ם כלם פרעון יוסף וקאל ראית כאנני ואקף עלי שאטי
אלניל 18 וכאן קד צעדת מנה סבע בקראת צ׳ח׳מאת אללחם חסנאת אלמנט׳ר פרעת
פי אלק(!/פ)רט 19 וכאן סבע בקראת אח׳ר קד צעדן וראהן עגאף קביחאת אלחלי גדא
דקי[י]את אללחם | לם ארי מת[׳]להא פי גמיע בלד מצר פי אלקבח 20 פאכלת אלבקראת 45
אלדקאק אלקביחה אלסבע בקראת אלאואיל אלצ׳ח׳מאת 21 פדח׳לת אלי בטונהא ולם
יבין אנהא קד דח׳לת ומנט׳רהא קביחא כמא כאן אולא ת[׳]ם אסתיקצ׳(<ט׳)ת 22 ת[׳]ם
ראית כאן סבע סבלאת צעדן פי קצבה ואחדה מלא גיאד 23 וכאן סבע סבלאת צדיאת
דקיקאת משובה בריח קבולא קד נבתן וראהן 24 פבלעת אלסבלאת אלדקאק אלסבע
אלסבלאת אלגיאד פקלת ד[׳]לך ללעלמא פלם יגבוני בשי 25 קאל לה יוסף חלמא פרעון
המא ואחדא אלד[׳]י סיצנעה אללה אח׳בר בה פרעון 26 אלסבע אלבקראת אלגיאד
סבע סנין הי ואלסבע אלסבלאת אלגיאד הי סבע סני ח׳יר הד[׳]א חלמא ואחדא 27 ואלסבע
אלבקראת אלדקיקאת אלקביחאת אלצאעדה וראהא הי סבע סנין הן ואלסבע אלסבלאת
אלפארע׳את אלמשובה בריח קבול יכון סבע סני גוע 28 והו אלקול אלד[׳]י קלתה לפרעון

---

8 Diff. Perhaps imitating the Hebrew sound of אחו. See § 5.4.

אלד[׳]י סיצנעה אללה אעלם בה פרעון 29 סיאתיכם סבע סנין יכון שבע כביר פי גמיע
אלבלד 30 ת[׳]ם יואפיכם סבע סנין גוע מן בעדהא פינסא גמיע אלשבע אלאתי פי אלבלד
חתי יכאד אלגוע אן יפני אהל אלבלד 31 ולא יבין את[׳]ר ד[׳]לך אלשבע אלאתי פי אלבלד
מן קבל אלגוע אלאתי בעדה לאנה עט״ם גדא 32 ואמא אעאדה אלרויא כרתין עלי
פרעון פאן אלאמר ת[׳]אבת ענד אללה והו מסרע אן יצנעה 33 ואלאן ינט׳ר לה פרעון
רגלא פהמא חכימא יוליה עלי בלד מצר | 34 ויצנע פרעון ויוכל וכ[BR]לא עלי אלבלד 45b
חתי יע[ב]ון ע׳לה בלד מצר פי סבע סני אלשבע 35 יגמעון טעאם הד[׳]ה אלסני אלח׳יר
אלאתיאת ויח׳זנון תחת יד אצחאב פרעון ויחפט׳ון טעאמהא פי קראיהא 36 ויכון ודיעה
פיהא לסבע סני אלגוע אלד[׳]י יכון פי בלד מצר ולא ינקטע אהל אלבלד באלגוע 37 פחסן
כלאמה ענד פרעון וגמיע קוادה 38 פקאל פרעון לקואדה הל נגד מת[׳]ל ה(!/ח)ד[׳]א רגל
פיה רוח אללה עלמא 39 ו[-]קאל פרעון ליוסף בעד אן קד ערפך אללה גמיע ד[׳]לך לא
פהם חכים מת[׳]לך 40 אנת תכון עלי מנזלי ואלי אמרך ינקאד גמיע קומי בל אשרף עליך
אלא באלכרסי פקט 41 ת[׳]ם קאל לה אנט׳ר קד וליתך גמיע בלד מצר 42 פנזע פרעון
ח׳אתמה מן ידה וגעלה עלי יד יוסף ואלבסה ת[׳]יאב עשר וציר טוקא מן ד[׳]הב[L] פי ענקה
43 וארכבה גניבתה ונודי בין ידיה הד[׳]א [אלרים] וולאה גמיע בלד מצר 44 ת[׳]ם קאל לה
ועלא אני פרעון פמן ע׳יר ראיך לא ימד אנסאן ידה בתוקיע ולא יסבקך פי אלרכוב אחד
מן גמיע אהל בלד מצר 45 וסמאה מוצ׳ח(!/ע) אלח׳פאיא וקיל כנז אלעלם ואזוגה באסנת
אבנת פוטי פרע אמאם אסכנדריה וח׳רג יוסף ואליא עלי בלד מצר 46 והו בן ת[׳]לת[׳]ין
סנה חין וקף בין ידי פרעון מלך מצר ולמא ח׳רג מן בין ידיה טאף גמיע בלד מצר 47 ת[׳]ם
אנבתת אלארץ׳ פי סבע סני אלשבע מאל אלח׳זאין 48 פגמע באקי טעאם אלסבע סנין
אלח׳יר אלתי כאנת פי בלד מצר | וגעלה פי אלקרי געל טעאם סחרא[BR] כל קריה אלתי 46
חואליהא פיהא 49 וגמע יוסף מירה מן אלבר שביהא ברמל אלבחר כת[׳]רה חתי אנתהי ען
אחצאיה ממא לא אחצא לה 50 וולד ליוסף אבנאן קבל אן תדח׳ל סנה אלגוע ולדתהמא
לה אסנאת אבנת פוטי פרע אמאם אסכנדריה 51 וסמא יוסף אלבכר נסא קאילא לאן
אללה נסאני גמיע שקאי ומא כאן מנה פי בית אבי 52 ואסם אלת[׳]אני דעא נמא לאן
אללה אנמאני פי בלד ע׳רבתי 53 ת[׳]ם פנית סבע סני אלשבע אלד[׳]י כאן פי בלד מצר
54 ובדת סבע סני אלגוע אן תאתי כמא קאל יוסף וכאן גוע פי גמיע אלבלדאן ופי גמיע בלד
מצר כאן טעאמא 55 פלמא גאע גמיע אהל מצר צרח׳ אלקום אלי פרעון בסבב אלטעאם
פקאל להם אמצ׳ו אלי יוסף ומא יקול לכם אצנעוה [...] 56 פלמא אנבסט אלגוע עלי וגה
אלבלד פתח יוסף גמיע מא פיה מירה ואמאר אלמצריין ואשתד אלגוע פי בלד מצר 57
וכת[׳]יר מן אהל אלבלדאן גאו אלי מצר ימתארון מן יוסף אד[׳] אשתד אלגוע פי בלדאנהם

מב 1 פסמע יעקוב אן אלמירה מוגודה במצר פקאל לבניה לא תתואנוא 2 הוד[׳]א קד סמעת
אן מירה מוגודה במצר אנחדרו אליהא ואמתארו לנא מנהא נחיא ולא נמות 3 פאנחדר
עשרה אח׳וה יוסף ימתארון ברא מן בלד מצר 4 ובניאם אח׳א יוסף לם יבעת[׳] יעקוב
מע אח׳ותה לאנה קאל כלא ילחקה מניה 5 פלמא דח׳לוא בני אסראיל לימתארון פימא
בין אלדאח[׳]לין אד[׳] כאן אלגוע פי בלד כנעאן | 6 ויוסף הו סלטאן אלבלד והו ממיר 46b
לגמיע קומה פגאו אח׳וה יוסף וסגדוא לה עלי וגוההם עלי אלארץ׳ 7 ראי יוסף אח׳ותה
פאת[׳]בתהם ותנכר וכלמהם בצעובה פקאל להם מן אין גיתם קאלוא מן בלד כנעאן
נמתאר טעאמא 8 ⟨...⟩ 9 ולמא ד[׳]כר אלאחלאם אלד[׳]י ראהא להם קאל להם גואסיס
אנתם[BR] אנמא גיתם לתנט׳רו ח׳בר אלבלד 10 קאלוא לה יאסידי אנמא גאו עבידך
ימתארון טעאמא 11 ונחן כלנא בנו רגל ואחד ונחן ת[׳]קאת מא כאן קט עבידך גואסיס
12 קאל להם לא בל אנ[ת]/מא גיתם לתנט׳רוא ח׳בר אלבלד 13 קאלוא נחן עבידך
את[׳]נאעשר אח׳ בנו רגל ואחד פי בלד כנעאן ואצע׳רנא אליום ענד אבונא וואחד מפקוד
14 קאל להם יוסף הו מא קלתה לכם אנכם גואסיס 15 בהד[׳]ה תמתחנון וחיוה פרעון
אן ח׳רגתם מן האהנא אלא במגי אח׳וכם אלאצע׳ר אלי האהנא 16 אבעת[׳]ו מנכם ואחד
וישח׳צה ואנתם תחבסון חתי ימתחן כלאמכם הל אלחק מעכם ואלא פוחיוה פרעון אנכם
גואסיס וקאלו לא יטק אלע׳לאם יתרך אבאה פאן תרך אבאה מאת 17 פצ׳מהם אלי חפט׳
ת[׳]לת[׳]ה איאם 18 ת[׳]ם קאל להם פי אליום אלת[׳]אלת[׳] אצנעו ח[׳]לה תחיו בהא פאני
אתקי אללה פיכם | 19 אן כנתם ת[׳]קאת פואחד מנכם יחבס פי בית מחפט׳כם ואנתם 47
אמצ׳וא ודו מירה קות מנאזלכם 20 ואתוני באח׳יכם אלאצע׳ר חתי יתחקק כלאמכם ולא
תהלכוא וצנעוא כד[׳]אך 21 ת[׳]ם קאל בעצ׳הם לבעץ׳ את[׳]מנא פי אח׳ינא אד[׳] ראינא
נפסה פי שדה וצ׳רע אלינא ולם נקבלה לד[׳]לך נאלתנא הד[׳]ה אלשדאיד 22 פאגאבהם
אלנט׳ר קאילא אלם אקול לכם לא תח׳טון עלי אלע׳לאם ולם תקבלוא ואלאן פהוד[׳]א נחן
מטאלבון בדמה 23 והם לם יעלמון אן יוסף יפהם ד[׳]לך לאנה אוקף תרגמאנא בינהם 24
פאסתדאר ענהם ובכא ת[׳]ם רגע אליהם פח׳אטבהם ואח׳ד[׳] מן בינהם שמעון פחבסה
בחצ׳רתהם 25 ת[׳]ם אמר יוסף פמלית אועיתהם ברא ורדת פצ׳צ[׳]הם כל רגל פי גולקה
ואעטיוא זאדא ללטריק ולמא צנע בהם כד[׳]אך 26 חמלוא מירתהם עלי חמירהם וסארו
מן ת[׳]ם 27 ת[׳]ם פתח אחדהם גולקה ליטרח עלפא לחמארה פי אלמבית פראי פצ׳תה
ואד[׳]א בהא פי פא ועאיה 28 קאל לאח׳ותה קד רדת פצ׳תי והוד[׳]א הי פי ועאי פנפרת
קלובהם וזעג כל רגל מע אח׳יה קאילין מא ד[׳]א צנע אללה בנא 29 ת[׳]ם גאו אלי יעקוב
אביהם אלי בלד כנעאן פקצוא עליה גמיע מן נאלהם וקאלוא 30 ח׳אטבנא אלרגל סיד
אלבלד בצעובה ואתהמנא בגסאסה אלבלד | 31 פקלנא לה נחן ת[׳]קאת לם נכן קט גואסיס 47b
32 ונחן את[׳]נאעשר אח׳ בני אבונא אחדנא מפקוד ואלאח׳ר ענד אבינא אליום פי בלד

כנעאן 33 פקאל לנא בח'לה אעלם אנכם ת[']קאת דעוא ענדי ואחד מנכם ח'ד[']ו קות
מנאזלכם ואמצ'וא 34 ואתוני באח'יכם אלאצע'ר חתי אעלם אנכם ליס בגואסיס ואנכם
ת[']קאת ואעטיכם אח'אכם ואתגרוא פי אלבלד 35 פבינאהם יפרע'ון אועיתהם פאד[']א
בצרה פצ'ה כל רגל פי ועאיה פלמא ראו פצ'צ'הם ואביהם פזעוא 36 ת[']ם קאל להם
אביהם קד את[']כלתמוני יוסף מפקוד ושמעון מחבוס ובניאמין מטלוב עלי אגתמעת הד[']ה
כלהא 37 קאל לה אלנט'ר תת[']כל ולדאי אן לם אגבה אליך אעטיניה ואנה ארדה אליך 38
קאל לא ינחדר אבני מעכם לאן אח'אה קד מאת והו קד בקי וחדה פאן ואפתה מניה פי
אלטריק אלתי תמצ'ון פיהא אנזלתם שיבתי בחסרה אלי אלת[']רי

מג 1 ואלגו[ג]/ע שדיד פי אלבלד 2 ולמא פרע'וא מן אכל אלמירה אלתי אתו בהא מן מצר
קאל להם אבוהם ארגעוא אמתארוא לנא קליל מן אלטעאם 3 קאל לה שאכר אן אלרגל
נאשדנא וקאל לנא לא תרו וגהי אלא ואח'וכם מעכם 4 [ב]/פאן בעת[']ת באח'ינא מענא
אנחדרנא ואמתרנא לך טעאמא 5 פאן לם תבעת['] בה לם ננחדר לאן אלרגל קאל לנא
לא תרו וגהי אלא ואח'יכם מעכם | 6 קאל יסראיל ולם אסאתם אלי ואח'ברתם אלרגל 48
אן קד בקי לכם אח'א 7 קאלוא אנה סאל ענא וען מולדנא וקאל הל אבוכם באקי והל
בקי לכם אח' פאח[']ברנאה עלי סביל הד[']א אלכלאם הל עלמנא אנה סיקול אחדרוא
אח'אכם 8 קאל שאכר לאסראיל אביה אבעת['] באלע'לאם מעי ונקם ונמצ'י ונחיא ולא
נמות איצ'א נחן והם אנת ואטפאלנא 9 אנא אצ'מנה ומן ידי תתסלמה פאן לם אתי בה אליך
ואוקפה בין ידיך פאנא מח'טי לך טול אלזמאן 10 פלולא תרבת[']נא לכנא קד עדנא הד[']ה
אלכרה אלת[']אניה 11 קאל להם אסראיל אביהם אן כאן כד[']אך פאצנעוא ח'(!/ג)לה
ח'ד[']ו מן פאכהה אלבלד פי אועיתכם ואחדרוא הדיה ללרגל קליל תריאק וקליל עסיל
וח'רנוב ושאבלוט ובטמא ולוזא 12 וצ"פא מן אלפצ'ה ח'ד[']ו מעכם ואלפצ'ה אלמרדודה
פי פואה אועיתכם רדא מעכם לעלה כאן סהוא 13 וח'ד[']ו אח'אכם וקומו וארגעוא אלי
אלרגל 14 ואלטאיק אלכאפי יעטיכם רחמה בין ידיה חתי יטלק לכם אח'אכם אלאח'ר
מע בניאם ואנא אח'אף כמא את[']כלת את[']כל 15 ואח'ד[']וא אלקום הד[']ה אלהדיה
וצ'עפא מן אלפצ'ה אח'ד[']וה מעהם ובני[א]ם וקאמוא ואנחדרו [א]לי מצר ווקפו בין
ידי יוסף 16 פלמא רא״ם ובניאם מעהם קאל לחאגבה אדח'ל אלקום אלמנזל ואד[']בח
ד[']באיחא ואצלחה פאן אלקום יאכלון מעי פי אלט'הירה 17 פפעל אלרגל כמא קאל לה
יוסף | ואחצ[']ר אלרגל אלרגאל אלי בית יוסף 18 פח'אפוא אד['] אדח'לוא אלי בית יוסף וקאלוא בסבב 48b
אלפצ'ה אלד[']י רדת פי אועיתנא פי אלאבתדי נחן מסתחצ'רין ליתסבב עלינא ויתגנא
עלינא ויאח[']ד[']נא עבידה וחמירנא מלכה 19 פתקדמוא אל⟨י⟩ חאגב יוסף וכלמוה ענד
באב אלבית 20 וקאלוא יאסידי אנא אנחדרנא פי אלאבתדי לנמתאר טעאמא 21 פלמא

צרנא אלי אלמבית פתחנא אועיתנא פאד[׳]א בפצ׳ה כל רגל פי פא ועאיה פצ׳תנא בוזנהא
פרדנהא מענא 22 ופצ׳ה אח׳רי אחדרנא לנמתאר טעאמא ולם נעלם מן ציר פצ׳תנא פי
אועיתנא 23 פקאל סלאם לכם לא תח׳אפוא אלהכם ואלה אבאתכם רזקכם כנזא פי
אועיתכם ואמא פצ׳תכם פקד צארת אלי ת[׳]ם אח׳רג אליהם סמעאן 24 ת[׳]ם אדח׳ל
אלרגל אלקום אלי מנזל יוסף פאעטאהם מא פע׳סלוא ארגלהם וטרח קתא לחמירהם 25
והיו אלהדיה אלי אן יג(!/ו) יוסף פי אלט׳הירה לאנהם סמעו באנהם יאכלו טעאמא 26
פלמא גא יוסף אלי מנזלה אחצ׳רוא אליה אלהדיה אלתי מעהם אלי מנזלה וסגדו לה עלי
אלארץ׳ 27 פסאלהם ען סלאמתהם וקאל הל עאד אבוכם אלשיח׳ באקי והל הו סאלם 28
קאלוא עאד אבונא באקי והו סאלם וקאל מבארך אלרגל מן אללה ת[׳]ם ח׳רוא וסגדוא
29 פרפע עינה ונט׳ר בניאם אח׳אה אבן אמה | וקאל חקא הד[׳]א אח׳וכם אלאצע׳ר 49
אלד[׳]י קלתם לי פקאל אללה ירווף עליך יאבני 30 ת[׳]ם אסרע יוסף ממא האגת רחמתה
עלי אח׳יה פטלב אן יבכי פדח׳ל אלי אלח[׳]דר פבכא הנאך 31 ת[׳]ם ע׳סל וגהה וח׳רג
ותרפק וקאל קדמוא אלטעאם 32 פקדמוא לה וחדה ולהם וחודהם וללמצריין אלד[׳]ין
יאכלון מעה וחודהם לאנהם לא יסתגיזון אן יאכלון מע אלעבריין טעאמא 33 פגלסוא בין
ידיה אלבכר פי מרתבתה ואלצע׳יר פי מרתבתה פאבהת אלקום בעצ׳הם אלי בעץ׳ 34
וחמל זלאת מן בין ידיה אליהם וכאנת זלה בניאם אכבר מן זלאתהם ח[׳]מסה אצ׳עאף
ושרבו חתי סכרוא

מד 1 פאמר וכילה וקאל לה אמל אועיה אלקום טעאמא כמא יטיקון חמלה וציר פצ׳ה כל
רגל פי פואה אועיתהם 2 וגאמי גאם אלפצ׳ה צירה פי פא ועא אלאצע׳ר מע פצ׳ה מירתה
פצנע כמא קאל יוסף 3 פלמא אצ׳י אלצבח אטלק אלקום הם וחמירהם 4 פהם קד ח׳רגוא
מן אלקריה ולם יבעדוא אד[׳] קאל יוסף לוכילה קם פאכלבהם פאד[׳]א לחקתהם קל
להם לם כאפיתם שרא בדל ח[׳]יר 5 אליס הד[׳]א אלד[׳]י ישרב פיה מולאי והו פאנמא
אמתחנכם בה אסאתם פימא צנעתם 6 פלחקהם וכלמהם בד[׳]לך 7 פקאלוא לה לא יקול
סידי הד[׳]א אלכלאם | עבידך מעאד[׳]ון מן אן יצנעוא מת[׳]ל הד[׳]א אלאמר 8 הוד[׳]א 49b
פצ׳ה קד וגדנאהא פי פואה אועיתנא רדנאהא עליך מן בלד כנעאן פכיף נסרק מן בית
מולאך פצ׳ה או ד[׳]הבא 9 מן וגד מעה מן עבידך יקתל ואיצ׳א נכון לסידי עבידא 10 קאל
אלאן מא קלתם מן רדכם פהו כד[׳]אך ולכן מן וגד מעה כאן לי עבדא ואנתם תכונון
ברא 11 פאסרעוא וחטוא כל רגל ועאה ופתחה 12 פפתשהא בדא [-]אילא באלאכבר
ואנתהי באלאצע׳ר פוגד אלגאם פי ועא בניאם 13 פח׳זקוא ת[׳]יאבהם ושאל כל רגל עלי
חמארה ורגעוא אלי אלקריה 14 פדח[׳]ל מחמוד ואח׳ותה אלי בית יוסף והו עאדה ת[׳]ם
ווק[פ]/עוא בין ידיה עלי אלארץ׳ 15 קאל להם יוסף מא הד[׳]א אלפעל אלד[׳]י פעלתמוה

אמא עלמתם אנה ימתחן רגל מת[׳]לי 16 קאל מח(!/א.)מוד מא נקול לסידי ומא ד[׳]א
נתכלם וּמא נחתג ואללה קד אוקע עבידך בד[׳]נובהם הא נחן עבידא לסידי נחן ומן וגד
אלגאם מעה 17 קאל חאשאני מן אן אצנע הד[׳]א אלחכם אלרגל אלד[׳]י וגד אלגאם מעה
יכון לי עבדא ואנתם אצעדו בסלאם אלי אביכם 18 פתקדם אליה שאכר וקאל יאסידי
יתכלם עבדך כלאמא בחצ׳רה סידי ולא ישתד ע׳צ׳ב עלי עבדך פאנך מת[׳]ל פרעון 19
כאן סידנא סאל עבידה הל מוגוד לכם אב או אח׳ 20 פקלנא לה מוגוד לנא אבא שיח׳א
ואבן שי״וח׳ה צע׳ירא | ואח׳וה מפקוד וקד בקי הו וחדה מן אמה ואבוה יחבה 21 פקלת 50
לעבידך אחדרוה אלי אגעל עניאתי בה 22 וקלנא לסידי לא יטק אלע׳לאם אן יתרך אבאה
פאן הו תרכה מאת 23 פקלת לעבידך אן לם ינחדר אח׳יכם אלאצע׳ר מעכם לא תעאודוא
אן תרוא וגהי 24 פלמא צעדנא אלי עבדך אבינא פאח׳ברנאה בכלאם סידנא 25 ולמא
קאל אבונא ארגעו אמירוא לנא קלילא מן אלטעאם 26 קלנא לא נטק אן ננחדר אן כאן
אח׳ונא אלאצע׳ר מענא אנחדרנא לאנה לא נטיק אן נרי וגה אלרגל ואח׳ונא אלצע׳יר ליס
מענא 27 פקאל עבדך אבונא לנא אנתם תעלמון אן זוגתי אנמא ולדת לי אבנין 28 פח׳רג
אחדהמא מן ענדי פקלת יושך אנה קד אפתרס ולם ארה אלי אלאן 29 פאן אח׳ד[׳]תם
הד[׳]א איצ׳א מן ענדי וואפתה מניה אנזלתם שיבתי בחסרה אלי אלת[׳]רי 30 ואלאן אן
צרת אלי עבדך אבי ואלע[׳]לאם ליס הו מעי ונפסה מרתבטה בנפסה 31 פכמא יראי אנה
ליס מענא ימות ויכון עבידך קד אנזלוא שיבה אביהם עבדך בחסרה אלי אלת[׳]רי 32
ואעלם אן עבדך קד צ׳מן אלע׳לאם מן אביה קאילא אן לם את בה אליך כנת ח׳אטיא לך
טול אלזמאן 33 פליגלס אלאן מכאן אלע׳לאם עבדא לסידי ויצעד אלע׳לאם מע אח׳ותה
34 כיף אצעד אלי אבי ואלע׳לאם ליס הו מעי כלא אשאהד אלבלא אלד[׳]י ינאל אבי

מה 1 ולם יטק יוסף אן יתרפק לד[׳]לך מן כת[׳]רה אלוקוף בין ידיה | פנאדא אח׳רגוא כל רגל 50b
מן בין ידי ולם יקף אנסאן מעה חין תערף באח׳ותה 2 פרפע צותה בבכא חתי סמעוה
אלמצריון וכד[׳]לך אאל פרעון 3 ת[׳]ם קאל לאח[׳]ותה אנא יוסף הל [---] אבי באקי פלם
יטקוא אן יגיבוה ממא דהשוא בין ידיה 4 חתי קאל להם תקדמוא אלי פתקדמוא פקאל
אנא יוסף אח׳וכם אלד[׳]י בעתמוני אלי מצר 5 ואלאן לא ישק עליכם ולא ישתד אד[׳]
בעתמוני האהנא פאן אללה בעת[׳]ני בין ידיכם למעישה 6 וד[׳]לך אן הד[׳]ה סנתי גוע קד
מצ[׳]תא פי אלבלד ובקי ח[׳]מס סנין ליס פיהא חרת[׳] ולא חצאד 7 פבעת[׳]ני אללה בין
ידיכם לאציר לכם בקאא פי אלארץ[׳] ואחיי לכם פליתה עט׳ימה 8 ואלאן ל[י]ס אנתם
בעת׳תמוני הא[ה]נא אלא אללה פצירני אסתאד[׳]א לפרעון וסידא לגמיע אלה וסלטאנא
עלי גמיע בלד מצר 9 אסרעוא ואצעדוא אלי אבי וקולוא לה כד[׳]י קאל אבנך יוסף קד
צירני אללה סידא לגמיע אלמצריין אנחדר אלי לא תקף 10 תקים פי בלד אלסדר ותכון

קריבא מני אנת ובנוך וע׳נמך ובקרך וגמיע מאלך 11 אמוונך ת׳ם לאן קד בקי ח[׳]מס
סנין גועא כלא תפתקר אנת ואלך וגמיע מאלך 12 והוד[׳]א עיונכם נאט׳רה ועינא אח׳י
בניאם אן פאי יח׳אטבכם 13 פאח׳ברוא אבי בגמיע כראמתי במצר ובגמיע מא ראיתמוה
פאסרעוא ואחדרוה אלי האהנא | 14 ת[׳]ם אנכב עלי ענק בניאם אח׳יה פבכא ובניאם 51
איצ׳א בכא עלי ענקה 15 וקבל סאיר אח׳ותה ובכא ובעד ד[׳]לך כלמוה 16 וארתפע אלח׳בר
אלי א[<u>א</u>]ל פרעון וקיל לה קד גא אח׳וה יוסף פחסן ד[׳]לך ענד[<u>ד</u>]/<u>ה</u> וענד קואדה 17 פקאל
פרעון ליוסף קל לאח׳ותך אצנעו הד[׳]א אוסקוא דואבכם ואמצ׳ו ודוהא אלי בלד כנעאן
18 ואחמלו אבאכם ואאלכם וצ׳רוא אלי ׳אעטיכם ח׳יר בלד מצר ותאכלו אגוד מא פיה 19
ואנת מאמור אן תקול להם אצנעוא ח׳לה ח[׳]ד[׳]ו לכם מן בלד מצר עגלא לאטפאלכם
ונסאיכם ואחמלו אבאכם ותעאלוא 20 ועיונכם לא תשפק עלי אניתכם פאן ח׳יר גמיע
בלד מצר הו לכם 21 פצנעו כד[׳]אך בני אסראיל ואעטאהם עגלא ען אמר פרעון וזאדא
ללטריק 22 ואעטא כל רגל מנהם ח׳לעה ואעטא בניאם ת[׳]לת[׳]מאיה דרהם וח׳מס ח׳לע
23 ובעת[׳] אלי אביה בעשר חמיר מחמלה מן ח׳יר מצר ובעשר אתן מחמלה ברא וטעאמא
וע׳ד[׳]אא לאביה ללטריק 24 ת[׳]ם בעת[׳] באח׳ותה וקאל להם לא תתשע׳בוא פי אלטריק
25 פצעדוא מן מצר וגאו אלי בלד כנעאן אלי יעקו[ב] אביהם 26 פאח׳ברוה קאילין <u>אן</u>
יוסף באקי ואיצ׳א הו סלטאן עלי גמיע אהל בלד מצר פשכך קלבה לאנה לם ית[׳]ק בהם
27 חתי כלמוה בגמיע כלאם יוסף אלד[׳]י כלמהם בה וראי אלעגל אלד[׳]י בעת[׳] ליחמלה
פעאשת רוח יעקוב אביהם | 28 וקאל חסבי אן עאד יוסף אבני באקי אמץ׳ אראה קבל 51b
אן אמות

מו 1 פרחל אסראיל וגמיע מאלה ואתי ביר סבע וקרב קרבאנא לאלה אביה אסחק 2 פקאל
אללה ליסראיל פי ריא אלליל וקאל יאיעקוב יעקובL קאל לה אנא 3 פקאל אנה אלאהL אביך
לא תח׳ף מן אלחדור אלי מצר פאני אציר מנך ת[׳]ם אמה עט׳ימה 4 ואנא אנזל מעך
אלי מצר ואנא אצעדך הם צאעדL ויוסף <u>יגעל ידה</u> על‹י› עינאך 5 פקאם יעקוב מן ביר סבע
וחמלוה בנו אסראיל ואטפאלה ונסאה עלי אלעגל אלתי בעת[׳] בהא פרעון ליחמלה 6
ואח׳ד[׳]וא מאשיתהם וסרחהם אלד[׳]י מלכוה פי בלד כנעאן וגאו מצרא יעקוב וגמיע
נסלה מעה 7 ובנוה ובנו בניה ובנתה ובנאת בניה וסאיר נסלה גאבהם מעה מצרא 8
והד[׳]ה אסמא בני אסראיל אלדאח׳לין אלי מצר אלד[׳]י הו יעקוב ובנוה בכרה אלנט׳ר
9 ובנו אלנט׳ר אדריס ונואן וחצרון וכרים 10 ובנו סמעאן ע[׳]ריב[9] וימין ווחיד ומעד וצ׳הר

---

9 The addition of the diacritic sign is based on غرب "west," as it translates the Hebrew proper name ימואל, which includes ים "sea" and also "west." See § 8.3.

ושאוול בן אלכנעאניה 11 ובני לאוי טארד וגאמע ומסרה 12 ובני חאמד עאד ושין וסלימן
נאמי ומשרק ת[׳]ם מאת עאד ושין פי בלד כנעאן וכאן בני נאמי חצרון ואלמעאד 13
ובני מסתאגר גדמז וארגמאן רגע ומחפוט׳ 14 ובני אלפיאץ׳ סרד ואלון ויחיה 15 הולא
בנו לאה אלד[׳]י ולדת ליעקוב פי פדאן אראם וחכמה אבנתה כל נפס מן [----] בניה
ובנאתה ת[׳]לת[׳]ה ות[׳]לת[׳]ין [---] | 16 ובנו בשיר צ׳מיר וחגאג ושוני וע׳טאס אלמעד 52
ואלאסדי ואלרובילי 17 ובנו אלמוצוף כת[׳]יר וסאבי וסבא ובדיע וסיאלה אח׳תהם ובני
בדיע נאט׳ם ומלכיל 18 האולי בנו זלפה אלתי אעטאהא לאבאן ללאה אבנתה וגמיע מא
ולדת ליעקוב סתהעשר נפסא 19 בני ראחיל יוסף ובניאם 20 פולד ליוסף פי בלד מצר
מא ולדת לה אסנת אבנת פוטיפרע אמאם אסכנדריה נסא ופראת 21 ובני בניאם בליע
ות[׳]אבת ואשביל וגרא ונעמאן וח׳וי ורייס וקדאמה ווגיה ונזאל 22 האולי בנו ראחיל
אלד[׳]ין ולדו ליעקוב גמיעהם ארבעה עשר נפסא 23 ובנו אלחאכם וחיש 24 ובני מת[׳]ני
קסם אלטאיק ואלמצנף וצ׳יא וסאלם 25 האולי בנו בלהה אלתי אעטאהא לאבאן לראחיל
[א]בנתה גמיע מא ולדת ליעקוב סבע נפוס 26 גמיע אלנפוס אלגאיה מע יעקוב אלי מצר
מן צלבה סוי נסוה בניה סתה וסתין נפסא 27 ויוסף ואבנאה אלד[׳]אן ולדא לה במצר
נפסין כל אלנפוס אלדאח[ּ]לה מן אל יעקוב אלי מצר סבעין 28 ת[׳]ם בעת[׳] שאכר בין
ידיה אלי יוסף לישאהד וגהה עלי אלסדיר ת[׳]ם גאו אליה 29 פאסרג יוסף דאבתה וצעד
ילקא אסראיל אבאה אלי אלסדיר פלמא ט[׳]הר לה אנכב עלי ענקה ובכא עליה הויא
30 וקאל לה אמות אלאן בעד מא קד ראית וגהך באקי 31 ת[׳]ם קאל יוסף לאח׳ותה
ולסאיר אאלה ביתה אני אצעד אלי פרעון ואח׳ברה ואקול לה אח׳ותי ואל ביתי אלד[׳]ין
פי בלד כנעאן קד גאו אלי | 32 ואלקום רעא ע׳נם לאנהם כאנו ד[׳]ו מאשיה וע׳נמהם 52b
ובקרהם וגמיע מא להם קד אתו בה 33 פאד[׳]א דעא בכם פרעון וקאל מא צנעתכם 34
קולו כאן עבידך ד[׳]ו מאשיה מן צע׳רנא אלי אלאן וכד[׳]לך אבאונא לאגל אן תקימוא פי
בלד אלסדיר לאן אלמצריין יכרהון כל ראעי ע׳נם

מז 1 ת[׳]ם דח[׳]ל יוסף אלי פרעון ואח׳ברה וקאל אבי ואח׳ותי וע׳נמהם ובקרהם וגמיע מא
להם קד גאו מן בלד כנען והוד[׳]אהם פי בלד אלסדיר 2 ואח׳ד[׳] מן בעץ׳ אח׳ותה ח[׳]מסה
ואוקפהם בין ידי פרעון 3 פקאל להם פרעון מא צנעתכם קאלוא עבידך רעא ע׳נם נחן
ואבאונא 4 ת[׳]ם קאלוא אנמא גינא לנסכן פי אלבלד ממא ליס רעי לע[׳]נם עבידך ממא
קד אשתד אלגוע פי בלד כנעאן ועבידך יסלון אלמקאם פי בלד אלסדיר 5 וקאל פרעון
ליוסף אד[׳] אתאך אבאך ואח׳ותך 6 פהוד[׳]א בלד מצר בין ידיך אתרכהם פי אגודה
וד[׳]לך אן יקימו פי בלד אלסדיר ואן כנת תעלם אן פיהם ד[׳]ו חיל פתצירהם ריסא אלוכלא
עלי מאשיתי 7 ואחצ׳ר יוסף יעקוב אבאה איצ׳א ואוקפה בין ידי פרעון פסלם עליה 8

פקאל לה פרעון כם סנו עמר חיותך 9 קאל יעקוב סנו עמרי ת[׳]לת[׳]ון ומאיה סנה קלילה
רדיה כאנת ולם ילחק סני חיוה אבי חסב איאם סכנאהם 10 ת[׳]ם דעא לה וח׳רג מן בין
53 ידיה 11 ואסכן יוסף אבאה ואח׳ותה ואעטאהם חוזא פי בלד מצר | פי אגודה והו בלד
עין שמס כמא אמר פרעון 12 ומאן יוסף אבאה ואח׳ותה וסאיר אאל אביה טעאמא עלי
קדר אטפאלהם 13 וטעאם ליס פי גמיע אלבלד ממא קד אשתד אלגוע גדא וח׳ל אהל בלד
מצר ואהל בלד כנעאן מן אלגוע 14 וגמע יוסף פצ׳ה גמיע אהל בלד מצר ואהל פלסטין
באלמירה אלתי כאנוא ימתארוהא וחצלה[10] פי בית אלמאל 15 חתי פני אלורק מן בלד
מצר ובלד כנעאן ת[׳]ם גא גמיע אלמצריין אלי יוסף קאילין אעטינא טעאמא ולא נמות
חד[׳]אך אד[׳] פני אלורק 16 פקאל להם האתו מאשיתכם אביעכם בהא טעאמא אד[׳] פני
אלורק 17 פאתו במאשיתהם אליה ואעטאהם טעאמא באלח׳יל ומאשיה אלע׳נם ואלבקר
ובאלחמיר וגזאהם באלטעאם בסאיר מואשיהם הם תלך אלסנה 18 ולמא אנקצ׳ת תלך
אלסנה גאו אליה פי אלסנה אלת[׳]אניה וקאלוא לה לא נכתם סידנא אן אלורק קד פני
ומואשי אלבהאים ענד סידנא ולם יבק בין ידיה אלא אבדאננא וריאצ׳נא 19 פלא נמות
בחצ׳רתך נחן וריאצ׳נא אשתרינא וריאצ׳נא באלטעאם חתי נציר נחן וריאצ׳נא מלכה
לפרעון ואעטנא חבא נחיא ולא נמות ואלארץ׳ לא תח׳ל 20 פאשתרי יוסף ריאץ׳ אלמצריין
לפרעון לאנהם באעוא כל רגל צ׳יעתה ממא אשתד עליהם אלגוע פצארת אלריאץ׳ לפרעון
21 ונקל אלקום מן קראהם ליסתח׳דמהם מן טרף מצר אלי טרפהא 22 עדא אראצ׳י
53b אלאימה לם ישתרי לאנהא ואגבה להם מן פרעון | פיאכלון גראיאתהם אלתי ארזקהם
לד[׳]לך לם י[ת]/חתאגו אלי ביע אראצ׳יהם 23 וקאל יוסף ללקום הוד[׳]א קד שריתכם
אליום ואראצ׳יכם לפרעון הא לכם חבא ותבד[׳]רון אלארץ׳ 24 ויכון ענד אדראך אלע׳לה
אעטו אלח׳מס לפרעון ואלארבעה אלבאקיה תכון לכם לבד[׳]אר אלצחרא ומאכל לכל מן
פי מנאזלכם ולאטפאלכם 25 פקאלו קד אחייתנא אן וגדנא חט׳א ענד סידנא יצלנא עבידא
לפרעון 26 פגעלה יוסף רסמא אלי יומנא הד[׳]א עלי אראצ׳י אלמצריין לפרעון אלח׳מס
עדא אראצ׳י אימתהם פקט פאנהא לם תצר לפרעון 27 ולמא אקאם אסראיל פי בלד מצר
בלד אלסדיר חאזוה ואת[׳]מרוא וכת[׳]רו גדא 28 ת[׳]ם עאש יעקוב פי בלד מצר סבעה
עשר סנה פצאר גמלה סנו יעקוב גמיע עמרה סבעה וארבעין ומאיה סנה 29 פלמא דנת
ופאתה דעא באבנה יוסף וקאל לה אן וגדת חט׳א ענדך אום בידי אלי עהדי ואצנע מעי
אחסאנא ופצ׳לא לא תדפני במצר 30 צ׳געני מע אבאתי ואחמלני מן מצר ווסדני פי קברהם
פקאל אנא אצנע כמא תאמרני 31 פקאל אחלף לי פחלף לה פסגד אסראיל שכרא עלי
ראס אלסריר

10 Cf. وحمل ذلك الى in MS BL Add.11855.

מח 1 וכאן בעד הד[׳]ה אלאמור קיל ליוסף אן אבאך מריצ׳א פאח׳ד[׳] אבנאה מעה נשא
ופראת 2 ואח׳בר יעקוב וקיל לה הוד[׳]א יוסף אבנך גאי אליך פאשתד אסראיל ותרתב
עלי אלסריר 3 ת[׳]ם קאל יעקוב ליוסף אעלם אן אלטאיק אלכאפי תגלי לי פי לוזא פי
ארץ׳ כנעאן | ובארך פיי 4 קאילא אנא את[׳]מרך ואכת[׳]רך ואגעלך לגוק אמם ואעטי 54
הד[׳]ה אלארץ׳ לנסלך בעדך אקטאע מובד 5 ואלאן אבנאך אללד[׳]אן ולדא לך פי בלד
מצר אלי חין מגיי אליך המא לי יכונא פראת ונשא מת[׳]ל אלנט׳ר וסמעאן לי 6 ומא לעלה
אן יולדי[א] בעדהמא לך ינתסבאן ואלי אסמא אח׳ותהם יצ׳אפון פי נחלתהם 7 ואמא אנא
פפי מגיי מן פדאן עאל⟨י⟩ מאתת עלי ראחיל אמך פי בלד כנעאן פי אלטריק וקד בקי מיל
מן אלמסאפה אלי דח׳ול אפראת פדפנתהא הנאך פי טריק אפראת הי בית לחם 8 ולמא
ראי אסראיל בנו יוסף קאל מן האולי 9 קאל לה האולי אבני אללד[׳]אן רזקני אללה האהנא
קאל קדמהמא אלי אבארך פיהמא 10 וכאנת עינא אסראיל קד ת[׳]כלת[11] מן אלכבר לם
יטק אן ינט׳ר פקדמה[מ]א אליה וקבלהמא ועאנקהמא 11 קאל אסראיל ליוסף אעלם אן נט׳ר
וגהך לם אמל ואלאן פקד אוראני אללה איצ׳א נסלך 12 ת[׳]ם אח׳רגהמא מן ענד חגרה
וסגדא בין ידיה עלי אלארץ׳ 13 ת[׳]ם אח׳ד[׳] אפראים בימינה[BR] מן יסאר[BR] אסראיל
<ופראת בימינה< ⟨-----⟩[12] מן ימין[BR] אסראיל וקדמהמא אליה 14 פמד אסראיל ימינה
פגעלהא על⟨י⟩ ראס אפראים והו אלאצע׳ר ויסארה עלי ראס נסא אחכם ידאה כד[׳]לך עלי
נסא אלבכר 15 ובארך פי יוסף וקאל לה אללה אלד[׳]י סלך אבאתי פי טאעת[ה] אברהים
ואסחק הו אללה אלד[׳]י רעאני מד[׳] כנת אלי אלאן 16 במלך פכני מן כל שר הו יבארך
פי [ה]ד[׳]ין אלע׳לאמין ויסמיא באסמי ואסם אבאתי אברהים ואסחק וינמון כת[׳]רה פי
54b אלארץ׳ | 17 ולמא ראי יוסף אן אבאה קד געל ידה אלימני עלי ראס אפראים סאה ד[׳]לך
פאסנדהא ליזילהא ען ראס אפר[אי]ים אלי ראס נסא 18 וקל לה ליס כד[׳]לך יאאבה הד[׳]א
אלבכר ציר ימינך עלי ראסה 19 פאבא וקאל קד עלמת יאבני ואיצ׳א אעלמת אנה הד[׳]א
איצ׳א יכת[׳]ר ויכון מנה אמה ולאכן אעלם אן אח׳אה אלאצע׳ר יכת[׳]ר מנה ויכון נסלה
מלוא אלאמם 20 ולמא בארך פיהמא פי ד[׳]לך אליום קאל [בד] יתבארך בנו אסראיל
קאילין בעצ׳א לבעצ[׳]א יגעלך אללה כאפראים וכנסא וקדם אפראים ען נסא 21 ת[׳]ם
קאל אסראיל ליוסף אנא מאית ויכון אללה מעכם וירדכם אלי בלד אבאתכם 22 ואנא
קד אעטיתך בלאטא חט׳א זאידא עלי אח׳ותך אלתי אח׳ד[׳]תהא מן יד אלמריין בסיפי
וקוסי

11 = ת׳קלת, and probably reflects *tarqīq* “de-emphatization.” On this phenomenon see § 4.3 and § 5.2.

12 Possibly read ונסא ביסארה.

מט 1 ת[׳]ם דעא יעקוב בבניה [---] פקאל אגתמעו חתי אח׳ברכם מא יואפיכם פי אח׳ר
אלאיאם 2 אגתמעוא ואסתמעו יאבני יעקוב ואקבלו ד[׳]לך מן יסראיל אביכם 3 יאנט׳ר
בכרי אנת חילי ואול נילי מפצ׳ל אלרפעה מפצ׳ל אלעז 4 ואלאן קד אנת[׳]ע׳רת כאלמא
ולם תפצ׳ל אד[׳] צעדת אלי מצ[׳]גע אביך חיניד[׳] בד[׳]לת פראשי צאעדא 5 סמעאן
ועטאף אח׳ואן כמלא אלט׳לם פי קטעהם ואסאסהם אלעהד 6 פי ע׳צ׳בהמא לם תהוי
נפסי ופי תגוקהמא לם יעט׳ם וקארי לאן בע׳צ׳בהמא קתלא אלרגאל ופי רצ׳אהמא קלעוא
אלסור 7 ממדוח ע׳צ׳בהמא מא אשדה וחמיתהמא מא אצעבהא אקסמהמא פי אאל
יעקוב ואבת[׳]המא פי אאל יסראיל 8 ואנת יאשאכר ישכרוך אח׳ותך ידך פי ארקאב
אעדאך יטיעוך בני אבוך 9 תכון יאמחמוד כגרו אלאסד לאנך ח׳לצת אבני מן אלקתל
אלד[׳]י אד[׳]א ח׳ים ורבץ׳ כאסד וכלבוא מן ד[׳]א ית[׳]ירה | 10 לא יזול סבט מן יהודה
וראסם מן בין גנודה אלי אן יאתי <u>שילה ואליה</u> תגתמע אמם 11 ורוע׳אנה אלי גפנא
ובית אלמ<u>סוקה</u> קריתה[13] וללתלאף בנא תע׳מקה ע׳אסלא באלח׳מר לבאסה ובדם אלענב
כסותה 12 מעבר אלעינין מן אלח׳מר וא<u>ביץ[ׄ] אלאסנאן</u> מן אכל אלשחום 13 ואלפיץ׳
סאחל אלבחר יסכן ופי אלספן וטרף תח׳מה צידא 14 ומסתאגר דאבה אלע׳רבא[14] ראבץ׳
בין אללע׳את[15] 15 וינט׳ר אלהדאיה ללדין[16] מא אגודהא ואלארץ׳ מא אנעמהא פימד ענקה
ללת[׳]קל פיציר ללד[׳]מה ח׳אדמא 16 ואלחאכם יחכם לקומה כגמלה אחאד סבט אסראיל
17 יכון אלחאכם כאלת[׳]עבאן עלי אלטריק אלמטרון עלי אלסכה אללאסע עקב אלפרס
פיקע ראכבה אלי ורא 18 נקול רגות עונך יאאללה 19 ובשארה אי בשארה יבשר פהו
יגר אעקאבה 20 ואלמוצוף טעאמה סמין והו יפרק גראיה אלמלך 21 ומת[׳]ני ח[׳]ריטה[17]

---

13 Diff. This reading reflects a Samaritan interpretation of this word and is parallel to קרתה in the Aramaic column in MS London BL OR7562 (Tal, Samaritan Aramaic Targum I:212). It is also related to the parallel rendering of עִירֹה as "his town" instead of "his foal" in Onkelos קרתיה . Also note the criticism of the Karaite ʾAbū Yūsuf Yaʿqub al-Qirqisānī concerning this very translation of Onkelos (Polliack 1996:67, 1997:67–68). See § 6.3.

14 Diff. Possibly based on interpreting גָּרֶם "body" as גרים "strangers, converts." Cf. Tal & Florentin 2010:657, and see there the reference to a similar interpretation in *Genesis Rabba*. See also § 5.7 and § 6.3.

15 Diff. Possibly based on interpreting הַמִּשְׁפְּתָיִם as שפתים "languages." The meaning of this biblical word is possibly "sheepfolds". Saadyan versions interpret it as צפין/صَفَّيْن "two rows." See also § 5.7.

16 Diff. Possibly based on interpreting מְנֻחָה "rest, resting place" as מִנְחָה "tribute." This translation may also be related to Onkelos' rendering of this word as חולקא "portion, share." See § 5.7.

17 Diff. ח[׳]ריטה means "receptacle, pouch." Perhaps its use here is related to one of the Classical Arabic meanings of this word "… a thing … which is made for the letters of the

מבעות[׳]ה ירד אקואל אלחסני 22 ויוסף בן מת[׳]מר כע׳צן מת[׳]מר עלי עין מא לה ערוק
קד אמתאד עלי סור 23 עצוה וח׳אצמוה ותהדדוה אצחאב אלאקסאם 24 פת[׳]בת קוסה
פי צלאבה ופאזא אד[׳]רעה ידה מן טאעה גליל יעקוב מן ת[׳]ם רעא חגר אביך 25 אסל
מן טאיק אביך אן יעינך ומן אלכאפי אן יבארכך ברכאת אלסמאואת מן אלעלו ברכאת
אלע׳מור אלראבצ׳ה ספלא ברכאת אלת[׳]דאיא ואלבטון 26 וברכאת אבוך תנצ׳אף אלי
ברכאת אסלאפי חתי שהוה שואמח׳ אלעאלם יכון עלי ראס יוסף והאמתה נאסך אח׳ותה
27 בניאם כד[׳]יב יפתרס באלע׳דאה יהדם שאהדי[18] ובאלעשא יפרק אלסלב 28 האולי
גמיע ⟨אסבאט⟩ אסראיל את[׳]נאעשר והד[׳]א מא קאל להם אביהם ובארכהם כל אמר
חסב אסתחקאקה בארך עליהם 29 ואוצאהם וקאל להם אנא צאיר אלי קומי | אדפנוני מע 55b
אבאתי פי אלמע׳ארה אלתי פי צ׳יעה עפרון אלחתי 30 פי אלמע׳ארה אלתי פי אלצ׳יעה
אלמתצ׳א[ע]פה פי חצ׳רה ממרא פי בלד כנעאן אלצ׳יעה אלתי אשתראהא אברהים מן
עפרון אלחתי חוז קבר 31 הנאך דפן אברהים וסארה זוגתה ואסחק ורבקה זוגתה והנאך
דפנת לאה 32 שרי אלצ׳יעה ואלמע[׳]⟨א⟩רה אלתי פיהא מן בני חאת 33 ולמא פרע׳ יעקוב
מן וצאה בנוה גמע רגליה עלי אלסריר ותופי וצאר אלי קומה

נ 1 פאנכב יוסף עלי וגה אביה ובכא עליה וקבלה 2 ואמר עבידה אלמחנטין פחנטוא אסראיל
פחנטתה אלאטבא 3 אלי אן כמלת לה ארבעין יומא לאן כד[׳]אך כאנת תכמל איאם
אלמחנטין ובכא עליה אלמצריין סבעין יומא 4 חתי גאזת איאם בכאיה וח׳אטב יוסף אאל
פרעון קאילא אן וגדת חט׳א ענדכם כלמוא פרעון וקולוא לה 5 אן אבי כאן אחלפני ענד
ופאתה וקאל האנא מאית אדפני פי קברי אלד[׳]י קטעת לי פי בלד כנעאן ואלאן אצעד
אדפן אבי וארגע 6 פקאל אצעד ואדפן אבאך כמא אסתחלפך 7 ולמא צעד יוסף לידפן
אבאה צעדו מעה גמיע קואד פרעון ושיוח׳ אאלה וגמיע שיוח׳ בלד מצר 8 וגמיע אאל יוסף
אח׳ותה ואאל אביה עדא אטפאלהם וע׳נמהם ובקרהם תרכוהא פי בלד אלסדיר 9 וצעד
מעה אלח׳יל ואלפרסאן וכאן אלעסכר עט׳ימא גדא | 10 פלמא וצלו אלי אנדר אלעוסג 56
אלד[׳]י ח[׳]לף אלארדן נדבוה ת[׳]ם נדבא כת[׳]ירא ועט׳ימא גדא וצנע לאביה חזנא סבעה
איאם 11 ולמא ראי אהל בלד כנעאן ד[׳]לך אלחזן פי אנדר אלעוסג קאלוא הד[׳]א חזן

Sulṭán, and of prefects, or agents, to be sent therein" (Lane 1863–1893 I:723). Compare this use to one of the readings of the Samaritan Aramaic translation אגרה "letter" indicated in the apparatus of Tal, Samaritan Aramaic Targum I:213. The Peshitta's rendering of this word is ܐܝܙܓܕܐ "messenger, runner," as is the common Aramaic rendition of this word elsewhere (Maori 1995:134). See § 5.7.

18 Diff. Possibly based on interpreting עַד "foe" or "prey" as עֵד "witness." See § 5.7.

עט׳ים ללמצריין פלד[׳]לך סמי חזן אלמצרין אלד[׳]י פי עבר אלארדן 12 וצנע בה בנוה
גמיע מא אוצאהם 13 חמלוה אלי בלד כנעאן ודפנוה פי מע׳ארה אלצ׳יעה אלמצ׳אעפה
אלתי אשתראהא אברהים [אלחקל] מקברה מן עפרון אלחתי בחצ׳רה ממרי 14 ת[׳]ם רגע
יוסף אלי מצר הו ואח׳ותה וכל מן צעד מעה לידפן אבאה בעד מא קברו אביה 15 ולמא
ראי אח׳וה יוסף אן אבוהם קד מאת קאלו לא יחקד עלינא יוסף באן יכאפינא במת[׳]ל
גמיע מא אולינאה 16 ו[ת]ואמרו עלי יוסף קאילא אן אבאך אוצאנא קבל מותה קאילא
17 כד[׳]אך תקולון ליוסף אחתמל גרם אח׳ותך וח׳טאהם פאנהם קד אולוך שרא ואלאן
פאצפח ען גרם עביד אלה אביך פבכא יוסף חין כלמוה בד[׳]לך 18 ת׳ם גאו אח׳ותה וח׳רו
בין ידיה וקאלו נחן לך עביד 19 קאל להם יוסף לא תח׳אפו אני אח׳אף אללה 20 אנתם
חסבתם עלי שר ואללה אקלבה ח׳יר לכי יצנע כיומנא הד[׳]א ליבקי שעבא כבירא 21
ואלאן לא תח׳אפון אנא אקותכם ואטפאלכם ת[׳]ם סלאהם ומיל קלובהם 22 וסכן יוסף
פי מצר הו וא[א]ל אביה פעאש מאיה ועשר סנין 23 חתי ראי יוסף לפראת בנין ת[׳]ואלת[׳]
איצ׳א בנו ת׳אבת בן נשא ולדו פי איאמה 24 ת[׳]ם קאל יוסף לאח׳ותה אנא מאית | 56b
ואללה סיד[׳]כרכם ויצעדכם מן הד[׳]א אלבלד אלי אלבלד אלד[׳]י אקסם לאברהים ואסחק
ויעקוב 25 ואחלף יוסף אח[׳]ותה אל אסראיל קאילא אד[׳]א ד[׳]כרכם אללה אצעדוא
גת׳תי מעכם 26 ת[׳]ם מאת יוסף בן מאיה ועשר סנין וחנטוה וציר פי צנדוקא במצר

א 1 והד[׳]ה אסמא בני אסראיל אלדאח׳לין מע יעקוב רגל ואאלה דח׳לו 2 אלנט׳ר וסמעאן 57
ועטאף ושאכר 3 ומסתאגר ואלפיץ[׳] ובניאם 4 אלחאכם ומת[׳]ני ובשיר ואלמוצוף 5
וכאן גמלה אלנפוס אלח׳ארגה מן צלב יעקוב סבעין נפס מע יוסף אלד[׳]י כאן במצר
6 ת[׳]ם מאת יוסף וגמיע אח׳ותה וסאיר ד[׳]לך אלגיל 7 ובנו אסראיל את[׳]מרו וסעו
וכת[׳]רו ועט׳מו גדא [גדא] ואמתלי ד[׳]לך אלבלד מנהם 8 וקאם מלך גדיד עלי מצר
ממא לם ישאהד יוסף 9 פקאל לקומה הוד[׳]א קום בני יסרא⟨י⟩ל אכת[׳]ר ואעט׳ם מנא
10 תעאלוא נחתאל להם כלא יכת[׳]רון פיכון אד[׳]א ואפאנא חרבא אנצ׳אפו הם אלי
אעדאינא פיחארבונא ויהרבונא מן אלבלד 11 פצירו[א] עליהם [ראס]א מס[תח]ת[׳]ין
כילא[BR] יעד[׳]בוהם בת[׳]קלהם פבנוא קרי מח׳אזן לפרעון פי אלפיום ופי עין שמס 12
וכלמא עד[׳]בוהם כד[׳]אך יכת[׳]רון וינשרון חתי צ׳גרו מן קבל בני אסראיל 13 ואסתח׳דם
אלמצריון בנו אסראיל באלקמא 14 ואמרו חיותהם בח׳דמה צעבה באלטין ואללבן וסאיר
אעמאל אלצחרא גמיע ח׳דמתהם אלתי אסתח[׳]דמוהם באלקמא 15 וקאל מלך מצר
ללקאבלתאן[BR] אלעבראניאת אלתי אסם אחדתהמא שפרא ואלאח׳רי פועה 16 וקאל
להמא אד[׳]א קבלתן אלעבראניאת פאנט׳ר[ת]א ענד ד[׳]לך אלמנבר[BR] אן כאן אבנא
פאקתל[-]אה ואן כאן אבנה פאסתבק<נ>אנהא 17 פח׳אפתא אלקאבלתאן [מן] אללה ולם
יצנעא כמא קאל להמא מלך מצר פאסתבקיתא אלבנין 18 פדעי בהן מלך מצר וקאל
להן מא באלכן צנעתין הד[׳]א אלאמר ואסתבקיתן אלבנין 19 פקאלתא לפרעון | אן ליס 57b
סביל נסא אלמצריאת כסביל נסא אלעבראניאת בל הן בציראת פקבל אן תדח׳ל אליהן
אלקאבלה ילדן 20 פאחסן אללה אלי אלקואבל פכת[׳]רוא אלקום ועט׳מוא גדא 21 ול[מ]א
ח׳אף אלקואבל אללה צנע להן ד[׳]רארי [...] 22 ת[׳]ם אמר פרעון גמיע קומה קאילא כל
אבן יולד להם אטרחוה אלניל וכל אבנה אסתבקונהא

ב 1 ת[׳]ם מצ׳י רגל מן אל עטאף פתזוג באבנת עטאף 2 פחמלת וולדת אבנא פלמא ראתה
חסנא אח׳פתה ת[׳]לת[׳]ה אשהר 3 ולם תטק אן תח׳פה זיאדה פאח׳ד[׳]ת לה אמה
תאבותא מן ברדי וקירתהא באלקיר ואלזפת וצירתה פיהא וצירתהא פי אלדיס עלי שאטי
אלניל 4 ווקפת אח׳תה מן בעיד לתנט׳ר מא יצנע בה 5 פנזלת אבנת פרעון לתתע׳סל
פי אלניל וכאן גואריהא ימשין עלי שטה פראת אלתאבות פי וסט אלדיס פמדת ידהא
ואח׳ד[׳]תהא 6 ופתחתהא פראתה ואד[׳]אה צבי יבכי פשפקת עליה וקאלת אח׳ליק אן
הד[׳]א מן אולאד אלעבראנין 7 קאלת להא אח׳תה אמץ׳ אדעו לך באמראה תרצ׳ע מן

אלעבראניאת תרצ׳עה לך 8 קאלת להא אבנת פרעון אמצ׳י פמצ׳ת אלגאריה ודעת באם
אלצבי 9 קאלת להא אבנת פרעון הל לך אן תרצ׳עי הד[׳]א אלצבי ואנא אעטיך אגרתך
פאח׳ד[׳]ת אלמראה אלצבי וארצ׳עתה 10 ולמא כבר גאאת בה אלי בנת פרעון וצאר
להא כאבן וסמתה מוסי קאלת לאני נשלתה מן אלמא 11 וכאן פי תלך אלאיאם אן מוסי
כבר וח׳רג אלי אח׳ותה ונט׳ר פי ת[׳]קלהם פאד[׳]א ברגל מצרי יצ׳רב רגלא עבראניא
מן אח׳ותה | 12 פאלתפת ימנה ויסר[-]ה פראי אנה ליס אנסאן [--] פצ׳רב אלמצרי 58
פמאת ודפנה פי אלרמל 13 ת[׳]ם ח׳רג פי אליום אלת[׳]אני ואד[׳]א ברגלין עבראניין
יתשאגראן פקאל ללט׳אלם לם תצ׳רב צאחבך 14 קאל מן צירך רגלא ריסא וחאכמא
עלינא אתריד אן תקתלני כמא קתלת אלמצרי פפזע מוסי וקאל ארי קד ערף אלח׳בר
15 פלמא סמע פרעון בהד[׳]א אלח׳בר טלב אן יקתל מוסי והרב מן בין ידיה וצאר אלי
מדין וגלס עלי ביר מא 16 וכאן לאמאם מדין סבע בנאת פגין ודלין ומלין אלחיאץ׳ ליסקין
ע׳נם אביהן 17 פלמא גאו אלרעאה יטרדוהן קאם מוסי פאע׳את[׳]הן וסקי ע׳נמהן 18
פלמא אקבלן אלי שעיב אביהן קאל מא באלכן אסרעתן באלמגי אליום 19 קלן פאן רגלא
מצריא ח׳לצנא מן יד אלרעאה ואיצ׳א דלא לנא מא וסקינא אלע׳נם 20 קאל להן ואין
הו לם תרכתן אלרגל אדעוה יאכל טעאמא 21 ולמא אמען מוסי פי אלמקאם ענד אלרגל
זוגה באלנאהצ׳ה אבנתה 22 פולדת לה אבנא ואסמאה טריד לאנה קאל צרת ע׳ריב
פי בלד ע[׳]רבה 23 וכאן איצ׳א פי תלך אלאיאם אלטײלה אן מלך מצר מאת פשהק
בנו אסראיל מ[ן] ח׳דמתהם וצרח׳וא פצעדת מע׳ות[׳]תהם אלי אללה מן אלח[׳]דמה 24
פסמע אללה שהיקהם וד[׳]כר עהדה מע אברהים ואסחק ויעקוב 25 ונט׳ר אללה בנו
אסראיל ורחמהם

ג 1 וכאן מ[ו]סי ירעי ע׳נם אלמפצ׳ל חמוה אמאם מדין פסאקהא אלי טריק אלבריה חתי גא
אלי גבל אללה אלי אלתגריד 2 פתגלי לה מלך אללה בצ[׳]רים נאר מן וסט אלעליק | 58b
פנט׳ר ואד[׳]א אלעליק משתעל באלנאר והו ליס יחתרק 3 פקאל מוסי אמיל ואנט׳ר
הד[׳]א אלמנט׳ר אלעגיב מא באל אלעליק לא יחתרק 4 פעלם אללה אנה קד מאל
לינט׳רה פנאדאה אללה מן וסט אלעליק פקאל יאמוסי יאמוסי פקאל לביך 5 פקאל
לא תתקדם אלי האהנא אנזע נעלך ען רגלך פאן אלמוצ[׳]ע אלד[׳]י אנת ואקף עליה
מקדס הו 6 ת[׳]ם קאל אנא אלאה אבאתך אברהים ואסחק ויעקוב פסתר מוסי וגהה
אד[׳] ח׳אף אן ינט׳ר אלי נור אללה 7 וקאל אללה נט׳רת אלי צ׳עף קומי אלד[׳]ין במצר
וסמעת צראח׳הם מן קבל מתקדמיה ועלמת מוד[ ]יה 8 פתגלית לאח[׳]לצהם מן יד
אלמצרין ואצעדהם מן ד[׳]לך אלבלד אלי בלד ואסע בלד יפיץ׳ אללבן ואלעסל אלי
מוצ׳ע אלכנעאנין ׳אלחתיין ואלאמורין ואלפרזין ואלטארדין ואלחויין ואליבוסין 9 ואלאן

הוד[׳]א צראח׳ בני יסראיל קד וצל אלי וראית אלצ׳ע׳ט אלד[׳]י אלמצריון צ׳אע׳טוהם
10 פתעאל אלאן אבעת[׳] בך אלי פרעון ותח׳רג קומי בני אסראיל מן בלד מצר 11
קאל מוסי ללה מן אנא חתי אמץ׳ אלי פרעון ואח׳רג בני אסראיל מן מצר 12 קאל
אני אכון מעך והד[׳]ה איה לך אני בעת׳ת בך ואד[׳]א אח׳רגת אלקום מן מצר תעבדוא
אללה עלי הד[׳]א אלגבל 13 קאל מוסי ללה הא אנא צאיר אלי בני יסראיל פאקול
להם אלה אבאתכם בעת[׳]ני אליכם פאן קאלוא מא אסמה מא אקול להם 14 קאל
אללה למוסי אלאזלי אלד[׳]י לא יזול | וקאל האכד[׳]י תקול לבני אסראיל אלאזלי בעת[׳]ני 59
אליכם 15 וקאל לה איצ׳א כד[׳]י קל לבני אסראיל אללה אלה אבאתכם אלה אברהים
ואסחק ויעקוב בעת[׳]ני אליכם הד[׳]א אסמי אלי אלדהר והד[׳]א ד[׳]כרי גיל ואגיאל 16
אמץ׳ ואגמע שיוח׳ בני אסראיל וקל להם אללה [אלאה] אבאתכם תגלי לי אלה אברהים
ואסחק ויעקוב קאילא קד ד[׳]כרתכם ומא צנע בכם במצר 17 פקלת אצעדכם מן עד[׳]אב
אלמצריין אלי בלד אלכנעאנין ואלחתין ואלאמורין ואלפרזין ואלטארדין ואלחוין ואליבוסין
אלי בלד יפיץ׳ אללבן ואלעסל 18 פאד[׳]א קבלו מנך ותדח׳ל אנת וחכמא אסראיל אלי
מלך מצר וקולוא לה אללה אלה אלעבריין תסמא עלינא ונסיר אלאן מסיר ת[׳]לת[׳]ה
איאם פי אלבריה ונד[׳]בח ללה רבנא 19 ואנא אעלם אן מלך מצר לא ידעכם תמצ׳ון
אלא ביד שדידה 20 ואמד בידי ואצ׳רב אלמצריין בגמיע אעגובאתי אלתי אצנעהא פימא
בינהם ובעד ד[׳]לך יטלקכם 21 ואעטי אלקום חט׳א ענד אלמצרין פאד[׳]א מצ׳יתם לא
תמצ׳ון פראע׳א 22 בל יסתעיר [אל]רגל מן צאחבה ואלמרה מן ענד צאחבתהא מסאכנתהא
וגארתהא אניה פצ׳ה ואניה ד[׳]הב ות[׳]יאבא תצירונהא עלי בניכם ובנאתכם ותפקרון
אלמצריין

ד 1 פאגאב מוסי וקאל לעלהם לא יאמנו בי ולא יקבלון מני יקולון לם יתגלי אללה אליך
2 פקאל לה אללה מא ד[׳]א בידך קאל עצא 3 קאל אטרחה עלי אלארץ׳ פטרחהא | 59b
פצארת ת[׳]עבאנא והרב [מוסי] מן בין ידיה 4 ת[׳]ם קאל אללה למוסי מד ידך ואמסך בעקבה
פלמא מד ידה ואמסכה צאר עצא פי ידה 5 קאל לכי יומנון בך אד[׳] קד תגלי לך אללה
אלה אבאיכם אלאה אברהים ואלאה אסחק ואלאה יעקב 6 וקאל אללה לה איצ׳א אדח׳ל
ידך אלי כמך ואדח[׳]להא ת[׳]ם אח׳רגהא ואד[׳]א בהא ביצ׳א כאלת[׳]לג 7 קאל ארדד
ידך אלי כמך פרדהא ת[׳]ם אח׳רגהא פאד[׳]א קד עאד[ת] כסאיר בשרה 8 קאל פאן
לם יומנון בך ולם יקבלון אלאיה אלאולי פיומנו באלת[׳]אניה 9 ואן לם יומנו בהאתין
אלאיתין ולם יקבלוא מנך פח׳ד[׳] מן אלניל ואסכבה עלי אליבס [ויכון אלמא אלד[ֹ]י תאח[ֹ]ד[ֹ]]
מן אלח[ֹ]ליג פיציר דמא פי אליבס 10 קאל מוסי לרבה יארבי ליס אנא ד[׳]ו נטק מן
אמס ומא קבל ולא מן [חיי] ח׳אטבת עבדך אני ת[׳]קיל אלפם ואללסאן גמיעא 11 קאל

אללה לה מן ח[׳]ל[-]ק אלנטק ללאנסאן או מן יח׳לק אלאח׳רץ[1] או אלאטרוש או
אלבציר או אלאעמי אליס אנא אללה 12 ואמץ׳ אלאן פאני אכון מע קולך ואדלך עלי
מא ד[׳]א תתכלם בה 13 קאל יארבי אבעת[׳] מן אנת באעת[׳]ה 14 פאשתד וגד אללה
עלי מוסי וקאל אאליס הרון אח׳יך אלעטאפי אנא אעלם אנה מתכלם והוד[׳]א הו איצ׳א
יח׳רג יתלקאך פינט׳ר אליך ויסר פי קלבה 15 וכלמה וציר הד[׳]א אלכלאם פי פיה פאני
אכון מע קולך וקולה ואדלכמא עלי מא ד[׳]א תצנעאן 16 פיכלם הו לך אלקום ויכון
לך תרגמאנא ואנת תכון לה אסתאד[׳]א | 17 והד[׳]ה אלעצא תאח׳ד[׳] מעך לתצנע בה 60
אלאיאת 18 פמצ׳י מוסי ורגע אלי אלמפצ׳ל חמוה וקאל אמץ׳ ארגע אלי אח׳ותי אלד[׳]ין
במצר ואנט׳ר הל עאדהם באקיין פקאל יתרו למוסי אמץ[ֹ] באלסלאם 19 ת[׳]ם קאל
אללה למוסי וקת כאן במדין אמץ׳ ארגע אלי מצר אן קד מאת גמיע אלקום אלטאלבין
נפסך 20 פאח׳ד[׳] מוסי זוגתה וולדיה וארכבהמא עלי אלחמיר [...] ורגע הו אלי בלד מצר
ואח[׳]ד[׳] מוסי אלעצא אלד[׳]י אמרה אללה בהא בידה 21 ת[׳]ם קאל אללה לה פי מצ׳יך
לתרגע אלי מצר אנט׳ר אי גמיע אלבראהין אלד[׳]י צירתהא פי ידך אצנעהא בין ידי
פרעון ואנא אשדד קלבה ולא יטלק אלקום 22 פקל לה כד[׳]י קאל אללה אבני בכרי
אסראיל 23 פקלת לך אטלק אבני יעבדני פאן אבית אן תטלקה האנא קאתל אבנך
בכרך 24 פלמא כאן פי אלטריק פי אלמבית פאגאה [...] מלך אללה פטלב האגתה 25
פאח׳ד[׳]ת אלנאהצ׳ה צאיקה פקטעת [ק]ל[פ]ה/רד[ֹ]׳ל[-]ה [א]בנהא/תבניהא וקדמת
אלי רגליה וקאלת אן עריס אלח׳טר אנת לי 26 פתח׳לא ענהא חיניד[] קאלת עריס ח[]
טיר חתי אלקטע 27 ת[׳]ם קאל אללה להרון אמץ׳ תלק מוסי פי אלבר פמצ׳י פואפאה פי
גבל אללה פקבלה 28 ואח׳בר מוסי [-]הרון בגמיע כלאם אללה אלד[׳]י בעת[׳] בה וגמיע
אלאיאת אלתי אמרה בהא 29 פמצ׳י מוסי והרון וגמעא שיוח׳ בני אסראיל 30 וכלמהם
הרון בגמיע אלכלאם אלד[׳]י כלם אללה מוסי וצנע אלמעגזאת בחצ׳רה אלקום 31 ואמן
אלקום אד[׳] סמעוא אן אללה קד ד[׳]כר בני אסראיל ונט׳ר צ׳עפהם וח׳רוא וסגדו

ה 1 ובעד ד[׳]לך דח׳לא מוסי והרון אלי פרעון וקאלא לה האכד[׳]י קאל אללה אלה אסראיל 60b
אטלק קומי יחגוא לי פי אלבר 2 קאל פרעון מן אללה חתי אקבל מנה ואטלק בני אסראיל
לא אערף אללה ולא אטלק בני אסראיל איצ׳א 3 קאלא אלה אלעבראנין ואפאנא אמרה
נמצ׳י מסאפה ת[׳]לת[׳]ה איאם פי אלבר ונד[׳]בח ללה רבנא כלא יפאגינא בובא או בסיף 4

1 = اخرس. The form اخرص, due to *tafḥīm* “emphatization,” is attested in this verse in MS Sinai Arabic 2 as well. Cf. the shift in the same word from ס to צ in Lev 19:14 and from ס to ש in Lev 21:18. On this phenomenon see also § 4.3 and § 5.2.

קאל להמא מלך מצר לם יאמוסי והרון תפרקאן אלקום ען אעמאלהם אמצ׳ו אלי ת[׳]קלכם
5 ת[׳]ם קאל מן כת[׳]רה אהל אלבלד חתי תעטלונהם מן ת[׳]קלהם 6 ואמר פרעון פי ד[׳]לך
אליו[ם] מתקדמי אלקום וערפאה(!/ו)ם קאילא 7 לא תעודוא אן תעטוא אלקום תבנא
לילבנון אללבן מת[׳]ל אמס ומא קבלה בל הם ימצ׳ון ויקמשון להם תבנא 8 וצ׳ראיב אללבן
אלד[׳]י כאנוא יצנעונהא אמס ומא קבלה צירונהא עליהם לא תנקצונהם מנהא לאנהם
כאנוא מרפהין ולד[׳]לך הם יצרח׳ון ויקולון נמצ[׳]י ונד[׳]בח לרבנא 9 ית[׳]קל אלעמל
על⟨י⟩ אלקום פישתע׳לוא בה ולא ישתע׳לו באמור באטלה 10 ת[׳]ם ח׳רג מתקדמי אלקום
וערפאוהם וקאל להם כד[׳]י קאל פרעון ליס אעטיכם תבנא 11 אנתם אמצ׳ו ח׳ד[׳]וא לכם
תבנא מן חית[׳] תג׳דון ואעלמוא אנה ליס ינקץ מן עמלכם שיא 12 פתבדד אלקום פי גמיע
בלד מצר ליקמשו קשא ללתבן 13 ואלמתקדמין מלחון קאילון כמלוא עמלכם אמר יום
ביום כמא כאן פי וקת אעטא אלתבן 14 פצ׳רב ערפא בני אסראיל אלד[׳]י ולוהם עליהם
מתקדמי פרעון קא׳לין | לם לא תתמוא צ׳ריבתכם אן תלבנון מת[׳]ל אמס ומא קבלה[והם BR] 61
אמס ואליום 15 ת[׳]ם דח׳לו ערפא בני אסראיל מסתע׳ית׳ין אלי פרעון קאילין לם תצנע
בעבידך הד[׳]א אלאמר 16 תבנא לם תעטונא ותקולו לנא אעמלוא לבן ואעלם אן עבידך
קד אנצ׳רו לאן אלח׳טא מן גהתך 17 פקאל להם אנתם מרפהין לד[׳]אך תקולון נמצ׳י ונקרב
ללה קרבאנא 18 ואלאן פאמצ׳ו ואעמלו ולא יעטיכם אחד תבנא וצ׳ריבה אללבן תופון 19
פנאט׳ר[והם] ערפא בני אסראיל ב[אל]קביח וקאלו לא תנקצו מן עמל לבנכם אמר יום ביום
20 פפאגוא מוסי והרון ואקפין ללקאיהם ענד ח׳רוגהם מן ענד פרעון 21 וקאלוא להמא
ינט[׳]ר אללה ויחכם עליכמא כמא אפסדתמא חאלנא ענד פרעון וענד קואדה לגעל סיפא
פי ידהם לקתלונא 22 פרגע מוסי אלי אללה וקאל יארב לם אבלית האולי אלקום ולם ד[׳]א
בעת[׳]ת בי 23 ומן חין דח׳לת אלי פרעון פח׳אטבתה באסמך אסי אליהם ולם יח׳לצהם מן
ד[׳]לך

ז 1 קאל אללה למוסי אלאן תנט׳ר מא אצנע בפרעון אנה סיטלקהם ביד שדידה ויטרדהם
מן בלדה ביד שדידה 2 ת[׳]ם כלם אללה מוסי וקאל לה אנא אללה 3 אלד[׳]י תגלית
לאברהים ואסחק ויעקוב באלטאיק אלכאפי ואסמי אללה פקט לם אערפהם 4 ואיצ׳א
ת[׳]בת עהדי מעהם לאעט[י]הם בלד כנעאן בלד סכנאהם אלד[׳]י סכנוה 5 ואיצ׳א קד
סמעת שהק בני אסראיל ממא אלמצריון יסתח׳דמונהם | פד[׳]כרת עהדי 6 לד[׳]לך קל 61b
לבני אסראיל אנא אללה לאח׳רגנכם מן ת[׳]קל אלמצריון ואח׳לצכם מן ח׳דמתהם ואפככם
בד[׳]ראע ממדודה ואחכאם עט׳ימה 7 ואתח׳ד[׳]כם לי אמה ואכון לכם אלה ותעלמון
אני אללה אלהכם אלמח׳רגכם מן ת[׳]קל אלמצריון 8 ואדח׳לכם אלבלד אלד[׳]י אקסמת
באמרי אן אעטיה לאברהים ואסחק ויעקוב ואעטיה לכם חוזא אנא אללה אפי בד[׳]לך

9 וכלם מוסי בד[י]לך בני אסראיל ולם יקבלוא מנה מן צ׳יק ארואחהם ומן ח׳דמתהם
אלצעבה 9א (Exod 14:12) פקאלוא למוסי דענא נח׳דם אלמצריון פאן ח׳דמתנא להם
אצלח לנא מן אלמות פי אלבר 10 וח׳אטב אללה מוסי קאילא 11 אדח׳ל ח׳אטב פרעון
מלך מצר פי אן יטלק בני אסראיל מן בלדה 12 וח[ֹ]אטב מוסי פי חצ[ֹ]רה אללה קולא הוד[י]א
בני אסראיל לם יקבלוא מני פכיף יסמע מני פרעון ואנא אלת׳ע׳ אלפם 13 וח׳אטב אללה
מוסי והרון ואוצאהמא בסבב בני אסראיל ופרעון מלך מצר אן יח׳רגא בנו אסראיל מן
בלד מצר 14 והאולי רוסא ביות אבאתהם בנו אלנט׳ר בכר אסראיל אדריס וסקיט וחצאר
וכרמי האולי עשאיר אלנצ׳(<ט׳)ר 15 ובני סמעאן בחאר אלטאיק וטאלע וויחד ומהיא
וצ׳יא וסיאל בן אלכנעאניה האולי עשאיר סמעאן 16 והאולי אסמא בנו עטאף לנסבהם
טארד וגאמע ומרה וסנו חיוה עטאף סבעה ות[י]לת[י]ין ומאיה סנה 17 ובנו טארד ביצ׳אן
וסאמע לעשאירהם | 18 ובנו קהת עמראן וצ׳יא וחבר ואלמעתז באללה וסנו חיוה גאמע 62
ת[י]לת[י] ות[י]לת[י]ין ומאיה סנה 19 ובנו מרה מאלי ומע׳ית׳ הד[י]ה עשאיר אלעטאפין עלי
תאלידהם 20 פאתח׳ד[י] עמראן כרימה עמתה לה לזוגה וולדת לה הרון ומוסי ומרים
אח׳תהמא וכאן סנו חיותה סת ות[י]לת[י]ין ומאיה סנה 21 ובני ט׳הר קארון וקאלב וד[י]כראן
22 ובני אלמעתז באללה אלמע׳ית׳ באללה צ׳מיראן וסתראן 23 ותזוג הרון באלישבע
אבנת אלמשרף אח׳ת אלממתחן לה זוגה פולדת לה שריף ובהי ואלמנצור ואלמפצ׳ל
24 ובני קארון מניה ואלע׳איר באללה ואביסף הד[י]ה עשאיר אלקארונין 25 ואלמנצור
בן הרון אתח׳ד[י] אמראה מן בנאת פוטיל לה לזוגה פולדת לה פנחאס האולי רווסא
אבא אלעטאפין לעשאירהם 26 המא הרון ומוסי אללד[י]אן קאל אללה להמא אח׳רגא
בנו אסראיל מן בלד מצר עלי גיושהם 27 והמא אלמח׳אטבאן פרעון מלך מצר ליח׳רגא
בנו אסראיל מן בלד מצר המא מוסי והרון 28 ולמא כאן יום ח׳אטב אללה מוסי פי בלד
מצר 29 וח׳אטב אללה מוסי קאילא אנא אללה ח׳אטב[BR] פרעון מלך מצר [ב]מא אמרך בה
30 וקאל מוסי בין ידיה הוד[י]א אנא אלת׳ע׳ אלפם פכיף יסמע מני פרעון

ז 1 פקאל אללה למוסי אנט׳ר קד געלתך אסתאד[י]א פי אמר פרעון והרון אח׳וך יכון
תרגמאנך 2 אנת תכלמה בגמיע מא אמרך בה והו יכלם פרעון ליטלק בנו אסראיל מן
בלדה 3 ואנא אצעב קלב פרעון ואכת[י]ר איאתי ובראהיני פי בלד מצר 4 ולא יקבל מנכם
פרעון | ואבסט ידי פי מצר ואח׳רג גיוש קומי בני אסראיל מן בלד מצר באחכאם עט׳ימה 62b
5 ויעלם אלמצריון אני אללה אד[י]א מדדת ידי עלי אלמצריון ואח׳רגת קומי[L] בני אסראיל
מן בינהם 6 וצנע מוסי והרון כמא אמרהמא אללה 7 וכאן מוסי בן ת[י]מנין סנה והרון
בן ת[י]לת[י] ות[י]מנין סנה חין כלמא פרעון 8 וח׳אטב אללה מוסי והרון קאילא 9 אד[י]א
כלמכ[מ]א פרעון קאילא אעטוני ברהאנא או איה פקל להרון ח׳ד[י] עצאך ואטרחהא בין

ידי פרעון תציר ת[ני]נא/ת[◌̇]עבאנא 10 פדח׳ל מוסי והרון אלי פרעון וצנעא כד[׳]אך כמא
אמר אללה פטרח הרון עצאה בין ידי פרעון וקואדה וצארת ת[ני]נא/ת[◌̇]עבאנא 11 ת[׳]ם
דעי פרעון באלחכמא ואלסחרה פצנע כד[׳]אך עלמא מצר בסחרהם 12 פטרח כל רגל
עצאה פצארת ת[◌̇]עאבין ת[׳]ם אבתלעת עצא הרון עציהם 13 פאשתד קלב פרעון ולם
יקבל מנהמא כמא קאל אללה 14 וח[׳]אטב אללה מוסי קד ת[׳]קל קלב פרעון ואבא
אן יטלק אלקום 15 אמץ׳ אליה באלע׳דאה הוד[׳]אה ח׳ארג אלי אלמא פקף תלקאה
עלי שאטי אלניל ואלעצא אלד[׳]י אנקלב[BR]ת חיה ח׳ד[׳]הא בידך 16 וקל לה אל̇לה אלה
אלעבראנין בעת[׳] בי אליך קאילא אטלק קומי יעבדני פי אלבר והוד[׳]אך לם תקבל אלי
אלאן 17 כד[׳]י קאל אללה בהד[׳]ה אלח׳לה תעלם אני אללה אלמעאקב האנא צ׳ארב
באלעצא אלתי בידי אלמא אלד[׳]י פי אלניל וינקלב דמא 18 ואלסמך אלד[׳]י פי אלניל
ימות פינתן אלניל ויתעב[BR] אלמצריון אן ישרבו מן מא אלניל 18א (Exod 7:16) ת[׳]ם מצ׳י
63 מוסי והרון אלי פרעון וקאלא לה | אללה אלה אלעבריין בעת[׳]נא אליך קאילא אטלק
קומי יעבדוני פי אלבר והוד[׳]אך לם תקבל אלי אלאן 18ב (Exod 7:17) כד[׳]י קאל אללה
בהד[׳]ה אלח׳לה תעלם אני אללה אלמעאקב האנא צ׳ארב באלעצי אלתי פי ידי אלמא
אלד[׳]י פי אלניל פינקלב דמא 18ג (Exod 7:18) ואלסמך אלד[׳]י פי אלניל ימות פינתן
אלניל פיעגז אלמצריון אן ישרבוא מא מן אלניל 19 וקאל אללה למוסי קל להרון ח׳ד[׳]
עצאך ומד ידך עלי מיאה אלמצריון ואנהארהם ואגאמהם וסאיר מגמע אמיאההם פיציר
דמא ויכון דם פי גמיע בלד מצר פי אלח׳שב ואלחגארה 20 פצנעא כד[׳]אך מוסי והרון
כמא אמר אללה ורפע אלעצא וצ׳רב אלמא אלד[׳]י פי אלניל בחצ׳רה פרעון ובחצ׳רה
קואדה פאנקלב גמיע אלמא אלד[׳]י פי אלניל דמא 21 ואלסמך אלד[׳]י פיה מאת ונתן
אלניל פעגזוא אלמצריון אן ישרבוא מא מן אלניל וצאר אלדם פי גמיע בלד מצר 22
וצנע כד[׳]אך עלמא מצר בנואמיסהם פאשתד קלב פרעון ולם יקבל מנהמא כמא קאל
אללה 23 ת[׳]ם ולא ודח׳ל אלי מנזלה ולם יגעל באלה אלי הד׳ה איצ׳א 24 ואחתפר גמיע
אלמצרין חואלי אלניל אבארא ישרבו מנהא אד[׳] לם יטקו אן ישרבו מן מא אלניל 25
ולמא כמלת סבעה איאם בעד מא צ׳רב אללה אלניל 26 ת[׳]ם קאל אללה למוסי אדח׳ל
אלי פרעון וקל לה האכד[׳]י קאל אללה אטלק קומי יעבדוני 27 פאנך אן אבית אן תטלקהם
האנא צאדם גמיע תח׳מך באלצ׳פאדע 28 ויסעא מן אלניל צ׳פאדע פיצעד וידח׳ל פי
ביתך ופי ח[׳]דר מצ׳געך ועלי סרירך ופי מנאזל קואדך וקומך ופי מואקדך ומעאגנך
63b 29 ועליך ועלי קומך וגמיע קואדך יצעד אלצ׳פאדע | 29א (Exod 7:26) ודח[׳]ל מוסי
והרון אלי פרעון וקאלא לה כד[׳]י קאל אללה אטלק קומי יעבדוני 29ב (Exod 7:27)
פאנך אן אבית אן תטלקהם האנא צאדם [גמיע] תח׳מך באלצ׳פאדע 29ג (Exod 7:28)
פיסעא מן אלניל צ[◌̇][פאדע] ויצעד וידח׳ל ביותך ופי ח[׳]דור מצ׳געך ועלי אסרתך ופי ביות

קואדך ופי קומך ומואקדך ומעאגנך 29ד (Exod 7:29) ופיך ופי קומך וגמיע קואדך יצעד
אלצ׳פאדע

ח 1 וקאל אללה למוסי קל להרון מד ידך בעצאתך עלי אלאנהאר ואלח[ֹ]לגאן ואלאגאם
ואצעד אלצ׳פאדע עלי בלד מצר 1א (Exod 8:1) קאל מוסי להרון מד ידך בעצאתך ואצעד
אלצ׳פאדע עלי בלד מצר 2 פמד הרון ידה עלי מיאה אלמצרין פצעד אלצ׳פאדע וע[׳]מת
בלד מצר 3 פצנע כד[׳]אך עלמא מצר בנואמיסהם ואצעדוא אלצ׳פאדע עלי בלד מצר
4 פדעא פרעון במוסי והרון וקאל אשפעא אלי אללה חתי יזיל אלצ׳פאדע עני וען קומי
ואטלק אלקום יד[׳]בחוא ללה 5 קאל לה מוסי אפרג עלי מתי תשא אן אשפע לך ולקואדך
ולקומך פינקטע אלצ׳פאדע ענך וען ביותך וקואדך וקומך [בל] יתבקא פי אלניל פקט 6 קאל
ע׳דא קאל כמא קלת לכי תעלם אנה ליס מת[׳]ל אללה רבנא 7 אד[׳] יזיל אלצ׳פאדע
ענך וען מנאזלך וקואדך וקומך פיבקא פי אלניל פקט 8 ולמא ח׳רגא מוסי והרון מן ענד
פרעון צרח׳ מוסי אלי אללה בסבב אלצ׳פאדע אלד[׳]י אחלהא בפרעון 9 פצנע אללה כמא
קאל מוסי פתמאותת אלצ׳פאדע מן אלביות ואלדור ואלצ׳יאע | 10 חתי גמעוהא אנאבירא 64
ונתנת אלארץ׳ מנהא 11 ולמא ראי פרעון אן אלפרגה קד כאנת ת[׳]קל קלבה ולם יקבל
מנהמא כמא קאל אללה 12 וקאל אללה למוסי קל להרון מד ידך בעצאתך ואצ׳רב תראב
אלארץ׳ יציר קמלא פי גמיע בלד מצר 13 פצנעא כד[׳]אך פמד הרון ידה בעצאה פצ׳רב
תראב אלארץ׳ וצאר קמלא פי אלנאס ואלבהאים וגמיע תראב אלארץ׳ צאר קמלא פי
גמיע בלד מצר 14 פטלב אלעלמא אן יצנעוא כד[׳]אך בנואמיסהם ליח׳רגו אלקמל פלם
יטקוא פת[׳]בת אלקמל פי אלנאס ואלבהאים 15 וקאלו אלסחרה לפרעון הד[׳]ה קדרה
אללה פת[׳]קל קלב פרעון ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה 16 וקאל אללה למוסי אדלג
באלע׳דאה ו[א]קף בין ידי פרעון הוד[׳]אה ח׳ארג אלי אלמא פקל לה כד[׳]י קאל אללה
אטלק קומי יעבדוני 17 לאנך אן אבית אן תטלקהם האנא באעת[׳] עליך ועלי קואדך וקומך
ומנאזלך ח׳לט אלע׳ראב חתי תמתלי מנה ביות אלמצרין ואלארץ׳ אלתי הם עליהא 18
ואבין פי ד[׳]לך אליום בלד אלסדיר אלד[׳]י קומי מקים בה לילא יכון ת[׳]ם ע׳ראב ולכי
תעלם אני אללה אלמסלט עלי אלעאלם 19 ואגעל פדא לקומי ממא יחל בקומך ע׳דא תכון
הד[׳]ה אלאיה 19א (Exod 8:16) ת[׳]ם דח׳לא מוסי והרון אלי פרעון וקאלא לה כד[׳]י קאל
אללה אטלק קומי יעבדוני 19ב (Exod 8:17) פאן אבית אן תטלקהם האנא באעת[׳] עליך
ועלי קואדך וקומך וביותך ח׳לט אלע׳ראב חתי תמתלי [מנה] ביות אלמצרין ואיצ׳א אלארץ׳
אלתי הם עליהא 19ג (Exod 8:18) ואעזל פי ד[׳]לך אליום בלד אלסדיר אלד[׳]י קומי מקים
בה | לילא יכון ת[׳]ם ע׳רבאן לכי תעלם אנני אללה פי גמלה אלארץ[ֹ] 19ד (Exod 8:19) 64b
ואגעל פדא לקומי ממא יחל בקומך ע׳דא תכון הד[׳]ה אלאיה 20 פצנע אללה כד׳אך

פדח׳ל ח׳לט כת[׳]יר מן אלע׳ראב אלי בית פרעון ובית קואדה וגמיע בלד מצר אנפסדת אל[ארץ[ׄ]L] מן קבל אלע׳ראב 21 פדעא פרעון במוסי והרון וקאל אמצ׳יא אד[׳]בחא לרבכמא פי אלבלד 22 קאל מוסי לא נטיק אן נצנע ד[׳]לך לאן מא יכרהה אלמצריון נד[׳]בחה ללה רבנא פהל נד[׳]בח מא יכרהונה בחצ׳רתהם ולא ירגמוננא 23 לכן מסאפה ת[׳]לת[׳]ה איאם נסיר פי אלבר ונד[׳]בח ללה רבנא כמא יאמרנא 24 קאל אנא אטלק איאכם תד[׳]בחון ללה רבכם פי אלבריה בל אבעאדא לא תבעדוא פי אלמסיר ואשפעא עני 25 קאל מוסי האנא ח׳ארג מן ענדך פאשפע אלי אללה פתזול אלע׳רבאן ען פרעון וקואדה וקומה ע׳דא בל אלסח׳ריה לא יעאודהא פרעון לילא יטלק אלקום יד[׳]בחון ללה 26 ולמא ח׳רג מן ענדה שפע אלי אללה 27 פצנע אללה כמא קאל מוסי ואזאל אלע׳ראב ען פרעון וקואדה וסאיר קומה ולם יבק ואחדה 28 פת[׳]קל קלב פרעון הד[׳]ה אלמרה איצ׳א ולם יטלק אלקום

ט 1 ת[׳]ם קאל אללה למוסי אדח׳ל אלי פרעון וקל לה כד[׳]י קאל אללה אלה אלעבראנין אטלק קומי יעבדוני 2 פאנך אן אמתנעת אן תטלקהם עלי חאלך מתמסך בהם 3 פאן אפה אללה כאינה פי מואשיך אלתי פי אלצחרא פי אלח׳יל ואלחמיר ואלגמאל ואלבקר ואלע׳נם ובא עט׳ימא גדא | 4 ויבין אללה בין מואשי בני אסראיל ומואשי אלמצרין ולא 65
ימ̇ת שיא מן גמיע מא הו לבני אסראיל 5 ועין אללה וקתא קאילא ע׳דא יצנע אללה הד[׳]א אלאמר פי אלבלד 5א (Exod 9:1) ת[׳]ם דח׳ל מוסי והרון אלי פרעון וקאלא לה האכד[׳]י קאל אללה אלה אלעבראנין אטלק קומי יעבדני 5ב (Exod 9:2) פאנך אן אמתנעת אן תטלקהם ועאדך מתמסך בהם 5ג (Exod 9:3) פאן אפה אללה כאינה פי מואשיך אלתי פי אלצחרא פי אלח׳יל ואלחמיר ואלגמאל ואלבקר ואלע׳נם ובא עט׳ימא גדא 5ד (Exod 9:4) וימיז אללה בין מואשי בני אסראיל ומואשי אלמצרין ולא ימ̇ת שיא ממא לבני אסראיל 5ה (Exod 9:5) ע׳דא יצנע אללה הד[׳]א אלאמר פי אלארץ׳ 6 פצנע אללה ד[׳]לך פי ע׳ד ומאת גמיע מואשי אלמצרין ומן מואשי בני אסראיל לם ימת ואחדה 7 פבעת[׳] פרעון ונט׳ר פאד[׳]א לם ימת מן מואשי בני אסראיל חתי ואחד פת[׳]קל קלבה ולם יטלק אלקום 8 וקאל אללה למוסי ולהרון ח׳ד[׳]א לכמא מלא כפיכמא מן שרר אלאתון ויהוי בה מוסי פי אלהוי בחצ׳רה פרעון 9 פיכון ע׳בארא פי גמיע בלד מצר פיציר עלי אלנאס ואלבהאים קרח ת[׳]אבת מתנפט פי גמיע בלד מצר 10 פאח׳ד[׳]א מן שרר אלאתון ווקפא בין ידי פרעון והוי בה מוסי פי אלהוי פצאר קרחא מתנפטא פי גמיע [--] אלנאס ואלבהאים 11 ולם יטקוא אלסחרה אן יקפוא בין ידי מוסי מן קבל אלקרח לאנה כאן פיהם ופי [גמיע] אלמצרין 12 פשדד אללה קלב פרעון ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה למוסי 13 פקאל אללה למוסי באכר באלע׳דאה וקף בין ידי פרעון | ותקול לה האכד[׳]י קאל אללה אלה אלעבריין אטלק 65b

קומי ליעבדוני 14 פאן פי הד[׳]ה אלדפעה אנא מורד כל בלאי עליך ועלי עבידך וקומך לכי
תעלם אן ליס כמת[׳]לי פי אלארץ׳ 15 אלאן אטלק קדרתי ואצ׳רבך וכד[׳]אך קומך באלובא
אלי אן תבאד מן אלארץ׳ 16 ולכן בסבב ח׳לה בקיתך לכי אריך קותי ולכי יקץ באסמי
פי גמיע אלעאלם 17 ומהמא אנת מתרבת[׳] בקומי לילא תטלקהם 18 הא אנא ממטר פי
הד[׳]א אלוקת מן ע׳ד ברדא עט׳ימא גדא מא לם יכן מת[׳]לה פי מצר מן יום אססת אלי
אלאן 19 ואלאן אבעת[׳] צ[ֹ]ם מאשיתך וגמיע מא לך פי אלצחרא פאנה אי אנסאן או
בהימה וגד פי אלצחרא ולם ינצ׳ם אלי אלמנאזל ינזל עליהם אלברד פימותון 19א (Exod
9:13) ודח׳ל מוסי והרון אלי פרעון וקאלא לה כד[׳]י קאל אללה אלה אלעבראײן אטלק
קומי יעבדוני 19ב (Exod 9:14) לאני פי הד[׳]ה אלכרה אנא באעת[׳] בכת[׳]יר מן אאפאתי
פי קלבך וקואדך וקומך לכי תעלם אן ליס מת[׳]לי פי גמיע אלעאלם 19ג (Exod 9:15)
לאני לו אטלקת ידי לקתלתך וקומך באלובא ותבאד מן אלבלאד 19ד (Exod 9:16) ולכן
בסבב ח׳לה בקיתך לכי אריך קותי ולכי יקץ באסמי פי גמיע אלעאלם 19ה (Exod 9:17)
ומהמא אנת מתרבץ׳ בקומי לילא תטלקהם 19ו (Exod 9:18) הא אנא ממטר פי הד[׳]א
אלוקת מן ע׳ד ברדא עט׳ימא גדא מא לם יכן מת[׳]לה פי מצר מן יום אססת אלי אלאן 19ז
ואלא(!/י)ן אבעת[׳] צ[ֹ]ם מאשיתך וגמיע מא לך פי אלצחרא פאנה אי אנסאן או בהימה
וגד פי אלצחרא ולם ינצ׳ם אלי אלמנאזל ינזל עליהם אלברד פימותון 20 פמן אח׳אף כלאם
אללה מן קואד[-] פרעון אהרב עבידה ומאשיתה אלי אלמנאזל 21 ומן לם יפכר ולם יגעל
באלה אלי כלאם אללה תרך עבידה ומאשיתה פי אלצחרא | 22 ת[׳]ם קאל אללה למוסי 66
מד ידך נחו אלסמא פיכון ברדא פי גמיע בלד מצר עלי אלנאס ועלי אלבהאים ועלי גמיע
עשב אלצחרא אלד[׳]י פי בלד מצר 23 פמד מוסי עצאה נחו אלסמא ואורד אללה אצואת
וברד ו[-]סא[-]רת נארא אלי אלארץ׳ ת[׳]ם אמטר אללה ברד עלי בלד מצר 24 וכאן
אלברד ואלנאר מתאכדה פי וסט אלברד עט׳ימא גדא מא לם יכן מת[׳]לה פי גמיע בלד
מצר מד׳ צארת לאמה 25 וצ׳רב אלברד גמיע בלד מצר וגמיע מא פי אלצחרא מן אנסאן
אלי בהימה וצ׳רב גמיע עשבהא וכסר גמיע שגרהא 26 עדא פי בלד אלסדיר אלד[׳]י ת׳ם בנו
אסראיל לם יכן ברדא 27 ת[׳]ם בעת[׳] פרעון ודעא במוסי והרון וקאל להמא קד אח׳טאת
הד[׳]ה אלדפעה ללה אלעדל ואנא וקומי אלט׳אלמון 28 אשפעא אלי אללה וחסבנא אן יכון
אצואתא ללה וברדא עלינא חתי אטלקכם ולא תעאודא אן תקפא 29 קאל מוסי אד[׳]א
ח׳רגת מן אלבלד אבסט ידי אלי אללה פתנתהי אלאצואת ואלברד ולא יכון איצ[׳]א לכי
תעלם אן אלארץ׳ ללה 30 ואמא אנת וקואדך פאעלמו אנכם קבל אן תח׳אפון מן בין ידי
סידי אללה 31 אן אלכתאן ואלשעיר קד עטבא לאן אלשעיר כאן פריכא ואלכתאן משלפא
32 ואלחנטה ואלכרסנה לם יעטבא לאנהמא לקישין 33 ולמא ח׳רג מוסי מן ענד פרעון מן
אלבלד בסט ידה בין ידי אללה פאבתהל ואנתהת אלאצואת ואלברד ולם ינחל מטרא עלי

אלארץ׳ 34 פלמא ראי פרעון אן קד אנתהי אלברד[BR] ואלמטר ואלאצואת עאוד אלח׳טא
פת[׳]קל קלבה וקואדה 35 ושדד אללה קלבה ולם יטלק בני אסראיל כמא קאל אללה
למוסי

י 1 וקאל אללה למוסי אדח׳ל אלי פרעון פאנני קד קוית קלבה וקלוב קואדה לכי אחל
א[-]פאתי הד[׳]ה בהם | 2 ולכי יקץ עלי אבנך ואבן אבנך מא בטשת באלמצרין ואפאתי 66b
אלד[׳]י אחללתהא בהם ותעלמון אני אללה אלהכם 2א (Exod 10:3) פקל לפרעון כד[׳]י
קאל אללה אלה אלעבראנין אלי מתי תמתנע אן תד[׳]ער מן בין ידי אטלק קומי יעבדוני
2ב (Exod 10:4) פאנך אן אבית אן תטלק קומי האנא אתי עליך ע׳דא [ב]אלגראד פי תח׳מך
2ג (Exod 10:5) פיע׳טי עין אלארץ׳ ולא יטיק אחדא ינט׳ר אליהא ויאכל באקי אלפליתה
אלתי תבקת לכם מן אלברד ויאכל גמיע עשב אלארץ׳ ות[׳]מאר אלשגר אלנאבת לכם
מן אלצחרא 2ד (Exod 10:6) ימתלי ביותך וביות קואדך וביות סאיר אלמצרין מא לם יר
מת[׳]לה אבאוך ואבא אבאוך מד[׳] כונהם עלי אלארץ׳ אלי הד[׳]א אליום 3 ת[׳]ם דח׳ל
מוסי והרון אלי פרעון וקאלא לה האכד[׳]י קאל אללה אלה אלעבראנין אלי כם קד אבית
אן תד[׳]ער מן בין ידי אטלק קומי יעבד[ו]/וני 4 פאנך אן אבית אן תטלק קומי האנא אתי
ע׳דא באלגראד פי תח[׳]מך 5 פיע׳טי עין אלארץ׳ ולא יטיק אחדא ינט[׳]ר אליהא ויאכל
באקי אלפליתה אלתי תבקת לכם מן אלברד ויאכל גמיע עשב אלארץ׳ ות[׳]מאר אלשגר
אלנאבת לכם מן אלצחרא 6 תמתלי מנאזלך ומנאזל קואדך ומנאזל סאיר אלמצרין מא
לם יר מת[׳]לה אבאוך ואבא אבאוך מד[׳] כונהם עלי אלארץ׳ אלי הד[׳]א אליום ת[׳]ם ולא
וח׳רג מן ענד פרעון 7 וקאל קואד פרעון לה אלי כם יכון הד[׳]א לנא והקא אטלק אלקום
יעבדוא אללה אלההם קבל אן תשאהד קד באדת מצר 8 פארד מוסי והרון אלי פרעון
וקאל להמא אמצ׳וא אעבדוא אללה רבכם מן ומן אלמאצ׳ין | 9 פקאל מוסי בצביאננא 67
ובשיוח׳נא נמצ׳י בבנינא ובנאתנא וע׳נמנא ובקרנא נמצ׳י לאן חג אללה לנא 10 קאל להמא
כד[׳]אך יכון אללה מעכם כמא אטלקכם ואטפאלכם והוד[׳]י ארי אלשר נגאה וגוהכם 11
ליס כד[׳]אך בל ימץ׳ אלרגאל מנכם יעבדוא אללה פאנכם תטלבונהא וטרדוהם מן בין
[...] ידי פרעון 12 וקאל אללה למוסי מד ידך עלי בלד מצר בסבב אלגראד פיצעד עליה
ויאכל עשב אלארץ׳ וגמיע ת[׳]מאר אלשגר אלד[׳]י בקאה אלברד 13 פמד מוסי ידה עלי
בלד מצר וסאק אללה ריח אל[קבול]/שרקי פי אלבלד טול ד[׳]לך אליום וטול אלליל ולמא
כאנת אלע[׳]דאה חמל אלריח אל[קבול]/שרקי אלגראד 14 פצעד אלגראד עלי גמיע בלד
מצר ואסתקר פי גמיע תח׳ומה עצ׳(<ט׳)ים גדא מא לם יכן קבלה גראד מת[׳]לה ובעדה
לא יכון כד[׳]אך 15 פע[׳]טא עין גמיע אלבלד חתי אט׳למת אלארץ׳ פאכל [גמיע] עשבהא
וגמיע ת[׳]מר אלשגר אלד[׳]י בקאה אלברד ולם יבק שי מן אלח׳צ׳רה פי אלשגר ופי עשב

אלצחרא פי גמיע בלד מצר 16 ואסרע פרעון ודעא במוסי והרון וקאל קד אח׳טאת ללה
רבכמא ולכמא 17 ואלאן פאחתמלא ד[׳]נבי הד[׳]ה אלכרה ואשפעא אלי אללה רבכמא יזיל
עני הד[׳]א אלמות [אלמחץ׳] 18 פלמא ח׳רג מוסי מן ענדה שפע אלי [R]אללה 19 פאקלב
אללה ריחא ע׳רביא שדידא וחמל אלגראד ווצל בה בחר אלקלזם ולם יבק גראדה ואחדה
פי גמיע תח׳ם מצר 20 ושדד אללה קלב פרעון ולם יטלק בני אסראיל 21 ת[׳]ם קאל אללה
למוסי מד ידך נחו אלסמא יכון ט׳לאמא עלי גמיע בלד מצר כמת[׳]ל ט׳לאם אלליל | 67b
22 פמד מוסי ידה נחו אלסמא פצאר ט׳לאם הימה פי גמיע בלד מצר ת[׳]לת[׳]ה איאם
23 לם ירי אנסאן צאחבה ולם יקם מן מכאנה ולגמיע בני אסראיל כאן צ׳וא פי גמיע
מסאכנהם 24 פדעא פרעון במוסי והרון וקאל אמצ׳ו אעבדו אללה לכן ע׳נמכם ובקרכם
דעוהא ואמא אטפאלכם פימצ[׳]י מעכם 25 פקאל לה מוסי בל אנת תעטינא ד[׳]באיחא
וצואעדא נקרבהא ללה רבנא 26 ומואשינא איצ׳א תמץ׳ מענא לא יבק מנהא ט׳לף לאנא
מנהא נאח׳ד[׳] מא נעבד בה אללה רבנא ונחן לא נעלם כם מקדאר מא נעבד בה אללה
רבנא אלי אן נציר אלי ת׳ם 27 פשדד אללה קלבה ולם יש אטלאקהם 28 ת[׳]ם קאל לה
פרעון אמץ׳ עני ואחד[׳]ר אן תעאוד תרי וגהי פאנך פי יום תרי וגהי תקתל 29 קאל לה
מוסי נעמא קלת ליס אעאוד ארי וגהך [סא...]

יא 1 קאל אללה למוסי קד בקי בלא ואחד אתי בה עלי פרעון ו[עלי] אלמצריון ובעד ד[׳]לך
יטלקכם מן האהנא פענד אטלאקכם גמלה יטרדכם מן האהנא 2 אמר אלקום אן יסתוהב
אלרגל מן צאחבה ואלמראה מן צאחבתהא אניה פצ׳ה ואניה ד[׳]הב ות[׳]יאב 3 ואני אעטי
אלקום חט׳א ענד אלמצרין פיהבוא להם (Exod 11:4) לאן פי נצף מן אלליל אנא מתגלי
פי בלד מצר (Exod 11:5) פימות כל בכר פי בלד מצר מן בכר פרעון אלגאלס עלי כרסיה
אלי בכר אלאמה אלתי ורא אלרחא וגמיע [...] בכור אלבהאים (Exod 11:6) ויכון צראח׳
עט׳ים פי מצר מא לם יכן מת[׳]לה ולא יעאוד מת[׳]לה (Exod 11:7) ולגמיע בני אסראיל לא
ינבח כלב בפיה מן אנסאיהם אלי בהאימהם לכי תעלמו מא מיז אללה בין אלמצרין ובין
בנו אסראיל. | פאמי מוסי אלרסול פעט׳ם גדא פי בלד מצר ענד קואד פרעון וענד אלקום 68
4 (Exod 4:22) ת[׳]ם קאל מוסי לפרעון האכד[׳]י קאל אללה אבני בכרי אסראיל (Exod
4:23) פקאל אטלק וליי יעבדני פאן אבית אן תטלקהם האנא אקתל אבנך בכרך. וקאל
מוסי כד[׳]י קאל אללה פי נצף מן אלליל אנא מתגלי פי וסט בלד מצר 5 [פ]ימות כל בכר
פיהא מן בכר פרעון אלגאלס עלי כרסיה אלי בכר אלאמה אלד[׳]י ח׳לף אלרחא וגמיע
בואכר אלבהאים 6 ויכון צראח׳ עט׳ים פי מצר מא לם יכן מת[׳]לה ולא יעאוד מת[׳]לה
7 ולגמיע בני אסראיל לא ינבח כלב בפאיה מן אנסאיהם אלי בהאימהם לכי תעלם מא
בין אללה בין אלמצרין ובין בני אסראיל 8 פיציר אלי גמיע קואדך האולי יסגדון לי קאילין

אח׳רג אנת וגמיע אלקום אלד[׳]י מעך ובעד ד[׳]לך אח׳רג וח׳רג מן ענד פרעון בשדה ע׳צ׳ב
9 ת[׳]ם קאל אללה למוסי אנמא לא יקבל מנכמא פרעון בסבב כת[ֹ]רה בראהיני פי בלד
מצר 10 ומוסי והרון צנעא גמיע אלבראהין האולי בין ידי פרעון פשדד אללה קלבה ולם
יטלק בני אסראיל מן בלדה

יב 1 ת[׳]ם קאל אללה למוסי והרון פי בלד מצר קאילא 2 הד[׳]א אלשהר לכם אול אלשהור
יכון לכם אולא לשהור אלסנה 3 כלמא גמאעה בני אסראיל וקולא להם פי אלעא̇שר מן
אלשהר הד[ֹ]א יתח׳ד[׳]וא להם כל פריק ראס לביות אבאהם ד[׳]לך ראס לכל בית 4 ואן קל
אהל אלבית מן אלחאגה אלי ראס פליאח׳ד[׳]ה הו וגארה אלאקרב אלי מנזלה במואסאה
מן אלנפוס כל אמר עלי קדר טעאמה תתואסוה 5 וליכן לכם ראסא צחיחא ד[׳]כרא
אבן סנה יכון לכם מן אלצ׳אן ואלמאעז תאח׳ד[׳]וה | 6 ויכון ענדכם מחפוט׳א אלי אליום 68b
אלראבע עשר מן הד[׳]א אלשהר פיד[׳]בחה גמאעה גוק בני אסראיל בין אלע׳רובין 7
ויאח׳ד[׳]וא מן דמה ויגעלוא עלי ח׳די אלבאב ואלסכנה ועלי אלביות אלתי יאכלונה פיהא
8 ויאכלוא לחמה פי תלך אללילה שוי נארא ופטיר מע מארור יאכלונה 9 לא תאכלון
מנה שיא ניא ולא טביח[׳] מנצ׳ג במא אלא שוי נארא ראסה וכראעה וגופה 10 ולא תבקוא
מנה אלי אלע׳דאה פאן בקי מנה שיא אלי אלע׳דאה אחרקוה באלנאר 11 וכד[׳]י פכלוה
אחקאכם משדודה ונעאלכם פי ארגלכם ועציכם פי אידיכם ותאכלוה בחפוז הו פסח ללה
12 פאתגלי פי בלד מצר פי הד[׳]ה אללילה ואקתל כל בכר פיהא מן אנסאן אלי בהימה
ובגמיע מעבודאת אלמצריין אצנע אחכאמא אנא אללה 13 פיכון אלדם לכם עלאמה עלי
אלביות אלד[׳]י אנתם פיהא וארי לכם אלדם ולא יחל בכם ובא מהלך אד[׳]א צ׳רבת
אהל בלד מצר 14 ויכון הד[׳]א אליום ד[׳]כרא לכם תחגון פיה חגא ללה לאגיאלכם רסם
אלדהר תחגוה 15 סבעה איאם תאכלוא פטירא אמא פי אליום אלאול פעטלוא אלח׳מיר
מן מנאזלכם וכל מן אכל ח[ֹ]מירא ינקטע ד[׳]לך אלאנסאן מן בין בני אסראיל מן אליום
אלאול אלי אליום אלסאבע 16 ואליום אלאול אסם מקדס ואליום אלסאבע אסם מקדס
יכונא לכם לא יצנע פיהמא שי מן אלצנאיע אלא מא יוכל לכל ואחד והו וחדה יצנע לכם
17 ואחפצ׳(<ט׳)וא הד[׳]ה אלוציה | לאני פי ד[׳]את הד[׳]א אליום אח׳רגת גיושכם מן בלד 69
מצר ואחפט׳וא הד[׳]א אליום לאגיאלכם רסם אלדהר 18 ופי אלשהר אלאול פי אליום
אלראבע עשר מנה באלעשי כלוא פטירא אלי אליום אלואחד ועשרין מן אלשהר באלעשי
19 סבעה איאם לא יוגד ח׳מירא פי ביותכם וכל מן אכל ח׳מיר אנקטע ד[׳]לך אלרגל[BR] מן
גמאעה בני אסראיל מן ע׳ריב אלי צריח אלבלד 20 כל שי מן אלמח׳מר לא תאכלו ופי גמיע
מסאכנכ(!/ה)ם כלו פטירא 21 פדעא מוסי בגמיע שיוח׳ בני אסראיל וקאל להם אמתדוא
וח׳ד[׳]ו לכם ע׳נמא לקבאיל[BR]כם ואד[׳]בחוא אלפסח 22 ח׳ד[׳]וא באקה עזוב ואע׳מסוהא

פי דם פי טסת ואדנוא אלי אלמט[׳]ל וח׳די אלבאב מן אלדם אלד[׳]י פי אלטסת ולא
יח׳רג אנסאן מנכם מן באב מנזלה אלי אלע׳דאה 23 פיתגלי אללה פיצדם אלמצריון וינט׳ר
אלדם עלי אלמט[׳]ל וח׳די אלבאב פיערג מלך אללה ען אל[כאב L-BR] ולא ידע אלמהלך אן
ידח׳ל אלי ביותכם פיהלככם 24 ואחפצ׳(<ט׳)ו הד[׳]א אלאמר רסם לכם ולנסלכם אלי
אלאבד 25 ואד[׳]א דח׳לתם אלי אלבלד אלד[׳]י יעטיכם אללה כמא ועד פאחפט׳ו אלצניעה
הד[׳]ה פי הד[׳]א אלשהר 26 פאד[׳]א קאל לכם בנוכם מא הד[׳]ה אלצניעה לכם 27 קלו
הו ד[׳]בח פסחא ללה כמא רת׳י לביות בני אסראיל במצר אד[׳] צדם אלמצריון ונגא
ביותנא פח׳ר אלקום וסגדוא(!/ו) 28 ומצ׳ו בני אסראיל פצנעו גמיע מא אמר אללה מוסי
והרון כד[׳]אך צנעוא 29 ולמא כאן נצף אלליל קתל אללה כל בכר פי גמיע בלד מצר מן
בכר פרעון אלגאלס עלי כרסיה | אלי בכר אלמסבי אלד[׳]י פי אלחבס[BR] וגמיע בואכר 69b
אלבהאים 30 פקאם פרעון לילא הו וגמיע קואדה וסאיר אלמצרי׳ן וכאן צראח׳ עט׳ים פי
מצר אד[׳] ליס בית מא לם יכן פיה מאית 31 פדעא במוסי והרון לילא וקאל קמא אח׳רגא
מן בין קומי אנתמא ובנו אסראיל ואמצ׳ו אעבדוא אללה כמא קלתם 32 ואיצ׳א ע׳נמכם
ובקרכם ח׳ד[׳]והא כמא קלתם ואמצ׳ו ואגעלוני פי חל 33 פשדד אלמצריין עלי אלקום
ליסרעוא יטלקונהם מן אלבלאד לאנהם קאלו כלנא מאיתון 34 פחמל אלקום עגינהם קבל
אן יח׳תמר וכאנת מעאגינהם משדודה פי ת[׳]יאבהם עלי מנאכבהם 35 ובני אסראיל צנעו
חיניד[׳] כמא אמר מוסי ואסתעארו מן אלמצריין אניה פצ׳ה ואניה ד[׳]הב ות[׳]יאב 36
ואעטא אללה אלקום חט׳א ענד אלמצריין פוהבו להם וסלבו גמיע מא ללמצריין 37 ת[׳]ם
רחלו בני אסראיל מן עין שמס אלי אלמט׳אל בסתמאיה אלף רגל ראגל סוי אלאטפאל 38
ואיצ׳א ח[׳]לט כת[׳]יר צעד מעהם וענ׳ם ובקר ומואשי עט׳ימה גדא 39 פאח[׳]תבז אלעגין
אלד[׳]י אח׳ד[׳]וה מן מצר מלאילא פטירא אד[׳] לם יח׳תמר למא טרדוא מן מצר ולם יטקו
אן יתלבת[׳]ו חתי זאדא לם יצנעוא להם 40 וכאן מקאם אאל אסראיל ואבאיהם אלד[׳]י
אקאמוא פי עמל בלד כנעאן ופי עמל מצר ת[׳]לת[׳]ין וארבע מאיה סנה 41 וכאן מן אנקצ׳י
ת[׳]לת[׳]ין סנה וארבע מאיה סנה ולמא כאן פי ד[׳]את ד[׳]לך [אליום] ח[׳]רג [גמיע] גיוש אללה
מן בלד מצר 42 וכמא כאן ליל חפט׳ אללה ליח׳רגהם [--] מן בלד מצר כד[׳]אך הד[׳]א
אלליל מחפוט׳א לבני אסראיל לאגיאלהם 43 פקאל אללה למוסי ולהרון הד[׳]ה פריצ׳ה
אלפסח כל אבן אגנבי לא יאכל מנה 44 וכל עבד לאנסאן משתרי בת[׳]מן פאח׳תנה
וחיניד[׳] יאכל מנ[---]ה | 45 אלט׳(<צ׳)יף ואלאגיר לא יאכל מנה 46 ופי בית ואחד יוכל 70
לא יח׳רג מן אלבית מן אללחם ח׳ארגא ועט׳ם לא יכסרו מנה 47 [ו]/כד[׳]אך גמאעה בני
אסראיל יצנעוה 48 ואד[׳]א סכן מעכם ע׳ריב ואראד אן יצנע פסחא ללה פליח׳תתן כל רגל
פי נאחיתה וחיניד[׳] יתקדם פיצנעה אד[׳] יציר כצריח אלבלד וכל אקלף לא יאכל מנה 49
שריעה ואחדה תכון ללצריח ואלע׳ריב אלדאח׳ל פימא בינכם 50 פצנע בנו אסראיל כמא

אמר אללה מוסי והרון 51 פלמא כאן פי ד[ׄ]את ד[ׄ]לך אליום אח׳רג אללה בנו אסראיל מן
בלד מצר עלי גיושהם

יג 1 וח[׳]אטב אללה מוסי קאילא 2 קדס לי כל בכר פאתח כל בטן מן בני אסראיל מן אלנאס
ואלבהאים לי הם 3 פקאל מוסי ללקום אד[ׄ]כרוא הד[ׄ]א אליום אלד[ׄ]י ח׳רגתם פיה מן
בלד מצר מן בית אלעבודיה לאן בשדה יד אח׳רגכם אללה מן האהנא ולא יוכל ח׳מיר 4
אליום אנתם ח׳ארגין פי שהר אלדגן 5 ואד[ׄ]א אדח׳לך אללה אלהך אלי בלד אלכנעאנין
ואלחתיין ואלאמוריין ואלפרזין ואלטרודיין ואלחביין ואליבוסיין אלד[ׄ]י קסם לאבאיך אן
יעטיך בלד יפיץ׳ אללבן ואלעסל פאצנע הד[ׄ]ה אלצניעה פי הד[ׄ]א אלשהר 6 סבעה איאם
תאכל פטירא ואלסאבע חג ללה 7 ואד[ׄ]א אכלת פטירא פי הד[ׄ]ה אלסבעה אלאיאם לא
ירי לך ח׳מירא ולא מח׳[ת]מרא פי גמיע תח׳מך 8 ואח׳בר אבנך פי ד[ׄ]לך אליום קאילא
הד[ׄ]א בסבב מא צנע אללה לי פי ח[׳]רוגי מן מצר 9 ותכון לך איה עלי ידך וד[ׄ]כרא בין
ידיך לכי תעלם אנהא שריעה אללה פי פיך לאן ביד שדידה אח׳רגך אללה מן מצר 10
פאחפט׳ הד[ׄ]ה אלפריצ׳ה פי וקתהא מן חול אלי חול | 11 ואד[ׄ]א אדח׳לך אללה אלהך 70b
אלי בלד כנעאן כמא קסם לך ולאבאתך ואעטאהא לך 12 פאעזל כל פאתח בטן ללה וכל
אול נאתג אלבהאים אלד[ׄ]י תכון לך אלד[ׄ]כורה ללה 13 ובכר אלחמיר אפדה בשא ואן
לם תפדה פאוקפה וכל בכר ד[ׄ]כר מן בניך פאפדה 14 ואן סאלך אבנך ע׳דא קאילא מא
הד[ׄ]א פקל לה ביד שדידה אח׳רגנא אללה מן מצר מן בית אלעבודיה 15 ולמא תצעב
פרעון אן יטלקנא קתל אללה כל בכר פי בלד מצר מן בכור אלנאס אלי בכור אלבהאים
לד[ׄ]לך אנא ד[ׄ]אבח ללה כל פאתח בטן מן בכור אלבהאים וכל בכור בני אפדיהם 16
ויכון לך איה עלי ידך ומנשור בין ידיך לאן ביד שדידה אח׳רגך אללה מן מצר 17 וכאן למא
אטלק פרעון אלקום אן אללה לם יסקהם טריק בלד פל[ס]טין לאנה קריב ולאן אללה קאל
כלא ינדם אלקום אד[ׄ]א ראו אלחרב פירגעון אלי מצר 18 פאדארהם אללה טריק אלבר
אלי בחר אלקלזם ומסתעדין צעדוא בני אסראיל מן מצר 19 ואח[׳]ד[ׄ] מוסי עט[׳]אם יוסף
מעה לאנה אסתחלף בני אסראיל קאילא ד[ׄ]כרא יד[ׄ]כרכם אללה פאצעדוא עט׳אמי מן
האהנא מעכם 20 ת[ׄ]ם רחלוא מן אלמט[׳]אל ונזלו פי איתמה אלתי פי טרף אלבריה 21
ואללה סאיר בין ידיהם נהארא בעמוד מן ע׳מאם לידלהם עלי אלטריק ופי אלליל בעמוד
מן נאר לתצ׳י להם פיסירוא נהארא ולילא 22 לא יזול עמוד אלע[׳]מאם נהארא ועמוד
אלנאר לילא מן בין ידי אלקום

יד 1 ת[ׄ]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 2 ח׳אטב בני אסראיל | אן ירגעון וינזלון בין ידי פם 71
אלחירות בין ידי אלמגדל ובין אלבחר בין ידי רב אלצפא מקאבלה תנזלון עלי אלבחר

3 חתי יקול פרעון ען בני אסראיל אנהם מתחירון פי אלבלד ואן אלבר קד אנע[◌]לק
עליהם 4 ואשדד קלבה פיכלבכם ואתעט׳ם עליה וגמיע גנדה ויעלם אלמצריון [אי] אני
אללה פצנעו כד[׳]אך 5 ולמא אח׳בר מלך מצר אן אלקום קד הרבו אנקלב קלבה וקואדה
עליהם וקאלוא מא ד[׳]א צנענא אד[׳] אטלקנא בני אסראיל מן ח׳דמתנא 6 פאסרג מרכבה
ואח׳ד[׳] קומה מעה 7 וסתמאיה מרכב מח׳תארה וסאיר מראכב אלמצריון וקואד עלי
גמיעהם 8 ושדד אללה קלב פרעון מלך מצר וכלב [ח[◌]לף] בני אסראיל ובנו אסראיל ח׳ארגון
ביד רפיעה 9 וכלבהם אלמצריון ולחקוהם נאזלין עלי אלבחר גמיע ח׳יל פרעון מראכבה
ופרסאנה וגנדה עלי פם אלחירות בין ידי רב אלצפא 10 ת[◌]ם[א] קרב פרעון [יR]רפעוא
בני אסראיל עיונהם ונט׳רו ואד[׳]א באלמצריון ראחלין וראהם פח׳אפוא גדא וצרח׳וא אלי
אללה 11 וקאלוא למוסי מן עדם אלקבור במצר אח׳ד[׳]תנא לנמות פי אלבר מא ד[׳]א
צנעת בנא אד[׳] אח׳רגתנא מן מצר 12 אליס הד[׳]א אלקול אלד[׳]י קלנאה לך במצר [קולא]
דענא נח׳דם אלמצריון פאן ח׳דמתנא להם אצלח לנא מן אלמות פי אלבריה 13 קאל
71b מוסי ללקום לא תח׳אפו קפוא ואנט[׳]רו נגואת אללה אלתי יצנעהא לכם אליום | פאנכם
כמא ראיתם אלמצריון אליום ליס תעידוא אן תרוהם אבדא אלי אלדהר 14 אללה יחארב
ענכם ואנתם פאמסכוא 15 ת[׳]ם קאל אללה למוסי מא תצרח׳ אלי אמר בני אסראיל אן
ירחלוא 16 ואנת ארפע עצאך ומד ידך עלי אלבחר ושקה פידח׳ל בני אסראיל פי וסטה
פי אליבס 17 והאנא משדד קלב אלמצריין פידח׳לון וראהם פאתעט׳ם [-]פרעון ו[-]גמיע
גנדה ומראכבה ופרסאנה 18 ויעלמון אלמצריון אנני אללה בתעט׳ימי עלי [-]פרעון וגמיע
גנדה ומראכבהם ופרסאנהם 19 פרחל מלך אללה אלסאיר בין ידי עסכר בני אסראיל וצאר
וראהם ורחל עמוד אלע׳מאם מן בין ידיהם ווקף וראהם 20 פדח׳לא בין עסכר אלמצרין
ועסכר בני אסראיל וכאן אלע׳מאם ואלט׳לאם פע׳שא אלליל ולם יתקדם אחד[א]המא אלי
אלאח׳ר טול אלליל 21 ומד מוסי ידה עלי אלבחר פסיר אללה אלבחר בריח קבול צעבה
טול אלליל חתי צירה גפאפא בעד מא אשתק אלמא 22 פדח׳ל בנו אסראיל פי וסט
אלבחר פי אליבס ואלמא להם אסוארא ען ימנתהם וען יסארהם 23 וכלבהם אלמצרין
ודח[׳]לו וראהם גמיע ח׳יל פרעון ומראכבה ופרסאנה אלי וסט אלבחר 24 ולמא כאן
נובה אלע׳דאה אטלע אללה עלי עסכר אלמצרין בעמוד מן נאר וע׳מאם ואהאמה 25
ואדל א[--]ל[-] מראכבהם וסאקוהא באלענף חין קאל אלמצרין נהרב מן בין ידי בנו
72 אסראיל לאן אללה חארב להם אלמצריון 26 ת[׳]ם קאל אללה למוסי מד ידך עלי אלבחר |
ירגע אלמא עלי אלמצרין ועלי מראכבהם ופרסאנהם 27 פמד מוסי ידה עלי אלבחר פרגע
אלבחר ענד אתגאה אלע׳דאה אלי עמקה ואלמצריון הארבון בלקאה[2] פע׳רקהם אללה פי

2 Possibly בלקאה should be corrected to the Saadyan form תלקאה.

וסט אלבחר 28 לאן אלמא רגע פע׳טא אלמראכב ואלפרסאן וסאיר גיש פרעון אלדאח׳לין
וראהם פי אלבחר ולם יבק מנהם ולא שאהד ואחד 29 ובני אסראיל סארו פי אליבס פי
וסט אלבחר ואלמא להם אסוארא ען ימינהם וען יסאר[ה״]ם 30 ואע׳את[׳] אללה פי ד[׳]לך
אליום בני אסראיל מן יד אלמצריין וראו בני אסראיל אלמצריין אמואתא עלי שאטי אלבחר
31 וראו בני אסראיל אלאפה אלעט[׳]ימה אלתי צנעהא אללה באלמצרין פח׳אף אלקום
ו̱אמנו באללה ובמוסי רסולה

טו 1 חיניד[׳] סבח מוסי ובנו אסראיל בהד[׳]א אלתסביח ללה וקאלו אגתמעוא נסבח ללה אד[׳]
אלשעב אלטאע[׳]י אקתדר אקתדאר אלח׳יל וראכבוה רמי בהם פי אלבחר 2 עזי ומגדי
אלאזלי אלד[׳]י כאן לי ע׳ות[׳]א הד[׳]א אלא[ה״י L] ואסבחה אלה אבי אמגדה 3 אללה אלגבאר
פי אלחרוב אללה אסמה 4 מראכב פרעון וגנודה רמי בהם פי אלבחר וח׳יאר קואדה
ע׳רקוא פי בחר אלקלזם 5 אלע׳מור ע׳טתהם נזלו פי אלקער כאלחגארה 6 ימינך יארב
גזילה אלקוה ימינך יארב תהזם אלאעדא 7 ובכת[׳]רה אקתדארך תהדם מקאומיך תבעת[׳]
בסח׳טך פיפניהם כאלקש 8 ובריח ע׳צ[׳]בך תערם אלמא ווקפת כאלאטואר אלהואטל
וגמדת אלע׳מור פי קלב אלבחר 9 ואד[׳] קאל אלעדו פאכלבהם אלחקהם ואקסם סלבהם
ואשפי מנהם נפסי ואגרד סיפי פתקרצ׳הם ידי 10 אהבבת בריחך ע׳טאהם אלבחר ורסח׳ו
כאלרצאץ פי אלמא אלעזיז 11 מן מת[׳]לך פי אלאלהה יארב מן מת[׳]לך מדרע באלקדס | 72b
[פצ]׳יל אלמדאיח צאנע אלאעגובאת 12 מדדת ימינך פאבתלעתהם אלארץ׳ 13 פסירת
בפצ׳לך אלשעב אלד[׳]ין מלכתהם פסקתהם בעזך אלי נבא קדסך 14 וסמעת אלאמם
פזח׳רת ואח׳ד[׳] אלטלק סכאן פלסטין 15 חיניד[׳] דהש צנאדיד אלאחמרי ואגלא מאב
אח׳ד[׳]תהם אלרעדה והאג גמיע סכאן כנעאן 16 תקע עליהם אלהיבה ואלפזע בעט׳ם
קדרתך יסכתון כאלחגארה אלי אן יגוז שעבך יארב אלי אן יגוז אלקום אלד[׳]י מלכתהם
17 תאתי בהם פתע׳רסהם פי גבל נחלתך אלמסתעד לסכינתך צנעתהא יארב מקדס יארב
כונתה ידך 18 אללה מלך אלדהר ואלאבד 19 אד[׳] דח׳ל ח׳יל פרעון ומראכבה ופרסאנה
אלי אלבחר ורד אללה עליהם מא אלבחר ובנו אסראיל סארו פי אליבס פי וסט אלבחר 20
אד[׳] אח׳ד[׳]ת מרים אלנביה אח׳ת הרון אלדף בידהא וח׳רג גמיע אלנסא תבעהא בדפאף
וצנ׳ג 21 פאגאבתהן מרים סבחן ללה אד[׳] אלשעב אלטאע׳י אלח׳יל וראכבהא זג בהם
פי אלבחר 22 ורחל מוסי בנו אסראיל מן בחר אלקלזם ואח[׳]רגהם אלי בריה אלגפאר
פסארו מסאפה ת[׳]לת[׳]ה איאם פי אלבריה ולם יגדוא מא 23 ת[׳]ם גאו אלי [אל]מרירה
ולם יטקו אן ישרבוא מנהא מא לאנה מר ולד[׳]לך סמית אלמרירה 24 פשעׂב אלקום עלי
מוסי קאילין מא נשרב 25 פצרח׳ מוסי אלי אללה פדלה עלי שגרה טרח מנהא פי אלמא
פחלי ת[׳]ם ציר לה רסומא ואחכאמא ות[׳]ם אמתחנה 26 וקאל אן קבלת אמר אללה רבך

וצנעת אלמסתקים ענדה ואצע׳ית אלי וצאיאה וחפט׳ת גמיע רסומה גמיע אלאמראץ׳ אלתי
אחללתהא באלמצריין לא אחלהא בך לאני אללה מעאפיך | 27 ת[׳]ם גאו אלי איל[-]ה 73
וכאן פיהא את[׳]נ[א] עשר עין מא וסבעין נוע מן אלתמר פנזלו ת[׳]ם עלי אלמא

טז 1 ת[׳]ם רחלו מן איל[-]ה וגאת גמאעה בני אסראיל אלי בריה סין אלתי בין איל[-]ה
ובין סין פי אליום אלח׳אמס עשר מן אלשהר אלת[׳]אני לח׳רוגהם מן בלד מצר 2
פ[תדמר]/שע[ֹ]ב גמאעה בני אסראיל עלי מוסי והרון פי אלבריה 3 וקאל להם בני
אסראיל ליתנא מתנא באמר אללה פי בלד מצר פי גלוסנא עלי קדור אללחם ואכלנא
אלטעאם אלי אלשבע אד[׳] אח׳רגתמונא אלי הד[׳]ה אלבריה לתקתלוא גמיע הד[׳]א
אלגוק באלגוע 4 קאל אללה למוסי האנא מנזל לכם טעמא מן אלסמא ויח׳רג אלקום
פילקטה אמר יום ביום לכי אן אמתחנהם הל יסלכו פי שראיעי אם לא 5 ואד[׳]א כאן
אליום אלסאדס יצלחון מא יאתוא בה פאנה יכון צ׳עפא עלי מא ילקטון פי כל יום 6
פקאל מוסי והרון לגמאעה בני אסראיל באלעשי תעלמון אן אללה אח׳רגכם מן בלד
מצר 7 ובאלע׳דאה תנט[׳]רון כרם אללה אד[׳] סמע תדמרכם עליה ונחן מן חתי תתדמרו
עלינא 8 ת[׳]ם קאל מוסי ד[׳]לך באן יעטיכם אללה באלעשי [-]לחמא תאכלונה וטעאמא
באלע׳דאה תשבעונה אד[׳] סמע תדמרכם אלד[׳]י אנתם מתדמרון עליה ונחן מן ליס עלינא
תדמרכם בל עלי אללה 9 ת[׳]ם קאל מוסי להרון קל לגמאעה בני אסראיל תקדמוא בין ידי
אללה אנה קד סמע תדמרכם | 10 וכאן מא כלם הרון בד[׳]לך גמאעה בני אסראיל אלתפתו 73b
אלי אלבריה ואד[׳]א בנור אללה קד ט׳הר פי אלע׳מאם 11 וכלם אללה מוסי תכלימא 12
קד סמעת תדמר בני אסראיל קל להם בין אלע׳רובין תאכלון לחמא ובאלע׳דאה תשבעון
טעאמא ותעלמו אני אללה רבכם 13 ולמא כאן באלעשי צעד אלסלוי פע׳טא אלעסכר
ובאלע׳דאה כאן סכב אלטל חואלי אלעסכר 14 ולמא צעד סכב אלטל ואד[׳]א עלי וגה
אלבריה בשי דקיק מדחרג כאלדמק עלי אלארץ׳ 15 פנט׳רו בנו אסראיל וקאלו בעצ׳הם
לבעץ׳ הו מן לאנהם לם יעלמו מא הו פקאל להם מוסי הו אלטעאם אלד[׳]י אעטאה
אללה[BR] לכם מאכלא 16 הד[׳]א אלאמר אלד[׳]י אמר אללה בה ילקט מנה כל רגל עלי
קדר אכלה צאע לכל גמגמה עלי אחצי אנפסכם כל רגל יאח׳ד[׳] למן פי ביתה 17 פצנע
כד[׳]אך בנו אסראיל ולקטו מן כת[׳]ר ומן קלל 18 ת׳ם כאלוה באלצאע פלם יפצ׳ל מן
כת[׳]ר ומן קלל לם ינקצה כל רגל עלי קדר עיאלה לקטוא 19 פקאל להם מוסי לא יבק
אנסאן מנה [שי] אלי אלע׳דאה 20 ולם יקבלו מן מ[וסי][L] ובקוא מנה אלי אלע׳דאה פנתן ובזל
דודא וסח׳ט עליהם מוסי 21 וכאנו ילקטונה פי כל ע׳דאה כל רגל עלי קדר עיאלה פאד[׳]א
חמית אלשמס תמאסא 22 ולמא כאן פי אליום אלסאדס לקטוא מן אלטעאם צ׳עף אלצאע
לכל ואחד פגא גמאעה אשראף אלגמאעה ואח׳ברו מוסי 23 פקאל להם הו מא קאל אללה

עטלה הי סבת מקדסה ללה ע׳דא מא ארדתם אן תח׳בזוה פאח[׳]בזוה ומא ארדתם אן
תטבח׳וה פאטבח׳וה | ומא פצ׳ל דעוה לכם מחפוצ׳(<ט׳>)א אלי אלע׳דאה 24 פודעוה אלי 74
אלע׳דאה כמא אמרהם מוסי ולם ינתן וחמה לם תכן פיה 25 וקאל מוסי כלוה אליום לאן
ללה סבת אליום ואליום לא תגדונה פי אלצחרא 26 וכד[׳]לך סתה איאם תלקטונה ואליום
אלסאבע סבת לא יכון פיה 27 ולמא כאן פי אליום אלסאבע ח׳רג מן אלקום לילקטונה
פלם יגדו שיא 28 פקאל אללה למוסי אלי כם קד אביתם אן תחפט׳ו וצאיאי ושראיעי
29 אנט׳רו אן אללה קד אעטאכם שריעה אלסבת לד[׳]לך הו מעטיכם פי אליום אלסאדס
טעאם יומין פליגלס כל אנסאן מכאנה לא יח׳רג אחדא מן מוצ׳עה יום אלסבת 30 פסבת
אלקום פי אליום אלסאבע 31 וסמא בנו אסראיל אסמה מן והו כבזר אלכזברה אביץ׳
וטעמה כקטאיף בעסל 32 פקאל מוסי הד[׳]א אלאמר אלד[׳]י אמר אללה בה אמלו אלצאע
מנה יכן מ[ח]פוט׳א לאגיאלכם לכי ינט׳רון אלטעאם אלתי אטעמתהם פי אלבר ענד אח׳ראגי
איאהם מן בלד מצר 33 פקאל מוסי להרון ח׳ד[׳] ברניה [ואחדה] ואגעל פיהא מלו [...] מנה
ואקרה בין ידי אללה מחפוט׳א לאגיאלכם 34 כמא אמר אללה מוסי[BR] וצ[׳]עה הרון בין
ידי אלשהאדה מחפוצ׳(<ט׳>)א 35 ובנו אסראיל אכלו אלמן ארבעין סנה אלי חין דח׳ולהם
אלי בלד אלעמארה אכלו אלמן אלי חין דח׳ולהם אלי טרף בלד כנעאן 36 ואלצאע כאן
עשר אלברניה

יז 1 ת[׳]ם רחל גמאעה בני אסראיל מן בריה סין פי מראחלהם ען אמר אללה ונזלו פי
ארפידים ולם יכן הנאך מא ישרבה אלקום 2 פח[׳]אצם אלקום מוסי וקאלוא אעטנא
מא נשרבה | פקאל להם מוסי מא תח׳אצמוני ומא תמתחנון אללה 3 פלמא עטש אלקום 74b
ת[׳]ם אלי אלמא תדמרו עלי מוסי וקאלוא לה לם אצעדתנא מן מצר>ר< לתקתלנא ובנינא
ומואשינא באלעטש 4 פצרח׳ מוסי ללה קאילא מא אצנע בהאולי אלקום ען קליל סירגמוני
5 קאל אללה [למוסי] סיר בין ידיהם וח׳ד[׳] מעך מן משאיח׳הם ועצאך אלד[׳]י צ׳רבת בה
אלניל ח׳ד[׳]ה בידך ואמץ׳ 6 האנא מוקף דליל בין ידיך הנאך עלי אלצואן פי אלתגריד
פאצ׳רב אלצואן יח׳רג מנה מא וישרב אלקום פצנע מוסי כד[׳]אך בחצ׳רה משאיח׳ בנו
אסראיל 7 פסמא אלמוצ׳ע אמתחאן ומשאגרה בסבב ח׳צומה בני אסראיל ואמתחאנהם
אללה קאילין הל מוגוד נור אללה פימא ביננא אם לא 8 ת[׳]ם גא עמלאק פחארב בנו
אסראיל פי רפידים 9 פקאל מוסי ליהושע אח׳תר לנא רגאלא ואח׳רג ח׳אר[ג]/ח>׳<ארב
עמליק ע׳דא אנא ואקף עלי ראס אלבקאע ואלעצי אלד[׳]י אמר אללה בה פי ידי 10 פצנע
יהושע כמא קאל לה מוסי אן יחארב עמליק ומוסי והרון וחור צעדו אלי ראס אלבקאע
11 וכאן מוסי כ[ת]/מא ירפע ידה תע׳לב בנו אסראיל וכמא יחטהא תע׳לב אאל עמאליק
12 וכ׳למא ת[׳]קלת ידא מוסי אח׳ד[׳]וא חגר וצירוה תחתה וגלס פוקה והרון וחור אסנדוא

ידאה אחדהמא ימנה ואלאח׳ר יסרה וכאנת ידאה מחצ׳ונתאן אלי מע׳יב אלשמס 13 חתי
כרד יהושע עמאליק וקומה וקתלהם בחד אלסיף 14 וקאל אללה למוסי אכתב הד[׳]א
ד[׳]כר פי אלכתאב ואתליה עלי אליושע פאני סאמחוא ד[׳]כר עמאליק מן תחת אלסמא | 75
15 פבנא מוסי מד[׳]בח וסמאה אללה אלמחארב 16 פקאל אן אלאזלי אקסם באלכרסי אן
יכון ללה חרב פי אל עמליק גיל בעד גיל

יח 1 ת[׳]ם סמע אלפצ׳ל אמאם מדין חמו מוסי גמיע מא צנע אללה למוסי ולאל אסראיל
קומה לאן אללה אח׳רגהם מן יד אלמצריין 2 פאח׳ד[׳] אלפצ׳ל חמו מוסי אלנאהצ[׳]ה
זוגתה בעד מא כאן ארסלהא אליה 3 ואבניהא אללד[׳]אן אסם אחדהמא טארד לאנה
קאל צרת ע׳ריב פי בלד ע׳רבה 4 ואסם אלאח׳ר אלמנצור לאנה קאל אלה אבי נצר״י
וח׳לצני מן סיף פרעון 5 וגא אלפצ׳ל חמו מוסי ובנוה וזוגתה אליה אלי אלבריה אלד[׳]י
הו נאזל ת[׳]ם אלי גבל אללה 6 ובעת[׳] מן קאל למוסי [---] אן חמוך אלפצ׳ל גאי אליך
וזוגתך ואבנאהא מעהא 7 פח׳רג מוסי יתלקא חמוה פסגד למוסי וקבלה וסאל כל אמר ען
סלאמה צאחבה ודח׳לא אלי אלח׳בא 8 פקץ מוסי עלי חמוה גמיע מא צנע אללה בפרעון
ואלמצריון בסבב בני אסראיל וגמיע אלמציבה אלתי נאלתהם פי אלטריק וח׳לצהם אללה
9 פסר אלפצ׳ל בגמיע אלח׳יר אלד[׳]י צנעה אללה לבני אסראיל וח׳לצהם מן יד אלמצריין
10 וקאל אלפצ׳ל תבארך אללה אלד[׳]י ח׳לצכם מן יד אלמצרין ומן יד פרעון וח׳לץ אלקום
מן ת[׳]קל אלמצרין 11 אלאן עלמת אן עצ̇(<ט̇)ים אללה מן גמיע אלמעבו>א<דאת אן
באלאמר אלד[׳]י אתקחו בה עליהם 12 ת[׳]ם קדם אלפצ׳ל חמו מוסי צואעדא וד[׳]באיחא
ללה וגא הרון ו[ג]מ[יע]/ומן שיוח׳ בני אסראיל ליאכלוא טעא̇מא מע צהר מוסי בין ידי
אללה | 13 ולמא כאן מן בעד גלס מוסי ליחכם ללקום פוקף אלקום אמאמה מן אלע׳דאה 75b
אלי אלעשי 14 וראי חמוה גמיע מא הו צאנע באלקום פקאל מא הד[׳]א אלאמר אלד[׳]י
אנת צאנעה באלקום ומא באלך אנת גאלס וחדך וגמיע אלקום ואקף אמאמך מן אלע׳דאה
אלי אלעשא 15 פקאל מוסי L אד[׳]א גאני אלקום פטלבוא אמר אללה 16 אן כאן לה ח׳צומה
פגאו אלי חכמת בין אלרגל וצאחבה וערפתהם רסום אללה ושראיעה 17 קאל חמו מוסי
לה ליס אלאצלח הד[׳]א אלאמר אלד[׳]י אנת צאנעה 18 כלא תכל אנת והד[׳]א אלשעב
איצ׳א מעך לאן הד[׳]א אלאמר ת[׳]קיל עליך ולא תטיק אן תצנעה וחדך 19 אלאן אקבל מני
מא אשיר בה עליך ויכון אללה מעך כן אנת ללקום מן גהה אללה תרפע אמורהם אליה
20 ותנד[׳]רהם עלי אלרסום ואלשראיע ותערפהם אלטריק אלד[׳]י יסלכון פיה ואלעמל
אלד[׳]י יעמלונה 21 ואנת פאנט׳ר מן גמיע אלקום אנאסא ד[׳]וי איסאר ח׳איפי אללה ד[׳]וי
חק שאייי אלטמע וול עליהם רוסא אלאף ורסא מיאת ריסא ח[ֹ]מסינאת וריסא עשראת 22
ויחכמון בין אלקום פי כל וקת ויכונון כל אמר עט׳ים ירפעוה אליך וכל אמר צע׳יר יחכמון

פיה הם וח׳פף ען נפסך ויחמלון מעך 23 פאן אנת צנעת הד[׳]א אלאמר ואמרך אללה
בה אסתטעת אלקיאם בהם ואיצ׳א הד[׳]א אלקום אלי מוצ׳עה יציר בסלאם 24 פקבל
מוסי ראי חמוה וצנע גמיע מא קאל לה 24א ת[׳]ם קאל [ל̱]מוסי ללקום (Deut 1:9) לא
אטיק [אנא] וחדי אן אחתמלכם | 24ב (Deut 1:10) אללה רבכם קד כת[׳]רכם והוד[׳]אכם 76
אליום ככואכב אלסמא לכת[׳]רה [---] 24ג (Deut 1:11) אללה אלה אבאתכם [---] יזיד
פיכם מת[׳]לכם אלף מרה ויבארך פיכם כמא ועדכם 24ד (Deut 1:12) פכיף אחתמל
וחדי ת[׳]קלכם קצצכם ח׳צאימכם 24ה (Deut 1:13) האתו ברגאל חכמא פהמא מערופין
לאסבאטכם אצירהם ריסא עליכם 24ו (Deut 1:14) פאגאבוה וקאלו מא אחסן הד[׳]א
[...] אלאמר אלד[׳]י קלתה (Deut 1:15) פאח׳ד[׳] מן ריסא אסבאטהם רגאלא חכמא
מערופין 25 פגעלהם ריסא עליהם ריסא אלוף וריסא מאתין וריסא ח׳מסין וריסא עשראת
וערפא עלי אסבאטהם 25א (Deut 1:16) ואמר חכמאהם וקאל להם אסמעו פימא בין
אח׳ותכ[L]ם ואחכמוא בעדל פימא בין כל רגל ואח׳אה וט׳(<צ׳)יפה 25ב (Deut 1:17) לא
תבינוא אלוגוה פי אלחכם ואסמעו מן אלצע׳יר כאלכביר לא תח[׳]אפוא רגלא לאן אלחכם
ללה הו ואי אמר צעב עליכם ארפעוה אלי חתי אחכ[ם] פיה 25ג (Deut 1:18) ואוצאהם
בגמיע אלאמור אלתי יגב אן יצנעוהא 26 יחכמון בין אלקום פי כל וקת אלאמר אלצעב
ירפעונה אלי מוסי ואלאמר אלצע׳יר יחכמון פיה 27 ת[׳]ם אטלק מוסי חמוה ומצ׳י אלי
בלדה

יט 1 פי אלשהר אלת[׳]אלת[׳] מן ח׳רוג בני אסראיל מן בלד מצר גאו אלי בריה סינא 2
אד[׳] רחלוא מן רפידים פגאו אלי בריה סינא ונזלו פי אלבר ונזל ת[׳]ם אאל אסראיל
מקאבל אלגבל 3 ומוסי צעד אלי אללה פנאדאה אללה מן אלגבל קאילא כד[׳]י קל לאל
יעקוב ואח׳בר אאל אסראיל 4 אנתם שאהדתם מא צנעת באלמצריון וחמלתכם עלי שביה
אגנחה אלנסורה ואתית בכם אלי [...] 5 ואלאן אן קבלתם אמרי וחפט׳תם עהדי כנתם לי
ח׳אצה מן גמיע אלשעוב עלי אן לי גמיע כל אלארץ[ֹ] | 6 ואנתם תכונו לי מלך אמאמה 76b
ושעבא מקדסא הד[׳]א אלכלאם אלד[׳]י תקול לבני אסראיל 7 פגא מוסי פדעא בגמיע
שיוח׳ אלקום ותלא עליהם גמיע הד[׳]א אלכלאם אלד[׳]י אמרה אללה בה 8 פאגאבוה
אלקום אגמעין וקאלו גמיע מא קאלה אללה נצנעה פרד מוסי כלאמהם אלי אללה 9 חין
קאל אללה לה האנא מתגלי לך פי ע׳מאם מן אלסחאב לכי יסמע אלקום מח׳אטבתי
לך וליומנו בך איצ׳א אלי אלדהר פאח׳בר מוסי בכלאמהם ללה 10 פקאל אללה [למוסי]
אמץ׳ אלי אלקום וטהרהם אליום וע׳דא ויע׳סלו ת[׳]יאבהם 11 ויכונו מסתעדין אלי אליום
אלת[׳]אלת[׳] פאן פיה יתגלי אללה בחצ׳רתהם עלי גבל סינא 12 פתח׳ם אלגבל חואליה
וקל להם אחד[׳]רו אלצעוד אלי אלגבל ואלדנו מן טרפה פכל דנא בה פליקתל קתלא 13

מן חית[׳] לא תמסה יד אלא ירגם רגמא או ינשב פיה נשאבא בהימה כאן אם אנסאן
לא יחיא ואד[׳]א צ׳רב אלבוק גאיז להם אן יצעדוא [אלגבל] 14 פנזל מוסי מן אלגבל אלי
אלקום פטהרהם וע׳סלוא ת[׳]יאבהם 15 וקאל להם כונוא מסתעדין לת[׳]לת[׳]ה איאם ולא
תקרבוא אלי אמראה 16 ולמא כאן פי אליום אלת[׳]אלת[׳] באלע׳דאה כאנת אצואת וברוק
וע׳מאם עט׳ים עלי אלגבל וצות בוק שדיד גדא חתי זעג גמיע אלקום אלד[׳]י פי אלעסכר
17 פאח׳רג מוסי אלקום ליתלקא אמר אללה מן אלעסכר פוקפוא אספל אלגבל 18 וגבל
סינא מתדח׳ן כלה מן קבל מא תגלא אללה עליה באלנאר וצעד דח׳אנה כדח׳אן אלאתון
77 ותזעזע גמיעה גדא | 19 וכאן צות אלבוק כלמא מר אשתד גדא ומוסי יתכלם ואללה יגיבה
בצות 20 אד[׳] תגלי אללה עלי גבל סינא פי ראסה ודעא במוסי מן ראס אלגבל פצעד מוסי
21 פקאל אללה [למוסי] אנזל נאשד אלקום כלא יהגמוא עלי נור אללה לינט׳רונה פיקע מנה
כת[׳]יר 22 ואיצ׳א אלאימה אלמתקרבין אלי אללה יתקדסון לילא ית[׳]לם מנהם אללה 23
קאל מוסי ללה לא יטק אלקום אלצעוד אלי גבל סינא לאנך נאשדתנא וקלת לנא תח׳ם
אלגבל וקדסה 24 וקאל לה אללה אמץ׳ אצעד אנת והרון מעך ואלאימה וסאיר אלקום
לא יהגמו עלי אלצעוד אלי נור אללה לילא ית[׳]לם מנהם 25 פנזל מוסי אלי אלקום וקאל
להם

כ 1 ת[׳]ם כלמהם אללה בגמיע הד[׳]א אלכלאם קאילא 2 אנא אללה רבך אלד[׳]י אח׳רגתך
מן בלד מצר מן בית אלעבודיה (א) 2א לא יכון לך אלה אח׳ר מן דוני 3 לא תצנע לך
נחתא וכל שכל ממא פי אלסמא פי אלעלו וממא פי אלארץ׳ פי אלספל ומא פי אלמא
מן תחת אלארץ׳ 4 לא תסגד להא ולא תעבדהא לאני אללה רבך אלקאדר אלמעאקב
מטאלב בד[׳]נוב אלאבא מע אלבנין ואלת[׳]ואלת[׳] ואלרואבע לשאניי 5 וצאנע אלאחסאן
לאלוף למחבי וחאפצ׳(<ט׳)י וצאיאי (ב) 6 לא תחלף באסם אללה רבך באטלא פאן אללה
לא יברי מן חלף באסמה באטלא (ג) 7 אחפט׳ יום אלסבת וקדסה 8 סתה איאם תעמל
77b ותצנע גמיע צנאיעך | 9 ואליום אלסאבע סבת ללה רבך לא תצנע פיהא שי מן אלצנאיע
אנת ואבנך ו[א]בנתך ועבדך ואמתך ובהאימך וט׳(<צ׳)יפך אלד[׳]י פי צ׳יאעך 10 לאן אללה
ח׳לק פי סתה איאם אלסמאואת ואלארצ׳ין ואלבחר וגמיע מא פיהא ואראחהא פי אליום
אלסאבע לד[׳]לך בארך אללה יום אלסבת וקדסה (ד) 11 אכרם אבאך ואמך לאגל אן יטיל
אללה עמרך פי אלבלד אלד[׳]י אללה רבך מעטיך (ה) 12 לא תקתל [---](ו) לא תזן (ז) לא
תסרק (ח) לא תשהד עלי צאחבך שהאדה זור (ט) 13 לא תתמן מנזל צאחבך ולא תתמנ[Lא]
זוגתה ועבדה ואמתה ות[׳]ורה וחמארה וגמיע מא לה (י) 13א (Deut 7:1/11:29 and 27:2)
ויכון אד[׳]א אדח׳לך אללה רבך אלי בלד אלכנעאניין אלד[׳]י אנת דאח׳ל אליה לתרת[׳]ה
תקים לך חגארה גלילה ותביצ׳הא באלשיד 13ב (Deut 27:3) ותכתב עליהא גמיע עיון

אלתוריה הד[ׄ]ה 13ג (Deut 27:4) ויכון בעבורכם אלארדן תקימוא הד[׳]ה אלחגארה אלתי
אנא מוציכם בהא אליום פי טור באריך 13ד (Deut 27:5) ותבן ת[׳]ם מד[׳]בחא ללה רבך
מד[׳]בחא מן חגארה לא תחרך עליהא חדיד 13ה (Deut 27:6) ולתכן מע ד[׳]לך חגארה
צחאחא תבני מד[׳]בח אללה רבך ואצעד עליה צעאיד ללה רבך 13ו (Deut 27:7) ותד[׳]בח
סלאים ותאכל ת[׳]ם ותפרח בין ידי אללה רבך (Deut 11:30) אלטור הו בעבור אלארדן
ח[׳]לף טרַיק מע׳יב אלשמס פי בלד אלכנעאני אלסאכן פי אלבקיע מקאבל אלגל[ֿ]גל
גאנב מרג אלבהא מקאבל בלאטא 14 וגמיע אלקום סמע אלאצואת וצות אלבוק ונט׳רוא
אללמיע ואלגבל מתדח׳ן פלמא נט׳רו אלקום ד[׳]לך ח׳צ׳עו ווקפו מן בעיד | 15 ת[׳]ם קאלו 78
למוסי (Deut 5:20) הוד[׳]א קד אוראנא אללה רבנא כרמה ועט׳מתה וצותה סמענא מן
דאח׳ל אלנאר ואעלמנא אליום אנה לא יגוז אן יח׳אטב אללה אנסאן פיחיי (Deut 5:21)
ואלאן פלא נמות ולא תאכלנא הד[׳]ה אלנאר אלעט׳ימה פאנא אן עאודנא אסתמאע קול
אללה רבנא איצ׳א מתנא (Deut 5:22) לאנה אי בשרי סמע צות אלרב אלחי מח׳אטבה מן
דאח׳ל אלנאר מת[׳]לנא פעאש (Deut 5:23) אדניL אנת ואסתמע גמיע מא יקולה אללה
רבנא ואן תודי אלינא גמיע מא יכלמך בה אללה רבנא ונסמעה ונעמל בה. ולא יח׳אטבנא
רבנא כלא נמות 16 פקאל מוסי ללקום לא תח׳אפו אנה לאגל אן ימתחנכם תגלי לכם
אללה ולכי תכון היבתה בין ידיכם לילא תח׳טון 17 פוקף אלקום מן בעיד ומוסי תקדם
אלי אלצ׳באב אלד[׳]י הנאך גלאל אללה 17א (Deut 5:24) וח׳אטב אללה מוסי קאילא קד
סמעת צות מח׳אטבה האולי אלקום במא ח׳אטבוך בה וקד אחסנוא פימא קאלוא 17ב
(Deut 5:25) מן להם באן יכון הד[׳]א סרהם ללמח[ׄ]אפה מני ויחפט[׳]וא וצאיאי טול
אלזמאן חתי יח׳אר להם ולאולאדהם אלי אלדהר 17ג (Deut 18:18) נבי אקים להם מן בעץ׳
אח׳ותהם מת[׳]לך ואגעל כלאמי פי פאיה פיח׳אטבהם בגמיע מא אמרה 17ד (Deut 18:19)
ואי אנסאן לא יקבל מן קולה אלד[׳]י יקולה עני אנא אטאלבה 17ה (Deut 18:20) בל אי
נבי אתקח וקאל עני מא לם אמרה בה אן יקולה ומן אנבא ען אלה אח׳ר פליקתל ד[׳]לך
אלמתנבי 17ו (Deut 18:21) פאן קלת פי קלבך כיף יערף אלקול אלד[׳]י לם יקולה אללה | 78b
17ז (Deut 18:22) אלד[׳]י יקולה אלמתנבי ען אללה לא יגוז ד[׳]לך אלקול ולא ידאח׳ל [---]
הו אלקול אלד[׳]י לם יקלה אללה באתק[אח] י[ח̇]אטבה אלמתנבי [---ה] פלא תחד[׳]רה
17ח (Deut 5:26) אמץ׳ פקל להם ארגעו מטמאנין אלי מצ׳ארבכם 17ט (Deut 5:27) ואנת
פאקף האהנא ענדי חתי אח׳אטבך בגמיע אלאואמר ואלשראיע ואלאחכאם אלד[׳]י יגב אן
יצנעוהא פי אלבלד אלד[׳]י אנא מעטיהם וראת[׳]ה 18 וח׳אטב אללה מוסי קאילא קל לבני
אסראיל אנתם שאהדתם אני מן אלסמא ח׳אטבתכם 19 לא תשרכון מעי מעבודא מן פצ׳ה
ומעבודא מן ד[׳]הב לא תצנעוה לכם 20 מד[׳]בחא עלי אלארץ׳ תצנעה לי ותד[׳]בח עליה
צואעדך וסלאימך מן ע׳נמך ובקרך ופי כל מוצ׳ע אד[׳]כר אסמי הנאך אתגלי לך ואבארך

פיד 21 ואן צנעת לי מד[׳]בחא מן חגארה פלא תבניהא מנקושה פאנך אד[׳]א חרכת חדידך
עליהא בד[׳]לתהא 22 ולא תצעד בדרג אלי מד[׳]בחי לילא תנכשף סותך עליה

כא 1 והד[׳]ה אלאחכאם אלד[׳]י תדון בין ידיהם 2 [קל להם] אד[׳]א אבתעת[-] עבדא
עבראניא פליח׳דמך סת סנין ופי אלסאבעה יח׳רג חרא מגאנא 3 אן דח׳ל עזבא ח׳רג עזבא
ואן כאן ד[׳]א זוגה ח׳רגת זוגתה מעה 4 ואן זוגה מולאה באמראה פולדת לה בנין ובנאת
פאלמראה ואולאדהא תכון למולאה והו יח׳רג עזבא 5 פאן קאל אלעבד קד אחבבת מולאי
[ו]זוגתי ואולאדי לא אח׳רג חרא 6 פליקדמה מולאה אלי אלחאכם ת[׳]ם יקדמה אלי
מצראע אלבאב ואלי ח׳דה פיוסם מולאה אד[׳]נה במיסם ויח׳דמה אלי אלאבד | 7 ואן באע 79
רגל אבנתה כאלאמה פלא תח׳רג כח׳רוג אלעביד 8 אן קבחת ענד מולאהא אן יתזוג בהא
פליפדהא לשעב אגנבי/[ע׳ריב] לא יתסלט אן יבעהא בעד מא ע׳דר בהא 9 ואן לאבנה
אשהדהא כחכם אלבנאת יצנע להא 10 פאן תזוג באח׳רי פטעאמהא וכסותהא ואוקאתהא
לא יקטעהא 11 ואן לם יצנע בהא אחדא הד[׳]ה אלת[׳]לת[׳] פלתח׳רג מגאנא בלא ת[׳]מן 12
ומן צ׳רב אנסאנא וקתלה פליקתל קתלא 13 ומן לם יתעמד ואן אללה או(!/פ)צל פי אמרה
אני אציר לך מכאנא תהרב אליה 14 ואן אתקח אנסאן עלי צאחבה ליקתלהו בח[׳]בת[׳]
פמן מד[׳]בחי תאח׳ד׳ה ללקתל 15 וצ׳ארב אבאה ואמה פליקתל קתלא 16 וסארק אנסאן
ובאעה או וגד פי ידה קתל יקתל 17 וסאב אבאה ואמה פליקתל קתלא 18 ואן אח׳תצמא
רגלאן פצ׳רב אחדמא צאחבה ולם ימת בל וקע עלי פראשה 19 פאן הו קאם ומשא פי
אלסוק עלי וכאיה [----] פקד ברי אלצ׳ארב בל ימונה עוץ׳ עטלתה ועלאג יעאלגה 20 ואן
צ׳רב אנסאן עבדה או אמתה פמאת תחת ידה קתל יקתל 21 ואמא אן קאם יום או יומין
פלא יקתל לאנה מאלה 22 ואן תשאגרו אנאס פצדמו אמראה חאמלה וח[׳]רג ולדהא
ולם יכן מניה פליע׳רם אלצאדם כמא ילזמה בעל אלאמראה L ויעטי באנצאף 23 ואן יכן צ׳רא
פאגעל נפסא עוץ׳ נפס 24 ועין בדל עין וסן בדל סן ויד בדל יד ורגל בדל רגל 25 וכי
בדל כי ושגה בדל שגה וגראחה בדל גראחה 26 ואן צ׳רב אנסאן עין עבדה או עין אמתה
פאתלפהא פליטלקה חרא בדל עינה 27 ואן יכן סן עבדה או אמתה אתלף חרא יטלקה
עוצ׳א מן סנה | 28 ואן נטח ת[׳]ורא או שי מן אלבהאים רגל או אמראה ומאת רגם ירגם 79b
אלת[׳]ור ולא יוכל מן לחמה וצאחב אלבהימה בריא 29 ואן תכן אלבהימה קאתלה מן אמס
ומא קבלה ואשהד על[י] L צאחבהא ולם יחפט׳הא וקתל אנסאן או אמראה אלבהימה תח׳צ׳ב
ח׳צ[׳]בא ואיצ׳א צאחבהא יקתל 30 ואן אלתמס מנה פדי פליעט פדי נפסה גמיע מא
ילזמה 31 ואן לאבן יקתל או אבנה כהד[׳]א אלחכם יצנע לה 32 פאן קתל עבדא או אמה
ת[׳]לת[׳]ין מת[׳]קאלא פצ׳ה יעטי למולאה ואלבהימה תח׳צ׳ב 33 ואן כשף אנסאן בירא או
קטע בירא ולם יע׳טה בל סקט פיה ת[׳]ורא או חמארא או שי מן אלבהאים(!/אלבהיאם)

34 צאחב אלחפיר יסלם ת[ׄ]מן [יעי] לצאחבה ואלמית יכן לה 35 ואן נטח ת[ׄ]ור אנסאן או
שי מן סאיר בהאימה ת[ׄ]ור צאחבה או מא כאן מן בהאימה ומאת פיביעון אלחי ויקתסמון
ת[ׄ]מנה ויקתסמון איצ׳א אלמית 36 פאן ערף אנהא בהימה(!/בהמיה) קאתלה מן אמס
ומא קבלה ולם יחפט׳הא צאחבהא פליסלם תסלימא בהימה עוץ׳ בהימה ואלמית יכון לה
37 ואן סרק אנסאן ת[ׄ]ור או שא פד[ׄ]בחה או באעה פליסלם בדל אלת[ׄ]ור ח׳מסה ובדל
אלשא ארבעה

כב 1 ואן וגד אלסארק פי אלנקב פצ׳רב פקתל פלא <u>דם</u> לה 2 ואן אשרקת אלשמס [עליה] פלה
<u>דם</u> פליסלם מא סרק פאן לם יכן לה פיבאע עלי סרקתה 3 ואן וגד פי ידה אלסרקה
מן ת[ׄ]ור אלי חמאר אלי שא אלי סאיר [אל]בהאים אחיא פילסלם בדל אלואחד את[ׄ]נין
4 פאן ארעא אנסאן חקל או כרם | פאטלק מאשיתה פרעת פי צ׳יעה אח׳רי פליסלם 80
מן צ[׳]יעתה סויה ע[׳]לתהא ואן רעת גמיע אלצ׳יעה פליסלם מן אגוד צ׳יעתה או כרמה
[יסלםL] 5 ואן ח׳רגת נאר פוגדת שוכא ואחרקת כדיסא או סבילא קאימא או סאיר מא פי
אלצ׳יאע פליסלם גמיע מא יגב פיה אלמשעל אלאשעאל 6 ואן דפע אנסאן אלי צאחבה
ורקא או אניה ליחפט׳ה לה פסרק ד[׳]לך מן מנזלה פאן וגד אלסארק סלם <u>עוץ[ׄ]</u> [אלואחדL]
את[׳]נין 7 ואן לם יוגד [אלסארקL] תקדם צאחב אלמנזל אלי אלחאכם וחלף אנה לם ימד ידה
אלי מלך צאחבה 8 ועלי כל אמר יגחדה מן ת[׳]ור אלי חמאר אלי שא אלי ת[׳]וב ואלי
כל ט׳אלה אן יקול הד[׳]א הו <u>שהאדה אללה תכון בין כלא</u>המא פמן אסתפגרה אלחאכם
פ[ׄ]יסלם ללואחד את[׳]נין אלי צאחבה 9 ואן דפע אנסאן אלי צאחבה חמארא או ת[׳]ורא
או שא או שי מן סאיר אל[ב]האים ליחפט׳ה פמאת או [אנכ]סר או סבי בע׳יר בינה 10
פימין אללה תפצל פימא בינהמא אנה לם ימד ידה אלי מלך צאחבה פיקבלהא אלצאחב
ולא יסלם שיא 11 פאן סרקה [סרקL] מן ענדה ע׳רמה [לצאחבה] 12 ואן [<u>אפתראס</u>]L אפתרס פליאת
בשאהד ולא יע׳רם אלפריסה 13 ואן אסתעאר אנסאן שיא מן צאחבה פאנכסר או מאת
וליס צאחבה מעה פליע׳רמה 14 פאן כאן מעה פלא יע׳רמה פאן כאן אגיר פי[<u>מצ׳</u>]/<u>פיאתי</u>
באגרתה 15 ואן ח׳דע רגל גאריה בכר לם תמלך פצ׳אגעהא פלימהרהא ותכן לה זוגה 16
פאן אבא אבוהא אן יזוגהא לה פליזן לה מן אלורק כמהר אלאבכאר 17 אלסאחרה פלא
תסתבקא 18 וכל מן צ[׳]אגע שיא מן אלבהאים פליקתל קתלא 19 ומן ד[׳]בח לאלהה אח׳ר
פליהלך | 20 ואלע׳ריב פלא תתענתה ולא תצ׳ע׳טה פטאל מא כנתם ע׳רבא פי בלד מצר 80b
21 וכל ארמלה ויתים פלא תט׳למה 22 פאנך אן ט׳למתה וצרח׳ אלי אגבתה ען צראח׳ה 23
פישתד ע׳צ׳בי ואפניכם באלסיף פתציר נסאכם אראמל ואולאדכם איתאמא 24 פאד[׳]א
אקרצ׳ת בעץ׳ קומי ורקא לצ׳עיף מעד פלא יכן לה כאלע׳רים ותציר עליה עינה 25 ואן
אסתרהנת ת[׳]וב צאחבך פענד מע׳יב אלשמס רדה אליה 26 אד[׳] כאנת הי כסותה וחדהא

או הי ת[ׄ]וב בדנה פימא ד[ׄ]א ינצ׳גע פאנה אן צרח׳ אלי סמעתה אני רווף רחמאן 27 פלא
תשתמן חאכמא ושריף פי קומך לא תלענה 28 וסלאפתך ורשחך לא תוח׳ר[ה]מא ובכור
בניך תעטיהם לי 29 כד[ׄ]אך תצנע בבקרך וצ׳אנך סבעה איאם יכון מע אמה ופי אליום
אלת[ׄ]אמן תעטיניה 30 ואנאס מקדסין תכונון לי וחיואן מפתרס פי אלצחרא לא תאכלוה
בל אטרחוה טרחא

כג 1 ולא תקבל ח׳ברא זורא ולא תח׳אלטן ט׳אלמא פתכון לה שאהד[-] ט׳לם 2 ולא תכן
פי תבע כת[ׄ]יר אלשר ולא תגב פי ח׳צומה במת[ׄ]להא בל ורא אלאכת[ׄ]ר פמל 3 ולא
תבהג מע אלפקיר פי ח[׳]צומתה 4 ואד[ׄ]א פאגית ת[ׄ]ור עדוך או חמארה או סאיר
בהאימה ט׳אלא פארדדהא עליה 5 ואד[ׄ]א ראית חמאר שאניך ראבצ׳א תחת חמלה
פאנתה ען תרכה כד[ׄ]אך בל חטא תחטה מעה 6 ולא תמיל חכם מסכינך פי ח׳צומתה
7 ומן אלכלאם אלבאטל פאבעד ואלברי ואלזכי פלא תקתלהמא פאני לא אזכי ט׳אלמא
8 ולא תאח׳ד[ׄ]ו רשוה | פאן אלרשא יעמי אעין אלפקהא ויזיף אלאמור אלעאדלה 9 81
ואלע׳ריב פלא תצ׳ע׳טוה לאנכם תעלמון נפס אלע׳ריב לאנכם ע׳רבא כנתם פי בלד
מצר 10 וסת סנין תזרע ארצ[׳]ך ואגמע ע׳לתהא 11 ופי אלסאבעה תסבתהא ותבי[ה]הא
ליאכל מנהא מסאכין קומך ומא פצ[׳]לוה תאכלה וחשיה אלצחרא כד[ׄ]אך תצנע בכר[ו]מך
וזי[תו]נך/וזיאתינך 12 וסתה איאם אעמל פיהא אעמאלך ופי אליום אלסאבע תס[בת]
לכי יסתריח עבדך ואמתך מת[ׄ]לך וגמיע ב[ה]אימך ואלע׳ריב מעך 13 וגמיע מא קלתה
לכם אחפט[׳]ונה ואסם אלאלהה אלאח׳ר לא תד[ׄ]כר ולא יסמע מן פיך 14 ות[ׄ]לת[ׄ]
כראת תחג לי פי אלסנה 15 חג אלפטיר פאחפט׳ה סבעה איאם כל פטירא כמא אמרתך
פי וקת שהר אלפריך לאנך פיה ח׳רגת מן מצר ולא תחצ׳רוא בין ידי פרע׳א 16 וחג
אלחצאד בכור עמלך אלד[ׄ]י תזרעה פי אלצחרא וחג אלגמע ענד ח׳רוג אלסנה אד[ׄ]א
גמעת אעמאלך מן אלצחרא 17 ת[ׄ]לת[ׄ] כראת פי כל סנה יחצ׳ר גמיע ד[ׄ]כרך בין
ידי צנדוק אללה 18 ולא תד[ׄ]בח עלי ח[ׄ]מיר דם ד׳ביחי ולא יבית שחום חגי אלי
אלע׳דאה 19 אול בכור ארצ׳ך תאתי בה אלי בית אללה רבך ולא תטבח׳ גדיא בלבן
אמה 19א פאן מן צנע ד[ׄ]לך כד[ׄ]בח נסיאן ומסח[ׄ]טה היא [R]אלה יעקוב 20 האנא
באעת[ׄ] במלך בין ידיך ליחפט׳ך פי אלטריק ויאתי בך אלי אלמוצ[׳]ע אלד[ׄ]י אעדתה | 81b
21 פאחד[ׄ]ר[-] [מן בין ידיה] ואקבל אמרה ולא תח׳אלפה פאנה לא יצפח ען גרמכ[ם] ועלי אן
אסמי מעה 22 בל אן סמאע תסמ[עאן L] מן קולי וצנעת[ם] גמיע מא אקולה עאדית אעדאך
ואצ׳ררת מצ׳אר[י]יך 23 ואד[ׄ]א סאר מלכי בין ידיך אדח׳ל[ת]ך אלי אלכנעאני ואלאמרי
ואלחתי ואלטרידי ואלפרזי ואלחבי ואליבוסי ואבידהם 24 לא תסגד למעבודאתהם ולא
תעבדהא ולא תעמל כאעמאלהם בל אהדמהא הדמא וכסר מנאצבהם תכסירא 25 ואעבדו

אללה רבכם אבארך פי טעאמך ופי שראבך ואזיל אלאמראץ׳ ענך 26 ולא יבק מת[׳]כל
ולא עאקר פי[-] ארצ[ׄ]ר ואחצא איאמך אכמלהא 27 ואבעת[׳] בהיבתי בין ידיך ואהים גמיע
אלקום אלד[׳]ין תציר אליהם ואגעל גמיע אעדאיך בין ידיך קד[׳]ל 28 ואבעת[׳] באלעאהה
בין ידיך פתטרד אלכנעאניין ואלאמורין ואלחתיין ואלטרידין ואלפרזיין ואלחביין ואליבוסיין
מן בין ידיך 29 ולא אטרדהם מן בין ידיך פי סנה ואחדה כלא יציר אלבלד וחשא פיכת[׳]ר
עליך חיואן אלצחרא 30 קלילא קלילא אטרדהם מן בין ידיך אלי אן תנמוא ותחוז אלבלד
31 ואגעל תח׳מך מן בחר אלקלזם אלי בחר פלסטין ומן אלבריה אלי אלפראת ואסלם פי
אידיכם סכאן אלבלד ותטרדהם מן בין ידיך 32 לא תעאהדהם ולא למעבודאתהם עהדא
33 ולא יקימוא פי בלדך כלא יח׳טוך לי באן תעבד מעבודאתהם פיכונוא לך והקא

כד 1 ת[׳]ם קיל למוסי אצעד אלי אללה אנת והרון ושריף ובהי ואל[מפצ׳ל]/ואלמנצ<׳>ור 82
ואלמפצ׳ל וסבעין מן חכמא אסראיל ואסגדו מן בעיד 2 ת[׳]ם יתקדם מוסי וחדה אלי
אללה והם פלא יתקדמון ואלקום לא יצעדו מעה 3 ת[׳]ם גא מוסי פקץ עלי אלקום גמיע
כלאם אללה וגמיע אלאחכאם פאגאבה גמיע אלקום בצות ואחד וקאלו גמיע אלאמור
אלתי אמר אללה בהא נצנעהא 4 [-]פכתב מוסי גמיע כלאם אללה פאדלג באלע׳דאה
ובנא מד[׳]בחא תחת אלגבל ונצב את[׳]ניעשר דכה באזי את[׳]נעשר אסבאט אסראיל
5 ובעת[׳] [----] מן אשבא בני אסראיל וקרבו צואעדא וד[׳]בחו ד[׳]באיח סלאים ללה
רתות מן אלבקר 6 ואח׳ד[׳] מוסי בעץ׳ אלדם וגעלה פי אגאגין [---] ובעצ׳ה רשה עלי
אלמד[׳]בח 7 ת[׳]ם אח׳ד[׳] כתאב אלעהד פקראה עלי אלקום וקאלו גמיע מא אמר אללה
נקבלה ונצנעה 8 פאח׳ד[׳] מוסי מן אלדם ורשה עלי אלקום וקאל הוד[׳]א דם אלעהד
אלד[׳]י קטע אללה מעכם עלי גמיע הד[׳]ה אלאחכאם 9 ת[׳]ם צעד מוסי והרון ושריף
ובהי ואלמנצור ואלמפצ׳ל וסבעין מן חכמא בני אסראיל 10 פנט׳רו נור אלה אסראיל ומן
דונה כצנעה ביאץ׳ אלמהא וכד[׳]את אלסמא פי אלנקא 11 ואלי גואנ[א]/ב בני אסראיל
לם יבעת[׳] בידה פנט׳רוא נור אללה [----] פאכלו ושרבו 12 ת[׳]ם קאל אללה למוסי אצעד
82b אלי אלי אלגבל וקם הנאך | אעטיך אלואח אלגוהר ואלשראיע ואלוצאיא אלתי כתבתהא
לאדלהם 13 פקאם מוסי ואליושע ח׳אדמה פצעד מוסי אלי גבל אללה 14 וקאל ללחכמא
אגלסו לנא האהנא אלי אן נרגע אליכם והוד[׳]א הרון וחור מעכם מן כאן לה אמר יתקדם
אליהמא 15 פלמא צעד מוסי אלי אלגבל ע׳טא אלע׳מאם אלגבל 16 וסכן נור אללה עלי
גבל סינא וע׳טאה אלע׳מאם סתה איאם ת[׳]ם דעא במוסי פי אליום אלסאבע מן וסט
אלע׳מאם 17 וכאן ריא נור אללה כנאר אכאלה עלי ראס אלגבל בחצ׳רה אל[-] אסראיל
18 פדח׳ל מוסי פי וסט[ה] אלע[ׄ]מאם אד[׳] צעד אלי אלגבל ואקאם מוסי פיה ארבעין יומא
וארבעין לילה

כה 1 וח׳אטב אללה מוסי קאילא 2 [א]מר בני אסראיל אן יאח׳ד[׳]וא לי רפיעה מן ענד כל אנסאן
תסח[׳]וה נפסה תאח׳ד[׳]ו רפיעתי 3 והד[׳]ה אלרפיעה אלתי תאח׳ד[׳]ו[ה]א מנהם ד[׳]הבא
וורקא ונחאסא 4 ואסמאנגון וארגואן וצבע׳ קרמז ועשר ומרעז 5 וגלוד כבאש אדים
וגלוד דארש וח׳שב אלסנט 6 ודהן ללאצ׳אה ואלטיב לדהן אלמסחה ובח׳ור אלצמוע[׳]
7 וחגארה בלור וחגארה אלמהא ללצדרה ואלקבא 8 ואצנעו לי מקדסא אסכן נורי פימא
בינכם 9 כגמיע מא אנא מ׳ריך פי אל[גבל L] שכל אלמסכן ושכל גמיע אניתה וכד[׳]אך תצנע
10 ותצנע צנדוקא מן ח׳שב אלסנט ד[׳]ראעין ונצף טולה | וד[׳]ראע ונצף ערצ׳ה וד[׳]ראע 83
ונצף סמכה 11 ואטל׳ה בד[׳]הב ח׳אלץ מן דאח׳ל ומן ח׳ארג [תצפחהו] ואצנע עליה זיגא מן
ד[׳]הב מסתדירא 12 וצ׳ע לה ארבע חלק מן ד[׳]הב ואגעלהא עלי ארבע גהאתה חלקתין פי
גאנבה אלואחד וחלקתין מן גאנבה אלת[׳]אני 13 ואצנע דהוקא מן ח׳שב אלסנט ואטל׳הא
בד[׳]הב 14 ואדח׳ל אלדהוק פי אלחלק גאנבי אלצנדוק ליחמל בהא 15 ופי חלק אלצנדוק
תכון אלדהוק לא תזול מנה 16 ואגעל פי אלצנדוק אלשהאדה אלתי אעטהא לך 17 ואצנע
ע׳שא מן ד[׳]הב ח׳אלץ ד[׳]ראעין ונצף טולה וד[׳]ראע ונצף ערצ׳ה 18 ואצנע תמת[◌̇]אלין
מן ד[׳]הב מצמתין תצנעהמא מן טרפי אלע[׳]שא 19 ואצנע תמת[◌̇]אל מן הד[׳]א אלטרף
ותמת[◌̇]אל מן הד[׳]א אלטרף מן נפס אלע׳שא תצנע אלתמאת[◌̇]יל מן טרפיה 20 ויכונא
אלתמת[◌̇]אלין באסטין אגנחתהמא ומט׳ללין בהא עלי אלע׳שא ווגוההמא אלואחד אלי
אלאח׳ר ואלי אלע׳שא יכון וגוההמא 21 ואגעל אלע׳שא עלי אלצנדוק מן בעד מא תגעל פי
אלצנדוק אלשהאדה 22 ואחצ׳רך הנאך ואח׳אטבך מן פוק אלע׳שא אלד[׳]י עלי אלצנדוק
אלשהאדה מן בין אלתמת[◌̇]אלי[י] בגמיע מא אמרך בה אלי בני אסראיל 23 ואצנע
מאידה מן ח׳שב אלסנט ד[׳]ראעין טולהא וד[׳]ראע ערצ׳הא וד[׳]ראע ונצף סמכהא 24
ואטל בד[׳]הב ח׳אלץ | ואצנע להא זיגא מן ד[׳]הב מסתדירא 25 ואצנע להא חאפה 83b
מקדאר קבצ׳ה מסתדירא ואצנע זיגא מן ד[׳]הב לחאפתהא מסתדירא 26 וצ׳ע להא
ארבע חלק מן ד[׳]הב ואגעל אלחלק פי אלארבע אלזואיא אלתי באזי ארבע ארגלהא 27
אמאם אלחאפה תכן אלחלק מכאנא ללדהוק ליחמל בהא אלמאידה 28 ואצנע אלדהוק
מן ח׳שב אלסנט ואטלהא בד[׳]הב לתחמל בהא אלמאידה 29 ואצנע קצאעה ודרוגה
ומדאהנה ומלאעקה אלתי יע׳טא בהא מן ד[׳]הב ח׳אלץ 30 ואגעל עלי אלמאידה ח׳בזא
מוגהא בין ידי דאימא 31 ואצנע מנארה מן ד[׳]הב ח׳אלץ מצמתה תצנעהא ארגלהא
וקצבהא וגאמאתהא ותפאפיח[ה]א וסואסנהא יכונוא מנהא 32 וסת קצבאת ח׳ארגאת מן
גאנביהא ת[׳]לת[׳] קצבאת מן גאנבהא אלואחד ות[׳]לת[׳] קצבאת מן גאנבהא אלת[׳]אני
33 ת[׳]לת[׳] גאמאת מלוזה פי כל קצבה תפאחה ווררה ות[׳]ל[׳]ת גאמאת מלוזה פי כל
קצבה תפאחה וסוסנה כד[׳]אך [תצנע] ללסת אלקצבאת אלח׳ארגאת מן [----] [אלמנארה] 34
ופי נפס אלמנארה ארבע גאמאת מלוזאת ותפאפיחהא וסואסנהא 35 תפאחה תחת כל

קצבתין מנהא ותפאחה תחת כל קצבתין מנהא ותפאחה תחת כל קצבתין מנהא כד[ׄ]אך
ללסת אלקצבאת אלח׳ארגאת מן אלמנארה 36 תפאפיחהא וקצבהא יכ׳נו כלהא מצמתה
ואחדה מן ד[ׄ]הב ח׳אלץ 37 ואצנע להא סבע סרג פאד[ׄ]א אסרגת סרגהא תצ׳י אלי גהה
וגההא 38 וכלבאתהא ומגאמרהא מן ד[ׄ]הב ח׳אלץ 39 מן בדרה ד[ׄ]הב ח׳אלץ אצנעהא | 84
וגמיע הד[ׄ]ה אלאניה 40 ואנט׳ר ד[ׄ]לך ואצנע כשכלה אלד[ׄ]י אנת מורא פי אלגבל

כו 1 ותצנע ד[ׄ]את אלמסכן עשר אשקאק מן עשר מברום באסמאנגון וארגואן וצבע׳ קרמז
צנעה חאד[ׄ]ק תצנעהא 2 טול כל שקה ת[ׄ]מניה ועשרין ד[ׄ]ראע וערצ׳הא ארבע א[ׄ]דרע
מסאחה ואחדה לגמיע אלאשקאק 3 ח׳מס אשקאק תכן מח[׳]יטה ואחדה אלי אלאח׳רי
וח׳מס אשקאק מח׳יטה ואחדה מע צאחבתהא 4 ואצנע ערי מן אסמאנגון פי חאשיה
אלשקה אלואחדה אלטרפי אלמתאלפה וכד[ׄ]אך אצנע פי חאשיה אלשקה אלטרפי
אלמתאלפה אלת[ׄ]אניה 5 ח׳מסין ערוה תצנעהא פי אלשקה אלואחדה וח׳מסין ערוה
תצנעהא פי טרף אלשקה אלמ[את]לפה/אלמתאלפה אלת[ׄ]אניה ותכן אלערי מתקאבלה
אלואחדה אלי אלאח׳רי 6 ואצנע ח׳מסין מרוד מן ד[ׄ]הב וולף אלאשקאק **באלמראוד**
פיציר אלמסכן ואחדא 7 ותצנע אשקאק מן מרעזא ח׳בא עלי אלמסכן אחדעשר שקה
תצנעהא 8 טול כל שקה ת[ׄ]לת[ׄ]ין ד[ׄ]ראעא וערצ׳הא ארבעה באלד[◌]ראע מסאחה ואחדה
אלאחדעשר אלשקה 9 ואלף אלח׳מסה אלאשקאק עלי חדה ואלסת אלאשקאק עלי חדה
ואת[ׄ]ני אלשקה אלסאדסה אלי קאבלי וגה אלמצ׳רב 10 ותצנע ח׳מסין ערוה פי חאשיה
אלשקה אלואחדה אלטרפי אלמאתלפה וח׳מסין ערוה תצנע פי חאשיה אלשקה אלמאתלפה
אלת[ׄ]אניה 11 ואצנע ח׳מסין [שט׳ט׳]/מרוד מן נחאס | ואדח׳ל אל[שט׳ט׳]/אלמראוד פי 84b
אלערי ואלף אלח׳בא פיציר [-] ואחדא 12 ואסבל אלפאצ׳ל מן אשקאק אלח׳בא והו
נצף אלשקה אלפאצ׳לה תסבלהא עלי מוח׳ר אלמסכן 13 וד[ׄ]ראע מן האהנא וד[ׄ]ראע
מן האהנא עלי אלפאצ׳ל מן טול אשקאק אלח׳בא יכון מסבלא עלי גאנבי אלמסכן ימנה
ויסרה ליע׳טיה 14 ואצנע ע׳טא ללח[◌]בא מן גלוד כבאש מחמרה וע׳טא מן גלוד דארש
מן פוקה 15 ואצנע אלתח׳אתג ללמסכן מן ח׳שב אלסנט קאימה 16 עשרה אד[ׄ]רע טול
כל תח׳תגה וד[ׄ]ראע ונצף אלד[◌]ראע ערץ׳ אלפלק אלLואחד 17 צירין ללפלק אלואחד מלבסין
אחדהמא יאזי אלאח׳ר כד[ׄ]אך תצנע בגמיע תח׳אתג אלמסכן 18 ואצנע אלתח׳אתג
ללמסכן עשרין תח׳תגה פי גהה מהב אלגנוב 19 וארבעין קאעדה מן פצ׳ה תצנעהא תחת
אלעשרין תח׳תגה קאעדתאן תחת כל תח׳תגה ללצירין וקאעדתאן תחת כל תח[׳]תגה
ללצירין [----] 20 ולגאנב אלמסכן אלת[ׄ]אני מן מהב אלשמאל תצנע עשרין תח׳תגה 21
ולהא ארבעין קאעדה מן פצ׳ה קאעדתאן תחת כל תח׳תגה וקאעדתאן תחת כל תח׳תגה
22 ופי מוח׳ר אלמשכן פי אלע׳רב תצנע סת תח׳אתג 23 ותח׳תגתין תצנעהמא פי רכני

אלמשכאן פי אלזאויתין 24 ותכון מעתדלה מן אספל גמיעא ותכון מעתדלה מן פוק
בחלקה ואחדה כד[׳]אך יכון ללרכני כליהמא יכונו 25 פתציר ת[׳]מאן תח׳אתג וקואעדהא
מן פצ׳ה סתה עשר קאעדה קאעדתאן תחת כל תח׳תגה קאעדתאן תחת כל תח׳תגה 26
ואצנע אמהאגא מן ח׳שב סנ[ט]L ח׳מסה לתח׳אתג גאנב אלמסכן אלואחד | 27 וח׳מסה 85
אמהאג לתח׳אתג גאנב אלמסכן אלת[׳]אני וח׳מסה אמהאג לתח׳אתג גאנב אלמסכן פי
מוח׳רה ע׳רבא 28 ואלמהג אלאוסט פי גוף אלתח׳אתג נאפד[׳] מן אלטרף אלי אלטרף 29
ואטל אלאמהאג בד[׳]הב ואצנע להא חלקא מן ד[׳]הב מכאנא ללאמהאג ואטל אלאמהאג
בד[׳]הב 30 ותקים אלמסכן כחכמה אלתי אנת מורא פי אלגבל 31 ואצנע סגפא מן אסמנגון
וארגואן וצבע׳ קרמז ועשר מברום צנעה חאד[׳]ק תצנעהא צורא 32 ועלקהא עלי ארבע
עמד סנט מע׳שה ד[׳]הבא וזראפינהא ד[׳]הב עלי ארבע קואעד מן פצ׳ה 33 ועלק אלסגף
תחת אל[שט׳ט׳]/אלמראוד ואדח׳ל הנאך מן דאח[׳]ל אלסגף צנדוק אלשהאדה פי פצל
אלסגף לכם בין אלקדס ובין ח׳ואץ אלאקדאס 34 פתציר אלע׳שא עלי צנדוק אלשהאדה
לקדס אלאקדאס 35 ותציר אלמאידה ח׳ארג אלסגף ואלמנארה מקאבל אלמאידה עלי
גאנב אלמסכן אלגנובי ואלמאידה אגעלהא עלי אלגאנב אלשמאלי 35א (Exod 30:1)
ואצנע מד[׳]בחא לתבח׳יר אלבח׳ור מן ח׳שב אלסנט תצנעה 35ב (Exod 30:2) טולה
ד[׳]ראע וערצ׳ה ד[׳]ראע יכון מרבעא וסמכה ד[׳]ראעין וארכאנה מנה 35ג (Exod 30:3)
וע[׳]שה בד[׳]הב ח[׳]אלץ סטחה וחיטאנה [...] מסתדירא וארכאנה ואצנע לה זיגא מן
ד[׳]הב מסתדירא 35ד (Exod 30:4) וחלקתאן מן ד[׳]הב תצנעהא לה מן דון זיגה מן גהתיה
כד[׳]אך עלי גאנביה יכן מכאנא ללאקואב ליחמל בהא 35ה (Exod 30:5) ואצנע אלדהוק
מן ח׳שב אלסנט ואטלהא בד[׳]הב | 35ו (Exod 30:6) ואגעלה בין ידי אלסגף אלד[׳]י עלי 85b
צנדוק אלשהאדה אלד[׳]י אחצ׳רך הנאך 35ז (Exod 30:7) ויבח׳ר עליה הרון מן בח׳ור
אלצמוע׳ פי כל ע׳דאה אד[׳]א אצלח אלסרג יבח׳רה 35ח (Exod 30:8) וכד[׳]אך אד[׳]א
א[סרג]/אצעד אלסרג בין אלע׳רובין יבח׳ר בה בח׳ורא דאימא בין ידי אללה לאגיאלכם
35ט (Exod 30:9) לא תבח׳רוא עליה בח׳ורא ע׳ריבא ולא צעידה ולא הדיה ומזאגא
לא תרשו עליה 35י (Exod 30:10) ויסתע׳פר הרון ענד ארכאנה כרה פי [--] אלסנה
יסתע׳פר ענכם לאגיאלכם והו מן ח׳ואץ אלאקדאס ללה 36 ואצנע סתרא לבאב אלח׳בא
מן אסמנגון וארגואן וצבע׳ קרמז ועשר מברום צנעה רקאם 37 ואצנע ללסתר ח׳מסה
אעמדה מן סנט וע׳שהא בד[׳]הב ח׳אלץ וכד[׳]אך זראפינהא ד[׳]הב וציר[א] להא ח׳מס
קואעד מן נחאס

כז 1 ואצנע מד[׳]ב[ח-----]ח מן ח׳שב אלסנט ח׳מסה אד[׳]רע טולה וח׳מס אד[׳]רע ערצ׳ה
מרבעא יכן אלמד[׳]בח ות[׳]לת[׳] אד[׳]רע סמכה 2 ואצנע ארכאנה עלי ארבע זואיאה מנה

תכן ארכאנה ותצפחה בנחאס 3 ואצנע קדורה לרמאדה ומגארפה וכואנינה ומנאשלה
ומגאמרה וגמיע אניתה תצנעהא מן נחאס 4 ואצנע לה סריַדא עלי צנעה אלשבכה מן
נחאס וא[ע]/צַנע פי אלשבכה ארבע חלק מן נחאס פי ארבע אטראפהא 5 ואגעלהא תחת
סרגב אלמד[׳]בח מן אספל ותכון אלשבכה אלי נצף אלמד[ִ]בח 6 ואצנע ללמד[׳]בח
דהוקא מן ח׳שב אלסנט ואטלהא בנחאס 7 ותדח׳ל דהוקה פי אלחלק | ותכן עלי גאנב 86
אלמד[׳]בח אד[׳]א חמל 8 אלואח מגופה תצנעה כמא אוריתך פי אלגבל כד[׳]אך יצנעוא
9 ואצנע צראדק אלמסכן מן גהה מהב אלגנוב קלוע אלצראדק מן עשר מברום מאיה
ד[׳]ראע טולהא מן אלגהה אלואחדה 10 עמדהא עשרין וקואעדהא עשרין מן נחאס
וזראפינהא וטלאהא פצ׳ה 11 פי גהה אלשמאלי פי אלטול קלוע טולהא מאיה ד[׳]ראע
ועמדהא עשרין וקואעדהא עשרין מן נחאס וזראפינהא וטלאהא פצ׳ה 12 וערץ׳ אלצראדק
מן גהה אלע׳רב קלוע טולהא ח׳מסין ד[׳]ראע ועמדהא עשרה וקואעדהא עשרה מן
נחאס 13 וערץ׳ אלצראדק מן גהה אלשרק [אלמשרק] קלוע ח׳מסין ד[׳]ראע 14 מנהא ח׳מסה
עשר ד[׳]ראע קלוע ללכתף ועמדהא ת[׳]לת[׳]ה וקואעדהא ת[׳]לת[׳]ה מן נחאס 15 וללגהה
אלת[׳]אניה קלוע טולהא ח׳מסה עשר ד[׳]ראע ועמדהא ת[׳]לת[׳]ה וקואעדהא ת[׳]לת[׳]ה
מן נחאס 16 ולבאב אלצראדק סתר טולה עשרין ד[׳]ראע מן אסמנגון וארגואן וצבע׳
קרמז ועשר מברום צנעה רקאם לה ארבע עמד וקואעדהא ארבעה מן נחאס 17 כל עמד
אלצראדק מסתדירא מטליה פצ׳ה וזראפינהא מן פצ׳ה וקואעדהא נחאס 18 טול אלצראדק
מאיה ד[׳]ראע וערצ׳ה ח׳מסין באלד[ִ]ראע וסמכה ח׳מסה אד[׳]רע מן עשר מברום
וקואעדהא מן נחאס 19 ותצנע סאיר אניה אלמסכן אלתי פי גמיע ח׳דמתה ולגמיע אותאדה
ואותאד אלצראדק מן נחאס 19א ואצנע ת[׳]יאב אסמנגון וארגואן וצבע׳ קרמז ליח׳דם בהא
פי אלקדס 20 ואנת פמר בני אסראיל אן יאתוך בדהן זיתון צאפי מדקוק ללאצ׳אה | ליסרג 86b
בה אלסרג דאימא 21 פי ח׳בא אלועיד ח׳ארג אלסגף אלד[׳]י עלי אלשהאדה ינצ׳דה הרון
ובנוה מן אלעשי אלי אלצבאח בין ידי אללה רסם אלדהר לאגיאלכם מן בני אסראיל

כח 1 ואנת איצ׳א פקרב אליך הרון אח׳אך ובניה מעה מן בני אסראיל ליאמוא לי הרון ושריף
ובהי ואלמנצור ואלמפצ׳ל בנוה 2 ואצנע ת[׳]יאב קדס להרון אח[׳]יך לכראמה ופח׳ר 3
ואנת פח׳אטב כל חכים פי רוח אלחכמה אן יצנעוא ת[׳]יאב הרון לתקדיסה ליאם לי
4 והד[׳]ה אלת[׳]יאב אלתי יצנעוהא צדר וקבא ובשת ותוניה מעאינה ועמאמה ומנטקה
ויצנעוהא ת[׳]יאב קדס להרון אח׳יך ובניה ליאמוא לי 5 והם יאח׳ד[׳]ו אלד[׳]הב ואלאסמנגון
ואלארגואן וצבע׳ אלקרמז ואלעשר 6 ויצנעוא אלצדרה מן ד[׳]הב ואסמנגון וארגואן וצבע׳
קרמז ועשר מברום צנעה חאד[׳]ק 7 וגנבאן מח׳יטאן יכון להא ליח׳יט בהא עלי טרפיהא
8 ושפשכה אלצדרה אלד[׳]י עליהא כצנעתהא יכן מת[׳]להא מן ד[׳]הב ואסמנגון וארגואן

וצבע׳ קרמז ועשר מברום 9 וח׳ד[׳] חגרי גוהר ואנקש עליהא אסמא בני אסראיל 10 מנהא
סתה עלי אלחגר אלואחד ומנהא סתה עלי אלחגר אלת[׳]אני כנסבתהם 11 צנעה ח׳ארט
אלגואהר כנקש אלח׳אתם ינקש עלי אלחגרין אסמא בני אסראיל ואצנעהא תחתאט בהא
87 עיון מן ד[׳]הב 12 פתציר אלחגרין פי כתפי אלצדרה חגארה ד[׳]כר הן לבני אסראיל | ויחמל
הרון אסמאהם בין ידי אללה עלי כתפיה ד[׳]כרא 13 ואצנע עיונא מן ד[׳]הב 14 וסלסלתין מן
ד[׳]הב ח׳אלץ מעתדלתין תצנעהא צנעה צ׳פר ועלק אלסלסלתין אלמצ׳פורתין עלי אלעיון
15 ואצנע צדר חכם צנעה חאד[׳]ק כצנעה אלצדרה תצנעהא מן ד[׳]הב ואסמנגון וארגואן
וצבע׳ קרמז ועשר מברום תצנעהא 16 ותכון מרבעה מצ׳אעפה טולהא שבר וערצ׳הא
שבר 17 ואנט׳ם פיהא נט׳אם אלגואהר ארבע סטור אלסטר אלאול יאקות אחמר וזברגד
ואצפר 18 ואלסטר אלת[׳]אני כחלי ומהא ובהרמאן 19 ואלסטר אלת[׳]אלת[׳] גזע וסבג
ופירוזג 20 ואלסטר אלראבע אזרק ובללור ויסף ותכן מע׳שה בד[׳]הב פי נט׳אמהא 21
ותכן עלי אלחגארה אסמא בני אסראיל את[׳]ני עשר נט׳יר אסמאיהם כנקש אלח׳אתם
אסם כל ואחד עלי חגרה תכון לאת[׳]ניעשר סבט 22 ואצנע ללצדר סלאסלא מעתדלה
צנעה צ׳פר מן ד[׳]הב ח׳אלץ 23 ואצנע להא עינין מן ד[׳]הב וחלקתין מן ד[׳]הב ואגעלהא פי
טרפיהא 24 ועלק אלצ׳פירתין אלד[׳]הב עלי אלחלקתין אלתי עלי טרפי אלצדר 25 וטרפא
אלצ׳פירתין אלאח׳רתין תעלקהא עלי אלעינין פתציר עלי גנבי אלצדרה מן קדאמהא 26
ואצנע איצ׳א חלקתין מן ד[׳]הב ואגעלהא עלי L טרפי אלצדר פי חאשיתהא אלתי אלי גאנב
אלצדרה מן דאח׳ל 27 ואצנע איצ׳א חלקתין מן ד[׳]הב ואגעלהא באזי גנבי אלצדרה מן
87b אספל מן מק[אב]לה[א] | אמאם תאליפהא פוק שפאשד [--] אלקבא 28 וירכבוא אלצדר
מן חלקהא אלי חלק אלצדרה בסלך מן אסמאנגון ליציר פוק שפאשכהא ולא יזול ענהא
29 ויחמל הרון אסמא בני אסראיל פי בדנה אלחכם עלי [צדר]ה/קלבה פי דח[׳]ולה
אלקדס ד[׳]כרא בין ידי אללה דאימא 30 ואצנע אלאנואר ואלכמל ואגעל פי בדנה אלחכם
אלזהר ואלכמל פתכון עלי צדר הרון ענד דח׳ולה בין ידי אללה ויחמל הרון חכם בני אסראיל
עלי צדרה בין ידי אללה דאימא 31 ואצנע ממטר אלצדרה גמלתה [---] מן אסמנגון 32 ויכון
פיה אלד[׳]י הו ראסה מן וסטה וחאשיה תחיט בפיה מסתדירא צנעה חאיך כפם אלדרע
יכון לה לילא יתח׳זק 33 ואצנע פי ד[׳]ילה רמאמין מן אסמנגון וארגואן וצבע׳ קרמז ועשר
מברום פי ד[׳]ילה מסתדירא וגלאגל מן ד[׳]הב פימא בינהא מסתדירא 34 גלגל מן ד[׳]הב
ורמאנה גלגל מן ד[׳]הב ורמאנה פי ד[׳]יל אלממטר מסתדירא 35 ויכון עלי הרון אד[׳]א
ח[׳]דם ויסמע צותה פי דח׳ולה אלקדס בין ידי אללה ופי ח׳רוגה ולא יהלך 36 ואצנע
תאג מן ד[׳]הב ח׳אלץ ואנקש עליה כנקש אלח׳אתם קדסא ללה 37 ושדה[ה] בסלך מן
אסמנגון ויכון דון אלעמאמה מן מקדמהא 38 ויכון עלי גבהה הרון [----] יסתע׳פר ען
88 ד[׳]נוב אלאקדאס אלתי יקדסהא בנו אסראיל לגמיע עטאיא [---] אקדאסהם | ויכון עלי

גבהתה דאימא רצ׳א ענהם בין ידי אללה 39 ותעאין אלתוניה מן עשר ואצנע אלעמאמה
מן עשר ומנטקה תצנעהא צנעה רקאם 40 ולבני הרון תצנע תואניא[Lת] ואצנע להם מנאתק[3]
וקלאנס תצנע להם לכראמה ופח׳ר 41 ואלבסהא הרון אח׳אך ובנוה מעה ואמסחהם וכמל
ואגבהם וקדסהם ליאמוא לי 42 ואצנע להם סרואלאת [Rמ]ן ביאץ׳ לתע׳טי מן בדנהם אלסוה
מן אלחקוין אלי אלורכין תכון 43 עלי הרון ובניה פי דח׳ולהם אלי מצ׳רב אלמיעאד או פי
תקדמהם אלי אלמד[׳]בח ליח׳דמוא פי אלקדס ולא יחמלוא וזרא פיהלכו רסם אלדהר לה
ולנסלה מן בעדה

כט 1 והד[׳]א אלאמר אלד[׳]י תצנעה להם לתקדיסהם ליאמו לי ח׳ד[׳] רתא מן אלבקר וכבשאן
צחיחאן 2 וח׳בזא פטירא גראדק פטיר מלתותה בזית ורקאק פטיר מן סמ[--י]ד אלחנטה
תצנעהא 3 ואגעלהא פי סלה וקדמהא פיהא מע אלרת ואלכבשין 4 ת[׳]ם קדם הרון ובניה
אלי באב ח׳בא אלמחצ׳ר ואע[׳]סלהם באלמא 5 וח׳ד[׳] אלת[׳]יאב ואלבס הרון אלתוניה
[Rי]אשדד וסטה באלמנטקה ואלבסה אלממטר ואלצדרה ואלבדנה ואשדדה בשפאשכהא
6 וציר אלעמאמה עלי ראסה ואגעל תאג אלקדס עלי אלעמאמה 7 וח׳ד[׳] מן דהן
אלמסחה וצב עלי ראסה ואמסחה בה 8 ת[׳]ם קדם בניה ואלבסהם תואניא[Lת] 9 ואשדדהם
באלמנאתק[4] הרון ובניה ואלבסהם קלאנס | פתציר להם אמאמה רסם אלדהר ואכמל 88b
ואגב הרון וואגב בניה 10 ת[׳]ם קדם אלרת בין ידי אללה ענד באב ח׳בא אלמחצ׳ר
ויסנד הרון ובניה אידיהם עלי ראס אלרת 11 ואד[׳]בח[ה]/אלרת בין ידי אללה ענד באב
ח׳בא אלמחצ׳ר 12 וח׳ד[׳] מן דמה ואגעל עלי ארכאן אלמד[׳]בח באצבעך וצב באקי
אלדם עלי אסאס אלמד[׳]בח 13 וח׳ד[׳] מן אלרת אלת[׳]רב אלמע׳טי ללגוף וזיאדה אלכבד
ואלכליתין ואלשחם אלד[׳]י עליהמא וקתר ד[׳]לך עלי אלמד[׳]בח 14 ולחם אלרת וגלדה
ופרת[׳]ה תחרקה באלנאר ח׳ארג אלעסכר כפארה הי 15 ת[׳]ם קדם אלכבש אלואחד
ויסנד הרון ובניה אידיהם עלי ראס[ה]/אלכבש 16 ואד[׳]בח[ה]/[אלכבש] וח׳ד[׳] מן דמה ורשה
עלי אלמד[׳]בח מסתדירא 17 ואלת[◌̇]ני תפצל מן תפאצילה ואע[׳]סל גופה ואכארעה
ואצ׳פהא אלי אעצ׳איה וראסה 18 ותקתר כל אלת[◌̇]ני עלי אלמד[׳]בח לאנה צעידה ללה
מרצ׳י מקבול קרבאן הו ללה 19 ת[׳]ם קדם אלכבש אלת[׳]אני ויסנד הרון ובנוה אידיהם
עלי ראס[ה]/אלת[◌̇]נ[Lי] 20 ואד[׳]בח[ה]/[אלת[◌̇]ני] וח׳ד[׳] מן דמה ואגעל עלי שחמה אד[׳]ן
הרון ושחמתאן אד[׳]אן בנוה אל[י]אמן ועלי אבה[א]ם אידיהם אלאיאמן ואבהאם ארגלהם

---

3 = מנאטק , and reflects *tarqīq* “de-emphatization.” See another such example in Exod 29:9 below. On this phenomenon see also § 4.3 and § 5.2.

4 = מנאטק, and reflects *tarqīq* “de-emphatization.” See another such example in Exod 28:40 above. On this phenomenon see also § 4.3 and § 5.2.

89 אלאיאמן | ורש אלדם עלי אלמד[']בח מסתדירא [5]22 וח'ד['] מן אלכבש אלח[ֹ]ואץ והי
אלאליה וגמיע אלשחם אלמע'טיה ללגוף וזיאדה אלכבד ואלכליתין ואלשחם אלתי עליהמא
ואלסאק אלאימן לאנה כבש אלכמאל 23 ורע'יף ואחד מן כל נוע אלח'בז גרדקה ואחדה
בדהן ורקאקה ואחדה מן סלה אלפטיר אלד[']י בין ידי אללה 24 וציר אלגמיע עלי כפי
הרון ועלי [אכף] בניה וחרך ד[']לך תחריכא בין ידי אללה 25 ת[']ם ח'ד[']ה מן אידיהם וקתרה
עלי אלמד[']בח פוק אלצעידה מקבול מרצ'י קרבאן הו ללה 26 ת[']ם ח'ד['] אלקץ מן
כבש אלכמאל אלד[']י להרון וחרכה תחריכא בין ידי אללה ויכון לך נציבא 27 וקדס
קץ אלתחריך אלד[']י חרך וסאק אלרפיעה אלד[']י רפע מן כבש אלכמאל ממא להרון
ובניה 28 פיצירא להרון ובניה רסם אלדהר מן בני אסראיל לאנהמא רפיעה ורפיעה יכונא
מן בני אסראיל מן ד[']באיח סלאימהם המא רפיעה ללה 28א (Exod 29:21) וח'ד['] מן
דהן אלמסח[ה] ומן א[ל]דם אלד[']י עלי אלמד[']בח ואנצ'ח עלי הרון ועלי ת[']יאבה ועלי בניה
[ועלי] [-]ת[']יאב בניה מעה וקדסה הו ות[']יאבה ובנוה ות[']יאב בנוה מעה 29 ות[']יאב
אלקדס אלד[']י להרון תכון לבנוה בעדה [ית]מסחון פיהא ויכמל בהא ואגבהם 30 סבעה
איאם ילבסהא אלאמאם עוצ[']א מנה מן בניה ויגוז לה אן ידח'ל אלי ח'בא אלמחצ[']ר
89b יח'דם פי אלקדס 31 וכבש אלכמאל תאח'ד['] ותטבח' לחמה פי מוצ'ע מקדס | 32 פיאכל
הרון ובניה לחם אלכבש ואלח'בז אלד[']י פי אלסלה ענד באב ח'בא אלמחצ[']ר 33 יאכל
איאהם חין יסתע'פר ענהם ליכמל בהם אמאמתהם לתקדיסהם וע[']ריב לא יאכל לאן
קדס הו 34 פאן תבקא מן לחם אלכמאל ומן אלח'בז אלי אלע'דאה פתחרק אלד[']י תבקי
באלנאר לא יוכל לאנה קדס 35 ואצנע להרון ובניה הכד[']י כגמיע מא אמרתך סבעה
איאם תכמל ואגבהם 36 ורת אלכפארה תצנעה כל יום ללע[']פראן ותרשש אלמד[']בח
ותסתע'פר עליה ותמסחה ותקדסה 37 סבעה איאם תסתע'פר עלי אלמד[']בח ותקדסה
פיציר מן ח'ואץ אלאקדאס כל מן דנא בה יתקדס 38 והד[']א מא תקרבה עלי אלמד[']בח
חמלין אבנא סנה כל יום דאימא 39 אחדהמא באלע'דאה ואלאח'ר בין אלע'רובין 40
ועשר מן אלסמ'ד מלתות ברבע קסט מן דהן זיתון מדקוק רבע אלקסט ומזאג רבע קסט
ח'מר מע כל חמל 41 ואד[']א קרבת אלת[']אני בין אלע'רובין פכהדיה אלע[']דאה ומזאגהא
תצנע פיציר מקבולא מרצ'יא קרבאנא ללה 42 צעידה דאימה לאגיאלכם ענד באב ח'בא
אלמחצ[']ר בין ידי אללה אלד[']י אחצ'רך הנאך ואח'אטבך הנאך 43 ואד[']א חצ'רת ת[']ם
לבני אסראיל תקדס אלבית בנורי 44 וקדסת בה ח'בא אלמחצ'ר ואלמד[']בח וקדסת הרון
ובניה ליאמו לי 45 ואסכן נורי פימא בין בני אסראיל ואכן ל[כ]/הם אלהא 46 ויעלמון אנני
אללה רבהם אלד[']י אח'רגתהם מן בלד מצר לאסכן נורי פימא בינהם אנא אללה רבהם

5 Exod 29:21 follows Exod 29:28 in the Samaritan Pentateuch.

ל 11[6] ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 12 אד[׳]א חצלת גמלה בני אסראיל עלי עדדהם פליעט 90
כל רגל פדי נפסה ללה אד[׳]א אחציתהם ולא יחל בהם ובא ענד ד[׳]לך 13 והד[׳]א מא
יעטי כל מן גאז עליה אלעדד נצף מת[׳]קאל במת[׳]קאל אלקדס עשרין אלמת[׳]קאל נצפה
רפיעה ללה 14 וכל מן גאז עליה אלעדד הו מן בן עשרין סנה וצאעד והו יעטי רפיעה
ללה 15 פאלמוסר לא יכת[׳]ר ואלפקיר לא יקלל מן נצף אלמת[׳]קאל ואעטו רפיעה ללה
וכפרו ען אנפסכם 16 וח׳ד[׳] רפיעה אלע׳פראן מן בני אסראיל ואצרפה פי ח׳דמה ח׳בא
אלמחצ׳ר ויכן לבני אסראיל ד[׳]כרא בין ידי אללה וכפארה ען אנפסכם 17 ת[׳]ם ח׳אטב
אללה מוסי קאילא 18 אצנע חוצ׳א מן נחאס וכרניבה מן נחאס ללע׳סל ואגעלה בין ידי
ח׳בא אלמחצ׳ר ואלמד[׳]בח ואגעל פיה מא 19 יע׳סל הרון ובניה מנה אידיהם וארגלהם 20
ענד דח׳ולהם אלי ח׳בא אלמחצ׳ר יע׳סלו באלמא ולא יהלכו פי תקדמהם אלי אלמד[׳]בח
ליח׳דמוא וידח[ׄ]נו קרבאנא ללה 21 יע׳סלו איצ׳א אידיהם וארגלהם ולא יהלכוא ויכון
להם רסם אלדהר לה ולבניה לאגיאלהם 22 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 23 ואנת
פח׳ד[׳] מן [---] אלטיב מן אלמסך אלח[׳]אלץ ח׳מס מאיה מת[׳]קאל ומן עוד אלטיב
מת[׳]ל נצפה מאתי וח׳מסין מת[׳]קאלא ומן קצב אלדרירה מאתי וח׳מסין מת[׳]קאלא 24
ומן אלקסט ח׳מס מאיה מת[׳]קאל במת[׳]קאל אלקדס וקסט מן דהן אלזיתון | 25 ואצנע 90b
ד[׳]לך דהן מסח אלקדס עטרא מעטרא צנעה עטארא [ד[׳]לך] דהן מסח אלקדס 26
ואמסח מנה ח׳בא אלמחצ׳ר וצנדוק אלשהאדה 27 ואלמאידה וגמיע אניתהא ואלמנארה
וגמיע אניתהא ומד[׳]בח אלבח׳ור 28 ומד[׳]בח אלצעידה וגמיע אניתה ואלחוץ׳ ומקעדה 29
וקדסהם ויכונוא מן ח׳ואץ אלאקדאס כל מן דנא בהם יתקדס 30 והרון ובניה אמסחהם
וקדסהם ליאמוא לי 31 ומר בני אסראיל קאילא יכון הד[׳]א דהן מסח אלקדס לאגיאלכם
32 עלי בדן אנסאן לא ידהן מנה ובשבה[ת]ה לא תצנעו מת[׳]לה וכמא הו קדס כד[׳]אך
קדסא יכון לכם 33 אי אנסאן עטר מת[׳]לה או געל מנה עלי אגנבי ינקטע מן קומה 34 ת[׳]ם
ח׳אטב אללה מוסי קאילא ח׳ד[׳] צמוע[׳]א מנהא אצטוך ואט׳פאר ולאד[׳]ן וצמוע׳ מע
לבאן ד[׳]כי אגזא מתסאויה 35 ואצנעהא בח[׳]ורא מעטרא צנעה עטארא מטרא מטהרא
מקדסא 36 ואסחק מנה דקיקא ואגעל מנה בין ידי אלשהאדה פי ח׳בא אלמחצ׳ר אלד[׳]י
אחצ׳רך הנאך ומן ח׳ואץ אלאקדאס תכון לכם 37 ואלבח׳ור אלד[׳]י תצנעונה בשבהה לא
תצנעו לכם קדסא יכון לכם כמא הו ללה 38 אי אנסאן צנע מת[׳]לה ליבח׳ר בה ינקטע ען
קומה

6 Exod 30:1–10 follow Exod 26:35 in the Samaritan Pentateuch.

לא 1 ת[׳]ם קאל אללה למוסי 2 אנט׳ר קד שרפת אסם בצלאל בן חורי בן חור מן סבט
מחמוד 3 ואכמלת פיה עלמא מן ענד אללה בחכמה ופהם ומערפה ובגמיע אלצנאיע
4 וחד[׳]ק באלמהן בצנאעה אלד[׳]הב ואלפצ׳ה ואלנחאס | 5 וח׳רט אלגואהר ללנט׳אם 91
ונגר אלח׳שב ויצנע סאיר אלצנאיע 6 ואנא פקד צ׳ממת אליה עטיה אללה בן אח׳י סנד
מן סבט אלחאכם ופי קלוב סאיר אלחכמא קד געלת חכמה פיצנעו גמיע מא אמרתך
בה 7 ח׳בא אלמחצ׳ר וצנדוק אלשהאדה ואלע׳שא אלתי עליה וסאיר אניה אלח׳בא
8 אלמאידה וגמיע אניתהא ואלמנארה אלח׳אלצה וסאיר אניתהא ומד[׳]בח אלבח׳ור 9
ומד[׳]בח אלצעידה וגמיע אניתה ואלחוץ׳ וכרניבה 10 ות[׳]יאב אלושי ות[׳]יאב אלקדס
להרון אלאמאם ות[׳]יאב בנוה ללאמאמה 11 ודהן אלמסח ובח׳ור אלצמוע׳ ללקדס בגמיע
מא אמרתך בה יצנעוהא 12 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 13 ואנת פמר בני אסראיל
וקל להם אמא סבותי פאחפט׳והא לאנהא עלאמה ביני ובינכם לאגיאלכם לתעלמוא אני
אללה מקדסכם 14 ואחפט׳וא אלסבת אנהא לכם מקדסה ובאד[׳]להא יקתל קתלא וכל מן
עמל פיהא עמלא ינקטע ד[׳]לך אלאנסאן מן בין קומה 15 סתה איאם[BR] תצנע אלצנאיע
ו[___] פי אליום אלסאבע עטלה הי סבת מקדסה ללה כלמן עמל עמלא פי יום אלסבת
[קתל] יקתל 16 ובד[׳]לך יחפט׳ון בני אסראיל אלסבת לאמתת[׳]אל אלסבת[BR] לאגיאלהם
עהד אלדהר 17 פימא [ביני] בין בני אסראיל הי עלאמה ללדהר לאן פי סתה איאם צנע
אללה אלסמאואת ואלארץ׳ ופי אליום אלסאבע עטלהא ואראחהא 18 ת[׳]ם דפע אלי מוסי
חין פרע׳ מן מח׳אטבתה עלי גבל סינא לוחי אלשהאדה לוחאן גוהר מכתובאן בקדרה
אללה

לב 1 פלמא ראי אלקום אן מוסי קד לבת[׳] אן ינזל מן אלגבל תגוקו עלי הרון וקאלו לה קם 91b
אצנע לנא מעבודא יסיר בין ידינא פאן ד[׳]לך מוסי אלרסול אלד[׳]י אצעדנא מן בלד מצר
לם נעלם מא כאן מן אמרה 2 פקאל להם הרון פכוא אשנאף אלד[׳]הב אלד[׳]י פי אד[׳]אן
נסאיכם בניכם ובנאתכם ואתוני בהא 3 פפך גמיע אלקום אשנאף אלד[׳]הב אלד[׳]י פי
אד[׳]אנהם ואתו בהא אלי הרון 4 ואח׳ד[׳] מנהם ואגראה פי אלדריזג וצנעה עגלא מסבוכא
[...] וקאלו הד[׳]א רבך יאאל אסראיל אלד[׳]י אצעדך מן בלד מצר 5 ולמא פזע הרון
בנא מד[׳]בחא בין ידיה ונאדי פקאל ללה חג ע׳דא 6 ת[׳]ם אדלגו מן ע׳ד פקרבו צעאיד
וד[׳]בחו סלאים וגלס אלקום ליאכלו וישרבוא פקאמו לילעבוא 7 פקאל אללה למוסי אמץ׳
אנזל פאן קד אנפסד קומך אלד[׳]י אצ̲[BR]עדת מן בלד[-] מצר 8 וזאלוא סריעא מן אלטריק
אלד[׳]י אמרתהם וצנעו להם עגלא מסבוכא פסגדוא לה וד[׳]בחוא לה וקאלו הד[׳]א רבך
יאאל אסראיל אלד[׳]י אצעדך מן בלד מצר 9 וקאל אללה למוסי נצ[ֹ](<ט֗)רת האולי
אלקום קום צעאב אלרקאב 10 ואלאן פאן תרכתני אשתד ע׳צ׳בי עליהם ואפניתהם וצנעת

מנך אמה עט׳ימה 10א וסח׳ט אללה עלי הרון גדא כאד אן יהלכה 11 פאבתהל מוסי
אלי רבה וקאל יארב לא ישתד ע׳צ[׳]בך עלי קומך אלד[׳]ין אח׳רגתהם מן מצר בקוה
עט׳ימה ויד שדידה 12 ולא יקולוא אלמצריון אנה אח׳רגהם בשר ליקתלהם פימא בין
אלגבאל ויפניהם ען וגה אלארץ׳ | ארגע מן שדה ע׳צ׳ב[ד] ואצפח ען אלבליה לק[ומד] 92
13 ואד[׳]כר אברהים ואסח[ק] ויעקוב עב׳דך אלד[׳]ין א[קסמת] להם באסמך וקלת להם
כת[ֹ]ר[-] אכ[ת[׳]ר] נסלכם ככואכב אלסמ[א] וגמיע אלבלד אלד[׳]י קל[ת] אעטיה לבניכם
ויחוזו[ה] אלי אלדהר 14 פצפח אללה ע[ן] אלבליה אלתי קאל אן יחלהא בק[ומה] 15 ת׳ם
ולא ונזל מן אלגבל ולוחי אלשהאדה פי ידה לוחאן מכתובאן מן גאנביהמא מן דאח׳ל ומן
ח׳ארג 16 ואללוחאן המא צנעה אללה ואלכתאב הו כתאב אללה נאבת עליהמא 17 פסמע
יושע צות אלקום פ׳ תגליבהם פקאל למוסי צות חרב פי אלעסכר 18 ת[׳]ם קאל ליס הו
צות ידל עלי ט׳פר ולא צות ידל עלי הזימה בל צות ד[ֹ]נוב אנא סאמע 19 פלמא קרב
מן אלעסכר ראי אלעגל ואלצנוג פאשתד ע׳צ׳ב מוסי פטרח אללוחין מן ידה פכסרהמא
תחת אלגבל 20 ת[׳]ם אח׳ד[׳] אלעגל אלד[׳]י צנעוה פאחרקה באלנאר וברדה אלי אן דק
וד[׳]ראה עלי וגה אלמא וסקא מנה בני אסראיל 21 ת[׳]ם קאל להרון מא צנע בך האולי
אלקום אד[׳] גלבת עליהם ח׳טיה עט׳ימה 22 פקאל לא ישתד ע[׳]צ׳ב סידי אנת עארף
באלקום אנהם שרירון 23 פקאלו לי אצנע לנא מעבודא יסיר בין ידינא פאן ד[׳]לך אלרגל
מוסי אלד[׳]י אצעדנא מן בלד מצר לא נעלם מא כאן מן אמרה 24 פקלת להם אנט׳רו למן
לה ד[׳]הב פפככוה ואתוני בה פטרחתה פי אלנאר פח׳רג הד[׳]א אלעגל 25 פלמא ראי מוסי
אלקום אנהם שרירון אד[׳] תשררו עלי הרון לישרכוה פי אעתקאדהם 26 וקף מוסי בבאב
אלעסכר וקאל מן ללה יקבל אלי פאגתמע אליה בנו עטאף 27 פקאל להם כד[׳]י קאל
אללה אלה אסראיל | יתקלד כל רגל מנכם סיפה ואמצ׳ו וארגעוא מן באב אלי באב פי 92b
אלעסכר ויקתל כל רגל מנכם חתי אח׳יה וצאחבה וקראבתה 28 פצנע בנו עטאף כמא
אמרהם מוסי ווקע מן אלקום שביה בת[׳]לת[׳] אלף רגל 29 וקאל להם מוסי אכמלו אליום
ואגבכם ללה כל רגל חתי באבנה ואח׳יה ותחל עליכם אליום אלברכה 30 ולמא כאן מן
ע׳ד קאל מוסי ללקום אנכם קד אח׳טאתם ח׳טיה עט׳ימה ואלאן אצעד אלי אללה לעלי
אסתע׳פרה ען ח׳טיתכם 31 פרגע מוסי אלי אללה וקאל יארב קד אח׳טא [---] אלקום
ח׳טיה עט׳ימה וצנעו להם מעבודא מן ד[׳]הב 32 ואלאן אן תצפח עו ח׳טיתהם אצפח ואלא
פאמח[ו]ני מן דיואנך אלד[׳]י כתבת 33 פקאל לה אללה אלד[׳]י אח׳טא לי אמחוה מן דיואני
34 ואלאן אמץ׳ סיר אלקום אלי אלמוצ׳ע אלד[׳]י קלתה לך והוד[׳]א מל[א]כי יסיר בין ידיך
ופי יום מטאלבתי אטאלבהם בח׳טיתהם 35 פצדם אללה מן אלקום עלי מא אצטנעו אלעגל
אלד[׳]י צנעה הרון

לג 1 ת[׳]ם קאל אללה למוסי אמץ׳ אצעד מן האהנא אנת ואלקום אלד[׳]י אצעדתהם מן
בלד מצר אלי אלבלד אלד[׳]י אקסמת לאברהים ואסחק ויעקוב קאילא לנסלכם אעטיה 2
אבעת[׳] בין ידיך במלאך אטרד בה אלכנעאניין ואלעאציין ואלחתיין ואלטרידיין ואלפרזיין
ואלחבין ואליבוסין 3 אלי בלד יפיץ׳ אללבן ואלעסל פאני לא אצעד נורי פימא בינכם
לאנכם קום צעאב אלרקאב כלא אפניכם פי אלטריק 4 פלמא סמע אלקום הד[׳]א אלח׳בר
אלסו חזנו ולם יגעל כל אמר זיה עליה 5 קאל אללה למוסי קל לבני אסראיל אנכם
קום צעאב אלרקאב פלו אני אצעדת נורי פימא בינכם טרפה ואחדה לאפניתכם | ואלאן 93
א[דימו נ]נזע זיכם ענכם חתי אערפכם מא אצנע בכם 6 פאתנצל בנו אסראיל ען זיהם
מן גבל אלתגריד 7 וכאן מוסי יאח׳ד[׳] אלח׳בא פיצ׳רבה ח׳ארג אלעסכר בעידא מנה
יסמיה מצ׳רב אלמיעאד פכאן כל מן טלב אללה יח׳רג אלי ח׳בא אלמחצ׳ר אלד[׳]י ח׳ארג
אלעסכר 8 וכאן מוסי אד[׳]א ח׳רג אלי אלח׳בא יקום גמיע אלקום פינתצב כל אמר עלי
באב ח׳באה וילתפתון ורא מוסי אלי אן ידח׳ל אלי אלח׳בא 9 וכאן מוסי אד[׳]א דח׳ל
אלמצ׳רב ינזל עמוד אלע׳מאם ויקף עלי באב אלח׳ימה ויכלם אללה מוסי 10 פאד[׳]א ראי
גמיע אלקום עמוד אלע׳מאם ואקף עלי באב אלח׳בא קאמו [אלקום] אגמעון פסגד כל אמר
עלי באב מצ׳רבה 11 ויח׳אטב אללה מוסי שפאהא כמא יכלם אמר צאחבה וירגע אלי
אלמצ׳רב וכאן ח׳אדמה יושע בן נון שאבא לא יעדל ען אלמצ׳רב 12 ת[׳]ם קאל מוסי ללה
אנת עאלם אנך קד קלת לי אצעד האולי אלקום ואנת פלם תערפני במן תבעת[׳] מעי
וקלת אני קד שרפת אסמך ווגדת חט׳א ענדי 13 ואלאן אן וגדת חט׳א ענ֯ד ערפני סירך
חתי אערף בך לכי אגד חט׳א פצ׳לא ענדך ואנט׳ר לשעבך הד[׳]ה אלאמה 14 קאל לה
נורי יסיר מעך אלי אן אקרך 15 קאל אן לם יסיר נורך מענא מן אלאן יצעדנא מן האהנא
16 ובמא ד[׳]א יערף אלאן אני קד וגדת חט׳א ענדך אנא וקומך אלא במסיר נורך מענא
פנתמיז אנא וקומך ען כל קום עלי וגה אלארץ׳ 17 פקאל אללה למוסי הד[׳]א אלאמר
אלד[׳]י סאלתה איצ׳א אצנעה לאן קד וגדת חט׳א ענדי ושרפת אסמך 18 קאל אריני נורך
איצ׳א 19 קאל אנא אגז גמיע גודי בין ידיך ואנאדי באסם אללה בין ידיך | וארווף מן 93b
ארווף וארחם מ[א]/מן ארחם 20 וקאל לא תט[י]ק אן תנט׳ר נורי לאנה לא יראה אנסאן
פיחיא 21 קאל הוד[׳]א ענדי מוצ׳ע אנתצב עלי אלצואן 22 פאד[׳]א מר בך נורי צירתך פי
נקיר אלצואן וט׳ללת בסחאבי עליך חתי אעבר 23 ת[׳]ם אזיל סחאבי פתנט׳ר אואח׳ר נורי
ואואילה לא תרי

לד 1 ת[ׄ]ם קאל אללה למוסי אנחת לך לוחי גוהר כאלאולין לאכתב עליהמא אלכלאם אלד[ׄ]י
כאן עלי אללוחאן אלאולאן אללד[ׄ]אן כסרתהמא 2 וכן מהיא ללע׳דאה ואצעד באלע׳דאה
אלי גבל סינא וקף לי הנאך עלי ראס אלגבל 3 ואנסאן לא יצעד מעד ולא ירי אנסאן
פי שי מן אלגבל חתי אלע׳נם ואלבקר לא ירעון ממא ילי אלגבל 4 פנחת מוסי לוחי
גוהר כאלאולין ואדלג באלע׳דאה פצעד אלי גבל סינא כמא אמרה אללה ואח׳ד[ׄ] מעה
אללוחין 5 פתגלי אללה פי אלע׳מאם פאוקף נורה מעה הנאך ונאדי באסם אללה 6 ולמא
[מר] נור אללה בין ידיה נאדאה אללה אלאלה אלטאיק אלרחים אלרווף טויל אלמהל כת[ׄ]יר
אלפצ׳ל ואלאחסאן 7 חאפץ׳(<ט׳) אלפצ׳ל לא[-]לוף ע׳אפר אלד[ׄ]נב ואלגרם ואלח׳טיה
ואלברי לה יברי ומטאלב בד[ׄ]נוב אלאבא מע אלבנין ובני אלבנין ואלת[ׄ]ואלת[ׄ] ואלרואבע
8 פאסרע מוסי וח׳ר עלי אלארץ׳ וסגד 9 וקאל אן וגדת חט׳א ענדך יארב יסיר נורך
פימא בינא והם קום צעאב אלרקאב פאע׳פר ד[ׄ]נבנא וח[׳]טיתנא ואנחלנא 10 [פR]קאל
הא אנא עאהד עהדא מקאבל [גמיע] קומך אצנע אעגובאת מא לם יח׳לק מת[ׄ]להא פי גמיע
אלארץ[ׄ] ופי כל [אל]ש[עו]ב | פינט׳ר גמיע אלקום אלד[ׄ]י אנת פימא בינהם צנע אללה 94
אנה מח׳יף אלד[ׄ]י אנא צאנעה מעד 11 פאחפט׳ מא אנא אמרך בה אליום האנא טארד
מן בין ידיך אלכנעאניין ואלעאציין ואלחתיין ואלטרידי[׳]ן ואלפרזיין ואלחביין ואליבוסיין
12 ואחד[ׄ]ר אן תעהד עהדא לאהל אלבלד אלד[ׄ]י אנת דאח׳ל אליה כלא יכונו והקא
פימא בינכם 13 בל מד[ׄ]אבחהם תנקצ׳וא ודכאדכהם תכסרוא ושואריהם תקטעון 14 ולא
תסגדון למעבודאתהם אן אללה אסמה אלמעאקב והו יקדר עלי אן יעאקב 15 כלא תעהד
עהדא מע אהל אלבלד פיטע׳ון פי תבע מעבודאתהם ויד[ׄ]בחון להא וידעוא בך ותאכל
מן ד[ׄ]בחה 16 ותזוג בניך מן בנאתה פתטע׳א בנאתה פי תבע מעבודאתהם פיטע[׳]י בניך
איצ׳א [תבע אלהתהם] 17 ומעבודא מסבוכא לא תצנע לך 18 חג אלפטיר פאחפט׳ה סבעה איאם
כל פטיר כמא אמרתך פי וקת שהר אלפריך לאנך ח׳רגת מן מצר פי שהר פריך 19 כל
אול בטן פהו לי וגמיע מאשיתך תד[ׄ]כרה מן אואיל אלבקר ואלע׳נם 20 ובכור אלחמיר
פאפדה בשא ואן לם תפדה פאוקפה וגמיע בכור בניך אפדהא ולא תחצ׳רו בין ידי פרע׳א
21 ופי סתה איאם אח׳דם ופי אליום אלסאבע אסבת חתי פי וקת אלחרת[ׄ] ואלחצאד
תסבת 22 וחג אלסואביע תצנעה לך בכור חצאד אלחנטה וחג אלגמע פי נהאיה אלסנה
23 ת[ׄ]לת[ׄ] מראת פי אלסנה יחצ׳ר גמיע רגאלך בין ידי צנדוק אללה אלה אסראיל 24
פאני אקרץ׳ אלאמם אלעט׳ימה [בין ידיך] ואוסע תח׳מך ולא יע׳צב אחד שיא מן ארצ׳ך אד[ׄ]א
צעדת לתחצ[׳]ר בין ידי אללה רבך ת[ׄ]לת[ׄ] מראת פי אלסנה 25 ולא תד[ׄ]בח פסחא עלי
ח׳מיר ולא יבית אלי אלע׳דאה קרבאן פי חג אל[פס]ח 26 ואואיל בכור ארצ[׳]ך תאתי
בהא אלי בית רבך ולא תטבח[׳] גדיא בלבן אמה | 27 ת[ׄ]ם קאל אללה למוסי אכתב 94b
לך הד[ׄ]א אלכלאם לאני בסבבה עהדת מעד ומע בני אסראיל 28 ואקאם מוסי ת[ׄ]ם ענד

אללה ארבעין יומא בליאליהא לם יאכל טעאמא ולם ישרב מאא וכתב לה עלי אללוחין
כלאם אלעהד אלעשרה אלכלמאת 29 פלמא נזל מוסי מן גבל סינא ולוחא אלשהאדה פי
ידה פי נזולה מן אלגבל ומוסי לם יעלם אנה קד [בץ]/אצ[◌̇]א וגהה חין כלמה אללה 30
פרא[ו] הרון וסאיר בני אסראיל ואד[׳]א קד [בץ]/אצ[◌̇]א וגה[ה]/[מוסי] פח׳אפו אן יתקדמו
אליה 31 חתי דעא בהם מוסי ורגע אליה הרון וגמיע אלריסא [י]אלגמאעה וכלמהם [מוסי L] 32
ובעד ד[׳]לך תקדמוא אליה סאיר בני אסראיל פאמרהם בגמיע מא כלמה אללה פי גבל
סינא 33 פלמא פרע׳ [מוסי] מן מח׳אטבתהם געל עלי וגהה ברקעא 34 וכאן אד[׳]א דח׳ל
[מוסי] בין ידי אללה ליח׳אטבה ינזע אלברקע אלי חין ח׳רוגה ת[׳]ם יח׳רג ויכלם בני אסראיל
בגמיע מא יומר בה 35 [חתי]/פלמא [י]נט׳ר גמיעהם וגה[ה]/[מוסי] אנה קד [בץ]/אצ[◌̇]א
[גלד וגה מוסי] ת[׳]ם ירד אלברקע עלי וגהה אלי וקת דח׳ולה ליח׳אטבה

לה 1 ת[׳]ם גמע מוסי גמאעה בני אסראיל וקאל להם הד[׳]ה אלאמור אלד[׳]י אמר אללה אן
תצנעוהא 2 פי סתה איאם תצנע אלצנאיע ופי אליום אלסאבע יכן לכם קדסא עטלה הי
סבת ללה כלמן עמל פיה עמלא יקתל 3 ולא תשעלוא אלנאר פי שי מן מסאכנכם פי
יום אלסבת 4 ת[׳]ם קאל מוסי לגמאעה בני אסראיל קאילא הד[׳]א אלאמר אלד[׳]י אמר
אללה בה 5 אׄתו מן ענדכם ברפיעה ללה כל מן סח׳ת נפסה יאתי ברפיעה ללה ד[׳]הבא
ופצ׳ה ונחאסא | 6 ואסמנגון וארגואן וצבע׳ קרמז ועשר ומרעז 7 וגלוד כבאש אדים וגלוד
דארש וח׳שב אלסנט 8 ודהן ללאצ׳אה ואלטיב לדהן אלמסח ובח׳ור אלצמוע[׳] 9 וחגארה
בללור וחגארה נט׳אם ללצדרה ואלבדנה 10 וכל חכים [קלב] פיכם יגו ויצנעו גמיע מא אמר
אללה בה 11 אלמסכן וח׳באה וע׳טאה ומראודה ותח׳אתגה ואמהאגה ועמדה וקואעדה
12 ואלצנדוק ודהוקה [אלטאבק] וע׳שא אלסגף 13 ואלח׳ואן ודהוקה וגמיע אניתה ואלח׳בז
אלמוגה 14 ומנארה אלאצ׳אה ואניתהא ודהן אלאצ׳אה 15 ומד[׳]בח אלבח׳ור ודהוקה ודהן
אלמסח ובח[׳]ור אלצמוע׳ וסתר באב אלמסכן 16 ומד[׳]בח אלצעידה וסדדה אלנחאס
אלד[׳]י לה ודהוקה וגמיע אניתה ואלחוץ׳ וכרניבה 17 וקלוע אלצ[ראדק]/אלצחן ועמדה
וקואעדה וסתר באב [אלצחן] 18 ואותאד אלמסכן ואותאד אלצחן וחבאלהא 19 ות[׳]יאב
אלושי ללח׳דמה פי אלקדס ות[׳]יאב אלקדס להרון אלאמאם ות[׳]יאב בניה ללאמאמה
20 ת[׳]ם ח׳רג גמאעה בני אסראיל מן חצ׳רה מוסי 21 פאתי כל אמר במא ראי ראיה
וכל אנסאן סח׳ת נפסה אתי ברפיעה ללה לצנעה ח׳בא אלמחצ׳ר וגמיע עמלה ות[׳]יאב
אלקדס 22 אתי בד[׳]לך אלרגאל מע אלנסא ומן כאן סח׳יא מנהם אתי חתי בדסתניק
ושנף וח׳אתם וטוק וח׳פאף וכל אניה אלד[׳]הב וכל מן עזל עזלה מן אלד[׳]הב ללה 23 וכל
רגל וגד ענדה אסמנגון וארגואן וצבע׳ קרמז ועשר ומרעז וגלוד כבאש אדים וגלוד דארש
אתי בה 24 וכל מן רפע רפיעה מן פצ׳ה ונחאס אתו בהא ללה וכל מן וגד ענדה ח׳שב

אלסנט מן צנעה אלעמל אתי בה 25 וכל אמראה בצירה באן תע׳זל בידהא אתין מע׳זולא
באל⟨א⟩סמנגון ואלארגואן ואלצבע׳ אלקרמז ואלעשר | 26 וכל אמראה בלע׳ מן בצירהא 95b
ע׳זלן אלמרעז 27 ואלריסא אתו בחגארה אלמהא וחגארה אלנט׳אם ללצדרה ואלבדנה 28
ואלטיב ואלדהן ללאצ׳אה ודהן אלמסח ובח׳ור אלצמוע׳ 29 כד[ׄ]אך כל רגל [ואמראה]
סח׳ת אנפסהם אן יאתו בשי לגמיע אלצנאיע אלתי אמר אללה אן תצנע ביד מוסי אתו
בהא בני אסראיל תברעא ללה 30 ת[ׄ]ם קאל מוסי לבני אסראיל אנט׳רוא אן אללה קד
שרף בצלאל בן חורי בן חור מן סבט מחמוד 31 וכמל פיה עלמא מן ענד אללה בחכמה
ופהם ומערפה בגמיע אלצנאיע 32 וחד[ׄ]ק באלמהן בצנאעה אלד[ׄ]הב ואלפצ׳ה ואלנחאס
33 וח׳רט חגארה אלגוהר ללנט׳אם ונגר אלח׳שב ועמל צנאיע סאיר אלמהן 34 וללתעלים
געלת פי קלבה הו ועטא אללה בן אח׳א סנד מן סבט אלחאכם 35 אכמל פי קלובהם
אלחכמה אן יצנעו כל צנ֗עה אסתאד[ׄ] חאד[ׄ]ק וראקם פי אלאסמנגון ואלארגואן ואלצבע׳
אלקרמז ואלעשר וחאיך פהמא צאנעאן וחאד[ׄ]קאן באלמהן

לו 1 וליצנעו סאיר אלחכמא מן געל אללה פיהם חכמה ופהמא אן יערפוא ויעמלוא גמיע
צנ֗עה עמל אלקדס כמא אמרה אללה 2 ת[ׄ]ם נאדי מוסי באבצלאל ובעטא אללה
ובסאיר אלחכמא אלד[ׄ]י געל אללה אלחכמה פי קלובהם וכלמן ראי ראיה אן יתקדם
אלי אלצנאעה ליעמלהא 3 פקבצ׳ו מן בין ידי מוסי גמיע אלרפיעה אלתי גאו בהא בנו
אסראיל לצנ֗עה עמל אלקדס ליעמל מנהא ועאד אלקום יאתו בה תברעא פי כל ע׳דאה
4 חתי אתי סאיר אלחכמא אלצאנעון גמיע צנ֗עה אלקדס | כל אמר מן צנ֗עתה אלתי 96
יצנעוהא 5 פקאלוא למוסי הוד[ׄ]א אלקום מכת[ׄ]רון אן יאתו באפצ׳ל מן כפאיה עמל
אלצנ֗עה אלתי אמר אללה אן תעמל 6 פאמר מוסי אן ינאדי בצות פי אלמחלה קאילא
כל רגל ואמראה לא יאתי בשי בעד הד[ׄ]א מן רפיעה אלקדס פאנקטע אלקום מן אלמגי
בשי 7 פכאן מא אתו בה כפאיה ללצנ֗עה אן יעמל מנה ופצ׳לא 8 פצנע כל חכים מן
אלצנאיע [---] אלמסכן עשרה אשקאק מן עשר מברום ואסמנגון וארגואן וצבע׳ קרמז
צורא צנעה חאד[ׄ]ק תצנעהא 9 ת[ׄ]מניה ועשרין ד[ׄ]ראע טולהא וערצ׳הא ארבע אד[ׄ]רע
מסאחה ואחדה לגמיע אלאשקאק 10 ואלח׳מסה אלאשקאק ח׳יט אלואחדה מע אלאח׳רי
ואלח׳מסה אלאח׳רי ח׳יט אלואחדה מע צאחבתהא 11 וצנע ערי מן אסמנגון פי חאשיה
אלשקה אלואחדה פי אלטרף אלמולפה כד[ׄ]אך צנע פי טרף אלחאשיה אלטרפי אלמולפה
אלת[ׄ]אניה 12 ח׳מסין ערוה צנעהא פי טרף אלשקה אלמולפה וח׳מסין ערוה צנעהא פי
טרף אלשקה אלמולפה אלת[ׄ]אניה ואלערי מתקאבלה ואחדה אלי[-] אלאח׳רי 13 וצנע
ח[׳]מסין [שט׳ה]/מרוד מן ד[ׄ]הב וולף אלאשקאק ואחדה אלי אח׳רי באל[שט׳ט׳]/מראוד
פצאר אלמסכן ואחדא 14 וצנע אשקאק מרעזא ע׳טא עלי אלמסכן אחדי עשר שקה

צנעהא 15 טול כל שקה ת[׳]לת[׳]ין ד[׳]ראע וערצ׳הא ארבע אד[׳]רע מסאחה ואחדה
אלאחדי עשר שקה 16 וח׳יט אלח׳מס אלאשקאק עלי חדה ואלסת אלאשקאק עלי חדה
17 וצנע ח׳מסין ערוה פי חאשיה אלשקה אלואחדה אלטרפי אלמולפה ואיצ׳א ח׳מסין
ערוה פי טרף אלשקה אלמולפה אלת[׳]אניה 18 וצנע ח׳מסין [שט׳ה]/מרוד מן נחאס ליולף
96b בהא אלח׳בא פיציר ואחדא | 19 וצנע ע׳טא ללח׳בא מן גלוד כבאש אדים וע׳טא מן גלוד
דארש פוקה 20 וצנע אלתח׳אתג ללמסכן מן ח׳שב אלסנט קאימה 21 עשרה אד[׳]רע טול
כל תח[׳]תגה וד[׳]ראע ונצף ערצ׳הא 22 ולהא ציראן מלבסאן אחדהמא מקאבל אלאח׳ר
וכד[׳]אך צנע לגמיע תח׳אתג אלמסכן 23 וצנע תח׳אתג אלמסכן עשרין תח׳תגה מן גהה
מהב אלגנוב 24 וארבעין קאעדה מן פצ׳ה צנעהא תחת אלעשרין תח׳תגה קאעדתאן תחת
כל תח׳תגה [ללצירתין] קאעדתאן תחת כל תח׳תגה ללצירתין 25 ולגאנב אלמסכן אלת[׳]אני מן
גהה מהב אלשמאלי צנע עשרין [---] תח׳תגה 26 וארבעין קאעדה מן פצ׳ה קאעדתאן
תחת כל תח׳תגה קאעדתאן תחת כל תח[׳]תגה 27 ולמוח׳ר אלמסכן פי אלע׳רב צנע
סת תח[׳]אתג 28 ותח׳תגאן צנעהמא לרכני אלמסכן פי אלזאויתין 29 פצארת מעתדלה
מן אספל גמיעא צארת מעתדלה מן פוק בחלקה ואחדה כד[׳]אך צנע ללזאויתין כליהמא
30 פצארת ת[׳]מאן תח׳אתג וקואעדהא מן פצ׳ה סתה עשר קאעדה קאעדתאן תחת כל
תח׳תגה קאעדתאן תחת כל תח[׳]תגה 31 וצנע אמהאג מן ח׳שב אלסנט ח׳מסה לתח׳אתג
גאנב אלמסכן אלואחד 32 וח׳מסה [אמהאג] לתח׳אתג גאנב אלמסכן אלת[׳]אני וח׳מס[ה]ה
אמ[האג L] לתח׳אתג גאנב אלמסכן פי מוח׳רה ע׳רבא 33 וצנע אלמהג אלאוסט מנהא יאח׳ד[׳]
פי גוף אלתח׳אתג מן אלטרף אלי אלטרף 34 וע׳שא אלתח׳אתג בד[׳]הב וצנע חלקהא מן
ד[׳]הב מכאנא ללאמהאג וע׳שא אלאמהאג איצ׳א בד[׳]הב 35 וצנע אלסגף מן אסמנגון
97 וארגואן וצבע׳ קרמז ועשר מברום צנעה [ח]אסב צנעהא צורא | 36 וצנע להא[א] ארבע עמד
מן סנט וע׳שהא בד[׳]הב וכד[׳]אך זראפינהא וצאע׳ להא ארבע קואעד פצ׳ה 37 וצנע סתר
לבאב אלח׳בא מן אסמנגון וארגואן וצבע׳ קרמז ועשר מברום צנעה ראקם 38 אעמדה
ח׳מסה וזראפינהא וע[׳]שא רוסהא וטלאהם בד[׳]הב וקואעדהא ח[׳]מסה מן נחאס

לז 1 וצנע אבצלאל אלצנדוק מן חשב אלסנט ד[׳]ראעין ונצף טולה וד[׳]ראע ונצף ערצ׳ה
וד[׳]ראע ונצף סמכה 2 וע׳שאה בד[׳]הב [ח[׳]אלץ] מן דאח׳ל ומן ח׳ארג וצנע לה זיג מן ד[׳]הב
מסתדירא 3 וצאע׳ לה ארבע חלק מן ד[׳]הב פי ארבע גהאתה חלקתין פי גאנבה אלואחד
וחלקתין פי גאנבה אלת[׳]אני 4 וצנע דהוקא מן ח[׳]שב אלסנט וע׳שאהא בד[׳]הב 5
ואדח׳ל אלדהוק פי אלחלק עלי גאנבי אלצנדוק ליחמל [אלצנדוק] בהא 6 וצנע ע[׳]שא מן
ד[׳]הב ח[׳]אלץ ד[׳]ראעין ונצף טולה וד[׳]ראע ונצף ערצ׳ה 7 וצנע תמת[׳]אלין[BR] מן ד[׳]הב
מצמתאן צנעהמא פי טרפי אלע׳שא 8 אחדהמא מן גאנבה אלאימן ואלאח׳ר מן גאנבה

אלאיסר מן אלע׳שא צנעהמא ענד טרפהא 9 פכאנא אלתמת[◌]אלין באסטין אגנחתהמא
אלי פוק ומט[׳]ללאן בהא עלי אלע׳שא ווגוההמא אלואחד אלי אלאח׳ר ואלי אלע׳שא
כאנת וגהי אלתמת[◌]אלין 10 וצנע אלמאידה מן ח׳שב אלסנט ד[׳]ראעין טולהא וד[׳]ראע
ערצ׳הא וד[׳]ראע ונצף סמכהא 11 וע׳שאהא בד[׳]הב ח[׳]אלץ וצנע להא זיג מן ד[׳]הב
מסתדירא 12 וצנע להא חאפה מקדאר קבצ[׳]ה מסתדירא וצנע זיגא מן ד[׳]הב לחאפתהא
מסתדירא 13 וצאע׳ להא ארבע חלק מן ד[׳]הב וגעל אלארבע חלק פי אלארבע אלגהאת
אלתי באזי ארבע ארגלהא 14 אמאם אלחאפה כאנת אלחלק מכאנא ללדהוק לתחמל
בהא אלמאידה | 15 וצנע אלדהוק מן ח[׳]שב אלסנט וע׳שאהא בד[׳]הב לתחמל בהא 97b
אלמאידה 16 וצנע אלאניה אלתי עליהא אלקצאע ואלדרוג ואלמדאהן ואלמלאעק אלתי
יע׳טא בהא מן ד[׳]הב ח׳אלץ 17 וצנע אלמנארה מן ד[׳]הב ח[׳]אלץ מצמתה צנע אלמנארה
ארגלהא וקצבהא וגאמאתהא ותפאפיחהא וסואסנהא מנהא כאנת 18 וסת קצבאת
ח׳ארגאת מן גאנביהא ת[׳]לת[׳] קצבאת אלמנארה מן גאנב אלוא[ח]ד ות[׳]לת[׳] קצבאת
אלמנארה מן גאנבהא אלת[◌]אני 19 ת[׳]לת[׳] גאמאת מלוזה פי כל קצבה תפאחה וסוסנה
ות[׳]לת[׳] גאמאת מלוזה פי כל קצבה תפאחה וסוסנה כד[׳]אך צנע ללסת אלקצבאת
אלח׳ארגאת מנ[הא]/אלמנארה 20 ופי נפס אלמנארה ארבע גאמאת מלוזאת ותפאפיחהא
וסואסנהא 21 תפאחה תחת כל קצבתין מנהא ותפאחה תחת כל קצבתין מנהא ותפאחה
תחת כל קצבתין מנהא ללסת אלקצבאת אלח׳ארגאת מנהא 22 תפאפיחהא וקצבהא
מנהא כאנת כלהא מצמתה ואחדה מן ד[׳]הב ח׳אלץ 23 וצנע להא סבע סרג וכלבאתהא
ומגאמרהא מן ד[׳]הב ח׳אלץ 24 מן בדרה ד[׳]הב ח[׳]אלץ צנעהא וגמיע אניתהא 25 וצנע
מד[׳]בח אלבח׳ור מן ח׳שב אלסנט טולה ד[׳]ראע וערצ׳ה ד[׳]ראע מרבעא וסמכה ד[׳]ראעין
וארכאנה מנה 26 וע׳שאה בד[׳]הב ח׳אלץ סטחה וחיטאנה מסתדירא וארכאנה וצנע לה
זיגא מן ד[׳]הב 27 וחלקתין מן ד[׳]הב [----] צנעהא לה תחת זיגה פי גהתה כד[׳]אך עלי
גאנביה מכאנא ללדהוק ליחמל בהא 28 וצנע אלדהוק מן ח׳שב אלסנט וע׳שאהם בד[׳]הב
29 וצנע דהן אלמסח מקדסא ובח׳ור אלצמוע[׳] מטהרא צנעה עטארא

לח 1 וצנע מד[׳]בח אלצעיד[ה] מן ח[׳]שב אלסנט ח[׳]מס אד[׳]רע טולה וכד[׳]לך ערצ׳ה 98
וסמכה ת[׳]לת[׳] אד[׳]רע 2 וצנע ארכאנה פי ארבע זואיאה מנה כאנת ארכאנה וע׳שאה
בנחאס 3 וצנע גמיע אנית אלמד[◌]בח אלקדור ואלמגארף ואלכראניב ואלמנאשל
ואלמגאמר גמיע ד[׳]לך מן נחאס 4 וצנע ללמד[׳]בח סרדא מן נחאס עלי צנעה אלשבכה
דון סרגבה מן אספל אלי נצפה 5 וצאע׳ ארבע חלק פי אלארבע אלאטראף לסרד
אלנחאס מכאנא ללדהוק 6 וצנע אלדהוק מן ח׳שב אלסנט וע׳שאהא בנחאס 7 ואדח׳ל
אלדהוק פי אל[-]חלק עלי גאנבי אלמד[׳]בח ליחמל בהא אלואח מגופה צנעה 8 וצנע

9 אלחוץ׳ וכרניבה מן נחאס מן מראיא אלגיוש אלמתגישאת עלי באב ח׳בא אלועיד
10 וצנע אלצראדק מן גהה מהב אלגנוב קלוע אלצראדק מן עשר מברום מאיה ד[׳]ראע
ועמדהא עשרין וקואעדהא עשרין וזראפין אלעמד וטלאהא פצ׳ה 11 ומן גהה אלשמאלי
מאיה ד[׳]ראע ועמדהא עשרין וקואעדהא עשרין מן נחאס וזראפין אלעמד וטלאהא פצ׳ה
12 ומן גהה אלע׳רב קלוע טולהא ח[׳]מסין ד[׳]ראע ועמדהא עשרה וקואעדהא עשרה
וזראפין[הא]/[אל]עמד וטלאהא פצ׳ה 13 ומן גהה מהב אלשרק אלמשרקL ח[׳]מסין ד[׳]ראע 14
מנהא קלוע טולהא ח׳מסהעשר ד[׳]ראע ללכם ועמדהא ת[׳]לת[׳]ה וקואעדהא ת[׳]לת[׳]ה 15
וללכם אלת[׳]אני פיציר ימנה ויסרה לבאב אלצראדק קלוע טולהא ח׳מסה עשר ד[׳]ראע
ועמדהא ת[׳]לת[׳]ה וקואעדהא ת[׳]לת[׳]ה 16 וגמיע קלוע אלצראדק מסתדירא מן עשר
מברום 17 וגמיע קואעדה ועמדה מן נחאס וזראפינהא פצ׳ה וע׳שא רווסהא איצ׳א פצ׳ה
[----] גמיעהא מטליה פצ׳ה לגמיע אעמדה אלצראדק 18 וסתר באב אלצראדק צנעה
ראקם | מן אסמנגון וארגואן וצבע׳ קרמז ועשר מברום וטולה עשרין ד[׳]ראע ורפה 98b
אלד[׳]י הו ערצ׳ה ח׳מסה אד[׳]רע באזי קלוע אלצראדק 19 ועמדה ארבעה וקואעדה
ארבעה מן נחאס וזראפינהא פצ׳ה וע׳שא רוסהא וטלאהא פצ׳ה 20 וגמיע אותאד
אלמסכן ואלצראדק מסתדירא מן נחאס 21 והד[׳]א עדד מא דח[׳]ל פי אלמסכן מסכן
אלשהאדה אלד[׳]י עד באמר מוסי אלד[׳]י יחמלה אלעטאפיין עלי יד אלמפצ׳ל בן הרון
אלאמאם 22 אלד[׳]י צנעה בצליל בן גליד בן גלד מן סבט מחמוד עלי גמיע מא אמר
אללה בה 23 ומעה עטא אללה בן אח׳י סנד מן סבט אלחאכם אסתאד[׳] חאד[׳]ק
ראקם פי אלאסמנגון ואלארגואן ואלצבע׳ אלקרמז ואל[ת]/עשר 24 ואמא אלד[׳]הב
אלד[׳]י אנצרף פי עמל אלקדס פכאן גמלה ד[׳]הב אלרפיעה תסעה ועשרין בדרה וסבע
מאיה ות[׳]לת[׳]ין מת[׳]קאלא במת[׳]קאל אלקדס 25 ואמא אלפצ[׳]ה פכאן מא חצל
מן עדד אלגמאעה מאיה בדרה ואלף וסבע מאיה וח׳מסה וסבעין מת[׳]קאלא 26 לכל
גמגמה וזנהא נצף מת[׳]קאל במת[׳]קאל אלקדס מן כל מן גאז עליה אלעדד מן בן
עשרין סנה וצאעדא לסת מאיה אלף ות[׳]לת[׳] אלף וח׳מס מאיה וח׳מסין 27 פכאן מן
אלמאיה בדרה מא צנע מנהא קואעד אלקדס וקואעד אלסגף ד[׳]לך מאיה קאעדה מן
מאיה בדרה כל קאעדה מן בדרה 28 ואלאלף וסבע מאיה וח׳מסה וסבעין [אל]מת[׳]קאל
צנע מנהא זראפינא ללעמד וע׳שא רווסהא וטלאהא 29 פאמא נחאס אלעזל פבלע׳
סבעין [קנטארא]/בדרה ואלפין וארבע מאיה מת[׳]קאלא 30 פצנע מנהא קואעד באב
ח׳בא אלמחצ׳ר ומד[׳]בח אלנחאס ואלסר(!/ד)דה אלנחאס אלתי לה וגמיע אניתה 31
וקואעד אלצראדק מסתדירא וקואעד באב[ה]/אלצראדק | וגמיע אותאד אלמסכן ואותאד 99
אלצראדק מסתדירא

לט 1 ומן אלאסמנגון ואלארגואן צנע לצבע[׳] אלקרמז צנעוא ת[׳]יאב ושי ללח׳דמה פי אלקדס
בעד מא צנעו ת[׳]יאב אלקדס אלד[׳]י להרון כמא אמר אללה מוסי 2 וצנע אלצדרה מן
ד[׳]הב ואסמנגון וארגואן וצבע[׳] קרמז ועשר מברום 3 וד[׳]לך באן ארקו צפאיח אלד[׳]הב
ת[׳]ם קצ[׳]הא סלוכא וע׳זלוא להא מע אלאסמנגון ואלארגואן ואלצבע׳ אלקרמז ואלעשר
צנעה די⟨ב⟩אג[7] 4 וצנעו לה גנבתין מח[׳]יטתין ח[׳]אטוהא פי טרפיה 5 ושפשכה אלד[׳]י
עליה מת[׳]לה כצנעתה מן ד[׳]הב ואסמנגון וארגואן וצבע׳ קרמז ועשר מברום כמא אמר
אללה מוסי 6 וצנעו חגרי מהא תחתט בהא עיון ד[׳]הב מנקוש עליהמא כנקש אלח׳אתם
אסמא בני אסראיל 7 וצירוהמא פי כתפי אלצדרה חגרי ד[׳]כר לבני אסראיל כמא אמר
אללה מוסי 8 וצנע אלבדנה צנעה חאיך כצנעה אלצדרה מן ד[׳]הב ואסמנגון וארגואן וצבע׳
קרמז ועשר מברום 9 וכאנת אד[׳] צנעוהא מרבעה מטויה טולהא שבר וערצ׳הא שבר
10 ונט׳מו פיהא ארבע סטור חגארה גוהר אלסטר אלאול יאקות אחמר וזברגד ואצפר
11 ואלסטר אלת[׳]אני כחלי ומהא ובהרמאן 12 ואלסטר אלת[׳]אלת[׳] גזע וסבח ופירוזג
13 ואלסטר אלראבע אזרק ובללור ויסף וי״תט פיהא עיון ד[׳]הב פי נט׳אמהא 14 ועלי
אלחגארה אסמא בני אסראיל לאנהא את[׳]נאעשר באזי אסמאוהם כנקש אלח׳אתם אסם
כל ואחד עלי חגר כד[׳]אך אלאת[׳]נאעשר סבט 15 וצנעו פי אלבדנה סלסלתין מעתדלתין
צנעה צ׳פר מן ד[׳]הב ח׳אלץ | 16 וצנעוהא עינין מן ד[׳]הב וחלקתאן מן ד[׳]הב פגעלוא 99b
אלחלקתאן פי טרפי אלבדנה 17 ועלקוא אלצ׳פירתין אלד[׳]הב פי אלחלקתין אלתי פי
טרפי אלבדנה 18 וטרפי אלצ׳פירתין אלאח׳רתין עלקהמא פי אלעינין אלתי געלוהמא
עלי גנבי אלצדרה מן מקדמהא 19 וצנעו איצ׳א חלקתין מן ד[׳]הב וצירוהמא פי טרפי
אלבדנה פי אלחאשיה אלתי אלי גאנב אלצדרה מן דאח׳ל 20 וצנ׳ו איצ[׳]א חלקתין מן
ד[׳]הב באזי גנבי אלצדרה מן אספל מן מקדמהא אמאם תאליפהא פוק שפשכהא 21
ו[חב]כוא/רכב<כ>וא אלבדנה מן חלקהא אלי חלק אלצדרה בסלך מן אסמאנגון ליכון
פוק שפשכה[א]/אלבדנה ולא יזול אלצדר ען אלבדנה כמא אמר אללה מוסי 21א וצנעוא אלזהר
ואלכמל כמא אמר אללה מוסי 22 וצנעו אלממטר צנעה חאיך גמלתה מן אסמנגון 23
וראסה פי וסטה כפם אלדרע וחאשיה תח(!/ח׳)יט בפיה לילא יתח׳זק 24 וצנעו פי ד[׳]ילה
רמאמינא מן אסמנגון וארגואן וצבע׳ קרמז ועשר מברום 25 וצנעוא גלאגלא מן ד[׳]הב
ח׳אלץ וגעלוא אלגלאגל פימא בין אלרמאמין פי ד[׳]יל אלממטר מסתדירא 26 פצאר
גלגל מן ד[׳]הב ורמאנה גלגל מן ד[׳]הב ורמאנה פי ד[׳]ילה מסתדירא ליח׳דם בה כמא

7 דיבאג "garment of silk, brocade," is the translation of the word חשב in the phrase מעשה חשב in the 10th-century dictionary of the Karaite David ben Abraham al-Fāsī (Skoss I 1936:593; Blau 2006:203). Cf. the Saadyan use of דיבאג as a translation for פסים in the phrase כְּתֹנֶת פַּסִּים in Gen 37:3,23 (also attested in MS London BL OR7562).

אמר אללה מוסי 27 וצנעו אלתואני מן עשר צנעה חאיך להרון ובניה 28 ואלעמאמה מן
עשר ואלדנאני מן עשר ואלסרואלאת מן עשר מברום 29 ואלמנאטק מן עשר מברום
ואסמנגון וארגואן וצבע׳ קרמז צנעה ראקם כמא אמר אללה מוסי 30 וצנעוא תאג אלקדס
100 מן ד[׳]הב ח׳אלץ ונקשוא עליה כנקש אלח׳אתם קדסא ללה | 31 ושדהא בסלך מן
אסמנגון לתכון דון אלעמאמה מן מקדמהא כמא אמר אללה מוסי 32 וכמל גמיע עמל
אלמסכן ח׳בא אלמחצ[׳]ר ולמא צנעוא בני אסראיל בגמיע מא אמר אללה מוסי כד[׳]לך צנעו
33 ואתוא באלמסכן אלי מוסי באלח[׳]בא וגמיע אניתה ו[שט׳ט׳]/מראודה ותח׳אתגה
ואמהאגה ועמדה וקואעדהא 34 וע[׳]שא אלגלוד אלכבאש אלאדים ואלע׳טא אלגלוד
אלדארש ואלסגף אלמסבל 35 וצנדוק אלשהאדה ודהוקה וע׳שאה 36 ואלח׳ואן וגמיע
אניתה ⟨...⟩ 37 ואלמנארה אלח׳אלצה וסרגהא [-]סרג אלנצ׳וד וגמיע אניתהא ואלדהן
ללאצ׳אה 38 ומד[׳]בח אלד[׳]הב ודהן אלמסח ובח׳ור אלצמוע׳ וסתר באב אלח׳בא 39
ומד[׳]בח אלנחאס ואלסדד אלנחאס אלד[׳]י לה ואקואבה וגמיע אניתה ואלחוץ׳ וכרניבה
40 וקלוע אלצראדק ועמדה וקואעדה וסתר באבה ואטנאבה ואותאדה וסאיר אניה עמל
אלמסכן לח׳בא אלמחצ[׳]ר 41 ות[׳]יאב אלושי ללח׳דמה פי אלקדס ות[׳]יאב אלקדס
להרון אלאמאם ות[׳]יאב בניה ללאמאמה 42 כגמיע מא אמר אללה מוסי כד[׳]אך צנע
בנו אסראיל גמיע אלעמל 43 ולמא ראי מוסי גמיע אלצנאעה ואד[׳]א קד צנעוהא כמא
אמר אללה [כד[׳]]לך צנע[ו] ובארכהם מוסי

מ 1 ת[׳]ם כלם אללה מוסי תכלימא 2 פי אלשהר אלאול פי אול יום מנה תנצב אלמסכן
ח׳בא אלמחצ׳ר 3 ותגעל פיה צנדוק אלשהאדה ותט[׳]ל עליה באלע׳שא 4 ת[׳]ם אדח[׳]ל
אלמאידה [וצף צפיהא]/ו׳יצ[ׄ]ד תנצ[ׄ]ידהא ת[׳]ם אדח׳ל אלמנארה וא[סרג]/ואצעד
סרגהא 5 ת[׳]ם אגעל מד[׳]בח אלד[׳]הב ללבח׳ור בין ידי צנדוק אלשהאדה ועלק סתר באב
אלמסכן 6 ת[׳]ם אגעל מד[׳]בח אלקראבין בין ידי ח׳בא אלמחצ׳ר 7 ת[׳]ם אגעל אלחוץ׳
בין ידי ח׳בא אלמחצ׳ר וביןBR/[-]אלמד[׳]בח ואגעל פיה מא 8 ת[׳]ם אצ׳רב אלצראדק
100b מסתדירא ועלק סתר באב אלצראדקBR | 9 ת[׳]ם ח׳ד[׳] מן דהן אלמסח ואמסח אלמסכן
וגמיע מא פיה וקדסה וכד[׳]אך אניתה פיכון קדסא 10 ואמסח מד[׳]בח אלצעידה וגמיע
אניתה וקדסה פיציר מן ח[׳]ואץ אלאקדאס 11 ואמסח איצ׳א אלחוץ׳ ומקעדה וקדסהמא
12 ת[׳]ם קדם הרון ובניה אלי באב ח׳בא אלמחצ׳ר וע[׳]סלהם באלמא 13 ואלבס הרון
ת[׳]יאב אלקדס ואמסחה וקדסה ליאם לי 14 וקדם בניה ואלבסהם תואניא 15 ואמסחהם
כמא מסחת אבאהם ליאמוא לי יכון מסחהם ד[׳]אך להם אמאמה ללדהר לאג׳יאלהם
16 וצנע מוסי בגמיע מא אמרה אללה בה כד[׳]לך צנעBR 17 פלמא כאן פי אלשהר
אלאול מן אלסנה אלת[׳]אניה פי אליום אלאול מנה נצב אלמסכן 18 פאול מא נצבה מוסי

וצ[׳]ע קואעדה ורכב עליהא תח׳אתגה ווצ׳ע פיהא אמהאגה ואוקף עמדה 19 פבסט
אלח׳בא עליה וציר אלע[׳]טא עליה מן פוק כמא אמר[ה] אלל[ה]/אללה מוסי[BR] 20
ת[׳]ם אח׳ד[׳] אלשהאדה פוצ׳עהא פי אלצנדוק ועלק אלדהוק [עליה] וגעל עליה אלע[׳]שא
21 ת[׳]ם אדח׳ל[ה]/אלצ[נדוק][L] אלי אלמסכן ועלק אלסגף אלמסבל פס[תר]/כב בה עלי
צנדוק אלשהאדה כמא אמר[ה] אלל[ה]/אללה מוסי[BR] 22 ת[׳]ם געל אלח׳ואן פי ח׳בא
אלמחצ[׳]ר פי גאנב אלמסכן אלשמאלי ח[׳]ארג אלסגף 23 וצף עליה צפי ח׳בז בין
ידי אללה כמא אמר[ה]/אללה מוסי[BR] 24 ת[׳]ם ציר אלמנארה פי ח׳בא אלמחצ[׳]ר
חד[׳]א אלמאידה פי גאנב אלמסכן אלגנובי | 25 ואצעד אלסרג בין ידי אללה כמא אמר 101
אללה מוסי 26 וגעל מד[׳]בח אלד[׳]הב פי ח׳בא אלמחצ׳ר בין ידי אלסגף 27 וקרב עליה
בח׳ור אלצמוע׳ בין ידי אלה כמא אמר אללה מוסי 28 ת[׳]ם געל סגף אלבאב ללמסכן
29 ומד[׳]בח אלצעידה געל בין ידי באב אלמסכן ח׳בא אלמחצ׳ר וקרב עליה אלצעאיד
ואלהדאיא כמא אמר אללה מוסי 30 ת[׳]ם געל אלחוץ׳ בין ח׳בא אלמחצ׳ר ובין אלמד[׳]בח
וציר הנאך מא ללתע׳סל 31 ליע׳סל מנה מוסי והרון ובנוה אידיהם וארגלהם 32 פי
דח[׳]ולהם אלי ח׳בא אלמחצ׳ר וענד דנוהם מן אלמד[׳]בח יתע׳סלון כמא אמר אללה מוסי
33 ואוקף אלצראדק מסתדירא ללמסכן וללמד[׳]בח ועלק סתר באב אלצראדק ולמא כמל
מוסי גמיע אלצנאעה 34 ע׳טא אלסחאב ח׳בא אלמחצ׳ר ונור אללה מלא אלמסכן 35 ולם
יטק מוסי אלדח׳ול אלי חב׳א אלמחצ׳ר אד[׳] חל בה אלסחאב ונור אללה מלא אלמסכן
36 וענד ארתפאע אלסחאב מן אלמסכן ׳רחלוא בני אסראיל בגמיע מראחלהם 37 ואד[׳]
לם ירתפע אלסחאב לם ירחלוא אלי חין ארתפאעה 38 לאן נור אללה עלי אלמסכן נהארא
ונארא תכון פיה לילא במשאהדה אאל אסראיל פי גמיע מראחלהם

א 1 ונאדי אלי מוסי וח׳אטבה אללה מן ח׳בא אלמשהד קאילא 2 אמר בני אסראיל וקל 101b
להם אדמי אן יקרב מנכם קרבאנא ללה מן אלבהאים מן אלבקר או מן אלצ׳אן תקרבון
קראבינכם 3 אן כאן צעידה קרבאנה מן אלבקר ד[׳]כר כאמל יקרבה [-]באב ח[׳]בא אלמשהד
יקרבה ללרצ׳י ענה בחצ׳רה אללה 4 ויסנד ידה עלי ראס אלצעידה וירצ[׳]י ענה ללתכפר
עליה 5 ויד[׳]בח עגל אלבקר בחצ׳רה אללה וידנו בנו הרון אלאימה אלדם וינצ׳חוא אלדם
עלי אלמד[׳]בח דאירא באב ח[׳]בא אלמשהד 6 ויצלח׳ו אלצעידה ויפצלוהא לתפאצילהא
7 ויגעלוא בנו הרון אלאימה נארא עלי אלמד[׳]בח וינצ׳דו חטבא עלי אלנאר 8 וינצ׳דו
בנו הרון אלאימה אלתפאציל מן אלראס ואלקצבה עלי אלחטב אלד[׳]י פי אלנאר עלי
אלמד[׳]בח 9 ודואח׳לה וכראעינה יע׳סלון במא ויקתר אלאמאם אלכל עלי אלמד[׳]בח
צעידה הי ראיחה רצ׳י ללה 10 ואן כאן מן אלצ[׳]אן קרבאנה צעידה ללה מן אלח׳ראף או מן
אלמעזא ד[׳]כר כאמל יקרבה אלי באב ח׳בא אלמשהד יקרבה 11 ויד[׳]בחה אלי גאנב
אלמד[׳]בח שאמא בחצ׳רה אללה וינצ[׳]ח בנו הרון אלאימה דמה עלי אלמד[׳]בח דאירא
12 ויפצלוה לתפאצילה וראסה וקצבתה ינצ׳דהמא אלאמאם עלי אלחטב עלי אלנאר
אלד[׳]י עלי אלמד[׳]בח 13 ואלגוף ואלכראעין יע[׳]סל במא ויקרב אלאמאם אלגמיע ויקתר
עלי אלמד[׳]בח צעידה הי ראיחה מרצ׳יה ללה 14 ואן כאן מן אלטאיר צעידה קרבאנה ללה
ויקרב מן אלפראר או מן [--] פראח׳ אלחמאם קרבאנה 15 ויקרבה אלאמאם אלמד[׳]בח
ויחז ראסה ויקתר אלמד[׳]בח ויחצ׳ר דמה אלי חאיט אלמד[׳]בח 16 וינזע מרארתה מע
קאנצתה | וירמיה גאנב אלמ[׳]דבח שרקא אלי מוצ׳ע אלרמאד 17 וישקה מן אגנחיה ולא 102
יפצל ויקתרה אלאמאם אלמד[׳]בח עלי אלחטב אלד[׳]י פי אלנאר צעידה הו קרבאן ראיחה
רצ׳י ללה

ב 1 ואי אנסאן קרב קרבאBRן הדיה ללה סמיד יכון קרבאנה ותסכב עליהא דהן ותגעל
עליהא לבאן הדיה הי 2 ויגיבהא אלי בני הרון אלאימה ויקבץ׳ מנהא מלו קבצ׳תה
من رقيقها وزيتها مع كل لبانها ويقتر الامام تذكارها علىL-RE אלמד[׳]בח קרבאן ראיחה רצ׳א ללה 3
ואלבאקי מן אלהדיה להרון ולבניה קדס אקדאס מן קראב[א]/ין אללה 4 ואן [ ]קרבת
קרבאן הדיה מן ח׳ביז אלתנור סמד רע׳פאן פטיר מלתות בדהן ורקאק פטיר מדהונה
באלדהן 5 פאן הדיה עלי אלמקלי קרבאנך סמד מלתות בדהן פטיר תכון 6 תכסרהא
כסרא ותצב עליהא דהן הדיה הי 7 ואן הדיה מן אלטיגן קרבאנך סמד מלתות בדהן
תצנעהא 8 ותגיב אלהדיה אלתי יצנע מן הולא ללה וידניהא אלי אלאמאם ויקדמהא אלי

 | DOI: 10.1163/9789004290792_018

אלמד[׳]בח 9 ויעזל אלאמאם מן אלהדיה ד[׳]כרהא ויקתר אלמד[׳]בח חריק ראיחה אלרצ׳י
ללה 10 ואלבאק מן אלהדיה להרון ולבניה קדס אקדאס מן קראבין אללה 11 כל אלהדיה
אלד[׳]י תקרבון ללה לא תצנע ח׳מירא אד[׳] כל מח׳מר וכל עסל לא תקרבון מנה חריק
[א]ללה 12 קרבאן בואדר תקרבון מנה ללה ואלי אלמד[׳]בח לא יצעד לראיחה אלרצ׳י
13 וכל קרבאן הדאיאך במלח תמלח ולא תעטל מלח עהד אלהך ען הדיתך עלי כל
קראבינך תקרב מלחא 14 ואן קרבת הדיה בי֗אדר ללה [R פפ]ריך[BR] מקלי באלנאר גריס[-]
אלסויק תקרב הדיה בואדרך 15 ותסכב עליהא דהן ותגעל עליהא לבאן הדיה הי 16 ויקתר
אלאמאם ד[׳]כרהא מן גרשהא ומן דהנהא מע כל לבאנהא קרבאן ללה

ג 1 ואן כאן קרבאנה ד[׳]בח סל[L אמהה]אן[BR] מן אלבקר הו מקרב אן ד[׳]כר או אנת[׳]י 102b
[פ]כאמל[BR א] יקרבה בחצ׳רה אללה 2 ויסנד ידה עלי ראס קרבאנה ויד[׳]בחה [R ענד]BR באב
ח׳בא אלמשהד וינצ׳ח בנו הרון אלאימה אלדם עלי אלמד[׳]בח דאירא 3 ויקרב מן
ד[׳]באיח אלסלאים חריק ללה אלח׳אץ אלמע׳טי אלגוף וגמיע אלח׳אץ אלד[׳]י עלי אלגוף
4 ואלכליתין ואלח׳אץ אלתי עליהא אלד[׳]י עלי אלח׳א[ס]/צרתין ואלפאצ׳ל מן אלכבד
מע אלכליתין ינזעהא 5 ויקתר בנו הרון אלמד[׳]בח עלי אלצעידה אלד[׳]י עלי אלחטב פי
אלנאר אלד[׳]י עלי אלמד[׳]בח קרבאן ראיחה רצ׳י ללה 6 ואן כאן מן אלע[ ]נם קרבאנה
לד[׳]ביח אלסלאים ללה ד[׳]כר או אנת[׳]י כאמל יקרבה 7 פאן [R כ]אן ח׳רוף הו מקרב
קרבאנה [ו]/פיקרבה בחצ׳רה אללה 8 ויסנד ידה עלי ראס קרבאנה ויד[׳]בחה בחצ׳רה
ח׳בא אלמשהד וינצ׳ח בנו הרון אלדם עלי אלמד[׳]בח דאירא 9 ויקרב מן ד[׳]ביח אלסלאים
חריק ללה ח׳אצתה אלאליה כאמלה באזא אלעצעץ ינזעהא אלח׳אץ אלמע׳טי אלגוף
ואלח׳אץ אלד[׳]י עלי אלגוף 10 ואלכליתין ואלח׳אץ אלד[׳]י עליהא אלד[׳]י עלי אלח׳אסרתין
ואלפאצ׳ל מן אלכבד מע אלכליתין ינזעהא 11 ויקתר אלאמאם אלמד[׳]בח טעאם חריק
ללה 12 ואן כאן מ[א]עז קרבאנה [פ]יקרבה בחצ׳רה אללה 13 ויסנד ידה עלי ראסה ויד[׳]בחה
בחצ׳רה ח׳בא אלמשהד וינצ׳ח(!/ח׳) בנו הרון אלאימה דמה עלי אלמד[׳]בח דאירא 14
ויקרב מנה קרבאן חריק ללה אלח׳אץ אלמע׳טי אלגוף 15 ואלכליתין ואלח׳אץ אלד[׳]י
עליהא אלד[׳]י עלי אלח׳אסרתין ואלפאצ׳ל מן אלכבד מע אלכליתין ינזעהא 16 ויקתרהא
אלאמאם אלמד[׳]בח טעאם חריק לראיחה רצ׳י אללה | כל ח׳אץ ללה 17 סנה אלדהר 103
לאגיאלכם פי סאיר מסאכנכם כל ח׳אץ וכל דם לא תאכלו

ד 1 וקאל אללה למוסי קולא 2 אמר בני אסראיל קולא [R אי] [נפס]/אנסאן אח׳טא בסהו פי אי
וצאיא אללה אללואתי לא יצנען ויצנע ואחדה מנהן 3 [פ]אן [כא] אלאמאם אלממסוח יח׳טי
ליאת׳ם אלקום פיקרב עלי ח׳טיתה אלד[׳]י אח׳טא רת [L מן] [R א]לבקר כאמל ללה ללכפארה

4 ויגיב אלרת אלי באב ח׳בא אלמשהד בחצ׳רה אללה ויסנד ידה עלי ראס אלרת ויד[׳]בח
אלרת בחצ׳רה אללה 5 ויאח׳ד[׳] אלאמאם אלממסוח אלד[׳]י כמל מוצ׳עה מן דם אלרת
ויגיבה אלי ח׳בא אלמשהד 6 ויע׳מס אלאמאם אצבעה באלדם וינצ׳ח מן אלדם סבע
דפעאת באצבעה בחצ׳רה אללה בין ידי מקרם אלקדס 7 ויגעל אלאמאם מן אלדם עלי
קרון מד[׳]בח אלבח׳ור אלאצמאע[׳] בחצ׳רה אללה פי ח׳בא אלמשהד וכל אלדם ירק אלי
אסאס מד[׳]בח אלצעידה אלי באב ח׳בא אלמשהד 8 וכל ח׳אץ רת אלח׳טיה ינזע מנה
אלח׳אץ אלמע׳טי אלגוף וגמיע אלח׳אץ אלד[׳]י עליה 9 ואלכליתין ואלח׳אץ אלד[׳]י עליהן
אלד[׳]י עלי אלח׳אסרתין ואלפאצ׳ל מן אלכבד מע אלכליתין ינזעהא 10 כמא ינזע מן ת[׳]ור
ד[׳]ביח אלסלאים ויקתרהא אלאמאם עלי מד[׳]בח אלצעידה 11 וגלד אלרת וגמיע לחמה
מע ראסה וכראעינה ודואח[׳]לה ופרת[׳]ה 12 יח׳רגו גמיע אלעגל אלי ח׳ארג אלחלה
אלי מוצ׳ע טאהר אלי מרמי אלרמאד ויחרקוה עלי אלחטב באלנאר עלי מרמי אלרמאד
יחרק 13 ואן [אח׳טא גמע מן] כל גמאעה אסראיל יסהו וח׳פי אמר ען אעין אלגוק וצנעו
ואחדה מן אי וצאיא אללה אללואתי לא יצנען ויאת׳מו 14 ועלם אלח׳טא אלד[׳]י אח׳טוא
בסבבה פליקרב אלגוק רת מן בקר כאמל ללח׳טיה ויגיבוה אלי חצ׳רה ח׳בא אלמשהד
15 ויסנדוא [-]שיוח[׳] אלגמאעה אידיהם עלי ראס אלעגל בחצ׳רה אללה ויד[׳]בח אלעגל
בחצ׳רה אללה 16 ויגיב אלאמאם אלממסוח מן דם אלעגל אלי ח[׳]בא אלמשהד 17 ויע׳מס
אלאמאם אצבעה מן אלדם | וינצ׳ח מן אלדם סבע דפעאת בחצ׳רה אללה בין ידי מקרם 103b
אלקדס 18 ומן אלדם יגעל אלאמאם עלי קרון מד[׳]בח בח׳ור אלאצמאע׳ אלד[׳]י בחצ׳רה
אללה פי ח[׳]בא אלמשהד וגמיע אלדם ירק אלי אסאס מד[׳]בח אלצעידה אלד[׳]י פי
באב ח[׳]בא אלמשהד 19 וגמיע אלח׳אץ ינזע מנה ויקתר אלמד[׳]בח 20 ויצנע ללרת
כמא צנע לרת אלח׳טיה כד[׳]לך יצנע לה ויכפר עליהם אלאמאם ויע׳פר להם 21 ויח[׳]רג
גמיע אלרת אלי ח׳ארג אלחלה ויחרקה כמא אחרק אלרת אלאול כפארה אלגוק הי
22 [R]אי רייס יח׳טי ויצנע ואחדה מן אי וצאיא אללה אלהה אללואתי לא יצנען בסהו
ויאת׳ם 23 ואעלם ח׳טאה אלד[׳]י אח׳טא בסבבה פליגיב קרבאנה סיעור מן אלמעז ד[׳]כר
כאמל 24 ויסנד ידה עלי ראס אלסיעור ויד[׳]בחה פי אלמוצ׳ע אלד[׳]י יד[׳]בחון אלצעידה
בחצ׳רה אללה כפארה הי 25 ויאח׳ד[׳] אלאמאם מן דם אלכפארה באצבעה ויגעל עלי
קרון מד[׳]בח אלצעידה ודמה ירק אלי אסאס מד[׳]בח אלצעידה 26 וגמיע ח׳אצה יקתר
אלמד[׳]בח כח׳אץ ד[׳]באיח אלסלאים ויכפר עליה אלאמאם מן ח׳טיתה ויע׳פר לה 27
ואן נפס ואחדה תח[ׄ]טא בסהו מן עאמה אהל אלארץ׳ פעמל[-] ואחדה מן אי וצאיא
אללה אללואתי לא תצנע ויאת[׳]ם 28 [R]אאו אעלם [-]בח׳טאה אלד[׳]י אח׳טא בסבבה פליגיב
קרבאנה סיעורה מעזא אנת׳י כאמלה עלי ח׳טיתה אלד[׳]י אח׳טא 29 ויסנד ידה עלי ראס
אלכפארה ויד[׳]בח[-] אלכפארה פי אלמוצ[׳]ע אלד[׳]י יד[׳]בחו אלצעידה 30 ויאח׳ד[׳]

אלאמאם מן דמהא באצבעה ויגעל עלי קרון מד[׳]בח אלצעידה וכל דמהא ירק אלי
אסאס מד[׳]בח אלצעיד[ה] 31 וכל ח׳אצהא ינזע כמא ינזע אלח׳אץ מן ד[׳]ביח אלסלאים
104 ויקתר אלאמאם אלמד[׳]בח לראיחה רצ[׳]י אללה ויכפר עליה אלאמאם ויע׳פר לה | 32
ואן הו גאב קרבאנה חמלה ללכפארה [פ]אנת׳י כאמלה יג׳בהא 33 ויסנד ידה עלי ראס
אלכפארה ויד[׳]בחהא ללתכפר פי אלמוצ[׳]ע אלד[׳]י יד[׳]בחון אלצעידה 34 ויאח[׳]ד[׳]
אלאמאם מן דם אלכפארה באצבעה ויגעל עלי קרון מד[׳]בח אלצעידה ודמהא ירק אלי
אסאס מד[׳]בח אלצעידה 35 וגמיע ח׳אצהא ינזע כמא ינזע ח׳אץ אלח׳רוף מן ד[׳]ביח
אלסלאים ויקתר אלאמאם אלמד[׳]בח עלי חריק אללה ויכפר עליה אלאמאם עלי ח׳טיתה
אלתי אח׳טא ויע׳פר לה

ה 1 ואי אנסאן[BR] אח׳טא באן סמע צות חרגה והו שאהד או נאט׳ר או עאלם אן לם
יח׳בר יחתמל וזרה 2 ונפס אד[׳] תדן בכל אמר נגס או בנבילה וחשיה נגסה או בנבילה
בהימה נגסה או בנבילה דביב נגס ותגאוז ענה פהו נגס ואת[׳]ם 3 או אן ידן אנסאן
לכל נגאסאתה אלתי יתנגס בהא ותגאוז ענה פהו עאלם ואת׳ם 4 ונפס אד[׳] תקסם
ללאפצאח באלשפתין ללאסאיה או ללאחסאן אלי סאיר מא יפצח אלאנסאן באלחלף
ותגאוז ענה פהו עאלם ואת׳ם לואחדה מן הולא 5 ויכון אד[׳] יח׳טי בואחדה מן הולא
ויעדד ד[׳]את אלח׳טא עליה 6 ויג׳יב את׳מה ללה עלי ח׳טיתה אלד[׳]י אח׳טא אנת׳י מן
אלע[ׄ]נם חמלה או סיעורה מעז[א] ללח׳טיה ויכפר עליה אלאמאם עלי ח׳טיתה אלתי
אח׳טא ויע׳פר לה 7 ואן לם תבלע׳ ידה קימה אלשא פיג׳יב עלי את[׳]מה אלד[׳]י אח׳טא
פרוגין או פרח[׳]י חמאם ללה ואחד ללכפארה וואחד ללצעידה 8 ויג׳יבהא אלי אלאמאם
ויקרב אלד[׳]י ללח׳טיה אולא ויחז אלאמאם ראסה מן מקאבל ענקה ולא ימיז 9 וינצ׳ח
מן דם אלכפארה אלי חאיט אלמד[׳]בח ואלבאק מן א[ׄ]לדם יחצ׳ר אלי אסאס אלמד[׳]בח
כפארה הי 10 ואלת[׳]אני יצנע צעידה כאלחכם ויע׳פר עליה אלאמאם מן ח׳טיתה אלד[׳]י
אח׳טא ויע׳פר לה 11 ואן לם תבלע׳ ידה לשפנינין או לפרח׳י אלחמאם פיג׳יב קרבאנה
אלד[׳]י אח׳טא עשר אלכיל סמיד ללכפארה לא יסכב עליהא דהן ולא יגעל עליהא לבאן
104b פאן כפארה הי | 12 ויג׳יבהא אלי אלאמאם ויקבץ׳ מנהא מלו קבצ׳תה מן ד[׳]כרהא
ויקתר אלמד[׳]בח עלי חריק אללה כפארה הי 13 ויכפר עליה אלאמאם עלי ח׳טיתה
אלד[׳]י אח׳טא עלי ואחדה מן הולא ויע׳פר לה ותכון ללאמאם כהדיה 14 וח׳אטב אללה
מוסי קולא 15 [L א׳] [נפס אד[׳]]/[R א]נסאן [ת]/יע׳דר ע׳דרא ו[ת]/יח׳טי בסהו מן אקדאס
אללה פיג׳יב את[׳]מה ללה ת[׳]ני כאמל מן אלצ׳אן בקימה ורק מת[׳]קאלין במת[׳]קאל
אלקדס ללאת[׳]ם 16 ואלד[׳]י אח׳טא מן אלקדס יסלם וח׳מסה יזיד עליה ויעטיה ללאמאם
ואלאמאם יכפר עליה בת[׳]ני אלאת[׳]ם ויע׳פר לה 17 ואן נפס ואחדה תח׳טי ותצנע ואחדה

מן אי וצאיא אללה אללואתי לא יצנען ולם יעלם ויאת׳ם יחתמל וזרה 18 ויגיב ת[׳]ני כאמל
מן אלצ׳אן בקימה אלאת[׳]ם אלי אלאמאם ויכפר עליה אלאמאם עלי סהוה אלד[׳]י סהא
והו לא יעלם ויע[׳]פר לה 19 את[׳]ם את[׳]ם הו את[׳]ם את[׳]ם ללה 20 וח׳אטב אללה מוסי קאילא
21 [נפס אד[׳] תח׳טי ותע׳דר ע׳דרא]/ אי אנסאן אח[◌̇]טי ינכת[◌̇] נכת[◌̇]א באללה ויגחד
צאחבה בוכאלה או בגעל ידא או בע׳צב או ע׳שם צאחבה 22 או וגד צ׳אלה וגחדהא וחלף
עלי ט׳לם עלי ואחדה מן גמיע מא יצנע אלאנסאן ליח׳טי בהן 23 ויכון אד יח׳טי ויאת[׳]ם
וירד אלע׳צב אלד[׳]י ע[׳]צב או אלע׳שם אלד[׳]י ע׳שם או אלוכאלה אלד[׳]י אודע ענדה או
אלהלכה אלד[׳]י וגד 24 או מן כל אלאמר אלד[׳]י יחלף עליה ט׳למא ויסלמה עלי גמלתה
וח׳מסה יזיד עליה למן הו לה יעטיה פי יום את׳מה 25 וד[׳]את את׳מה יגיב ללה ת׳ני כאמל
מן אלצ׳אן ב[אל]קימה אלאת[׳]ם 26 ויכפר עליה אלאמאם בחצ׳רה אללה ויע׳פר לה עלי
ואחדה מן גמיע מא יצנע ליאת[׳]ם בהא

ו 1 וח׳אטב אללה מוסי קולא 2 אוץ הרון ובניה קאילא הד[׳]ה שריעה אלצעידה הי אלצעידה
פי אלרמד עלי אלמד[׳]בח כל אלליל אלי אלע׳דאה ונאר אלמד[׳]בח תשעל פיה 3 וילבס
אלאמאם צדרה ביאץ׳ סרואל[R] ביאץ׳ ילבס עלי גסדה וינזע אלרמאד אלד[׳]י תאכל נאר
אלצעידה עלי אלמד[׳]בח | ויגעלה גאנב אלמד[׳]בח 4 וינזע ת[׳]יאבה וילבס ת[׳]יאב[-] 105
אח׳ר ויח׳רג אלרמאד ח׳ארג [אלעסכר] אלי מוצ׳ע טאהר 5 ואלנאר עלי אלמד[׳]בח תקד
פיה לא תנטפי וישעל עליהא אלאמאם חטבא באלע׳דאה וינצ׳ד עליהא אלצעידה ויקתר
עליהא ח׳אץ אלסלאים 6 נאר דאימה תקד עלי אלמד[׳]בח לא תנטפי 7 והד[׳]ה שריעה
אלהדיה קרבוהא <יא>בנו הרון בחצ[׳]רה אללה אלי חצ׳רה אלמד[׳]בח 8 וירפע מנהא
קבצ׳תה מן סמד אלהדיה ומן דהנהא וגמיע אללבאן אלד[׳]י עלי אלהדיה ויקתר אלמד[׳]בח
חריק ראיחה רצ׳י ד[׳]כרהא ללה 9 ואלפאצ׳ל מנהא יאכל הרון ובניה פטיר תוכל פי
מוצ[׳]ע מקדס פי צחן ח׳בא אלמשהד יאכלוהא 10 לא תח׳בז ח׳מירא גזוהם געלתהא
מן קראבין אללה קדס אקדאס הי כאלח׳טיה ואלאת[׳]ם 11 כל ד[׳]כר מן בני הרון יאכלהא
סנה אלדהר לאגיאלכם מן חריק אללה כל מא ידן בהא יתקדס 12 וח׳אטב אללה מוסי
קולא 13 הד[׳]א קרבאן הרון ובניה אלד[׳]י יקרבוא ללה פי יום מסחה עשר אלכיל סמד
ללהדיה דאימא נצפהא באלע׳דאה ונצפהא בין אלע׳רוב 14 עלי אלטיגן באלדהן תצנע
רפח׳ה תגיבהא קטאיף הדיה כסר תקרב ראיחה רצ׳י ללה 15 אלאמאם אלממסוח עוצ[׳]ה
מן בניה יצנעהא סנה אלדהר ללה גמלתה יקתר 16 וכל הדיה אמאם גמלתהא תכון לא
תוכל 17 וח׳אטב אללה מוסי קאילא 18 אמר הרון ובניה קאילא הד[׳]ה שריעה אלכפארה
פי אלמוצ׳ע אלד[׳]י תד[׳]בח אלצעידה תד[׳]בח אלכפארה בחצ׳רה אללה קדס אקדאס הי
19 אלאמאם אלמכפר בהא יאכלהא פי מוצ׳ע מקדס תוכל פי צחן ח׳בא אלמשהד 20 כל

אלדאני בלחמהא יתקדס ואלד[׳]י ינצ׳ח מן דמהא עלי אלת[׳]וב אלד[׳]י ינצ׳ח עליה תע׳סל
פי מוצ׳ע מקדס 21 ואלאנא אלח׳זפה אלד[׳]י תטבח׳ פיה יכסר ואן באנא נחאס טבח׳ת
פליע׳סל וישטף במא 22 כל ד[׳]כר מן אלאימה יאכלהא קדס אקדאס הי 23 וכל אלכפארה
אלד[׳]י ירד מן דמהא אלי ח׳בא אלמשהד ללתכפר באלקדס לא תוכל בנאר תחרק

ז 1 והד[׳]ה שריעה אלאת׳ם קדס אקדאס הו 2 פי אלמוצ׳ע אלד[׳]י יד[׳]בחו אלצעידה
יד[׳]בחו אלאת[׳]ם | ודמה ינצ[׳]חוא עלי אלמד[׳]בח דאירא 3 וגמיע ח׳אצה יקרב מנה 105b
אלאליה ואלח׳אץ אלמע׳טי אלגוף ואלח׳אץ אלד[׳]י עלי אלגוף 4 ואלכליתין ואלח׳אץ
אלד[׳]י עליהא אלד[׳]י עלי אלח׳אסרתין ואלפאצ׳ל מן אלכבד מע אלכליתין ינזעהא 5
ויקתר אלאמאם אלמד[׳]בח קרבאן ללה את[׳]ם הו 6 כל ד[׳]כר מן אלאימה יאכלהא פי
מוצ׳ע מקדס יוכל קדס אקדאס הו 7 כמא אן אלכפארה כד[׳]לך אלאת׳ם שריעה ואחדה
להמא אלאמאם אלד[׳]י יכפר בה לה יכון 8 ואלאמאם אלמקרב צעידה רגל גלד אלצעידה
אלד[׳]י יקרבוא ללאמאם לה יכון 9 וכל הדיה תח׳בז פי תנור וכל מצנוע פי אלמקלא
ועלי אלטיגן לאמאם אלמקרב איאהא לה תכון 10 וכל הדיה מלתותה באלדהן ויאבסה
לכל בני הרון תכון אלרגל כאח׳יה 11 והד[׳]ה שריעה ד[׳]ביח אלסלאים אלד[׳]י יקרבוא
ללה 12 אן עלי חמד יקרבה פיקרב עלי ד[׳]ביח אלחמד ארע׳פה פטיר מלתותה באלדהן
ורקאק פטיר מלתותה באלדהן וסמד רפח׳ ארע׳פה מלתותה באלדהן 13 מע רע׳יף ח׳בז
ח׳מיר יקרב קרבאנה עלי ד[׳]ביח חמד סלאימה 14 ויקרב מנה ואחד מן גמיע אלקרבאן
רפיעה ללה ללאמאם אלנאצ׳ח לדם אלסלאים לה יכון 15 ולחם ד[׳]ביח חמד סלאימה פי
יום קרבאנה יוכל לא יקר מנה אלי אלע׳דאה 16 ואן נד[׳]ר או סח׳א ד[׳]ביח קרבאנה פי
יום תקר׳בה ד[׳]ביחה יוכל ומן ע׳ד ואלבאק מנה יוכל 17 ואלבאק מן לחם אלד[׳]ביח פי
אליום אלת[׳]אלת[׳] באלנאר יחרק 18 פאן אכל יוכל מן לחם ד[׳]ביח סלאימה פי אליום
אלת[׳]אלת[׳] לא ירצ׳י אלמקרב לה לא יחסב לה באטל יכון ואלנפס אלאכלה מנה וזרהא
תחתמל 19 ואללחם אלד[׳]י ידן באי נגאסה לא יוכל באלנאר יחרק אללחם כל טאהר
יאכל לחם 20 ואלנפס אלד[׳]י תאכל לחם מן ד[׳]ביח אלסלאים אלד[׳]י ללה ונגאסתה
עליה פתנקטע תלך אלנפס מן קומהא 21 ונפס אד[׳] תדן באי נגאסה מן נגאסה אנסאן
או בבהימה נגסה או באי דביב נגס | ואכל מן ד[׳]ביח אלסלאים אלד[׳]י ללה תקטע תלך 106
אלנפס מן קומהא 22 וח׳אטב אללה מוסי קאילא 23 קל לבני ישראיל קולא כל ח׳אץ
ת[׳]ור או חמל או מעזא לא תאכלוא 24 וח׳אץ נבילה וח׳אץ אלמפתרס יצנע לסאיר
אלצנאיע ואכל לא תאכלוה 25 אן כל מן אכל ח׳אץ מן אלבהימה אלד[׳]י יקרב מנהא
קרבאן ללה תנקטע תלך אלנפס אלאכלה מן קומהא 26 וכל דם לא תאכלון פי גמיע
מסאכנכם מן אלטאיר ואלבהימה 27 כל א׳לנפס אלתי תאכל אי אלדם פתנקטע תלך

אלנפס מן קומהא 28 וח׳אטב אללה מוסי קאילא 29 ולבני אסראיל תקול קולא אלמקרב
ד[׳]ביח סלאימה ללה יגיב קרבאנה ללה מן ד[׳]ביח סלאימה 30 ידאה תגיב קרבאן אללה
ד[׳]את אלח׳אץ מע אלקץ יגיבה ד[׳]את אלקץ ליגיזה אגאזה בחצ׳רה אללה 31 ויקתר
אלאמאם אלח׳אץ אלמד[׳]בח ויכון אלקץ להרון ולבניה 32 ואלסאק אלאימן תעטון רפיעה
ללאמאם מן ד[׳]באיח סלאימכם 33 אלמקרב דם אלסלאים ואלח׳אץ מן בני הרון לה יכון
סאק אלאימן לגזוא 34 פאן קץ אלאגאזה וסאק אלרפיעה אח׳ד[׳]ת מן קבל בני אסראיל
מן ד[׳]באיח סלאימהם ואעטיתהמא להרון אלאמאם ולבניה סנה אלדהר מן קבל בני
אסראיל 35 הד[׳]ה מסחה הרון ומסחה בניה מן קראבין אללה פי יום תקריבה איאהם
ללאמאם ללה 36 אלד[׳]י אוצי ליעט להם פי יום מסחתה איאהם מן קבל בני אסראיל סנה
אלדהר לאגיאלהם 37 הד[׳]ה אלשריעה ללצעידה וללהדיה וללכפארה וללאת[׳]ם וללכמאל
ולד[׳]ביח אלסלאים 38 אלד[׳] י אוצא אללה מוסי פי גבל סינא פי יום וצאיאה בני אסראיל
לתקריב קראבינהם ללה פי בריה סינא

ח 1 ת[׳]ם קאל אללה למוסי קולא 2 ח׳ד[׳] הרון ובניה מעה ואלת[׳]יאב ודהן אלמסח ועגל
אלכפארה ואלת[׳]ניין וסל אלפטיר 3 וסאיר אלגמאעה גוק אלי באב אלח׳בא אלמשהד
4 וצנע מוסי כמא אוצאה אללה ותגוקת אלגמאעה אלי באב ח׳בא אלמשהד | 5 וקאל 106b
מוסי ללגמאעה הד[׳]א אלאמר אלד[׳]י אמר אללה ליצנע 6 ואדני מוסי הרון ובניה וחמהם
באלמא 7 וגעל עליה אלתוניה ושדדה באלמנטקה ואלבסה אלממטר וגעל עליה אלקבא
ושדה במשדה אלקבא וקבאה בה 8 וגעל עליה אלבדנה וולף עלי אלבדנה אלזהר ואלכמל
9 וגעל אלעמאמה עלי ראסה וולף פיהא אלי מקאבל וגהה ד[׳]את זהרה אלד[׳]הב כמא
אמר אללה מוסי 10 ואח׳ד[׳] מוסי דהן אלמסח ומסח אלמסכן וכלמא פיה וקדסהם 11
ונצ׳ח מנה עלי אלמד[׳]בח סבע דפעאת ומסח אלמד[׳]בח וגמיע אלאתה ואלחוץ׳ ודרגתה
לתקדיסהא 12 וסכב מן דהן אלמסחה עלי ראס הרון ומסחה לתקדיסה 13 ואדני מוסי
בני הרון ואלבסהם תוניאת ושדדהם באלמנאטק ואלבסהם דניאת כמא אמר אללה מוסי
14 וקדם רת אלח׳טיה ואסנד הרון ובניה אידיהם עלי ראס אלכפארה 15 וד[׳]בח ואח׳ד[׳]
מוסי אלדם וגעל עלי קרון אלמד[׳]בח דאירא באצבעה וכפר עלי אלמד[׳]בח ואלדם ארק
אלי אסאס אלמד[׳]בח וקדסה ללתכפר עליה 16 ואח׳ד[׳] גַמיע אלח׳אץ אלד[׳]י עלי אלגוף
ופאצ׳ל אלכבד ואלכליתין וח׳אצהמא וקתר אלמד[׳]בח 17 ואלעגל וגלדה ולחמה ופרת[׳]ה
אחרק באלנאר ח׳ארג אלחלה כמא אוצי אללה מוסי 18 וקדם ת[׳]ני אלצעידה ואסנד
הרון ובניה אידיהם עלי ראס אלת[׳]ני 19 וד[׳]בח ונצ׳ח מוסי אלדם עלי אלמד[׳]בח דאירא
20 ואלת[׳]ני פצל לתפאצילה וקתר אלראס ואלתפאציל ואלקצבה 21 ואלגוף ואלכראעין
ע[׳]סל במא וקתר מוסי גמיע אלת[׳]ני אלי אלמד[׳]בח צעידה הי ראיחה רצ[׳]י חריק הו

ללה כמא אמר אללה מוסי 22 וקרב אלת[׳]ני אלת[׳]אני ת[׳]ני אלכמאל ואסנד הרון ובניה
אידיהם עלי ראס אלת[׳]ני 23 וד[׳]בח | ואח׳ד[׳] מוסי מן [-]דמה וגעל עלי זלפה אד[׳]ן 107
הרון אלימני ועלי בהאם ידה [---] אלימני ועלי בהאם רגלה [---] אלימני 24 ואדני בני
הרון וגעל מן אלדם עלי זלפה אד[׳]אנהם אלימני ועלי בהאם אידיהם אלימני ועלי בהאם
ארגלהם אלימני ונצ׳ח מוסי אלדם עלי אלמד[׳]בח דאירא 25 ואח׳ד[׳] אלח׳אץ אלאליה
וגמיע אלח׳אץ אלד[׳]י עלי אלגוף ואלפאצ׳ל מן אלכבד ואלכליתין ושחמהמא ואלסאק
אלאימן 26 ומן סל אלפטיר אלד[׳]י בחצ׳רה אללה אח׳ד[׳] רע׳יף פטיר ואחדה ורע׳יף
ח׳בז ואחד ע׳ליט׳ וואחד רקיק וגעל עלי אלח׳ואץ ועלי אלסאק אלאימן 27 וגעל אלכל
עלי כפי הרון ועלי כפי בניה ואגאזהמא אגאזה בחצ[׳]רה אללה 28 ואח׳ד[׳]הא מוסי מן
עלי אכפהם וקתר עלי אלצעידה כמאל הי ראיחה רצ׳י חריק אללה 29 ואח׳ד[׳] מוסי אלקץ
ואגאזה אגאזה בחצ׳רה אללה מן ת[׳]ני אלכמאל למוסי כאן גזא כמא אוצי אללה מוסי 30
ואח׳ד[׳] מוסי מן דהן אלמסחה ומן אלדם אלד[׳]י עלי אלמד[׳]בח ונצ[׳]ח עלי הרון ועלי
ת[׳]יאבה ועלי בניה ועלי ת[׳]יאב בניה מעה וקדס הרון ות[׳]יאבה ובניה ות[׳]יאב בניה מעה
31 וקאל מוסי להרון ובניה אטבח׳וא אללחם באב ח׳בא אלמחצ׳ר פי מוצ׳ע מקדס והנאך
תאכלוה ואלח׳בז אלד[׳]י פי טבק אלכמאל כמא וצית קולא הרון ובניה יאכלוה 32 ואלבאק
מן אללחם ואלח׳בז באלנאר תחרקון 33 ומן ח׳בא אלמחצ׳ר לא תח׳רגו סבעה איאם חתי
אן תנקצ׳י איאם כמאלכם פאן פי סבע(!/ח)ה איאם [י]/תכמל ואגבכם 34 כמא צנע פי
הד[׳]א אליום אוצא אללה יעמל ללתכפיר ענכם 35 ובבאב ח׳בא אלמחצ׳ר תקימו נהארא
ולילא סבעה איאם ותחפט׳ון חפאץ׳(>ט׳) אללה לילא תהלכון כמא אומרת 36 פצנע הרון
ובניה גמיע אלאמור אלד[׳]י אוצי אללה עלי יד מוסי

ט 1 וכאן פי אליום אלת[׳]אמן אסתדעי מוסי בהרון ובניה ובחכמא אסראיל | 2 וקאל להרון 107b
ח׳ד[׳] לך עגל בקר ללכפארה ות[׳]ני ללצעידה כאמלין ואדנו בחצ׳רה אללה 3 ולשיוח׳
אסראיל תקול קולא ח׳ד[׳]ו סיעור מעזא ללח׳טיה ועגל וח׳רוף אבני סנה כאמלין ללצעידה
4 ות[׳]ור ות[׳]ני ללסלאים ללד[׳]בח בחצ׳ר[ה] אללה והדיה מלתותה באלדהן פאן פי אליום
הד[׳]א אללה יתגלי אליכם 5 ואח׳ד[׳]ו מא אוצי בה אלי חצ׳רה ח[׳]בא אלמחצ׳ר ודנא כל
אלגמאעה ווקפוא בחצ׳רה אללה 6 וקאל מוסי הד[׳]א אלאמר אלד[׳]י אוצי אללה תצנעון
ויתגלא לכם גלאל אללה 7 ת[׳]ם קאל מוסי להרון אדן אלי אלמד[׳]בח ואצנע כפארתך
וצעידתך וכפר ענך וען אלקום ואצנע קרבאן אלקום וכפר ענהם כמא אמר אללה 8 ודנא
הרון אלי אלמד[׳]בח וד[׳]בח[BR] עגל אלכפארה אלד[׳]י לה[L] 9 ואדנו בני הרון אלדם אליה
וע׳מס אצבעה פי אלדם וגעל עלי קרון אלמד[׳]בח ואלדם ארק אלי אסאס אלמד[׳]בח
10 ואלח׳אץ ואלכליתין ואלפאצ׳ל מן אלכבד מן אלכפארה קתר אלי אלמד[׳]בח כמא

אוצי אללה מוסי 11 ואללחם ואלגלד אחרק באלנאר ח׳ארג אלחלה 12 וד[׳]בח אלצעידה
ואחצ׳ר בני הרון אליה אלדם ונצ׳חה עלי אלמד[׳]בח דאירא 13 ואלצעידה אחצ׳רוא אליה
לתפאצילהא ואלראס קתר אלמד[׳]בח 14 וע׳סל אלגוף ואלכראעין וקתר עלי אלצעידה אלי
אלמד[׳]בח 15 וקרב קרבאן אלקום ת[׳]ם אח׳ד[׳] סיעור אלח׳טיה אלד[׳]י ללקום וד[׳]בחה
וכפרה כאלאול 16 וקרב אלצעידה וצנעהא כאלחכם 17 וקרב אלהדיה ומלא כפה מנהא
וקתר עלי אלמד[׳]בח מא סוי צעידה אלע׳דאה 18 וד[׳]בח אלת[׳]ור ואלת[׳]ני ד[׳]ביח
אלסלאים אלד[׳]י ללקום ואחצ׳רו בני הרון אלדם אליה ונצ[׳]חה עלי אלמד[׳]בח דאירא
19 ואלח׳ואץ מן אלת[׳]ור ואלת[׳]ני אלאליה ואלמע׳טי ואלכליתין ואלפאצ׳ל מן אלכבד 20
וגעל אלח׳ואץ מע אלקצוץ וקתר אלח[׳]ואץ אלי אלמד[׳]בח 21 ואלקצוץ | וסאק אלימני 108
אגאז הרון אגאזה בחצ׳רה אללה כמא אוצא אללה מוסי 22 ורפע הרון אידיה עלי אלקום
ובארכהם ואנחדר מן עמל אלכפארה ואלצעידה ואלסלאים 23 ת[׳]ם דח׳ל מוסי והרון אלי
ח׳בא אלמחצ׳ר וח׳רגא ובארכא אלקום ותגלי גלאל אללה אלי סאיר אלקום 24 וח׳רגת
נאר מן חצ׳רה אללה ואכלת עלי אלמד[׳]בח אלצעידה ואלח׳ואץ ונט׳ר כל אלקום והללוא
וח׳רו עלי וגוההם

י 1 ואח׳ד[׳]א בני הרון נדב ואביהוא אלרגל מבח׳רתה וגעלא פיהא נארא וטרחא עליהא
בח׳ורא וקרבא בחצ[׳]רה אללה נארא בראניה מא לם יוצהמא 2 וח׳רגת נארא מן חצ׳רה
אללה פאכלתהמא ומאתא בחצ׳רה אללה 3 פקאל מוסי להרון הו מא קאל אללה קולא
בח׳אצתי אבטש ועלי חצ׳רה כל אלקום אסתעט׳ם וסכת הרון 4 ואסתדעי מוסי באל[מ]ישאל
ואליצפן אבני עזיל עם הרון וקאל להמא אדניא אחתמלא אח׳ותכמ[א] מן חצ׳רה אלקדס אלי
ח׳ארג אלחלה 5 ודניא וחמלאהמא בתוניהמא אלי ח׳ארג אלחלה כמא אמר מוסי 6 וקאל
מוסי להרון וללעאזר ואיתאמר [א]בניאה רווסכם לא תנפשוא ות[׳]יאבכם לא תח׳זקוא לילא
תהלכון ועלי כל אלגמאעה יסח׳ט ואח׳ותכם כל אאל אסראיל יבכון אלחריק אלד[׳]י אחרק
אללה 7 ומן ח׳בא אלמחצ׳ר לא [ת] תח׳רגוא לילא תהלכון פאן דהן מסחה אללה עליכם
וצנעו כמא אמר מוסי 8 ת[׳]ם קאל אללה להרון קולא 9 ח׳מרא ומסכרא לא תשרבוא אנת
ובניך מעך וח׳אץ ענד דח[׳]ולכם אלי ח׳בא אלמחצ׳ר כלא תהלכון סנה אלדהר לאגיאלכם
10 וללתמיז בין אלקדס ובין אלמבד[׳]ול ובין אלטמי ואלטאהר 11 ולארשאד בני אסראיל
גמיע אלסיר אלד[׳]י אמר[ה"ם] אללה עלי יד מוסי 12 פקאל מוסי להרון וללעאזר ולאיתמאר
אבניה אלבאקיין | ח׳ד[׳]ו אלהדיה אלבאקיה מן חריק אללה וכלוהא פטיר גאנב אלמד[׳]בח 108b
פאן קדס אקדאס הי 13 ותאכלוהא פי מוצ׳ע מקדס פאן רסמך ורסם אבנ׳ך הי מן קראבין
אללה פאן כד[׳]לך אוצית 14 וקץ אלאגאזה וסאק אלרפיעה תאכלוא פי מוצ׳ע טאהר אנת
ובניך ובנאתך מעך פאן רסמך ורסם בניך געלא מן ד[׳]ביח [אל]סלאים בני אסראיל 15

סאק אלרפיעה וקץ אלאגאזה מע קראבין אלח׳ואץ יגיבו ליגאז אגאזה בחצ׳רה אללה ויכון
לך ולבניך ולבנאתך מעך סנה אלדהר כמא אוצי אללה 16 וסיעור אלכפארה טלבה טלבה
מוסי ואד[׳]אה מחרוקא פסח׳ט עלי אלעאזר ועלי איתאמר אבני הרון אלבאקיין קאילא
17 ממא לם תאכלו אלכפארה פי מוצ׳ע אלקדס פאן קדס אקדאס הי ואיאהא געל לכם
לחמל אוזאר אלגמאעה ללתכפיר עליהם בחצ׳רה אללה 18 אן לם יורד מן דמהא אלי
אלקדס אלאח׳ץ אכל תאכלאהא פי אלקדס כמא אוצית 19 פקאל הרון למוסי אן אליום
קרבא כפאראתהם וצעאידהם בחצ[׳]רה אללה ולחקני מת[׳]ל הד[׳]ה פאכל כפארה אליום
איחסן ענד אללה 20 וסמע מוסי וחסן ענדה

יא 1 וח׳אטב אללה מוסי והרון קאילא להמא 2 קולא לבני אסראיל קולא הד[׳]ה אלחיואניה
אלתי תאכלוא מן גמיע אלבהאים אלתי עלי אלארץ׳ 3 כל מט׳לפה ט׳לף ומשקוקה אלט׳לף
שקתין מצעדי אגתראר מן אלבהאים איאהא תאכלו 4 בל הד[׳]ה לא תאכלוא מן מצעדי
אלאגתראר ומט׳לפי אלט׳לף אלגמל פאן מצעד אגתראר הו וט׳לף ליס הו מט׳לף נגס
הו לכם 5 ואלובר פאנה מצעד אגתראר וט׳לף ליס הו מט׳לף נגס הו לכם 6 ואלארנב
פאנהא מצעדי[ה] אגתראר וט׳לף ליס הי מט׳לפה מחרמה הי עליכם 7 ואלח׳נזיר פאנה
מט׳לף בט׳לף ומשקוק אלט׳לף אשתקאקא והו לא יגתר אג[ת]ראר מחרם הו עליכם 8 מן
לחומהם לא תאכלו ונבאילהם לא תדנוא מנהא מחרמין הם עליכם | 9 והד[׳]א אלד[׳]י 109
תאכלו מן גמיע מי פי אלמא כל מא לה אגנחה ופלוס פי אלמא ואלבחאר ואלאודיה
איאה תאכלון 10 וכל מא ליס לה אגנחה ופלוס פי אלמא ופי אלבחאר ואלאודיה מן
גמיע דביב אלמא ומן גמיע אלנפס אלחיואניה אלתי פי אלמא נגס הו לכם 11 ומנגס יכון
ענדכם מן לחמהם לא תאכלו ונבאילהם תנגסון 12 וכל מא ליס לה אגנחה ופלוס פי אלמא
נגס הו לכם 13 והד[׳]ה אלתי תנגסון מן אלטאיר לא תאכלו אנגאס הם אלנסר ואלבאז
ואלוז 14 ואלחדאה ואלצדאה ואגנאסהא 15 ואלע׳רבאן ואגנאסהא 16 ואבנת אלנעאמה
ואלטאוס ואלשאף לנועה ⟨----⟩ 17 ואלשאהין ואלבום ואלקיבוב 18 ואלגארח ואלבאשק
ואלרח׳מה 19 ואלסנוניה ואלב(!/י)בע[׳]ה לגנסהא ואלהדהד ואלעטליף 20 וגמיע דביב
אלטאיר אלדאב עלי ארבע נגס הו לכם 21 בל הד[׳]א אלד[׳]י תאכלו מן גמיע אלדביב
אלטאיר אלסאיר עלי ארבע אלד[׳]י לה רכב מן פוק רגליה ליקפז בהא עלי אלארץ׳ 22
ד[׳]את הולא מנהא תאכלוא אלגראד לאצנאפה ואלראשון לאצנאפה ואלחרגל לצנפה
ואלגנדב לאצנאפה 23 וכל דביב אלטאיר אלד[׳]י לה ארבע ארגל נגס הו לכם 24 ומן הד[׳]ה
תתנגסון כל אלדאני בנבאילהן יתנגס אלי אלע׳רוב 25 וכל אלחאמל מן נבאילהם יע׳סל
ת[׳]יאבה ויסתחם באלמא ויטמא אלי אלע[׳]רוב 26 לכל אלבהאים אלתי הי מט׳לפה ט׳לף
ושק ליסת משקוקה ואגתראר ליסת מצעדה אנגאס הי לכם כל אלדאני בהא תנגס 27

וכל אלסאיר עלי כפיה לסאיר אלוחשיה אלסאירה עלי ארבע אנגאס הי לכם כל אלדאני
בנבאילהא יטמא אלי אלע׳רוב 28 ואלחאמל מן נבאילהא יע[׳]סל ת[׳]יאבה ויטמא אלי
אלע׳רוב אנגאס הי לכם 29 והד[׳]א לכם אלנגס מן אלדביב אלדאב עלי אלארץ׳ אלח׳לד
ואלפאר ואלצב לצנפה 30 ואללגאה ואלחרבא ואללטאיה ואלצנברץ ואלסקאיה 31 הד[׳]ה
אלאנגאס לכם מן גמיע אלדביב כל מן דנא בהא ענד מותהא יטמא אלי אלע[׳]רוב | 32 109b
וכלמא יסקט עליה מנהא ענד מותהא יטמא מן כל אלה ח׳שב או ת[׳]וב או גלד או מסח
כל אלאלה אלתי יצנע צנאעה בהא פי אלמא יתרך ויטמא אלי אלע׳רוב ויטהר 33 וכל אנא
ח[׳]זף יסקט מנהא אלי וסטה כל מא פי ינגס ואיאה תכסרון 34 מן גמיע אלמאכול אלד[׳]י
יוכל אלד[׳]י יתרך עליה אלמא יטמא וכל שראב ישרב באי אלה יטמא 35 וכלמא יסקט
מן נבאילהא עליה ינגס אלתנור ואלמ[-----] יהדמו אנגאס הי ומנגסה תכון ענדכם 36 בל
מעין מא וגב מגמע מא יכון טא⟨ה⟩רא ואלדאני מן נבאילהא יטמא 37 ואד[׳] יסקט מן
נבאילהא עלי בד[׳]אר אלבד[׳]אר אלד[׳]י יבד[׳]ר טאהר הו 38 פאן געל מא עלי אלבד[׳]אר
וסקט מן נבאילהא עליה נגס הו לכם 39 ואד[׳] ימות מן אלבהאים אלתי הי לכם למאכלה
אלדאני מן נבאילהא ינגס אלי אלע׳רוב 40 ואלגארף מן נבאילהא יע׳סל ת[׳]יאבה ויטמא
אלי אלע׳רוב ואלחאמל מן נבאילהא יע׳סל ת[׳]יאבה וינגס אלי אלע׳רוב 41 וגמיע אלדביב
אלדאב עלי אלארץ׳ [ר]/נגס הו לא יוכל 42 כל אלסאיר עלי אלבטן וכל אלסאיר עלי ארבע
אלי כל מכת[׳]ר אלארגל לכל אלדביב אלדאב עלי אלארץ׳ לא תאכלוהא פאן ארגאס
הי 43 לא תנגסון אנפסכם בגמיע אלדביב אלדאב ולא תתנגסון מנהא פתנגסון בהא 44
פאני אלהכם ותתקדסון ותכונו מקדסין פאן קדוס אנא ולא תנגסון(!/תגנסון) אנפסכם
באי אלדביב אלדאב עלי אלארץ׳ 45 אני אללה אלהכם אלמצעד לכם מן ארץ׳ מצר
לאכון לכם אלהא ותכונו מקדסין פאן קדוס אנא 46 הד[׳]ה שריעה אלבהאים ואלטאיר
וגמיע אלנפס אלחיואניה אלדאבה פי אלמא אלי סאיר אלנפוס אלסאעיה עלי אלארץ׳ 47
ללתמיז בין אל[קד]/נגס ובין אלטאהר ובין אלחיואניה אלמוכולה ובין אלחיואניה אלתי לא
תוכל

יב 1 וח׳אטב אללה מוסי קולא 2 קל לבני אסראיל קולא אמראה אד[׳] תנסל ותלד ד[׳]כרא | 110
פתטמא סבעה איאם כאיאם טמא חיט׳(<צ׳)הא תטמא 3 ופי אליום אלת[׳]אמן יח׳תן
בשר קלפתה 4 ות[׳]לת[׳]ה ות[׳]לת[׳]ין יומא תקים בדם נקאהא בגמיע אלקדס לא תדן
ואלי אלמקדס לא תדח׳ל אלי אן תכמל איאם טהרהא 5 ואן אנת[׳]י תלד תטמא אסבועין
כבעדהא וסתה וסתין יום תקים עלי דם נקאהא 6 וענד כמאל נקאהא מן אבן או
אבנה תחצ׳ר ח׳רוף אבן סנתה ללצעיד או פרח׳ חמאם או פרוג ללכפארה אלי באב
ח[׳]בא אלמחצ׳ר ללאמאם 7 ויקרבה בחצ׳רה אללה ויכפר עליהא אלאמאם ותטהר מן

ינבוע(!/ניבוע) דמאיהא הד[׳]ה שריעה אלמולדה ללד[׳]כר וללאנת[׳]י 8 ואן לם תבלע׳
ידהא קימה אלשא פתאח׳ד[׳] פרוגין או פרח׳י חמאם ואחד ללכפארה ואח׳ר ללצעידה
ויכפר עליהא אלאמאם ותטהר

יג 1 וח׳אטב אללה מוסי והרון קאילא 2 אדמי אד[׳] יכון פי גלד לחמה שאמה או בהק או
בקעה ויכון פי גלד לחמה לבלוי אלוצ׳ח ויחצ׳ר אלי הרון אלאמאם או אלי אחד אולאדה
אלאימה 3 וינט׳ר אלאמאם אלבלוי פי גלד אללחם ואן שער אלבלוי אנקלב אביצ׳א ומנט׳ר
אלבלוי ע׳מיק מן גלד לחמה בלוי וצ׳ח הו וינט׳ר אלאמאם וינגסה 4 ואן בקעה ביצ׳א
הי פי גלד לחמה וע[׳]מיק ליס מנט׳רהא מן אלגלד ושערהא לם ינ[ל̱]/ק̱לב אביץ׳ ויחגר
אלאמאם אלבלוי סבעה איאם 5 וינט[׳]ר אלאמאם פי אליום אלסאבע ואן אלבלוי ת[׳]אבת
פי מנט׳רה לם ינבת[׳] אלבלוי פי אלגלד פיחגרה אלאמאם סבעה איאם ת[׳]אניה 6 וינט׳ר
אלאמאם פי אליום אלסאבע ת[׳]אניה ואן ואפקה אלבלוי לם ינבת[׳] פי אלגלד פיטהרה
אלאמאם בהק הי ויע׳סל ת[׳]יאבה ויטהר 7 ואן אנבת[׳]את[׳]א אנבת[׳]ת אלשאמה פי
אלגלד בעד [אז] יראה אלאמאם בטהרה פיורא ת[׳]אניה ללאמאם 8 וינט׳ר אלאמאם ואן
אנבת[׳]ת אלשאמה פי אלגלד פיטמיה אלאמאם וצ[׳]ח הו | 9 ובלוי וצ׳ח אד[׳] יכון באדמי 110b
פיחצ׳ר אלי אלאמאם 10 וינט׳ר אלאמאם ואן שאמה ביצ[׳]אה פי אלגלד והי אנקלבת
שער אביץ׳ ובקיה לחם חי פי אלבקעה 11 וצ[׳]ח עתיק הו פי גלד לחמה פ[ל]ינגסה אלאמאם
לא יחגרה פאן נגס הו 12 ואן אנתשאר אנתשר אלוצ׳ח פי אלגלד וע׳טא אלוצ׳ח גמיע
גלד אלמ[ב]תלי מן ראסה ואלי רגליה אלי סאיר מנט׳ר עיני אלאמאם 13 וינט׳ר אלאמאם
ואן ע׳טא אלוצ׳ח גמיע גסדה ויטהר אלבלוי גמיעה אנקלב אביץ׳ טאהר הו 14 ופי אליום
אלד[׳]י ינצ׳(<ט׳)ר פיה לחם חי יטמא 15 וינט׳ר אלאמאם אללחם אלחי וינגסה טמי
הו וצ׳ח הו 16 ואן יעוד אללחם אלחי וינקלב אלי ביאץ׳ פירד אלי אלאמאם 17 וינט׳ר
אלאמאם ואן אנקלב אלבלוי אלי ביאץ׳ ויטהר אלאמא[אם] אלמבתלי טאהר הו 18 ואי
אנסאן כאן פי גלד בדנה [קרח] ושפי 19 ויכון פי מוצ׳ע אלקרח שאמה ביצ[׳]אה או בקעה
ביצ׳אה מחמרה פיורא ללאמאם 20 וינט׳ר אלאמאם פאן [כאז] מנט[׳]רה נאתי ען אלגלד
ושׂ[ע]רה אנקלב אלי ביאץ[׳] פינגסה אלאמאם בלוי וצ׳ח הו פי אלקרח אנתשר 21 ואן ינט׳ר
אלאמאם ואן ליס בהא שער אביץ׳ ומספכה ליסת מן אלג[לד] והי ת[׳]אבתה פיחגרה
אלאמאם סבעה איאם 22 פאן אנבת[׳]את[׳]א אנבת[׳]ת פי אלגלד פינגסה אלאמאם בלוי
הו 23 ואן מוצ[׳]עהא וקפת אלבקעה לם תנבת[׳] מנחקה[1] אלקרחה הי ויטהרה אלאמאם

1 Diff. See also verse 28 below. Perhaps related to حرق "to heat," "to scorch," or خنق "to strangle, to throttle." Cf. also مَخْنَق "suffocation, distress, depression" in Blau 2006:200.

24 ואי אנסאן כאן פי גלדה כיה נאר ויכון את[׳]אר אלכיה בקעה ביצ׳אה מחמר[ה] או
ביצ׳אה 25 פלינט׳רהא אלאמאם פאן אנקלבת [אלי] שער אביץ׳ פי אלבקעה ומנט׳רה עמיק
מן אלגלד וצ[׳]ח הו פי אלכיה אנתשר פינגסה אלאמאם בלוי וצ[׳]ח הו 26 פאן ינט[׳]ר
אלאמאם פאן ראי ליס פי אלבקעה שער אביץ׳ וליסת נאתיה [מ]/[ע]ן אלגלד והי קאימה | 111
פיחגרה אלאמאם סבעה איאם 27 וינט׳ר אלאמאם פי אליום אלסאבע אן אנבת[׳]את[׳]א
אנבת[׳]ת פי אלגלד פינגסה אלאמאם בלוי וצ׳ח הו 28 ואן מוצ׳עהא וקפת אלבקעה לם
תנבת׳ פי אלגלד והי קאימה שאמה אלכיה הי ויטהרה אלאמאם פאן מנחקה[2] אלכיה הי
29 [Rואי] רגל או אמראה אן יכון בה בלוי פי אלראס או פי אלד[׳]קן 30 פינט׳ר אלאמאם
אלבלוי [Rאן] כאן מנט׳רה ע׳מיק מן אלגלד ובה שער אצהב דקיק פינגסה אלאמאם קטע
הו וצ׳ח אלראס או אלד[׳]קן הו 31 ואן ינט׳ר אלאמאם בלוי אלקטע ואד[׳] ליס מנט׳רה
ע׳מיק מן אלגלד ושער אסוד ליס בה פיחגר אלאמאם בלוי אלקטע סבעה איאם 32 וינט׳ר
אלאמאם אלקטע פי אליום אלסאבע ואן לם ינבת[׳] אלקטע ולם יכ⟨ן⟩ בה שער אצהב
ומנט׳ר אלקטע ליס ע׳מיק מן אלגלד 33 פיחתלק ואלקטע לא יחלק ויחגר אלאמאם
אלקטע סבעה איאם ת[׳]אניה 34 וינט׳ר אלאמאם אלקטע פי אליום אלסאבע ואן לם
ינבת[׳] אלקטע פי אלגלד ומנט׳רה ליס הו ע׳מיק מן אלגלד ויטהרה אלאמאם ויע׳סל
ת׳יאבה ויטהר 35 ואן אנבת[׳]את[׳]א ינבת׳ אלקטע פי אלגלד בעד טהרה 36 פינט׳ר
אלאמאם פאן אנבת[׳] פי אלגלד לא יבחת[׳] אלאמאם ען אלשער אלאצהב טמי הו 37
ואן פי מנט[׳]רה וקף אלקטע ושער אסוד נבת[׳] פיה שפי אלקטע טאהר הו פיטהרה
אלאמאם 38 [Rואי] רגל או אמראה אן יכון פי גלד לחמהמא בקאע ביץ׳ 39 פינט׳ר אלאמאם
אן כאן פי גלד לחמהמא בקאע ואקפה ביץ׳ בהק הו אנתשר פי אלגלד טאהר הו 40 ורגל
אד[׳] ימתעט ראסה אקרע הו טאהר הו 41 ואן מן [--] גבהה וגהה ימתעט ראסה אגלח
הו טאהר הו 42 ואן יכון פי קרעתה או פי גלחתה | בלוי אביץ׳ מחמרה וצ׳ח אנתשר פי 111b
קרעתה או גלחתה 43 וינט׳רהא אלאמאם ואן שאמה אלבלוי ביצ׳אה מחמרה פי קרעתה
או פי גלחתה כמנט׳ר וצ[׳]ח גלד אלבשר 44 רגל וצ׳ח הו טמי הו טמי יטמיה אלאמאם
פי ראסה בלואה 45 ואלוצ׳ח אלד[׳]י יכון בה אלבלוי ת[׳]יאבה תכון משקוקה וראסה יכון
מחלול ועלי אלשארב ילתת[׳]ם ויטמא טמיא ידעא 46 כל אלאיאם אלד[׳]י אלבלוי בה
יטמא טמיא הו פרדא יסכן ח׳ארג אלחלה מסכנה 47 ואלת[׳]וב אד[׳] יכון בה בלוי וצ[׳]ח
פי ת[׳]וב אלצוף או פי ת[׳]וב אלכתאן 48 או פי אלסדי או אללחמה ללכתאן וללצוף או פי
גלד או פי אלה גלד 49 ויכון אלבלוי אח׳צ׳רא אי אחמרא פי אלת[׳]וב או פי אלגלד או
פי אלסדי או פי אללחמה או פי אלה גלד וצ׳ח הו פיורא ללאמאם 50 וינט׳ר אלאמאם

2 Diff. See also verse 23 above and a possible explanation there.

אלבלוי ויחגר אלבלוי סבעה איאם 51 וינט׳ר[ה]א פי אליום אלסאבע פאן אנבת[׳] אלבלוי
פי אלסדי או פי אללחמה או פי אלגלד לכל מא יצנע אלגלד לצנאעה וצ׳ח מ[-] אלבלוי
טמי הו 52 ויחרק אלת[׳]וב או אלסדי או אללחמה מן אלצוף ואלכתאן או אי אלה אלגלד
אלתי יכון [בה] אלבלוי פאן וצ׳ח מתקח הו באלנאר יחרק 53 ואן ינט׳ר אלאמאם ואן לם
ינבת[׳] אלבלוי פי אלת[׳]וב או פי אלסדי או פי אללחמה או פי אלה גלד 54 ויוץ אלאמאם
ויע׳סלוא אלד[׳]י בה אלבלוי ויחגרה סבעה איאם ת[׳]אניה 55 וינט׳ר אלאמאם בעד ע׳סל
אלת[׳]וב ואן לם יתע׳יר אלבלוי פי מנט׳רה ואלבלוי לם ינבת[׳] טמי הו באלנאר תחרקונה
מאחקה הי פי אנגראדה או פי זיברתה 56 פאן ינט׳ר אלאמאם ואן [י̱]נבת[׳][ה̱] אלבלוי
בעד ע׳סלה פיקטעוה מן אלת[׳]וב או מן אלגלד או מן אלסדי או מן אללחמה | 57 ואן 112
תנט׳ר איצ׳א פי אלת[׳]וב או אלסדי או אללחמה או אי אלה גלד אנתשרת הי באלנאר
תחרקונה אלד[׳]י פיה אלבלוי 58 ואלת[׳]וב או אלסדי או אללחמה או אי אלה אלגלד
אלד[׳]י יע[׳]סל וזאל ענהם אלבלוי ויע׳סל ת׳אניה ויטהר 59 הד[׳]ה שריעה בלוי אלוצ׳ח
ת[׳]וב אלצוף או אלכתאן או אלסדי או אללחמה או אי אלה אלגלד לטהורה או לטמאה

יד 1 וח׳אטב אללה מוסי קאילא 2 הד[׳]ה תכון שריעה אלאברץ פי יום טהרה ויחצ׳ר אלי
אלאמאם 3 ויח׳רג אלאמאם ח׳ארג אלחלה וינט׳ר פאן שפי בלוי אלוצ׳ח מן אלאוצ׳ח 4
יוצי אן יאח׳ד[׳]ו ללמתטהר עצפורתין חי[ת]ין טאהרתין וקצ״ב ארז וצבע׳ אלקרמז ועזוב 5
ויוץ אלאמאם אן יד[׳]בחוא אלעצפורה אלואחדה פי אניה ח׳זף עלי מא חלו 6 ואלעצפורה
אלחיה יאח׳ד[׳]הא וקצ״ב אלארז וצבע׳ אלקרמז ואלעזוב ויע׳מסהא מע אלעצפורה אלחיה
בדם אלעצפורה אלמד[׳]בוחה עלי מא חלו 7 וינצ׳ח עלי אלמתטהר מן [אגל] אלוצ׳ח סבעה
דפעאת ויטהרה וירסל אלעצפורה אלחיה עלי וגה אלצחרא 8 ויע׳סל אלמתטהר ת׳יאבה
ויחלק גמיע שערה ויסתחם במא ויטהר וב̱עד ד[׳]לך ידח׳ל אלי אלחלה ויקים ח׳ארג
אלחלה סבעה איאם 9 ויכון פי אליום אלסאבע יחלק מן גמיע שערה מן ראסה ומן
ד[׳]קנה ואעף[3] עיניה ומן גמיע שערה יחלק ויע׳סל ת[׳]יאבה ויחם גסדה במא ויטהר 10 ופי
אליום אלת[׳]אמן יאח׳ד[׳] חמלין כאמלין אבני סנה ורח׳לה ואחדה אבנת סנתהא כאמלה
ות[׳]לת[׳]ה אעשאר סמד[׳] הדיה מלתותה באלדהן ולע[׳] דהן ואחד 11 ויוקף אלאמאם
אלמטהר ד[׳]את אלאנסאן אלמטהר ואיאהא בחצ׳רה אללה באב ח׳בא אלמחצ׳ר | 12 112b
ויאח׳ד אלאמאם אלחמל אלואחד ויקרבה ללאת׳ם ולע[׳] אלדהן ויגיזהמא אגאזה בחצ׳רה
אללה 13 ויד[׳]בח אלחמל פי אלמוצ׳ע אלד[׳]י יד[׳]בחוא אלכפארה ואלצעידה פי אלמוצ׳ע
אלמקדס פאן כמא אלח׳טיה כד[׳]אך אלאת[׳]ם הו ללאמאם קדס אקדאס הו 14 ויאח׳ד[׳]

3 Diff.

אלאמאם מן דם אלאת׳ם ויגעל עלי זלפה אד[׳]ן אלמתטהר אלימני ועלי בהאם ידה אלימני
ועלי בהאם רגלה אלימני 15 ויאח׳ד[׳] אלאמאם מן לע[׳] אלדהן ויסכב עלי כף אלאמאם
אליסרי 16 ויע׳מס אלאמאם אצבעה אלימני מן אלדהן אלתי עלי כפה אליסרי וינצ׳ח מן
אלדהן סבעה דפעאת בחצ׳רה אללה 17 ומן פאצ׳ל אלדהן אלד[׳]י עלי כפה יגעל אלאמאם
עלי זלפה אד[׳]ן אלמתטהר אלימני ועלי בהאם ידה אלימני ועלי בהאם רגלה אלימני עלי
דם אלאת׳ם 18 ואלבאק מן אלדהן אלד[׳]י עלי כף אלאמאם יגעל עלי ראס אלמתטהר
ויכפר עליה אלאמאם בחצ׳רה אללה 19 ויצנע אלאמאם אלכפארה ויכפר עלי אלמתטהר
מן טמאה ובעד ד[׳]לך יד[׳]בח אלצעידה 20 ויצעד אלאמאם אלצעידה ואלהדיה אלי
אלמד[׳]בח בחצ׳רה אללה ויכפר עליה אלאמאם ויטהר 21 ואן כאן מסכין הו וליס ידה
באלע׳ה פיאח׳ד[׳] ח׳רוף ואחד את׳ם ללאגאזה ללתכפיר עליה ועשר סמד ואחד מלתות
באלדהן ללהדיה ולע[׳] דהן 22 ופרוגין או פרח׳י חמאם אלד[׳]י תבלע׳ ידה ויכון ואחד
כפארה וואחד צעידה 23 ויחצ׳רהמא פי אליום אלת[׳]אמן לטהרה אלי אלאמאם אלי
באב ח׳בא אלמחצ׳ר בחצ׳רה אללה 24 ויאח׳ד[׳] אלאמאם ח׳רוף אלאת׳ם ולע[׳] אלדהן
ויגיזהמא אגאזה בחצ׳רה אללה 25 ויד[׳]בח ח׳רוף אלאת[׳]ם ויאח׳ד[׳] אלאמאם מן דם
אלאת׳ם ויגעל עלי זלפה אד[׳]ן אלמתטהר אלימני ועלי בהאם ידה אלימני ועלי בהאם
רגלה אלימני 26 ומן אלדהן יצב אלאמאם עלי כפה אליסרי 27 וינצ׳ח אלאמאם באצבעה
אלימני | מן אלדהן אלד[׳]י עלי כפה אליסרי סבעה דפעאת פי חצ׳רה אללה 28 ויגעל 113
אלאמאם מן אלדהן אלד[׳]י עלי כפה עלי זלפה אד[׳]ן [-] אלמתטהר אלימני ועלי בהאם
ידה אלימני ועלי בהאם רגלה אלימני עלי מוצ׳ע דם אלאת׳ם 29 ואלבאק מן אלדהן אלד[׳]י
עלי כף אלאמאם יגעל עלי ראס אלמתטהר ללתכפר עליה פי חצ׳רה אללה 30 ויצנע
אלואחד מן אלפרוגין או מן פרח׳י אלח(!/א)מאם ממא תבלע׳ ידה 31 אלואחד כפארה
ואלואחד צעידה עלי אלהדיה ויכפר עלי אלמתטהר בחצ׳רה אללה 32 הד[׳]ה שריעה מן
בה בלוי וצ׳ח אלד[׳]י לא תבלע׳ ידה פי טהרה 33 וח׳אטב אללה מוסי והרון קאילא 34
אד[׳]א דח׳לתם אלי ארץ׳ כנעאן אלד[׳]י אנא מעטיכם לאקטאע ואגעל בלוי וצ׳ח פי בית
ארץ׳ חיאזתכם 35 פראב מן לה אלבית ואח׳בר אלאמאם קאילא כבלוי ט׳הר לי פי אלבית
36 ויוז אלאמאם ויפרע׳ון אלבית קבל אן ידח׳ל לריא אלבלוי לילא יטמא כלמא פי אלבית
ובעד ד[׳]לך ידח׳ל אלאמאם לריא אלבית 37 וינט[׳]ר אלאמאם אלבלוי ואנה פי חיטאן
אלבית אנאביב ח׳צ׳ר או חמר ומנט׳רהן נאתי ען אלחאיט 38 ויח[׳]רג אלאמאם מן אלבית
אלי [אל]באבה ויחגר אלבית סבעה איאם 39 ויעוד אלאמאם פי אליום אלסאבע וינט׳ר
ואן אנבת[׳]ת אלבלוי פי חיטאן אלבית 40 ויוז אלאמאם אן ינקצ׳וא אלחגארה אלתי פיהן
אלבלוי וירמוהא ח׳ארג אלמדינה פי מוצ׳ע טמי 41 ואלבית יגרדוא מן דאח׳ל דאירא וירמו
אלתראב אלד[׳]י גרדוא אלי ח׳ארג אלמדינה אלי מוצ׳ע טמי 42 ויאח׳ד[׳]ו חגארה אח׳ר

ויגעלו עוץ׳ אלחגארה ותראב אח[׳]ר יאח[׳]ד[׳]וא וילטח׳וא אלבית 43 ואן יעוד אלבלוי
וינתשר פי אלבית בעד נקץ׳ אלחגארה | ובעד קשר אלבית אלטח׳ה 44 וידח׳ל אלאמאם 113b
וינט׳ר ואן אנתשר אלבלוי פי אלבית וצ׳ח מתקח פי אלבית טמי הו 45 וינקצ׳וה חגארתה
וח׳שבה וגמיע תראבה ויח׳רגוא ח׳ארג אלמדינה אלי מוצ׳ע טמי 46 ואלדאח׳ל אלי אלבית
כל איאם תחגירה יטמא אלי אלע׳רוב 47 ואלנאים פי אלבית יע׳סל ת׳יאבה ואלאכל פי
אלבית יע׳סל ת[׳]יאבה 48 ואן דח׳ול ידח׳ל אלאמאם וינט׳ר וא[א]/ן לם ינתשר אלבלוי
פי אלבית בעד לטח׳ אלבית ויטהרה אלאמאם פאן שפי אלבלוי 49 ויאח׳ד[׳]וא לתכפיר
אלבית עצפורתין וקצ׳יב ארז וצבע׳ אלקרמז ועזוב 50 ויד[׳]בח אלעצפורה אלואחדה פי [אלה]
ח׳זף עלי מא חלו 51 ויאח׳ד[׳] קצ׳יב אלארז וצבע׳ אלקרמז ואלעזוב ואלעצפורה אלחיה
ויע׳מסהא בדם אלעצפורה אלמד[׳]בוחה ׳באלמא אלחלו וינצ׳ח עלי אלבית סבע דפעאת
52 ויכפר עליה בדם אלעצפורה ובאלמא אלחלו ובאלעצפורה אלחיה וקצ׳יב אלארז וצבע׳
אלקרמז ואלעזוב 53 וירסל אלעצפורה אלחיה אלי ח[׳][א]רג אלמדינה עלי וגה אלצחרא
ויכפר עלי אלבית ויטהר 54 הד[׳]ה אלשריעה לכל בלוי אלוצ׳ח וללקטע 55 ולוצ׳ח אלת[׳]וב
ואלבית 56 ואלשאמה ואלבהק וללאת[׳]אר 57 ללארשאד פי יום טמאה וטהרה הד[׳]ה
שריעה אלוצ׳ח

טו 1 וח׳אטב אללה מוסי והרון קאילא 2 ח׳אטבוא בני אסראיל וקולא להם [-] [א׳] רגל כאן
[מן] ד[׳]איב[א] מן גסדה ד[׳]ובה טמי הו 3 והד[׳]ה צפה נגאסתה פי ד[׳]ובה אן כאן ד[׳]וב
אחלילה כאלריאל או יתח׳תם מן ד[׳]ובה פהו נגס פמתי מא דאם[BR] דוב אחלילה או
יתח׳תם מנה פתלך נגאסתה 4 והד[׳]א חכמה גמיע[BR] אלמצ׳גע אלד[׳]י ינ[צ׳]גע עליה
אלד[׳]איב יטמא וכל אלאלה אלתי יגלס עליה[BRא] יטמא 5 ואי אנסאן דנא[BR] במצ׳געה
יע׳סל ת[׳]יאבה ויסתחם במא ויטמא אלי אלע׳רוב 6 ואלגאלס עלי אלאלה אלתי
יגלס עליהא אלד[׳]איב יע[׳]סל ת[׳]יאבה ויסתחם באלמא ויטמא אלי אלע׳רוב | 7 114
ואלדאני בבדן אלד[׳]איב יע׳סל ת[׳]יאבה ויסתחם באלמא ויטמא אלי אלע׳רוב 8 ואד[׳]
ית[׳](!/ד)פל אלד׳איב עלי טאהר יע׳סל ת[׳]יאבה וי[ע׳]סל ת[׳]יאבה ויטמא אלי אלע׳רוב 9
וכל אלמרכוב אלד[׳]י ירכב עליה אלד[׳]איב יטמא 10 וכל אלדאני בכלמא יכון תחתה
יטמא אלי אלע׳רוב ואלחאמל להם[-] יע׳סל ת[׳]יאבה ויסתחם באלמא ויטמא אלי
אלע׳רוב 11 וכלמא ׳דן בה אלד[׳]איב וידה ליסת מע׳סולה באלמא יע׳סל ת[׳]יאבה
ויסתחם באלמא ויטמא אלי אלע׳רוב 12 ואַי אנא [-]ח[׳]זף [---] דנא[BR] בה אלד[׳]איב
[פלי]יכסר ואי אנא[BR] ח׳שב [פלי]יע׳סל [---] באלמא 13 ואד[׳]א טהר אלד[׳]איב מן ד[׳]ובה
יעד לה סבעה איאם לטהרה ויע[׳]סל ת[׳]יאבה ויחם גסדה באלמא אלחי ויטהר 14
ופי אליום אלת[׳]אמן יאח׳ד[׳] לה פרוגין או פרח׳י חמאם ויחצ׳ר בחצ׳רה אללה אלי

באב ח׳בא אלמחצ׳ר ויעטיהמא ללאמאם 15 ויצנעהמא אלאמאם ואחד ח׳טיה וואחד
צעידה ויכפר עליה אלאמאם בחצ׳רה אללה מן ד[׳]ובה 16 ואי רגל ח[׳]רגת[BR] מנה
[א]נסכאב נסל יחם באלמא גמיע גסדה ויטמא אלי אלע׳רוב 17 ואי[BR] [---] ת[׳]וב
או [--] גלד [-]אד[׳]א צאר[BR] עליה מנ[-]ה[BR] פ׳יע׳סל ב[אל]מא ויטמא אלי אלע׳רוב
18 ואי מרה צ׳א[BR]געהא[BR] זוגהא מצ׳אגעה אנ[BR]סאל פליסתחמא באלמא ויטמיא אלי
אלע[׳]רוב[BR] 19 ואי[BR] אמראה כאנת[BR] [---] ד[׳]איבה והו אן יכון דם ינחל פי פרגהא
[פלתקס BR] סבעה איאם [---] פי חיט׳(<צ׳)תהא כל מן ד[BR]ני בהא יטמא אלי אלע׳רוב 20
וכלמא תנצ׳גע עליה פי חיט׳(<צ׳)תהא יטמא וכל מא תגלס עליה יטמא 21 וכל מן דני
בפראשהא יע׳סל ת[׳]יאבה ויסתחם באלמא ויטמא אלי אלע׳רוב 22 וכל מן דני בכל
אלאניה[BR] אלתי תגלס עליה יע׳סל ת[׳]יאבה ויסתחם באלמא ויטמא אלי אלע׳רוב | 23 114b
ואן כאן עלי מצ׳געהא[BR] או עלי אלאנא[BR] אלתי הי גאלסה עליה ממא סאלה[BR] פליטמא
אלי אלע׳רוב 24 ואן צ׳אגעהא רגל וצאר חכם חיצ׳תהא[BR] עליה יטמא סבעה[BR] איאם
וגמיע אלפראש אלד[׳]י תנאם עליה יטמא 25 ואית אמראה פאץ׳[BR] דמהא איאם כת[׳]ירה
פי [ע׳יר BR] וקת חיצ׳תהא או אן פאץ׳ פי וקת חיצ׳תהא פלתכן פיהא כאיאם חיצ׳תהא נגסה
26 וגמיע אלמצ׳⟨ג⟩ע אלד[׳]י אנצ׳גע עליה טול איאם פיצ׳הא פליכן להא כמצ׳גע
חיצ׳תהא וגמיע [---] אלאנא אלד[׳]י תגלס עליה פליכן נגס כנגאסה חיט׳(<צ׳)תהא 27
כל מן דנא בשי מנה[BR] יטמא ויע׳סל ת[׳]יאבה ויסתחם באלמא ויטמא אלי אלע׳רוב 28
פאן טהרת מן ד[׳]ובהא פלתעד להא סבעה איאם ובעד ד[׳]לך תטהר 29 ופי אליום
אלת׳אמן תאח׳ד[׳] שפנינין או פרח[׳]י חמאם ותחצ׳רהמא אלי אלאמאם [אלי L] באב
ח׳בא אלמחצ׳ר 30 ויצנע אלאמאם אלואחד כפארה ואלואחד צעידה ויכפר עליהא
אלאמאם בחצ[׳]רה אללה מן עלה נגאסתהא 31 ותחרזון בני אסראיל מן נגאסאתהם
לילא יהלכון בנגאסאתהם אן נגסוא מסכני אלד[׳]י פי גמלתהם 32 הד[׳]ה שריעה
אלד[׳]איב ואלד[׳]י תח[׳]רג מנה סכאבה נסל ללתנגס בהא 33 ואלחאיט׳(<צ׳)ה פי
טמת[׳]הא ואלפאיץ׳ ד[׳]ובה מן ד[׳]כר ואנת[׳]י ורגל יצ׳אגע נגסה[BR]

טז 1 וח׳אטב אללה מוסי בעד מות ולדי הרון אד[׳] תקדמא אלי חצ׳רה אללה 2 וקאל
אללה למוסי [ח׳אטב]/קל [ל R]הרון אח׳אך לא ידח׳ל פי כל וקת אלי אלקדס מן דאח׳ל
אלסתר אלי חצ׳רה[BR] אלטאבק אלתי עלי אלצנדוק לילא יהלך לאני מתגלי באלע׳מאם[BR]
עלי אלטאבק 3 בהד[׳]ה אלאמור ידח[׳]ל אלי אלקד[BR]ס ברת בקר ללכפארה ות[׳]ני
ללצעידה 4 ותוניה ביאץ׳ מקדס ילבס ותובאל ביאץ׳ יכון עלי [-]גסדה ובזנאר[BR] ביאץ׳
יתושח | ובעמאמה ביאץ[׳] יתעמם פהד[׳]ה ת[׳]יאב אלקדס ויח[BR]ם בדנה באלמא[BR]/ 115
[גסדה] וילבסהם 5 ומן ענד גמאעה בני אסראיל יאח׳ד[׳] סיעורין מאעז ללכפארה ות[׳]ני

ואחד ללצעידה 6 ויקרב הרון רת אלח׳טיה אלד[׳]י לה ויכפר לאגלה ולאגל [א]אלה 7
ת[׳]םRBR יאח׳ד[׳] אלסיעורין ויוקפהמא פי חצ׳רה אללה R ענדBR באב ח׳בא אלמשהד 8
וילקיBR הרון עלי אלסיעורין סהמין אחדהמא לבית אBRללה ו[אלסהם] אלאח׳ר ללתיה 9
ויקרב הרון אלסיעור אלד[׳]י צעד עליה אלסהםBR ללה ויצנעה כפארה 10 ואלסיעור אלד[׳]י
צעד עליה אלסהםBR ללתיה יוקף חיא פי חצ׳רה אללה אן יסתע׳פר ענה ת[׳]ם יטלקBR פי
בריה עזאןBR/[אלבריה] 11 ויקרב הרון ת[׳]אניהBR רת אלכפארה אלד[׳]י לה ויסתע׳פר ענה
ועןBR [א]אלה וידׄ[׳]בח[---אלכפאר]ה 12 ת׳םBR [---] יאח׳ד[׳] מלו אלמבח׳רה גמר
נאר מן עלי אלמד[׳]בח ומל חפנתיה מןBR/[נה] בח׳ור אלאצמאע׳ אלמדקוקBR וידח׳ל
באלגמיע אליBR דאח׳ל אלסתר 13 ויגעל אלבח׳ור עלי אלנאר פי חצ׳רה אללה ליע׳טי
ע׳מאםBR[ה] אלבח[׳]ור אלטאבק אלתי עלי אלשהאדאת לילא יהלכך 14 ת׳םRBR/[פ]
יאח׳ד[׳] מן דם אלעגל וינצ׳ח באצבעה אלי בין ידי אלטאבק שרקא ובין ידיה ינצ׳ח
סבעה דפעאת מן אלדם באצבעה 15 וידׄ[׳]בח סיעור אלכפארה אלד[׳]י ללקום ויחצ׳ר
דמה אלי דאח׳ל אלסתר ויצנע בהBR כמא צנע בדם אלרת וינצ[׳]ח[ה]/מנהL-BR עלי
אלטאבק ובין ידיה 16 ויסתע׳פרBR פי אלקדס ען נגאסאת בני אסראיל ועןׄ פואחשהם [לל
] וח׳טאיאהםBR וכד[׳]לך יצנע לח׳בא אלמחצ׳ר אלסאכן מעהם פי [גמלה] נגאסאתהם
17 ולא יכון אחד מן אלנאסL-BR פי ח׳בא אלמחצ׳ר ידח[׳]ל ליסתע׳פר פי אלקדס אלי אן
יח[׳]רגBR | וקד אסתע׳פר ענה ועןBR אאלה ועןBR גמיע גוק אסראיל 18 ת[׳]םBR/[ו]יח[׳]רג 115b
אלי אלמד[׳]בח אלד[׳]י פי חצ׳רה אללה פיסתע׳פרBR [--] ענה ת׳םRBR/[-] יאח׳ד[׳] מן
דם אלרת ומן דם אלסיעור ויגעל עלי ארכאBRן אלמד[׳]בח דאירא 19 וינצ׳ח עליה מן
אלדם באצבעה סבע דפעאת ויטהרה ויקדסה מן נגאסאת בני אסראיל 20 ואד[׳]א פרע׳
מן תכפיר אלקדס וח׳בא אלמשהד ואלמד[׳]בח יקרב אלסיעור אלחי 21 ויסנד הרון
ידיה עלי ראס אלסיעור אלחי וינת[׳] עליה סאיר אוזאר בני אסראיל וגמיע פואחשהם
וכל ח[׳]טאיאהם ויגעלהם עלי ראס אלסיעור ויח[׳]לי ביד רגל קאצד אלי אלבריה
22 ויחתמל אלסיעור סאיר אוזארהם אלי ארץ׳ מנקטעה ת׳ם יטלקה פי אלבריהBR 23
וידח׳ל הרון אלי ח׳בא אלמחצ׳ר ויח׳לע ת[׳]יאב אלביאץ׳ אלד[׳]י ילבס ענד דח[׳]ולה אלי
אלקדס ויקרהם הנאך 24 ויחם בדנה באלמא פי מוצ׳ע מקדס וילבס ת[׳]יאבה ויח׳רג
ויצנע צעידתה וצעידה אלקום ויסתע׳פר ענה וען אלקום 25 ושחם אלכפארה יקתר עלי
אלמד[׳]בח 26 ואלמח׳לי אלסיעור פי אלתיה יע[׳]סל ת[׳]יאבה ויחם גמיע גסדה באלמא
ובעד ד[׳]לך ידח׳ל אלי אלחלה 27 ואמאBR/[ו]רת אלכפארה וסיעור אלכפארה אללדיןBR
ידח׳ל מן דמהמא ללתכפיר פי אלקדס Rפליח׳רגאBR אלי ח׳ארג אלמעסכר ויחרקאBR
באלנאר גלודהמא ולחBRמהמא ופרוBRשהמא 28 ואלד[׳]י יחרקהמאBR יע׳סל ת[׳]יאבה
ויחם גסדה באלBRמא ובעד ד[׳]לך ידח[׳]ל אלי אלעסכר 29 ותכון לכם סנה אלדהר

פי אלשהר אלסאבע פי עשרה מנה ת[גיעיו BR] אנפסכם וכל צנאעה לא תצנעון אלצריחי
ואלע׳ריב אלמסתגיר פי גמלתכם 30 פאן פי הד[׳]א אליום יסתע[׳]פר ענכם[BR] ליטהרכם
מן סאיר ח׳טאיאכם | בין ידי אללה[BR] תתטהרון 31 [R]סבת הי עטלה[BR] לכם אד[׳] תגועון 116
נפוסכם סנה אלדהר 32 וכד[׳]אך [יסתע׳פר BR] אלאמאם אלד[׳]י ׳מסח ואלד[׳]י [ת]כמל רתבתה
ליאם עוצ׳א מן אביה וילבס ת[׳]יאב אלביאץ׳ ת[׳]יאב אלקדס 33 ויסתע׳פר פי ח׳[אין L-BR]
אלאקדאס [ופי BR] ח׳בא אלמשהד [וענד L-BR] [-]אלמד[׳]בח יסתע׳פ[BR]ר פיהא ען[BR] אלאימה וען
גמיע קום אלגוק [---] 34 ותכון הד[׳]ה לכם [-]סנה אלדהר אן יסתע׳פר בד[׳][אן BR] ען[-]
בני אסראיל מן גמיע ח׳טאיאהם דפעה [ואחדה BR] פי אלסנה וצנע [הרון BR] כמא אמר אללה
מוסי

יז 1 וח׳אטב אללה מוסי קאילא 2 ח׳אטב הרון ואולאדה וגמיע בני אסראיל וקל להם
הד[׳]א ח[׳]טאב אללה אלד[׳]י וצא קאילא 3 אי רגל מן אאל אסראיל ד[׳]בח ת[׳]ור
או חמל או שא פי אל[מ]חלה ואלד[׳]י יד[׳]בח ח׳ארג ענהא 4 ולם יחצ׳רה אלי באב
ח׳בא אלמחצ[׳]ר ליצנעה צעידה או סלאים ללה ללרצ׳א לכם לראיחה מרצ׳יה וד[׳]בחה
פי אלמעסכר ואלי באב ח׳בא אלמחצ׳ר לם יגיבה ליקרבה קרבאן ללה פי חצ׳רה
מסכן אללה דם יחסב לד[׳]לך אלרגל דם מספך ו[ת]/ינקטע ד[׳]לך אלרגל מן גמלה
קומה 5 לכי [--] יגיבו בני אסראיל קראבינהם אלתי לעלהם יד[׳]ב[חוהא L-BR] עלי וגה
אלצחרא ליגיבוהא ללה אלי באב ח׳בא אלמחצ׳ר אלי אלאמאם ויקרבו[הא BR] קרבאן
סלאים ללה [---] 6 וינצ׳ח אלאמאם אלדם עלי מד[׳]בח אללה אלד[׳]י [ענד BR] באב ח׳בא
אלמחצ׳ר ויקתר אלשחם מקבולא[BR] מרצ[׳]יא ללה 7 ולא יד[׳]בחוא אבד[BR]א ד[׳]באיחהם
ללאות[׳]אן אלד[׳]י הם יטע׳ון[BR] פי תבעהא פיכן לכם ד[׳][לך L] רסם אלדהר לאגיאלכם
8 וקל להם אי רגל מן בני אסראיל[BR] | ומן אלגאר אלד[׳]י יסתגיר פי גמלתכם אלד[׳]י 116b
יצנע צעידה או קרבאן 9 ואלי באב ח׳בא אלמחצ׳ר לם יגיבה ליצנעה ללה פליהלך
ד[׳]לך אלרגל מן קומה 10 ואי רגל מן אאל אסראיל ומן אלע׳ריב[BR] אלד[׳]י יסתגיר פי
גמלתכם אלד[׳]י יאכל אי דם [פאני] אחל[BR][א] סח׳טי [-]באלנפס אלאכלה אלדם ואקטעהא
מן גמלה קומהא 11 ל[BR]אן נפס אלבשר[יין] אלדם מסכנהא ולד[׳]לך[BR] געלתה לכם עלי
אלמד[׳]בח ליסתע׳פר בה ע[לי]/ען[BR] נפוסכם פאן אלדם [בד[׳]אן BR] הו יכפר ען אלנפס 12
[BR][וR]בסבב ד[׳]לך קלת לבני אסראיל כל נפס מנכם לא תאכל דמא [חתי L] אלע[׳]ריב[BR]
אלמסתגיר פי גמלתכם לא יאכל דמא 13 ואי רגל מן [א]אל אסראיל ומן אלגאר
אלמסתגיר פי גמלתכם אלד[׳]י יציד צידא וחשא או טאירא ממא יוכל [פל BR R]יספך דמה
[ו BR]יע[׳]טה ב[אל]תראב[-] [BR] 14 [פ]/לאן נפס כל בשר דמה בנפסה [---] וקל לבני אסראיל
דם כל בשר׳ לא תאכלוא פאן נפס כל בשרי אלדם מסכנהא פמן אכ[לה L-BR][פל BR R]יקתל

15 ואי אנסאן/[נפס אלתי] [ת]גרף נבילה או פריסה מןBR אלצריחי ואלגאר פלBRיע׳סל
ת[׳]יאבה ויסתחם באלמא ויטמא אלי אלע׳רוב 16 ואן לם יע׳סל וגסמה לם יחם יחתמל
ד[׳]נבה

יח 1 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 2 ח׳אטב בני אסראיל וקל להם אנא אללה אלהכם
3 כאפעאל אהלBR ארץ׳ מצר אלד[׳]י אקמתםBR פיהא לא תפעלון וכאפעאל אהלBR בלד
כנעאן אלד[׳]י אנא מדח׳לכם אלי הנאך לא תצנעון ופי מד[׳]אהבהBRם לא תסלכון 4 בלBR
אחכאמי RפלBRתצנעון וסנני פלBRתחפט׳ון יRאסלכוBR פיהא אנא אללה אלהכם 5 ואחפט׳ו
סנני ואחכאמי אלתי אד[׳]א צנעהא אלאנסאן יחיא בהא אנא אללה אלמגאזי 6 כלBR
117 רגל מנכם אלי נסיבה ד[׳]אתה לא ידן לכשף סותהא אנא אללה נהיתכם ען ד[׳]לךBR | 7
עורה אבאך ועורה אמך לא תסתגלי אמך הי לא תסתגלי עורתהא 8 עורה אמראה אביך
לא תסתגלי עורה אביך הי 9 עורה אח׳תך אבנת אביך או אבנת אמך אלמולדה דאח׳לא
או ח׳ארגאBR פלא תסתגלי עורתהא 10 עורה אבנת אבנך או אבנת Rאבנתך לא תסתגלי
עורתהן פאנהן עורתך 11 עורה אבנת אמראה אבוך ולד אביך אח׳תך הי לא תסתגלי
עורתהא 12 עורה אח׳ת אביך לא תסתגלי קראבה אביך הי 13 עורה אח׳ת אמך לא
תסתגלי קראבה אמך הי 14 עורה אח[׳]י(!/ת) אבאך לא תסתגלי ואלי אמראתה לא
תדן עמתך הי 15 עורה כנתך לא תסתגלי אמראה אבנך הי לא תסתגלי עורתהא 16
עורה אמראה אח׳א[-]ך לא תסתגלי עורה אח׳אך הי 17 עורה אמראה ובנתהא לא
תהתך אבנת אבנהא או אבנת אבנתהא לא תאח׳ד[׳] לתהתך עורתהן הן קראבה והי
פצ׳יחה 18 לא תנכח אמראה עלי אח׳תהא לתכן צ׳רתיןBR ותהתך עורתהא עליהא פי
חיאתהא 19 ולא תדן אלי מרה פי חיט׳(<צ׳)ה טמאהא לאסתגלי עורתהא 20 ופי אמראה
צאחבך לא תלקי מצ׳אגעBRתך לאנסאל פתתנגס בהא 21 ומן נסלך לא תעטי ללתקריב
ללצנםBR פתבד[׳]ל אסם אל[ה]/לה אנא אללה אלמעאקבBR 22 ולא תגאמע אלד[׳]כרBR
כגמאע אלאנת[׳]י פאנהאL-BR מעט׳לה [---] 23 ופי אי דאבה לא תלקי מצ׳אגעתךBR פתתנגס
בהא וכד[׳]לך אלאמראה לא תקף בין ידי בהימה לתת[׳]רוהאBR פאנהא מעט׳לה 24 לא
תתנגסוא בשי מן הד[׳]ה פאן במת[׳]להא תנגסת אלאמם אלתי אנא טארדהם מן בין ידיך
25 ולמא נגס אהל אלבלד טאלבתהם בד[׳]נובהם פשתת אלבלד אהלה 26 פאחפט[׳]וא
117b אנתם רסומי ואחכאמיBR | ולא תעמלוא שיא מן גמיע הד[׳]ה אלמכרהאת לא אנתם ולא
אלד[׳]י יסכנון פי גמלתכם 27 לאנה מן אגל אן אהל אלארץ׳ פעלו הד[׳]ה אלמעט׳לאת
מן קבלכם תנגסת אלארץ׳ 28 פכיף לא תקד[׳]פכם איצ׳א אלארץ׳ כמא קד[׳]פת
אלאמם אלד[׳]י מן קבלכם 29 ואן כל מן יצנע שי מן הד[׳]ה אלמעט׳לאת יהלכן
אלאנפס אלפאעלאת מן גמלה אמתהא 30 פאחפט׳וא וציתי לילא תצנעוא ש׳ מן אלסנן

אלמכרהאת אלד[׳]י פעלן מן קבלכם ולא תתנגסוא בהן פאני אללה אלהכם אגאזיכם
ח[׳]ירא

יט 1 וח׳אטב אללה מוסי קאילא 2 ח׳אטב סאיר גמאעה בני אסראיל וקל להם כונוא
מקדסין לאני אללה רבכם אלקדוס 3 וליח׳ף כל[BR] אנסאן מן אביה ואמ[BR]ה ואחפט׳וא
סבותי[BR] פאני אללה רבכם 4 לא תתבעוא אלאצנאם ולא תתח[׳]ד[׳]וא אלהה מסבוכה[BR]
אני אללה רבכם [אלואחד BR] 5 ואד[׳]א קרבתם קרבאן חמדא ללה [פ R]לרצ׳אכם תקרבוה 6 ופי
[אי BR] יום תקרבוה תאכלוה ופי ע׳דה ומא בקי מנה לליום אלת[׳]אלת[׳] פאחרקוה באלנאר
לא יוכל 7 פאן אכל [מנה שי BR] פי אליום אלת[׳]אלת[׳] מרד[׳]ול(!/ד)[4] הו ע׳יר מתקבל 8
ומן אכל מנה [יח]תמל וזרה לאנה בד[׳]ל קדס אללה פתהלך תלך אלנפס מן קומהא 9
וענד חצאדכם חצאד ארצ׳כם לא תסתאצלוא אטראף חקולכם מן אלחצד ולא תלקטו
אסאקטאת חצאדכם 10 וכרומכם פלא תסתועבו[5] ולא תלקטוא ולכן אתרכוה ללצ׳עפא
וללע׳רבא פאני אללה [רבכם BR] מעוצ׳כם 11 לא תסרקו ולא תכד[׳]בו ולא יכד[׳]ב אלרגל
צאחבה 12 ולא תקסמוא באסמי באטלא פתבד[׳]לון אסם אלהכם[BR] אני אללה לא אבריכם
מן ד[׳]לך 13 לא תט׳לם צאחבך ולא תע[׳]צ׳בה[BR] ולא [---]/[תבית BR] אגרה אגיר ענדך
אלי אלע׳דאה 14 לא תסב א[לא]ח׳רץ[6] ולא תגעל בין ידי אלאעמא עת[׳]רה ותח׳אף אלהך
אנא אללה אלקאדר 15 לא תעמלו חיף פי אלחכם ולא תאח׳ד[׳] וגה למסכין | ולא 118
תחאשי אלגליל באלחק אחכם פי אמתך 16 לא תטען פי שעבך ולא תתח[׳]אלף עלי
דם צאחבך פאני אללה אלמטאלב 17 לא תבע׳ץ׳ אח׳אך פי קלבך עט׳ה תעט׳ צאחבך
ולא תחתמל מנה את[׳]מא 18 לא תחקד ולא תחפט׳ עדאוה עלי קומך ואחבב ל[BR]צאחבך
מת[׳]ל נפסך אנא אללה אגאזיך ח׳[ירא L-BR] 19 [פ R]אחפט׳וא סנני דואבך לא תת[׳]ריהא מן
[נועין BR] וחקלך לא תזרעה מן נועין ות[׳]וב מן לונין מלחמין לא יעלו עליך[BR] 20 ואי רגל
צ׳א[BR]גע [---] אמראה מצ׳אגאע[ה] אנסאל והי אמה מרתהנה לרגל ולם תעתק ולם תעטא
בחרה פתכון לה תקריע ולא יקתל בסבב אנהא ע׳יר חרה 21 וליאת בקרבאנה אלי
אללה [אלי] באב ח׳בא אלמחצ׳ר ת[׳]ני את[׳]ם 22 ויסתע׳פר ענ[BR]ה אלאמאם בת[׳]ני
אלאת׳ם בחצ׳רה אללה בסבב ח[׳]טיתה אלתי אח׳טא ויע׳פר לה ען ח[׳]טיתה 23 ואד[׳]א
דח׳לתם אלארץ׳ וע׳רסתם כל אשגאר מטעמה פת[BR]חרמוא ת[׳]מרה תחרימא[BR] [--]

4 Based on comparison with MS Florence BML 112, MS Sinai Arabic 2 and MS Sinai Arabic 4.

5 Diff.

6 = اخرس. The form اخرص, due to *tafḥīm* “emphatization,” is attested in this verse in MS Sinai Arabic 2 as well. Cf. the shift in the same word from ס to צ in Exod 4:11 and from ס to ש in Lev 21:18. On this phenomenon see also § 4.3 and § 5.2.

ת[׳]לת[׳] סנין [תַ]/יַכון [ע]ל׳כם מחרמא לא יוכל 24 ופי אלסנה אלראבעה [תַ]/יַכון גמיע
ת[׳]מארה[-] מק[BR]דסא מן[BR]הלא ללה 25 ופי אלסנה אלח׳אמסה תאכלון ת[׳]מארהא
ותסתע׳לונהא אנא אללה רבכם [אבחת[׳]כם ד[׳]לך BR] 26 לא תתח[׳]אלפוא עלי אלדם ולא
תתפילו ולא תסתקסמו 27 ולא תרבו שער אטראף רוסכם ולא תסתאצלו אטראף לחאכם
28 וח׳דשא עלי מית לא תגעלו פי אבדאנכם[BR] וכת[אב ה BR] אלוסם לא תגעלוא פיכם אנא
אללה אלמ[עאקב L-BR] 29 לא תבד[׳]ל[BR] אבנתך ללפגור[BR] לילא תפגר [אהל BR] אלארץ׳ ותמתלי
אלארץ׳ פצ׳יחה 30 אחפט[׳]וא סבותי ואתקוא אקדאסי אנא אללה [שרפתהא BR] 31 לא
תתבעוא אלמשעוד[׳]ין ואלעראפין לא תסלוהם לילא תתנגסוא בהם אנא אללה רבכם
עאלם אלע[׳]י[ב L-BR] 32 [מן R] בין [ידי ד[׳]י BR] אלשיבה תרפע ותכרם מן הו אחכם מנך ותח׳אף
רבך [---] אנא אללה אגאזיך ח׳ירא[BR] | 33 ואן אסתגאר בכם ע׳ריבא פי ארצ׳כם 118b
פלא תצ׳טהדוה[BR] 34 וליכן לכם כצריח מנכם אלע׳ריב אלדח[׳]יל פימא בינכם ואחבב׳
לה[BR] מת[׳]ל אנפסכם לאנכם כנתם ע׳רבא פי בלד מצר אנא אללה רבכם 35 לא תגורו פי
אלחכם פי אלמסאחה ואלוז[BR]ן ואלמכיאל 36 בל מואזין עאדלה וצנגאת עאדלה ואכיאל
ואקסאט עאדלה[BR] יכון לכם אנא אללה רבכם [אלעדל BR] אלד[׳]י אח׳רגת⟨כ⟩ם מן בלד מצר
37 אחפט׳ו גמיע סנני ואחכאמי ואעמלו מראדי אנא אללה אגאזיכם ח׳ירא[BR]

כ 1 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 2 קל[BR] לבני אסראיל אי אנסאן מן אאל אסראיל ו[מן BR]
אלע׳רבא אלמסתגירין בהם יעטי מן[BR] נסלה לצנם פליקתל קתלא והו [או BR] ירגמוה אהל
אלבלד באלחגארה 3 ואקצד ד[׳]לך אלאנסאן אלי אן אבידה מן גמלה קומה בסבב אנה
אעטא מן נסלה ללצנם כימא ינגס מקדסי ויבד[׳]ל אסמ׳ אלמקדס[BR] 4 ואן תע׳אפלוא
אהל אלבלד ען ד[׳]לך אלאנסאן מע אעטאה[BR] מן נסלה ללצנם[BR] ולם יקתלוה 5 קצדת
ד[׳]לך אלאנסאן בע[׳]צ׳בי ו[ב BR]קבילתה אלי אן אבידה וסאיר [מן] אלטאע׳יין תבעה[BR]
[אלי אנהם] אד[׳] יתבע אלצנם[BR] מן גמלה קומהם 6 ואי אנסאן ולא [אלי BR] אלמשעוד[׳]ין
ואלעראפין ליטע[׳]י[BR] אלנאס תבעהם אחללת[BR] [בַ]ע׳צ׳בי בד[׳]לך אלאנסאן וקטעתה
מן בין קומה 7 פתקדסוא וכונוא מקדסין לאני[BR] אללה רבכם [אלקדוס BR] 8 ואחפט׳וא גמיע
סנני ואעמלו בהא [פַ]/לַאני אללה מקדסכם[BR] 9 ואי אנסאן סב אבאה ואמה פליקתל
קתלא כמא אנה סבהמא פקד חל דמ[ה L-BR] 10 וא[ןָ]/יַ[BR] רגל זנא בזוגה רגל וח[׳][אן L]
[בזוגה BR] צאחבה פליקתל אלזאן ואלזאניה [קתלא BR] 11 ואי רגל צ[׳]א[ג]ע זוגה אביה פקד כשף
סואה אביה[BR] פליקתלא כליהמא פקד חל דמהמא 12 ואי רגל צ׳אגע כנתה פליקתלא
כליהמא ולמא צנעא דאהיה פקד חל דמאהמא 13 ואי רגל צ׳אגע ד[׳]כרא עלי פן מן
מצ׳אגעאת אלנסא פקד צנעא כריהה פליקתלא פקד חל דמהמא[BR] | 14 ואי רגל ינכח 119
אמראה ואמהא [פד[׳]לך BR] פצ׳יחה [הַי] באלנאר יחרקי הו והמא ולא תכון פיכם מעט׳לה 15

ואי רגל יגעל אנצ׳גאעה פי דאבה פליקתל וכד[׳]לך אלדאבה 16 ואי אמראה אן תדנו אלי א׳
דאבה לתת[׳]רוה פלתקתל אלמראה ואלדאבה קתלא פקד חל דמהמאBR/[א] 17 ואי רגל
[ית]אח׳ד[׳] אח׳תה אבנת אביה או אבנת אמה פינט׳ר אלי BR עורתהא והי תנט׳ר אליBR
עורתה פד[׳]לך עארBR/[ל---ך] פליבאדא כליהמא מן בין שעבהמא לאנה התך עורה
אח׳תה את[׳]מה יחתמל 18 ואי רגל [ת]צ׳אגע אמראה חאיט׳(<ץ׳) ואסתג׳לי עורה
ינבועהא(!/ניבועהא) והי אגלת ינבוע(!/ניבוע) דמהא פליבאדא כליהמא מן בין קומהמא 19
עורה עמתך וח׳אלתך לא תהתך [מן]/לאן מן ערא נסיבה פקד חמל וזרהBR 20 ואי רגל
[ת]צ׳אגע [מע] אמראה עמה פקד התך עורה עמה והמא אחתמלא וזרהמא [ו]ימותאן
עקימאןBR/[-ן] 21 ואיBR רגל אתח׳דBR [---ח] אמראה אח׳יה אלתי הי מבעדה מנה
פלמא כשף סואה אח[׳]יה יכונאן עקימאןBR 22 פRאחפט׳וא גמיע סנני ואחכאמי
ואעמלוא בהא לילא תשתתכם אלארץ׳ אלד[׳]י אנא מדח׳לכם אלי הנאך ללסכנא פיהא
23 ולא תסלכון פי סיר אלשעוב אלד[׳]י אנא טארדהם מן בין ידיכם מן אגל אנהם פעלו
הולא וכרהתהם 24 וקלת לכם אנכם תרת[׳]ון ארצ׳הם ואנא אעטיכמוהא פתחוזוהאBR
[---]/ארץ׳BR תפיץ׳ אלBRRלבן ואלBRעסל אנא אללה רבכם אלד[׳]י מיזתכם ען אלשעוב
25 פתמיזוא מאBR בין אלדאבה אלטאהרה ואלטמיה ובין אלטאיר אלטמי ואלטאהר
ולא תנגסון אנפסכם באלדואב אלמחרמאת ובאלטאיר ובגמיע מא ידב עלי אלארץ׳
אלד[׳]י אפצ[׳]לתה לכם ללתחרים 26 פתכונון לי טהרא לאני אללה אנזה ען אלקביח | 119b
ואפרזתכם מן אלאמם לתכונו לי ח׳אצה 27 ואי רגל או אמראה כאן פיהמא משעוד[׳]א
או עראפא פליקתלא קתלא ובאלחגארה תרגמוהמא פקד חל דמאיהמאBR

כא 1 ת[׳]ם קאל אללה למוסי קל ללאימה מןBR בני הרון קאילBRא לא יטמא כל ואחד מנהםBR עלי
נפס מיתה מןBR קומה 2 אלא עלי קראבתה אלד[׳]י ינאסבה מן קבל אביה ואמה ואבנה
וא׳בנתה ואח׳יה 3 ואח׳תה אלבכרBR אלתי תנאסבה אן כאנת לם תציר אלי רגל ינגס 4
ולא ינגס בח[׳]טיר מן קומה פאנה יבד[׳]לה 5 ולא ינתפון נתפא מן שער רוסהם וזואיא
לחאהם לא יחלקוהא ופי אבדאנהם לא יח׳דשון ח[׳]דשא 6 וליכונו קדיסין לרבהם ולא
יבד[׳]לוא אסמה פאנהם למא הם מקרבין קראבין אללה רבהם אלדאימה יצירו מקדסין
7 מרה פאגרה ומבד[׳]לה לא יתזוגו ומראה מטלקה מן בעלהא לא יתזוגו פאן כל ואחד
מנהם מקדס לרבה 8 פקדסה באלאלז(!/ו)אם לאנה יקרב קרבאן רבך אלדאים פליכן לך
מקדסא כמא אני אללה אלקדוס מקדסהם 9 ואית׳ אבנת רגל תבד[׳]לת פפגרת פקד
פצ[׳]חת אבאהא ולתחרק באלנארBR 10 ואלאמאם אלגליל מן אח׳ותה אלד[׳]י יסכב
עלי ראסה דהן אלמסחה ו׳כמל ואגבה לילבס אלת[׳]יאב לא ינפש ראסה ולא יח[׳]זק
ת[׳]יאבה 11 ולא יהגם עלי אי אנסאן מית חתי באביה ואמה לא ינגסBR 12 ולא יח׳רג מן

אלקד[ס]/אל[מ]קדס וראהמא[BR] לילא יבד[׳]ל תקדיס רבה פאנה למא לבס תאג דהן מסח
רבה אנא אללה שרפתה 13 והו פלא יתזוג אלא באמראה בכר 14 ואמא אמראה ארמלה
או מטלקה ומבד[׳]ולה ופאגרה פלא יתזוג באחדי האולי אלא באמראה בכר מן קומה
יתזוג 15 ולא יבד[׳]ל נס[ל]ה בסואיהא מן קומה לאנני אללה מקדסה 16 ת[׳]ם ח׳אטב
אללה מוסי קאילא 17 ח׳אטב הרון קאילא | אי רגל מן נסלך לאגיאלהם אד[׳]א 120
כאן פיה עיבא לא ידנוא ליקרב קרבאן רבה 18 אד[׳] כל רגל[BR] פיה עיב לא ידנו מן
ד[׳]לך אלאעמי ואלזמן ואלאח׳רש[7] ואלח׳אמע[BR] 19 או רגל יכון פיה כסר רגל או כסר יד
20 או אחדב[-] או דקה או אחול[א] או [בה]BR גרב או חזאז או קילה 21 כל רגל יכון פיה עיב
מן נסל הרון אלאמאם לא [ית]קדם ליקרב קרבאן ונהאיה ד[׳]לך אלעיב פקרבאן רבה לא
יתקדם ליקרבה 22 לכן רזק רבה מן ח׳ואץ אלאקדאס ומן אלאקדאס יאכל 23 ולכן
[מן ל]/אלי[BR] אלסגף לא ידח׳ל ואלי[BR] אלמ[׳]דבח לא ידנו לאגל אן פיה עיב לילא יבד[׳]ל
מקדסי לאני אללה מקדסהם 24 וח׳אטב מוסי והרון ובניה וגמיע אאל אסראיל בד[׳]לך

כב 1 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 2 קל להרון ובניה [R]ב[אן] יגאנבו[BR] מן אקדאס בני
אסראיל ו[BR]לא יבד[׳]לו אסם קדסי אלד[׳]י הם מקדסוה לי אנא אללה שרפתה[BR] 3 וקל
להם ולח׳לפאהם כל רגל ידנו מן גמיע נסלכם מן אלאקדאס אלד[׳]י יקרבוא בני אסראיל
[א]ללה ונגאסתה[BR] עליה פתנקטע תלך אלנפס מן בין ידי אני אנא אללה [אלמעאקב]BR 4
ואי רגל מן נסל הרון כאן א[BR]ברץ [-]או ד[׳]איב לא יאכל מן אלאקדאס אלי אן יטהר
ומן מס נגס במית או ח׳רגת מנה מצ׳אגעה אנסאל 5 ואי רגל דנא בכל דביב סבילה אן
ינגס מנה או באנסאן סבילה ינגס מנה עלי צ׳רוב נגאסתה 6 ואי אנסאן דני בשי מן
ד[׳]לך פלינגס[BR] אלי אלע׳רוב ולא יאכל מן אלאקדאס אלי אן יסתחם באלמא 7 פאד[׳]א
ע׳אבת אלשמס טהר ובעד ד[׳]לך יאכל מן אלאקדאס לאנה טעאמה[BR] 8 ועאיבה
ומח׳טופה לא יאכלו לילא יתטמוא בהא אנא אללה אלמעאקב | 9 פ[א]/יחפט[׳]וא 120b
אמרי ולא יחתמלון לאגלה ח׳טא ואלא הלכו בה כמא יבד[׳]לו[ה] פאני אללה מקדסהם
10 כל ע[׳]ריב לא יאכל קדס[א] צ׳יף אלאמאם ואגירה[BR] לא יאכל קדסא 11 ואי אמאם
אשתרי נפס שרי מאלה פהו יאכל מנה וכד[׳]לך אולאד[BR] ביתה יאכלון מן טעאמה[BR]
12 ו[אית]BR אבנת אמאם אד[׳]א תזוגת לרגל ע[׳]ריב[א]L-BR לא תאכל איצ׳א מן ח[׳]אץ[8]
אלאקדאס 13 ו[אית]BR אבנה אמאם אד[׳]א כאנת ארמלה ומטלקה וליס להא ולד פתרגע

---

7 = اخرس. The form اخرص is attested in this verse also in MS Sinai Arabic 2. Cf. the shift in the same word from ס to צ in Exod 4:11 and Lev 19:14. On this phenomenon see also § 4.3 and § 5.2.

8 The reconstruction of a diacritic sign on the ח is based on the choice of خاصة to translate this word in MS Sinai Arabic 4 in this verse and in other occurrences.

אלי בית אביהא כצבאיהא מן טעאמהBR תאכל בל כל ע[׳]ריב לא יאכל מנה 14 ואי
אנסאן אכל קדס בסהו פיזיד עליה מת[׳]ל ח׳מסה ויעטיה ללאמאם 15 ולא יבד[׳]לוא
אקדאס בני אסראיל אלד[׳]י ירפעוא ללה 16 פיחמלוהם ד[׳]נבא ואת[׳]מא אד[׳]א אכלוא
מן אקדאסהם פאני אללה מקדסהם 17 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 18 ח׳אטב הרון
ובניה וגמיע בני אסראיל וקל להם אי רגל מן אאל אסראיל ומן אלגאר אלמסתגיר בהם
אלד[׳]י יקרב קרבאנה מן אנד[׳]ארהם וסח׳אהם אלד[׳]י יקרבון צעידה ללה 19 לרצ׳אכם
פכאמל יכון ד[׳]כר מן אלבקר ואלצ׳אן ואלמעז 20 ומאBR כאן פיה מן עיב לא תקרבון
פאנה לא ירצ׳א בה ענכם 21 ואיBR רגל אראדBR יקרב קרבאן סלאמה ללהBR תסו(!/ר)יע[׳]
נד[׳]רא או תברעא מן אלבקר ואלצ׳אן פיכון כאמל ללרצ׳א אד[׳]א לם יכן פיה אדנאBR
עיב 22 מן עמא או כסר או מבזורה או ת[׳]אלBRול או גרב או חזאז לא תקרבו ואחד מן
הולא וקרבאן לא תצעדוא מנהם עלי אלמד[׳]בח ללה 23 ות[׳]ור ושא עאקר או מדמג
פאצנעיBRה [הדיה]/תברעאBR בל ללנד[׳]ר לא ירתצ׳י 24 וממעוד או מדקוק או מסלול
או מקטוע לא תקרבוהא ללה ולא תצנעונה פי בלדכם 25 ומן יד [בן] אגנבי לא תקרבון
121 | קרבאן רבכם מן האולי אלמד[׳]כורי[ו]L-BR לאגל אן פיהם פסאד ועיב לא ירתצ׳[י] מנכם
26 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 27 ת[׳]ור או חמל או מעזא אד[׳]א ולד פיכון סבעה
איאם מע אמה ומן אליום אלת[׳]אמן פהלם פאן קרבאנה יתקבל קרבאן ללה 28 ות[׳]ור
או שא פלא תד[ׄ]בחונה וולדה פי יום ואחד 29 ואן ד[׳]בחתם ד[׳]בח אלחמד ללה
פאד[׳]בחוה ללתקבל 30 ופי ד[׳]לך אליום פליוכל ולא תפצ׳לוא מנה ללע׳ד אני אנא אללה
31 אחפט׳וא וצאיאי ואעמלוהן 32 ולא תבד[׳]לוא אסם קדסי אלד[׳]י קדסת בין בני אסראיל
אני אללה אלד[׳]י אטהרהם 33 ואלד[׳]י אח׳רגתכם מן ארץ׳ מצר לאכון לכם לאלה אני אנא
אללה

כג 1 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 2 ח׳אטב בני אסראיל וקל להם אעיאד אללה תדעוהן
אדעיא קדסא הולא הם אעיאדי 3 סתה איאם אעמל אלעמל ואליום אלסאבע אלסבת
ראחה ידעא קדסא וכל עמלא לא תעמלוא אסבתוא ללה פי כל מסכנכם 4 הולא
אעיאד אללה מדעיה קדס פאדעוהן פי חינהם 5 אלשהר אלאול פי ארבעה עשר מנה
בין אלע׳רובין פצח ללה 6 ופי ח[׳]מסה עשר מן הד[׳]א אלשהר עיד אלפטיר ללה
סבעה איאם כלוא פטיר 7 אליום אלאול ידעא קדס יכון לכם כל עמל אלצנאעה לא
תעמלוא 8 ותקרבוא קרבאן ללה סבעה איאם ואליום אלסאבע ידעא קדס כל עמל
צנאעה לא תצנעון 9 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 10 ח׳אטב בני אסראיל וקל להם
אד[׳]א דח׳לתם אלי אלארץ׳ אלד[׳]י אעטיתכם פחצדתם אלחצאד פאתוא בד[׳]ראע אול
חצאדכם אלי אלאמאם 11 ויח[׳]תץ אלד[׳]ראע פי חצ׳רה אללה ללתקבל בעד אליום

אלאח׳ר יח׳תצה אלאמאם | 12 ותקרבון פי יום אגאזתכם אלע׳מר חמלא כאמלא אבן 121b
סנתה צעידה ללה 13 והדיתה עשרין מן סמד מלתותה באלדהן קרבאן ללה ראיחה
אלרצ׳א מזאג רבע אלפרק 14 וח׳בז ומקלי ומקשור לא תאכלון אלי ד[׳]לך אליום חיניד[׳]
תחצ׳רון קרבאן אלהכם סנה אלדהר לאחקאבכם פי כל מסאכנכם 15 ת[׳]ם תעדון לכם מן
[ב]עד/ע׳ד אלסבת מן יום אחצ׳ארכם ע[׳]מר אלח׳אצה סבע סבות[BR] כואמל תכון 16 ומן
[ב]עד/ע[׳]ד אל[-]סבת[BR] אלסאבע תעדוא ח׳מסין יומא ותקרבוא הדיה גדידה ללה 17
מן מסאכנכם ואתו אלח׳בז אלח׳אצה רע׳יפין מן עשרין סמיד תכונאן ח׳מיר ולתח׳בזא
אול ללה 18 ותקרבון מע אלח׳בז סבע חמלאן כואמל חוליה ות[׳]ור ואחד מן אלבקר
ות[׳]ניין צחיחין יכונא צעידה ללה וסמידהמא ומזאגהמא קרבאן ראיחה אלרצ׳א ללה
19 ותקרבוא עתוד מן אלמעזא ללכפארה וחמלין חוליין לד[׳]ביח אלסלאים 20 ויגיזהמא
אלאמאם מע [אל]ח[׳]בז אלאול ח׳אצה פי חצ׳רה אללה מע אלחמלין קדסא יכונא פי
חצ׳רה אללה ללאמאם 21 ותדעו הד[׳]א אליום מדעא קדס הו לכם וכל עמל צנאעה לא
תעמלוא סנה אלדהר פי גמיע מסאכנכם לאחקאבכם 22 ואד[׳]א חצדתם חצאד ארצ׳כם
פלא תסתקץ׳ עלי טרה צ[׳]יעתך פי [ח]צאדך[BR] וסקט חצאדכם לא תלקטוא ולאכן אתרכוה
ללמסאכין ואלע׳רבא אני אללה רבכם אגאזיכם ח׳ירא[BR] 23 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי
קאילא 24 ח׳אטב בני אסראיל קאילא פי אלשהר אלסאבע פי יום מנה יכון לכם עטלה
וד[׳]כרא ואעלאם ידעא קדסא 25 וכל צנאעה עמל לא תצנעון ותקרבון קרבאן ללה 26
ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא | 27 בל פי עשר מן הד[׳]א אלשהר אלסאבע פאנה יום 122
[אל]מע׳פרה וידעא קדס יכון לכם פאשקוא אנפסכם וקרבוא קראבין ללה 28 וכל צנאעה
לא תעמלון פי הד[׳]א אליום מן אגל אנה יום אלמע׳פרה יסתע׳פר עליכם בין ידי אללה
רבכם 29 פאן כל נפס לא תמכת׳ פי הד[׳]א אליום תבאד מן קומהא 30 וכל נפס תעמל
פיה אי עמל אביד תלך אלנפס מן גמלה שעבהא 31 פלא תעמלוא עמלא סנה אלדהר
לאגיאלכם פי כל מסאכנכם 32 סבת אסבאת הו לכם ותמכת׳ו אנפסכם פי תסע מן
אלשהר עשא מן אלעשא אלי אלעשא אסבתוא סבתכם 33 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי
קאילא 34 ח׳אטב בני אסראיל קאילא פי ח[׳]מסהעשר יום מן אלשהר אלסאבע הד[׳]א
חג אלמט׳אל סבעה איאם ללה 35 אליום אלאול ידעא קדס כל עמל צנאעה לא תעמלון
36 סבעה איאם תקרבון קרבאן ללה ופי אליום אלת[׳]אמן ידעא קדס יכון לכם ותקרבון
קרבאן ללה וכונו מגתמעין וכל עמל צנאעה לא תצנעון 37 הד[׳]ה אעיאד אללה תדעונהם
אדעא קדס ותקרבון בהם קרבאן ללה צעידה והדיה ד[׳]ביח ואמזגה חק יום ביום 38 סוי
סבות אללה וסוי עט[א]יאכם וסוי אנד[׳]רכם וסוי סח׳איאכם אלתי תקרבון ללה 39 ולכן פי
ח׳מסהעשר מן אלשהר אלסאבע ענד גמע[ת]/כם ע׳לאת אלארץ׳ תחגוא א[י]אד אללה
סבעה איאם אליום אלאול אסבאת ואלת[׳]אמן אסבאת 40 ותאח[׳]ד[׳]ו לכם לליום אלאול

ת[׳]מאר שגר שאמח[׳]ה קבצ׳תין תמר וצ׳מם אאס ואעאת[9] ותפרחון בין ידי אללה רבכם
122b סבעה איאם 41 ותחגונה חגא ללה סבעה איאם פי אלסנה | פריצ׳ה מובדה לאגיאלכם פי
אלשהר אלסאבע תחגונה 42 פי מט׳אל תקימון סבעה איאם כל אלצריח מן אאל אסראיל
יגלס פי אלמט׳אל 43 לכי יעלמון אגיאלכם אני פי אלמט׳אל אסכנת בני אסראי⟨ל⟩ ענד
אח׳ראגי איאהם מן בלד מצר אנא אללה רבכם 44 וח׳אטב מוסי ושרח אעיאד אללה
לבני אסראיל

כד 1 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 2 אוצי בני אסראיל יאח׳ד[׳]ון [R לד]/[-] דהן זית עציר
ד[׳]כי ללמצבאח דאימא 3 מן ורא באב אלשהאדה פי קבה אלזמאן ויכון הרון ובניה
ינצ׳דוה מן חין ימסי אלי חין יצבח פי חצ׳רה אללה דאים סנה אלדהר לאחקאבכם
4 עלי אלמנארה אלח׳אלצה ינצ׳ד אלסרג פי חצ׳רה אללה דאימה 5 ותאח׳ד[׳] סמיד
ותח׳בז את[׳]נאעשר רע׳יף מן עשרין תכון אלרע׳יף 6 ותגעלהא צפין סתה פי כל צף עלי
אלמאידה אלח[׳]אלצה פי חצ[׳]רה אללה 7 ותגעל עלי אלצפין לבאן ד[׳]כי ו[ת]/יכון
אלח׳בז ד[׳]כרא וקרבאן ללה 8 פי יום אלסבת ופי יום אלסבת ינצ׳דה פי חצ׳רה אללה
דאים מן קבל בני אסראיל מית[׳]אק אלדהר 9 ויכון להרון ובניה וליאכלוה פי מוצ׳ע
מקדס לאנה לה קדס אקדאס מן קראבין אללה סנה אלדהר 10 ת[׳]ם ח׳רג אבן מרה
יסרא׳ליה והו [אבן] רגל מצרי פי גמלה בני אסראיל פתשאגרא פי אלחלה אבן אליסרא⟨י⟩ליה
ואלרגל אליסראילי 11 וח[׳]ץ בן אלמרה אליסראיליה אלאסם וסב פאחצ׳רוה אלי מוסי
ואסם אמה שלומית אבנת דברי מן סבט דאן 12 ואקרה פי אלחפט׳ ליפרץ[׳][10] להם
ען אמר אללה 13 פח׳אטב אללה מוסי קאילא 14 אח׳רג אלמסב אלי ח׳ארג אלחלה
ויסנדון גמיע אלסאמעין אידיהם עלי ראסה ולירגמונה סאיר אלכאפה 15 וח׳אטב בני
123 אסראיל קאילא | אי אנסאן סב אלהה יחתמל וזרה 16 ומן שתם אסם אל[ל]ה קתל יקתל
ולירגמוה כל אלגמאעה אלמסתגיר ואלצריחי אן סב אל[א]סם פליקתל 17 ואי אנסאן קתל
כל נפס אדמיה פליקתל 18 ומן קתל נפס דאבה יע׳רמהא נפסא עוץ[׳] נפסא 19 ומן
אענת צאחבה כמא אענתה כד[׳]לך יפעל בה 20 אלכסר בדל אלכסר ואלעין בדל אלעין

---

9 Diff. Perhaps an Arabic feminine plural form ات- joined to the Aramaic word for “wood” אע instead of the regular masculine plural form evident in Samaritan Aramaic (Tal 2000 I:55). In the Aramaic column of MS London BL OR7562, the Peshitta, and Onkelos the translations are ערבי נחל, ܥܪܒܐ, and ערבין דנחל respectively (Tal, Samaritan Aramaic Targum II:102–103; Maori 1995:179). See also § 5.5.

10 Cf. يفوض in MS Sinai Arabic 2. Perhaps the form ליפרץ[׳] reflects a confusion between ו and ר, due to their orthographic resemblance in Arabic handwriting.

ואלסן בדל אלסן כמא אענת צאחבה כד[׳]לך פליפעל בה 21 ומן קתל בהמה יע׳רמהא
ומן קתל אנסאן פליקתל 22 חכם ואחד יכון לכם אלע[׳]ריב ואלצריחי יכונו במנזלה
ואחדה פאני אללה רבכם 23 וח׳אטב מוסי בני אסראיל בד[׳]לך ואח׳רגוא ד[׳]לך אלד[׳]י
סב ח׳ארג אלחלה פרגמוה כל ואחד חגר פמאת ובני יסראיל פעלוא כמא אמר אללה
מוסי

כה 1 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי פי גבל סינא קאילא 2 ח׳אטב בני אסראיל וקל להם אד[׳]א
דח׳לתם אלארץ׳ אלד[׳]י אנא מעטיכם פלתסבת אלארץ׳ סבת ללה 3 סת סנין אזרעו
חרת[׳]כם וסת סנין אצרמו כרומכם ואסתע׳ליהא 4 ואלסנה אלסאבעה סבת אסבאת
יכון ללארץ׳ סבת ללה חרת[׳]כם לא תזרעוא וכרומכם לא תצרמוא 5 ומא נבת בעד
חצאדכם פלא תחצדוא וענב קצ׳באנכם לא תקטעוא סנה אלאסבאת תכון ללארץ׳ 6 ותכון
אלארץ[׳] סאבתה לכם ללטעאם ולכם ולעב׳דכם ולאמכם ואגראכם ואלסאכנין פימא
בינכם 7 ולדואבכם וללוחשיה אלתי פי ארצ׳ך ותכון סאיר ע[׳]לאתה מבאחה 8 ת[׳]ם
תעדון לכם סבע סבות סנין סבע סנין עלי סבע מראת ותכון לכם אלאיאם אלסאבעה
אסבאת אלסנין ארבעין ותסע סנה 9 ותצ׳רב בבוק מגלב פי אלשהר אלסאבע פי עשר
מנה פי יום אלמע׳פרה ואצ׳רבו פיה באלבוק פי גמיע ארצ[׳]כם 10 וקדסוא הד[׳]ה סנה
אלח[׳]מסין | ונאדוא בעתק פי אלארץ׳ לכל סכאנהא ורגעה תכון לכם וירגע כל אחד 123b
אלי מיראת[׳]ה וקבילתה 11 ואלרגעה פי ח[׳]מסין סנה תכון לכם לא תזרעוא ארצ׳כם
ולא תחצדוא נבאתהא ולא תקטעוא קצ[׳]באנהא 12 מן אגל אנהא רגעה וקדס תכון
לכם ומן אלפלאחה תאכלון ע׳לאתהא 13 פי הד[׳]ה סנה אלרגעה לירגע כל אחד אלי
מיראת[׳]ה 14 ואד[׳]א בעת ביעא לצאחבך או אבתעת מן יד צאחבך פלא יע׳צב אחדא
אח׳יה 15 בעדד אלסנין בעד אלרגעה פאשתרה מן צאחבך ותעד סני אלת[׳]מרה לביעך
16 כקדר כת[׳]רה אלסנין תכת[׳]ר ביעה וכקדר קלה אלסנין תקל ביעה מן אגל אנה יעדד
ת[׳]מרה סני אלארץ[׳] מעך 17 ולא יע׳צב אלרגל צאחבה ואח׳שי מן אללה רבך פאני
אללה רבכם 18 אעמלו וצ״יאי ואחפט׳ו אחכאמי ואעמלוהן ואסכנו פי אלארץ׳ מטמינין
19 ותעטי אלארץ[׳] ת[׳]מארהא פתאכלון ותשבעון ותסכנון פיהא מטמאנין 20 ואד[׳]א
קלתם מא אלד[׳]י נאכל פי אלסנה אלסאבעה אד[׳]א לם נזרע ולם נגמע ע׳לאתנא 21
ארסל אליכם ברכתי פי אלסנה אלסאדסה פתצנע ת[׳]מרהא ת[׳]לת[׳] סנין 22 ותזרעו
פי אלסנה אלת[׳]אמנה ותאכלון מן אלת[׳]מרה אלעתיקה אלי אלסנה אלתאסעה חתי
ידח[׳]ל [-]ת[׳]מרה פאנכם תאכלוא מן אלעתיק 23 ואלארץ׳ לא תבאע אלי אלדהר מן
אגל אן אלארץ׳ לי לאנכם סכאן וצ׳יוף מעי 24 ופי כל ארץ׳ מיראת[׳]כם פדיה אלארץ׳
פאעטוא 25 ואן תמאהן אח׳אך ובאעך מן מיראת[׳]ה פליגי ד[׳]א קראבתה אלד[׳]י הו

תקארב [---]/אליה יפד ביע אח׳יה 26 ואן לם יכן לה מן יפד ותיסר פי ידה בקדר פכאכה
27 יחסב סני אלביע וירד מא פצ׳ל אלי אלרגל אלד[׳]י אשתרי מנה וירגע אלי מיראת[׳]ה | 124
28 ואן לם יתיסר כקד[ר] מא ירד אליה פליגב לה אלביע אלי סנה אלרגעה ויח׳רג פי
אלרגעה אלי מיראת[׳]ה 29 ואי אנסאן אשתרי מסכן קריה להא חאיט פיכון אפתכאכהא
אלי אן תתם סנה אלביע מן חין אלי חין יכון פכאכהא 30 ואן לם יפכהא חתי יתם
להא אלסנה כאמלה פקי ת[׳]בת אלביע פי אלקריה אלתי להא חאיט ת[׳]באתא ללמשתרי
ולאגיאלה ולא יח׳רג מנה פי L סנה אלאטלאקBR 31 וביות אלארבאץ׳ אלתי ליס להן חאיט
מסתדירא עלי וגה אלצחרא פליחסבו ויכון לה אפתכאך וליח׳רג פי אלרגעה 32 וקרי
אלל׳ואניה ואלביות אלד[׳]י פי קרב מיראת[׳]הם יכון פכאכה ללדהר 33 ומן יפד פכה מן
אלליואניה יח׳רג מן בי[ת]/ע אלבית ואלקריה מיראת[׳]ה פי אלרגעה מן אגל אן ביות
קרי אלליונין מיראת[׳]הם מן בין בני אסראיל 34 ואלחרת[׳] אלד[׳]י פי מראבץ[׳] קראהם
לא תבאע לאנהא מיראת[׳] להם ללדהר 35 ואן תמאהן אח׳אך פיצ׳ע ידה מעך פלא
תעדה מת[׳]ל סכאן אלצ׳יף וליעש מעך 36 ולא תאח׳ד[׳] מנה אגרה ולא רבא ואח׳ש
אלהך וליעש אח׳וך מעך 37 ולא תעטי פצ׳תך באלאגר ובאלרבא לא תעטי טעאמך 38
אני אנא אללה אלד[׳]י אח׳רגתך מן ארץ׳ מצ(!/צ׳)ר לאעטיכם ארץ׳ כנעאן ולאכון לכם
אלה 39 ואן תמאהן אח׳אך וביע לך פלא תסתעמלה עמל אלעביד 40 ולכן יכון כאלאגיר
ואלצ׳יף אלי סנה אלאטלאקBR יעמל מעך 41 ויח[׳]רג מן ענדך הו ובניה מעה וירגע אלי
קבילתה ואלי מיראת[׳] אבאיה 42 מן אגל אנהם עבאדי אלד[׳]י אח׳רגתהם מן ארץ׳ מצר
פלא יבאעוא כביע אלעביד 43 ולא תסתעמלהם באלקמא וח׳ף רבך 44 ועבידך ואמאיך
אלד[׳]ין יכונון לך מן אלשעוב אלד[׳]י חולכם מנהם תשתרו עבדא ואמה | 45 ואיצ׳אBR 124b
מן אבנא אלסכאן אלד[׳]י מעכם פאקתנוא מנהם ומן קבאילהם אלד[׳]ין מעכם וולדו פי
ארצ׳כם ויכונוא לכם מיראת[׳] 46 וירת[׳]והם בניכם מן בעדכם לירת[׳]וא אלמיראת[׳]
אלי אלדהר אסת[--ל]והם/אסתח׳דמBRוהם ואמא אח[׳]ותכם בני אסראיל פכל ואחדBR
לא יסתולי עליה באלקמאBR 47 ואן תיסר פי יד אלצ׳יף אלסאכן מעך [פ]/וBRתמאהBRן
אח׳וך מעה פבאע [מ--]/נפסה לBRלצ׳יף אוL ללBRסכאן אלד[׳]ין מעך או Rלאולאד אלסאכנין
אלד[׳]ין מעך 48 מן בעד מא יבאע פליכן לה [אפתכאך]/פאךBR ואחד מן אח׳ותה
פליח׳לצה 49 או עמה או אבן עמה או אלקריב אליה מן קבילתה פליח׳לצה ואן תיסר
[--]/פיBR ידה פח׳לץ נפסהBR 50 פBRיחאסב משתריהL-BR מע ביעה מן אלסנה אלתי אשתראהא
ואלי אלסנה אלראגעה ותכון אגרה ת[׳]מנה בעדד אלסנין כאיאם אלאגיר ליכן מעה 51 ואן
עבר סנין איצ׳א כת[׳]ירה בקדרהן פלירדד פדיה מן פצ׳ה ביעה 52 ואן תבקי סנין יסירה
אלי סנה אלראגעה פליחסב מנה בקדר סניה פלירד פדיה 53 מת[׳]ל אלאגיר סנה בסנה
יכון מעהL לא יסתעמלה במשקה ענדך 54 ואן לם יפתך פי הולי אלסנין פליח׳רג פי סנה

אלרגעה הו ובניה מעה 55 מן אגל אן בני אסראיל עבאדי הם עבאדי אלד[׳]ין אח׳רגתהם
מן ארץ׳ מצר אני אללה אלהכם

כו 1 לא תצנעו לכם אות[׳]אן ואצנאם וקואים לא תקימוא לכם וחגארה אלסגדה[11] פלא תקימו
פי ארצ׳כם ולא תסגדון להן אני אללה רבכם 2 אחפט[׳]וא סבותי ואח׳שו מן מקדסי אנא
אללה אגאזיכם ח׳ירא 3 אלא אן סרתם על׳ רסומי וחפט׳תם וצאיאי ועמלתם בהא[BR] 4
ארסלת אמטארכם פי חינהא ואלארץ[׳] תעטי ע׳לאתה[א BR] ושגר אלצחרא יח׳רג ת[׳]מרה
5 וידרך אלדרס אלקטאף ואלקטאף ידרך אלזרע | ותאכלון ח׳בזכם ותשבעון ותסכנון 125
מטמינין פי ארצ׳כם 6 ואגעל [לכם BR] אלסלאמה פי ארצ׳כם פתנאמון ולא תפזעון ואפני
דואב אלסו מן ארצ׳כם [וסיף לא יגוז בבלדכם BR] 7 פתטלבון אעדאכם פיגרון קדאמכם פי אלחרב
8 ויהזמון ח׳מסה מנכם [-] מאיה ומאיה מנכם יהזמון רבוה ויגרון אעדאכם קדאמכם
מן אלסיף 9 ואתוגה אליכם באלרצ׳א ואת[׳]מרכם ואכת[׳]רכם ואקים עהדי מעכם 10
פתאכלון אלעתיק אלד[׳]י קד עתק ואלעתיק מן קבל אלגדיד תח׳רגון 11 ואחל קדסי [פימא
בינ BR]כם ולא אקלאכם 12 ואסיר נורי פימא בינכם ואכון לכם אלה ואנתם תכונון לי
שעבא 13 אני אללה רבכם אלד[׳]י אח׳רגתכם מן בלד מצר מן אן[BR] תכונו להם עבידא
וכסרת קראביס אצ׳רכם וסירתכם אחראזא[BR] [אלקאמה אלמסתקימה] 14 ואן לם תקבלון
מני ולם תצנעון גמיע הד[׳]ה אלוצאיא 15 וזהדתם פי פראיצ׳י והם מן אחכאמי אקלאת
אנפסכם ולא תעמלון כל וצאיאי ותבטלון מואת[׳]יקי 16 פאנא האכד[׳]י אפעל בכם ואנזל
בכם אלבליה אלחמא ואלקובא אלד[׳]י תפני אלעינין ותד[׳]יב אלנפס ותזרעון זרעכם
ללתלאף ויאכלונה אעדאכם 17 ואגעל ע[׳]צ׳בי פיכם ותנכסרון בין ידי אעדאכם ויט׳פרון
בכם מבע׳צ׳יכם פתפרון וליס מן יטלבכם 18 ואן לם תקבלון מני בהד[׳]ה אלבלאיא[BR]/[-י]
פאני אזיד פי תאדיבכם ואחדה בסבעה עלי ח[׳]טיתכם 19 ואכסר אקתד[אר L-BR] עזכם
ואגעל סמאכם מת[׳]ל אלחדיד וארצ׳כם מת[׳]ל אלנחאס 20 וימר תעבכם ללתלאף ולא
תעטי ארצ׳כם ע[׳]לאתהא ושגר אלצחרא לא יח׳רג[BR] ת[׳]מרה[ם] 21 ואן סלכתם[BR] מעי

11 Cf. מתסגדה in the Aramaic column of MS London BL OR7562 and some other Aramaic parallels סגדה, מתסגדה, מסתגד, and מסגדה in other manuscripts (Tal, Samaritan Aramaic Targum II:114–115). See the translation of this word in the Peshitta by ܣܓܕܬܐ and in Onkelos by סגדא as well. Also compare Deut 14:1 in the Arabic column of MS London BL OR7562, where סגדה written in a late hand translates קרחה in the phrase קרחה בין עיניכם. סגדה also appears in the Aramaic column of MS London BL OR7562 for Deut 14:1 (Tal, Samaritan Aramaic Targum II:345). See § 5.5 for further discussion and see also Ben-Ḥayyim 1957 II:516 for its indication in the Samaritan dictionary *Hammelīṣ*.

125b לגאגא ולם תהווא טאעתי | אזיד עליכם אלצ׳רבאת ואחד בסבעה לח[׳]טיתכם 22 ואטלק
עליכם וחשיה אלצחרא פתת׳כלכם ותבידכם ותפני דואבכם ותצדכם ען טרקאתכם 23
ואן לם תתאדבוא בהד[׳]ה אלבלאיאL-BR וסלכתםBR מעי באללגאג 24 סלכתBR אנא איצ׳א
מעכם במת[׳]ל ד[׳]לך ואצ׳רבכם ואחד בסבעה לאגל ח[׳]טאיאכם 25 ואורד עליכם סיפא
מנתק⟨מ⟩א נקמהL-BR אלעהד ותנחשרון [ ]אלי קראכם ואנזל בכם אלמות ותסלמון פי אידי
אעדאכם 26 ואכסר קצ[׳]יב אלטעאם פיח׳תבזון עשר נסוה מנכם ח׳בזכם פי תנור ואחד
וירגע אלח[׳]בז באלוזן פתאכלון ולא תשבעון 27 ואן לם תטיעוני בהד[׳]ה אלבלאיאL-BR
וסלכתםBR מעי באללגאג 28 סלכתBR אנא איצ׳אBR מעכם בעקובה אללגאג ואדבתכםBR
אנא איצ׳א בואחד סבעה לאגל ח[׳]טאיאכם 29 ותאכלון לחיBRם אבנאיכם ובנאתכם 30
ואסתאצל תבעכם ואקטעBR [-------] ואלקי אגסאמכם עלי אגסאם טואע׳יכם ואקלאכםBR
31 ואגעל קראכם ח[׳]ראבא ואוחש מקאדסכם ולא אקבל ראיחה קרבאנכם 32 ואBRוחש
אלבלד מנכם ויסתוחש מנהBR אעדאיBRכם אלסאכנין פיה 33 ואבדדכם פי אלשעוב
ואסל וראכם אלסיף ותכון ארצ׳כם ח׳אליה וקראכם תכון ח׳ראבא 34 [וֿ]חיניד[׳] תסתופי
אלארץ׳ עטלהא טולBR איאם וחשתBRהא ואBRנתם פי ארץ׳ אעדאכם חיניד[׳]BR תסבת
אלארץ׳ ותס⟨ת⟩ופי עטלהא 35 וטול איאם וחשתהא תתעטל כמא לם תעטלוהא פי
תעטלכם פי מקאמכם בהא 36 ואלד[׳]ין יבקון מנכם אלקי פי קלובהם אלגבןBR פי
בלאד אעBRדאיBRכם חתי אנה אלחק⟨ה⟩ם צותL-BR ורקה תצ׳טרב [-]להרבוא מת[׳]ל מא
יהרבון מן אלסיף ויגרון מן ע[׳]יר טאלב להם 37 ויעת[׳]ר אלאנסאן באח׳יה כאנהם מן
קדאם אלסיף וליס מן יטרדהם ולא יכון לכם ת[׳]באת בין ידי אעדאכם 38 ותבידון פי
126 אלשעוב ותפניBRכם ארץ׳ אעדאכם | 39 ואלד[׳]ין יבקון מנכם ימתחקון באת[׳]מהם פי
אראצ׳י אעדאיהם והם באוזאר אבאיהם הם יתמחקון 40 ויעתרפון באת[׳]מהם ואת[׳]ם
אבאיהם בע׳דרהם אלד[׳]י ע[׳]דרו ביL ואיצ׳א במא סלכיBR מעי באללגאג ולם יתבוBR
41 אנא אסיר מעהBRם באללגאגBR ואגיבהם אלי ארץ[׳] אעדאיהם או אלי ינכסרL-BR
קלבהם אלע׳אש או אלי אן יסתופון ד[׳]נובהםBR 42 ואד[׳]כר מית[׳]אקי מע יעקוב ואסחק
ואברהים אד[׳]כר להם ולארצ׳הם 43 ואלארץ׳ אלד׳י תרכת מנהם ואסתופת עטלהא
באסתיאחשהא מנהם ואסתופו ד[׳]נובהם גזאהם וגזאהם אד[׳] זהדוא פי אחכאמי ורסומי
אקלתהא אנפסהם 44 ואיצ׳א מע הד[׳]ה אלאמור פי כונהם פי בלד אעדאהם לא תזהד
פיהםBR ולאBR אקלאBRהם ולאBR אפסחיBR מואת[׳]יקי מעהם מן אגל אני אללה רבהם
45 ואד[׳]כרהם בסבב מית[׳]אק אלאולין אלד[׳]י אח׳רגתהם מן ארץ׳ מצר בין ידי אלשעוב
לאכון להם אלה אנא אללה 46 הד[׳]ה אלפראיץ׳ ואלאחכאם ואלשראיע אלד[׳]י געל אללה
בינה ובינהם פי טור סינא ביד מוסי

כז 1 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 2 ח[׳]אטב בני אסראיל וקלBR להם אי רגל סוע[׳]
נד[׳]ראBR בקימה אלאנפס ללה 3 יכון RקימהBR אלד[׳]כר מן בן עשרין סנה ואלי אבן
סתין סנה יכון ת[׳]מנה ח׳מסין מת[׳]קאל מן פצ׳ה במת[׳]קאל אלקדס 4 ואן כאנת אנת[׳]י
יכון ת[׳]מנהא ת[׳]לת[׳]ין מת[׳]קאל 5 ואן כאןBR אבן ח[׳]מס סנין ואלי אבן עשרין סנה
יכון ת[׳]מן אלד[׳]כר עשרין מת[׳]קאל ואלאנת[׳]י עשר מת[׳]אקיל 6 ואן כאן אבן שהר
RוBRאלי ח[׳]מס סנין יכון ת[׳]מן אלד[׳]כר ח[׳]מס מת[׳]אקיל מן פצ[׳]ה ואלאנת[׳]י
ת[׳]לת[׳] מת[׳]אקיל מן פצ[׳]ה 7 ואן כאן ד[׳]כר אבן סתין סנה ומא פוק ד[׳]לךBR יכון
ת[׳]מנה ח[׳]מסה עשר מת[׳]קאל ואלאנת[׳]י עשר מת[׳]אקיל 8 ואן כאן מהינא מןBR
אלת[׳]מן פליוקף בין ידיBR אלאמאם ויקומה חסב מא תנאל יד אלנאד[׳]ר כד[׳]אך יקומה
אלאמאם | 9 ואי בהימה אן יגוז מנהא קרבאן ללה כלמא יהדא מנהא ללה יכון קדס 126b
10 לא יבדלה אלצאלח באלטאלח ואלטאלח באלצאלח ואן בדל דאבה בדאבה פהי
ובדלהא פליכונא קדסא 11 ואן כאנת דאבה חראם לא יקרב מנהא קרבאן ללה פיוקף
אלבהימה בין ידי אלאמאם 12 פיקטע ת[׳]מנהא אלאמאם בין אלצאלח ואלטאלח כמא
יקטע ת[׳]מנהא כד[׳]לך יכון 13 ואן פדאהא פליז(!/ר)ד ח[׳]מס ת[׳]מנהא עלי ת[׳]מנהא
14 ואי רגל קדס ביתה יכון קדס ללה ויקטע ת[׳]מנה אלח׳בר[12] בין אלצאלח ואלטאלח
וכמא יקטע אלח׳בר[13] ת[׳]מנה כד[׳]לך יקום 15 ואן ד[׳]לך אלד[׳]י יפדי ביתה פליז(!/ר)ד
ח׳מס ת[׳]מנה עלי פצ׳לה מן ת[׳]מנה פיכון לה 16 ואן מן חקל מיראת[׳]ה יקדס אנסאן
ללה יכון ת[׳]מנה עלי קדר זרעה מכאן בד[׳]אר כר מן שעיר ח׳מסין מת[׳]קאל מן פצ׳ה
17 ואן כאן מן אלסנה אלראגעה יקדס חרת[׳]ה כת[׳]מנה יכון כד[׳]לך יקים 18 ואן מן בעד
אלרגעה יקדס חרת[׳]ה יחסב לה אלח׳בר[14] פצ[׳]ה כקדר מא בקי מן אלסנין אלי סנה
אלרגעה וינקץ מן ת[׳]מנה 19 ואן פך הד[׳]א אלחרת[׳] אלד[׳]י קדסה יזיד ח׳מס ת[׳]מנה
פצ׳ה עליה ויכון לה 20 ואן לם יפך אלחרת[׳] פיביעה רגל אח׳ר איצ׳א לא יפדי 21 ולכן
[-]יכון אלחרת[׳] אד[׳]א ח׳רג פי אלרגעה קדס ללה כמת[׳]ל אלחרת[׳] אלחרם ללח׳בר[15]
יכון מיראת[׳]ה 22 ואן כאנת חרת[׳] ביעה וליס חרת[׳] מיראת[׳]ה יקדס אלרגל ללה 23

---

12 = حبر. This word appears twice in this verse. This is the regular translation of כהן in MS Sinai Arabic 2. It occurs also in MS Sinai Arabic 4, along with the more common كاهن. All occurrences of حبر in MS London BL OR7562 (Lev 27:14(2),18,21,23; Num 15:25) show a clear diacritic sign above the ح, which means that the root of this word was perceived as خبر. This may reflect a phonetic change or a secondary derivation of the word from a different root. See § 7.1.

13 = حبر. Second occurrence in this verse.

14 = حبر. See other references and explanation in verse 14 above.

15 = حبر. See other references and explanation in verse 14 above.

יחסב אלח׳בר[16] ת[׳]מנה אלי סנה אלרגעה ויעטי ת[׳]מנהא פי ד[׳]לך אליום קדסא ללה 24
ופי סנה אלרגעה ירגע אלחרת[׳] אלי אלד[׳]י אשתראה מנה למן כאן לה מיראת[׳] אלארץ׳
25 וכל ת[׳]מנהא יכון במת[׳]קאל אלקדס עשרין דנק יכון אלמת[׳]קאל 26 ולכן אלבכר
127 אלד[׳]י יבכר ללה מן אלדואב | לא יקדסה אנסאן אן כאן ת[׳]ורא או חמלא קאימא הו
ללה 27 ואן כאנת דאבה חראם יפדי אלת[׳]מן יזיד עליהא ח׳מסהא ואן לם יפדי פליבאע
באלת[׳]מן 28 ולכן כל חראם יחרמה אלרגל ללה מן גמיע מא לה מן אלנאס ואלדואב ומן
חרת[׳] מיראת[׳]ה לא יבאע ולא יפדי אלחראם כלה פאנה קדס אקדאס ללה 29 וכל חראם
יחרם מן אלנאס לא יפדי ולכן יקתל 30 וכל עשור אלארץ׳ מן זרע אלארץ[׳] ומן שגרה
אלת[׳]מר פאנה ללה וקדס הו ללה 31 ואן יפדי אלרגל פדי מן עשרה יזיד עליה ח׳מסה 32
וכל עשר אלבקר ואלצ׳אן כלהא תגוז תחת עצא אלראעי יכון אלעאשר קדסא ללה 33 לא
יסתקצי ען אלצאלח ואלטאלח ולא יבדלה פאן אבדלה פהו ובדלה יכון קדס ולא יפך 34
הד[׳]ה אלוצאיא אלתי אוצי אללה מוסי עלי בני אסראיל פי טור סינא

16 = حبر. See other references and explanation in verse 14 above.

א 1 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי פי בריה סינא פי ח׳בא אלמחצ׳ר פי יום מן אלשהר אלת[׳]אני 127b
פי אלסנה אלת[׳]אניה ענד ח׳רוגהם מן בלד מצר קאילא 2 ארפע חסאב עדד רווס כל
גמאעה בני אסראיל לקבאילהם לבית אבאהם בעדד אסמאיהם כל ד[׳]כר לרווסהם 3 מן
בן עשרין סנה וטאלע ען ד[׳]לך כל ח[׳]ארג גיש פי בני אסראיל פעדהם אנת לגיושהם
והרון אח׳וך יכון מעך 4 ויכון מעכם רגל רגל מן כל סבט רגל הו ראס בית אביה 5 האולי
אסמא אלקום אלד[׳]ין יקפֿון מעכם עלי בני אלנצ[׳](<ט׳)ר אליצור בן שדיאור 6 ועלי בן
סמעאן שלמויל בן צורישדי 7 ועלי אבן אלמחמוד נחשון בן עמינדב 8 ועלי בני אסתא׳גר
עטא אללה בן צוער 9 ועלי בני אלפיץ׳ הבה אללה בן חילן 10 ועלי בני יוסף אמא אפרים
אלישמע בן עמיהוד ועלי בני מנשי גמליל בן פדיצור 11 ועלי [ועל]/בני בניאם אבידן בן
גדוני 12 ועלי בני אלחאכם אח[׳]ו סעד בן עמישדי 13 ובני אלמסבח פגעאיל בן עכרן 14
ובני גאד אליסף בן דעואל 15 ובני מת[׳]ני אחירע בן עינן 16 האולי נקבא אלגמאעה ורייסא
אסבאט אבאתהם רווס אלוף אסראיל 17 וסאק מוסי והרון האולי אלקום אלד[׳]י דעיוא
באלאסמא 18 וגמעו כל אלגמאעה פי יום מן אלשהר אלת[׳]אני ואערצ׳וא לקבאילהם
לבית אבאהם בעדד אלאסמא מן בן עשרין סנה וטאלע לרווסהם 19 כמא אמר אללה
מוסי ואחצאהם פי בריה סינא 20 פכאן בני אלנט׳ר בכר אסראיל תלדהם לקבאילהם
לבית אבאהם בעדד אלאסמא כל ד[׳]כר לרווסהם מן בן עשרין סנה וטאלע כל חאמל
סלאח 21 עדד סבט אלנט׳ר סתה וארבעין אלף וח׳מס מאיה 22 בני סמעאן תלידהם
לקבאילהם לבית אבאתהם [-]אחצאהם בעדד אלאסמא לרווסהם כל ד[׳]כר מן אבן עשרין
סנה וטאלע כל חאמל סלאח 23 אחצא סבט סמעאן תסעה וח׳מסין אלף ות[׳]לת[׳] מאיה
רגל | 24 בני בשיר ונסבתהם לקבאילהם לבית אביהם בעדד אלאסמא מן בן עשרין סנה 128
וטאלע כל חאמל סלאח 25 ועדד סבט בשארה ארבעין אלף וסת מאיה וח[׳]מסין 26
בני מחמוד ונסבהם לקבאילהם לבית אביהם בעדד אלאסמא מן בן עשרין סנה וטאלע
כל חאמל סלאח 27 ועדדהם לסבט מחמוד ארבעה וסבעין אלף וסת מאיה רגל 28 ועדד
בני מסתאגר תלדהם וקבאילהם ובית אביהם בעדד אלאסמא מן בן עשרין סנה וטאלע
כל חאמל סלאח 29 אחצאהם ארבעה וח׳מסין אלף וארבע מאיה רגל 30 ועדד בני אלפיץ׳
תלדהם אלקבאיל לבית אביהם בעדד אלאסמא מן בן עשרין סנה וטאלע כל חאמל סלאח
31 אחצאהם סבעה וח׳מסין אלף וארבע מאיה רגל 32 ועדד בני יוסף והו אפרים תלדהם
לקבאילהם לבית אבאהם בעדד אלאסמא מן בן עשרין סנה וטאלע >מן בן< ⟨כל חאמל⟩
סלאח 33 ארבעין אלף וח׳מס מאיה רגל 34 ועדד בני מנשה ותלדהם לקבאילהם לבית אביהם

 | DOI: 10.1163/9789004290792_019

בעדד אלאסמא מן בן עשרין סנה וטאלע כל חאמל סלאח 35 את[׳]נין ות[׳]לת[׳]ין אלף
ומאתין 36 ועדד בני בניאם תלדהם לקבאילהם לבית אביהם בעדד אלאסמא מן בן עשרין
סנה וטאלע כל חאמל סלאח 37 ח׳מסה ות[׳]לת[׳]ין אלף וארבע מאיה רגל 38 ועדד בני
דן תלדהם לקבאילהם לבית אבאהם בעדד אלאסמא מן בן עשרין סנה וטאלע כל חאמל
סלאח 39 את[׳]נין וסתין אלף וסבע מאיה רגל 40 ועדד בני אשר תלידהם לקבאילהם לבית
אבאהם | בעדד אלאסמא מן בן עשרין סנה וטאלע כל חאמל סלאח 41 אחד וארבעין אלף 128b
וח׳מס מאיה רגל 42 ואחצא בני מת[׳]ני תלידהם לקבאילהם לבית אבאהם בעדד אלאסמא
מן בן עשרין סנה וטאלע כל חאמל סלאח 43 ת[׳]לת[׳]ה וח׳מסין אלף וארבע מאיה רגל
44 הולא אלמחציין אלד[׳]י אחצא מוסי והרון וריסא אסראי>י<ל אלאת[׳]נאעשר לכל בני
אב רגל מנהם 45 פכאן אחצא בני אסראיל לגיושהם מן בן עשרין סנה וטאלע כל רגל
חאמל סלאח פי בני אסראיל 46 וכאן גמיע אלמחצאין סת מאיה אלף ות[׳]לת[׳]ה אלף
וח׳מס מאיה וח[׳]מסין 47 ומן בני לאוי וסבט אבאהם לם יעדוא פי גמלתהם 48 ת[׳]ם
ח׳אטב אללה מוסי קאילא 49 פאמא סבט אלליואני [פ]לא תחצי וארתפאעהם לא פי גמלה
בני אסראיל 50 ואנת פוכל אלליואנין עלי מסכן אלשהאדאת ועלי גמיע אניתה וסאיר מא
לה הם יחמלון אלמסכן וכל אניתה והם יח׳דמונה ויחלון חול אלקבה 51 פאד[׳]א ארתחל
אלמסכן י[ח]/ינזלה אלליואני ואד[׳]א נזל יקימונה איצ׳א ואי בראני דנא אליה פליקתל
52 וליחל בני אסראיל כל רגל פי מחלתה לוגה עדתה ואת[׳]קאלהם 53 וליחל בני לוי חול
קבה אלשהאדה ולא יכון סח[׳]ט עלי גמאעה בני אסראיל ויחרס אלליואנין חרס קבה
אלשהאדה 54 פפעל בני אסראיל כמא אמר אללה מוסי כד[׳]לך פעלוא

ב 1 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי והרון קאילא 2 כל רגל ועסכרה לבית אביהם בעלאמאת
פיחל בני אסראיל מן מקאבל חול אלקבה 3 פאמא מן ירחל אולא מן אלמשרק עליה
מחמוד וגיושהם ורייס בני יהודה אנחשון בן עמינדב | 4 וגישה ואחצאה ארבעה וסבעין 129
אלף וסת מאיה 5 ואלד[׳]ין ינזלון מעה סבט מסתאגר ורייס בני מסתאגר עטא אללה בן
צוער 6 וגישה ואחצאה ארבעה וח׳מסין אלף וארבע מאיה 7 וסבט זבולן ורייסה הבה
אללה בן חילן 8 וגישה ואחצאה סבעה וח׳מסין אלף וארבע מאיה 9 גמיע אלמעדודין מן
עסכר מחמוד מאיה אלף ות[׳]מנין אלף וסתה אלף וארבע מאיה הם אול מן ירתחל 10
ומוצ׳ע מחלה אלנט[׳]ר מן אלגנוב לגישהם ורייסה אליצור בן שדיור 11 וגישה ואחצאה
סתה וארבעין אלף וח׳מס מאיה 12 ואלד[׳]ין ינזלון מעה סבט שמעון ורייס בני שמעון
שלמיאל בן צורישדי 13 וגישה ואחצאה תסעה וח׳מסין אלף ות[׳]לת[׳] מאיה 14 וסבט גד
ורייסה אליסאף בן דעואל 15 [וגישה] ועדדה ח׳מסה וארבעין אלף וסת מאיה וח׳מסין 16
גמיע אלמחצאין מן עסכר אלנט׳ר מאיה אלף וואחד וח׳מסין אלף וארבע מאיה וח׳מסין

לגיושהם ות[׳]אני ירחלון 17 וירחל ח׳בא אלמחצ׳ר מחלה אלליואנין פי וסט אלמחאל כאן
מחלהם כרחילהם כל אנסאן מע מוצ[׳]עה 18 מוצ׳ע מחלה אפרים לגישהם מן אלע׳רב
ורייס בני אפרים אלישמע בן עמיהוד 19 ועדד גישה ארבעין אלף וח[׳]מס מאיה 20
ועַלַיְהַ סבט מנשי ורייס בני מנשי גמליאל בן פדהצור 21 ועדדהם את[׳]נין ות[׳]לת[׳]ין
אלף ומאתין 22 וסבט בנימים ורייסה אבידן בן גדעוני 23 וגישה ואחצאה ח[׳]מסה
ות[׳]לת[׳]ין אלף וארבע מאיה 24 וכל עדד מחלה אפראים מאיה אלף ות[׳]מאניה אלף
ומאיה לגישהם ות̇אלת̇א ירתחלון בעד אלת[׳]אני | 25 ומוצ[׳]ע מחלה אלחאכם שאמא 129b
ורייס בני דאן אחיעזר בן עמישדה 26 וגישה ואחצאה את[׳]נין וסתין אלף [---] וסבע מאיה
27 ותליהם מחלה סבט אשיר ורייס בני אשיר פגעיל בן עכרן 28 וגישהם ואחצאהם ארבעין
אלף [---] וח׳מס מאיה 29 וסבט נפתאל וריׄסה אחיראע בן עינאן 30 וגישה ואחצאה
ח׳מסין אלף ות[׳]לת[׳]ה אלף וארבע מאיה 31 כל עדד מחלה דאן מאיה אלף וסבעה אלף
וח[׳]מסין אלף וסת מאיה והם אח׳ר מן ירחל 32 הולי אחצא בני אסראיל לאל אבאתהם
כל אחצא אלעסאכר לגיושהם סת מאיה אלף ות[׳]לת[׳]ה אלף וח׳מס מאיה וח[׳]מסין 33
ואלליואנין לם יחצוא פי גמלה בני אסראיל כמא אמר אללה מוסי 34 וצנעו בני אסראיל
גמיע מא אמר אללה מוסי כד[׳]אך נזלו וכד[׳]אך רחלו כל רגל לקבילתה עלי אאל אבאתה

ג 1 הד[׳]ה נסב הרון ומוסי(!/ה) פי יום ח׳אטב אללה מוסי פי גבל סינא 2 והד[׳]ה אסמא
בני הרון אלבכר סח[׳]א ואביהו ואלמנצור ואיתמר 3 והד[׳]ה אסמא בנו הרון אלאימה
אלממסוחין אלד[׳]י כמל ואגבהם ל̇תאמם 4 פמאת נדב ואביהוא ענד תקרבהמא נאר
בראניה פ(!/ב)י חצ׳רה אללה פי בריה סינא ובנין לם יכן להמא ותיאם אלעזר ואיתמר פי
חיאה הרון אבוהמא 5 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 6 אדן סבט לאוי ואוקפה בין ידי
הרון אלאמאם ליח׳דמונה 7 ויחפט׳ון חפט׳ה וחפט׳ אלגמאעה כלהא בין ידי קבה אלזמאן
ליעמלוא עמל קבה אלזמאן 8 ויחפט[׳]ון אניתהא ועלי חפט׳ בני אסראיל ליעמלון עמל
אלקבה 9 ותעטי בני לאוי להרון ולבניה | עטיה יעטונהא מן גמלה בני אסראיל 10 ואוצי 130
הרון ובניה אן יחפט׳וא אמאמתהם ואי ע׳ריב דנא פליקתל 11 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי
קאילא 12 אני קד אח׳תרת בני לוי מן גמלה בני אסראיל בדל כל בכר [-------] מן בני
אסראיל פיכונון מנצפה 13 מן אגל אן לי כל בכר יום קתלת כל אבכאר פי בלד מצר קדסת
לי כל בכר פי אאל <מן> ⟨א⟩סראיל מן אנסאן אלי בהימה ליכונו לי אני אנא אללה אלרב
14 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי פי בריה סינא קאילא 15 אחצי בנו לאוי לאאל אבאתהם
לקבאילהם כל ד[׳]כר מן אבן שהר וטאלע ען ד[׳]לך פעדהם 16 ועדהם מוסי ען אמר
אללה כמא אמרה 17 פכאנו האולי בנו לוי באסמאיהם גרשון גאמע ומרי 18 והולי אסמא
בנו גרשון לקבאילהם לבני ושמעי 19 ובני גאמע לקבאילהם עמרן ויצהר חברון ועזיל 20

ובני מרי לקבאילהם מחלי ומוסי הולי הם קביל אלליואניה לבית אבאהם 21 לגרשון קביל
אללבני וקביל אלשמעי האולי הם קביל אלגרשוני 22 ואחצאהם בעדד כל ד[׳]כר מן בן
שהר וטאלע ען ד[׳]לך סבעה אלף וח׳מס מאיה 23 קבילה הגרשוני ח׳לף אלקבה מחלהם
מן אלע׳רב 24 ורייס בית אבי אלגרשוני אליסף בן לאל 25 וחפט׳ בני גרשון מן קבה
אלזמאן אלקבה ווגה באבהא וסתרהא וסתר באב קבה אלזמאן 26 וקלוע אלצראדק וסתר
באבהא אלד[׳]י עלי אלקבה ועלי אלמד[׳]בח דאירא ואטנאבהא ועלקהא כלה 27 וגאמע
קביל עמרם וקביל יצהר וקביל חברון וקביל עזיל האולי קביל גאמע 28 בעדד כל ד[׳]כר
מן אבן שהר ומא פוק ד[׳]לך ת[׳]מניה אלף וסת מאיה יחרסון חרס אלקדס 29 וקביל בני
גאמע פי אקצי אלקבה מחלהם מן אלדארום | 30 ורייס בית אבי קביל קהת אליצפן בן 130b
עזיל 31 וחרסהם אלצנדוק <ואלמנארה> ⟨-----⟩[1] ואלמנארה ואלמד[׳]בחין ואניה אלקדס
אלד[׳]י יח׳דמון בהא ואלסתר ואלחוץ׳ ומקעדה וגמיע עמלה 32 ורייס ריסא אלליואניה
אלמנצור בן הרון אלאמאם פכאן וכיל עלי חפט[׳] חראס אלקדס 33 ומררי קבילה מחלי
וקבילה מושי הולי הם קבילה מררי 34 ואחצאהם בעדד כל ד[׳]כר מן בן שהר וטאלע ען
ד[׳]לך סתה אלף ומאתין 35 ורייס אלקביל מרי צוריל בן אביל אלי [-]גאנBRב אלקבה יכון
נזולBRהם מן אלשאם 36 ווכאלה חפט׳ בני מרי [---] תח[׳]אתג אלמסכן ודהוקה ועמדה
וקואימה וכל אניתה וגמיע ח׳דמתה 37 ועמד אלצראדק מסתדירא ואטנאבהם ודעאימהם
38 ואלנאזלון בין ידי אלמסכן בין ידי ח׳בא אלמחצ׳ר פי אלמשרקBR [ו]מוסי והרון ובניה
אלד[׳]ין יחרסון חפט[׳] אלקדס עלי אחראס בני אסראיל ואי ע׳ריב דנא פליקתל 39 פכל
עדד אלליואניה אלד[׳]י אחצא מוסי ען אמר אללה לקבאילהם כל ד[׳]כר מן בן שהר וטאלע
עשרין אלף אלפין 40 ת[׳]ם קאל אללה למוסי אחצי כל בכר ד[׳]כר מן בני אסראיל מן בן
שהר וטאלע וארפע עדד אסמאהם 41 וקרב אלליואני[ן] אלי אלמנצפה אני אנא אללה
עוץ׳ כל בכר מן בני אסראיל ודואב אלליואנין עוץ׳ כל בכר מן דואב בני אסראיל 42
ואחצא מוסי כמא אמרה אללה גמיע אבכאר בני אסראיל 43 וכאן כל בכר ד[׳]כר בעדד
אלאסמא מן בן שהר וטאלע אחצאהם עשרין אלפא ואלפין ומאתי וסבע[ין] ות[׳]לת[׳] נפר
44 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קא[ילא] 45 קרב אלליואנין בדל כל בכ[ר] מן בני אסראי[ל] | 131
ודואב אלליואנין עוץ׳ דואבהם יכונון לי [---] אני אנא אללה שרפתהם 46 ופדיה אלמאתין
ואלסבעין ואלת[׳]לת[׳]ה אלד[׳]ין פצ׳לוא בהא בני אסראיל עלי אבכאר אלליואנין 47 פח׳ד[׳]
ח׳מס[ה ---] מת[׳]אקיל לכל ראס במת[׳]קאל אלקדס פצ[׳]ה עשרין דנק באלמת[׳]קאל 48
ואעטי אלפצ׳ה להרון ובניה פדיה אלפאצ׳לין מנהם 49 ואח׳ד[׳] מוסי פצ׳הBR אלפדיה מן

1 Read ואלמאידה as in other Saadyan versions (e.g., MS St. Petersburg RNL Ebr. II C), or ואלח׳ואן, as in other Samaritan Arabic versions (Shehadeh's edition II: 172–173).

אוליך אלד[׳]ין זאדוא עלי אלליואנין 50 מן אבכאר בני אסראיל אח׳ד[׳] תלך[BR] אלפצ׳ה
אלף ות[׳]לת[׳] מאיה וסתין וח׳מס מת[׳]אקיל במת[׳]קאל אלקדס 51 פאעטא מוסי פצ׳ה
אלפדיה להרון ובניה עלי קול[BR] אללה כמא אמרה

ד 1 וח׳אטב אללה מוסי והרון קאילא 2 ארפע חסאב בני גאמע מן גמלה בני עטאף
לקבאילהם לבית אבאהם 3 מן בן ת[׳]לת[׳]ין סנה וטאלע אלי בן ח׳מסין כל מן דח׳ל
לגיש יעמל עמל פי קבה אלזמאן 4 הד[׳]ה ח[׳]דמ[BR]ה בני גאמע פי קבה אלזמאן
מן קדס אלאקדאס 5 וידח׳ל הרון ובניה אד[׳]א ארתחלת אלמחלה פיצ׳ען וגה באב
אלסתר פיע׳טון בה וגה צנדוק אלשהאדה 6 ויבסטון עליהא [ע׳שא]BR[] אדים אסוד ויקרמון
עליהא ת[׳]וב גמלתה מן אסמנגון ויצלח[BR]ון דהוקהא 7 ועלי ח׳(!/ג)ו[BR]אן אלח׳אצה
יבסטון ת[׳]וב מן אסמנגון ויגעלון עליה אלקצאע ואלדרוג ואלמלאעק ומדאהן אלסתר
ואלח׳בז אלדאים יכן עליה[BR] 8 ויבסטון עליהם ע[׳]טא מן ת[׳]וב צבע׳ קרמז ויע׳טונה
בע׳טא מן דארש וירכבון דהוקה 9 ויאח׳ד[׳]ון ת[׳]וב מן אסמאנגון ויע׳טון בה[BR]
[-]מנארה אלא[--]צ׳אה וסרגהא וכלבאתהא ומבאח׳רהא וגמיע אניה אלדהן אלתי
י[סת]ח׳דמונהא[BR] בהא 10 פלילקונהא וכל אניתהא פי ע׳שא מ[BR]ן גלוד דארש ויצלחו
131b אקואבה[BR] | 11 ועלי אלמד[׳]בח אלד[׳]הב יבסטון ת[׳]וב מן אסמנגון ויע׳טונה בקראם מן
דארש ויולפ<ל>ון דהוקה 12 ויאח׳ד[׳]ון כל אלאניה אלתי יח׳דמון בהא פי אלקדס וילקונהם
פי ת[׳]וב מן אסמנגון ויע׳טונהם בע׳טא מן אדים ס(!/ש)סג(!/ח)ונא[2] ויגעלון עלי עמדה
13 וירמדוא אלמד[׳]בח ויבסטון עליה ת[׳]וב מן ארגואן 14 וילקון [פיה] כל אניתה אלד[׳]י
יח׳זנונה בהא אלמגאמר ואלמנאסך ואלמראגל ואלמרשאת כל אניה אלמד[׳]בח ויבסטון
עליה ע׳טא מן סס(!/ש)ג(!/ח)ונא[3] ויולפון דהוקה 14א ויאח׳ד[׳]ון ת[׳]וב מן ארגואן ויע׳טון

2 Most probably a corrupted form of Syriac ܣܣܓܘܢܐ or Onkelos ססגונא, with the dissimilation of the first ס (س) to שׂ (ش) and the shift ג (ج) > ח (ح), which can be attributed to copying from a manuscript in Arabic characters (see § 4.2 and § 5.5). Cf. the variant ססגון in the Samaritan Aramaic Targum of the following verse 14 (Tal, Samaritan Aramaic Targum II:148 and Tal 2000 II:600). Cf. also סשחונא in the following verses 14 and א14 with a metathesis of the ס (س) and שׂ (ش). On ססגונא as a translation of this word in the Peshitta, see Maori 1995:153–154. This word also appears in MS Sinai Arabic 2 (Bassal 2013b:31–32). For a similar use in late Jewish and Christian Arabic translations, see Avishur 2007:229.

3 Cf. שסחונא in verse 12 above and see explanation there. ססגון appears in one of the manuscripts of the Samaritan Aramaic Targum of verse 14 (Tal, Samaritan Aramaic Targum II:148 and Tal 2000 II:600). Another occurrence of סשחונא is found in the next verse א14.

בה אלחוץ׳ ומקעדה וילקונהם פי אדים מן סס(!/ש)ג(!/ח)ונא[4] ויֿעלון עלי עמדהא 15
ואד[׳]א תנגז הרון ובניה מן תע׳טיה אלקדס וגמיע אניתה אד[׳]א ארתחל אלעסכר הנאלך
ידח׳לון בני גאמע יחמלון ולא ידנון אלי אלקדס פיהלכון הד[׳]א מחמל בני קהת פי מצ׳רב
אלמחצ׳ר 16 ווכאלה אלמנצור בן הרון אלאמאם דהן אלאצ׳אה ובח׳ור אלצמוע׳ ואלסמד
אלדאים ודהן אלמסחה וכל אלמסכן וגמיע מא פיה מן אלקדס ואניתה 17 וח׳אטב אללה
מוסי והרון קאילא 18 לא תנפוא סבט קבילה אלקהתי מן גמלה אלעטאפין 19 לכן אפעלו
הד[׳]א להם פיעישון ולא יהלכון ענד דנוהם מן קדס אלאקדאס אד[׳]א דח׳ל הרון ובניה
יגעלון כל ואחד מנהם עלי ח׳דמתה ועלי מחמלה 20 ולא ידח׳לון ינט׳רון כיף יע׳טא
אלקדס לילא ימותו 21 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 22 ארפע חסאב בני טארד
איצ׳א לבית אבאהם לקבאילהם 23 מן בן ת[׳]לת[׳]ין סנה וטאלע ו[ע]/אַלי אבן ח׳מסין
סנה פעדהם עלי מן ידח׳ל מֿהם ינגז נגאזה ויעמל עמל פי קבה אלזמאן 24 והד[׳]א
עמל קבילה טארד ללח[׳]דמה וללחמל | 25 ויחמלון שקאיק אלמסכן ומחצ׳ר אלשהאדה 132
וע׳טאה וסתר אלדארש אלד[׳]י עליה ווגה באב ח׳בא אלמחצ׳ר 26 וקלוע אלצראדק
וסתר [באב] מדח׳ל אלצראדק אלד[׳]י עלי אלמסכן ועלי אלמד[׳]בח מסתדירא ואטנאבהם
וגמיע אניה ח׳דמתהם וסאיר אלד[׳]י יסתח׳דם בהם ועמלהם 27 ען אמר הרון ובניה תכון
כל ח׳דמה בנו אלטארד לכל מחמלהם ולכל ח[׳]דמתהם ויתוכלון עליהם אלחפט[׳] פי
כל מחמלהם 28 הד[׳]ה ח׳דמה קבילה בנו אלטארד פי ח׳בא אלמחצ׳ר וחפט׳הם עלי
יד איתאמר בן הרון אלאמאם 29 ובני מרי לקבאילהם ואל אבאיהם אחציהם 30 מן בן
ת[׳]לת[׳]ין סנה וטאלע ואלי בן ח׳מסין סנה אחציהם איצ׳א כל מן פיה גזאה וינצף נצפה
קבה אלזמאן 31 הד[׳]א עמלהם ומחמלהם פי קבה אלזמאן תח׳אתג אלמסכן ואַמהאגה
ואעמדתה ודעאימה[RE] 32 וקואים אלצראדק מסתדירא ודעאימהא ואותאדהא וחבאלהא
וכל אניתהם וכל ח[׳]דמתהם ובאלאסמא תחצוא גמיע אניה חפט׳ מחמלהם 33 הד[׳]א
מנצפה קבילה בני מרי וגמיע ח[׳]דמתהם פי ח[׳]בא אלמחצ׳ר עלי יד אלמפצ׳ל בן הרון
אלאמאם 34 ת[׳]ם אחצא מוסי והרון וריסא אלגמאעה בני קהת לקבאילהם לבית אבאהם
35 מן אבן ת[׳]לת[׳]ין סנה וטאלע ואלי אבן ח[׳]מסין סנה כל ד[׳]א גזאה יסתטיע אן יעמל
פי ח[׳]בא אלמחצ׳ר 36 וכאן עדדהם לקבאילהם אלפין וסבע מאיה וח׳מסין 37 הד[׳]א
עדד קביל קהת מן כאן יעמל פי ח׳בא אלמחצ׳ר אלד[׳]י אחצא מוסי והרון ען אמר אללה
עלי יד מוסי 38 ועדד בני טארד וקבאילהם לבית אבאיהם 39 מן אבן ת[׳]לת[׳]ין סנה
וטאלע ואלי אבן ח׳מסין סנה כל מן פיה גזאה אן יעמל פי קבה אלזמן | 40 וכאן עדדהם 132b

---

4 Cf. שסחונא in verse 12 above, and see explanation there. Another occurrence of ססחונא is found in the preceding verse 14.

לקבאילהם לבית אבאהם אלפין וסת מאיה ות[׳]לת[׳]ין 41 הד[׳]א עדד קבילה בני טארד
כל מן יח׳דם פי ח׳בא אלמחצ׳ר אלד[׳]י עד מוסי והרון ען אמר אללה 42 ועדד קבילה בני
מרי לקבאילהם לבית אבאהם 43 מן בן ת[׳]לת[׳]י[ם̱]/ן סנה וטאלע ואלי בן ח׳מסין סנה כל
ד[׳]א גזאה יס⟨ת⟩טיע אן יח׳דם פי ח׳בא אלמחצ׳ר 44 פכאן עדדהם לקבאילהם ת[׳]לת[׳]ה
אלף ומאתין 45 [-]הד[׳]א עדדהם אלד[׳]י עד מוסי והרון ען אמר אללה עלי יד מוסי 46
וכל אלעדד אלד[׳]י עד מוסי והרון ורייסא בני אסראי[ל] בני לוי לקבאילהם לבית אבאהם
47 מן בן ת[׳]לת[׳]ין סנה וטאלע ואלי בן ח׳מסין סנה כל מן פיה גזאה ליעמל עמל ח׳דמה
ועמל מחמל פי ח[׳]בא אלמחצ׳ר 48 וכאן עדדהם ת[׳]מניה אלף וח[׳]מס מאיה ות[׳]מנין
49 ען אמר אללה עדהם ביד מוסי כל רגל ועמלה ומחמלה ועדהם כמא אמר אללה מוסי

ה 1 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 2 אוצי בני אסראיל אן יח׳רגון מן אלמחלה כל אברץ וכל
ד[׳]איב וכל נגס מן נפס 3 מן כאן ד[׳]כר מנה או אנת[׳]י פאח׳רגהם ח׳ארג אלמחלה לילא
יטמון מחאלהם אלד[׳]י אנא חאל פימא בינהם 4 פפעלוא כד[׳]אך בני אסראיל פאח׳רגוהם
ורא אלמחאל כמא אמר אללה מוסי כד[׳]לך פעלו בני אסראיל 5 וח׳אטב אללה מוסי
קאילא 6 קל לבני אסראיל אי רגל או אמראה עמלוא שיא ממא יח׳טי בה אלאנסאן ופעלון
את[׳]מא בין ידי אללה ואח[׳]טת תלך אלנפס 7 פיעתרפון בח[׳]טאהם אלד[׳]י אח[׳]טוא
וירד ח[׳]טיתה עלי ראסה ויזיד עליה ח[׳]מסה וירגעון אלי אלד[׳]י להם ח[׳]טיה 8 ואן
כאן ליס לרגל פדיתה לירד אלאת[׳]ם אליה פהד[׳]א אלאת[׳]ם אלד[׳]י רד ללה ללאמאם
סוי ת[׳]ני אלמע׳פרה אלד[׳]י יע[׳]פר בה עליה | 9 וכל רפיעה מן אקדאס בני אסראיל 133
אלד[׳]י יקרבון ללאמאם [פ̱]ליכן לה 10 ואי רגל אקדאסה[RE] פליכן לה ואלרגל אלד[׳]י יעטי
אלאמאם פליכן לה 11 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 12 קל לבני אסראיל אי רגל תח׳טי
מרתה ותח[׳]ונה פי אלזנא 13 וצ[׳]אגעהא רגל מצ[׳]אגעה אנסאל וע׳אב ד[׳]לך ען זוגהא
וח׳פי עליה והי קד תטמת וליס עליהא שאהד ולם תעלק 14 ולחקה ע׳ירה וע[׳]אר עליהא
פאן תנגסת ולחקה ע׳ירה וע׳אר עליהא ואן לם תתטמא 15 פיחצ׳רהא זוגהא אלי אלאמאם
ויגיב קרבאנהא מעהא עשר אלמכאלה מן דקיק אלשעיר לא יסכב עליה דהן ולא יגעל
עליה לבאן בסבב אנה קרבאן אלע׳ירה קרבאן ד[׳]כר אלח׳טיה 16 וידניהא אלאמאם
ויוקפהא בין ידי אללה 17 פיאח׳ד[׳] אלאמאם מא מקדס פי אנא ח׳זף ומן אלתראב אלד[׳]י
פי ארץ׳ אלמסכן וילקי עלי אלמא 18 ויוקף אלאמאם תלך אלמרה פי חצ׳רה אללה ויכשף
ען ראסהא פילקי עלי כפיהא קרבאן אלד[׳]כר והו קרבאן אלע׳ירה ויכון פי יד אלאמאם
אלמא אלמר אללען 19 פיסתחלפהא אלאמאם ויקול להא אן לם יכון זנא בך רגל ואן לם
תכונין תתח׳טאין בנגס ען זוגך פקד בריתי מן הד[׳]א אלמא/אלמא א[למר L] אללעין 20 ואן
כנתי קד אח[׳]טיתי ען זוגך ותטמיתי ואלקי רגל פיך מצ׳אגעתה ע[׳]יר זוגך 21 ויסתחלף

אלאמאם אלמרה באימאן אלחרג ויקול להא יגעלך אללה חרג ואלא פי גמלה קומך אד[׳]
יגעל אללה ורכיך סאקטין ובטנך וארם 22 וידח׳ל הד[׳]א אלמא אללעין פי אמעאך ויורם
133b בטנך ויסקט ורכיך ותקול אלמרה אמין אמין | 23 ויכתב <י>[ת̱]/א̱לאמאם[5] הד[׳]א אלאלא
פי דיואן וימחוה פי ד[׳]לך אלמא אלמר 24 ויסקי אלמרה ד[׳]לך אלמא אלמר אללעין
וידח[׳]ל בהא ד[׳]לך אלמא אללעין אלמר 25 ויאח׳ד[׳] אלאמאם מן יד אלמרה הדיה
אלע׳ירה ויחרך אלהדיה בין ידי אללה ויקרבהא אלי אלמד[׳]בח 26 ויעזל אלאמאם מן
אלהדיה ד[׳]כראהא ויקתרהא עלי אלמד[׳]בח ובעד ד[׳]לך יסקי אלמרה אלמא 27 פאד[׳]א
אסקאהא אלמא ויכון קד נגסת ונכת׳ת נכת[׳]א בזוגהא ידח[׳]ל בהא אלמא אללעין אלמר
וי׳רם בטנהא ויסקטא ורכיהא ותכון אלמרה אלא פי וסט קומהא 28 פאן לם תנגס אלמרה
וטאהרה הי פתברו ותנסל נסלא 29 הד[׳]ה צפה אלע׳ירה ואלד[׳]י תנשר אלמרה ען
זוג⟨ה⟩א ותנגס 30 או אי רגל אלד[׳]י תגוז עליה אמר אלע[׳]ירה פיע׳אר עלי אמראתה
פיוקף אלמרה פי חצ׳רה אללה ויעמל בהא אל⟨א⟩מאם גמיע הד[׳]ה אלצפה 31 ויברו
אלרגל מן ^אלד[׳]נב ותלך אלמרה תחתמל וזרהא

ו 1 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 2 ח׳אטב בני אסראיל וקל להם אי רגל או אמראה
אד[׳]א בין לינד[׳]ר נד[׳]רא אן יתנסך ויחרם ללה 3 מן אלח׳מר ואלמסכר יתנסך חאמץ׳
אלח׳מר ואלמסכר לא ישרב וכל מריש אלענב לא ישרב ו^אלענב אלע׳ץ׳ ואלזביב לא יאכל
4 כל איאם אחראמה מן גמיע מא יעמל מן גפנה אלח׳מר מן אלחצרם ואלי אלגזין לא
יאכל 5 כל איאם נד[׳]ר אחראמה מחלאק לא יגוז עלי ראסה חתי תכמל אלאיאם אלתי
יתנסך ללה יכון ^מקדסא ירבי תפרע שער ראסה 6 כל איאם נסכה ללה עלי נפס מיתה
לא יאת 7 לאביה ולאמה ולאח׳יה ולאח׳תה לא יתנגס בהם פי מותהם לאן חראם אלהה
עלי ראסה 8 כל איאם נסכה פהו קדס ללה 9 ואד[׳]א מאת מית עליה פי הפוה וע׳פלה
134 ונגס אחראם נסכה | פיחלק ראסה פי יום טהרה פי אליום אלסאבע יחלקה 10 ופי אליום
אלת[׳]אמן יגי בשפנינן או פרח׳י חמאם אלי אלאמאם אלי באב קבה אלועיד 11 ויעמל
המא אלאמאם ואחד ללח׳טיה וואחד ללצעידה ויכפר ענה ממא אח׳טא עלי אלנפס ויקדס
ראסה פי ד[׳]לך אליום 12 וינסך ללה איאם אחראמה ויאתי בחמל חולי לד[׳]לך אלאת[׳]ם
ואלאיאם אלאולי יטרחהא לאנה תדנס נסכה 13 והד[׳]ה צפה אלמחרם פי יום כמאל איאם
אחראמה יאתי אלי קבה אלועיד 14 ויקרב קרבאנה ללה חמלא חוליא כאמלא ואחד

5 A scribal error by the first hand, created by copying the beginning of the Aramaic middle column in MS London BL OR7562 ויכתב ית and turning it into Arabic (see also Tal, Samaritan Aramaic Targum II:158–159). The ת was corrected to א, and the י was left without change.

ללצעידה ונעגה ואחדה חוליה תאמה ללח[׳]טיה ות[׳]ני ואחד כאמל ללסלאמה 15 וסלה
פטיר סמד גראדק מלתותה באלדהן ורקאק פטיר ממסוח באלדהן והדאיאהא ורשאשהא
16 ויקרבה אלאמאם בין ידי אללה ויעמל ח[׳]טיתה וצעידתה 17 ואלת[׳]ני יעמלה ד[׳]ביחה
אלסלאים ללה מע סלה אלפטיר ויעמל [הדית]/אלאמאם הדיתה ורשאשה 18 ויחלק
אלנאסך בבאב קבה אלזמאן שער ראסה ונסכה ויאח׳ד[׳] שער ראס נסכה ויגעלה עלי
אלנאר אלתי תחת אלד[׳]ביחה אלמסלמה 19 ויאח׳ד[׳] אלאמאם אלד[׳]ראע נצ׳גה מן
אלת[׳]ני ורע׳יף ואחד מן אלסלה ורקאקה ואחדה פטיר ויגעלהא עלי כפי אלנאסך מן
בעד אן יחלק שער נסכה 20 ויחרכהא אלאמאם תחריכא בין ידי אללה קדס ד[׳]לך
ללאמאם יכון מע אלקץ אלמסתאנף ומע אלסאק אלרפיעה ובעד ד[׳]לך מטלק ללמחרם
אן ישרב ח׳מרא 21 הד[׳]ה צפה אלנאסך אלד[׳]י ינד[׳]ר קרבאנה ללה ען א[חראמהL] סוי
מא תנאל ידה במקדאר נד[׳]רה אלד[׳]י ינד[׳]רה כד[׳]לך יעמל מע צפה נסכה 22 וח׳אטב
אללה מוסי קאילא 23 ח׳אטב הרון ואולאדה קאילא הכד[׳]י תבארכון בני אסראיל קל
134b 26 [ם] וירחמכ[ם] 25 יניר אללה וגהה אליכ[ם] 24 יברככ[ם] אללה ויחפט[׳]כ[ם] | להם
יסני אללה רחמתה אליכ[ם] ויציר לכ[ם אל]סלאם[ה] 27 וצירו אסמי עלי בני אסראיל
ואנא אבארכהם

ז 1 וכאן פי יום אכמל מוסי אקאמה אלמסכן ומסחה וקדסה וגמיע אלתה ואלמד[׳]בח
וכל אלתה ומסחוהא וקדסוהא 2 וקרבוא רייסא אאל אסראיל רוסא ביות אבאהם הם
ח׳לפא אלאסבאט והם אלקימין עלי אלוכלא 3 ואחצ׳רוא קראבינהם בין ידי אללה סת
עגלאת שריאת[6] ואת[׳]נעשר בקרה עגלה לכלי אלח׳ליפתין ות[׳]ור ללואחד וקרבוהא בין
ידי אלמסכן 4 וקאל אללה למוסי ואמרה 5 ח׳ד[׳] לך מנהם ויכונוא לעמל ח[׳]דמה ח׳בא
אלמחצ׳ר וסלמוהא אלי אלעטאפיין אלרגל במקדאר עמלה 6 ואח׳ד[׳] מוסי אלעגלאת
ואלבקר וסלמוהא ללעטאפין 7 כלי אלעגלתין ואלארבע בקראת אעטאהא לבני טארד
במקדאר עמלהם 8 ואלארבע עגלאת ואלת[׳]מן בקראת אעטאהא לבני מרה במקדאר
עמלהם עלי יד אלמפצ׳ל בן הרון אלאמאם 9 ולבני גאמע לם יעטי לאן ח[׳]דמה אלקדס
עליהם באלכתף יחמלון 10 וקרבו אלח׳לפא ערס אלמד[׳]בח פי יום מסוחתה וקרבו
אלח׳לפא קראבינהם בין ידי אלמד[׳]בח 11 פקאל אללה למוסי רייס ואחד לליום רייס ואחד
ללויום יקרבו קראבינהם לערס אלמד[׳]בח 12 וכאן אלמקרב פי אליום אלאול קרבאנה

6 Diff. and does not have parallels in the other Arabic and Aramaic translations examined. It can perhaps be related to the Samaritan Aramaic noun שרי "dwelling, beam" and verb שרי "encamp, dwell" (Tal 2000 II:933).

שגאע בן אלשריף מן סבט מחמוד 13 וקרבאנה גאם פצ׳ה ואחד ות[׳]לת[׳]ין ומאיה
135 מת[׳]קאל וטאס ואחד פצ׳ה סבעין מת[׳]קאל במת[׳]קאל אלקדס | כליהמא ממלוין סמד
מבלול באלדהן ללהדיה 14 דרג ואחד עשר מת[׳]אקיל ד[׳]הב מלא בח׳ור 15 רת ואחד
מן אלבקר ת[׳]ני ואחד חמל ואחד חולי ללצעידה 16 וגדי מן אלמעז ואחד ללח׳טיה 17
וללד[׳]ביחה אלמסלמה בקרתין ח[׳]מס כבאש וח[׳]מס עתדאן חמלאן חוליה ח׳מסה
הד[׳]א קרבאן אלשגאע בן אלמפצ׳ל 18 פי אליום אלת[׳]אני קרב הבה אללה בן אלאצע׳ר
רייס מסתאגר 19 וקרבאנה גאם [מן] פצ׳ה ואחד ית[׳]לת[׳]ין ומאיה מת[׳]קאל טאס ואחד מן
פצ׳ה סבעין מת[׳]קאל במת[׳]קאל אלקדס כליהמא ממלוין סמד מבלול באלדהן ללהדיה
20 דרג ואחד עשר מת[׳]אקיל מן ד[׳]הב מלא בח[׳]ור 21 רת ואחד מן אלבקר ת[׳]ני
ואחד חמל ואחד חולי ללצעידה 22 וגדי מאעז ללח׳טיה 23 וללד[׳]ביחה אלמסלמה בקרתין
ח[׳]מס ת[׳]ניאן עתדאן [איצ[׳]א] ח[׳]מסה חמלאן חוליה ח[׳]מסה הד[׳]א קרבאן הבה אללה
בן אלאצע׳ר 24 ופי אליום אלת[׳]אלת[׳] ח׳ליפה לבני <מהלב> ⟨-----⟩ מהלב בן אלמחול
25 קרבאנה מן פצ׳ה ואחד ות[׳]לת[׳]ין ומאיה וזנהא טאס ואחד מן פצ׳ה סבעין מת[׳]קאל
במת[׳]ק⟨א⟩ל אלקדס כליהמא ממלוין סמד מלתות באלדהן ללהדיה 26 דרג ואחד עשרה
מן ד[׳]הב מלא בח׳ור 27 רת ואחד מן אלבקר ת[׳]ני ואחד חמל ואחד חולי ללצעידה
28 וסאעור מן אלמעז ללח[׳]טיה 29 וללד[׳]ביח אלסלא׳ם בקרתין ח׳מס ת[׳]ניאן עתדאן
ח׳מסה ח׳ראף [חוליה] ח[׳]מסה הד[׳]א קרבאן מהלב בן אלמחול 30 פי אליום אלראבע
ח׳ליפה לבני אלנצ׳(<ט׳)ר עבד אלח׳אלק בן סדור 31 וקרבאנה גאם מן פצ׳ה ת[׳]לת[׳]ין
135b ומאיה מת[׳]קאל | טאס ואחד מן פצ׳ה סבעין מת[׳]קאל במת[׳]קאל אלקדס כליהמא
ממלואן סמד מלתות באלדהן ללהדיה 32 דרג ואחד עשרה מן ד[׳]הב מלא בח׳ור 33
רת ואחד מן אלבקר ת[׳]ני ואחד חולי ללצעידה 34 וגדי מאעז ללח[׳]טיה 35 ולד[׳]ביח
אלסלאים בקרתין ח׳מסה ת[׳]ניאן וח׳מסה עתדאן ׳ח׳מס ח׳ראף חוליה הד[׳]א קרבאן עבד
אלח׳אלק בן סדור 36 ופי אליום אלח׳אמס רייס לבני סמעאן כפאיה אללה בן שדאד 37
קרבאנה גאם מן פצ׳ה [אחד] ת[׳]לת[׳]ין ומאיה וזנהא טאס ואחד מן פצ׳ה סבעין מת[׳]קאל
במת[׳]קאל אלקדס כליהמא ממלוין סמד מלתותה באלדהן ללהדיה 38 דרג ואחד עשרה
מן ד[׳]הב מלא בח׳ור 39 רת ואחד מן אלבקר ת[׳]ני ואחד ׳חמל חולי ללצעידה 40 וגדי
מן אלמעז ללח[׳]טיה 41 ולד[׳]ביח אלסלאים בקרתין ח׳מס ת[׳]ניאן וח׳מס ח׳ראף חוליה
הד[׳]א קרבאן כפאיה אללה בן שדאד 42 ופי אליום אלסאדס רייס לבני בשיר זיאד בן
מערוף 43 וקרבאנה גאם מן פצ׳ה ׳אחד ת[׳]לת[׳]ין ומאיה וזנהא טאס ואחד מן פצ׳ה
סבעין מת[׳]קאל במת[׳]קאל אלקדס כליהמא ממלוין סמד מלתות באלדהן ללהדיה 44 דרג
ואחד עשרה מן ד[׳]הב מלא בח׳ור 45 רת ואחד מן אלבקר ת[׳]ני ואחד חולי ללצעידה 46
וגדי מן אלמעז ללח[׳]טיה 47 ולד[׳]ביח אלסלאים בקרתין וח׳מס ת[׳]ניאן עדתאן איצ[׳]א

ח׳מסה וח[׳]מסה ח׳ראף חוליה הד[׳]א קרבאן זיאד בן מערוף 48 ופי אליום אלסאבע רייס
לבני אפראים אלישמע בן עמיוד 49 וקרבאנה גאם מן פצ׳ה ת[׳]לת[׳]ין ומאיה מת[׳]קאל
טאס ואחד מן פצ׳ה סבעין מת[׳]קאל במת[׳]קאל אלקד[ס] | כליהמא ממלוין סמד מלתות 136
באלדהן ללהדיה 50 דרג ואחד עשר מת[׳]אקיל מן ד[׳]הב מלא בח[׳]ור 51 רת ואחד מן
אלבקר ת[׳]ני ואחד וחמל חולי ללצעידה 52 וסאעור מאעז ללח׳טיה 53 ולד[׳]ביח אלסלאים
בקרתין וח׳מס ת[׳]ניאן וח[׳]מס עתדאן וח[׳]מס ח׳ראף חוליה הד[׳]א קרבאן אלישמע בן
עמיהוד 54 ופי אליום אלת[׳]אמן ח׳ליפה לבני נסא כפאיה אללה בן פרקאן 55 וקרבאנה
גאם ואחד מן פצ׳ה ת[׳]לת[׳]ין ומאיה מת[׳]קאלהא טאס ואחד מן פצ׳ה סבעין מת[׳]קאל
במת[׳]קאל אלקדס כליהמא ממלוין(!/ממולין) סמד מלתות באלדהן ללהדיה 56 דרג ואחד
עשר מתאקיל ד[׳]הב מלא בח׳ור 57 רת ואחד מן אלבקר ת[׳]ני ואחד וח׳רוף חולי ללצעידה
58 וסאעור מן אלמעז ללח[׳]טיה 59 ולד[׳]ביח אלסלאים בקרתין ח[׳]מסה ת[׳]ניאן וח׳מסה
עתדאן וח[׳]מס ח[׳]רפאן חוליה הד[׳]א קרבאן כפאיה אללה בן פרקאן 60 ופי אליום
אלתאסע ח׳ליפה לבני בניאם אלחכם בן גדעאן 61 וקרבאנה גאם מן פצ׳ה ת[׳]לת[׳]ין ומאיה
מת[׳]קאל וזנה טאס ואחד מן פצ׳ה סבעין מת[׳]קאל במת[׳]קאל אלקדס כליהמא ממלוין
סמד מלתות באלדהן ללהדיה 62 דרג ואחד עשר מת[׳]אקיל מן ד[׳]הב מלא בח׳ור 63
רת ואחד מן אלבקר ת[׳]ני ואחד וחמל חולי ללצעידה 64 וסיעור מן אלמעז ללח׳טיה
65 ולד[׳]ביח אלסלאים בקרתין וח׳מס ת[׳]ניאן וח׳מס עתדאן וח[׳]מסה ח[׳]ראף חוליה
הד[׳]א קרבאן אלחכם בן גדעאן 66 ופי אליום אלעאשר ח׳ליפה לבני חאכם אח׳ו סנד
בן שדאד 67 וקרבאנה גאם מן פצ׳ה ת[׳]לת[׳]ין ומאיה מת[׳]קא⟨ל⟩ה וזנה | גאם ואחד מן 136b
פצ׳ה סבעין מת[׳]קאל במת[׳]קאל אלקדס כליהמא ממלוין סמד מלתות באלדהן ללהדיה
68 דרג ואחד עשר מת[׳]אקיל מן ד[׳]הב מלא בח׳ור 69 רת ואחד מן אלבקר ת[׳]ני
ואחד וח׳רוף חולי ללצעידה 70 וסיעור מאעז ללח[׳]טיה 71 ולד[׳]ביח אלסלאים בקרתין
וח[׳]מס ת[׳]ניאן וח׳מס עתדאן וח׳מס ח[׳]רפאן חוליה הד[׳]א קרבאן אח׳א מ(!/ס)נצור
בן עמישדה 72 ו(!/ב)פי אליום אלחאדי עשר ח[׳]ליפה לבני אשר פגעאל בן עכרן 73
וקרבאנה גאם מן פצ׳ה ת[׳]לת[׳]ין ומאיה מת[׳]קאל דרך ואחד מן פצ׳ה סבעין מת[׳]קאל
במת[׳]קאל אלקדס כליהמא ממלוין סמד מלתות באלדהן ללהדיה 74 דרג ואחד עשר
מת[׳]אקיל מן ד[׳]הב מלא בח׳ור 75 רת ואחד מן אלבקר ת[׳]ני ואחד וחמל ואחד חולי
76 וסיעור מן אלמעז ללח׳טיה 77 ולד[׳]ביח אלסלאים בקרתין וח׳מס ת[׳]ניאן וח׳מס
עתדאן וח׳מס וח׳ראף חוליה ח[׳]מסה[7] הד[׳]א קרבאן [...] 78 ופי אליום אלת[׳]אני עשר

---

7 The phrase וח׳מס וח׳ראף חוליה ח[׳]מסה is corrupted, and either ח׳מס or ח[׳]מסה is superfluous. This is probably due to the use of two distinct Arabic versions. While Saadyan versions

רייס לבני מת[׳]ני אחירע בן עינאן 79 וקרבאנה גאם מן פצ׳ה ת[׳]לת[׳]ין ומאיה מת[׳]קאל טאס ואחד מן פצ׳ה סבעין מת[׳]קאל במת[׳]קאל אלקדס כליהמא ממלוין סמד מלתות באלדהן ללהדיה 80 דרג ואחד עשרה מת[׳]אקיל מן ד[׳]הב מלא בח׳ור 81 רת ואחד מן אלבקר ת[׳]ני ואחד וח׳רוף ואחד חולי ללצעידה 82 וסיעור מן אלמעז ללח[׳]טיה 83 ולד[׳]ביח אלסלאים בקרתין ח׳מסה ת[׳]ניאן וח׳מס עתדאן וח׳מס ח׳רפאן חוליה הד[׳]א קרבאן אחירע בן עינאן 84 הד[׳]א ערס אלמד[׳]בח פי יום מסח מן ענד רייסא אסראיל
גאמאת מן פצ׳ה את[׳]נעשר טאסאת מן פצ׳ה את[׳]נעשר דרוג מן ד[׳]הב את[׳]נעשר | 137
85 ת[׳]לת[׳]ין ומאיה אלגאם אלואחד מן פצ׳ה וסבעין אלטאס אלואחד כל פצ׳ה אלאׄואני אלפין וארבע מאיה במת[׳]קאל אלקדס 86 את[׳]נעשר דרג מן ד[׳]הב ממלוה בח[׳]ור עשר מת[׳]אקיל אלדרג במת[׳]קאל אלקדס כל ד[׳]הב אלאדראג מאיה ועשרין 87 וגמיע אלבקר אלד[׳]י ללצעידה את[׳]נאעשר רתא את[׳]נאעשר ת[׳]ניא[ן] ואת[׳]נאעשר ח׳רופא חוליה והדאיאהא ואת[׳]נאעשר גדיא ללח[׳]טיה 88 וכל בקר ד[׳]ביחה אלמסלמה ארבעה ועשרין רתא סתין כבשא וסתין עתודא וסתין ח[׳]רופא חוליה הד[׳]א ערס אלמד[׳]בח בעד מסוחתה 89 ופי דח׳ול מוסי אלי מצ[׳]רב אלועיד ללמח׳אטבה מעה ליסמע אלצות מן אלמח׳אטב לה מן פוק אלטאבק אלד[׳]י עלי צנדוק אלשהאדה מן בין כלי אלכרובין פיח[׳]אטבה

ח 1 וח׳אטב אללה מוסי קאילא 2 ח׳אטב הרון וקל לה ענד אצעאדך אלסרג אלי מא ילי וגה אלמנארה יצ׳ון אלסבעה גמלה 3 פצנע כד[׳]אך הרון אלי מא ילי וגה אלמנארה אצעד סרגהא כמא אמר אללה מוסי 4 והד[׳]א עמל אלמנארה ד[׳]הב מצמת חתי ארכאנהא וסואסנהא מצמתה הי כאלרויא אלד[׳]י אורא מ[ו מ]וסי כד[׳]לך עמלוא אלמנארה 5 וח׳אטב אללה מוסי קאילא 6 ח׳ד[׳] אלעטאפין מן וסט בני אסראיל וטהרהם 7 והכד[׳]י פאעמל בהם לתטהרהם רש עליהם מא אלתד[׳]כיה ויגיזו ע׳סל עלי גמיע אגסאד⟨ה⟩ם ויע׳סלון ת[׳]יאבהם ויתטהרון 8 ויאח׳דוא רתא מן אלבקר והדיתה סמד מלתות באלדהן ורת אח׳ר מן אלבקר תאח[׳]ד[׳] ללח׳טיה 9 וקרב אלעטאפין בין ידי ח[׳]בא אלמחצ׳ר ואגמע כל קאטבה בני אסראיל 10 וקרב אלעטאפין בין ידי אללה ויסנדון בני אסראיל
ידיהם עלי אלעטאפיין | 11 ויסתאנף הרון אלעטאפי[ן] אסתיׄאפא בין ידי אללה מן בני 137b
אסראיל ויכונוא ליעמלוא עמל רבהם 12 ואלעטאפין יסנדון אידיהם עלי רוס אלרתאת

display here כ׳מסה חמלאן בני סנה (e.g., Derenbourg's edition) with the number preceding the noun, other Samaritan Arabic versions have here وخراف بنو سنة خمسة or the like (Shehadeh's edition II:208–209) with the number following the noun.

ויעמל ואחד ללכפארה וואחד ללצעידה ללה ליכפר ען אלעטאפין 13 ואוקף אלעטאפין בין
ידי הרון ובניה ואסתאנפהם אסתינאפא ללה 14 ואפרז אלעטאפין מן גמלה בני אסראיל
ויכונא לי אלעטאפין 15 ובעד ד[׳]לך ידח׳לוא אלעטאפין ליעמלו פי ח׳דמה ח׳בא אלמחצ׳ר
וטהרהם ואסתאנפהם אסתינאפא 16 פאנהם מוהובין לי מן גמלה בני אסראיל עוץ׳ כל
מא נד[׳]ר מן רחם בכר מן גמיע בני אסראיל אתח׳ד[׳]תהם לי 17 פאן לי כל בכר פי וסט
בני אסראיל פי אלאדמיין ואלבהאים פי יום קתלת כל בכר בארץ׳ מצר אקדסתהם לי 18
ואתח׳ד[׳]ת אלעטאפין עוץ׳ כל בכר פי בני אסראיל 19 וגעלת אלעטאפין מוהובין להרון
ולבניה מן גמלה בני אסראיל ליעמלוא פי ח׳דמה בני אסראיל פי ח׳בא אלמחצ׳ר וליכפר
ען בני אסראיל ולא יכון פי בני אסראיל ובא פי דנוהם אלי אלקדס 20 פצנע מוסי והרון
וכל קאטבה בני אסראיל ללעטאפין ׳גמיע מא אוצי אללה מוסי כד[׳]לך פעלוא בהם בני
אסראיל 21 ותד[׳]כו אלעטאפין וע׳סלוא ת[׳]יאבהם ואסתאנפה[ם] הרון אסתינאפא בין
ידי אללה וכפר ענהם וטהרהם 22 ובעד ד[׳]לך דח׳לוא אלעטאפיין ליעמלוא אעמאלהם
פי ח׳בא אלמחצ[׳]ר בין ידי הרון ובין ידי בניה כאלד[׳]י וצי אללה מוסי עלי אלעטאפין
כד[׳]לך עמלו להם 23 וח׳אטב אללה מוסי קאילא 24 והד[׳]א אלד[׳]י ללעטאפין מן בן
ח׳מסה ועשרין סנה וטאלע ידח׳ל ליתגיש פי אלגיש פי ח׳דמה ח[׳]בא אלמחצ[׳]ר 25
ומן בן ח׳מסין סנה ירגע מן גיש אלח׳דמה ולא יח[׳]דם איצ׳א | 26 ויח[׳]דם מע אח׳ותה 138
פי ח׳בא אלמחצ[׳]ר ליחפט׳ אלמחאפט׳את ולא יעמל עמל כד[׳]לך יעמל ללעטאפין פי
מחאפט׳תהם

ט 1 וח׳אטב אללה מוסי פי בריה סינא פי אלסנה אלת[׳]אניה לח׳רוגהם מן בלד מצר פי
אלשהר אלאול וקאל לה 2 ליעמלו בני אסראיל אלפצח פי וקתה 3 פי א׳בעהשר יומא מן
הד[׳]א אלשהר בין אלע׳רובין יעמלונה פי וקתה בגמיע פראיצ׳ה ובגמיע אחכאמה יעמלונה
4 ואמר מוסי בני אסראיל בעמל אלפסח 5 ועמלוא אלפצח פי ניסאן פי ארבעהשר יומא
מן אלשהר בין אלע[׳]רובין פי בריה סינא בגמיע מא אוצא אללה מוסי כד[׳]לך עמלו בני
אסראיל 6 ואן אנאסא כאנוא אטמיא מן נפס אדמי ולם יסתטיעו יעמלו אלפצח פי ד[׳]לך
אליום ותקדמוא בין ידי מוסי והרון 7 וקאלוא אוליד >אולי< ⟨אלר⟩גאל לה נחן אנגאס מן
נפס אדמי פלם ננקץ לילא נקרב קרבאן אללה פי וקתה פי גמלה בני אסראיל 8 וקאל להם
מוסי תוקפוא ואסמעוא מא יוציכם בה רבכם 9 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 10 קל
לבני אסראיל ומרהם אד[׳]א כאן אנסאן נגס מן נפס או פי טריק בעידה לכם או לאגיאלכם
פליעמל פצח ללה 11 פי אלשהר אלת[׳]אני פי ארבעשר יומא מנה בין אלע׳רובין יעמלוה
מע אלפטיר ואלמארור יאכלוה 12 לא יבקוא מנה אלי ע׳ד ועצ׳(>ט׳)ם לא [תַ]/יַכסרוא
פיה מת[׳]ל גמיע פריצ׳ה אלפצח יעמלוה 13 ואלרגל אלד[׳]י הו טאהר ו[פַ]/לַם יכון פי ספר

ואמתנע מן עמל אלפסח פתקטע תלך אלנפס מן קומהא לאן קרבאן אללה לם יקרבה פי
אואנה וקד חמל ח׳טיתה ד[׳]לך אלרגל 14 ואד[׳]א אסתגאר בכם ע[׳]ריב פליעמל אלפסח
138b ללה כפראיץ׳ אלפצח וכאחכאמה יפעל | סנה ואחדה תכון לכם וללד[׳]ין יקבל אלי ולסכאן
אלארץ׳ 15 ופי יום אקים אלמסכן ע׳טתה אלסחאבה ווגה באב אלשהאדה ובאלליל יכון
עלי אלמסכן מת[׳]ל צ׳יא אלנאר חתי יצבח 16 הד[׳]א יכון דאימא ואלע׳מאם יע׳טה וצ׳יא
אלנאר באלליל 17 ואד[׳]א ארתפע ען אלמסכן בעד ד[׳]לך ירתחלון בני אסראיל ופי אי
מוצ׳ע חל פיה אלסחאב הנאך ינזלון בני אסראיל 18 ען אמר אללה ירתחלון בני אסראיל
וען אמר אללה ינזלון פמא דאם אלסחאב עלי אלמסכן ינזלון 19 פאד[׳]א מכת[׳] אלסחאב
עלי אלמסכן איאם כת[׳]ירה יחרסוה בני אסראיל ויחפט׳ון וציה אללה ולא ירתחלון 20
ויכון אלסחאב איאם ד[׳]את עדד עלי אלמסכן ען אמר אללה יחלון וען אמר אללה ירתחלון
21 וחין יכון אלסחאב עלי אלמסכן מן חין ימסי אלי אן יצבח פאד[׳]א ארתפע חין אלצבח
אי חין מסא ארתפע נהאר או ליאל ירתחלון 22 ואן מכת[׳] איאם או שהר או איאם
כמכת[׳] אלע׳מאם עלי אלמסכן כאן מכת[׳] בני אסראיל פי אלמנזל פאד[׳]א ארתפאע
אלסחאב ירתחלון 23 ען אמר אללה יחלון וען אמר אללה ירחלון ויחפט[׳]ון וציה אללה
ען אמר אללה ביד מוסי

י 1 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 2 אצנע לך בוקין מן פצ[׳]ה סביכתין תצנעהמא
ליכונא לך לאחצ׳אר אלגמאעה ולרחיל אלעסאכר 3 פינפח׳ בהמא פיגתמעון אליך כל
אלגמאעה אלי באב קבה אלמחצ׳ר 4 פאד[׳]א נפח[׳]וא בואחד יחצ׳רון אליך אלרייסא
רווס בני אסראיל 5 פירפעון באלצ׳רב וירחלון אלעסאכר אלחאלה שרקא 6 ותרפעון
139 אלצ[׳]רב ת[׳]אניה וירתחלון אלעסאכר אלחאלה שאמא | ארהאג יצ׳רבון לרחילהם 7
פאד[׳]א אגתמעתם אצ׳רבוא ולא תרהגוא 8 וליכונוא בנו הרון אלאימה ינפח׳ון באלאבואק
ויכון לכם לסנה דאימה לאגיאלכם 9 ואד[׳]א ואפיתם חרב פי בלאדכם מן אלעאיק
אלד[׳]י יעיקכם פתרהגון באלאבואק פתראעון בין ידי אללה רבכם ותנגון מן אעדאיכם
10 ופי איאם אפראחכם ופי אעיאדכם ורווס אהלתכם ותנפח׳ון באלבוקין עלי קרבאנכם
ועלי ד[׳]ביח סלאימכם פיכון לכם ד[׳]כר בין ידי אללה רבכם אנא אללה רבכם 10א
(Deut 1:6) ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא חסבכם מקימין פי הד[׳]א אלגבל 10ב
(Deut 1:7) תוגהו וארחלוא אלי אן תצלו אלי גבל אלאמרי ומא יליה פי אלבקאע ופי
אלגבל ואלי שפ(!/ע)לא[8] פי אלדארום ואלי סאחל אלבחר וארץ[׳] אלכנעאני ולבנאן
אלי אלנהר אלאכבר אלפראת 10ג (Deut 1:8) אנט[׳]רו פאני קד אעטיתכם אלארץ׳

8 Based on Deut 1:7.

אדח׳לוא ורת[׳]וא הד[׳]ה אלארץ[׳] אלד[׳]י אקסמת לאבאתכם אברה׳ם ואסחק ויעקוב
אני אעטיהא לנסלהם בעדהם 11 ולמא כאן פי אלסנה אלת[׳]אניה פי עשרין מן אלשהר
אלת[׳]אני מנהא ארתפע אלסחאב מן עלי מסכן אלשהאדה 12 פארתחלוא בנו אסראיל
באת[׳]קאלהם מן בריה סינא פחל אלע׳מאם פי בריה פראן 13 פכאן אול מן ארתחל
ען אמר אללה עלי ידי מוסי 14 ארתחל אול מנטלק בני מחמוד לגיושהם וראסהם
נחשון בן עמינאדב 15 וראס סבט בני מסתאגר הבה אללה בן <עב> אלאצע׳ר[9] 16
וראס סבט בני אלפיץ׳ עטא אללה בן חילאן 17 פאנזלו אלמסכן וארתחלוא בנו אלטארד
ובני מרי חאמלי אלקבה 18 ואנטלק מנטלק מחלה אלנט[׳]ר וגיושהם | וראסהם עבד 139b
אלח׳אלק ב[ן] שדאד 19 וראס סבט בני סמעאן שלאמיל בן צורישדי 20 וראס סבט
בשיר אליסאף בן דעואיל 21 וארתחלוא אלקהתין אלד[׳]ין יחמלון אלקדס ויקימון אלמסכן
ענד וצולהם 22 וארתחל מנטלק מחלה אפרים ואת[׳]קאלהם וראסהם לישמע בן עמיוד
23 וראס סבט בני נשא כפאיה אללה בן פדאצור 24 וראס סבט בני בניאם אבידן
בן גדעאן(!/געדאן) 25 וארתחל מחלה בני חאכם והו יגמע אלמחאל לגיושהא וראסה
אח[׳]א מעין בן עמישדה 26 ורייס סבט בן אשר פגעאל בן עכרן 27 ורייס סבט בני
מת[׳]נא אלח׳איף בן אללאחט׳ 28 הד[׳]א מרתחל בני אסראיל לגיושהם למא [-]רחלוא
29 ת[׳]ם קאל מוסי לחובב בן רוביל אלמדיני יהו חמוה נחן ראחלון אל<ד>י אלמוצ׳ע
אלד[׳]י ועד אללה וקאל אנא מעטיכם איאה פסר מענא ונחסן אליך לאן אללה קד
ועד באלאחסאן אלי בני אסראיל 30 פקאל לה ליס אסיר אלא אלי ארצ׳י ומולדי 31
פקאל לה מוסי לא תוחשנא פאנך תעלם אן אסתקרארנא פי אלבריה ותכון מלאחט׳
לנא 32 פאן סרת מענא אחסנא אליך כמא אחסן אללה אלינא 33 פארתחלוא מן גבל
אללה מסאפה ת[׳]לת[׳]ה איאם וצנדוק מית[׳]אק אללה ארתחל בין ידיהם ליציב להם
מסתקר 34 וסחאב אללה יט׳ל עליהם באלנהר אד[׳]א ארתחלו 35 וכאן אד[׳]א ארתחל
אלצנדוק יקול מוסי קם יארב בנצרנא[BR] וינבת[׳]ון אעדאיך ויהרבון מבע׳צ[׳]יך מן בין ידיך
36 פאד[׳]א אסתקר יקול רד יארב נורך אלי רבואת אלוף אסרא[יל][BR]

יא 1 וכאן אלקום כמתעננתי אלשר בין ידי אללה פסמע אללה ד[׳]לך[BR] פאשתד ע׳צ׳בה ואשת-
עלת פיהם נארה[BR] פאחרקת פי אטראף אלמחאל 2 וצרח׳ אלקום אלי מוסי פשפע מוסי
אלי רבה[BR] פסכן אלנאר ענהם | 3 ואסמא ד[׳]לך אלמו[צ׳ע] אלחריק לאן אתשתעלת 140

9 In one of the manuscripts cited in the apparatus of the Old Arabic Translation of the Samaritan Pentateuch for this verse (Shehadeh's edition II:222) this name is translated as عبد المقتدر. Perhaps the scribe started writing this name, and decided to use another.

פיהם נאר אללה 4 וכ⟨א⟩ן אנאס ע[׳]רבא מח׳אלטין בהם אשתהו שהוה פאקבלו יבכון
הם ׳בני אסראיל ויקולו מן יטעמנא לחם 5 אלא תד[׳]כרון אלאלואן אלד[׳]י כנא נאכל
פי מצר בע׳יר ת[׳]מן אלקת[׳]א ואלבטיח[׳] ואלכראת[׳] ואלבצל ואלת[׳]ום 6 ואלאן פקד
כרבת אנפסנא וליס לנא שי אלא הד[׳]א אלמן אלד[׳]י קדאם אעינא 7 וכאן אלמן מת[׳]ל
חבאת אלכמאת[10] ומנט׳רה כמנט׳ר אלגוהר 8 פיגתמע אלשעב פילקטונה ויטחנונה פי
אלרחא וידקונה באלמדאק(!/ד) ויטבח[׳]ונה פי אלקדר ויצנעונה ארע[׳]פה וכאן טעמה
כאלמעגון באלסמן 9 וכאן ינזל אליהם באלליל מע אלטל 10 וסמע מוסי אלקום יבכון
לקבאילהם כל אמר עלי באב מצ׳רבה פאשתד ע[׳]צ׳ב אללה גדא וסא ד[׳]לך מוסי 11
וקאל מוסי ללה יארב לם אסאת לעבדך אנא ולם לם אגד חט׳א ענדך חתי אלקית עלי
ת[׳]קל הד[׳]א אלשעב 12 אתרי אני חבלת בהד[׳]א אלשעב כלה או אנא אלד[׳]י ולדתה
כמא תקל לי אחמלה פי חגרך כמא תחמל אלח[׳]אצ׳נ(!/ר)ה אלמרצ[׳]ע אלי אלארץ׳
אלד[׳]י אעדת אבאתה 13 מן אין לי לחם אטעם גמיע הד[׳]א אלשעב מן אגל אנהם יתבאכון
עלי ויקולון אגלב אלינא לחם נאכלה 14 לא אקדר אנא וחדי אחמל ת[׳]קל הולי אלקום
אלד[׳]ין קד אכברון עלי 15 פאן כנת האכד[׳]י תפעל בי פאקתלני קתלא ואן כאן לי ענדך
חט׳א פלא ארי בנפסי סו 16 וקאל אללה למוסי אגמע לי סבעין רגלא מן חכמא אסראיל
אלד[׳]י תעלם אנהם מתקדמי אלקום וערפאהם וסקהם אלי ח[׳]בא אלמחצ׳ר וליקפוא
הנאך מעך 17 פאד[׳]א אנחדר גלאלי וח׳אטבת[ת]/ךָ ת[׳]ם <u>ואחֹד מן אלרוח</u>[RE] אלד[׳]י עליך
[ו]געלת עליהם פיחמלון מעך מן ת[׳]קל אלקום ולא תקאסי אנת וחדך | 18 ותקול ללקום 140b
תטהרוא ע׳דא לתאכלוא לחמא מן אגל אנכם בכיתם בין ידי אללה קאילין מן הד[׳]א
אלד[׳]י יטעמנא לחמא קד כאן אחב אלינא נכון במצר פיעטיכם אללה לחמא תאכלון
19 ליס יום ואחד תאכלונה ולא יומין ולא ח׳מסה איאם ולא עשרה איאם ולא עשרין
יומא 20 לכן פאלי שהר תאכלונה חתי יח׳רג מן מנאח׳רכם ויכון לכם בשם גזא אנכם
ארד[׳]לתם קול אללה פיכם ובכיתם בין ידיה וקלתם לם אח[׳]רגתנא מן מצר 21 וקאל
מוסי יארב סת מאיה אלף רג׳ל משאה הד[׳]א אלשעב אלד[׳]י אנא בינהם ואנת קלת אני
אעטיכם לחם תאכלונה ת[׳]לת[׳]ין יומא 22 פאן אלצ׳אן ואלבקר יד[׳]בח להם מא ד[׳]א
ירצ׳יהם ואן גמע אליהם גמיע אסמאך אלבחר כפאהם 23 פקאל אללה למוסי יד אללה
סאבע׳ה סתנצ׳(<ט׳)ר אלאן אן כאן יואפקך כלאמי אם לא 24 פח[׳]רג מוסי ואעאד עלי
אלקום כלאם אללה וגמע סבעין רגל מן חכמא אלקום פאוקפהם חול אלמשכאן 25 ונזל
גלאל אללה פי אלסחאב וח׳אטבה ואסתחֹלץ׳ מן אלרוחאניה אלד[׳]י עליה וגעלהא עלי

---

10 Diff. and does not have parallels in the other Arabic and Aramaic translations examined. For Aramaic and other translations which identify מן with כוסבר, see Maori 1995:311–312.

אלסבעין אלרגל אלחכמא פלמא אן חלת עליהם אלרוח תנבוא ולם יגתמעו 26 פתבקיא
מנהם רגלין אסם אחדהמא אלדאד ואסם אל[א]ח׳ר מודד פחלת עליהמא אלרוח והמא קד
כתבא ולם יאתיא אלי אלמצ׳רב ותנביא פי אלמחלה 27 פבאדר אלע׳לאם ואח׳בר מוסי
וקאל אן אלדד ומודד קד תנביא פי אלמחלה 28 פאגאב יהושע בן נון ח[׳]אדם מוסי
מן צבאה וקאל יאסידנא מוסי אמנעהמא 29 פקאל לה מוסי <u>הַעְאיר אנת לי</u> לית כל קום
אללה אנביא אן אללה קד געל עליהם רוחה 30 ו[למא] אגתמע מוסי אלי אלמחלה וסאיר
חכמא אסראיל 31 הב[ת] ריאח מן קבל אללה פרפ[ע] אלסלוי מן אלבחר | פאלקתה עלי 141
אלמחלה מסירה יום האכד[׳]י ויום האכד[׳]י דאירא באלמחלה וכאן ע׳לצ׳(<ט׳)ה ד[׳]ראעין
עלי אלארץ׳ 32 פקאם אלקום ד[׳]לך אליום כלה ולילתהם ואלע׳ד פגמעוא אלסלוי פכאן
אקל מא גמע אלרגל מנהם עשרה אכראר(!/ב)[11] פד[׳]בחו ד[׳]ביחה חול אלמחלה 33
ואללחם פי אסנתהם לם יפרע[׳]ון מן אכלה וסח[׳]ט אללה קד אשתד בהם וצ׳רב אללה
אלקום צ׳רבה עצ׳(<ט׳)ימה גדא 34 ואסמא ד[׳]לך אלמוצ׳ע מקאבר אלשהואת מן אגל אן
ת[׳]ם דפנו אלקום אלד[׳]ין אשתהו אלשהוה 35 ורחלו אלקום מן מקאבר אלשהוה פנזלו
פי אלדיארא

יב 1 ותכלמת מרים והרון פי מוסי בסבב אלאמראה אלחסנא אלתי תזוג [פאן] אמראה חסני תזוג
2 וקאלא אח׳ץ אללה מוסי וח״ה באלמח׳אטבה קד ח׳אטבנא איצ׳א פסמע אללה ד[׳]לך 3
ואלרסול מוסי עט׳ם/[Rמתואצ׳ע] גדא מן גמיע אלנאס אלד[׳]י עלי וגה אלארץ׳ 4 וקאל אללה
למוסי והרון ומרים בע׳תה אח׳רגוא ת[׳]לת[׳]כם אלי ח׳בא אלמחצ׳ר פח׳רגוא ת[׳]לת[׳]יהם
5 ותגלא גלאל אללה פי עמוד מן אלע׳מאם ווקף פי באב אלחב[א] ודעא בהרון <ומוסי>
⟨ומרים⟩ וח׳רג[ו]א אליה 6 פקאל להמא אסתמעא כלאמי אן כאנת נבותכמא פאנא אללה
באלרויא לכמא ובאלחלם אכלמכ[מ]א 7 ליס כד[׳]לך עבדי מוסי פי כל רסאילי אמין הו 8
ואח[׳]אטבה שפאהא באלרויא וליס באללסאן וראי מחמדה אללה פלם לם תח[׳]שיא אן
תתכלמא פי עבדי מוסי 9 פאשתד ע[׳]צ[׳]ב אללה עליהמא וע[׳]אב אמר אללה 10 וזאל
אלע׳מאם ען אלמסכן ואד[׳]א במרים ברצא מת[׳]ל אלת[׳]לג פלמא אלתפת הרון אליהא
וראהא ברצא 11 קאל למוסי אני ארע׳ב אליך יאמולאי לא תחסב עלינא ח׳טיתנא וגהלנא
אלד[׳]י גהלנא 12 ולא תכן כאלמית אלד[׳]י יח׳רג מן בטן אמה וקד אכל נצף לחמה 13
וצרח׳ מוסי [א]ללה וקאל ארע׳ב אליך יארב תפצ׳ל [אש]פיהא 14 פקאל אללה למוסי לו
אן אבוהא ת[׳]פלא ת[׳]פל פי וגההא לכאן ינבע׳י אן תסתחי סבעה איאם פלתגלס ותעתזל
סבעה איאם ח׳ארג אלמחלה ובעד ד[׳]לך תדח׳ל 15 פאעתזלת מרים ח[׳]ארג אלמחלה

11 Based on اكرار in MS Sinai Arabic 2.

סבעה איאם ולם ירתחל אלקום אלי אן [ד]ח׳לת מרים | 16 ובעד ד[׳]לך רחל אלקום מן 141b
אלדיאראת ונזלו פי בריה פראן 16א (Deut 1:20) ת[׳]ם קאל מוסי לבני אסראיל קד וצלתם
אלי גבל אלעאצי אלד[׳]י אעטאנא אללה 16ב (Deut 1:21) אנט׳רוא אן אללה [רבכם] קד
געל בין ידיכם אלארץ׳ אצעדו וארת[׳]והא כמא ועד[ד] אללה אלה אבאתך לא תח[׳]ף ולא
תתרבת[׳] 16ג (Deut 1:22) פתקדמו אלי מוסי וקאלו נבעת[׳] רגאלא בין ידינא ליגסון לנא
אלארץ׳ ויעידון עלינא ח׳ברהא ואלטריק אלתי נסלך פיהא ואלבלדאן אלתי נדח׳ל אליהא
16ד (Deut 1:23) פחסן אלכלאם ענד מוסי

יג 1 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי וקאל לה 2 אבעת[׳] לך רסלא ויגסון בלד כנעאן אלד[׳]י אנא
מעטי בני אסראיל רגל רגל מן סבט אביה וארסל כל אלרוס אלד[׳]י פיהם 3 פבעת[׳]הם
מוסי מן בריה פראן ען אמר אללה כלהם >רוו< ⟨רגאל⟩ ריסא בני אסראיל הם 4 והד[׳]ה
אסמאהם מן סבט אלנט׳ר סמיע בן אלד[׳]כר 5 ומן סבט סמעאן חאכם בן חורי 6 ומן
סבט מחמוד כילב בן וגיה 7 ומן סבט מסתאגר פתיך בן יוסף 8 ומן סבט אפראים יהושע
בן נון 9 ומן סבט בניאם מנגי בן רפוע 10 ומן סבט אלפיץ׳ אלגדיל בן סודי 11 ומן סבט
יוסף והו סבט מנשה גאדי בן סוסי 12 ומן סבט חאכם עמיל בן גמיל 13 ומן סבט אלמסבח
סאתר בן מיכאיל 14 ומן סבט מת[׳]נא אלמח׳בר בן תריך 15 ומן סבט בשיר בן מפדי
בן מיכי 16 הד[׳]ה אסמא אלרגאל אלד[׳]י בעת[ׄ] מוסי ליגס אלארץ׳ ת[׳]ם דעא מוסי
ביהושע חיניד[׳] יושע 17 פאר[סלהםL] מוסי ליגסו בלד כנעאן פקאל להם אצעדו האכד[׳]י פי
אלדארום ואעדלו אלי אלגבל 18 ואנצ׳(>ט׳)רו אלארץ׳ כיף הי ואלשעב אלסאכן פיהא
אקוי הו או צ׳עיף אקליל הו אם كثير 19 וכיף אלארץ׳ אלד[׳]י הו סאכן פיהא אחסנה הי
אם קביחה וכד[׳]לך אלבלדאן אלד[׳]ין הו סכאן פיהא אמתצ׳עאת אם מרתפעאת 20 ואן
כאנת אר[ץ׳] כת[׳]ירה אלח׳יר או מקלה ו[--] כאן פיהא [א]שגאר אם לא ות[--] עליכם
ותחמלון מן ת[׳]מאר[ה] וכאנת תיד אלאי⟨א⟩ם אול מ[--] בכרת אלארץ׳ באלענב 21
פמ[צ׳ו] ודח׳לו וגסו אלארץ׳ מן ב[ריה] צין אלי אלרחבה אלתי פי [--] אלחמאה 22 פאתו
אלי אלדארום א[--] וצלו חברו[ן] | והנאך אחימן ששי ו[ת]למי אולאד אלעלוג וחברון סבע 142
סנין בנית قبل צעיד מצר 23 חתי אתו אלי ואדי אלענקוד וקטעו מן ת[׳]ם פאכהה וענקוד
ואחד מן ענב וחמלוה עלי קוב בין רגלין ומן רמאן אלארץ׳ ומן תינהא חמלו 24 ודעוא
אסם ד[׳]לך אלמוצ׳ע ואדי אלענקוד בסבב אלענקוד אלד[׳]י קטעו מן הנאך בני אסראיל
25 ורגעו מן אגתסאס אלארץ׳ בעד ארבעין יומא 26 פגאו אלי מוסי ואלי הרון ואלי כל
גמעאה בני אסראיל אלי בריה פראן אלי קדס פאעלמוהמא אלח[׳]בר וכד[׳]אך אלגמאעה
ואורוהם ת[׳]מרה אלארץ׳ 27 וקצוא עליהם וקאלו מצ׳ינא אלי אלארץ׳ אלד[׳]י בעת[׳]תנא
אליהא והי תדר לבנא ועסלא והד[׳]ה ת[׳]מרתהא 28 ולכן אלשעב אלד[׳]ין יסכנון פיהא

אשדא וקראהם מרתפעה ועט׳ימה גדא וראינא איצ׳א בני ע׳אק הנאך 29 עמלאק סאכן
פי בלד אלדארום ואלח׳תי ואליבוסי ואלעאצי סאכנין פי אלגבל ואלכנעאני סאכן עלי שט
אלבחר ועלי שפה אלארדן 30 פאסכת כילב אלקום ען מוסי וקאל להם נצעד ונרת[׳]הא
פנחן קאדרין עליהא 31 ואמא אלקום אלד[׳]ין צעדוא מעה קאלוא אנא לא נקדר נצעד
אלי ד[׳]לך אלשעב לאגל אנה אשד מנא 32 וחכוא אוליך אלגואסיס ען אלארץ[׳] אלד[׳]י
גסוהא לבני אסראיל באלקביח וקאלוא אלארץ׳ אלד[׳]י עברנא בהא לנסתח׳ברהא הי
ארץ׳ תאכל סכאנהא וכל אלשעב אלד[׳]י ראינא פיהא אנאס שואמח׳ 33 וראינא ת[׳]ם
אלגבאברה בני ענאק מן אלגבאברה ואנמא כנא נרא אנפסנא ענדהם כאלגראד וכד[׳]לך
כנא פי אעינהם 33א (Deut 1:27) ת[׳]ם תח׳אוזוא בני אסראיל פי מצ׳ארבהם וקאלוא
מן בע׳צ׳ה אללה לנא אח׳רגנא מן בלד מצר ליוקענא פי יד אלעאצי 33ב (Deut 1:28)
אלי אין נחן צאעדין ואצחאבנא קד כסרוא קלובנא למא קאלוא אנהם קום אגל ואכת[׳]ר
מנא ובלדאנהם עט׳ימה ושאמח׳ה עאליה וראינא איצ׳א בני ענאק הנאך 33ג (Deut 1:29)
פקאל מוסי לבני אסראיל לא תתהולון ולא תח׳אפון מנהם 33ד (Deut 1:30) פאן אללה
רבכם סאיר בין ידיכם | הו יחארב ענכם כמא פעל מעכם פי מצר בחצ[׳]רתכם 33ה 142b
(Deut 1:31) ופי אלבריה אלתי ראיתם ורפעכם אללה כמא ירפע אלמר אלברי פי תלך
אלטריק אלתי סלכתם אלי אן בלע׳תם הד[׳]א אלמכאן 33ו (Deut 1:32) ובהד[׳]א אלקול
לם תומנוא באלל׳ה רבכם (Deut 1:33) אלסאיר אמאמכם פי אלטריק ליעד לכם מכאנא
תחלון פיה באלנאר אלליל יריכם אלטריק אלתי תסלכון פיהא ובאלע׳מאם באלנהאר

יד 1 ת[׳]ם רפעת אלגמאעה אצואתהם באלבכא ובכו אלקום כל תיך אלל[ה]/ילה 2 ותשע׳בו
עלי מוסי והרון וקאלוא להמא סאיר אלקאטבה ליתנא מתנא פי בלד מצר או פי אלבריה
הד[׳]ה ליתנא מתנא איצ׳א 3 ולם יג׳יבנא אללה אלי הד[׳]ה אלבלדה לנהלך באלסיף נסאנא
ואטפא׳לנא יכונון ללסלב אלא אן אחב אלינא נרגע אלי מצר 4 וגעל כל רגל יקול לאח[׳]יה
תעאל נגעל ע׳לינא ראסא ונרגע אלי מצר 5 פח׳ר מוסי והרון עלי וגוההמא בין ידי כל
גוק גמאעה בני אסראיל 6 ויהושע בן נון וכילב בן יופנא מן אלגואסיס אלארץ׳ ח׳זקא
ת[׳]יאבהמא 7 וקאלא לגמאעה בני אסראיל אן אלארץ׳ אלד[׳]י עברנא בהא וגססנאהא
ארץ׳ חסנה גדא 8 אן הוי בנא אללה ואדח׳לנא אלי הד[׳]ה אלארץ[׳] ואעטאנא איאהא
פאנהא ארץ׳ תדר אללבן ואלעסל 9 פלא תגחדוא אללה ולא תח׳אפון אהל אלבלד פאנהם
ח׳בז פי אידינא וקד זאל אלסלטאן ענהם ואללה מענא פלא תח׳אפונהם 10 פקאלוא כל
אלגמאעה האתו נרגמהם באלחגארה וגלאל אללה תגלי פי ח׳בא אלמחצ׳ר לאגל בני
אסראיל 11 פקאל אללה למוסי אלי מתי ירפצ׳וני הולי אלקום ואלי מתי לא יאמנו בי מעמא
קד צנעת בינהם מן אלמעגזאת 12 אצ׳רבהם באלובא ואהלכהם ואגעלך ואאל אביך לשעב

עט׳ים ואשד מנה 13 פקאל מוסי ללה יסמע אלמצריין אלד[׳]י אח[׳]רגת הד[׳]א אלשעב מן
בינהם בקותך | 14 פיקול סכאן הד[׳]ה אלארץ׳ אלד[׳]י קד סמעו אנך אנת אללה חאל פי 143
הד[׳]א אלשעב אנך עין לעין תראיית יארב וע׳מאמך ואקף מעהם ובעמוד אלע׳מאם סרת
אמאמהם באלנהאר ובעמוד אלנאר באלליל 15 פאד[׳]א קתלת הד[׳]א אלשעב כרגל ואחד
יקולון אלשעוב אלד[׳]ין סמעון באסמך 16 מן אגל אנה לם יסתטיע אללה אן ידח׳ל הד[׳]ה
אלאמה אלי אלארץ׳ אלתי קסם להם קתלהם פי אלבריה 17 ואלאן פלתעט׳ם קדרתך
כמא תכלמת וקלת 18 אללה בעיד אלסח[׳]ט וכת[׳]יר אלאחסאן ואלגמיל ויע׳פר אלוזר
ואלח׳טיה ובראה לאנך תברי אלט׳אלם יַדין אלאבא עלי אלאבנא עלי ת[׳]לת[׳] אגיאל ועלי
ארבעה 19 אע׳פר גרם הד[׳]א אלשעב ככת[׳]רה אחסאנך וכמא אחתמלתהם מן מצר אלי
אלאן 20 פקאל אללה למוסי קד ע׳פרת להם כמא סאלת 21 ולאכן חי אנא וכרמי ימלא
אלארץ[׳] כלהא 22 וכל אלקום אלד[׳]ין ראו גלאלי ואיאתי אלתי צנעת פי בלד מצר ופי
אלבריה [ונסו יתי דן][12] עשרה דפעאת ולם יקבלוא אמרי 23 פמא ירוא אלארץ׳ אלתי
אקסמת לאבאתהם אני אעטיהא להם וכל מן רפצ׳ני לא יראהא 24 ואמא עבדי כילב
עוץ׳ אנה קד צארת מעה רוחי ואתבעני אדח׳לה אלארץ׳ אלתי דח[׳]ל ונסלה ירת[׳]הא
25 ואלעמאלקה ואלכנעאניין סאכן אלאע[׳]ואן[13] פע׳ד תוגהוא וארתחלו אלבריה טריק
בחר אלקלזם 26 וח׳אטב אללה מוסי והרון וקאל להמא 27 אלי מתי תתנע׳ם עלי הד[׳]ה
אלאמה ואלגמאעה אלסו קד בלע[׳]ני תשע׳ב בני אסראיל אלד[׳]י תשע[׳]בו לאגלכם 28
פקל להם חי אנא קאל אללה לאפעלן בכם אלד[׳]י קלתם בין ידי 29 פי הד[׳]ה אלבריה
תלקי גיפכם וכל אעדאדכם וחסאבכם מן בן עשרין סנה וטאלע פאנכם תשע׳בתם עלי | 30 143b
לא תדח׳לוא אלארץ׳ אלתי רפעת ידי לתחלכם פיהא ע׳יר כילב בן יופנא ויושע בן נון 31
ובניכם אלד[׳]י קלתם הם יכונון ללסלב אנא אדח[׳]להם ליערפון אלארץ׳ אלתי רד׳לתם 32
וגיפכם ילקין פי הד[׳]ה אלבריה 33 ובנוכם יכונון תאיהין פי אלבריה ארבעין סנה פיחתמלון
[---] אלי אן תנקצ׳י גיפכם פי הד[׳]ה אלבריה 34 בעדד אלאיאם אלד[׳]י גססתם אלארץ[׳]
ארבעין יומא יום לכל סנה תקבלון ח׳טאיאכם ארבעין סנה פתעלמון ע[׳]צ׳ב סח׳טי 35
אני אנא אללה קלת אני אפעל כד[׳]לך בהד[׳]ה אלגמאעה אלסו אלד[׳]ין תואעדוא בין ידי
פי הד[׳]ה אלבריה יפנון ות[׳]ם ימותון 36 ואמא אלקום אלד[׳]י בעת[׳] מוסי יגסון אלארץ׳
רגעו פאק<ל>בלו עליה אלגמאעה כלהא ואפשו ח׳בר אלסו עלי אלארץ׳ 37 פמאת אלקום
אלד[׳]ין אד[׳]אעוא ח׳בר אלסו ען אלארץ׳ מותה קביחה בין ידי אללה 38 ויושע בן נון

12 Scribal error by the first hand. This is the Aramaic translation of וינסו אתי זה, copied from the middle column in MS London BL OR7562 (see also Tal, Samaritan Aramaic Targum II:204–205). It was later erased, but not replaced by an Arabic translation.

13 Possibly a hybrid form created from the two plural forms of غار: اغوار and غيران.

וכילב בן יופני המא עאשא מן בין אלקום אלד[׳]ין מצ׳ו ליגסו אלארץ׳ 39 פלמא אעאד
מוסי הד[׳]ה אלח׳טוב עלי גמיע בני אסראיל חזנו חזן עט׳ים 40 פאדלגוא באלע׳דאה
וצעדו אלי ראס אלגבל וקאלו קד צעדנא אלי אלגבל אלד[׳]י קאל אללה מן אגל אנא
אח׳טאנא 40א ת[׳]ם קאל אללה למוסי (Deut 1:42) קל להם לא תצעדון ולא תחארבון
פלסת אנא חאל בכם פתנהזמוא בין ידי אעדאכם 41 פקאל להם מוסי לם הד[׳]א תגאוזתם
אמר אללה פאנה קאל 42 לא תצעדוא פליס אללה חאל בכם לילא תנהזמון בין ידי
אעדאכם 43 פאן אלכנעאני ואלעמלאקי הם ת[׳]ם בין ידיכם פתק[ח]/עון פי אלחרב מן
אגל אנכם ח[׳]רגתם ען ע̇יר טאעה אללה פלא יכן אללה מעכם 44 ו[א]ע[ת]זמו ליצעדוא
אלי ראס אלגבל וצנדוק מית̇אק אללה ומוסי לם ימרו מן וסט אלגמאעה | 45 פהבט 144
אלעמאלקה ואלכנאענה אלסכאן פי ד[׳]לך אלגבל (Deut 1:44) ללקאהם והזמוהם כמא
אקתצת אלח׳טוב.[14] פדקוהם ו[ט]רדוהם אלי חרמה פעאדו אלי אלמחלה

טו 1 פח[׳]אטב אללה מוסי קאילא 2 ח׳אטב בני אסראיל וקל להם אד[׳]א דח׳לתם אלארץ[׳]
אלתי תסכנון אלתי אעטיתכם 3 פקרבוא קרבאנא ללה צעידה או ד[׳]ביח וח׳צו נד[׳]ור
או ח׳אצה ופי אעיאדכם פאצנעו ראיחה אלרצ׳א ללה מן אלבקר ומן אלצ׳אן 4 וליקרב
אלד[׳]י יקרב קרבאנה ללה הדיה מן סמיד עשר מלתות בזית רבע אלפרק 5 וקרב עלי
אלצעד ח׳מר אלמזאג רבע אלפרק עלי אלצעידה או ללד[׳]ביח ח׳רוף ואחד 6 או לת[׳]ני
ואצנע מת[׳]ל הד[׳]א אלקרבאן הדיה סמיד מן עשרין מלתות באלדהן ת[׳]לת[׳] אלפרק 7
וח׳מר אלמזאג איצ׳א ת[׳]לת[׳] אלפרק קרבוא ראיחה אלרצ׳א ללה 8 ואד[׳]א קרבת ת[׳]ור
צעידה או ד[׳]ביח לתח׳ץ נד[׳]רא או ופא ללה 9 פקרב עלי אלת[׳]ור קרבאנא מנח׳ולא
ת[׳]לת[׳] אעשאר מלתותא בזית [נצף]/רבע אלפרק 10 וקרב ח[׳]מר אלמזאג נצף אלפרק
קרבאן ראיחה אלרצ׳א 11 כד[׳]לך יצנע ללת[׳]ור או ללת[׳]ני או ללשא מן אלחמלאן או מן
אלמעזא 12 ככדר מא תצנעון כד[׳]לך אצנעוא לכל ואחד בעדדהם 13 כל אלצריחי יקרב
כהולי קרבאן ראיחה אלרצ׳י ללה 14 ואן כאן מעכם אלד[׳]י יקבל אלי או אלד[׳]י יכון פיכם
לאגיאלכם ואראד אן יקרב קרבאן ללה פכמא תצנעוא פליצנע כד[׳]לך 15 סנה ואחדה יכון
לכם וללד[׳]י יקבל אלי סנה אלדהר לאגיאלכם אלע[׳]ריב יכון מת[׳]לכם בין ידי אללה
16 שריעה ואחדה וחכם ואחד יכון לכם וללד[׳]ין יסתגירו בכם 17 ת[׳]ם ח׳אטב אללה
מוסי וקאל לה 18 ח׳אטב בני אסראיל וקל להם אד[׳]א אנתם דח׳לתם אלארץ[׳] אלתי
אנא אתי בכם אליהא 19 ואד[׳]א אכלתם מן ח׳בז אלארץ[׳] פאעזלוא רפיעה ללה 20 מן

14 Hebrew הַדְּבֹרִים "the bees" (Deut 1:44) is translated as הַדְּבָרִים "the things."

144b אול מעאגנכם רע׳יף ואחד תעזלו כרפיעה אל>א<נד[׳]ר[15] | כד[׳]לך תעזלונהא 21 מן אול
מעגנכם ואעטו ללה רפיעה לאגיאלכם 22 פאן סהיתם ולם תצנעו הד[׳]ה אלוצאיא כלהא
אלד[׳]י אמר אללה בהא מוסי 23 כל שי אמרה אללה פיכם עלי יד מוסי מן יום אוצא אללה
פיהם ובעד לאגיאלכם 24 ואן מן כאן בין אעין אלגמאעה פעלי אלנסיאן יקרב אלגמאעה
רתא מן אלבקר לא עיב פיה ליצעד ראיחה רצ[׳]י ללה והדיתה ומזאגה כאלחכם ועתוד מן
אלמעז ללח׳טיה 25 פיסתע׳פר אלח׳בר[16] לכל אלגמאעה אסראיל פיע׳פר להם לאגל אנהא
סהוה והם גאו בקראבינהם קרבאן ללה ען גהלהם 26 פיע׳פר לסאיר גמאעה בני אסראיל
ואלד[׳]י יקבלון אלי אלסאכנין מעכם מן אגל אן אלנסיאן באלאמה כלהא 27 ואי̱ נפס
[---] תח׳טי בנסיאן תקרב חולי[ה̱]/א̱ מן אלמעזא בדל אלח׳טיה 28 ויסתע׳פר אלאמאם
ללנפס אלתי אח׳טת ח[׳]טא בנסיאן בין ידי אללה פיסתע׳פר להא אד[׳]א כפר עליהא
29 אלצריחי מן בני אסראיל ואלד[׳]ין יקבלון אלי אלסאכנין פיכם סנה ואחדה תכון לכם
וללד[׳]י יעמל באלנסיאן 30 ואלנפס אלתי תפעל הד[׳]א בתגבר מנכם או מן אלד[׳]י יקבלון
אלי כאנה באלה הוא קאד[ֹ]ף פלתהלך תלך אלנפס מן בין קומהא 31 לאנה אהאן אמר
אללה ואבטל וצאיאה פתהלך תלך אלנפס ועליהא אתּמה[LA] 32 ופי וקת כאנו בני אסראיל
פי אלבריה וגדו רגל ילתקט חטבא יום אלסבת 33 פאחצ׳רוה אוליך אלד[׳]ין וגדוה ילתקט
אלחטב אלי מוסי והרון ואלי כל אלגמאעה 34 פאקרוה פי אלסגן מן אגל אנה לם יכן בין
להם מא יפעל בה 35 פקאל אללה למוסי יקתל אלרגל קתלא ולירגמוה אלגמאעה כלהא
באלחגארה ח׳ארג אלמחלה 36 ⟨...⟩ פרגמוה באלחגארה פמאת כמא אמר אללה מוסי
145 37 פקאל אללה למוסי קולא 38 ח׳אטב בני אסראיל וקול להם | פל׳צנעוא להם ח׳יוטא
פי אטראף ארדיתהם לאגיאלהם ויגעלון ע[ו̱]/עלי̱ אלח׳יוט [--] ח׳יט מן ת(!/נ)ח[׳]לתא[17]
39 פיכון להם לד[ֹ]ואיב לירוהא פליד[׳]כרו כל וצאיא אללה פיעמלוהן ולא יצ׳לון פי מנא
קלובכם ופי מנא אעינכם פתצ׳לון פי את[׳]ארהם 40 פתד[׳]כרון ותעמלון כל וציתי ותכונון

---

15 Based on النذر in MS Sinai Arabic 4, in which the translation of כתרומת גרן "the offering of the threshing floor" (Num 15:20) is النذر والخاصة. The form انذر also appears in MS Florence BML 112.

16 = حبر. See other references and explanation in Lev 27:14.

17 Cf. ܬܟܠܬܐ in the Peshitta and תכילתא in Onkelos. Also note תכלה, which translates this word in the Aramaic column of MS London BL OR7562 (Tal, Samaritan Aramaic Targum II:212–213). This Aramaic word appears in Arabic script in other Christian Arabic Bible translations, where the כ is rendered by خ, as it is here with a reconstruction of the diacritic sign (Bassal 2004:151, 2013b:25). The occurrence of נ instead of ת in the first letter can be attributed to copying from a manuscript in Arabic characters, in which only one diacritic point was visible or noticed by the Samaritan scribe. See § 4.2 and § 5.5.

אבראר לרבכם 41 אני אנא אללה אלהכם אלד[']י אח'רגתכם מן בלד מצר פאכון לכם
אלהא אני אנא אללה רבבכם

טז 1 פאח'ד['] קארון בן הלאל בן גאמע בן [לַ]/עַטאף דאתן ואבו ראפע בנו הבה אללה
ואון בן פאלת בן אלנט'ר 2 ווקפו בין ידי מוסי וח'מסין ומאתין רגל מן בני אסראיל
והם רייסא אלגמאעה אלמדעין אלמסמאין 3 אגתמעוא עלי מוסי ועלי הרון וקאלוא להם
חסבכם אן אלגמאעה כלהא מקדסה ואללה חאל פיהם וממא הד[']א תתכברוא עלי גוק
אללה 4 ולמא סמע מוסי ח'ר עלי וגהה 5 וקאל לקארון ולגמאעתה באלע'דאה יעלם
אללה [לנא] מן הו מרידה ואלד[']י הו ממיז יקרבה אליה ומן אח'תארה יקרבה אליה 6
האכד[']י פאפעלו וח'ד[']וא לכם מבאח'ר קארון וגמאעתה 7 ואגעלו פיהן נארא ובח'ורא
פי חצ'רה אללה ע'דא ואי אלרגל אלד[']י יח'תארה אללה פהו אלממיז ענכם חסבכם [יא]בני
לאוי 8 פקאל מוסי לקרח אסתמעוא איצ'א יאבני לאוי 9 אקל ענדכם אן קד ח[']צכם
אלה אסראיל מן דון גמאעתה פקרבכם אליה לתעמלון עמל מסכן אללה ולתקפו בין
ידי אלכאפה לתח'דמונהא 10 פקרבך אנת וגמיע אח[']ותך בנו לאוי מעד ולכן תטלבון
איצ'א אמאמה 11 פאעלם אנך וגמאעתך אלמתעדין עלי אללה | והרון מא פעל חתי 145b
תתשע[']בון עליה 12 ובעת['] מוסי לידעוא דאתן ואבירם בנו אליאב פקאלוא לא נצעד
13 מא כפאכם אנכם אצעדתמונא מן בלד ידר אללבן ואלעסל חתי תרידוא תקתלונא
פי אלבריה ומע הד[']א תתכברון עלינא הד[']א אלתכבר 14 ולם תדח'לונא אלי ארץ'
תפיץ' לבנא ועסל ולם תעטונא נחלה חקׄל וכרום לו אנעורת אעין אוליך אלרג[א]ל לם
נצעד 15 פאשתד ד[']לך עלי מוסי גדא פקאל בין ידי אללה לא תקבל מן קראבינהם
לאנה לם אע'יר לואחד מנהם רתבה ולם אסי אלי ואחד מנהם 16 פקאל מוסי לה קדם
אנת וסאיר גמאעתך וכון אנת והם [והרון] בין ידי אללה ע[']דא 17 וליאח'ד['] כל אמר
מבח'רתה ותגעלו פיהא בח'ור ותקרבו בין ידי אללה כל רגל מבח'רתה מאתין וח'מסין
מבח'רה ואנת והרון כל אמר מבח'רתה 18 פאח'ד['] כל רגל מבח'רתה וגעלו פיהן נאר
ובח'ור ת[']ם אנהם וקפו בין ידי באב ח'בא אלמחצ'ר ומוסי והרון איצ'א 19 ת[']ם גמע
קארון עליהם כל אלגמאעה אלי באב ח'בא אלמחצ'ר פתגלי גלאל אללה לכל אלגמאעה
20 פח'אטב אללה מוסי והרון קאילא 21 אנפצלו מן גמלה̈ הד[']ה אלגמאעה ואהלכהם
כלמחה 22 פח'רא עלי וגוההמא וקאלא יאללה ולי אלארואח לכל אלאגסאם אלרגל
אלואחד יח'טי ועלי כל אלגמאעה תסח̇ט 23 וח'אטב אללה מוסי וקאל לה 24 ח'אטב
אלגמאעה קאילא אעתזלו מן חול מצ'ארב קארון דאתן ואבירם 25 פקאם מוסי ומצ'י
אלי דאתן ואבירם פאתבעוה חכמא אסראיל 26 וקאל ללגמאעה אנתזחו מן ענד ביות
הולאי אלרגאל אלט[']אלמין ולא תדנוא בגמיע מא להם לילא תעאקבו בח'טאיאהם 27

פאנתזחו מן חול מסכן קארון ודאתן ואבירם ודאתן ואבירם ח[׳]רגא ואנתצבא עלי אבואב
ביותהם ונסאהם ובניהם ואטפאל[הם L] | 28 פקאל מוסי בהד[׳]א אלאמר תעלמון אן אללה 146
בעת[׳]ני לאצנע הד[׳]ה אלאמור כלהא וליס מן קבל ראי 29 אן כאן מות הולא כמות סאיר
אלנאס פתומר בהם כמא תומר פיהם פאנה ליס אללה ארסלני 30 ואן כאן אללה יט׳הר
בדיעה פתפתח אלארץ׳ פאהא פתבתלעהם ומנאזלהם וכל אלגמאעה אלד[׳]י מע קארון
וגמיע אלסרח פיהבטון הם וכל מא להם אחיא אלי אלגחים לתעלמון אן הולא אלקום קד
רפצ׳וא אללה 31 פלמא פרע׳ מן אלמח׳אטבה בהד[׳]א אלכלאם אנשקת אלארץ׳ אלתי
תחתהם 32 ופתחת פאהא פאבתלעתהם וביותהם וכל אנסאן מע קארון וגמיע סרחהם
33 והבטו הם וכל מא להם אחיא אלי אלגחים פ[ת]ע[׳]טת אלארץ׳ פוקהם והלכוא מן בין
אלגוק 34 וכל מן כאן מן בני אסראיל חולהם הרבו מן צ׳גיגהם וקאלוא לילא תבתלענא
אלארץ׳ 35 וח׳רגת נארא מן קבל אללה ואכלת אלמאתין ואלח׳מסין רגל אלד[׳]י קרבו
אלבח׳ור

יז 1 ת[׳]ם קאל אללה למוסי 2 קל ללמנצור בן הרון אלאמאם ירפע אלמבאח׳ר מן בין
אלמחתרקין ואלקי אלנאר אלע׳ריבה ח׳ארגא מן אגל אן הולא אלח׳אטין קד טהרוא
3 מבאח׳רהם באנפסהם ואצנעהא צפאיח רקאק ללמד[׳]בח מן אנהם קרבוהא בין ידי
אללה פטהרן פתכן איה פי בני אסראיל 4 פאח׳ד[׳] אלעאזר בן הרון אלאמאם מבאח׳ר
אלנחאס אלד[׳]י קרב אלמחתרקין פארקהן צפאיח ללמד[׳]בח 5 [ת]ד[׳]כרה לבני אסראיל
לכי לא יקרב רגל ע׳ריב ליס מן נסל הרון ליקרב בח׳ורא בין ידי אללה ולא יכון כקארון
וגמאעתה כמא פעל אללה בהם עלי אידי מוסי 6 פתשע׳ב כל גמאעה בני אסראיל מן
אלע[׳]ד על⟨י⟩ מוסי והרון וקאלוא אנתמא קתלתמא קום אללה 7 פלמא תגוק אלגמאעה
עלי מוסי והרון אלתפתוא אלי ח׳בא אלמחצ׳ר ואד[׳]אה קד תע׳טא בא[ל]ע[׳]מאם | פתגלי 146b
נור אללה 8 ודח[׳]ל מוסי והרון אלי באב קבה אלזמאן 9 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא
10 אעתזלו מן וסט הד[׳]ה אלגמאעה פאהלכהם כלמחה פח׳רא עלי וגוההמא 11 וקאל
מוסי להרון ח׳ד[׳] אלמבח[׳]רה ואגעל פיהא נארא מן אלמד[׳]בח ואלקי עליהא בח׳ורא
ואמצ׳י סריעא אלי אלגמאעה פאסתע׳פר להם לאן קד ח׳רג אלסח׳ט מן קבל אללה ובדא
אלובא יעמל פיהם 12 פאח׳ד[׳] הרון כמא אמרה מוסי וגרא פי וסט אלגוק ואד[׳]א קד
אבתדי אלובא יעמל פי אלקום וגעל אלבח׳ור ואסתע׳פר ללקום 13 פוקף בין אלאמואת
ואלאחיא פאחתבס אלובא 14 פכאן מן מאת פי מות אלבע׳תה ארבעשר אלף וסבע מאיה
סוי מן מאת מן גהה קארון 15 פרגע הרון אלי מוסי אלי באב ח׳בא אלמחצ׳ר ואחתבס
מות אלבע[׳]תה 16 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 17 אמר בני אסראיל במא אקולה
לך ח[׳]ד[׳] מנהם קצ׳יב קצ׳יב לבית אבאהם מן גמיע ריסאהם לאאל אבאיהם את[׳]נעשר

קצ׳יב ואכתב כל אסם רגל עלי קצ׳יבה 18 ואכתב אסם הרון עלי קצ׳יב לאוי בסבב אן
קצ׳יב קצ׳יב עלי ביות אבאיהם 19 ואקרהם פי מסכן אלמחצ׳ר אמאם אלשהאד[ה]/את
חית[׳] אחצ׳ר אליך הנאך 20 ואי אלרגל אלד[׳]י אח[׳]תאר בה קצ׳יבה יח[׳]צ׳אר ואעזל
עני תדמר בני אסראיל אלד[׳]י הם יתדמרון עליכם 21 פקאל מוסי לבני אסראיל פאעטוה
כל רייסאהם קצ׳יב מן כל ראייס קצ׳יב מן כל ריס לבית אבאיהם והם את[׳]נעשר קצ׳יבא
וקצ׳יב הרון וסט קצ׳באנהם 22 פאקר מוסי אלקצ׳באן פי חצ׳רה ﷲ אמאם אלשהאדה
23 פלמא כאן באלע׳ד דח׳ל מוסי אלי מחל אלשהאדה פראי קצ׳יב הרון מן בית לאוי
פאח֗רג ורדא ואזהר זהרא ואת[׳]מר לוזא 24 ת[׳]ם אח׳רג מוסי גמיע אלקצ֗באן מן חצ׳רה
אללה אלי סאיר בני אסראיל פנט׳רו ואח֗דוא כל רגל קצ׳יבה 25 פקאל אללה למוסי רד
קצ֗יב הרון פיחפט׳ לי אלשהאדה | פיחפט׳ איה ללמח׳אלפין ויזול תמרדהם עני ולא ימותון 147
26 פפעל מוסי כמא אמרה אללה כד[׳]לך פעל 27 פקאלו בני אסראיל למוסי אנא קד
קצ׳ינא ובדנא ופנינא כלנא 28 כל מן ידנו אלי מסכן אללה פליקתל ונחן איצ׳א כאדנא
נהלך

יח 1 ת[׳]ם ח׳אטב אללה הרון קאילא אנת ובנוך ובית אביך מעך פאחמלו את׳ם אלקדס
ואנת ובנוך מעך אחמלו וזר אמאמתכם 2 ואח׳ותכם איצ׳א סבט לוי אלד[׳]י הו סבט
אבאך פקרבה מעך פיחצ[׳]רונך ויח׳דמונך ואנת ובנוך מעך בין ידי ח׳בא אלשהאדה 3
פיחפט׳ון חפט׳ך וחפט׳ גמיע אלמסכן ולכן אלי אניה אלקדס ואניה אלמד[׳]בח לא יקרבו
לילא ימותוא הם ואנתם איצ׳א 4 פיחצ׳רונך ויחפט׳ון חפט[׳] ח׳בא אלמחצ׳ר וח׳דמה
סאיר אלמסכן ובראני לא ידנוא אליכם 5 ותחפט׳ון חפט[׳] אלקדס וחפט׳ אלמד[׳]בח
ולא יכן איצ׳א ע׳צ׳ב עלי בני אסראיל 6 ואנא פקד אח[׳]ד[׳]ת אח׳ותכם אלליואנין מן
וסט בני אסראיל ואעטיתכם איאהם עטיה ללה ליח׳דמון פי עמל ח׳בא אלמחצ׳ר 7 ואנ֗ת
ובנוך מעך תחפט׳ון אמאמתכם מן גמיע אניה אלמד[׳]בח ומן דאח׳ל אלסגף ותח׳דמון פי
אלעמל והבה אעטיתכם אמאמ֗תכ(!/ה)ם ואן דנא ע׳ריב פיקתל 8 וקאל אללה להרון אני
קד אעטיתכם חפט׳ רפיעתי וכל אקדאס בני אסראיל אעטיתך איא֗ם ללמסחה לך ולבניך
סנה אלדהר 9 הד[׳]א יכון לך מן אקדאס אלאקדאס מן אלקרבאן וכל קראבינהם מן
הדאיאהם וח׳טאיאהם ואת[׳]מהם אלד[׳]י יתח׳טון אלי קדס אקדאס יכון לך ולבניך 10 פי
קדס אלאקדאס תאכלונה כל ד[׳]כר יאכלה פיכון לך מקדס | 11 והד[׳]א ח׳אצה עטאיאהם 147b
וכל אגאזה מן בני אסראיל לך והבתהן ולבניך ובנאתך בעדך סנה אלדהר כל טאהר פי
ביתך פליאכלוה 12 וכל ח׳אץ רטבא ויאבסא פאולהן אלד[׳]י יהדוהא ללה לך והבתהא
13 כל אבכאר ארצ׳הם אלד[׳]י יאתון בהא ללה יכון לך וכל טאהר פי ביתך פליאכלה
14 וכל חראם פי אאל אסראיל לך יכון 15 וכל מן אי בשר יקרבונה ללה מן <אלדואב>

⟨-----⟩[18] ואלדואב יכון לך ולכן אפדי באכור אלאדמי ובאכור אלדאבה אלחראם פאפדה
16 ואפתכאכה יכון אד[׳]א כאן בן שהר פאפדה באלת[׳]מן מן פצ׳ה ח׳מס מת[׳]אקיל
במת[׳]קאל אלקדס עשרין יכון אלמת[׳]קאל 17 ולכן אבכאר אלבקר ואלצ׳אן ואלמאעז
לא תפדיהם לאנהם קדסא ללה ורש דמהם עלי אלמד[׳]בח ואטאיבהם תקתר קרבאן
ראיחה [ללה]/רצ[׳]א ללה 18 ותכון לחומהם לך מת[׳]ל קץ אלח[׳]אצה ומת[׳]ל אלד[׳]ראע
אלאימן 19 כל רפיעה אלאקדאס אלד[׳]י יעזלון בני אסראיל ללה אעטיתך איאה ולבניך
ולבנאתך סנה אלדהר מית[׳]אק אלמלח דאימא הו בין ידי אללה לך ולנסלך בעדך 20 וקאל
אללה להרון לא תרת[׳] פי ארצ׳הם ולא יכון לך קסמה בינהם ולכן אנא קסמתך ומיראת[׳]ך
פי וסט בני אסראיל 21 ובני לוי קד אעטיתהם כל עשור בני אסראיל מיראת[׳]א בדל
ח׳דמתהם אלתי הם יח[׳]דמו פי קבה אלזמאן 22 ולא יקרבו איצ׳א בנו אסראיל אלי ח̊בא
אלמחצ׳ר לילא יתחמלי ח׳טא פימותון 23 וח׳דמה אלליואנין הו עמל ח׳בא אלמחצ[׳]ר והם
יחתמלו וזרהם סנה אלדהר לאגיאלכם ולא ירת[׳]ון פי בני אסראייל מיראת[׳]א 24 מן אגל
אן עשר בני אסראיל אלד[׳]י אעטוה ללה ח׳אצה אעטיתה אלי الليوانيين מיראת[׳]א לאגל
ד[׳]לך קלת להם לא ירת[׳]וא מע בני אסראייל נחלה 25 וח׳אטב אללה מוסי וקאל לה 26
ח׳אטב אלליואנין וקל להם אד[׳]א אח׳ד[׳]תם מן בני אסראייל אלאעשאר אלד[׳]י אעטיה
148 לכם מנהם מיראת[׳]א | ותעזלון מנה רפיעה ללה אלעשר מן אלאעשאר 27 פיחסב לכם
רפאיעכם כאלדגן מן אלבידר וכאלסלאפה מן אלמעצרה 28 כד[׳]לך תרפעו אנתם רפיעה
ללה מן גמיע אעשארכם אלד[׳]י תאח׳ד[׳]ו מן בני אסראיל ואעטוא מנה ח׳אצה ללה להרון
אלאמאם 29 ומן סאיר עטאיאכם תעזלוא גמיע אלרפאיע ללה מן ח׳אצתה והו אלמקדס
מנה 30 וקל להם אד[׳]א אעזלתם ח׳אצתה מנה יחסב לליואנין מת[׳]ל ע[׳]לה אלבידר
ומת[׳]ל ע׳לה אלמעצרה 31 פכלוה פי מוצ׳ע מקדס אנתם ואהאליכם לאנה אגרכם עוץ׳
ח׳דמתכם פי ח׳בא אלמחצ׳ר 32 פלא תחתמלון עליה ח׳טיה אד[׳]א אעזלתם ח׳אצתה
מנה ואקדאס בני אסראיל(!/אסראיאי) פלא תבד[׳]לוא לכי לא תמותון

יט 1 וח[׳]אטב אללה מוסי והרון קאילא 2 הד[׳]ה סנה אלשריעה אלד[׳]י אמר אללה וקאל
ח׳אטב בני אסראיל פליאתוך בבקרה חמרא כאמלה לא עיב פיהא ולם יעלוהא נירא 3
ויסלמוהא אלי אלמנצור אלאמאם פיח׳רגהא ען אלמחלה ויד[׳]בחהא בחצ׳רתה 4 ויאח׳ד[׳]
מן דמהא באצבעה פירש אמאם וגה ח׳בא אלמחצ׳ר מנה סבעה דפעאת 5 ויחרק אלבקרה

18 Possibly read אלאנסאן, like other Saadyan versions (e.g., MS St. Petersburg RNL Ebr. II C and Derenbourg's edition), or אלנאס, as in the other Samaritan Arabic versions (Shehade edition II:274–275).

בין ידיה גלדהא ולחמהא ודמהא מע פרת[׳]הא יחרק 6 ויאח[׳]ד[׳] אלאמאם קצ׳ב ארז
ועזוב וצבע׳ קרמז פילקי וסט מחתרק אלבקרה 7 ויע[׳]סל אלאמאם ת[׳]יאבה ויחם גסדה
באלמא ת[׳]ם ידח[׳]ל אלמחלה ויטמא אלי אלע׳רוב 8 ואלד[׳]י יחרקהא יע[׳]סל ת[׳]יאבה
ויחם גסדה באלמא ויטמא אלי אלע׳רוב 9 ויגמע רגל טאהר רמאד אלבקרה וילקיה
ח׳ארגא מן אלמחלה פי מוצ׳ע טאהר ותכון לגמאעה בני אסראיל מחתפט[׳] בהא לתכון
148b מא אלרשאש לאנהא טהור | 10 ויע׳סל אלד[׳]י יכנס רמאד אלבקרה ת[׳]יאבה ויטמא אלי
אלע׳רוב ותכון לבני אסראיל וללד[׳]ין יסכנון מעכם סנה אלי אלדהר 11 ומן דנא אלי אי
מית מן אלבשר אלאדמי יטמא סבעה איאם 12 ויתטהר בה פי אליום אלת[׳]אלת[׳] ואליום
אלסאבע פיטהר ואן לם ירש עליה פי אליום אלת[׳]אלת[׳] ואלסאבע לא יטהר 13 ומן דנא
אלי אי מית מן אלנאס ת[׳]ם אנה לם יטהר פאנה נגס סכינה אללה תהלך תלך אלנפס מן
אאל אסראיל לאגל אנה לם ירש עליה מא אלרשאש אנה יכון נגס וטמאה יכון פיה 14
והד[׳]ה אלשריעה אי אנסאן אד[׳]א מאת פי [בית]/חׄבא[RE] כל מן דח׳ל אל[בית]/חׄבא[RE]
וכל מא פיה יטמא סבעה איאם 15 וכל אנא קד פתח ולם יכן מע׳לוקא ומשדוד עליה פאנה
נגס 16 וכל מן ידנו עלי וגה אלצחרא בקתיל או במית או בעט׳ם אנסאן או אלי קבר יטמא
סבעה [ד]/איאם 17 וליאח׳ד[׳]ו לד[׳]לך אלנגס מן תראב חריק אלבקרה פילקו עליה מא
חי פי אנא 18 ויאח׳ד[׳] עזוב ויע׳מסה פי אלמא רגל טאהר וירש עלי אל[בית]/חׄבא[RE] ועלי
אלמתאע ועלי אלאנפס אלתי כן הנאך ועלי מן דנא בעצ׳(<ט׳)ם אנסאן או בקתיל או מית
או קבר 19 ירש אלטאהר עלי אלטמא פי אליום אלת[׳]אלת[׳] ואליום אלסאבע ויטהר פי
אליום אלסאבע ויע׳סל ת[׳]יאבה ויסתחם באלמא וענד ד׳לך יטהר 20 ואי אנסאן תנגס ולם
יטהר ת־לך תלך אלנפס מן וסט אלגוק מן אגל אנה נגס מקדס אללה ולם ירתש עליה מא
אלרשאש פהו נגס 21 ולתכן לכם סנה דאימה الدهر ואלד[׳]י ינצ׳ח מא אלרשאש יע[׳]סל
ת[׳]יאבה ומן דנא פי מא אלרשאש יטמא אלי אלעׄ־וב 22 וכל מן דנא [א]/מנה יטמא
ואלנפס אלדאניה תטמא אלי אלעׄרוב

כ 1 פגא בנו אסראיל וכל אלגמאעׄה אלי בריה צין פי אלשהר الاول | פאקאם אלקום פי 149
קדס ומאתת מרים הנאך ודפנת 2 ולם יכן הנאך מא ישרבון אלקום פאגתמעו עלי מוסי
והרון 3 ואח׳צמוהמא פקאלו להמא ליתנא מתנא במות אח׳ותנא בין ידי אללה 4 לם
גבתמא גוק אללה אלי הד[׳]ה אלבריה לתקתלונא האהנא ודואבנא 5 פלם אצעדתמונא
מן מצר ואתיתמא בנא אלי הד[׳]א אלמוצ׳ע אלרדי ליס מכאן זרע ולא תין ולא ענב
ולא רמאן וליס מא ללשרב 6 פדח׳ל מוסי והרון מן בין ידי אלגוק אלי באב ח׳בא
אלמחצ[׳]ר וח׳רא עלי וגוההמא פתגלי להמא נור אללה 7 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי
וקאל לה 8 ח׳ד[׳] אלעצא ואגמע אלגמאעה אנת והרון אח[׳]וך וכלמא אלחגר בין

ידיהם והו יעטי מאה פתח׳רג להם מא מן אלחגר ואסקי אלגמאעה ודואבהם 9 פאח׳ד[׳]
מוסי אלעצא מן חצ׳רה אללה כמא אמרה 10 פגוק מוסי והרון אלגמאעה אלי אמאם
אלחגר וקאל להם אסתמעוא אלאן יאמע׳צ׳בין מן הד[׳]א אלחגר נח[׳]רג לכ(!/ה)ם
מא 11 פרפע מוסי ידה וצ׳רב אלחגר באלעצא דפעתין וח[׳]רג מא כת[׳]יר פשרבת
אלגמאעה כלהא ודואבהם 12 פקאל אללה למוסי והרון גזא אנכמא לם תומנא בי וכמא
לם תמגדאני בין ידי בני אסראיל לאגל ד[׳]לך לא תדח׳לון בהד[׳]א אלקום אלי אלארץ׳
אלתי אעטיתהם 13 והד[׳]א מא אלח׳צאם אלד[׳]י ח׳אצמוא בני אסראייל מע אללה פבטש
בהם 13א פקאל מוסי (Deut 3:24) יאללה יארב אנת אפצ׳לת ואורית עבדך עט׳מתך וידך
אלשדידה אלד[׳]י מן אלה פי אלסמא ופי אלארץ[׳] יקדר עלי אפעאלך וכעט[׳]מתך 13ב
(Deut 3:25) אעבר אלאן ואנט[׳]ר הד[׳]ה אלארץ׳ אלחסנה אלד[׳]י ח׳לף אלארדן והד[׳]א
אלגבל אלחסן ואללבנא 13ג (Deut 3:26) פקאל אללה למוסי חסבך לא תעיד תח׳אטבני
149b איצ׳א פי הד[׳]א אלמעני 13ד (Deut 3:27) בל אצעד אלי ראס אלקלעה | וארפע עיניך
ואנט[׳]ר ע׳רבא ושאמא וקבלא ושרקא פאנך לא תעבר הד[׳]א אלארדן 13ה (Deut 3:28)
ואוצי יושע בן נון ושד מנה ושגעה פאנה אלד[׳]י יעבר בין ידי הולא אלקום ויקטעהם
הד[׳]ה אלארץ׳ אלתי ראיתהא 13ו (Deut 2:2) וח׳אטב אללה מוסי קאילא (Deut 2:3)
חסבכם מקימין פי הד[׳]א אלגבל תוגהו אלי אלשמאל 13ז (Deut 2:4) ואוצי אלקום וקל
להם אנכם אד[׳]א עברתם פי תח[׳]ום אח׳ותכם בני אלעיס אלסאכנין פי שראה פהם
יי אבוכם אחד[׳]רו 13ח (Deut 2:5) אלא תתחרשו בהם פאני לא אעטיכם מיראת[׳]א
מן ארצ׳הם ולו כף קדם לאני אעטית אלעיס גבאל שראה 13ט (Deut 2:6) פאשתרו
אלטעאם מנהם באלת[׳]מן וכלו ואלמא איצ׳א פאשתרוא מנה באלפצ׳ה ואשרבוא 14
פבעת[׳] מוסי רסל מן קדס אלי מלך אדום האכד[׳]י קאל לך אח[׳]ותך בני אסראיל
אנת קד עלמת באלבלאיא אלתי לחקתנא 15 ואנה כאן הבט אבונא אלי מצר פסכנא
פיהא איאם כת[׳]ירה פאסי אלינא אהל מצר ואלי אבאתנא 16 פצרח[׳]נא ללה אלה
אבאתנא פסמע מע[׳]ות[׳]תנא ובעת[׳] רסולא ואח׳רגנא מן מצר והא נחן פי קדס אלקריה
אלתי פי אקצא תח׳ומך 17 נעבר אלאן פי בלדך ולא ננפתל אלי חקול ולא אלי כרם
ולא נשרב מ[ן]/<מאء> מא אלצהאריג ולכן נסלך טריק אלמלך ולא נעדל ימנא ולא
שמאלא אלי אן נעבר תח׳ומך 18 פקאל להם לא תעבר בי לילא אנפד[׳]כם[19] באלחרב 19
פקאלו לה בני יסראייל אלטריק נסלך ואן من مايك نشرب نحن ודואבנא אעטית ת׳מנהא
לא נזיד שי ע׳יר נח׳טי בארגלנא 20 פקאל להם לא תעברו וח׳רג(!/ה) ادوم ללקאהם

19 The diacritic sign is restored according to Classical Arabic dictionaries, but this word can also appear in Middle Arabic without it (Blau 2006:706–707).

בשעב עט׳ים וביד شديدة 21 ומנעהם מן אלעבור פי תח׳ומה ואעדלו בני اسراييل ענה
22 ת[׳]ם רחלו מן קדס ודח׳לו כל גמאעה֗ בני אסראייל جبل هور 23 פקאל אללה למוסי
ולהרון [ארץ׳ אדום...]/פי גבל הור עלי תח֗ם ארץ֗ [אדמה...]/אדום קולא 24 ינצ֗אף
הרון אלי קומה לאנה לא ידח֗ל الى الارض אלד֗י אעטי֗ת֗הא לבני אסראייל | כמא אנכמא 150
ח[׳]אלפתמא [אמרי] לאגל מא אלאח׳תצאם 25 [ח׳ד הרון] ואלעאזר אבנה ואצעדהמא
הור אלגבל 26 ואנזע ת[׳]יאב הרון ענה ואלבסהם עאזר אבנה והרון ינחשר וימות הנאך
27 פפעל מוסי כמא אמרה אללה ואצעדה אלי הור אלגבל בין ידי אלגמאעה 28 פנזע
מוסי ען הרון ת[׳]יאבה ואלבסהם לעאזר אבנה פתופי הרון הנאך פי הור אלגבל ואנחדר
מוסי ואלעאזר מן אלגבל 29 ועלם כל אלגמאעה אן הרון קד קצ׳י ת[׳]ם בכוה ת[׳]לת[׳]ין
יומא כל אאל אסראיל

כא 1 פלמא סמע אלכנעאני מלך עארד אלסאכן פי אלדארום אן קד גא אסראיל פי טריק
אלגואסיס קאתלה וסבא מנה סביא 2 פנד[׳]ר אסראיל נד[׳]רא ללה וקאל אן אוקעת הולא
אלקום פי ידי פאנא אהלך בלאד⟨ה⟩ם 3 פתקבל אללה מן בני אסראיל ואוקע אלכנעאני[?]
פי ידה ואחרמהם וכ[ ]ד[׳]לך בלדאנהם ודעא אסם אלמוצ׳ע חרמה 4 ת[׳]ם רחלוא מן
הור אלגבל פי טריק בחר אלקלזם [---] ארץ[׳] אדום פד[׳]ערת אנפס אלקום פי אלטריק
5 ותד[׳]מרו עלי אללה ועלי מוסי וקאלו לם אח[׳]רגתמונא מן מצר לתקתלונא פי אלבריה
ליס מענא ח׳בז ולא מא וקד צ׳אקת אנפסנא באלח׳בז אליסיר 6 פאטלק אללה עליהם
אלחיאת אלקאתלה פלדע׳ן אלקום ומאת מנהם קום כת[׳]יר 7 פאתו אלקום אלי מוסי
וקאלו קד אח׳טינא כמא תרע[׳]מנא עלי אללה ועליך אסתשפע אללה לירד ענא אלחיאת
פשפע מוסי פי באבהם 8 פקאל אללה למוסי אצנע לך תמת[׳]אל חיה ואגעלהא עלי עלם
פאן כלמן לדע׳ וראהא יחיא 9 פצנע מוסי שבה חיה מן נחאס וגעלהא עלי אלעלם פמן
לדע׳תה חיה ינט׳ר אלי חיה אלנחאס פיעיש 10 ת[׳]ם רחלו בני אסראיל פנזלו פי אבות
11 ורחלו מנהא ת[׳]ם נזלו פי כפיר אלעבריין פי אלבריה אלד[׳]י פי חצ׳רה מאב מטלע
אלשמס | 11א (Deut 2:9) פקאל אללה למוסי לא תחצר אלמאבין ולא תתערץ׳ בהם 150b
פאני לא אעטיכם מן ארצ֗הם ארת[׳]א לאני קד אעטית אולאד לוט עאר ארת[׳]א 12 מן
הנאך רחלו ונזלו פי ואד זרוד 12א (Deut 2:17) ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 12ב
(Deut 2:18) אנת תעבר אליום תח׳ום מאב אלד[׳]י הו עאר (Deut 2:19) وقربت مقابلً
מן בני אלעמאנין פלא תחאצרהם ולא תתערץ֗ בהם פאני לא אעטיכם מן ארצ֗הם ארת֗א
לאני אעטיתהא لبني לוט וראת[׳]ה 13 ת[׳]ם רחלו מן ואד זרוד ונזלו פי גאנב ארנון אלד[◌]י

פי אלבריה אלח׳ארג מן תח̇ם אלאמרי מן אגל אן ארנון [מ]נאה[20] אלמאבין והו מא בין
אלמאבין ובין אלאמ̇ורין 14 לאגל ד[׳]לך יקאל פי [כתאב] פתוח אללה מן וא[הב] אלקלזם
מן אלאודיה בארנון 15 ומצ׳ת אלאודיה אלד[׳]י מילה אלי [ע]מארה ע[ר] ואסנדה אלי
תח׳ם מאב 16 ומן הנאך רחלו אלי אלביר והי אלביר אלתי קאל אללה ענהא למוסי אגמע
אלקום חתי אעטיהם מא 17 חיניד̇ אנשא יסרא׳ל הד[׳]א אלאנשא פקאל אצעדי יאביר
יגאובוהא 18 ביר חפרוהא אלריסא וקטעוהא אסח׳יא אלקום באלמראסם ואלעתל ת̇ם
רחלו מן תלך אלבריה אלי ד[׳]את אלעטא 19 ומנהא אלי אלואד ומן אלואד אלי באמות
20 ומנה אלי גיא אלד[׳]י הי בלד מאב ענד ראס אלקלעה אל[יי] <ד> אלי וגה יאשימון 20א
וקאל אללה למוסי (Deut 2:24) קומו ארחלו ואעברו ואד אלמוגב אנט׳ר קד אסלמת
פי ידך סיחון מלך חשבון אלאמורי וארצ̇ה פאבתד תקרצ׳ה ותחר[ש] במחארבתה 20ב
(Deut 2:25) ומן הד[׳]א אליום אבתדי באיקאע פזעך והבתך פי קלוב אלאמם אלד[׳]ין
תחת גמיע אלסמא פהם יסמעון בח׳ברך וי[יי]אבוך וינזעגו מן בין ידיך 21 ת[׳]ם בעת[׳] אל
[י̱]/א̱סראיל רסלא אלי סיחון מלך אלאמורי במח׳אטבה אלסלאם וקאל לה 22 אעבר פי
בלדך פי טריק אלמלך אסיר ולא אמיל ימני ולא יסרה ולא אמיל אלי סחרה[21] ולא כרם
151 22א (Deut 2:28) טעאמא [ב]ת[׳]מנה תמירני פאכלה ומא תביעני פאשרב | ולכן אעבר
טארקא 22ב (Deut 2:29) כמא פעלוא ב[BR]י בני אלעיץ אלסאכנין פי שראה ואלמאבין
איצ[׳]א אלמקימין בעאר[BR] 23 ולם ימכן סיחון אליסרא⟨י⟩לין מן אלעבור פי תח[׳]ומה
(Deut 2:31) ת[׳]ם קאל אללה למוסי אנט׳ר פאני קד בדאת אסלם אליך[BR] סיחון ובלדה
פאבד בקרצ׳ה וחז בלדה[BR] [---]. פגמע סיחון סאיר גנודה וח[׳]רג ללקא [בני] יסראיל אלי
אלבריה וגא אלי אלשטרה וקאתלהם 24 פקתלוה בני אסראיל ובניה וסאיר קומה בחד
אלסיף וורת[׳]וא ארצ׳ה מן ארנון אלי יאבק אלי[BR] בני עמאן אד[׳] כאן תח׳מהם שדיד
עליה 25 ת[׳]ם אח׳ד[׳]ו בני אסראיל גמיע תלך אלצ׳יאע ואקאמוא פי דיאר אלאמורין ופי
חסבאן וקראהא כלהא 26 וד[׳]לך אן חסבאן הו בלד[BR] סיחון מלך אלאמורין והו אלד[׳]י
קאתל מלך מאב אלאול ואח׳ד[׳] גמיע בלדה מן ידה אלי ארנון 27 לאגל ד[׳]לך יקולון
אלסלאטין דאח׳לי חסבאן תבנא ותצלח מדינה סיחון 28 לאן אלנאר ח׳רגת מן חסבאן
ואללהיב מן מדינה סיחון ואחרקת אלי מאב ואצחאב [צעד][BR] ארנון 29 פוי[BR]לך יא[BR]מאב
אהלכת שעב כמוש לקד געל[BR] בניה אסארי ובנאתה סבאיא לסיחון מלך[BR] אלאמורין 30
וזאל זימאהם מן חסבאן אלי דיבאן ואלנסא איצ׳א אוקדן אלנאר עלי מידבו 31 ואקאמו

---

20 Diff.

21 = צחרה. Compare the shift from צ to ס in the same word in Deut 28:38, 32:13, and see § 4.3 and § 5.2.

בני אסראיל פי בלאד אלאמורין 32 פארסל מוסי ליגתס יעזיר וקהר̇הא וקראהא ואבאדו
אלאמורין אלד[ׄ]י הנאך 33 ת[ׄ]ם תוגהוא וצעדוא פי טריק אלבת[ׄ]ן פח׳רג עוג מלך
אלבת[ׄ]ן ללקאהם הו וגמיע גנודה ללקתאל פי אדרעאת 34 פקאל אללה למוסי לא תח׳פה
פאני מסלמה אליך וסאיר קומה וארצ׳ה פאפעל בה כמא פעלת בסיחון מלך אלאמורין
אלד[ׄ]י כאן יסכן פי חסבאן 35 פקתלוה וסאיר קומה חתי לם יבק לה שריד פורת[ׄ][BR]ו
ארצ׳ה

כב 1 וארתחלוא בנו אסראיל ונזלו פי בקאע מאב על̇ [---] ארדן יריחא | 2 פלמא ראי 151b
באלק בן צפור גמיע אלד[ׄ]י צנע אסראיל באלאמורין 3 האב אלמאבין מן אלקום גדא
לכת[ׄ]רתהם וחזנו מן גהה בנו אסראיל 4 פקאלו אלמאבי̇ין לחכמא מדין אן הד[ׄ]א אלשעב
הוד[ׄ]א ירתעי כלַמא חולנא כמא ירתעי אלת[ׄ]ור ח׳צ׳רה אלצחרא וכאן באלק בן צפור
מלך אלמאבין פי ד[ׄ]לך אלזמאן 5 פבעת[ׄ] רסלא אלי בלעאם בן בעור [...] אלד[ׄ]י עלי
אלנהר ארץ׳ בני עמון לידעוה וקאל לה אן האהנא שעב קד ח[ׄ]רג מן מצר וע׳טא וגה
אלארץ׳ והו מקים פי נאחיתי 6 ואלאן אמץ׳ אלי ואלען לי הד[ׄ]א אלשעב לאנה אשד מני
פלעסא אן אקדר אהזמה נצ׳רבה ואבידה מן אלארץ׳ לאני קד עלמת אן אלד[ׄ]י תבארכה
הו מבארך ואלד[ׄ]י תלענה פהו מלעון 7 ת[ׄ]ם מצ׳א חכמא מאב וחכמא מדין ופאלתהם
מעהם פגאו[BR] אלי בלעאם פבלע׳וה רסאלה באלק 8 פקאל להם ביתוא האהנא אללילה
פאח׳ברכם במא יאמרני אללה בה פאקאמו רייסא מאב ענד בלעאם 9 פאוחי אלרב
אלי בלעאם וקאל לה מן הולי אלקום אלד[ׄ]י ענדך 10 פקאל בלעאם ללרב אן באלק בן
נאהץ׳ מלך מאב בעת׳ אלי 11 יקול אן האהנא שעב קד ח׳רג מן מצר וע׳טא וגה אלארץ׳
תעאל אלאן פאלענה לי לעלי אן אקדר אקאתלה ואהזמה 12 פקאל אלרב לבלעאם לא
תמץ[ׄ] מעהם ולא תלען אלקום פאנה מבארך 13 פקאם בלעאם באלע׳דאה וקאל לריסא
באלק אמצ׳וא אלי בלדכם לאן אללה מנעני ולם ימכני מן אלמסיר מעכם 14 פנהצ׳וא
ריסא מאב ורגעוא אלי באלק וקאלו לה קד אמתנע בלעאם מן אלמסיר מענא 15 פעאד
באלק וארסל ריסא אכת[ׄ]ר ואגל מן אוליך 16 פאתו אלי בלעאם וקאלו לה האכד[ׄ]י
יקול לך בלק בן נאהץ׳ לם אמתנעת מן אלמציר אלי 17 אני אעט׳ם כראמתך גדא וגמיע
מא תקול לי אצנעה ותעאל אלען לי הד[ׄ]א אלשעב 18 פאגאבהם בלעאם וקאל להם לו
אעטאני בלק מלא ביתה פצ׳ה או ד[ׄ]הב | לם אקדר אתגאוז מן [---] אללה רבי ולא 152
אעמל צע[ׄ][ירה] ולא כבירה 19 ולכן אקימ[ו אנ]תם האהנא אללילה ואח[ׄ][פ--] מא
יאמרני אללה בה 20 פאוחי מלאך אללה אלי בלעאם לילא וקאל לה אן כאן הולי אלקום
אתוא לידעוך פקם אמץ׳ מעהם ולכן אלאמר אלד[ׄ]י אמרך בה אמתת[ׄ]לה 21 פבאמר
בלעאם באלע׳דאה ואסרג אתאנתה וסאר מע רייסא מאב 22 ת[ׄ]ם אשתד ע׳צ׳ב אללה

עליה למא סאר פאנ[ת]צב מלך אללה פי אלטריק לתעס לה וכאן ראכב חמארתה וע׳לאמיה
מעה 23 פלמא ראי אלאתאן מלך אללה מנתצב פי אלטריק וסיפה מסלול פי ידה תעדלת
ען אלטריק ומשת פי אלצחרא פצ׳רב בלעאם אלאתאנה למא זאע׳ת ען אלטריק 24 ווקף
מלך אללה פי <u>מראח</u>[BR] אלכר׳ם גדאר <u>ימנה</u>[BR] וגדאר יסר<u>ה</u>[BR] 25 פ[למא] נט׳רת אלאתאנה
מלך אללה ואקף זאחמת אלי אלחאיט ואזדחמת רגל בלעאם אלי אלחאיט פאמען פי
צ׳רבהא 26 ת[׳]ם עאד מלך אללה [R]וקף פי מוצ׳ע צ׳יק טריק לא יקדר אמר יזיע׳ ימינא
ולא שמאלא 27 פנט׳רת אלאתאנה מלך אללה ורבצ׳ת תחת בלעאם פאשתד עלי בלעאם
פצ׳רבהא באלעצא 28 ת[׳]ם נטק אללה עלי לסאן אלאתאנה פקאלת לבלעאם מא פעלת
בך חתי צ׳רבתני אלאן ת[׳]לת[׳] דפעאת 29 פקאל בלעאם כמא וארבתיני ולו כאן פי ידי
סיף לקתלתך אלאן 30 פקאלת אלאתאנה לבלעאם אליס אנא אתאנתך אלתי רכבתני מד[׳]
כנת וקת צבאך אלי אלאן הל פעלת בך מת[׳]ל הד[׳]א קט קאל להא לא 31 פכשף אללה
עיני בלעאם ונט׳ר מלך אללה מנתצב פי אלטריק וסיפה מסלול פי ידה פח׳ר וסגד בין
ידיה 32 פקאל לה מלך אללה לם צ׳רבת אתאנתך אלאן ת[׳]לת[׳] דפעאת <u>ואנא</u>[BR] ח׳רגת
<u>פי אן אחידך</u>[BR] לאן תורטת אלטריק חד[׳]אי 33 פלמא ראתני אלאתאנה זאע[׳]ת מן בין
ידי הד[׳]ה ת[׳]לת[׳] דפעאת | ולו אנהא לם תזע׳ מן בין ידי לקתלתך אלאן ואחייתהא הי 34 152b
פקאל בלעאם למלך אללה אח[׳]טית ולם אעלם אנך קאים אמאמי פי אלטריק אן כאן קד
סאך ד[׳]לך פאני ארגע 35 פקאל מלך אללה לבלעאם אמץ׳ מע אלקום ולכן אלאמר אלד[׳]י
אמרך בה אחפט׳ה לתקולה פמצ׳י בלעאם מע רייסא באלק 36 פלמא בלע׳ בלק אן בלעם
קד גא ח׳רג ללקאה אלי קריה מאב אלתי פי חד ארנון אלתי פי טרף אלתח׳ם 37 פקאל
באלק לבלעאם למא אנפדת אליך אדעוך לם לא תאתיני אתרי לא אקדר עלי כראמתך
38 פקאל בלעאם לבאלק קד אתיתך אלאן ענדך אני אקדר אקול שיא אלא אלקול אלד[׳]י
יהדיני אללה אליה פאני אחפט׳ה ואנטק בה 39 פמצ׳י בלעאם מע באלק ואתי בה מדינה
<u>אלקסם</u>[BR] 40 פד[׳]בח באלק בקרא וע׳נמא ובעת[׳] בה אלי בלעאם ואלריסא אלד[׳]י מעה
41 פלמא כאן באלע׳דאה אח׳ד[׳] באלק בלעאם וצעד בה אלי בעץ׳ מע[בודאתה L-BR] פנט׳ר
מן ת[׳]ם אקצי אלשעב

כג 1 פקאל בלעאם לבאלק אבן לי סבע מד[׳]אבח ואתח׳ד[׳] לי האהנא סבע ת[׳]יראן וסבע
ת[׳]ניאן 2 פפעל באלק כמא אמרה בלעאם ואצעד אלת[׳]יראן ואלת[׳]ניאן עלי אלמד[׳]אבח
3 פקאל בלעאם לבאלק קם האהנא ענד צעאידך ואמצ׳י אנא פלעל יתראיא לי אללה
ואקול אלד[׳]י יאמרני בה ואח׳ברך בה פמצ׳י בלעאם ליסל אללה מסתקימא 4 פאסתעלן
מלך אללה לבלעם וקאל לה קד אעדדת סבע מד[׳]אבח ואצעדת ת[׳]ור ות[׳]ני עלי כל
מד[׳]בח 5 וגעל מלך אללה קול עלי לסאן בלעאם לינטק בה פקאל לה ארגע אלי

באלק וקל לה האכד[׳]י 6 פרגע אליה והו קאים ענד צעאידה [הי] וכל ריסא מאב 7
פאח[׳]ד[׳] יקול מן אלעלא סאקני באלק מלך מאב מן גבאל אלשרק | תעאל אלען 153
לי [אל] יעקוב וסב לי [בית] אסראיל 8 כיף אלען מן לם ילענה אללה ואסב מן לם יסבה
אללה 9 לאני הוד[׳]א אראה מן רוס אלגבאל ואמדחה מן אלאכאם הד[׳]א אלשעב
יסכן פראדא ולא יחסב פי אלשעוב 10 מן יסתטע יחצי נסל יעקוב או יעד כת[׳]רתה
אסלך אן אמות מות אלמסתקימין ותכון אח׳רתי מת[׳]ל[הם L] 11 פקאל באלק לבלעאם מא
פעלת בי דעותך לתלען אעדאי ואד[׳]א בך תבארכהם 12 פאגאבה וקאל לה אלא
מא ילקניה אללה אחפט[׳]ה ואקולה 13 פקאל לה באלק אמצ׳י מעי אלי מכאן אח׳ר
פאנת תראה מן ת[׳]ם ולכן מא תרי ע׳יר טרפה פאלענה לי מ׳ הנאך 14 פאח׳ד[׳]ה
אלי וטא אלצפא אלי ראס אלקלעה פבנא סבע מד[׳]אבח וקרב רתא ות[׳]ניא על⟨י⟩
כל מד[׳]בח 15 וקאל לבאלק אקף ענד צעאידך ואנא אתלקא האהנ[א L] 16 פדעא מלאך
אללה בלעאם ולקנה כלאמא וקאל לה ארגע אלי באלק וקל לה האכד[׳]י 17 פגא אליה
והו קאים ענד צעאידה וריסא מאב מעה פקאל לה באלק מא אלד[׳]י קאלה אללה
18 פצ׳רב מת[׳]לה וקאל קום יאבאלק פאסתמע ואצע׳י אלי [...] יאבן נאהץ׳ 19 אן
אללה ליס ברגל פיכד[׳]ב וליס באנסאן פינדם אתראה יקול ולא יפעל או יעד ולא יפי
20 אלא אן ברכאת קבלתהא ו[לא L] ארדהא 21 במא הוד[׳]א אלחט[׳] עיבא פי יעקוב ולא
אנט׳ר צ׳רא פי אסראיל אללה רבה מעה וצחאבה אלמלך ב/[ל]הם 22 אללה אלד[׳]י
אח׳רגהם מן מצר בקדרתה ועלאה 23 לאנה ליס מתטיר פי יעקוב ולא עראף פי אסראיל
פי אלזמאן יקאל ליעקוב ולאסראיל מא פעל אללה 24 הד[׳]א שעב קאים מת[׳]ל אללבוה
ויתעט׳ם מת[׳]ל אלאסד לא ינאם חתי יאכל פריסה וישרב דם אלצריחי[22] 25 פקאל באלק
לבלעאם אד[׳]א לך תלענה פלא תבארכה 26 פאגאבה בלעאם וקאל לה אלם ח֗אטבתך
[...] וקלת לך | אן כלמא יקולה אללה לי פד[׳]לך אקולה 27 פקאל באלק לבלעאם אמצ׳י 153b
מעי לאח׳ד[׳]ך אלי מוצ׳ע אח׳ר לעלה יחסן ענד אללה פתלענה לי מן הנאך 28 פמצ׳י
באלק בבלעאם אלי ראס פאעור אלד[׳]י ישרף עלי יאשמון 29 פקאל בלעאם לבאלק אבן
לי האהנא סבע מד[׳]אבח והיי לי איצ׳א סבע ת[׳]יראן וסבע ת[׳]ניאן 30 פצנע באלק כמא
קאל בלעאם ואצעד רת ות[׳]ני עלי כל מד[׳]בח

כד 1 פלמא ראא בלעאם אן אללה קד חסן ענדה אן יבארך אסראיל [ה]לם יסלך כמא
כאן יפעל כל פי טריק אלמתטירין פאקבל בוגהה אלי אלבריה 2 ורפע עיניה ונט׳ר

---

22 Possibly صرعى, which means "fallen," was confused with صريح or صريحي, which means "of pure race," "native" (Blau 2006:366). See Gen 34:27 and explanation and references there.

בנו אסראיל ואד[׳]א הם חאלין עלי נט׳אם אסבאטהם ונבוה אללה חאלה עליהם 3
פצ׳רב מת[׳]לה וקאל קל [Rיא]בלעאם בן בעור וקל יאיהא אלרגל אלחדיד אלבצר 4
אלד[׳]י נט̇ר מנאט̇ר אלכאפי והו נאים [Lוהו] [Rמ]פתוח אלעין 5 מא אחסן מצ׳ארבך יאיעקוב
ומחאלך איצ׳א יאסראיל 6 מת[׳]ל אלאודיה [Rאל]ממדודה ומת[׳]ל אלפראדיס עלי אלנהר
ומת[׳]ל מצ׳ארב צ׳רבהא אללה וכאל⟨א⟩רוז אלד[׳]י עלי אלמא 7 יהטל אלמא מן דואל[Lיה]
[Rי]ע׳רסה פי מא כת[׳]יר ויעלו תאג מלכה ותרתפע ממלכתה 8 אללה אלד[׳]י אח׳רגהם
מן מצר כות[׳]בה אלרים יביד שעוב אעדאיה ויכסר עצ׳(<ט׳)אמהם ויקצמהם באלנבל
9 פאד[׳]א רבץ׳ פהו כאסד[א] ולבו פמן ד[׳]א יתי[׳]רה מבארכך מבארכ[א] ולאענך מלעונ[א]
10 פאשתד ע׳צ׳ב באלק עלי בלעאם פצפק כפיה פקאל באלק לבלעאם דעותך לתלען
אעדאי ואד[׳]א אנת תבארכהם והד[׳]ה אלאן ת[׳]לת[׳] דפעאת 11 ומע הד[׳]א פאד[׳]הב אלי
מוצ׳עך ואנ̱מא קלת כראמה אכרמך ואד[׳]א קד אעדמך אללה אלח׳יר 12 פקאל בלעאם
לבאלק אליס קד קלת לרסלך אלד[׳]י בעת[׳]תהם אלי 13 לו אעטאני באלק מלא ביתה
פצ׳ה וד[׳]הב לם אקדר אתגאוז אמר אללה ולא אפעל מן נפסי ח׳ירא ולא שרא אלא מא
אמרני אללה בה פאני אמתת[׳]לה | 14 ואלאן ה(!/א)וד[׳]אני מאצ׳י אלי אהלי תעאל חתי 154
אשיר עליך במא יפעל הד[׳]א אלשעב בקומך פי אח׳ר אלזמאן 15 פרפע במת[׳]לה וקאל
בלעם בן בעור קל יאיהא אלרגל אלד[׳]י ראי בחק 16 ואלד[׳]י סמע קול אללה ועלם עלמא
מן עלם אלאעלי וראי רויא אללה פי אלחלם ועינאה מפתוחתאן 17 ראיתה וליס מן קדים
מדחתה וליס בקריב ישרק כוכב מן יעקוב ויקום סבט מן אסראיל יקצם גבאברה מאב
ויתי[׳]ר כל בני שאת 18 פיכון אדום מיראת[׳]ה ויכון מיראת[׳] אלעיץ אעדאה ואסראיל יעמל
בקוה 19 ויקום רגל מן יעקוב פיהלך מן נגא מן אלבלדה 20 ונט׳ר פי באב עמאליק ורפע
במת[׳]לה וקאל ראס אלאמם עמאליק ומציר אולאדה ללהלך מת[׳]לה 21 ונט׳ר פי מעני
אלקיני פרפע במת[׳]לה וקאל ע׳מיק מגלסך ואן תגעל פי אלכהף עשך 22 ואד[׳]א יכון לנפי
אלקיניין פכם יסבא מנ[Lהם] אלמוצליון 23 פרפע במת[׳]לה וקאל ויל מן יחיא אד[׳]א פעל
אללה 24 האולי ויח׳רגון מן אידי אלכתין פיסתעבדון אשור ויסתעבדון עבר והמא איצ׳א
יהלכאן 25 פקאם בלעאם ומצ׳א ראגעא אלי בלדה ומצ[׳]א בלק איצ׳א ורגע עלי את[׳]רה

כה 1 ואקאם אסראיל פי שטים ואד[׳]א הם יזנון ויתנגסון בבנאת מאב 2 פדעו בהם אלי קרבאן
מעבודאתהן פאכלוא אלקום מנה ועבדוהא 3 פאגתמע מן בני אסראיל ענד פעור [Lאלצנם]
ואשתד ע׳צ׳ב אללה עליהם 4 וקאל אללה למוסי קל ללקום יקתלוא כל מן אנגאש[23] אלי

23 Diff. and does not have parallels in the other Arabic and Aramaic translations examined. Perhaps it is related to Samaritan Aramaic (and Hebrew) נגש אל “reach” (Tal 2000 II:502) or to Arabic انجاس (sg. نجس) “filthy, impure, unclean.”

בעל פעור לינדפע סח׳ט אללה ען בני אסראיל 5 ת[׳]ם קאל מוסי לחכמא אסראיל יקתל
כל סבט גמיע אצחאבה אלד[׳]י אגתמעו אלי בעל פעור 6 פאד[׳]א ברגל מן בני אסראיל
קד גא אלי אצחאבה ודח[׳]ל עלי מרה מדיניה בין ידי מוסי וגמיע קאטבה בני אסראיל
והם יבכון עלי באב ח׳בא אלמחצ׳ר 7 פלמא ראי פנחאס בן אלעאזר בן הרון אלאמאם
ד[׳]לך נהץ׳ מן וסט אלגמאעה ואח׳ד[׳] אלרמח פי ידה 8 פדח׳ל פי את[׳]ר אלרגל אלי
אלח׳ימה פטענהמא כלאהמא אלרגל אליסראיל[י] ואלמרה מע ח׳מתהא פאחתבס מות
אלבע׳תה ען בני אסראיל 9 וכאן גמיע מן מאת פי אלצדמה ארבעה ועשרין אלף | 10 154b
ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 11 פנחאס בן אלעאזר בן הרון אלאמאם רד סח׳טי ען
בני אסראיל למא ע׳אר לי מן בינהם ולם אהלך בני אסראיל לאגל ע׳ירתי 12 בסבב ד[׳]לך
קל עני אנא קד אעטיתה מית[׳]אקי סלאמא 13 ויכון לה ולאולאדה בעדה [עהד אמאמה מובדה]
עוץ׳ אנה ע׳אר לאלהה ואסתע׳פר ען בני אסראיל 14 ואסם אלרגל אלמקתול אלד[׳]י קתל
מע אלמדיניה זמרי בן סלוא רייס בית אביה אלסמעאני 15 ואסם אלאמראה אלמקתולה
אלמדיניה כזבית אבנת צור רייס אהל בית אמתה במדין 16 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי וקאל
17 חאצרוא אלמדיניין ואפנוהם באלסיף 18 לאנהם אעאקוכם במכרהם אלד[׳]י מכרוכם
בסבב פעור וכזבית אבנת רייס מדין אח׳תהם פי יום אלצ׳רבה לאגל קצה פעור 19 פלמא
כאן בעד אלצ׳רבה

כו 1 ח[׳]אטב אללה מוסי ואלעאזר בן הרון אלאמאם וקאל להם 2 ארפעו אחצא [סאיר גמאעה]
בני אסראיל מן בן עשרין סנה וטאלע לבית אבאהם כל צ׳ארב סיף פי בני אסראיל 3 ת[׳]ם
ח׳אטבוהם מוסי ואלעאזר אלאמאם פי בקאע מאב עלי [אלארדן]/ארדן יריחא קאילין 4
מן בן עשרין סנה ומא פוק ד[׳]לך כמא אמר אללה מוסי ובנו אסראיל אלח׳ארגין מן בלד
מצר 5 אלנט׳ר בכר אסראיל ובני אלנט׳ר [...] 6 [...] 7 [...] 8 ובני פלוא אליאב 9 ובני
אליא⟨ב⟩ נמואל דאתאן ואבירם והמא דעאה אלגמאעה אלד[׳]ין תגמעוא עלי מוסי והרון
פי גמאעה קארון ענד תגמעהם עלי אללה | 10 ת[׳]ם פתחת אלארץ׳ פאהא פאבתלעתהם 155
ענד מות אלגמאעה באכל אלנאר קארון ואלח׳מסין ומאתי רגל וכאנו עלמא 11 وبنو قارون
[ו]לם יהלכוא 12 בני סמעאן לקבאילהם [...] 13 [...] 14 [...] 15 ובנו בשיר לקבאילהם
[...] 16 [...] 17 [...] 18 [...] 19 ובנו מחמוד עאר ואונן ת[׳]ם מאתא פי בלד כנעאן 20
וכאנו בני מחמוד לקבאילהם [...] 21 [...] 22 [...] 23 ובני מסתאגר לקבאילהם [...]
24 [...] 25 [...] 26 ובנו אלפיץ׳ לקבאילהם [...] 27 [...] 28 ובנו יוסף לקבאילהם [...
] 29 [...] | 30 הולי בני גלעאד [...] 31 [...] 32 [...] 33 ואמא צלפחד פלם יכן לה אלא 155b
בנאת והד[׳]ה אסמאהן [...] 34 הד[׳]ה קבאיל נשא לאחצאהם את[׳]נין וח׳מסין אלף וסבע
מאיה 35 והולי בני אפראים לקבאילהם [...] 36 [...] 37 הולי בני בני אפראים ואחצאהם

את[׳]נין ות[׳]לת[׳]ין אלף וח׳מס מאיה והם בני יוסף וקבאילהם 38 ובני בניאם לקבאילהם
[...] 39 [...] 40 [...] 41 הולי בני בניאם וקבאילהם ואחצאהם ח׳מסה וארבעין אלף
וסת מאיה 42 והולי בני חאכם לקבאילהם [...] 43 [...] ואחצאהם ארבעה וסתין אלף
וארבע מאיה 44 ובנו אשר לקבאילהם [...] 45 [...] 46 ואסם אבנת אשר שרח 47
הד[׳]ה קבאיל בני אשר ואחצאהם ת[׳]לת[׳]ה וח׳מסין אלף וארבע מאיה 48 ובנו נפתאל
לקבאילהם [...] | [...] 49 [...] 50 הד[׳]ה קבאיל מת[׳]ני ואחצאהם ח׳מסה וארבעין 156
אלף וארבע מאיה 51 וגמלה עדד בני אסראיל סת מאיה אלף ואלף וסבע מאיה ות[׳]לת[׳]ין
52 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 53 להולא תקסם ללמיראת[׳] עלי עדד אלאסמא 54
אלכת[׳]יר תכת[׳]ר מיראת[׳]הם ואלקליל תקל מיראת[׳]הם כל אנאס כקדר עדדהם יעטוא
מיראת[׳]הם 55 ולכן באלסהאם תקסם אלארץ׳ עלי אסמא אסבאט[-] אבאיהם ירת[׳]ון
56 עלי אלסהאם יקסם אלמיראת[׳] בין אלכת[׳]יר ואלקליל 57 והד[׳]א אחצא אללואניין
לקבאילהם קבילה גרשון וקבילה גאמע וקבילה מררי 58 הד[׳]ה קבאיל אלליואנין קבילה
לבני וקבילה חברון וקבילה מחלי וקבילה מושי וגאמע אולד עמראן 59
ואסם זוגה עמראן כרימה אבנת עטאף אלתי ולדת לה במצר וולדת לעמראן הרון ומוסי
ומרים אח׳תהמא 60 וולד להרון נאדב ואביהוא ואלעאזר ואיתאמר 61 ומאתא נאדב
ואביהוא אד[׳] קרבא נאר ע׳ריבה פי חצ׳רה אללה 62 פכאן עדדהם ת[׳]לת[׳]ה ועשרין
אלפא כל ד[׳]כר מן בן שהר ומא פוק ד[׳]לך לאנה לם יחצוא פי גמלה בני אסראיל ולם
יעטוא מיראת[׳]א מע בני אסראיל 63 הד[׳]א מא אחצא מוסי ואלעאזר אלאמאם אד[׳]
עדוא בני אסראיל פי בקאע מאב עלי ארדן יריחא 64 ולם יכן פי האולי רגל מן אלד[׳]י
עד מוסי והרון אלאמאם למא עדוא בני אסראיל פי בריה סינא 65 לאן אללה קאל ענהם
אנכם תמותון פי אלבריה ולם יבק מנהם רגל אלא כילב בן וגיה ויושע בן נון

כז 1 פתקדמן בנאת צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה מן קבילה מנשה בן יוסף 156b
והד[׳]ה אסמא בנאתה מחלה ונעה חגלה מלכה ותרצה 2 פוקפן בין ידי מוסי ואלעאזר
אלאמאם ובין ידי אלריסא וסאיר אלגמאעה ענד באב ח׳בא אלמחצ׳ר פקלן 3 אבונא
מאת פי אלבריה ולם יכן פי תלך אלגמאעה אלד[׳]ין תכברוא עלי אללה פי גמאעה קארח
לאן מאת אבונא בח׳טאה ולם יכן ⟨לה⟩ בנין 4 ולם ינקטע אסם אבונא מן בין קבילה
אעטנא מיראת[׳]א פי גמלה אח׳וה אבינא 5 פרפע מוסי חכמהן בין ידי אללה 6 ת[׳]ם
ח׳אטב אללה מוסי קאילא 7 צדקן בנאת צלפחד פימא קלן פאעטיהן מיראת[׳]א ונחלה
מע גמלה אח׳וה אביהן ואפרץ׳ להן מיראת[׳] אביהן 8 וח׳אטב בני אסראיל וקל להם אי
רגל מאת וליס לה אבנא פאעטוא מיראת[׳]ה [ל]אבנתה 9 ואן לם יכן לה אבנה פאעטוא
מיראת[׳]ה [ל]אח׳ותה 10 ואן לם יכן לה אח׳וה פאעטוא מיראת[׳]ה [ל]עמה 11 ואן לם יכן

לה עם פאעטוא מיראת[׳]ה לקראבתה אלאקרב אליה מן קבילתה פלירת[׳]ה ותכון לבני
אסראיל פריצ׳ה וחכם כמא אמר אללה מוסי 12 ת[׳]ם קאל אללה למוסי אצעד אלי
גבל אלעברין הד[׳]א פתנט׳ר אלארץ׳ אלתי אעטית בני אסראיל 13 פאד[׳]א שאהדתהא
אנחשרת מע קומך כמא אנחשר הרון אח׳וך 14 לאגל אנכמא ח׳אלפתמא אמרי פי בריה
צין פי ח׳צאם אלגמאעה ולם תמגדאני בסב[24] אלמא בין ידיהם אלד[׳]י הו מא אלח׳צאם
ברקם פי בריה צין 15 פקאל מוסי ללה 16 יאלה אלארואח לכל אלאגסאם ולי רגל אמר
אלגמאעה 17 ליח׳רג מעהם וידח[׳]ל בהם פיתולי ח׳רוגהם ודח׳ולהם ולא תכן גמאעה
אללה כאלע׳נם אלתי ליס להא ראעי | 18 פקאל אללה למוסי אעתמד עלי יושע בן נון 157
אלרגל אלד[׳]י פיה אלפצ׳ילה וצ׳ע ידך עליה 19 ואוקפה בין ידי אלעאזר אלאמאם ובין
ידי כל אלגמאעה ואוציה בחצ׳רתהם 20 ותגעל עליה מן בהאיך עליה לכי [ל]יטיעוה כל
גמאעה בני אסראיל 21 וליקף בין ידי אלעאזר אלאמאם ויסתעלם מנה חכם פי חצ׳רה
אללה וען אמרה ידח׳ל ויח׳רג הו וסאיר בני אסראיל מעה וכל גמאעתהם 22 פפעל מוסי
כמא אמרה אללה ואח׳ד[׳] יושע ואוקפה בין ידי אלעאזר אלאמאם ובין ידי אלגמאעה
23 ווצ׳ע ידה עליה ואוצאה כמא אמר אללה עלי יד מוסי 23א (Deut 3:21) וקאל לה קד
שאהדת עינך מא קד צנע אללה בהולי אלמלכין וכד[׳]לך יצנע אללה בגמיע אלמלוך אלד[׳]י
אנת עאבר אליהם לא תח׳שאהם 23ב (Deut 3:22) פאן אללה רבכם הו אלמחארב ענכם

כח 1 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי וקאל לה 2 אוצי בני אסראיל וקל להם קראבין ח׳בז׳ ינ קרבאן
ראיחה רצ׳י ללה אחפט׳וה וקרבוה פי מואקיתה 3 וקל להם הד[׳]א אלקרבאן תקרבון
ללה חמלאן חוליאן כאמלאן את[׳]נין פי כל יום ללוקד דאימא 4 חמל באלע׳דאה וחמל
אח׳ר באלעשא 5 ועשר גרי(!/נ)ב[25] סמד קרבאן מלתות באלדהן רבע אלפ(!/ק)רק 6
וקדא ואפיא דאימא כאלד[׳]י צנע פי טור סינא לראיחה רצ׳י [לל]/קרבאן ללה 7 וקארורה
ח׳מר ורבע אלפ(!/ק)רק בחמל ואחד פי אלקדס פליקרבוא ח׳מר ללה 8 ואצנע אלחמל
אלד[׳]י תקרבה באלעשא כמת[׳]ל קרבאן אלע׳דאה ומזאגה תקרב קרבאן ראיחה אלרצ׳א
ללה 9 ופי יום אלסבת חמלין חוליין לא עיב פיהמא ועשרין מן סמד מלתות באלדהן
ומזאגה | 10 ד[׳]לך קרבאן סבת בסבת מע קרבאן אלדאים ומזאגהם 11 ופי רוס אהלאתכם 157b
קרבוא צעידה ללה רתין מן בקר ות[׳]ני ואחד וסבע חמלאן חוליה לא עיב פיהא 12
ות[׳]לת[׳] עשור מן אלכבר סמיד ללקרבאן מלתות באלדהן לכל רת מנהם ועשרין מן סמד
ללקרבאן מלתות באלדהן ללת[׳]ני אלואחד 13 ועשר אלעשר מן סמד ללהדיה מלתות

---

24 Possibly read צב "to pour."

25 Based on جريب in MS Sinai Arabic 4.

באלדהן לכל חמל מנהם צעידה ראיחה אלרצ׳א קרבאן ללה 14 ומזאגהם יכון נצף קסט
ח׳מר לכל רת ות[׳]לת[׳] אלקסט ללת[׳]ני ורבעה איצ׳א לכל חמל הד[׳]ה צעאיד אלשהר פי
אסתהלאלה ל[כל] שהור אלסנה 15 וחולי מן אלמעזא כפארה ללה מע אלקרבאן אלוקד
יקרבון במזאגהם 16 ופי אלשהר אלאול פי אליום אלראבע עשר מנה פצח ללה 17 ופי
ח[׳]מסה עשר מן הד[׳]א אלשהר עיד סבעה איאם פטירא תאכלון 18 אליום אלאול
יסמא קדס ולא תעמלו שיא מן אלעמל 19 וקרבו קרבאן צעידה ללה רתין מן בקר
ות[׳]ני ואחד וסבע חמלאן חוליה לא עיב פיהם תכון לכם 20 וקרבאנהם מן סמד מלתות
באלדהן ת[׳]לת[׳] עשור לכל רת ועשרין ללת[׳]ני תצנעו 21 ועשיר אלחמל אלואחד וכד[׳]לך
אצנעו ללסבעה אלח׳רוף 22 וחוליא מן אלמאעז ללכפארה ליסתע׳פר ענכם 23 סוי קרבאן
אלע׳דאה וקרבאן אלדאים אלת[׳]אני תקרבון הד[׳]ה 24 ומת[׳]להא פקרבוא פי כל יום מן
אלסבעה אלאיאם קרבאנא מקבולא מרצ׳יא ללה מע אלקרבאן אלדאים יקרבוא במזאגהם
25 ואליום אלסאבע ידעא קדס יכון לכם וכל עמל לא תעמלון 26 ופי יום אלבכור אקרבו
הדיה גדידה ללה פי סואביעכם יסמא קדס יכון לכם ולא תעמלוא אי צנאעה | 27 ותקרבון 158
צעידה קרבאן ראיחה אלרצ[׳]א ללה עגלין מן אלבקר ות[׳]ני ואחד וסבע חמול חוליה
לא עיב פיהא תכון לכם 28 וקרבאנהם סמד מלתות באלדהן ת[׳]לת[׳] עשור לכל רת [...
] ועשרין ללת[׳]ני [...] 29 ועשרין לכל חמל מן אלסבעה [...] 30 וסיעור מן אלמעאז
ללכפארה ויסתע[׳]פר בהא ענכם 31 סוי צעידה אלוקד וקרבאנהא תצנעון ותכון לכם
כואמל וכד[׳]אך מזאגהם

כט 1 ופי אלשהר אלסאבע פי ואחד[L] מן אלשהר ידעא קדס לכם וכל צנאעה ועמל לא תצנעון
יום גלבה יכון לכם 2 ותקרבון צעידה לראיחה אלרצ׳א ללה רתא מן אלבקר ות[׳]ני
ואחד ו[סבע] חואמל חוליה לא עיב פיהא 3 וקרבאנהם מן סמד מלתות באלדהן ות[׳]לת[׳]
עשור [ללר]ת ועשרין לכל [לל]ת[׳]ני 4 ועשר אלעשר לכל חמל מן אלסבעה 5 וגדי מן
אלמאעז ללכפארה ליסתע׳פר ענכם בה 6 סוי קרבאן אלשהר וסמידה וצעידה אלוקד
וקרבאנהא ומזאגהא כח⟨כ⟩מהם לראיחה אלרצ׳א קרבאן ללה 7 ופי עשרה מן הד[׳]א
אלשהר אלסאבע יכון מדעא קדס לכם ואגיעו אנפסכם וכל שי מן אלצנאעה לא תעמלון
8 ותקרבון צעידה ללה ראיחה אלרצ׳א רתא מן אלבקר ות[׳]ני ואחד וסבעה חמלאן
בני סנה תכון לכם 9 וקרבאנהם סמיד מלתות באלדהן ת[׳]לת[׳] עשור ללרת ועשרין
ללת[׳]ני 10 ועשר אלעשר לכל חמל [---] מן אלסבעה [-] 11 וסיעור מן אלמאעז ללכפארה
סוי כפארה אלמע׳פרה וקרבאן אלוקד וסמידה ומזאגה 12 ופי ח[׳]מסעשר מן [-]הד[׳]א
אלשהר אלסאבע יכון מדעא קדס לכם וכל שי מן אלצנאעה לא תעמלון ואעמלו חגא
ללה סבעה איאם 13 וקרבוא צעידה קרבאן ראיחה רצ[׳]א ללה | ת[׳]לת[׳]עשר רתא מן 158b

אלבקר ות[׳]ניין וארבעשר חמלא חוליה תכון לכם 14 וקרבאנהם סמד מלתות באלדהן
ת[׳]לת[׳] עשור ללרת אלואחד לכל מן אלת[׳]לת[׳]עשר רתא ועשרין לכלי אלת[׳]ניין 15
וכד[׳]לך עשר אלעשר לכל מן [R]אלארבעשר חמלא ומזאגהם 16 וחוליא מן אלמעזא עוץ׳
אלח׳טיה סוי אלוקד אלואף אלדאים וסמידה ומזאגה 17 ופי אליום אלת[׳]אני את[׳]נעשר
רתא [-]מן אלבקר ות[׳]ניין וארבעשר חמלא חוליה לא עיב פיהא 18 וסמידהם ומזאגהם מן
אלת[׳]יראן ואלת[׳]ניאן ואלחמלאן בעדתהן כחקהן 19 וחוליא מן אלמעזא עוץ׳ אלח[׳]טיה
סוי אלוקד אלואף אלדאים וסמידה וקוארירה 20 ופי אליום אלת[׳]אלת[׳] אחדעשר רתא
ות[׳]נין וארבעשר חמלא חוליה לא עיב פיהא 21 וסמידהם ומזאגהם אלת[׳]יראן ואלת[׳]ניין
ואלחמלאן בעדדהם כחקהם 22 וחוליא מן אלמאעז ללא(!/אל)סתע׳פאר מן אלח׳טיה סוי
אלוקד אלואף אלדאים וסמידה ומזאגה 23 ופי אליום אלראבע עשר ת[׳]יראן ות[׳]ניין
וארבעהשר חמלא חוליה לא עיב פיהא 24 וסמידהא ומזאגהא אלת[׳]יראן ואלת[׳]ניין
ואלחמלאן כל מנהם באלסויה 25 וחוליא מן אלמאעז ללכפארה סוי אלוקד אלואף אלדאים
וסמידה ומזאגה 26 ופי אליום אלח׳אמס תסעה ת[׳]יראן ות[׳]ניין וארבעהשר חמלא חוליה
27 וסמידהא ומזאגהא אלת[׳]יראן ואלת[׳]ניין ואלח׳ראף כל מנהם באלסו[יא] 28 וחוליא
מן אלמאעז ללכפארה סוי אלוקד אלואף <ומזאגה> ⟨-----⟩[26] ומזאגה | 29 ופי אליום 159
אלסאדס ת[׳]מן ת[׳]יראן ות[׳](!/ד)ניין וארבעהשר חמלא חוליה לא עיב פיהא 30 וסמידהא
ומזאגהא אלת[׳]יראן ואלת[׳]נין ואלחמלאן כל מנהם באלסויה 31 וחוליא מן אלמאעז
ללכפארה סוי אלקרבאן אלדאים וסמידה ומזאגה 32 ופי אליום אלסאבע סבעה ת[׳]יראן
וארבעהשר חמלא חוליה לא עיב פיהא 33 וסמידהם וקרבאנהם אלת[׳]יראן ואלת[׳]ניין
ואלח׳רפאן כל מנהם באלסויה 34 וחוליא מן אלמעזא ללכפארה סוי אלקרבאן אלדאים
וסמידה ומזאגה 35 ופי אליום אלת[׳]אמן חבס יכון לכם ולא תעמלוא שיא מן אלצנאעה 36
וקרבוא צעאיד קרבאן ראיחה רצ׳א ללה רתא מן אלבקר ות[׳]ני ואחד וסבע ח׳ראף חוליה
לא עיב פיהא 37 וסמידהם ומזאגהם אלרת ואלת[׳]ני ואלח׳ראף כל מנהם באלסויה 38
וחוליא מן אלמאעז ללכפארה סוי אלקרבאן אלדאים וסמידה ומזאגה 39 האולי אלד[׳]ין
תקרבון ללה פי אעיאדכם סוי נד[׳]ורכם וסוי ח׳אצתכם וקראבינכם וסמידכם וסלאימכם

ל 1 פקאל מוסי לבני אסראיל כגמיע מא אמרה 2 ת[׳]ם ח׳אטב מוסי ריסא אסבאט בני
אסראיל וקאל להם הד[׳]א אלאמר אלד[׳]י אמר אללה בה 3 אלרגל אד[׳]א אנד[׳]ר נד[׳]רא

---

26 Possibly read וסמידה, as in the preceding and following verses 11, 16, 18, 21, 22, 24, 25, 27, 30 of this chapter in MS London BL OR7562. Also cf. וברה in Saadyan versions (e.g., Derenburg edition:240) and وهديتها in the other Samaritan Arabic versions (Shehadeh's edition II:350–351).

ללה או יקסם קסמא ליעקד [עקדא L] עלי נפסה פלא יבד[׳]ל קולה וליעמל בכלמא ח׳רג מן
פיה 4 ואית אמראה נד[׳]רת נד[׳]רא ללה ועקדת עקדא פי בית אביהא פי חאל צבא׳הא
5 וסמע אבוהא נד[׳]רהא ועקדהא [ס] אלד[׳]י עקדת[ה] עלי נפסהא ואמסך ענהא פקד
ת[׳]בת גמיע נד[׳]ורהא ואלעקד אלד[׳]י עקדתה עלי נפסהא 6 ואן אנתהרהא אבוהא פי יום
סמע ד[׳]לך | פכל נד[׳]ורהא ועקדהא אלתי עקדתה עלי נפסהא ע׳יר ת׳אבת ואללה יע׳פר 159b
להא אד[׳]א אנתהרהא אבוהא 7 ואן צארת לרגל ונד[׳]ורהא עלי⟨ה⟩א או לפט׳ שפתהא
אלד[׳]י עקדתה עלי נפסהא 8 פסמע בעלהא פי אי יום סמע ואמסך ענהא פקד ת[׳]בת[ת]
נד[׳]ורהא ועקודה>ה<א אלתי עקדתהא עלי נפסהא 9 ואן פסח׳ ד[׳]לך בעלהא פי אי יום
סמע בה פגמיע נד[׳]ורהא ועקודהא אלד[׳]י עקדת עלי נפסהא ע׳יר ת[׳]אבת ואללה יע׳פר
להא 10 ואמא נד[׳]ר אלארמלה ואלמטלקה פכלמא עקדתה עלי נפסהא ת[׳]אבת עליהא 11
ואן כאנת קד נד[׳]רת פי בית בעלהא או עקדת עקדא עלי נפסהא בימין 12 פסמע ד[׳]לך
זוגהא וסכת ולם ינתהרהא פקד וגב עליהא אלנד[׳]ור וכל עקד עקדתה עלי נפסהא 13 פאן
אבטלהן זוגהא יום סמע גמיע מא לפט׳ת בה מן אלנד[׳]ור ואלד[׳]י עקדת עלי נפסהא לא
יגב עליהא לאן זוגהא אבטלהן ואללה יע׳פר להא 14 וכל נד[׳]ר וכל ימין תעקד לעד[׳]א[ב]
אלנפס זוגהא ית[׳]בת ד[׳]לך וזוגהא יבטלהא 15 ואן תע׳אפל ענהא זוגהא [מן L] יום אלי יום
פקד וגב עליהא אלנד[׳]ור כלהא ואלעקד אלתי עקדתה עלי נפסה[א] מן אגל אן זוגהא אמסך
ענהא יום סמעהא 16 פאן אבטלהם בעד אן סמעהן פקד אחתמל וזרה 17 הד[׳]ה אלסנן
אלתי אמר אללה מוסי בהא בין אלרגל ואמראתה ובין אלאב ובנתה פי [חאל] צבאהא פי
בית אביהא

לא 1 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי וקאל לה 2 אנתקם לבני אסראיל מן אלמדינין ומן בעד
תנ[ת]צ[ֹ]ם [אR]לי קומך 3 פח׳אטב מוסי אלקום וקאל להם גרדוא מן גמלתכם רגאל ללחרב
ויכונוא עלי מדין לינתקם אללה מן אהלהא 4 יכון מן כל סבט אלף רגל מן אסבאט
בני אסראיל תבעת[׳]ו ללחרב 5 פאח׳תאר מן אסבאט בני אסראיל אלפא מן כל סבט
והם את[׳]נאעשר אלף גרדוא ללחרב | 6 ובעת[׳] בהם מוסי [...] ובפינחאס בן אלעאזר 160
אלאמאם ללגיש [---] ואניה אלקדס ואבואק אלתגליב בידה 7 פתגישוא עלי מדין כמא
אמר אללה מוסי ת[׳]ם קתלו כל רגל 8 ומלוך מדין קתלוהם מע קתלאהם והם אוי ורקם
וצור וחור ורבע הולא [ח׳מס] מלוך מדין וקתל פי אלחרב בלעאם בן בעור 9 ת[׳]ם סבוא בני
אסראיל נסוה מדין ואטפאלהן ודואבהם ומואשיהם וח[׳]ילהם נהבוא 10 ואמא קראהם
ומסאכנהם ודיאראתהם אחרקו>ק<הא באלנאר 11 ת[׳]ם אח׳ד[׳]וא [גמיע] אלסלב ואלע׳נימה
מן אלנאס ואלבהאים 12 ואתוא בה אלי מוסי ואלי אלעאזר אלאמאם ואלי גמאעה בני
אסראיל והו אלסבי ואלע׳נימה ואלבזה אלי אלמחלה פי ערי מאב אלד[׳]י עלי ארדן יריחא

13 פלמא ח׳רג מוסי ואלעאזר אלאמאם וגמיע ריסא אלגמאעה ללקאהם ח׳ארג אלמחלה
14 ע׳צ׳ב מוסי עלי אמרא אלגיש ריסא אלאלוף ואלמאיאת אלד[׳]ין ח׳רגוא מן אלגיש
ללקתאל 15 וקאל להם לם אסתחייתם אלנסא 16 הולי כן עת׳רה בני אסראיל בחילה
בלעאם פאח׳טוא ואת׳מוא באללה פי שאן פעור פכאן מות אלבע׳תה פי קום אללה 17
ואלאן פאקתלו כל ד[׳]כר מן אלאטפאל וכל אמראה ערפת מצ׳אגעה רגל אקתלוהא 18
וכל טפלה מן אלנסא אלתי לם תערף מצ׳אגעה אלד[׳]כר פאסתחיו לכם 19 ואמא אנתם
פאקימוא ח׳ארג אלמחלה סבעה איאם כל מן קתל נפס וכל מן דנא אלי קתיל ורשוא
עליכם פי אליום אלת׳אלת׳ ואלסאבע וכד[׳]אך סביכם 20 ות[׳]יאבכם וכל אלה גלד ומרעז
וכל אנא ח׳שב תטהרוה 20א (Num 31:21) פקאל מוסי ללעאזר אלאמאם קל לרגאל
אלגיש אלד[׳]ין גאו מן אלחרב הד[׳]ה אלסנה ואלשריעה אלתי אמר[ני] אללה בהא 20ב
(Num 31:22) פאמא אלד[׳]הב ואלפצ׳ה ואלנחאס | ואלחדיד ואלקסטיר ואלרצאץ 20ג 160b
(Num 31:23) פכל שי מנה ידח[׳]ל אלנאר תגיזונה פי אלנאר ויטהר בל רשוא עליה מן
מא אלרשאש וכל שי לא ידח׳ל פי אלנאר תגיזונה פי אלמא 20ד (Num 31:24) ואע׳סלוא
ת[׳]יאבכם פי אליום אלסאבע פתטהרון ובעד ד[׳]לך תדח׳לון אלמחלה 21 פקאל אלעאזר
אלאמאם ללקום אלד[׳]ין תגישוא ואקבלו פי א[מר] הד[׳]ה סנה אלשריעה אלד[׳]י אמר
אללה מוסי בהא 22 [אמא] אלד[׳]הב ואלפצ׳ה ואלנחאס ואלחדיד ואלקסטיר ואלרצאץ 23
פכל שי [מנה] יגב אן ידח׳ל אלנאר תגיזונה פי אלנאר ליטהר בל רשוא עליה מן מא אלרשאש
וכל שי לא יחתאג אלי אלנאר תגיזונה פי אלמא 24 ואע[׳]סלו ת[׳]יאבכם פי אליום
אלסאבע ותטהרון ובעד ד[׳]לך תדח[׳]לו אלמחלה 25 ת[׳]ם קאל אללה למוסי 26 ארפע
מבלע׳ אלמאח׳וד[׳] מן אלסבי מן אלנאס ואלבהאים אנת ואלעאזר אלאמאם ומקדמי
א[א]בא אלגמאעה 27 ואקסמוא אלמאח[׳]וד[׳] בין אלמתוליין ללחרב אלד[׳]י ח׳רגו מתגישין
ובין כל אלגמאעה 28 וח[׳]צוא גישא ללה מן גמלה ד[׳]וי אלחרב אלד[׳]ין ח׳רגו פי אלגנד
נפס ואחדה מן ח[׳]מס מאיה מן אלנאס ואלבקר ואלחמיר ואלצ[׳]אן מן גמיע אלדואב
29 פח׳ד[׳]ו מן קסמהם ואעטי אלעאזר אלאמאם ח[׳]אצה ללה 30 ומן קסם בני אסראיל
פח׳ד[׳] ואחד מן ח׳מסין מן אלנאס ואלבקר ואלחמיר ואלע[׳]נם מן גמיע אלדואב כלהא
ואעטוא אלליואנין אלד[׳]ין יחפט[׳]ון חפט[׳] [בית] אללה 31 פפעל מוסי ואלעאזר אלאמאם
כמא אמר אללה מוסי 32 וכאן אלמאח׳וד[׳] فضلة النهب אלד[׳]י נהבו ولاة الجيش מן אלע׳נם
סת מאיה אלף וסבעין אלף וח׳מסה אלף 33 ומן אלבקר סבעין אלף ואלפי 34 ומן אלחמיר
סתין אלף ואלף | 35 ומן א[א]נפס אלאדמיה מן אלנסא אלתי לם יעלמן מצ[׳]אגעה אלרגאל 161
את[׳]נין ות[׳]לת[׳]ין אלפא 36 פכאן נצף ד[׳]לך והו גזו אלד[׳]ין ח׳רגו פי אלגיש [ויR]דד
אלע׳נם ת[׳]לת[׳] מאיה אלף ות[׳]לת[׳]ין אלפא וסבעה אלף וח׳מס מאיה 37 פכאן אלמכס
ללה מן אלע׳נם סת מאיה וח׳מסה וסבעין ראסא 38 ומן אלבקר סתה ות[׳]לת[׳]ין אלפא

[R]מכסהם ללה את[׳]נין וסבעין ראסא 39 ומן אלחמיר ת[׳]לת[׳]ון אלפא וח[׳]מס מאיה
פמכסהם ללה אחד וסתין ראסא 40 ואד[׳]א אלנאס סתהעשר אלפא ומכס[הם L] ללה את[׳]נין
ות[׳]לת[׳]ין ראסא 41 פרפע מוסי אלמכס אלמרפוע ללה אלי אלעאזר אלאמאם כמא אמר
אללה מוסי 42 ועדד קסם בני אסראיל אלד[׳]י קסמה מוסי מן אלרגאל אלמתגישין 43
וכאן ד[׳]לך מן אלע׳נם ת[׳]לת[׳] מאיה אלף ות[׳]לת[׳]ין אלפא וסבעה אלף וח׳מס מאיה 44
ומן אלבקר ת[׳]לת[׳]ון אלפא וסתה אלף 45 ומן אלחמיר ת[׳]לת[׳]ון אלפא וח׳מס מאיה 46
ואלאנפס מן אלנאס סתהעשר אלפא 47 פאח[׳]ד[׳] מוסי מן קסם בני אסראיל ואחד מן [כל]
ח[׳]מסין מן אלנאס ואלבהאים ודפע [כ]ד[׳]לך אלי אלליואנין חאפט׳י מחפט׳ מסכן אללה
כמא אמר אללה 48 ת[׳]ם תקדם אלי מוסי אלמוכלין באלוף אלגיש והם ערפא אלאלוף
וערפא אלמאיאת 49 פקאלו לה [אן L] עבידך קד רפעוא חסאב אצחאב אלחרב אלד[׳]י תחת
אידינא ולם יפקד מנא רגל 50 ונריד אן נקרב קרבאן ללה אי רגל וגד אניה ד[׳]הב מן
מח[׳]נקה וסואר וח׳אתם וטוק וח׳לח׳אל לנסתע׳פר ען אנפסנא בד[׳]לך ענד אללה 51
פאח׳ד[׳] מוסי ואלעאזר אלאמאם מנהם אלד[׳]הב וכל אניה מעמולה 52 וכאן גמל[ה]
אלד[׳]הב אלרפיעה אלד[׳]י רפעו ללה סתהעשר אלפא וסבע מאיה וח׳מסין מת[׳]קאלא
מן ערפא אלאלוף ואלמאתין 53 ואמא סאיר אהל אלחרב פמא ע[׳]נמה כל ואחד פהו
לנפסה | 54 פאח׳ד[׳] מוסי ואלעאזר אלאמאם אלד[׳]הב מן ערפא אלאלוף ואלמיאת פאתו 161b
בה אלי ח׳בא אלמחצ׳ר ד[׳]כרא לבני אסראיל פי חצ׳רה אללה

לב 1 וכאן לבני אלנט׳ר ולבני בשיר ואלׄנצף מן סבט מנשי מאשיה כת[׳]ירה עט׳ימה גדא פנט׳רו
בלד יעזיר ובלד גלעד ואד[׳]א הו מוצ׳ע יצלח למׄאשיהם 2 פאתו הולי בני ראובן ובני גד
ואלנצף מן סבט מנשי וקאלוא למוסי וללעאזר אלאמאם ולריסא אלאמה 3 עט׳רות ודיבון
ויעזיר ונמרה וחשבון ואלעלא ושבמא ונבו ובעון 4 אלבלאד אלד[׳]י אהלך אללה אהלהא
בין ידי בני אסראיל הי תצלח ללמואשי ולעׄבידך מואשי 5 פקאלו אן כאן לנא חצ[׳](<ט׳)א
ענדך פאדפע אלינא הד[׳]ה אלארץׄ מיראתׄא ולא תחוגנא נעבר אלי אלארדן 6 פקאל
מוסי لبني الناظر ولبني גאד ולנצף سبط מנסי אחׄותכם ידחׄלון אלחרב ואנתם האהנא 7
לם תפסדון קלוב בני אסראיל לילא ידח׳לון אלארץׄ אלתי אעטאהם אללה 8 כד[׳]לך פעל
אבאוכם למא ארסלתהם מן רקם לישאהדוא אלארץ[׳] 9 פצעדוא אלי ואדי אלענקוד
ונט׳רוא אלבלד פכסרוא קלוב בני אסראיל לילא ידח׳לון אלארץ׳ אלתי אעטאהם אללה
10 פאשתד סח׳ט אללה עליהם פי ד[׳]לך אליום פאקסם וקאל 11 אן יראׄ אלקום אלד[׳]ין
צעדוא מן מצר מן אבן עשרין סנה ומא פוק ד[׳]לך אלארץ׳ אלד[׳]י אקסמת אני אעטיהא
לנסל אברהים ואסחק ויעקוב אד[׳] לם יתבעו טאעתי 12 אלא כילב בן יפני אלקנזי ויושע בן
נון לאנהמא אתבעא מראד אללה 13 ת[׳]ם אן אשתד עׄצ׳ב אללה עלי בני אסראיל ואצ׳להם

פי אלבריה ארבעין סנה חתי קצ׳י ד[׳]לך אלגיל אלד[׳]י פעל אלקבאיח בין ידי אללה 14 והא
אנתם קד אח׳ד[׳]תם פי טריקה אבאוכם חקא תרביה̈ אלקום אלאתֿמין תרידון אן יזידון
איצׄא פי שדה̈ סח[׳]ט אללה עלי בני אסראיל 15 לאנכם אן רגעתם ען טאעתה | זאד 162
איצׄא מן תשרידה פי אלבריה פתפסדון חאל הד[׳]א אלשעב כלה 16 פתקדמו אליה וקאלו
לה נבני לאמואלנא האהנא חט[׳]איר וקרי לאת[׳]קאלנא 17 ונחן נתגרד מסרעין בין ידי
בני אסראיל חתי ידח׳לון בלדהם ואת[׳]קאלנא תכון פי קרי חצינה מן בין ידי סכאן אלארץ׳
18 ולא נרגע אלי מנאזלנא חתי ירת[׳] בנו אסראיל כל אחד מיראת[׳]ה 19 ולא נרת[׳]
מעהם מן מגאז אלארדן והלם מן אגל אנא אח׳ד[׳]נא מיראת[׳]נא מן מגאז אלארדן מן
אל[מ]שרק 20 פקאל להם מוסי אן פעלתם הד[׳]א אלקול ותגרדתם בין ידי אללה ללחרב
21 פתעברון אלארדן ואנתם מגרדין כלכם בין ידי אללה חתי יהלך אללה אעדאה מן
בין ידיה 22 ויפתח אלבלד בין ידיהם פאד[׳]א רגעתם מן בעד תכונון אבריא מן [---]
אללה ומן גהה בני אסראיל ותכון לכם הד[׳]ה אלארץ׳ מיראת[׳]א בין ידי אללה 23 ואן
לם תפעלון כד[׳]אך פאנכם ח׳אטין ללה ואעלמו אן ח׳טאיאכם סתצ׳רכם 24 אבנוא לכם
קרי לאת[׳]קאלכם וחט[׳]איר לע׳נמכם ואפעלו מא קד ח׳רג [מן] אפואהכם 25 פקאלו בני
ראובן ובני גאד ואלנצף מן סבט מנשי למוסי סיפעל עבידך כמא אמר סידנא 26 אטפאלנא
ונסאנא ומאשיתנא וסאיר דואבנא תכון פי קרי גלעדה 27 ועבידך יעברון כל מתגרד סיף
בין ידי אללה ללחרב כמא רסם סידנא 28 פאמר עליהם מוסי אלעאזר אלאמאם ויושע
בן נון ומקדמי אבא אסבאט בני אסראיל 29 וקאל להם מוסי אן עברו בני ראובן ובני גאד
ואלנצף מן סבט מנשי מעכם אלארדן כל רגל מגרד ללחרב בין ידי אללה חתי יפתח אלבלד
בין ידיכם פאעטוהם בלד גרש חוזא | 30 ואן לם יעברון מתגרדין מעכם פלא יחוזון פימא 162b
בינכם פי בלד כנעאן 31 פאגאבוה וקאלו גמיע מא אמר אללה [בה] עבידך אנא צאנעון 32
נחן נעבר מגרדין בין ידי אללה אלי בלד כנעאן חתי יחצל לנא חוז נחלתנא מן עבר אלארדן
33 ואעטא מוסי להולא בני ראובן ובני גאד וללנצף מן סבט מנשי אבן יוסף ממלכה סיחון
מלך אלאמוריין וממלכה עוג מלך אלבת[׳]ניה כל ארץ׳ מע קראיהא אלתי עלי תח׳ומהא
מסתדירא 34 פבנא בנו גאד דיבון ועטארות וערעאר 35 ועטרות שופאן ויעזאר ויע׳בהאה
36 ובית נמארה ובית הראן קרי חצינה וחט׳איר ע׳נם 37 ובנו אלנט׳ר בנו חשבון ואלעאלא
וקריאתים 38 ונבו ובעלמון מסתדירה הנאך ושבמא וד[׳]לך אנהם סמו אלקרי אלתי בנוהא
כמא שאו 39 ת[׳]ם מצ׳ו בנו מאכיר בן נשא אלי גרש פפתחוהא וקרצ׳ו אלאמוריין אלד[׳]י
פיהא 40 ודפע מוסי אלי מכיר בן נשא גרש וסכן פיהא 41 ויאיר בן נשא מצ׳א ופתח
סואדהן וסמאה סואד יאיר 42 ומצ׳א נביח פפתח קנאת ורסאתיקהא וסמאהא נביח עלי
אסמה

לג 1 והד[׳]ה מראחל בני אסראיל אד[׳] ח׳רגו מן בלד מצר עלי גיושהם עלי יד מוסי והרון 2
פורח׳ מוסי תאריח׳ ח׳רוגהם וארתחאלהם ען אמר אללה והד[׳]ה מראחלהם ענד ח׳רוגהם
3 רחלו מן עין שמס פי אלשהר אלאול פי ח׳מסהעשר יום מנה מן בעד אלפצח וח׳רגוא
ביד עאליה בין ידי גמיע אלמצריון | 4 ואלמצריון כאנוא הוד[׳]א יקברון אלאמואת אלד[׳]י 163
קתל אללה מנהם ומן אבכארהם ובאלהתהם אט׳הר אללה איאת 5 פרחלו בני אסראיל מן
עין שמס [...] 6 [...] 7 [...] 8 [...] 9 [...] וכאן פי אילים את[׳]נא עשר עין מן מא
וסבעין נח׳לה [...] 10 [...] 11 [...] 12 [...] 13 [...] 14 [...] 15 [...] 16 [...] ונזלו
פי מקאבר אלשהואת 17 ת[׳]ם רחלוא מן הנאך ונזלוא פי אלדיאראת 18 [...] 19 [...]
20 [...] 21 [...] 22 [...] 23 [...] 24 [...] 25 [...] 26 [...] 27 [...] 28 [...] 29
[...] 30 [...] 31 [...] 32 [...] 33 [...] 34 [...] 35 [...] 36 ורחלו מן עציון גבר ונזלו
פי בריה צין והי קדס | 37 ורחלו מן קדס ונזלו פי גבל [---] אלד[׳]י פי טרף בלד מאב 38 163b
ת[׳]ם צעד הרון אלאמאם אלי אעלא אלגבל ען אמר אללה ומאת הנאך פי סנה ארבעין מן
וקת ח׳רוג בני אסראיל מן בלד מצר פי ואחד מן אלשהר אלח׳אמס 39 וכאן הרון בן מאיה
ועשרין ות[׳]לת[׳] סנין למא מאת הנאך 40 ת[׳]ם סמע אלכנעאני מלך עארד והו כאן סאכן
פי אלדארום פי בלד כנעאן במגי בני אסראיל 41 ת[׳]ם רחלוא מן הנאך ונזלו פי צלמונה 42
[...] 43 [...] 44 [...] 45 [...] 46 [...] 47 [...] 48 ורחלוא מן גבאל אלעבריין ונזלו
פי בקאע מאב עלי ארדן יריחא 49 פנזלו עלי אלארדן מן בית יאשמות אלי מרג שטים
פי בקאע מאב 50 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי פי בקאע מאב עלי ארדן יריחא קאילא 51
ח׳אטב בני אסראיל וקול להם אד[׳]א אנתם עברתם אלארדן אלי בלד כנעאן 52 פאקרצ׳ו
גמיע סכאן אלארץ׳ מן בין ידיכם ואבידוא סאיר מזח׳רפאתהם ואצנאם מסגודהם ותבעהם
תכסרוהא 53 ואד[׳]א אקרצ׳תם אהל אלבלד אסכנוה פאני קד אעטיתכם איאה ארת׳א 54
ותוזעוה באסהם לעשאירכם ללכת[׳]יר כת׳רוא וללקליל קללוהא ומן ח׳רג לה אלסהם פי
אי מוצ׳ע ליכן לה פעלי אסבאט אבאוכם תתוזעונה 55 ואן לם תקרצ׳וא אהל אלבלד מן
בין ידיכם פיציר מן תבקונה מנהם כאבר פי עיונכם וכאמסאל(!/ד) פי גנובכם ויצ׳איקוכם
פי אלבלד אלד[׳]י אנתם תקימון פיה 56 ויכון כמא קצדת אן אצנע בהם כד[׳]אך אצנע בכם

לד 1 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי קאילא 2 אוצי בני אסראיל וקל להם אנתם תדח׳לון אלי בלד 164
כנעאן והד[׳]ה חדוד אלארץ[׳] אלתי תחצל לכם מיראת[׳]א והי ארץ׳ כנעאן בתח׳ומהא 3
פיבתדי לכם אלחד אלגנובי מן בריה צין אלי גאנב אדום פיכון מן טרף אלבחירה אלמיתה
אלשרקי 4 ת[׳]ם יסתדיר לכם מן אלגנוב אלי עקבה̈ עקרבין ויעבר אלי צין פיכון ח׳רוגה
אלי גנוב רקים ברנאע ויח[׳]רג אלי רפח ויעבר אלי מאזל 5 ויסתדיר מן מאזל אלי ואד
אלעריש ויכון ח׳רוגה אלי אלבחר 6 ואלחד אלע׳רבי יכון לכם אלבחר אלכביר ותח̇מה 7

והד[׳]א יכון לכם אלחד אלשמאלי מן אלבחר אלכביר תחדוא אלי גבל אלעלא 8 ומנה
אלי חמאה פיכון ח׳רוגה אלי צידאן 9 ויח׳רג אלי זפרון וינתהי אלי חצאר עינאן הד[׳]א
אלחד אלשמאלי 10 וחדוא לכם אלחד אלשרקי שרקי אלעין 11 פינחדר ויצ׳רב אלי גאנב
שפאם אלי רבלה̈ שרקי אלעין וינחדר אלתח̇ם וימס אלי גאנב בחר כנארה̈ אלי אלשרק
12 וינזל אלתח̇ם אלי אלארדן ויכון ח׳רוגה אלי אלבחירה אלמיתה הד[׳]ה תכון לכם חדוד
אלבלד מסתדירא 13 פאוצי מוסי בני אסראיל וקאל להם הד[׳]ה אלארץ׳ אלתי תקסמון
באלסהאם אלד[׳]י אוצא אללה אן יעטא ללתסעה אלאסבאט ונצף 14 לאן סבט בני אלנט׳ר
אח[׳]דו לבית אביהם וסבט בני גד לבית אביהם ונצף סבט מנשה אח׳ד[׳]וא מיראת[׳]הם
15 אלסבטין ואלנצף מן ח׳לף ארדן יריחא ת[׳]ם מן קבל אלמשרק 16 וח׳אטב אללה מוסי
וקאל לה 17 הד[׳]ה אסמא אלרגאל אלד[׳]י יורת[׳]ונכם אלארץ׳ אלעאזר אלאמאם ויושע
בן נון 18 ורייס ואחד מן כל סבט תאח[׳]דון מעכם ליקסמו לכם אלארץ׳ | 19 והד[׳]ה 164b
אסמא אלרגאל מן סבט מחמוד כילב בן וגיה 20 ומן סבט בני סמעאן שמואל בן עמיוד 21
[...] 22 [...] 23 [...] 24 [...] 25 [...] 26 [...] 27 [...] 28 [...] 29 האולי אלד[׳]י
אמרהם אללה אן יקסמו לבני אסראיל בלד כנעאן

לה 1 וח׳אטב אללה מוסי פי בקאע מאב עלי ארדן יריחא וקאל לה 2 אוצי בני אסראיל יעטוא
אלליואנין מן קסם מיראת[׳]הם קרי ללסכנא ואקביה [אל]דאיר אלצ׳יאע תעטוהא לליואנין
3 פתכון אלקרי להם ללסכנא וסאחתהם תכון לדואבהם וסרחהם ולסאיר חיואנהם 4
וסאחה אלקרי אלד[׳]י תעטון לליואנין מן חאיט אלקריה פח׳ארגא אלף ד[׳]ראע במא יחיט
בה 5 פאד[׳]רעו מן ח[׳]ארג אלקריה אלי גהה אלמשרק אלפי ד[׳]ראע ומן גהה אלגנוב
אלפי ד[׳]ראע ומן גהה אלמע׳רב אלפי ד[׳]ראע ומן גהה אלשמאל אלפי ד[׳]ראע ואלקריה
פי וסט ד[׳]לך הד[׳]ה תכון ללקרי 6 ואלקרי אלתי תעטון אללואנין סת קרי תכון מאמן לכם
פיהרב אליהן כל קאתל ותצ׳יפוא אליהן את[׳]נין וארבעין קריה 7 גמיע אלקרי אלתי תעטון
אלליואנין ת[׳]מניה וארבעין קריה הן ו[-]סאחתהן 8 אלתי תעטון מן מיראת[׳] בני אסראיל
פתכת[׳]רון מן אלכת[׳]יר ותקלון מן אלקליל כל אחד בקדר מיראת[׳]ה אלד[׳]י ורת[׳] יעטי
מן קראה לליואנין 9 ת[׳]ם ח׳אטב אללה מוסי וקאל לה 10 ח׳אטב בני אסראיל וקל להם | 165
אד[׳]א אנתם עברתם אלארדן אלי בלד כנעאן 11 פתעדון לכם קרי מאמן תכון ברסמכם
ליהרב אלי הנאך כל קאתל ׳צ׳רב נפס בסהו 12 תכון לכם קרי ללמאמן מן צאחב אלדם ולא
יקתל אלקאתל חתי יקף בין ידי אלגמאעה פי אלחכם 13 ואלקרי אלתי תעטון ברסם ד[׳]לך
פתכון לכם סת קרי מאמן 14 ת[׳]לת[׳] קרי תגעלוהא ח׳לף אלארדן ואלת[׳]לת[׳] אלאח׳ר
תגעלוהא פי בלד כנעאן קרי מאמן תכון 15 ברסם בני אסראיל וללע[׳]ריב וללדח׳יל פימא
בינכם [--יכם] ותכון לכם הד[׳]ה אלסת קרי מאמן ליהרב אליהא כל קאתל נפסא סהו

16 ואן צ׳רבה באלה חדיד לכי ימות פמאת פליקתל ד[׳]לך אלקאתל 17 ואן אתפק בידה
חגר פצ׳רבה לכי ימות פמאת פליקתל ד[׳]לך אלקאתל קתלא 18 ואן כאן בידה ח׳שבה
פצ׳רבה לכי ימות פמאת פליקתל קתלא ד[׳]לך אלקאתל 19 צאחב אלדם יקתלה אד[׳]א
לקיה 20 ואן דפעה בבע׳צ׳ה או רמאה במכר פמאת 21 או לאגל עדאוה צ׳רבה בידה ומאת
פליקתל אלצ׳ארב קתלא לאנה קתלה צאחב אלדם יקתל אלקאתל מתי מא לקיה 22 ואן
כאן בע׳תה מן ע׳יר עדאוה דפעה או רמאה במא כאן מן ע׳יר מכר 23 או במא כאן מן
חגר יקתל אלקאה עליה והולא יראה פמאת ולם יכון עדוה ולם יריד לה סוא 24 פיחכמו
אלגמאעה בין אלקאתל וטאלב אלדם במת[׳]ל הד[׳]א אלקצ׳א 25 ויח׳לצון אלקאתל מן
יד טאלב אלדם וירדוה אלי קריה אלמאמן אלד[׳]י אלתגא אליהא ויקים פיהא אלי אן
ימות אלאמאם אלאכבר אלד[׳]י קד מסח בדהן אלקדס 26 ואן יח׳רג אלקאתל ח׳ארגא
מן תח׳ם קריה מאמנה אלד[׳]י לגא אליהL 27 ולקיה טאלב אלדם ח׳ארגא מן תח׳ום קריה
[אל]מאמנה וטלב קתלה ויקתלהRE פליס לה דםRE | 28 לאנה פי קריה מאמנה והו יסכן 165b
הנאך אלי אן ימות אלאמאם ובעד ד[׳]אך ירגע אלקאתל אלי ארץ׳ מיראת[׳]ה 29 ותכון
הד[׳]ה אלסנן אלחכם לכם ולאגיאלכם פי גמיע מסאכנכם 30 כל קאתל נפס עלי שהאדה
אלשהדא יקתל אלקאתל ושאהד ואחד לא יקבל פי נפס תקתל 31 ולא תקבלוא דיה מן
אלאנסאן אלד[׳]י קד קתל לאנה אסתחק אלקתל בל יקתל קתלא 32 ולא תקבלוא איצ׳א
מנה דיה לכי יהרב אלי קריה מאמנה פיד[׳]הב ויסכן פי אלארץ׳ אלי אן ימות אלאמאם
אלאכבר 33 ולא תפתנון אלבלד אלד[׳]י אנתם תסכנוא פיהא לאן אלדם ממא יפתן
אלבלד ולא יסתע׳פר ען בלד יספך פיהא דם אלא בספך דם עוץ׳ מנה 34 ולא תנגסון
אלארץ׳ אלתי תסכנון פיהא אלד[׳]י נורי חאל פיהא לאני אנא אללה חאל בין בני אסראיל

לו 1 ת̇ם תקדמוא רווסא אלאבא מן קבילה̈ בני גלעד בן מכיר בן מנשי מן קבילה בני יוסף
פתכלמוא בין ידי מוסי ובין ידי אלרייסא מקדמי אבא בני אסראיל 2 וקאלוא אן אללה
קד אוצי סידנא אן יעטי אלארץ׳ לבני אסראיל מיראת̇א באלסהאם ואוצי סידנא ען אמר
אללה אן יעטא מיראת̇ צלפחד אח׳ונא לבנאתה 3 פאן הן תזוגן פי אחד בני אסראיל
ינקץ מיראת[׳]הן מן מיראת[׳] אבאתהן פיזאד עלי מיראת[׳] אלסבט אלד[׳]י תזוגן מנה/פיה
וינקץ מן סהם מיראת[׳]נא 4 פאן כאןתL אלרגעה לבני אסראיל יזאד מיראת̇הן עלי מיראת̇
אלסבט אלד[׳]י ת̇זוגן מנה וינקץ מיראת[׳]הם מן מיראת̇ סבט אבאתהן 5 פאוצי מוסי בני
אסראיל ען אמר אללה קאילא ואגב אלד[׳]י קאלוא מן סבט בני יוסף 6 הד[׳]א אלאמר
אלד[׳]י אמר אללה פי מעני בנאת צלפחד קאילא אן הוינה אן יתזוגן פיתזוגן מן קביל סבט
אביהן | 7 ולא ינקל מיראת̇א לבני אסראיל מן סבט אלי סבט וליכן כל רגל פי מיראת̇ סבט 166
אביה 8 וכל אבנה תרת[׳] מיראת[׳]א מן אסבאט בני אסראיל פתתזוג לרגל מן קבילה סבט

אבוהא לכי ירת[׳]ו בנו אסראיל כל אחד מיראת[׳] אבאתה 9 ולא [תַ]/יַנקל [אל]מיראת[׳] מן
סבט אלי סבט אח׳ר וליתזוג כל רגל פי מיראת[׳] [סבט] מן בני אסראיל 10 פפעלן בנאת
צלפחד כמא אמר אללה מוסי 11 פצרן מחלה ונעה חגלה מלכה ותרצה בנאת צלפחד נסא
לבני אעמאמהן 12 אלד[׳]י מן עשירה בני נשא בן יוסף פבקית נחלתהן פי עשירה ס(!/ש)בט
אביהן 13 הד[׳]ה אלוצאיא ואלאחכאם אלד[׳]י אוצי אללה אלי בני אסראיל עלי יד מוסי פי
בקאע מאב עלי ארדן יריחא

Deuteronomy דברים

א 1 הד[׳]ה אלח׳טוב אלתי ח׳אטב מוסי בני אסראיל פי עבר אלארדן פי בקאע אלבריה
מקאבל אלקלזם בין פראן ובין תפאל ולבאן ואלדיאר ודי זהב 2 מסאפה אחדעשר יומא מן
חוריב אלי גבאל שראה ואלי קדס ברנע 3 פלמא כאן סנה ארבעין פי אול יום מן אלשהר
אחדעשר קאל מוסי לבני אסראיל כל מא אוציה אללה אליהם 4 בעד אן קת(!/א)ל
סיחון מלך אלאמוריין אלד[׳]י כאן יסכן פי חסבאן | ועוג מלך ביסאן אלד[׳]י כאן פי 166b
עשירות ופי אד[׳]רעא 5 פי גיזה אלארדן ופי ארץ׳ מאב ובדי מוסי יבין הד[׳]ה אלשריעה
לבני אסראיל קאילא 6 אן אללה רבנא קאל לנא פי חוריב חסבכם מקימ[ין] פי הד[׳]א
אלגבל 7 תוגהוא ללמסיר ואדח׳לו אלי גבל אלאמורין ואלי מא יליה מן אלבקאע ואלגבאל
ואˡשפלא פי אלדארום ואלי צפה אלבחר וארץ׳ אלכנעאנין ואללבנאן אלי אלנהר אלאכבר
אלפראת 8 אנט׳רו פקד געלת בין ידיכם אלארץ׳ אדח׳לו ורת[׳]והא פהי אלארץ׳ אלתי
קסמת לאבאתכם לאברהים ואסחק ויעקוב לאעטיהא לנסלהם בעדהם 9 וקלת לכם פי
ד[׳]לך אלזמאן אני לא אסתטיע וחדי אן אקאסיכם 10 אן אללה רבכם כת[׳]רכם ואנתם
אליום ככת[׳]רה כואכב אלסמא 11 ואללה אלה אבאתכם יזיד פיכם מת[׳]לכם אלף דפעה
ויבארככם כמא ועדכם וקלת לכם 12 כיף אסתטיע וחדי אקאסי ת[׳]קלאכם וגהלאכם
ומח׳אצמיכם 13 אגעלו ברסמכם רגאלא חכמא ופקהא ועלמא מן אסבאטכם ואגעלהם
מקדמין עליכם 14 פאגבתמוני וקלתם ראיך אלצאיב אלד[׳]י אשרת בה אן נפעלה 15
ת[׳]ם אני אח׳תרת מן מקדמי אסבאטכם רגאלא חכמא ועלמא וגעלתהם מקדמין עליכם
ערפא אלוף וערפא מאיאת וערפא ח׳מסין וערפא עשראת וכתאבא לחכמאכם 16 ואוצית
חכמאכם פי ד[׳]לך אלוקת וקלת להם אפהמו מן אח׳ותכם ואחכמו באלחק בין כל אנסאן
ואח׳יה ונזילה 17 ולא תאח׳ד[׳]ו באלוגוה פי אלחכם אסתמעוא אלצע׳יר ואלכביר סוא ולא
תח׳שו מן אחד פאן אלחכם הו ללה ואן אח׳תלף עליכם אמר מא פאתוני בה לאתאמלה
18 ואוציתכם פי ד[׳]לך אלוקת [ב]גמיע אלאואמר אלד[׳]י יגב אן תמ[ת]ת[׳]לונהא 19 ת[׳]ם
ארתחלנא מן חוריב וסרנא פי גמיע ד[׳]לך אלקפר אלעט׳ים אלמח׳שי | אלד[׳]י ראיתם 167
פי טריק גבל אלאמוריין כמא אוצאנא אללה רבנא ת[׳]ם גינא אלי רקם 20 וקלת לכם
קד וצלתם אלי גבל אלאמורי אלד[׳]י אעטאנא אללה רבנא 21 אנט׳רו פאן אללה רבכם
מעטיכם אלארץ׳ אצעדו ורת׳והא כמא ועד[כ]ם אלה אבאתכם ולא תח׳אפוא ולא תכסלו
22 פדניתם אלי כלכם וקלתם לי נבעת[׳] ח[׳]למאנא יגסו לנא אלארץ׳ ליאתונא בח׳ברהא
וירונ⟨א⟩ אלטריק אלתי נסיר פיהא ואלקרי אלד[׳]י נדח׳להא 23 פלמא חסן ד[׳]לך ענדי
אח׳תרת מנכם את[׳]נאעשר רגלא מן כל סבט רגל ואחד 24 פתוגהוא וצעדו אלגבל

 | DOI: 10.1163/9789004290792_020

אלי אן גאו אלי ואדי אלענקוד פאגתסו אלארץ׳ 25 ואח׳ד[׳]ו באידיהם מן ת[׳]מאר[הא L]
<u>ואנחדרו אלינא</u> וערפונא ח׳ברהא וקאלו לנא חסנה הד[׳]ה אלארץ׳ אלתי אעטאנא אללה
רבנא 26 ולם תהווא אלצעוד וח׳אלפתם אמר אללה רבכם 27 וע׳וע׳יתם פי מצ׳ארבכם
וקלתם מן בע׳צ׳ה אללה לנא אח׳רגנא מן בלד מצר ליוקענא פי אידי אלאמוריין ויהלכנא
28 אלי אין נצעד ואח[׳]ותנא קד כסרוא קלובנא וקאלו לנא אן אלקום אעט׳ם ואכת[׳]ר
מנא וקראהם עט׳אם ומרתפעה ושאמח[׳]ה וראינא איצ׳א בני אלגבאברה הנאך 29 וקלת
לכם לא תגזעון ולא תח׳אפון מנהם 30 פאן אללה רבכם אלסאיר בין ידיכם הו יחארב
ענכם כמא פעל מעכם פי מצר בין ידיכם 31 ופי אלבריה אלתי שאהדתם ורפעכם אללה
כמא ירפע אלאנסאן אבנה פי גמיע אל[ט]ריק אלתי סלכתם אלי אן בלע׳תם הד[׳]א
אלמוצ׳ע 32 ובהד[׳]א אלקול לם תומנו באללה רבכם 33 אלסאיר בין ידיכם פי אלטריק
ליעד לכם מוצ׳ע תחלון פיה באלנאר אלליל יריכם אלטריק אלד[׳]י תעמדון ובאלע׳מאם
באלנהאר | 34 פלמא סמע אללה כת[׳]רהֹ אקאוילכם ע׳צ׳ב עליכם וקסם וקאל 35 אן 167b
ראי אחד מן הולא אלרגאל הד[׳]א אלגיל אלסו אלארץ׳ אלחסנה אלתי קסמת אני אעטי
אבאיכם 36 סוי כילב בן יפנה פהו יראהא ואעטי איאה אלארץ׳ אלד[׳]י טרקהא ולאולאדה
גזי אנה אכמל טאעהֹ אללה 37 והם ע׳צ׳ב אללה עלי בסבבכם וקאל לי אנך איצ׳א לא
תדח׳ל אלי הנאך 38 יושע בן נון ח׳אדמך הו ידח׳להא קוי עזמה פהו אלד[׳]י יורת[׳]הא
[R]לבני אסראיל 39 ואמא אטפאלכם אלד[׳]י קלתם ענהם אנהם יכונון ללע׳נימה ובניכם
אלד[׳]י לא יעלמון אליום אלח̇יר מן אלשר פהם ידח̇לונהא ואעטיהם איאהא וירת̇והא 40
פאמא אנתם תוגהוא ללמסיר אלי אלבריה טריק בחר אלקלזם 41 פאגבתמוני וקלתם לי
קד אח̇טינא בין ידי אללה רבנא נחן נצעד ונקאתל כמא אמרנא אללה רבנא ותקלד כל
רגל מנכם באלהֹ אלחרב ואעתזמתם עלי אלצעוד אלי אלגבל 42 פקאל אללה לי קל להם
לא תצעדון תחארבון פלסת אנא חאל פיכם ואלא אנהזמתם בין ידי אעדאכם 43 פקלת
לכם כד̇אך ולם תקבלוא וח̇אלפתם אמר אללה רבכם ואתקחתם וצעדתם אלי אלגבל 44
פח̇רג אלעמאלקה ואלכנאענה אלד[׳]ין יסכנון ד[׳]לך אלגבל ללקאכם וטרדוכם מת[׳]ל מא
תלסעכם אלדבר והזמוכם מן סעיר אלי חרמא 45 פגלסתם תבכוא ותתצ׳רעו בין ידין אללה
פלם יסמע קולכם ולם יצע̇ אליכם 46 ואקמתם פי רקם איאם כת[׳]ירה כאלאיאם אלאולי

ב 1 פתוגהנא וסרנא אלי אלבריה פי טריק בחר אלקלזם כמא קאל אללה לי ואקמנא פי גבל
שראה איאם כת[׳]ירה 2 ת[׳]ם קאל אללה לי 3 חסבכם מקימין פי הד[׳]א אלגבל תוגהוא
אלי אלשמאל 4 ותאכד עלי אלקום וקל להם אנכם [ת]עברון פי תח̇ום ארץ׳ אח׳ותכם בני
אלעיץ אלסכאן פי שראה והם יהאבוכם | פאחד[׳]רוא גדא 5 לא תקתאלו بهم פאני לא 168
אעטיכם מן ארצ̇הם וראת̇ה ולא מא ׳סקט בה כף קדם לאני והבת גבאל שראה לבני אלעיץ

מיראתֿא 6 פלא תאכלון להם טעאמא אלא בת[׳]מנה ולא תשרבון איצ׳א להם מא אלא
בת[׳]מנה 7 לאן אללה רבכם קד בארככם פי גמיע מתצרפאתכם אעלם אנך משית פי
הד[׳]א אלקפר אלעט[׳]ים והד[׳]ה ארבעין סנה אללה רבכם מעכם לם תעדמון שיא 7א
(Num 20:14) ובעת[׳]ת רסלא אלי מלך אדום קאילא 7ב (Num 20:17) ען אמרך נעבר
פי ארצ׳ך ליס ננפתל אלי חקל ולא אלי כרם ולא נשרב מא מן אלצהריג פי טריק אלמלך
נסלך ולא נעדל ימנה ולא יסרה חתי נעבר תח׳ומך 7ג (Num 20:18) פקאל לא תעברון עלי
לילא אח׳רג ללקאך באלסיף 8 פאחתגנא אן נעבר פי נאחיה בני אלעיץ אח׳ותנא אלסכאן
פי שראה מן טריק אלבקאע מן נאחיה אילה ומ⟨ן⟩ עציון גבר פתוגהנא וסרנא פי טריק
בריה מאב 9 פקאל אללה לי לא תעיקון אלמאביין ולא תעתרצ׳והם פאני לא אעטיכם
מן ארצ׳הם מיראתֿא בסבב אני והבת לבני לוט עאר וצאר להם מיראת[׳]א 10 אלאימין
כאנו יסכנון פיה קדימא וכאנו שעב עט׳ים וכת[׳]יר ורפיע מת[׳]ל אלענאקאין 11 ואלמאבין
סמוהם אלאימין 12 וכאנוא אלחריין יסכנון פי שראה קדימא פורת[׳]והם בני אלעיץ [-]לאן
אללה אפנאהם מן בין ידיהם וסכנו מואצ׳עהם כמא צנעו בני אסראיל בארץ[׳] מיראת[׳]ה
אלד[׳]י אעטאהם אללה 13 וקאל קומוא אלאן ארחלוא ואעברוא ואדי אלנשב פעברנאה
14 וכאן מדה מסירנא מן קדש ברנע אלי חין עברנא ואדי אלנשב תֿלתֿין ותֿמאניהֿ סנה
חתי קצ׳י גמיע אלגיל והם אצחאב אלחרב מן בין אלעסכר כמא קסם אללה לאגלהם 15
וכד[׳]אך כאן אנזל אללה בלאה עליהם ואהלכהם מן בין אלעסכר אלי אן קצ׳ו 16 פלמא
פניו גמיע אצחאב אלחרב באלמות מן גמלה אלקום 17 Rת׳ם אוחא אללה אלי וקאל 18
אנ[ת]/כם סתעברון פי תח׳ום אלמאבין Rאלד[׳]י הו עאר 19 ותקרבון מן נאחיה בני עמון
פלא תעיקוהם ולא תתחרשון בהם פאני לא אעטיכם מן ארצ[׳]הם מיראת[׳]א לאן הולי
בני לוט וקד אעטיתהם איאה מיראת[׳]א | 20 והי מחסובה מן בלאד אלגבאברה והם 168b
כאנו אלגבאברה יסכנון פיהא קדימא ודעוהם אלעמאנין אלזמאזם 21 וכאנו שעב כביר
ואכת[׳]ר ואגל מן אלענאקין פאהלכהם אללה מן בין ידיהם וורת[׳]והם וסכנו מואצ׳עהם
22 כמא פעל אללה מע בני אלעיץ אלד[׳]י יסכנו פי שראה לאנה אהלך אלחראין מן בין
ידיהם וורת[׳]והם וסכנו מואצ׳עהם אלי הד[׳]ה אלע[׳]איה 23 ואמא אלעויין אלד[׳]י סכנוא
פי אלדיאר ענד עזה פאן אלכפתרין אלד[׳]י ח׳רגו מן כפתר אהלכוהם וסכנו מואצ[׳]עהם
24 פקאל אללה קומוא ארתחלו ואעברו ואדי אלמוגב והא אנט׳רי אני קד געלת בין ידיכם
סיחון מלך חסבאן אלאמרי וארצ׳ה אבדי אן תרת[׳]הא ואקימך אלחרב מעה 25 ופי הד[׳]א
אליום אגתהדי פי אקאמה היבתכם וסטותכם בין ידי אלשעוב אלד[׳]י תחת אלסמא חתי
יבלע׳הם ח׳ברכם פיפזעון ויהרבון מן בין ידיך 26 ת[׳]ם בעת[׳]ת רסלא מן בריה אלמשרק
אלי סיחון מלך חסבאן במח[׳]אטבה אלסלאם קאילין 27 ען אמרך נעבר פי בלדך ופי
וסט אלטריק נסלך ולא ננפתל ימנה ולא יסרה 28 טעאמא ללאכל תמירנא בת[׳]מנה

וכד[׳]אך מאא ללשרב תעטינא באלת[׳]מן ואעבר טארקא 29 כמא פעלוא מעי בני אלעיץ
אלד[׳]י יסכנון פי שראה וכד[׳]אך אלמאבין אלסאכנין פי עאר חתי נעבר אלארדן ונדח׳ל
אלארץ׳ אלתי אעטאנא אללה 30 פלם ימכנא סיחון מלך חסבאן מן אלעבור בה לאן
אללה רבך צעב רוחה ושגע קלבה לכי יוקעה פי ידך כמת[׳]ל הד[׳]א אליום 31 פקאל
אללה לי אנט׳ר אני קד בדאת אט׳פרך בסיחון מלך חסבאן אלאמרי וכד[׳]אך בלדה
פאבדי אן תקרצ׳ה וחז בלדה 32 פח׳רג ללקאנא הו וסאיר עסכרה וחארבנא פי יחצא
33 פט׳פרנא אללה בה וקתלנאה וכד[׳]לך אולאדה ועסכרה | 34 ופתחנא גמיע בלאדה 169
פי [ד[׳]]לך אלוקת ואבדנאהא [---] אלנסא ואלאטפאל ולם נבקי מנהם שריד 35 בל
אן נחן ע[׳]נמנא אלדואב וסלבנא אלבלאד אלתי פתחנא 36 מן עראר אלד[׳]י עלי שאטי
ואדי ארנון ואלקריה אלתי פי אלואד אלי גלעד ולם יכן הנאך קריה סלמת מנא ואן אללה
אסלמהא פי אידי⟨נ⟩א 37 אלא בלד בני עמאן פלם נשד ידינא אלי שי מנה והו ואדי יבוק
וקרי אלגבל וגמיע מא נהאנא אללה רבנא ענה

ג 1 ת[׳]ם תוגהנא וטלענא פי טריק ביסאן פח׳רג עוג מלכהא ללקאנא הו וגמיע שעבה
יחארבנא פי אדרעאת 2 פקאל אללה לי לא תהאבה פאני אסלמה אליך וסאיר קומה
ובלאדה ותפעל בה כמא פעלת בסיחון מלך אלאמורי אלד[׳]י כאן יסכן פי חסבאן 3
ופאסלם אללה רבנא פי אידינא איצ׳א עוג <u>מלך</u> אלבת[׳]ן L וגמיע שעבה פקתלנאה ולם
נבקי לה שרידא 4 ופתחנא גמיע קראה פי ד[׳]לך אלוקת ולם יכן הנאך קריה חתי
אח׳ד[׳]נאהא והן סתון קריה כלהן ח[׳]טה ארגוב מלכה עוג עלי ביסאן 5 וכל הולי אלקרי
חצ׳נה רפיע סורהן ואבואבהן וע[׳]לקהן סוי אלקרי אלד[׳]י חולהן לאנהא כת[׳]ירה גדא
6 פח[׳]רבנאה[ן] כמא פעלנא בסיחון מלך חסבאן אלד[׳]י ח׳רבנא גמיע קראה ואפנינא
אלנסא ואלאטפאל 7 וכל בהימה וסלב אלקרי ע׳נמנאהא 8 ואח׳ד[׳]נא פי ד[׳]לך אלוקת
ארץ׳ אלמלכין אלאמוריין אלד[׳]י פי גיזה אלארדן והו מן ואדי אלמוגב אלי גבל אלת[׳]לג 9
פאמא אלצידין יסמונה שניר[1] ואלאמורין יסמונה שניר 10 וכל קרי אלסהולה וגלעד ובת[׳]ין
אלי סלכה ואדרעאת פהי מדן מלך עוג איצ׳[א] L אלתי פי ביסאן 11 לאנה בקי מן באקיה
אלגב[אב]רה והוד[׳]א לה [---] סריר[-] מן חדיד ופי ריב בן עמון תסעה אד[׳]רע טולא
וארבעה אד[׳]רע ערצ[׳]א ב[א]לד[׳]ראע אלמלכי | 12 פורת[׳]נא הד[׳]ה אלארץ׳ פי ד[׳]לך 169b
אלוקת מן עראר אלד[׳]י עלי שט ואדי אלמוגב ואלנצף מן גבל גלעד פוהבת קראה
ל[ל]ראובני וללגאדי 13 ובאקי גלעד וביסאן כלהא ממלכה עוג והבתהא ללנצף מן סבט מנשי

---

1 שְׂרְיֹן in the Hebrew text. Probably a scribal error due to the appearance of the alternative name שניר at the end of the verse.

וכלהא ח׳טה ארגוב והד[׳]ה ביסאן ועמלהא תסמא בלד אלגבאברה 14 ויאיר בן מנשי
אח׳ד[׳] גמיע ח̱׳̱יט ארגוב אלי תח׳ם אלגישורי ואלמכעתי פאסמאהן עלי אסמה והו חות
יאיר אלי הד[׳]ה אלע׳איה 15 ווהבת גלעד למאכיר 16 ולל׳ראובני וללגאדי והבת מן גלעד
אלי ואדי אלמוגב ווסט אלואדי מנתהאה אלי יבק מנתהי בני עמאן 17 ואלבקעה אלארדן
ואלמנתהי טבריה אלי בחר אלבקעה והו אלבחר אלמאלח אלתי תחת אשדות אלכדיה מן
אלמשרק 18 פוכדת עליכם פי ד[׳]לך אלוקת וקלת לכם אן אללה רבכם מעטיכם הד[׳]ה
אלארץ׳ לתרתֿוהא פתמצֿון מתגרדין בין ידי אחֿותכם בני אסראיל כל צֿארב סיף 19 ואנמא
אטפאלכם ונסוכם ומואשיכם לאני אעלם אן לכם מואשי כת[׳]ירה פאתרכוהא פי צֿיאעכם
אלתי אעטיתכם 20 אלי אן יקר אללה אחֿותכם כמא אקרכם וירתֿו הם אלבלד אלד[׳]י
אעטאהם אללה רבכם פי גיזהֿ אלארדן ת[׳]ם ירגע כל אמר מנכם אלי מיראתֿה אלד[׳]י
געלת ברסמה 21 ואמא יושע בן נון פאוציתה וקלת לה קד שאהדת עינך מא קד פעל אללה
בהאדֿין אלמלכין וכד[׳]אל׳ך יפעל בהד[׳]ה אלמלוך כלהא אלתי אנתם צאירין אליהם 22
פלא תהאבוהם פאן אללה רבכם יקאתל ענכם 23 פתצֿרעת אלי אללה פי דֿלך אלוקת וקלת
24 ארע׳ב אליך יא רב אנת תפצ׳לת עלי עבדך ואוריתה עטֿמתך וידך אלשדידה אי אלה
פי אלסמא ופי אלארץ׳ יפעל כאפעאלך וגברותך 25 אעבר אלאן ואנט׳ר אלארץׄ אלחסנה
אלתי ח׳לף אלארדן | והד[׳]א אלגבל אלמפצֿל ולבנאן 26 פתגאוז אללה עני לאגלכם ולם 170
יקבל סואלי פקאל אל[יַ]/אללַה לי חסבך לא תעיד איצ׳א תח׳אטבני פי הד[׳]א אלמעני
27 ולכן אצעד אלי ראס אלקלעה ומד בצרך ע׳רבא ושמאלא וגנובא ושרקא ואנט׳רהא
פאנך ליס תעבר הד[׳]א אלארדן 28 ואוצי יושע וקוי עזמה ושגעה פהו אלד[׳]י יעבר בין
ידי הד[׳]א אלשעב והו יורתֿהם אלארץ׳ אלתי הוד[׳]א תראהא 29 פאקמנא פי גיא נאחיהֿ
בית פאעור

ד 1 ואלאן יא אסראיל תאמל L الى אלפראיץׄ ואלאחכאם אלד[׳]י אנא מעלמכם אליום לתעמלון
בהא ולכי תעישון ותדחֿלון ותרתֿון אלבלד אלד[׳]י אעטאכם אללה אלה אבאיכם 2 לא
תזידון עלי הדֿה אלוצאיא אלתי אנא מוציכם אליום ולא תנקצוא מנה ואחפט׳וא אואמר
אללה רבכם אלתי אנא מוציכם 3 וקד שאהדתם מא פעל אללה בבעל פעור לאן כל רגל
אתבע בעל פעור אהלכה אללה רַבכם מן בינכם 4 ואנתם אלד[׳]י אעתצמתם באללה רבכם
ואנתם כלכם אליום אחיא 5 אנט׳רוא אני קד עלמתכם סנן ואחכאם כמא אוצאני אללה
רבי לתעמלונהא פי גמיע אלארץ׳ אלתי אנתם דאח׳לין אליהא לתרת[׳]והא 6 פאחפט׳ונהא
ואמתתֿלוהא פאנהא חכמתכם ופהמכם בין אלאמם אד[׳]א סמעוא בהד[׳]ה אלסנן כלהא
יקולון מא אחכם הד[׳]א אלשעב אלעט׳ים 7 ואעלמה אי שעב קרבה אלהה כמתֿל אללה
רבנא פי דעאינא אלד[׳]י נדעוה 8 ואי שעב גליל לה פראיץ׳ ואחכאם צחיחה או שריעה

מתֿל הד[׳]ה אלשראיע אלד[׳]י אנא גאעל בין ידיכם אליום 9 פאחד[׳]ר[--] ואחפט׳[-]
אנפסך גדא לילא תנסא אלכלמאת אלתי שאהדת עינך | ולא תזילוהא מן קלובכם טול 170b
אעמארכם ותעלמוהא Rלאבנאיכם ואבנא אבנאיכם 10 אד[׳]כרוא יום וקפתכם בין ידי
אללה רבכם פי חוריב בקול אללה לי אחצ׳ר אלקום אלי לאסמעהם כלאמי אלד[׳]י יגב אן
יתעלמוה לכי יח׳אפוני מא דאמוא אחיא עלי אלדניא ויעלמון איצ׳א אולאדהם 11 פדניתם
ווקפתם גאנב אלגבל וכאן אלגבל משתעל באלנאר אלי אלסמא ואלט׳למה ואלע׳מאם
ואלצ׳באב 12 פח׳אטבכם אללה מן וסט אלנאר פסמעתם צותא יתכלם ושבהא לם תרון
אלא אלצות וחדה 13 וארת[׳]כם מיתֿאקה ואוצאכם אן תעמלוא אלעשר כלמאת וכתבהן
עלי לוחין מן חגארה 14 ואוצאני אללה פי ד[׳]לך אלוקת אן אעלמכם אלפראיץ׳ ואלאחכאם
לתעמלוהא פי אלבלד אלד[׳]י אנתם עאברין אלי הנאך לתרת[׳]וה 15 פאחד[׳]רו עלי
אנפסכם גדא אנכם לם ת(!/א)רון שבהא יום ח׳אטבכם אללה פי אלעגריד מן וסט אלנאר
16 לילא תפסדוא ותצנעוא לכם מעבודא עלי שבה כל גנס בשבה ד[׳]כרא ואנת[׳]י 17 וכל
דאבה פי אלארץ[׳] ושבה כל טאיר ד[׳]ו גנאח יטיר מע אלסמא 18 ושבה כל מא ידב עלי
אלארץ׳ ושבה כל אלאסמאך אלד[׳]י פי אלמיאה ומא דון אלארץ׳ 19 ולא תרפעוא אעינכם
אלי אלסמא פתסתקבלו אלשמס ואלקמר ואלכואכב וכל גיוש אלסמא ותטע[׳]ון ותסגדון
להא ותעבדוהא אלתי בת[׳] נורהא אללה רבכם בגמיע אלשעוב אלתי תחת גמיע אלסמא
20 ולאגל ד[׳]לך אתח̇ד̇כם אללה ואח[׳]רגכם מן שביה כור אלחדיד מן מצר לתכונוא לה
שעבא כמא אנתם אליום 21 פע[׳]צ̇ב אללה עלי לאגלכם ולם ימכני אן אעבר אלארדן
ולא אדח[׳]ול אלי אלארץ׳ אלחסנה אלד[׳]י אעטאכם אללה רבכם מיראתֿא | 22 פאמא 171
אנא מית פי הד̇ה אלארץ׳ לאני ליס דאח̇ל פי אלארדן אלד̇י اتم דאח̇לין ותרת[׳]ון הד[׳]ה
אלארץ׳ אלחסנה 23 פאחד[׳]רוא אן תתנאסוא מית[׳]אק אללה רבכם אלד[׳]י עאהדכם
פלא תצנעון לכם אות׳אן עלי שבה כל שיא נהאכם אללה ענה 24 פאן עקאב אללה רבכם
נארא אכאלה הו אלטאיק אלמעאקב 25 לא שך אלא אנכם אד[׳]א אולדתם בנין ואולדו
אלבנין בנין ועתקתם פי אלארץ׳ [וַ]תפסדון ותפעלון נחתא מן כל שכל ותפעלון מא לא יחסן ענד
אללה רבכם פתע׳צ׳בונה 26 ואנא קד אשהדת עליכם אליום אלסמא ואלארץ׳ אנכם סוף
תהלכון ושיכא מן אלארץ׳ אלתי אנתם עאברין הד[׳]א אלארדן אליהא לתרת[׳]וא איאהא
ולא תקימון פיהא איאמא כת[׳]ירה אלא תהלכון הלאכא 27 ויבת׳כם אללה פי אלשעוב
ותכונוא פי אקל עדד בין האולי אלשעוב אלד[׳]י יסוקכם אללה אליהם ת[׳]ם 28 אנכם
תעבדון הנאך אלהה מן צנאעה אידי אלנאס מן ח׳שב וחגארה אלד[׳]י לא ינט׳רון [לַ]/וַלא
יסמעון ולא יאכלון ולא ישתמון 29 פאתבעוא אללה רבכם פי ח׳לאל ד[׳]לך פאנכם תציבון
אד[׳]א אתבעתמוה מח׳לצין בכל קלובכם ואנפסכם 30 ואד[׳]א אנעקת ונאלך גמיע הד[׳]ה
אלאמור פפי אח׳ר אלאיאם תב אלי אללה רבך ואמתת[׳]ל אמרה 31 לאן אללה רבך

אלטאיק אלרחים לא יח׳לי ענך ולא יסתאצלך ולא יע׳פל עהד אבאיך אלד[ʼ]י קסם בה
להם 32 ואלאן פסל[ו] ען אלאי[ים] אלאואיל אלתי סלפת מן קבל[כם] מן יום ח׳לק אללה אדם
עלי אלארץ׳ ומן טרף אלסמא אלי טרפהא הל כאן קט מת[ʼ]ל הד[ʼ]א אלאמר אלעט׳ים
או סמע במת[ʼ]לה 33 והל סמעת אמה צות אלרב מח׳אטבהא מן דאח׳ל אלנאר כמא
סמעתם אנתם פעאשת 34 או רפע אללה עלמא באן ט׳הר פח׳לץ לה אמה מן בין אח׳רי
באעלאם ואיאת ובראהין ומלחמה ויד שדידה וד[ʼ]ראע בסיטה ומח׳אוף כת[ʼ]ירה | כמא 171b
צנע אללה רבכם במצר בחצ׳רתכם 35 ואנת ארשדת לתעלם אן אללה הו אלאלה לא אלה
אלא הו 36 מן אלסמא אסמעך צותה ליא(!/ה)דבך ועלי אלארץ׳ אוראך נארה אלעט׳ימה
וסמעת כלאמה מן דאח׳להא 37 וד[ʼ]לך בעד מא אחב אבאיך אח׳תאר נסלהם [מן] בעדהם
ואח׳רגך ברצ׳אה בקותה אלעט׳ימה מן מצר 38 ליקרץ׳ אממא אכבר ואעט׳ם מנך מן
בין ידיך פידח׳לך ויעטיך בלדהם נחלה כיומנא הד[ʼ]א 39 ואעלם אליום ד[ʼ]לך וארדדה
אלי קלבך חין יבין אן אללה קדרה פי אלסמאואת אלעליא ואלארץ׳ אלספלי בלא שריך
פאד[ʼ]א תחקקת ד[ʼ]לך 40 פאחפט׳ רסומה ווצאיאה אלתי אמרך בהא אליום לכי יח׳אר
לך ולבניך בעדך וכי יטול עמרך פי אלבלד אלד[ʼ]י אללה רבך מעטיך טול אלזמאן 41
חיניד[ʼ] אפרז מוסי ת[ʼ]לת[ʼ] קרי פי גאיז אלארדן אלשרקי 42 ליהרב אליהן כל קאתל
יקתל צאחבה בע׳יר קצד והו ע׳יר שאני לה מן אמס ומא קבלה פיהרב אלי ואחדה מנהא
فيحيا 43 باصر[RE] פי אלבריה פי בלד אלסהל אלד[ʼ]י ללנט׳ר ואלראמיה פי גרש מן בלד
בשיר וגולאן פי אלבת[ʼ]ניה מן בלד נסא 44 והד[ʼ]ה אלשריעה אלתי דון מוסי בין ידי בני
אסראיל 45 והד[ʼ]ה אלשואהד ואלרסום ואלאחכאם אלתי אמר בהא מוסי בני אסראיל
אלח׳ארגין מן מצר 46 פי ד[ʼ]לך גאיז [---] אלארדן פי אלואד ממא ילי בית פעור פי בלד
סיחון מלך אלאמורי אלד[ʼ]י הו מקים פי חסבאן אלד[ʼ]י קתלה מוסי ובני אסראיל ענד
ח׳רוגהם מן מצר 47 וחאזוא בלדה ובלד עוג מלך אלבת[ʼ]ן והמא מלכי אלאמורין אלתי פי
גאיז אלארדן אלשרקי 48 פי חשאף אלד[ʼ]י עלי שט ואד אלמוגב ואלי גבל אלת[ʼ]לג הי
אלחר[מון] 49 וגמיע אלבקעה וגאיז אלאר[דן] אלשרקי | ואלי בחירה̈ אלבקעה אלבחר 172
אלמאלח תחת מצב אלקלעה

ה 1 ת[ʼ]ם דעא מוסי בגמיע אל אסראיל פקאל להם אסמעו אלרסום ואלאחכאם אלתי אנא
אמרכם אליום פתעלמוהא ואחפט׳והא ואעמלוא בהא 2 אן אללה רבנא עהד מענא עהדא
פי אלתגריד 3 וליס מע אבאתנא עהד הד[ʼ]א אלעהד אלא מענא איצ׳א האהנא ונחן איצ׳א
כלנא אחיא 4 וד[ʼ]לך אן שפאהא ח׳אטבכם אללה פי אלגבל מן דאח׳ל אלנאר 5 ואנא
כנת ואקף בין נור אללה ובינכם פי ד[ʼ]לך אלוקת אח׳ברכם ב[מ]ח[ʼ]אטבתה לאנכם ח׳פתם
אלנאר ולם תצעדון אלגבל ענד קול אללה לכם 6 אנא אללה רבך אלד[ʼ]י אח׳רגתך מן

בלד מצר מן בית אלעבודיה (א) לא יכון לך אלהה אח׳ר מן דוני 7 לא תצנע לך נחתא כל
שבה ממא פי אלסמא אלתי פוקך וממא פי אלארץ׳ אלתי תחתך וממא פי אלמא אלד[׳]י
תחת אלארץ׳ 8 לא תסגד להא ולא תעבדהא לאני אללה רבך אלטאיק אלמעאקב מטאלב
בד[׳]נוב אבא אד[׳]א אתבעוהם אלבנין ואלת[׳]ואלת[׳] ואלרואבע מן אל שאני 9 ואכאפי
באלאחסאן אלוף למחבי וחאפט׳י וצאיאי (ב) 10 לא תקסם באסם אללה רבך באטלא
לאנה לא יברי מן יקסם באסמה באטלא (ג) 11 אחפט׳ יום אלסבת וקדסה כמא אמרך
אללה רבך 12 סתה איאם תצנע גמיע צנאיעך 13 ואליום אלסאבע סבת ללה רבך לא תצנע
פיה שיא מן אלצנאיע אנת ואבנך ואבנתך ועבדך ואמתך ת[׳]ורך וחמארך וגמיע בהאימך
וצ׳יפך אלד[׳]י פי מחאלך לכי יסתריח עבדך ואמתך מת[׳]לך 14 ואד[׳]כר אנך כנת עבדא
פי בלד מצר ואח׳רגך אללה רבך מן הנאך ביד שדידה ובד[׳]ראע בסיטה ולד[׳]לך אמרך
אללה רבך אן תקים יום אלסבת (ד) 15 אכרם אבאך ואמך כמא אמרך אללה רבך לכי
יטול עמרך וליח׳אר לך פי אלבלד אלד[׳]י אללה רבך מעטיך (ה) 16 לא תקתל נפסא
בריה (ו) לא תזן (ז) לא תסרק (ח) לא תשהד עלי צאחבך שהאדה מחאל (ט) 17 לא
תתמן מנזל צאחבך ולא תתמן זוגה צאחבך | וצ[׳]יעתה ועבדה ואמתה ות[׳]ורה וחמארה 172b
וכל מא לה (י) 17א (Deut 7:1/11:29) ויכון אד[׳]א אדח׳לך אללה רבך אלי בלד אלכנעאני
אלד[׳]י אנת דאח׳ל אליה לתחוזה 17ב (Deut 27:2) תקים לך חגארה גלילאת וביצ׳הא
באלאספידאג 17ג (Deut 27:3) ואכתב עליהא גמיע אקאויל הד[׳]ה אלתוריה 17ד (Deut
27:4) ויכון אד[׳]א עברתם אלארדן תקימוא תלך אלחגארה אלתי אנא מוציכם בהא אליום
בטור באריך 17ה (Deut 27:5) ואבן ת[׳]ם מד[׳]בחא ללה רבך מד[׳]בח חגארה לא תחרך
עליהא חדידא 17ו (Deut 27:6) ולתכן חגארה צחאחא תבני מד[׳]בח אללה רבך ואצעד
עליה צעאיד אללה רבך 17ז (Deut 27:7) ואד[׳]בח סלאים וכל הנאך ואפרח בין ידי אללה
רבך 17ח (Deut 11:30) פי ד[׳]לך אלגבל פי עבורך אלארדן ורא טריק מע׳יב אלשמס פי
בלד אלכנעאני אלמקים באלבקיע מקאבל אלגלגל גאנב מרג אלבהא מקאבל בלאטאן 18
בהד[׳]ה אלח[׳]טוב ח׳אטב אללה גמיע גוקכם פי אלגבל מן לדן(!/ד) אלנאר ואלט׳לאם
ואלע׳מאם ואלצ׳באב בצות עט׳ים ע׳יר מעאוד פכתבהא עלי לוחי גוהר ודפעהא אלי
19 וכאן ענד מא סמעתם אלצות מן לדן(!/ד) אלט׳לאם ואלגבל משתעל באלנאר תקדם
אלי ריסא אסבאטכם ושיוח׳[ה]/כם 20 וקלתם הוד[׳]א קד אוראנא אללה רבנא כרמה
ועט[׳]מתה וסמענא צותה מן דאח׳ל אלנאר ועלמנא אליום אנה יגוז אן יח׳אטב אללה
אנסאן פיחיא 21 ואלאן לא נמות ולא תאכלנא הד[׳]ה אלנאר אלעט׳ימה פאנא אן עאודנא
אסתמאע ח׳טאב אללה רבנא איצ׳א מתנא 22 לאנה אי בשרי סמע צות אללה אלחי
מח׳אטב[הL] מן וסט אלנאר מת[׳]לנא פעאש 23 תקדם אנת ואסתמע גמיע מא יקולה
אללה רבנא ואן תודי אלינא מא יכלמך אללה רבנא פנסמעה ונעמל בה 24 פסמע אללה

כל אמ⟨ר⟩כם אד[׳] כלמתמוני פקאל לי קד סמעת כלאם האולי אלקום אד[׳] כלמוך וקד
אחסנוא פי גמיע מא קאלוא | 25 לית אן ידום להם הד֗א אלקלב אן יח׳אפון איאי ויחפט׳ון 173
וצאיאי טול אלזמאן לכי יח׳אר להם ולבניהם אלי אלאבד 26 אמץ֗ קל להם ארגעוא
אלי אח׳ביתכם 27 ואנת פקם האהנא בין ידי חתי אעלמך בגמיע אלוצאיא אלשראיע
ואלקצ׳איא אלתי תעלמהם יעמלוא בהא פי אלבלד אלד[׳]י אנא מעטיהם ירת[׳]וה 28
פאחפט׳וא ואעמלו כמא אמרכם אללה רבכם לא תעדלוא ימנה ולא יסרה 29 פי אלטריק
אלתי אמרכם אללה רבכם תסלכוהא לכי תעישון ויח׳אר לכם ותטול מדתכם פי אלארץ׳
אלתי תחוזוהא

ו 1 והד[׳]ה אלוצאיא אלרסום ואלאחכאם אלד[׳]י אמרני אללה רבכם אן אעלמכם תצנעונהא
פי אלבלד אלד[׳]י אנתם צאירון אליה לתחוזונה 2 לכי תח׳אף אללה רבך ותחפט׳ גמיע
רסומה ווצאיאה אלתי אמרך בהא אליום אנת ואבנך ואבן אבנך טול איאם חיותך ולכי
תטול מדתך 3 פאסמע יא אל אסראיל ד[׳]לך ואחפט׳ה ואעמל בה כי יח׳אר לך ותכת[׳]ר
גדא כמא ועדך אללה אלה אבאתך פי בלד יפיץ׳ לבנא ועסלא 4 אעלם יאאל אסראיל אן
אללה רבנא הו אללה אלואחד 5 פאחבב אללה רבך מח[׳]לצא בכל קלבך ובכל נפסך
וגמיע גהדך 6 ותכון הד[׳]ה אלח׳טוב אלתי אנא אמרך בהא אליום פי נפסך 7 וחפט׳
בניך איאהא ואדרסהא פי חאל גלוסך פי מנזלך ומסירך פי טריקך וענד נומך וקיאמך 8
ואעקדהא עלאמה עלי ידך ותכון מנשורה בין ידיך 9 ואכתבהא עלי פתוח מנזלך ומחאלך
10 ויכון אד[׳]א אדח׳לך אללה רבך אלי אלבלד אלד[׳]י אקסם לאבאיך לאברהים ואסחק
ויעקוב אן יעטיך תלך קרי עט׳ימאת גיאד מא לם תבניהא 11 וביותא ממלוה מן כל ח׳יר מא
לם תמלאהא וצהאריג מקטועה מא לם תקטעהא וכרום וזיתון מא לם תע׳רסהא פאד[׳]א
אכלת ושבעת | 12 פאחד[׳]ר ואן תנסא אללה רבך מן אן תחפט׳ וצאיאה ⟨אלד[׳]י אח׳רגך 173b
מן⟩ בלד מצר מן בית אלעבודיה 13 בל ח׳אף אללה רבך ואעבדה ובאסמה אסתחלף 14
לא תתבע מעבודאת אח׳ר מן מעבודאת אלאמם אלד[׳]ין חואליכם 15 לאן אללה רבך
טאיק מעאקב פימא בינכם כלא ישתד ע׳צ׳בה עליכם פינפד[׳]ך ען וגה אלארץ׳ 16 ולא
תגרבוא אללה רבכם כמא גרבתמוה פי ד[׳]את אלמחנה 17 בל אחפט׳וא חפט׳א וצאיא
אללה רבכם ושואהדה ורסומה אלד[׳]י אמרכם בהא 18 ואצנע אלמסתקים ואלד[׳]י יחסן
בין ידיה לכי יח׳אר לך ותדח׳ל ותחז אלבלד אלגיד אלד[׳]י אקסם לאבאיך עליה 19 וידפע
אללה גמיע אעדאיך מן בין ידיך כמא ועדך 20 ויכון אד[׳]א סאלך אבנך ע׳דא קאילא מא
אלסבב פי אלשואהד ואלרסום ואלאחכאם אלתי אמרכם בהא אללה רבנא 21 פקל לה
אנא כנא עבידא לפרעון במצר פאח׳רגנא אללה רבנא ביד שדידה 22 ואחל אללה איאת
ובראהין עט׳ימה צ[׳]ארת במצר פי פרעון וגמיע אלה בחצ׳רתנא 23 ואח׳רגנא מן ת[׳]ם

לכי ידח׳לנא ויעטינא אלבלד אלד[׳]י אקסם עליה לאבאונא 24 ואמרנא באן נצנע הד[׳]ה
אלרסום ונח׳אף אללה רבנא לכי יח׳אר לנא טול אלזמאן ונחיא כיומנא הד[׳]א 25 ומנזלה
תכון לנא אד[׳]א חפט׳נא ועמלנא גמיע הד[׳]ה אלשריעה בין ידי אללה רבנא כמא אמרנא

ז 1 פאד[׳]א אדח׳לך אללה רבך אלבלד אלד[׳]י אנת דאח׳ל אליה לתחוזה פיטחטח אממא
כת[׳]ירה מן בין ידיך אלחתיין ⟨---⟩[2] ואלמריין ואלכנעאנין ואלפרזין ואלביין ואליבוסין
סבע אמם אכבר ואעט׳ם מנך 2 ויסלמהם אללה רבך בין ידיך פאקתלהם ואתלפהם
ולא תעאהדהם ולא תרוף עליהם 3 ולא תצאהרהם | בנתך לא תעטי לאבנה ובנתה לא 174
תאחֹד לאבנך 4 לילא יזיל אבנך מן תבעתי פיח[׳]דמון אלהה אח[׳]רה פישתד ע׳צ׳ב
אללה עליכם פינפיך סריעא 5 בל כד[׳]י פאצנעו להם מד[׳]אבחהם פאנקצ׳והא ודכאדכהם
פאכסרוהא ושואריהם פאקטעוהא ונחותהם פאחרקוהא באלנאר 6 לאנך שעב מקדס
ללה רבך ואח׳תאר אן תכון לה אמה ח׳אצה מן גמיע אלאמם אלד[׳]י עלי וגה אלארץ׳
7 וליס מן כת[׳]רתכם מן גמיע אלשעוב אצטפאכם אללה ואח׳תארכם בל אנתם אקל
מנהם מגמועין 8 לכן מן מחבה אללה לכם ומן חפט׳ה אלקסם אלד[׳]י קסם לאבאיכם
אח׳רגכם אללה מן בלד מצר ביד שדידה ופדאך מן בית אלעבודיה מן יד פרעון מלך מצר
9 ואעלם אן אללה רבך הו אלאלה אלטאיק אלאמין חאפט׳ אלעהד ואלאחסאן למחביה
וחאפט׳י וצאיאה לאלף גיל 10 ומכאפי שאניה בחצ׳רתה לאבאדתה ולא יוח׳ר לה ד[׳]לך
בל בחצ׳רתה יכאפיה 11 פאחפט׳ אלוצאיא ואלרסום ואלאחכאם אלתי אמרך בהא אליום
ואעמל בהא 12 ויכון גזא מא תקבלון הד[׳]ה אלאחכאם פתחפט׳והא ותעמלו בהא יחפט׳
אללה רבך לך אלעהד ואלפצ׳ל אלד[׳]י קסם לאבאיך 13 פיחבך ויבארך פיך ויכת[׳]רך
ויבארך פי ת[׳]מר גסמך ות[׳]מר ארצ׳ך ועצירך ודהנך ודאגנך ונַתאג בקרך וגפראת ע׳נמך
פי אלבלד אלד[׳]י קסם אללה לאבאיך יעטיך 14 פתכון מבארכא מן גמיע אלאמם לא יכן
פיך עאקר ולא עאקרה ולא פי בהאימך 15 ויזיל אללה ענך כל מרץ׳ וגמיע אוגאע מצר
אלרדיה אלתי ערפתהא לא יחלהא בך בל יחלהא בשאניך 16 ותפני גמיע אלאמם אלתי
יסלמהא אללה לך פלא תשפק עליהם ולא תעבד מעבודאתהם פיכונוא לך והקא | 17 174b
ואן קלת פי נפסך האולי אלשעוב אכת[׳]ר מני פכיף אטיק אפניהם 18 לא תח׳אפהם
בל אד[׳]כר מא צנע אללה רבך בפרעון ובסאיר אלמצריון 19 אלאעלאם אלעט׳ימה אלתי
ראתהא עינאך אלאיאת ואלבראהין ואליד אלשדידה ואלד[׳]ראע אלבסיטה כמא אח׳רגך

2 A translation of והגרגשי is missing here. Cf. אלגרגשי (Gen 10:16, Deut 20:17) or אלגרגסיין (Gen 15:21) by late hands in MS London BL OR7562 and אלגרגשין (Deut 20:17) in MS Oxford Bodl. OR139 below. והגרגשי is found in Deut 20:17 only in the Samaritan Pentateuch, not in the Masoretic text (Tal & Florentin 2010:578–579).

אללה רבך כד[׳]אך יצנע בגמיע אלאמם אלתי תח׳אפהם 20 ואיצ׳א יבעת[׳] באלעאהה
פיהם חתי יביד אלבאקיון ואלמסתורין מן בין ידיך 21 ולא תרהבהם לאן נור אללה רבך
פימא בינך הו אלטאיק אלגליל 22 יהו יטחטח האולי אלשעוב מן בין ידיך קלילא קלילא
אד[׳] לא יגוזאן תנפד[׳]הם סריעא פלא יכת[׳]ר עליך וחש אלצחרא 23 ואד[׳]א אסלמהם
אללה יבד בין ידיך ואהאמהם אהאמה עט׳ימה אלי אן ינפד[׳]הם 24 ויסלם מלוכהם פי ידך
פאביד אסמאהם מן תחת אלסמאה פאן אנסאן לא יקם בין ידיך אלי אן תנפד[׳]הם 25
פאחרקוא נחות מעבודאתהם באלנאר ולא תת(!/א)מן מן פצ׳תהם וד[׳]הבהם פתאח׳ד[׳]
לך כלא תוהק בה פאנה כריהה אללה רבך 26 פלא תדח[׳]ל מא יכרהה אללה פתציר
חראמא מתֿלה בל נגאסה תנגסה וכריהה תכרהה לאנה חראמא

ח 1 גמיע אלוצאיא אלתי אמרך בהא אליום אחפט׳והא ואעמלו בהא לכי תחיוא ותכת[׳]רוא
ותדח׳לו ותחוזו אלארץ׳ אלתי קסם אללה לאבאוכם 2 פאד[׳]כר גמיע אלטריק אלתי סירך
אללה רבך פי אלבר הד[׳]ה ארבעין סנה ליתעבך וימתחנך ויט׳הר ללנאס מא פי קלבך אן
כנת תחפט׳ וצאיאה אם לא 3 ואתעבך ואגאעך ואטעמך אלמן אלד[׳]י לם תערפה ולם
יערפה אבא[ו]ך לכי יערפך אנה ליס עלי אלטעאם וחדה יחיא אלאנסאן בל עלי גמיע
מא ח[׳]רג בה ען אמר אללה יחיא אלאנסאן 4 ות[׳]יאבך לם תבל ורגליך לם תחף הד[׳]ה
אלארבעין סנה 5 ואעלם פי נפסך אנה כמא יודב אלמר ולדה אשפאקא כד[׳]אך אללה
רבך מודבך | 6 ותחפט וציא אללה אלהך ללסלוך פי טרקה וללמחאפה מנה 7 לאן אללה 175
אלהך מדחלך אלי בלד חסנה וואסעה בלד אודיה מא עיון ועמור תפגר פי בקאע וגבאל
8 בלד חנטה ושעיר גפן תין ורמאן בלד זיתון אלזית ואלעסל 9 בלד לא תאכל פיה טעאם
בת[קדיר] ולא יעוזך פיה שיא בלד מן חגרה יעמל אלחדיד ומן גבאלה מעאדן אלנחאס 10
פאד[׳]א אכלת ושבעת פR בארך אללה רבך עלי אלבלד אלגיד אלד[׳]י אעטאך 11 ואחד[׳]ר
אן תנסא אללה רבך מן אן לא תחפט׳ וציאה ואחכאמה ורסומה אלתי אמרך בהא אליום
12 כלא תאכל ותשבע ותבני ביותא חסאנא פתסכנהא 13 ובקרך וע׳נמך יכת[׳]רון ופצ׳ה
וד[׳]הב יכת[׳]ר וגמיע מא הו לך יכת[׳]ר 14 ויכבר קלבך פתנסא אללה רבך אלד[׳]י אח׳רגך
מן בלד מצר מן בית אלעבודיה 15 וסירך פי אלבריה אלכברי אלמחיפה חתי אלחיאת
אלמחרקאת ואלעקארב ועטש חית[׳] ליס מא ואח׳רג לך מאא מן אלצואן 16 ואטעמך
אלמן פי אלבר מא לם יערפה אבאוך לכי אן ישקיך וימתחנך ויעוצ׳ך ח׳ירא פי אח׳רתך
17 ואחד[׳]ר אן תקול פי נפסך אן קותי ועט׳ם קדרתי אכתסב לי הד[׳]א אלאיסאר 18 בל
אד[׳]כר אללה רבך פאנה אלד[׳]י אעטאך קוה תכתסב בהא הד[׳]א אלאיסאר ולכי יפי
בעהדה אלד[׳]י קסם לאבאוך אברהים ואסחק ויעקוב כיומנא הד[׳]א 19 ואן נסית אללה
רבך פמצ[׳]ית פאתבעת אלהה אח׳ר ועבדתהא וסגדת להא פקד ערפתכם מן אליום אנכם

תבאדון 20 כאלאמם אלתי אללה מהלך מן בין ידיכם וכד[׳]לך תהלכון גזא לם תקבלון אמר
אללה רבכם

ט 1 אעלם יאסראיל אנך גאיז פי הד[׳]ה אלמרה אלארדן לתדח׳ל תחוז אממא אכבר ואעט׳ם
מנך פי קרי עט[׳]ימה וחצינה תדאני מן אלסמא 2 שעב כביר רפיע בני אלגבאברה כמא
175b עלמת | ואנת פקד סמעת מן יקדר יקׄום בני ענאק 3 בל אעלם אליום אן אללה רבך עאבר
בין ידיך שבה אלנאר אלאכאלה הו יסתאצלהם והו יהזמהם בין ידיך פיקרצ׳הם ויבידהם
סריעא כמא ועדך אללה 4 פלא תקל פי נפסך אד[׳]א אדפעהם אללה רבך מן בין ידיך אנה
בזכאתי אדח׳לני אללה אחוז הד[׳]א אלבלד ובח׳טאיא אולאיך אלאמם אללה מנפיהם מן
בין ידיך 5 בל ליס בצלאחך ואסתקאמה קלבך אנת דאח׳ל לתחוז בלדהם לכן מע ט[׳]לם
אולאיך אלאמם אללה רבך מנפיהם מן בין ידיך ולכי יפי באלקול אלד[׳]י קסם בה [لاباىك L]
לאברהים ואסחק ויעקוב 6 פאעלם אנה ליס בצלאחך אללה רבך מעטיך הד[׳]א אלבלד
אלחסנה לתרתֿוה אד[׳] אנת שעב צעב אלרקאב 7 פאד[׳]כר ולא תנסא מא אסחֿט(!/פ)ת
אללה [בהֿ L] רבך פי אלתגריד וד[׳]לך מן יום חֿרגת מן מצר ואלי אן גיתם אלי הד[׳]א אלמוצֿע
לם תזלו מחֿאלפין ללה 8 ופי אלתגריד אסח׳טתמוה פעֿצב עליכם פכאד אן יהלככם 9
חין צעדת אלגבל לאחֿד לוחי אלגוהר לוחי אלעהד אלד[׳]י קטע אללה מעכם פאקמת פי
אלגבל ארבעין יומא בליאליהא לם אכל טעאמא ולם אשרב מא 10 אלי אן דפע אללה אלי
לוחי אלגוהר מכתובין בקדרתה ועליהמא כגמיע אלחֿטוב אלתי ח[׳]אטבכם אללה בהא
פי אלגבל מן וסט אלנאר פי יום אלגוק 11 פכאן ד[׳]לך בעד ארבעין יומן[3] וארבעין לילה
דפעהמא אלי 12 וקאל לי קם אנחדר סריעא מן האהנא פאן קומך אלד[׳]י אח[׳]רגת מן
מצר קד אפסדו ואעדלוא סריעא ען אלטריק אלד[׳]י ערפתהם וצנעו להם עגלא מסבוכא
13 ת[׳]ם קאל לי עלמת אן האולי אלקום צעאב אלרקאב 14 פאן מכנתני ולם תתשפע
פיהם אהלכתהם ומחות אסמהם מן תחת אלסמא וגעלתך אנת אמה עט׳ימה ואכת[׳]ר
176 מנהם 15 פתוגהת ונזלת מן אלגבל והו משתעל באלנאר ולוחי אלעהד עלי ידי | 16 ונטֿרהֿ
והודֿא אחֿטאתם ללה אלהכם צנעתם לכם עגלא צבא עדלֿתֿם ושיכא ען אלטריק אלדֿי
וצאכם אללה 17 פאלקית באללֿוחין ואלקיתהמא מן עלֿ يديّ וכסרתהמא בחצֿרתכם 18
ושפעת בין ידין אללה כאלמרה אלאולה ארבעין יומא בליאליהא לם אכל טעׄמא ומאء
לם אשרב בסבב ח׳טאכם אלדֿי אחֿטאתם ועמלתם אלשר בין ידין אללה ואסח׳טתמוה 19
לאני ח׳שית מן בין ידי אלע׳צ[׳]ב ואלסחֿ[ט L] אלד[׳]י סח[׳]ט אללה בהא עליכם וכאד אן
ינפד[׳]כם פקבל אללה מני ד[׳]לך פי ד[׳]לך אלוקת 20 ועלי הרון וגד אללה גדא וכאד אן

3 Probably a phonetic orthography of יומא. See § 5.2.

יסתאצלה פאסתע׳פרת לה איצ׳א פי ד[׳]לך אלוקת 21 ואמא ח[׳]טיתכם אלד[׳]י פעלתם
והו אלעגל פאנני אח׳ד[׳]תה ואחרקתה באלנאר וברדתה באלמבארד נעמא חתי דק
כאלתראב ורמית תראבה פי ואד אלמא אלמנחדר מן אלגבל 22 ופי ד[׳]את אלאשתעאל
ואלאמתחאן ומקאבר אלשהואת לם תזלוא מסח׳טין ללה 23 ולמא בעת[׳] אללה בבעצ׳כם
מן קדס רקים וקאל אצעדוא וחוזוא אלבלד אלד[׳]י אעטיתכם ח[׳]אלפתמוה ולם תומנוא
בה ולם תקבלוא אמרה 24 באלגמלה לם תזלוא מח׳אלפין ללה מן יום ערפכם 25 פלמא
שפעת ענדה תלך אלארבעין יומא ואלארבעין לילה אד[׳] אראד אן ינפד[׳]כם 26 צ׳רעת
בין ידי אללה באלצלאה וקלת אללהם יארב לא תהלך קומך וצפותך אלד[׳]ין פככתהם
בעט׳מתך ואח׳רגתהם מן מצר ביד שדידה 27 אד[׳]כר אוליאך אברהים ואסחק ויעקוב
ולא תנט׳ר אלי צעובה הד[׳]א אלשעב וטלאחתה וח׳טיתה 28 לילא יקולוא אהל אלבלד
אלד[׳]י אח׳רגתנא מנה ממא לם יטק רבהם אן ידח׳להם אלבלד אלד[׳]י ועדהם בה ומן
בע׳צ׳תה להם אח׳רגהם ליקתלהם פי אלבר 29 והם קומך וצפותך אלד[׳]י אח׳רגת מן מצר
בקותך אלעט׳ימה וד[׳]ראעך אלבסיטה

י 1 פי אלדפעה הד׳ה קאל אללה לי אנחת לך לוחין גוהר כאלאולין ואצעד אלי אלי אלגבל 176b
בעד אן תצנע צנדוק מן ח׳שב 2 חתי אכתב עלי אללוחין אלכלמאת אלד[׳]י כאנת עלי
אללוחין אלאולין אלד[׳]י כסרתהמא לתצירהמא פי אלצנדוק 3 ת[׳]ם צנעת צנדוק מן
ח[׳]שב סנט ונחת לוחי גוהר כאלאולין וצעדת אלי אלגבל והמא פי ידי 4 פכתב עליהמא
כאלכתאב אלאול אלעשר כלמאת אלתי כלמכם אללה בהא פי אלגבל מן וסט אלנאר פי
יום אלגוק פלמא דפעהמא אלי 5 ולית ונזלת מן אלגבל וגעלת אללוחין פי אלצנדוק אלד[׳]י
צנעת פצארו הנאך כמא אמרני אללה 6 ובני אסראיל רחלוא (Num 33:31) מן אלמאדבה
וחטו בבני עאקן 7 (Num 33:32) מן תׄם רחלו ונזלוא פי אלכראדיס (Num 33:33) מן תׄם
רחלוא ונזלו פי אלסיאלה (Num 33:34) מן ת[׳]ם רחלו ונזלו פי אלמגאז (Num 33:35) מן
ת[׳]ם רחלוא ונזלו פי אשגאר גברין (Num 33:36) מן ת[׳]ם [נ̱]/ר̱חלוא ונזלוא פי בריה̈ עין
והי קדס (Num 33:37) מן ת[׳]ם רחלוא ונזלו פי טור אלטור. ומאת ת[׳]ם הרון ודפן הנאך
ואם אלמעין אבנה מוצ׳עה 8 פי ד[׳]לך אלוקת אפרז אללה סבט עטאף ליחמל צנדוק עהדה
ויקפוא בין ידיה ויח׳דמוה ויברכוא באסמה אלי יומנא הד[׳]א למא אשפעוני 9 ולד[׳]לך לם
יכן להם נציב פי נחלה מע אח[׳]ותהם בל הבאת אללה הי נציבהם כמא אמר בהא להם 10
ואנא אקמת פי אלגבל מת[׳]ל אלמרה אלאולי ארבעין יומא וארבעין לילה פקבל אללה מני
פי ד[׳]לך אלוקת ולם יריד אללה אן יהלכך 11 פקאל לי קם פאמץ׳ בין ידי אלקום ורחלהם
חתי ימצ׳ון פירת[׳]ון אלבלאד אלתי קסמת לאבאיהם אן אעטיהם 12 ואלאן יאסראיל מא
אלד[׳]י יטלבה מנד אללה רבך אלא אן תח׳אפה ותסיר פי טרקה <ותח׳אפה> ⟨ותחבה⟩

177 ותעבדה מח[׳]לצא בכל קלבך ובכל נפסך | 13 ולחפט̇ וצאיא אללה רבך וסננה אלד̇י אנא
موصيك اليوم ליח̇אר לך 14 פאן ללה רבך אלסמאואת כלהא ואלארץ׳ וכל מא יחויהא 15
לכנה אצטפי אבאוך ואחבהם ואח׳תאר בניהם מן בעדהם ואנתם הם מן בין אלשעוב כמא
תשאהדון 16 פאזילוא ע׳ש קלובכם וארקאבכם לא תצעבוהא איצ׳א 17 לאן אללה רבכם
הו רב אלארבאב וסיד אלסאדה אלטאיק אלכביר אלגבאר אל[מח׳]יף/ח׳איף אלד[׳]י לא
יח[׳]אשי אלוגוה ולא יאח׳ד[׳] רשוה 18 צאנע חכם אליתים ואלארמלה ויחב אלע׳ריב
ירזקה טעאמא וכסוה 19 פאחבוא אלע׳ריב פטאל מא כנתם ע׳רבא פי בלד מצר 20 וח׳ף
אללה רבך ואעבדה ואלזמה ואחלף באסמה בארא 21 הו מדחתך והו חט׳ך כמא צנע מעך
תלך אלכבאיר ואלמהאיב אלתי ראתהא עינך 22 פמנהא אן אבאך נזלו מצרא בסבעין נפס
ואלאן פקד צירך אללה רבך ככואכב אלסמא כת[׳]רה

יא 1 פאחבב אללה רבך ואחפט׳ מא אסתחפט׳ך מן רסומה ווצאיאה ואחכאמה טול אלזמאן
2 פאעלמוא אליום אן ליס אלעמל עלי בניכם אלד[׳]ין לם יעלמוא ולם ירוא ד[׳]את תאדיב
נור אללה ועט׳מתה וידה אלשדידה וד[׳]ראעה אלבסיטה 3 ואיאתה ואעמאלה אלתי
צנעהא פי וסט מצר בפרעון וגמיע קואדה וסאיר אהל בלדה 4 ומא צנע בגנודה מצר
וח׳ילה ומראכבה אלד[׳]י אפאץ׳ מא בחר אלקלזם עלי וגוההם למא כלבוכם ואהלכהם
אללה אלי יומנא הד[׳]א 5 ומא צנע בכם פי אלבר אלי אן גיתם אלי הד[׳]א אלמוצ׳ע 6
ומא צנע בדתן ואבירם בני אליאב בן אלנט׳ר אד[׳] פתחת אלארץ׳ פאהא פאבתלעתהם
177b וביותהם ומצ׳ארבהם וגמיע אלנאס אלד[׳]י [מ]עהם פימא בין גמיע אל אסראיל | 7 בל
עיונכם אלתי ראת גמיע צנע אללה אלעט׳ים אלד[׳]י צנעה 8 פאחפט׳ו גמיע אלוצאיא
אלתי אמרכם בהא אליום לכי תשתדו ותדח׳לוא ותחוזוא אלבלד אלד[׳]י קסם אללה עליה
לאבאיכם 9 ולכי תטול מדתכם פיה כמא קסם אללה לאבאיכם אן יעטיה לנסלהם והו
בלד יפיץ׳ אללבן ואלעסל 10 ואן אלבלד אלד[׳]י אנת צאיר אליה לתחוזה ליס הו כבלד
מצר אלד[׳]י ח׳רגת מנה אלד[׳]י כנת תזרע זרעך ותסקיה ברגלך כגנאן אלבקול 11 לכן
אלארץ׳ אלתי אנתם צאירין אליהא לתחוזוהא ארץ׳ גבאל ובקאע מן מטר אלסמא תשרב
מא 12 הי אלארץ׳ אלתי אללה רבך מעאהדהא ודאימא ענאיתה בהא מן אול אלסנה
אלי אח׳רהא 13 ואן קבלתם וצאיאי אלד[׳]י אמרכם בהא אליום לתחבוא אללה רבכם
ותח׳לצונה מח׳לצין בכל קלובכם ובכל אנפסכם 14 ליזלף מטר בלדכם פי וקתה וסמי
ולקיש פתגמע حنطتك[RE] ועצירך ודהנך 15 ואנבת עשבא פי צחראך לבהאימך ותאכל
ותשבע 16 ואחד[׳]רוא אן ינח׳דע קלבכם ותזולון ותעבדון אלהה אח׳ר ותסגדון להא 17
וישתד ע׳צ׳ב אללה עליכם ויחבס אלסמא ולא יכון מטר ואלארץ׳ לא תנבת אדאהא
פתבאדון סריעא ען אלארץ׳ אלגידה אלתי אללה מעטיהא לך 18 וצירוא כלאמי הד[׳]א פי

קלובכם ופי נפוסכם ואעקדוהא עלאמה עלי אידיכם ותכון מנשורה בין ידיכם 19 ועלמוהא
בניכם ותד[ׄ]אכרוהא פי חאל גלוסכם פי מנאזלכם ומסירכם פי אלטריק ו⟨ע⟩נד רקאדכם
וקיאמכם 20 ואכתבוהא עלי פתוח מנאזלכם ואבואבכם 21 לכי תטול איאמכם ואיאם
בנוכם פי אלבלד אלד[ׄ]י קסם אללה לאבאיכם אן יעטיהם מא דאמת אלסמא עלי אלארץ׳
22 ואנתם אן חפט׳תם גמיע הד[ׄ]ה אלוצאיא אלתי אנא אמרכם בהא אליום | לפעלהא 178
למחבהׄ אללה אלהכם ללסלוך פי כל טרקה וללתמסך בה 23 פיקרץׄ אללה כל אלשעוב
הדׄה מן בין ידיך ותרתׄהם שעוב אכבר ואעטׄם מנך 24 كل المقام الذي יטא<ע< קדמכם יכון
לכם מן אלבר ואלבניאן ومن النهر נהר אלפראת ואלבחר אלאכׄיר יכון תח׳ומכם 25 ולא
יקףׄ אנסאן בין ידיכם בל פזעכם וח׳ופכם ילקיה אללה רבכם עלי גמיע אהל אלבלד אלד[ׄ]י
תטוה כמא ועדכם 26 אנט׳רוא האנא נאת׳ עליכם ברכאת ולענאת 27 פאמא אלברכאת
פאן קבלתם וצאיא אללה רבכם אלד[ׄ]י אנא אמרכם אליום 28 ואמא אללענאת פאן לם
תקבלוא וצאיא אללה רבכם ואעדלתם ען אלטריק אלתי אנא אמרכם אליום ואתבעתם
מעבודאת אח׳ר ועבדתמוהא 29 פאד[ׄ]א אדח׳לך אללה רבך אלבלד אלד[ׄ]י אנת צאיר
אליה לתחוזה פנת[ׄ] וקיל ואתל אלברכאת עלי טור באריך ואללענאת עלי טור גביל 30
אלא אנהמא גאיז אלארדן ורא טריק מע׳יב אלשמס פי בלד אלכנעאני אלמקים באלבקיע
מקאבל אלגלגל גאנב מרג אלבהא מקאבל בלאטאן 31 לאנכם גאיזון אלארדן לתדח׳לוא
ותרת[ׄ]וא אלבלד אלד[ׄ]י אללה רבכם מעטיכם פאד[ׄ]א חזתמוה וגלסתם פיה 32 פאחפט׳ו
ואעמלוא בגמיע אלרסום ואלאחכאם אלד[ׄ]י אנא נאת[ׄ] עליכם אליום

יב 1 ותחפט[׳]ונהא ותעמלוא בהא פי אלבלד אלד[ׄ]י אללה אלה אבאיך יעטיך לתחוזה
טול אלזמאן אלתי אנתם אחיא עלי אלארץ׳ 2 אן תבידוא גמיע אלמואצ׳ע אלתי עבדוא
הנאך אלאמם אלד[ׄ]ין אנתם קארצ[׳]והם מעבודאתהם עלי אלגבאל אלרפאע ועלי
אלקלאע ותחת כל שגרה ריאנה 3 ואנקצ׳וא מד[ׄ]אבחהם וכסרו דכאדכהם ושואריהם
אחרקוהא באלנאר ונחות מעבודאתהם תח׳לעוהא ואבידו אסמאוהם מן ד[ׄ]לך אלמואצ׳ע
178b 4 פלא תצנעו כד[ׄ]לך ללה רבכם 5 בל אלמוצ׳ע אלד[ׄ]י אח׳תארה אללה רבכם | מן
גמיע אסבאטכם לית[ׄ]בת אסמה הנאך פאלתמסוא מסכנה אלי חין תצירון אליה 6
פתחמלון אליה צואעדכם וד[ׄ]באׄחכם ועשורכם ורפאיכם ונד[ׄ]ורכם ותברעכם ובכור
בקרכם וע׳נמכם 7 פתאכלוהא ת׳ם בין ידי אללה רבכם ותפרחון בגמיע מא אנבסטת
אליה אידיכם אנת⟨ם⟩ ואהאליכם חסב מא רזקכם אללה רבכם 8 ולא תצנעון מן הד[ׄ]ה
אלאמור כמא נחן צאנעון אליום כל אנסאן מא חסן ענדה 9 פאנכם לם תצירון בעד אלי
אלמסתקר ואלנחלה אלד[ׄ]י אללה רבכם מעטיכם 10 פאד[ׄ]א עברתם אלארדן ואקמתם
פי אלבלד אלד[ׄ]י אללה רבכם מנחלכם ואראחכם מן גמיע אעדאיכם אלמחיטין בכם

ואקמת(!/ע)ם ואתֿקין 11 יכון אלמוצֿע אלדֿי אח׳תארה אללה רבכם לנת[׳] אסמה ואליה
תאתון בגמיע מא אמרכם מן צואעדכם וד[׳]באיחכם ועשורכם ורפאיעכם וח׳יאר נד[׳]ורכם
אלתי תנד[׳]רוא ללה 12 ותפרחוא פי חצ׳רהֿ אללה רבכם אנתם ובנוכם ובנאתכם עבידכם
ואמאתכם ואלליואני אלד[׳]י פי מחאלכם לא תתרכוה אד[׳] ליס לה נציב ולא נחלה מעכם
13 ואחד[׳]ר אן תקרב קראבינך פי אי מוצ׳ע ראיתה לך 14 אלא פי אלמוצ׳ע אלד[׳]י
אח׳תארה אללה מן אחד אסבאטך ת׳ם קרב קראבינך ואצנע גמיע מא אמרך בה 15 לכן
מתי מא אשתהת נפסך אללחם פאד[׳]בח וכל כמַא רזקך אללה רבך פי סאיר מחאלך
וגאיז אן יאכל מנה אלטאהר ואלנגס כמא תאכלו לחם אלט׳בי ואלאיל 16 אלא אלדם
פלא תאכלה לכן אסכבה עלי אלארץ׳ כאלמא 17 ולא יגוז לך אן תאכל פי מחאלך עשור
ברך ועצירך ודהנך ובכור ע׳נמך ובקרך ונד[׳]ורך אלד[׳]י תנד[׳]רהא ותברעך ורפאיעך 18
אלא בין ידי אללה רבך תאכלה פי אלמוצ׳ע אלד[׳]י אח׳תארה אללה | אנת ואבנך ובנתך 179
ואגירך ואמתך ואלליוני אלד[ֹ]י פי מחאלך ותפרח בין ידין אללה רבך בכל מא אנבסטת
אליה يديك L 19 ואחד[׳]ר אן תגפוא אלליואני טול מקאמך פי בלדך 20 ואד[׳]א וסע אללה
רבך תח׳מך כמא ועדך וקלת אכל לחמא אד[׳] אשתהת נפסך אכל אללחם בכל שהוה
נפסך מבאחח R L לך תאכל לחמא 21 ואן בעד ענך אלמוצ׳ע אלד[׳]י אח׳תאר אללה רבך לנת׳
אסמה עליה פאד[׳]בח מן בקרך וע׳נמך חסב מא רזקך אללה רבך כמא אמרתך וכלה פי
מחאלך מתי אשתהתה נפסך 22 לכן כמא יוכל אלט׳בי ואלאיל כד[׳]אך תאכלה אד[׳] יגוז
ללנגס ואלטאהר יאכלא מנה גמיעא 23 לכן פשדד פי אלא תאכל אלדם פאן אלדם הו
אלנפס פלא תאכל אלנפס מע אללחם 24 ואחד[׳]ר אלא תאכלה בל אסכבה עלי אלארץ׳
כאלמא 25 ואד[׳] לא תאכלה יח׳אר לך ולבנוך מן בעדך אד[׳]א צנעת אלמסתקים ענד
אללה 26 בל אקדאסך מא כאן מנהא ונד[׳]ורך פאחמלהא ואת בהא אלי אלמוצ׳ע אלד[׳]י
אח׳תארה אללה 27 ואצנע צואעדך לחומהא ודמא יגעלא עלי מד[׳]בח אללה רבך ומן דם
ד[׳]באיחך תסכב עלי מד[׳]בחה וכל לחומהא 28 אחפט׳ ואקבל הד[׳]ה אלאמור אלד[׳]י
אמרך בהא אליום לכי יח׳אר לך ולבנוך מן בעדך אלי אלדהר אד[׳] תצנע אלמסתקים
ואלגיד ענד אללה רבך 29 ואד[׳]א קטע אללה רבך אלשעוב אלד[׳]י אנת דאח׳ל לתרת[׳]הם
מן בין ידיך פאד[׳]א ורת[׳]תהם ואקמת פי בלאדהם 30 אחד[׳]ר אן תוהק פי תבעהם בעד
אנפאדך להם מן בין ידיך פכלא תלתמס מעבודאתהם קאילא כיף כאן יעבדהא האולי
פאצנע אנא איצ׳א כד[׳]לך 31 לא תצנע איצ׳א ללה רבך לאן כל כריהה אללה ובע׳צ[׳]תה
הי מא יצנעונה למעבודאתהם וד[׳]אך אנהם יחרקו בניהם ובנאתהם להם

יג 1 פגמיע מא אמרכם בה אליום אחפט׳וה ואעמלוה לא תזידו עליה ולא תנקצו מנה | 2 179b
פאן קאם פימא בינכם מדעי נבוה או חלם ואעטאכם איה או ברהאנא 3 פלו אתת אלאיה

או אלברהאן ממן קאל לך תעאל בנא אלי מעבודאת אח׳ר מא לא תערפהא פנעבדהא
4 פלא תקבל מן ד[׳]לך מדעי אלנבוה או אלחלם פאן אללה רבכם ממתחנכם ליט׳הר
אהל אנתם מחבוה מח׳לצון מן כל קלובכם ונפוסכם 5 בל תבע אללה רבכם סירוא ואיאה
ארהבוא ווצאיאה אחפט׳וא ואקבלו אמרה ואיאה אעבדו ואלזמוא טאעתה 6 וד[׳]לך מדעי
אלנבוה ואלחלם פיקתל לאנה יקול אלמחאל עלי אללה רבכם אלד[׳]י אח׳רגכם מן בלד
מצר ואלד[׳]י פדאך מן בית אלעבודיה ל׳דחוא בך ען אלטריק אלד[׳]י אמרך אללה רבך
תסיר פיה ואנף אהל אלשר מן וסטך 7 ואן אע׳ואך אח׳וך בן אביך או אבן אמך או אבנך
או אבנתך או אמראתך חרמתך או צדיקך אלד[׳]י הו מעאדל נפסך פי אלסר קאילא תעאל
נעבד מעבודאת אח׳ר מא לם תערפהא אנת ואבאיך 8 מן מעבודאת אלאמם אלד[׳]י
חואליכם אלאקרבין אליך ואלאבעדין מנך מן טרף אלארץ[׳] אלי טרפהא 9 פלא תמיל אליה
ולא תקבל מנה ולא תשפק עליה ולא תרת׳ לה ולא תסתר עליה 10 בל אקתלה קתלא
וידך אול מן תבטש בה פתקתלה ויד סאיר אלנאס אח׳ירא 11 פתרגמוה באלחגארה חתי
ימות למא קצד אדחאך ען מד[׳]הב אללה רבך אלד[׳]י אח׳רגך מן בלד מצר ביד שדידה
12 וסאיר אלקום יסמעון ויח׳אפון ולא יעודו אן יצנעוא מת[׳]ל הד[׳]ה אלאמור> אלאמו<
פי וסטך 13 ואן סמעת ען בעץ׳ קראך אלד[׳]י אללה רבך מעטיך אן תסכן פיהא קול קאיל
14 קד ח׳רג קום ד[׳]ו גהל מנהא פט׳(>צ׳)לו אהל קריתהם קאילין תעאלוא נעבד אלהה
אח׳ר מא לא תערפוהא 15 פאלתמס ד[׳]לך ואסתבר(!/ח)ת ענה וסל ענה נעמא פאן כאן
אלאמר חקא קד צנעת הד[׳]ה אלכריהה פי וסטך | 16 קתלא תקתל סכאן אלמדינה הד֗ה 180
בחד אלסיף אצטלם איאהא וכל אלד[ֹ]י בהא ובהאימהא בחד אלסיף 17 וכל סלבהא
תגמע אלי וסט פצ֗איהא ותחרק כל אלמדינה ואלסלב גמלה באלנאר ללה רבך ותכון תלא
אלי אלאבד הו לא יבני אבדא 18 ולא ילחקך שיא מן אלחראם לכי ירגע אללה מן שדה
ע׳צ׳בה פיעטיך רחמה וירחמך ויכת[׳]רך כמא קסם לאבאיך 19 אד[׳]א קבלת אמר אללה
רבך ותחפט׳ ותעמל וצאיאה אלתי אמרך בהא אליום באן תצנע אלמסתקים ענדה

יד 1 ואד[׳] אנתם אוליא ללה רבכם פלא תתצפפו/תתואג(!/ח)וא ולא תצירוא סגדה[4] בין אעינכם
עלי אמואתכם 2 לאנך שעב מקדס ללה רבך ואח׳תארך אן תכון לה אמה ח׳אצה מן גמיע
אלאמם אלתי עלי וגה אלארץ׳ 3 וכלא תאכל כל מכרוה 4 הד[׳]א מא תאכלו מן אלבהאים

4 Cf. the Aramaic translation of קרחה by סגדה in the Aramaic column of MS London BL OR7562 (see also Tal, Samaritan Aramaic Targum II:345). Also cf. the translation of משכית by סגדה in Lev 26:1, and some other similar Aramaic parallels in other manuscripts for the latter (see §5.5). However, the Syriac translation of קרחה in the Peshitta is ܩܘܪܚܬܐ and in Onkelos מרט.

אלבקר ואלצ׳אן ואלמעז 5 ואלאיל ואלט׳בי ואליחמור ואלגאמוס ואלכרכדן ואלת[׳]יתל
ואלזראפה 6 וכל בהימה מט[׳]לפה בט׳לף ומפרקה תפריקא ומצעדה אגתראר מן אלבהאים
פכלוהא 7 בל הד[׳]ה אלאשח׳אץ פלא תאכלוהא מן אלמצעדי אלאגתראר ואלמט׳לפיי
באט׳לאף מפרקה אלגמל ואלארנב ואלובר פאנהא מצעדה אגתראר וע׳יר מט׳לפה בט׳לף
והי נגסה לכם 8 ואלח׳נזיר פאנה מט[׳]לף בט׳לף ומפרק ט׳לפה תפריקא הו ולא יגתר
אגתראר הו מחרם עליכם מן לחומהא לא תאכלוא ונבאילהא לא תדנוא מנהא 9 והד[׳]א
מא תאכלו מן גמיע מא פי אלמא כל מא לה אגנחה ופלוס כלוה 10 ומא ליס לה
ד[׳]לך פלא תאכלוה פאנה רגס לכם 11 כל טאיר טאהר כלוה 12 והד[׳]ה אלאשח׳אץ לא
תאכלוהא מן אלטאיר אלנסר ואלעקאב ואלענק(!/פ)א 13 ואלחדאה ואלצדאה ואגנאסהא
14 ואלע׳ראבין לאצנאפהא 15 ואבנת אלנעאמה ואלח׳טאף ואלשאף לנועה ואלבאז 16
ואלבום ואלצדי ואלקיבוב ואלגארח 17 ואלבאשק ואלשאהין | 18 ואלסנוניה ואלב(!/י)בע׳ה 180b
לאצנאפהא ואלהדהד ואלעטליף 19 וגמיע דביב אלטאיר אלד[׳]י הו מחרם עליכם לא
תאכלוהא 20 פכלמא הו טאהר מנה פכלוה 21 ולא תאכלוא שי ממא הו סקט בל אעטיה
ללע׳ריב פי מחאלך פיאכלהא או יביעהא לאגנבי לאנך שעב מקדס ללה רבך ולא תטבח׳
גדיא בלבן אמה 22 ועשר תעשירא גמיע ע׳לה זרעך מא אנבתתה אלצחרה פי כל סנה 23
תאכל בין ידין אללה רבך פי אלמוצ׳ע אלדי אח׳תארה אללה לתנת[׳] אסמה עליה אעשאר
ברך ועצירך ודהנך ובכור בקרך וע׳נמך לכי תתעלם כיף תחאף אללה רבך טול אלזמאן 24
ואן טולה עליך אלטריק ולם תטיע אן תחמלה ובעד ענך אלמוצע אלד[׳]י אח׳תארה אללה
רבך אד[׳] תנת[׳] עליה אסמה מעמא בארך לך 25 פבעה בת[׳]מן וצרה וח[׳]ד[׳]ה פי ידך
ואמץ׳ אלי אלמוצ׳ע אלדי אח׳תארה الله الهك به 26 ואצרפה פי גמיע מא תשתהי רוחך
ממא אביח לך מן בקר וענם וחמר ומסכר וגמיע מא הויתה נפסך וכלה הנאך בין ידי אללה
רבך ואפרח ב[י-] ואלך 27 ואלליואני אלד[׳]י פי מחאלך פלא תתרכה אד[׳] ליס לה נציב
ונחלה מעד 28 ופי כל אנקצ׳א ת[׳]לת[׳] סנין תח׳רג עשור ע׳לתך פי תלך אלסנה ותקרה
פי מחאלך 29 פיאתי אלליואני אד[׳] ליס לה נציב ונחלה מעד ואלגאר ואליתים ואלארמלה
אלדי פי מחאלך פיאכלון וישבעון לכי יבארך לך אללה רבך פי גמיע מא תצנע ידיך

טו 1 ופי כל אנקצא סבע סנין אצנע תסביתא 2 והד[׳]א שרח אלתסבית אד יסבת כל די
תנסה(!/תסנה) ידה ממא ינסי צאחבה ולא יקתצ׳יה לאנה אח׳אה אד[׳] קד סמאהא
תסביתא ללה 3 אמא אלע׳ריב פגאיז אן תקת[צ׳י]ה ואמא מא יכון לך עלי אח׳יך תסבת
ידך ענה 4 ויקינא אנה לא יכון פיך מסכין ממא יבארך אללה לך פי אלבלד אלד[׳]י יעטיכה
נחלה לתח[וזהא] | 5 בל אן סמאעא תסמע מן קול אללה רבך לחפט ולעמל כל אלוצאיא 181
הדה אלד[ ]י אמרך בהא אליום 6 פאן אללה רבך קד בארך לך כמא ועדך פתקרץ׳

אממא כת[׳]ירה ואנת לא תקרץ׳ ותתסלט עלי אלכת[׳]יר מנהם ועליך לא יתסלטון 7 ואן
כאן פיך מסכין מן בעץ׳ אח׳ותך פי בעץ׳ מחאלך מן בלדך אלד[׳]י אללה רבך מעטיך פלא
יקסי קלבך ולא תקבץ׳ ידך ענה 8 בל אפתחהא לה פתחא ועוצ׳ה תעויצ׳א מקדאר מא
יעוזה 9 ואחד[׳]ר אן יכון פי קלבך קול גהל פתקול קד קרבת אלסנה אלסאבעה סנה
אלתסבית פתשח עלי אח׳וך אלצ׳עיף פלא תעטיה שיא פידעוא עליך אללה פיחל בך
עקובה 10 בל אעטיה ולא תשח בה עליה פאן בסבב הד[׳]א אלאמר יבארך לך אללה
רבך פי גמיע אעמאלך וכל מא תמד אליה ידך 11 פעלי מא קלת לך ליס תעדם אלבלאד
מסכין ולד[׳]לך אנא אמרך קאילא באן תפתח ידך לאח[׳]יך צ׳עיפך ומסכינך פי בלאדך
12 ואן אסתבאע לך אח׳וך אלעבראני או אלעבראניה פליח׳דמך סת סנין ופי אלסאבעה
יח׳רג מן ענדך 13 פאד[׳]א אטלקתה כד[׳]אך לא תטלקה פארע׳א 14 בל צלה מן ע׳נמך ומן
בידרך ומן חסב מא רזקך אללה רבך פאעטיה 15 ואד[׳]כר אנך כנת עבדא פי בלד מצר
ופדאך אללה רבך לד[׳]לך אנא אמרך אליום בהד[׳]א אלאמר 16 פאן קאל לך לא אח׳רג
מן ענדך לאנה אחבך ואחב אלך אן אלאצלח לה אלמקאם ענדך 17 פח׳ד[׳] אלמיסס וצ׳עה
פי אד[׳]נה ענד אלח׳ד ויכון לך עבדא ללדהר ואמתך איצ׳א פאצנע להא כד[׳]אך 18 ולא
יצעב עליך אד[׳]א אטלקתה חרא מן ענדך פאנה יגוז אן יכון קד ח׳דמך צ׳עף מא יסאוי
אגרה אגיר סת סנין פ׳בארך לך אללה פי גמיע מא תצנע | 19 וכל בכר יולד מן בקרך 181b
ומן ע׳נמך אלד[׳]כור פאלזמה ללתקדיס ללה רבך ולא תפלח באלבכיר מן בקרך ולא תגז
אלבכיר מן ע׳נמך 20 בל כלה בין ידי אללה רבך פי כל סנה פי אלמוצ׳ע אלד[׳]י אח׳תארה
אללה אנת ואלך 21 פאן כאן פיה עיב מן זמן או עמי או סאיר אלעיוב אלפאחשה פלא
תד[׳]בחה [-]ללה רבך 22 וגאיז אן תאכלה פי מחאלך ויאכלה איצ׳א אלטאהר ואלנגס
כמא יאכלאן אלט׳בי ואלאיל 23 אלא דמה פלא תאכלה ואסכ־ה עלי אלארץ׳ כאלמא

טז 1 אחפט׳ שהר אלחבוב ואצנע פיה אלפצח ללה רבך כמא אטלקך ללח׳רוג פיה מן מצר
לילא 2 ואד[׳]בח אלפצח ללה רבך מן אלע׳נם ואלבקר פי אלמוצ׳ע אלד[׳]י אח׳תארה
אללה רבך לתנת׳ אסמה עליה 3 ולא תאכל מעה ח׳מירא בל כלו בעדה סבעה איאם פטיר
טעאם אלצ׳עף לאנך ח[׳]רגת מן מצר בחפוז ואד[׳]כר יום ח׳רוגך מן בלד מצר טול איאם
חיאתך 4 ולא יט׳הר לך ח׳מיר פי גמיע תח׳ומך סבעה איאם ולא תבית מן אללחם אלד[׳]י
תד[׳]בחה פי אלעשי אלי ע׳דאה אליום אלאול 5 ולא יגוז לך אן תד[׳]בח אלפסח פי בעץ׳
מחאלך אלד[׳]י אללה מעטיך 6 אלא פי אלמוצ׳ע אלד[׳]י אח׳תארה אללה רבך לתנת[׳]
אסמה עליה הנאך תד[׳]בח אלפסח ענד אלמסא ענד ע׳יאב אלשמס וד[׳]לך פצׄל אטלאקך
מן מצר 7 ואנצ׳<ד>גה וכלה פי אלמוצ׳ע אלד[׳]י אחׄתאר אללה ת[׳]ם ולי באלע׳דאה ואמׄ
אלי מצ׳ארבך 8 וכל בעדה סתה איאם פטיר ופי אליום אלסאבע חג ללה רבך לא תצנע

פיה עמלא 9 ואחץ לך סבע סואביע מן וקת [אבתדי] וצ׳ע ידך באלמנגל פי אלקאים תבדא
בהא 10 ת[׳]ם אצנע חג אלאסאביע ללה רבך עלי מקדאר מא תנל ידך כמא ירזקך אללה
רבך | 11 ותפרח בין ידין אללה רבך אנת ואבנך ובנתך עבדך ואמתך ואלליואני אלד[׳]י פי 182
מחאלך ואלע׳ריב ואליתים ואלארמלה אלד[׳]ין פימא בינכם פי אלמוצ׳ע אלד[׳]י אח׳תארה
אללה רבך לינת[׳] אסמה הנאך 12 ואד[׳]כר אנך כנת עבדא פי בלד מצר ואחפט׳ אלרסום
ואעמל בהא 13 ואצנע חג אלמט׳אל סבעה איאם ענד גמעך ע׳לתך מן ביאדרך ומעאצרך 14
ואפרח פי חגך אנת ואבנך ואבנתך ועבדך ואמתך ואלליואני ואלע׳ריב ואליתים ואלארמלה
אלד[׳]ין פי מחאלך 15 כד[׳]אך תחג סבעה איאם ללה רבך פי אלמוצ׳ע אלד[׳]י אח׳תארה
ליבארך לך פי גמיע ע[׳]לתך וסאיר מא תמד אליה ידך פתכון פרחא מחצ[׳]א 16 ת[׳]לת[׳]
מראת פי אלסנה יחצ׳ר גמיע רגאלך בין ידי אללה רבך פי אלמוצ׳ע אלמח׳תאר פי חג
אלפטיר וחג אלאסאביע וחג אלמט׳אל ולא יחצ׳רוא בין ידי אללה פארע׳ין 17 יאת כל
רגל ממא תנאל ידה כרזק אללה רבך אלד[׳]י רזקך(!/זרקך) איאה 18 ואגעל לך חכאמא
וערפא פי גמיע מחאלך אלד[׳]י יעטי אללה רבך לאסבאטך יחכמו פימא בין אלנאס עדלא
19 לא תמילו חכם ולא תחאבוא אלוגוה ולא תקבלו אלרשא פאנה יעמי עיון אלעלמא
ען אלחק ויזיף אלאמור אלעאדלה 20 פאטלב אלעדל אלמחץ[׳] לכי תחיא ותחוז אלבלד
אלד[׳]י אללה רבך מעטיך 21 לא תע׳רס לך שאריה מן אלשגר אלי גאנב מד[׳]בח אללה
רבך אלד[׳]י תצנעה 22 ולא תנצב לך דכה עלי מא שנאה אללה רבך

יז 1 ולא תד[׳]בח ללה רבך ת׳ורא או שאא מא כאן פיה עיב מן אלאמור אלפאחאשה
פאנה ממא יכרהה אללה רבך 2 ואן וגד פימא בינכם פי בעץ׳ מחאלך אלד[׳]י אללה
רבך מעטיך רגל או אמראה צנע אלשר בין ידי אללה רבך פתגאוז עהדה 3 ומצ׳י פעבד
מעבודאת אח׳ר וסגד להא וללשמס ואלקמר או לסאיר אלנגום אלד[׳]י פי אלסמא מא לם
אטלקה לה 4 ואד[׳]א אח׳ברת בד[׳]לך פאפהמה ואלתמסה נעמא | **פאן כאן ד̇לך אלאמר** 182b
חקא ת̇אבתא וצנעת [---] הד[ ]ה אלכריהה פימא בינכם 5 פאח׳רג ד[׳]לך אלרגל או
אלאמראה אלד[׳]י צנע אלאמר אלרדי פי מחאלך אלרגל וחדה או אלאמ[-]ראה וחדהא
וארגמהמא באלחגארה אלי אן ימותא 6 בקול שאהדין או ת[׳]לת[׳]ה יקתל מן [אסתחק] אלקתל
פלא יקתל בקול שאהד ואחד 7 ואידי אלשאהדין תבטש בה אולא ויקתלאה ואידי סאיר
אלנאס אח׳ירא ואנף אהל אלשר מן וסטך 8 ואד[׳]א ח׳פי ענך אמר אלאחכאם בין דם
אלי דם וחכם דין אלי מת[׳]לה וחכם בלא אלי מת[׳]לה ואמור ח׳צומאת פי מחאלך פקם
ואצעד אלי אלמוצ׳ע אלד[׳]י אח׳תארה אללה רבך 9 וצר אלי אלאימה אלליוא[ניו L] ואלי
אלחאכם אלד[׳]י ילי פי ד[׳]לך אלזמאן ואלתמס מנהם אמר ד[׳]לך אלחכם פיפתון בה 10
ואעמל בחסב אלאמור אלד[׳]י יפתוך בה מן ד[׳]לך אלמוצ׳ע אלד[׳]י אח׳תארה אללה רבך

ואחפט׳ לתעמל בגמיע מא ידלונך 11 פבחסב אלד[׳]י ידלונך ואלד[׳]י יקולון לך תצנע ולא
תזול מן אלאמר אלד[׳]י יפתונך ימנה ויסרה 12 ואי אנסאן יסתעמל אלקחה ולא יקבל מן
אלאמאם אלמקים הנאך ליח׳דם אללה רבך או מן אלחאכם פליקתל ד[׳]לך אלרגל ואנף
אהל אלשר מן אאל אסראיל 13 וסאיר אלנאס יסמעון >ו< פיח׳אפון ולא יתוקחון איצ׳א
14 ואד[׳]א דח׳לת אלבלד אלד[׳]י אללה רבך מעטיך וחזתמונה ואקמת פיה וקלת אנצב לי
מלכא כסאיר אלאמם אלד[׳]י חואלי 15 פיגוז אן תנצב עליך מלכא מן יח[׳]תארה אללה
רבך וליכן אלמלך אלד[׳]י Rתנצבה מן בעץ׳ אח׳ותך ולא יגוז אן תנצב לך רגלא ע׳ריבא ממא
הו ליס אח׳וך 16 לכי לא יסתכת[׳]ר מן אלח׳יל לילא ירד אלקום אלי מצר לאסתכת[׳]ארה
183 אלח׳יל ואללה קאל לכם לא תעאודוא אלי אלרגוע פי ד[׳]לך אלטריק | 17 ולא יכת[ֹ]ר
לה נסוה ולא יזיע קלבה ופצ̇ה וד̇הב לא יכת[ֹ]ר לה גדא 18 ויכון ענד גלוסה עלי כרסי
ממלכתה פיכתב לה נסח̈ה هذه אלשריעה على مدرجL מן קבל חצ̇רה̈ אלאימה אלליואניה 19
ויכון ענדה יקרא פיהא טול חיאתה לכי יתעלם אן יח׳אף אללה רבה ויחפט׳ גמיע כלאם
הד[׳]ה אלתוריה והד[׳]ה אלרסום ויעמל בהא 20 לילא ירתפע קלבה עלי אח׳ותה ולא יעדל
ען אלשריעה ימנה ולא יסרה ולכי תטול איאמה עלי כרסי ממלכתה הו ובנוה פימא בין
אאל אסראיל

יח 1 ואד[׳] לא יכון ללאימה אלליואנין אלד[׳]י הם סאיר סבט עטאף קסם ונחלה מע אאל
אסראיל פמן קראבין אללה ונחלתה להם או יאכלון 2 ונחלה לא יכון לה פימא בין אח׳ותה
אד[׳] פראיץ׳ אללה נחלתה כמא אמר לה בהא 3 פהד[׳]א יכון מע רסם אלאימה עלי
אלקום מן ד[׳]אבחי אי ד[׳]בח כאן מן אלבקר ואלע׳נם אן יעטיהם אלד[׳]ראע ואללחי
ואלקןבה] 4 ואואיל ברך ועצירך ודהנך ואול גז ע׳נמך אעטיה 5 לאן אללה רבך אח׳תארה
מן גמיע אסבאטך ליקף ויח׳דם באסם אללה הו ובנוה טול אלזמאן 6 ואד[׳]א גא ליואני מן
בעץ׳ מחאלך אלתי לגמיע אאל אסראיל אלתי הו מקים בהאL פלידח׳ל אי וקת שאא אלי
אלמוצ׳ע אלד[׳]י אח׳תארה אללה 7 ויח׳דם באסם אללה רבה כגמיע אח׳ותה אלעטאפין
אלראתבין הנאד בין ידי אללה [רבך] 8 וליקסמוא אגזא מתסאויה אלא מא אנבתתה
אלאבא מן אלנואבת 9 ואעלם אנך דאח׳ל אלי אלבלד אלד[׳]י אללה רבך מעטיך פלא
תתעלם לתעמל כמכארה אולאיך אלאמם 10 לא יוגד פיכם מן ישעל אבנה או אבנתה
באלנאר יחכם חכומאת מתפאל מתטיר סאחר 11 ראקי רקא או סאיל משעוד[׳] או עראף
ומלתמס מן אלמותי 12 לאן אללה רבך יכרה כל מן יצנע הד[׳]ה אלצנאיע ובסבבהא הו
183b קארצ׳הם מן בין ידיך | 13 כאמל תכון מע אללה אלהך 14 אן אלשעוב הד̇ה אלד̇י אנתם
קארצ̇ונהם אלי אלמתפאלין ואלי אלמתטארין הם יקבלון ואנת לם יטלק לך אללה רבך
מת[׳]ל ד[׳]לך 15 נביא מן בין אח׳ותך מת[׳]לי יקים לך אללה רבך מנה פאקבלוא 16 כגמיע

מא סאלת אללה רבך פי אלתגריד פי יום אלגוק וקלת לא אעאוד אסמע צות אללה רבי ולא ארי הד[׳]ה אלנאר אלעט׳ימה לילא אמות 17 פקאל אללה לי קד אחסנו פימא קאלוא 18 נבי אנצבה להם מן בעץ׳ אח׳ותהם מת[׳]לך ואלקיה כלאמי פיח׳אטבהם בגמיע מא אמרה 19 ואי אנסאן לא יקבל כלאמי אלד[׳]י יודיה אנא אטאלבה 20 ואי מתנבי תוקח פיקול קולא מא לם אמרה אן יקולה ומן יתנבא למעבודאת אח׳ר פליקתל ד[׳]לך אלמתנבי 21 פאן קלת פי נפסך כיף יערף אלקול אלד[׳]י לם יקלה אללה 22 פאנה מא יקולה אלמתנבי ען אללה לא יגוז ד[׳]לך אלקול ולא יגב והו אלקול אלד[׳]י לם יקלה אללה ואנמא קאלה אלמתנבי בקחה פלא תחד[׳]רה

יט 1 ואד[׳]א קטע אללה רבך אלאמם אלד[׳]י הו מעטיך בלדהם פורת׳תהם וסכנת פי קראהם ופי מנאזלהם 2 פיגב אן תפרז לך ת[׳]לת[׳] קרי פי וסט בלדך אלד[׳]י אללה רבך מעטיך לתחוזה 3 תעד לך אלטריק ותת׳לת[׳] תח׳ם בלדך אלד[׳]י ינחלך אללה רבך ויכון יהרב אליהא כל קאתל 4 והד[׳]א סבב אלקאתל אלד[׳]י יהרב אלי ת[׳]ם פיחיא אלד[׳]י יצ׳רב צאחבה בע׳יר תעמד והו ע׳יר שאני לה מן אמס ומא קבלה 5 יאלד[׳]י ידח׳ל מע צאחבה פי אלשערא יתחטב חטבא פתמיל ידה באלקאטע ענד קצדה אלי אלקטע ללחטב פינקלע אלחדיד מן אלעוד וצאב צאחבה פמאת הו יהרב אלי אחדי הד[׳]ה אלקרי פיבקא 6 לילא יכלב ולי ^{אלדם ורא} אלקאתל אד[׳]א יחמא קלבה פילחקה | פטולה̈ אלטריק וקתלה נפסא 184
וליס עליה חכם אלמות לאנה ע̇יר מבע̇ץ̇ לה מנד̇ אמס ומא קבלה 7 לאגל ד̇לך אנא אמרך קאילא ת̇לת̇ קרי תפרז לך 8 ואן וסע אללה אלהך תח̇ומך כמא אקסם לאבאיך ואעטאך גמיע אלבלד אלד[׳]י ועד אנה יהבה להם 9 אד[׳]א חפט׳ת גמיע הד[׳]ה אלוצאיא אלתי אמרך בהא אליום אן תצנעהא וד[׳]לך אן תחבב אללה רבך ותסיר פי סבלה טול עמרך פאצ׳יף לך איצ׳א ת[׳]לת[׳] קרי עלי האולי אלת[׳]לת[׳]ה 10 ולא יספך דם ברי פי וסט בלדך אלד[׳]י אללה רבך מעטיך נחלה ויכון עליך מטאלבה דם 11 פאן כאן אנסאן שאניא לצאחבה פכמן ^{לה} וקתלה נפסא ומאת והרב אלי אחדי הד[׳]ה אלת[׳]לת[׳] קרי 12 פליבעת[׳] שיוח׳ קריתה ויאח׳ד[׳]וה מן הנאך ויסלמוה פי יד ולי אלדם חתי יקתלה 13 לא תאס עינך עליה בל אנף קאתלי אלדם אלברי מן אסראיל ליח׳אר לך 14 לא תע׳יר תח׳ם צאחבך אלד[׳]י תח׳מו אלאולין פי נחלתך אלתי תנתחל פי אלבלד אלד[׳]י אללה רבך מעטיך לתחוזה 15 לא ית[׳]בת קול שאהד ואחד עלי אנסאן פי שי מן אלאגראם ואלח׳טאיא אלתי יח׳טי אלאנסאן עלי אלאנסאן בל עלי קול עדלין או ת[׳]לת[׳] שהוד 16 פאן קאם שאהד מחאל[י] עלי אנסאן ושהד עליה במחאל 17 פליקפא אלאת[׳]נין אללד[׳]אן להם אלמנאט׳רה בחצ׳רה אללה בין ידי אלאימה ואלחכאם אלד[׳]ין יכונו פי תלך אלאיאם 18 וילתמס אלחכאם ג⟨י⟩דא ען קול אלשאהד פאד[׳]א צח להם אן אלשאהד שאהד זור וקד

שהד עלי אח׳יה איצ׳א בכד[׳]ב 19 פיגב אן תצנעוא בה כמא הם אן יצנע באח׳יה ואנף
אהל אלשר מן בינכם 20 ואלבאקיון יסמעון ויח׳אפון ולא יעאודוא אן יצנעו מת[׳]ל הד[׳]א
אלאמר אל⟨ר⟩די פימא בינכם 21 לא תשפק עינך ען קצאץ דם נפס בנפס ודיה אלעין
באלעין ואלסן מת[׳]לה או אליד עוצ׳הא ואלרגל בדלהא

כ 1 פאד[◌̇]א ח̇רגה̈ ללחרב עלי אעדאיך ונט̇רה̈ ח̇ילא ומראכב וקומא אכת[◌̇]ר מנך פלא 184b
תח׳אפהם לאן אללה רבך מעך אלד[׳]י אצעדך מן בלד מצר 2 וענד תקדמך אלי אלחרב
פליתקדם אלאמאם ויח׳אטבכם 3 ויקול ללקום אסמעוא יאאל אסראיל אנתם דאח׳לין
אליום אלחרב עלי אעדאכם לא תכסרוא קלובכם ולא תח׳אפו ולא תתחפזוא ולא תרהבוא
מנהם 4 לאן אללה רבך אלסאיר נורה מעכם יחארב ענכם אעדאכם ויע׳ניכם 5 ת[׳]ם
תכלמו אלערפא מע אלקום קאילין אי רגל בנא ביתא גדידא פלם [---] פלימץ׳ וירגע אלי
ביתה כילא יקתל פי אלחרב [---] רגל אח׳ר 6 ואי רגל ע׳רס כרמא ולם יבד[׳]לה פלימץ׳
וירגע אלי מנזלה לילא יקתל פי אלחרב ורגל אח׳ר יבד[׳]לה 7 ואי רגל אמלך אמראה
ולם יזפהא פלימץ׳ וירגע אלי מנזלה לילא יקתל פי אלחרב ורגל אח׳ר יזפהא 8 ת[׳]ם
יזידו אלערפא פי מח׳אטבה אלקום ויקולוא אי רגל ח׳איף רקיק אלקלב פלימץ׳ וירגע אלי
מנזלה ולא יכסר קלוב אח׳ותה כקלבה 9 פענד פראע׳הם מן מח׳אטבה אלקום בד[׳]לך
יוכלו ריסא אלגיוש עלי אואילהם 10 ואד[׳]א תקדמת אלי קריה לתחארבהא פנ(!/ב)אדהא
אולא באלסלם 11 פאן אגאבתך במת[׳]לה ופתחת לך פגמיע אלקום אלמוגודין פיהא יכונון
לך ד[׳]מה ויח׳דמוך 12 ואן לם תסאלמך בל חארבתך פחאצרהא 13 פיסלמהא אללה
רבך פי ידך פאקתל רגאלהא בחד אלסיף 14 ואמא אלנסא ואלאטפאל ואלבהאים וגמיע
מא פי אלקריה מן סלבהא פאע׳נמה לנפסך וכל סלב אעדאיך אלד[׳]י רזקך אללה רבך
15 כד[׳]י אצנע בגמיע אלקרי אלבעידה מנך גדא אלתי ליס הי מן קרי הולי אלאמם 16
ואמא קרי האולי אלאמם אלד[׳]ין אללה רבך מעטיך נחלה פלא תבק מנהם נסמה 17
בל הלאך תהלכהם | אלכנעני ואלמ̇ירי ואלחתי ואלגרגשי ואלפרזי ואלחבי ואליבוסיין 185
חסב מא וצאך אללה אלהך 18 חתי לא יעלמונכם לפעל גמיע כראיהם אלד[◌̇]י פעלוהא
לאלהתהם פתח̇טון ללה רבכם 19 פאד[׳]א חאצרת מדינה איאמא כת[׳]ירה לתחארבהא
ולתפתחהא פלא תפסד שגרהא באן תחרך עליהא חדיד אן מנה תאכל פלא תקטעה
רטבא אתרי שגר אלצחרא כאל⟨א⟩נסאן אלד[׳]י קד אח׳תפא מן בין ידיך פי אלחצאר 20
לכן אי שגרה עלמת אנהא שגרה ליסת במטעמה פאפסדהא ואקטע ואבן אלאת אלחצאר
עלי אית קריה חארבתך אלי אן [ת]הדמהא

כא 1 ואד[']א וגד קתיל פי אלבלד אלד[']י אללה רבך מעטיך לתחוזה מטרוח פי אלצחרא
לא יער[ף] קאתלה 2 פליח'רג בעץ' שיוח'ך וחכאמך וימסחוא אלי אלקרי אלתי חואלי
אלקתיל 3 פאית קריה כאנת אקרב אליה פליאח'ד['] אהלהא עגלה מן אלבקר מא לם
יפלח עליהא ולם יעלוהא פחלא 4 ויחדרוהא אלי ואד צלב מא לם יפלח ולא יזרע ויקידוהא
פי אלואד הנאך 5 ת[']ם יתקדם אלאימה בנו עטאף לאן אללה רבך את'תארהם ליח'דמוה
ויבארכוא באסמה וען אמרהם יכון יפצל כל חכם וח'צומה וכל בלא 6 פאד[']א ע'סל גמיע
שיוח' תלך אלקריה אלקריבין מן אלקתיל אידיהם עלי אלעגלה אלמקידה פי אלואד 7
ויבתדו ויקולוא אן אידינא לם תספך הד[']א אלדם ואעיננא לם תשאהד קאתלה 8 [פיבתדו]
ויקולוא אללהם אע'פר לקומך אאל אסראיל אלד[']ין פככתהם ולא תדע עליהם עקובה
תואתי פי דם ברי פיע'פר להם מן ד[']לך אלדם 9 ואנת [פ]אנף קאתלי אלדם אלברי מן בינכם
פאנך תצנע אלמסתקים ענד אללה 10 ואד[']א ח'רגת אלי אלחרב עלי אעדאיך פאסלמהם
אללה פי ידך וסבית סביה | 11 ונט̇רה̇ פי אלסבי אמראה חסנה̇ אלח̇לקה והוית בהא 185b
פתאח̇דהא לך זוגה 12 ואן תדח[']לה אלי וסט מנזלך ותחלק ראסהא ותקץ את'פארהא 13
ותנזע ת[']יאב סביהא ענהא ותקים כד[']אך פי מנזלך ותבכי עלי מד[']הב אביהא ואמהא
שהר ואחד ת[']ם בעד ד[']לך תדח'ל אליהא ות[---] ותכון לך זוגה 14 פאן לם תרדהא בעד
ד[']לך פאטלקהא חרה וביעא לא תבעהא בת[']מן פלא תתגר פיהא עוץ' אנך גאמעתהא
15 ואן כאנת זוגתאן גמיעא לרגל ואחד אחדאהמא מחבובה ואלאח'רי מבע'וצ'ה פולדא
לה אולאדא פכאן אל[בכר]/אל[א]בן אלבכר ללמשניה מנהמא 16 פפי יום ינחל בניה מא
יכון לה לא יגוז אן יפצ'ל בן אלמחבובה עלי אבן אלמשניה אלד[']י הו אלבכר 17 בל יגב
עליה אן יערף אלנאס באלבכר בן אלמשניה ליעטא סהמין מן גמיע מא יוגד לה אד['] הו
אול נילה ולה [ת]חכם אלבכוריה 18 ואן כאן לרגל בן מודב ומהד[']ב ליס יקבל אמר אבוה
ואמר אמה ויודבאה ולם יקבל מנהמא 19 פליקבצ'א עליה אבוה ואמה ויח'רגאה אלי שיוח'
בלדה ואלי באב חאכם מוצ'[ע]ה 20 ויקולא להם אבננא הד[']א זאיל מח'אלף ליס יקבל
אמרנא והו מסתר(!/ז)ף ומפרט פי אלחראם 21 פירגמוה וגמיע אהל בלדה באלחגארה
אלי אן ימות ואנף אהל אלשר מן בינכם וסאיר אאל אסראיל יסמעון ויח'אפון 22 ואד[']א
וגבת עלי אנסאן ח'טיה חכמהא אלקתל פקתל פאצלבה עלי ח'שבה 23 ולא תבית עליהא
גת[']תה(!/גיבה) בל אדפנה דפנא פי ד[']לך אליום אד̇ לען אללה צליבה ולא תנגס בלדך
אלד[']י אללה רבך מעטיכך נחלה

כב 1 לא תנט̇ר ת̇ור אח̇אך או ע̇נמה או אי דאבה מן סאיר בהאימה [תאיהין L] פי אלטריק 186
פתתע̇אפל ענהם פרדא תרדהם לאח̇יך 2 ואן לם יכון אח̇יך קריבא לך ולם תערפה פצירה
אלי גמלה̇ ביתך ויכון ענדך אלי אן ילתמסה אח̇וך מנך פתרדה עליה 3 כד̇אך תצנע

בחמארה ובת[◌ֹ]ובה ובסאיר צ[׳]ול<ח>ה אלד[׳]י תצ׳יע מנה פתגדהא ולא יחל לך אן
תתע׳אפל ענהא 4 פלא תרי חמאר אח׳וך או ת[׳]ורה או אי דאבה מן סאיר דואבה מלקיין
עלי אלטריק פתתע׳אפל ענהם בל אקמהם מעה אקאמא 5 ולא יכון אלאת אלרגאל עלי
אלנסא ולא ילבס אלרגאל זי אלנסא לאן אללה יכרה מן יצנע ד[׳]לך 6 ואד[׳]א ואפית
וכרא מן אלטאיר פי אלטריק או פי שגרה או עלי אלארץ׳ פראח׳א או ביצ׳א ואלאם
ראבצ׳ה עליהם פלא תאח׳ד[׳] פאן כאנת אלאם ראבצ׳ה עלי אולאד כבאר 7 פאטלק
אלאם תסריחא וח׳ד[׳] אלבנין לך לכי יח׳אר לך ותטול איאמך 8 ואד[׳]א בנית ביתא גדידא
פאצנע חאגז(!/ב) עלי סטחך ולא תגעל ע׳ררא פי מנזלך יסקט מנה מן יסקט 9 ולא
תזרע כרמך מן נועין לילא תחרם עליך סלאפה אלזרע אלד[׳]י תזרעה מע ע׳לה אלכרם
10 ולא תחרת׳ אלת[׳]ור ואלחמאר גמיעא 11 ולא תלבס ת׳ובא מח׳תלטא מן צוף וכתאן
גמיעא 12 ואצנע לך גדאילא עלי ארבע אטראף אזארך אלד[׳]י תתע׳טא בה 13 ואד[׳]א
תזוג רגל באמראה ודח׳ל בהא ת׳ם שנאהא 14 פגעל להא עללא מן אלכלאם ואח׳רג
עליהא אסם רדי פקאל אני תזוגת בהד[׳]ה אלמרה פדנות מנהא ולם אגד להא בראה
15 ת׳ם יאח׳ד[׳] אבוהא ואמהא בראתהא פיח׳רגוהא אלי שיוח׳ בלדה אלי באב אלחאכם
16 פ[קאַל]/פ׳קוַל אבוהא ללשיוח׳ | אני אעטית אבנתי אלי הד[◌ֹ]א אלרגל פשנאה 17 186b
והוד̇א הוא קד געל להא עללא מן אלכלאם וקאל לם אגד להא בראה והד[׳]ה בראתהא
פיבסטו אלמנדיל או מקאמה בין ידיהם 18 וליאח׳ד[׳]ו שיוח׳ אלבלד ד[׳]לך אלרגל ויודבוה
19 ויע׳רמוה מאיה דרהם וידפעוהא אלי אבא אלגאריה למא אח׳רג אסמא רדיא עלי בכר
מן אאל אסראיל ותכון לה זוגה לא יגוז לה טלאקהא טול עמרה 20 ואן כאן אלאמר חקא
ולם יגד ללגאריה עד[׳]רה 21 פלתח׳רג אלי באב בית אבוהא וירגמהא גמיע אהל בלדהא
באלחגארה אלי אן תמות למא צנעת פאחשה פי אאל אסראיל וזנת פי בית אביהא ואנף
אהל אלשר מן בינכם 22 ואן וגד רגל קד צ׳אגע אמראה ד[׳]את בעל פליקתלא גמיעא
אלרגל אלד[׳]י צ׳אגעהא והי ואנף אלשר מן אאל אסראיל 23 ואן כאנת גאריה בכר ממלכה
לרגל פוגדהא רגל אח׳ר פי אלקריה פצ׳אגעהא 24 פאח׳רגוהמא אלי באב תלך אלקריה
וארגמוהמא באלחגארה חתי ימותא אמא אלגאריה פבסבב אנהא לם תסתע׳ית׳ והי פי
אלקריה ואמא אלרגל פלאגל אנה אבתנא בזוגה צאחבה ואנף אהל אלשר מן בינך 25 ואן
וגד אלרגל אלגאריה אלממלכה פי אלצחרא ואמסכהא וצ[׳]אגעהא פליקתל ד[׳]לך אלרגל
אלד[׳]י צ׳אגעהא וחדה 26 ולא תצנעו באלגאריה שיא אד[׳] ליס ח׳טיה תוגב אלקתל ואמא
מת[׳]ל אמר הד[׳]ה כמן ית[׳]ב אלי צאחבה ויפותה רוחה כד[׳]לך שאנהמא 27 ואן וגדהא
פי אלצחרא פיגוז אנהא קד צרח׳ת ולם יכן להא מע׳ית[׳] 28 פאן וגד רגל גאריה בכר מא
לם תמלך פצ[׳]בטהא וצ׳אגעהא ווגדא 29 פליעט ד[׳]לך אלרגל לאביהא ח׳מסין דרהמא | 187
ותכון הי לה זוגה מן אגל אנה קד אד̇להא לא יקדר אן יטלקהא כל איאמה

כג 1 לא יתֿחֿד רגל אמראהֿ אביה ולא יכשף דֿיל אביה 2 לא ידחֿל מחֿצי באלרץֿ או מגבוב פי
גמאעֿהֿ אללה 3 לא ידחֿל אבן זני פי גמאעֿה אללה חתי אלגיל אלעאשר מנהם לא ידח׳ל
גוק אללה 4 לא ידחֿל עמאני ומואבי פי גוק אללה והם אלגיל אלעאשר לא ידח׳ל מנהם
פי גו[גֿ]/קֿ אללה אלי אלאבד 5 בסבב לם יתלוקכם באלטעאם ואלשראב פי אלטריק ענד
ח׳רוגכם מן מצר ואנה אסתאגר עליך בלעאם בן בעור מן נהר אלפראת לילענך 6 ולם
ישא אללה רבך אן יקבל מן בלעאם בל אקלב אללה לך אללענה ברכה לאנה אחבך 7
לא תלתמס סלאמתהם וח׳ירהם טול זמאנך ללאבד 8 ולא תכרה אלאחמרי פאנה אח׳וך
ולא תכרה אלמצרי פאנך כנת ע׳׳יבא פי בלדה 9 אלגיל אלת[׳]אלת[׳] מן אלבנין אלד[׳]י
יולדון להם ידח׳לו פי גוק אללה 10 ואד[׳]א ח׳רגת מעסכרא עלי אעדאיך פאחתרז מן כל
אמר קביח 11 פאן כאן פיכם רגל ליס בטאהר מן עארץ׳ אלליל פליח׳רג ח׳ארג אלעסכר
מן חית׳ לא ידח׳ל אלי וסטה 12 חתי יחם בדנה באלמא פאד[׳]א כאן ענד אתגאה אלליל
תטהר 13 וליכן לך מכאנא ח׳ארג אלעסכר תנזל הנאך ח׳ארגא מנה 14 ויכון לך ותדא מע
סלאחך פאד[׳]א תברזת ח׳ארגא מנה פאח(!/ח׳)פר בה ועד פע׳ט ד[׳]לך אלרגיע 15 לאן
נור אללה רבך סאלך פי וסט עסכרך לינגיך ויסלם אעדאך בין ידיך פיכון עסכרך מקדסא
פלא ירי פיכם אמרא קביחא פינצרף ענך 16 לא תסלם עבדא אלי מולאה אד[׳]א אלתגא
בך ותח[׳]לץ אליך מן ד[׳]נבה בל ימנה 17 וליקים ענדך פימא בינכם | פי אלמוצֿע אלדֿי 187b
יחֿתארה פי אחד קראך פימא <u>טאב</u> לה לא תעֿבנה 18 לא תחיי ממתעה מן בנאת אסראיל
ולא ממתע מן בני אסראיל 19 לא תדח׳ל בשי מן אגעאל אלזואני ואת׳מאן אלכלאב פי בית
אללה רבך פי נד[׳]ר לאן אללה רבך יכרהמא גמיעא 20 ולא תראבי אח׳וך רבא דראהם
ולא טעאם ולא כל אמר יראבא פיה 21 בל אלאגנבי תראביה ואח[׳]וך פלא תצנע בה
כד[׳]אך לכי יבארכך אללה רבך פי גמיע ממד ידך פי אלבלד אלד[׳]י אנת דאח׳ל אליה
לתחוזה 22 פאן נד[׳]רת נד[׳]רא ללה רבך פלא תוח׳ר אלופאיה לאן אללה רבך יטאלבך
בה מטאלבה פיחל בך עקובה מא 23 לו אנתהית ועדלת ען אלאנד[׳]אר לם יחל בך עקובה
24 אלאן מא ח׳רג מן לפטֿך אחפט׳ה ואעמל בה כמא נד[׳]רת ללה מתברעא מא נטקה
פאך 25 אד[׳]א אסתוגר(!/ז)ת פי כרם צאחבך פכל מן אלענב שהותך ולא תצ׳ע מנה פי
אניתך 26 ואן דח׳לת פי סנבל(!/סביל) צאחבך פתקטע מנה פריך / فتقطع سنابل بيدك[RE]
ולא תחרך מנגלא עלי סנבל צאחבך

כד 1 פאן אתחֿד[׳] רגל באמראה ומלכהא ת[׳]ם אנהא לם תגד חט[׳]א ענדה למא וגד עליהא
אמרא קביחא פליכתב להא כתאב קטיעה וידפעה אליהא ויטלק סראחהא מן <מן> מנזלה
2 פאן ח׳רגת מן ענדה ומצֿת וצארת לרגל אח׳ר 3 פשנאהא אלרגל אלאח׳יר פכתב להא
כתאב קטיעה ודפעה אליהא ואטלקהא מן מנזלה או אנה מאת אלרגל אלאח׳יר אלד[׳]י

אתחֹד[׳]הא לה זוגה 4 פלא יחל לבעלהא אלד[׳]י טלקהא אולא אן יעוד יתזוג בהא ואן
תכון לה זוגה בעד מא תבד[׳]לת בעֹירה פאנהא כריה קדאם אללה ולא תוקע ח׳טא עלי
בלדך אלדׄי אללה רבך מעטיך נחלה 5 ואד[׳]א תזוג רגל אמראה גדידה פלא יח׳רג פי גיש
188 פלא ימר בה שי מן אמורה | חרא יכון פי ביתה סנהֿ ואחדה ויסר מע אמראתה אלתי
אחֹד[◌̇]הא 6 לא יסתרהן אחד רחי או מרׄאתהא[5] لانه אנמא يسترهن حيوةً 7 אדׄא אוגד
רגל קד סרק נפסא מן אחֹותה מן בני אסראיל ואסתרקה ובאעה ימות דׄלך אלסארק פתנזע
אלשר מן וסטך 8 אחרץ פי צֹרבהֿ אלברץ לתחפטֹ גדא ותעמל חסב כל מא יעלמך אלכהנה
אללאויון כמא אמרתהם [-]תחרצון אן תעמלוא 9 אדׄ(!/ז)כר אלדׄי צנעה אללה אלהך
במרים פי אלטריק ענד חֹרו⟨ג⟩כם מן מצר 10 אדׄא דאינהֿ צאחבך דינא מא פלא תדחֹל
אלי ביתה לתאח׳ד[׳] עוצ׳ה 11 בל קף ח׳ארגא ואלאנסאן אלד[׳]י דאינתה הו יח׳רג אליך
אלעוץ׳ ח׳ארגא 12 ואן כאן רגלא צ׳עיפא פלא תבית עוצ׳ה ענדך 13 בל רד עליה אלעׄוץׄ
ענד מע׳יב אלשמס חתי ינאם פי תובה פידעוא לך ויכון לך חסנה בין ידי אללה רבך 14 ולא
תמטל באגיר ולא סימא צ׳עיף ומסכין מן אח׳ותך או מן צ׳יופך אלד[׳]י פי בלדך ופי מחאלך
15 בל אדפע אליה אגרתה מן יומה קבל אן תע׳יב אלשמס אד[׳] הו צ׳עיף ולאגל ד[׳]לך
ח׳אטר בנפסה ולא ידעוא עליך אללה פיחל בך עקובה 16 ולא יטאלב אלאבא באלבנין
ולא אלבנין באלאבא פי קתל בל יקתל כל אמר בח׳טיתה 17 ולא תמיל חכם ע׳ריב ולא
תסתרהן ת׳וב ארמלה 18 ואד[׳]כר אנך כנת עבדא פי בלד מצר ופכך אללה רבך ולד[׳]לך
אנא אמרך באן תמתת[׳]ל הד[׳]ה אלאמור(!/אלאומר) 19 ואד[׳]א חצדת חצאדך פי צ׳יעתך
פנסית כפה ע׳מר פי אלצחרא פלא תרגע תאח׳ד[׳]ה בל יכון ללע׳ריב ואליתים ואלארמלה
לכי יבארכך אללה רבך פי גמיע עמל יד׳ך 20 פאד[׳]א אנת אלתקטת זיתונך(!/זיותנך) פלא
188b תסתקצי בעד ד[׳]לך בל יכון ללע׳ריב ואליתי[ם] ואלארמלה | 21 אדׄא קטפת כרמך פלא
תעללה וראءך ללעֹריב ואליתים ואלארמלה יכון 22 ואד[◌̇]כר אנך כנת עבדא פי בלד
מצר לד[׳]לך אנא אמרך באן תמתת׳ל הד[׳]א אלאמר

כה 1 ואד[׳]א וקפת ח׳צומה בין אנאס פליתקדמוא אלי ד[׳]וי אלחכם יחכמו בינהם פליזכוא
אלזכי ויט׳למו אלט׳אלם 2 ואד[׳]א אסתחק אלט׳אלם צ׳רבא פליבטחה אלחאכם ויצ׳רבה
במקדאר ח׳טיתה באחצא 3 יגלדה ארבעין לא יזידה עליהא שיא פאן זאד עליה פקד
צארת גלדה עט׳ימה והאן ד[׳]לך אח׳וך בחצ׳רתך 4 לא תח׳טם אלת[׳]ור פי דראסה 5

5 Diff. The use of מראתהא recalls the Karaite interpretation of this verse, which regards this prohibition as referring to intercourse between a man and a woman (Harkavy 1903:134–135xi–xii, 155xv, 207). Note though that in the Karaite interpretation רחים is the woman and רכב the man. This interpretation appears in several Aramaic translations also (Maori 1995:331, n. 44).

ואד[׳]א אקאם אח׳ואן גמיעא ת[׳]ם מאת אחדהמא וליס לה ולד פלא תכן זוגה אלמית
לרגל ע׳ריב ח׳ארג ען אלאאח׳וה בל סלפהא ידח׳ל אליהא ויתח׳ד[׳]הא לה זוגה וית[׳]ריהא
6 פליכן אלבכר אלד[׳]י תלד מנה הו אלד[׳]י יקום עלי אסם אח[׳]יה אלמית לילא ינדרס
אסמה מן אאל אסראיל 7 ואן לם יהוי ד[׳]לך אלרגל אן יתזוג בסלפתה פליצעד אלי באב
אלחאכם אלי אלאלשיוח׳ ויקול קד אבא סלפי אן יקים לאח׳יה אסמא פימא בין בני אסראיל
ולם יהוי אן [י---י] 8 פידעונה שיוח׳ בלדה ויעאתבוה עלי ד[׳]לך פאד[׳]א וקף ות׳בת עלי
אלקול אני מא הוית אתזוג בהא 9 תתיקדם הי אליה בחצ׳רה אלשיוח[׳] ותח׳לע נעלה
מן רגלה ותת׳פל פי וגהה ותגיבה קאילה הכד[׳]י יסתחק יצנע באלרגל אלד[׳]י לא יבני בית
אח׳וה 10 ולידעא אסמה פי אאל אסראיל בית מח׳לוע אלנעל 11 ואד[׳]א תשאגרא רגלאן
גמיעא פצ׳רב אחדהמא אח׳אה פתקדמת זוגה אחדהמא לתח׳לצה מן יד צ׳ארבה פמדת
ידהא ואמסכת באחלילה 12 פאקטע אלתי ח׳לצתה בהא ולא תשפק עליהא 13 לא יכון לך
פי כ׳סך צנגתאן כברי וצע̇רי 14 ולא יכון לך מכיאלין ואף ונאקץ | 15 וזן צחיח וחק יכון לך 189
ומכיאל צחיח וחק יכון לך לכי תטול איאמך עלי אלארץ̇ אלתי אללה אלהך מעטיהא לך
16 לאן כל מן עמל ד̇לך(!/ד̇כל) כל מן עמל ע̇שא מכרוה לדי אללה אלהך 17 אד[ִ]כר
מא פעלה בך עמאלק פי אלט⟨ר⟩יק ענד ח̇רוגך מן בלד מצר 18 כיף ואפאך פי אלטריק
תטרף מת[׳]ל גמיע אלמרגפין[6] ואנ⟨ת⟩ לע[׳]ב ותעב ולא תח׳ף אללה 19 פאד[׳]א אראחך
אללה רבך מן גמיע אעדאיך אלד[׳]י חואליך פי אלבלד אלד[׳]י אללה רבך מעטיך נחלה
לתחוזה אמח ד[׳]כר עמאליק מן תחת אלסמא ולא תנס ד[׳]לך פראסה

כו 1 ואד[׳]א דח׳לת אלי אלבלד אלד[׳]י אללה רבך מעטיך נחלה פאד[׳]א חזתה וסכנת פיה
2 פח׳ד[׳] מן אואיל ת[׳]מאר אלארץ[׳] אלד[׳]י תדח׳ל מן אלריאץ׳ אלד[׳]י אללה רבך
מעטיך נחלה וצירה פי טן ואמץ׳ אלי אלמוצ׳ע אלד[׳]י אח׳תארה אללה רבך לתנת׳ אסמה
הנאך 3 ותמצ׳י בה אלי אלאמאם אלד[׳]י ילי פי ד[׳]לך אלזמאן וקל לה שכרת אליו[ם]
אללה רבך אד[׳] אדח׳לני אלי אלבלד אלד[׳]י קסם לאבאתנא אן יעטינאה 4 פיאח׳ד[׳]
אלאמאם ד[׳]לך אלטן מן ידך פתקרה בין ידי קדס אללה רבך 5 ת[׳]ם אבתדי וקל בין
ידי אללה רבך אן אלארמי כאד אן יביד אבי פנזל מצרא וסכן ת[׳]ם ברהט קליל וצאר
ת׳ם אמה כבירה ועט׳ימה כת[׳]ירה 6 ואסא אלינא אלמצרין ועד[׳]בונא ואבלונא בח׳דמה
צעבה 7 פצרח׳נא אלי אללה אלה אבאתנא פסמע אצואתנא ונט׳ר אלי צ׳עפנא ושקאנא
וצ׳ע׳טנא 8 ואח׳רגנא מן מצר ביד שדידה וד[׳]ראע בסיטה ומח׳אוף עט[׳]ימה ואיאת
ובראהין | 9 ואדח̇לני[RE]א הד̇א אלמכאן ואעטאנא הד̇ה אלארץ̇ ארצ̇א תפיץ̇ לבנא ועסלא 189b

6 Possibly read אלמרגעין, which is the parallel in MS Oxford Bodl. OR139.

10 פאלאן האנד̇א קד אתית באול ת̇מר אלארץ̇ אלתי אעטיתני יא רב ת̇ם תצ̇עה בין ידי
אללה רבך ותסגד בחצ׳רה̈ אללה רבך 11 ואפרח בכל ח׳יר רזקך אללה רבך ואלך אנת
ואלליואני ואלע׳ריב אלד[ֹ]י פי מחאלך 12 פאד̇א פרע̇ת מן גמיע תעשיר גמיע ע׳לאתך
וד[׳]לך פי אלסנה אלת׳אלת׳ה סנה כמאל אלעשור ודפעת ד[׳]לך אלי אלליואני ואלע׳ריב
ואליתים ואלארמלה ואכלוא מנה פי מחאלך ושבעוא 13 פקל בין ידי אללה רבך קד
אעזלת אלאקדאס מן ביתי ודפעתהא לליואני וללע׳ריב ואליתים ואלארמלה כסאיר וצאיאך
אלתי אוציתני ולם אתגאוז שיא מנהא ולם אנסה 14 ואלעשר אלד[׳]י לי לם אכל מנה
פי תרח(!/ג)תי ולם אצרף מנה שיא אלי נגס ולא פי כפן מית בל קבלת אמר אללה רבי
פיה וצנעת בה כמא אמרת̇ני 15 פאטלע(!/ק) מן מוטן קדסך מן אלסמא ובארך פי שעבך
אאל אסראיל ופי אלבלד אלד[׳]י והבתה כמא קסמת לאבאתנא אן יכון בלדא יפיץ׳ אללבן
ואלעסל[ל̱] 16 ואעלם אן אללה רבך יאמרך פי הד[׳]א אליום בהד[׳]ה אלרסום ואלקצ׳איא
פאחפט׳הא ואעמל בהא בכל קלבך וגמיע נפסך 17 פאנך כמא א(!/ו)מרת אללה אליום
אן יכון לך אלהא ואן תסלך פי טרקה ותחפט׳ רסומה ו[-̱]וצאיאה ואמתת׳ל אמרה 18
וכד[׳]לך א(!/ו)מרך אליום לתכון לה אמה ח׳אצה כמא ועדך ואן תחפט׳ גמיע וצאיאה 19
ליגעלך עאליא עלי סאיר אלאמם אלד[׳]ין ח׳לקהם מדיחה ד̇ו אסמא ואפתח̇אר ויגעלך
שעבא מקדסא ללה רבך כמא ועדך

כז 1 ת׳ם אמר מוסי ושיוח׳ אאל אסראיל אלקום קאילין | אחפט̇ו כל אלוצאיא אלד̇י אנא 190
מוציכם אליום 2 ויכון פי יום אלד̇י תדח̇לון אלארדן אלי אלארץ̇ אלד̇י אללה אלהך אעטא
לך ותקים לך חגארה כבאר ותשידהא בשיד 3 ותכתב עליהן כל ח̇טוב אלשריעה הד̇ה
عند דח̇ולך חתי אד̇א תדח̇ל الى אלארץ̇ אלד̇י אללה אלהך אעטא לך ארץ̇ דאבה לבנא
ועסלא כמא אועד אללה אלה אבאיך לך 4 ויכון ענד דח̇ולכם אלארדן תקימון אלחגארה
הד̇ה אלד̇י אנא מוציכם אליום פי גבל גריזים وشيدهم פי שיד 5 ותבני הנאך מד̇(!/ז)בח
ללה אלהך מד̇בח חגארה לא תגז עליהם חדיד 6 חגארה כאמלה תבנה מד̇בח אללה
אלהך ותצעד עליה צעאיד ללה אלהך 7 ותד̇בח סלאים ותאכל הנאך ותפרח بين يدين الله
אלהך 8 ותכתב עלי אלחגארה כל ח̇טוב אלשריעה هذه באלח̇ט אלחסן 9 וח̇אטב מוסי
والائمة אלליואניין אלי כל אסראייל قولا אצע̇א ואסמע יא אסראייל اليوم هذا צרה̈ קומא
מק̇דס ללה אלהך 10 ותסמע מן קול אללה אלהך ותפעל וצאיאה וסננה אלד̇י אנא מוציך
אליום 11 ווצא מוסי אלקום פי אליום هذا קאילא 12 הולאי יקפון לברכת אלקום עלי
גבל גריזים عند دخولكم אלי אלארדן סמעאן ועטאף וחאמד ומסתאגר יוסף ובניאמין 13
והולי يقفون עלי אללענה פי גבל עיבאל נצ[ֹ](<ט̇)ר ו(!/א)בשיר ומוצוף חאכם وعاطف
14 ויגיבון الليوانيين ويقولون الى כל רגל אסראילי قولا עט̇ים 15 ملعون אלרגל אלד̇י יפעל

נחתא ו[ס̱]/צ̱בא כריהה אללה צנעה̈ יד ח̇ראט וגעל | פי ח̇פיה ויגיבו כל القوم ויקולי̇ן אמין 190b
16 מלעון מסח̇ף אבאה ואמה ויקולון כל אלקום אמין 17 ملعون مغير תח̇ם צאחבה ויקולון
كل القوم אמין 18 מלעון מעת[ֿ]ר אעמא في الطريق ויקולון כל אלקום אמין 19 מלעון محيف
חכם גאר יתים וארמלה ויקולון כל אלקום אמין 20 מלעון מנצ̇גע مع زوجة אביה אד̇ כשף
גנאח אביה ויקולון כל אלקום امين 21 ملعون אלמנצ̇גע מע כל בהימה ויקולון כל القوم
אמין 22 מלעון מנצ̇גע מע اخته בנת אביה או בנת אמה ויקולון כל אלקום אמין 23 ملعون
منضجع مع חמאתה ויקולון כל אלקום אמין 24 מלעון מוד̇י צאחבה סרא ויקולון כל אלקום
אמין 25 ملعون אח̇ד̇ רשוה לקתל נפס דם ברי ויקולון כל אלקום امين 26 מלעון אלד̇י לא
יקים כל אואמר אלשריעה הד̇ה לאמתת̇אלהם ויקולון כל אלקום امين

כח 1 ויכון אן סמאעא تسمع מן קול אללה אלהך לחפט̇ ועמל כל וצאיאה אלד̇י אנא מוציך
אליום فيجعلك אללה אלהך רפעה̈ עלי כל שעוב אלארץ̇ 2 ותאתי עליך كل البركات הד̇ה
וידרכוך אן תסמע מן קול אללה אלהך 3 מבארכא אנת פי אלמדינה ومبارك אנת פי
אלצחרה 4 مبارك ثمر بطنك ות̇מר ארצ̇ך ות̇מר בהאימך נתאג עואמלך(!/עואלמך) ואטפאל
ע̇נמך 5 מבארך טחינך ועגינך 6 מבארך אנת פי דח̇ולך ומבארך אנת פי ח̇רוגך 7 יגעל
אללה אעדאיך אלקאימין עליך מנצ⟨ד⟩מין بين ידיך في طريق ואח̈ה יח̇רגו אליך وفي سبعة
טרק יהרבון מן بين يديك 8 יועד̇ אללה מעך אלברכה פי ח̇זאינך ופי כל מטלק ידיך
ויבארכך פי אלארץ̇ אלד̇י אללה אלהך אעטא לך 9 יקימך אללה לה שעבא מקדס כמא
אועדך אן תחפט̇ וצאיא אללה אלהך ותסלך פי טרקה 10 וינט̇רי̇ן | כל שעוב אלארץ̇ אן 191
אסם אללה תסמא עליך ויח̇אפון מנך 11 ויזידך אללה מן אלח̇יר בת̇מר בטנך ובת̇מר
בהאימך ובת̇מר ארצ̇ך עלי אלארץ̇ אלד̇י אקסם אללה לאבאיך للاعطا לך 12 יפתח אללה
לך מח̇אזנה אלח̇יר מן אלסמא ליגעל מטר ארצ̇ך פי וקתה וליבארך כל מצנע ידיך ותסעף
קומא כת̇ירה ואנת לא תסעף 13 ויגעלך אללה ראסא ولا ד̇נבא ותציר אלי אלרפעה ולא
תכון ללאנחטאט אן תסמע אלי וצאיא אללה אלהך אלד̇י אנא מוציך אליום ללחפט̇
וללעמל 14 ולא תעדל ען כל אלח̇טוב אלד̇י אנא מוציך אליום ימנה ויסרה ללסלוך
תבע אלהה̈ אח̇ר לעבאדת̈א 15 ויכון אן לם תסמע מן קול אללה אלהך לחפט̇ וצאיאה
וסננה אלד̇י אנא מוציך اليوم ותאתי עליך כל אללענאת הד̇ה ותלחקך 16 מלעון אנת פי
אלמד̇נה ומלעון אנת פי אלצחרה 17 ملعون عجينك וטחינך 18 מלעון ת̇מר احشايك وثمر
ארצ̇ך ות̇מר בהאימך נתאג עואמלך ואטפאל ע̇נמך 19 מלעון אנת פי דח̇ולך وملعون אנת
פי ח̇רוגך 20 ירסל אללה בך אלמחקה אלהיגאן ואלסח̇ף פי כל מטלק ידיך אלד̇י תצנע
יסתאצלך וחתי הלאכך סרעה̈ מן קבל קבח تبذيلك אלד̇י תרכתני 21 יעלק אללה בך אלובא
חתי ימחק איאך מן עלי אלארץ̇ אלד̇י אנת דאח̇ל אלי הנאך ללוראת̇ה 22 יצ̇רבך אללה

בחמי אלסל ואׄלמחרקה ואללאזמה ואלרבע ואלגפאף ואלחדב واليرقان יכדוך חׄתׄי יהלכוך
23 ويصيروا סמאוך אלדׄי עלי ראסך נחסא والارض אלדׄי תחתך חדידא 24 יגעל אללה
191b מטר ארצׄך עׄבארא وتراباً(!/وثراباً) מן | אלסמא ירד עליך חתי הלאכך 25 יגעלך אללה
מנצדמא(!/מנצמנא) بين يدين אעדאׄך פי טריק ואחדה תכׄרג اليه وفي סבע טרק תהרב
מן בין يديه ותכון טרידה לכל ממאלך אלארצׄ 26 ותכון גת[ׄ]תך לׄאכל לטיר אלסמא
ולבהאים אלארצׄ וליס טארדא 27 יצׄרבך אללה בקׄוח אלמצריין ובאלבו⟨א⟩סיר ובאלגרב
والماشر אלדׄי לא תקדר לשפאהא 28 يضربك אללה באלגנון ובאלעמא ובבלהׄ אלקלב 29
ותציר מחססא في אלצׄ(>טׄ)הר כמא(!/ה) יחסס אלאעמא פי אלטׄלאם ולא תנגח טרקך
ותציר איצׄא מעׄשומא ومغصوباً(!/ومخصوباً) כל אלאיאם וליס מעׄית̇ 30 אמראה(!/ע) תתזוג
ורגל אכׄר ינצׄגע מעהא בית תבני ולא תסכן בה כרם תעׄרס ולא תסתבד[ׄ]לה 31
ת̇ורך מדׄבוח קדאמך ולא תאכל מנה חמארך הארב מן ענדך ולא יעוד לך עׄנמך מעטיה
לאעדאיך וליס לך מעׄית̇ 32 בנוך ובנאתך מסלמין לקום אכׄר ועינאך נאטׄרה ודאהשא
אליהם كل الايام וליס מכנה לידך 33 ثمر ارضك וכל תעבך יאכל שעבא الذي لا ערפת
ותציר איצׄא مغشوماً ומרצ[ׄ]וצ[ׄ]א כל אלאי⟨א⟩ם 34 ותציר مجنونا من רויהׄ עינאך אלדׄי
תנטׄר 35 יצׄרבך אללה בקרח קביח עלי אלרכב ועׄלי אלסאקאהׄ الذي לא تقدر לשפאהא
מן כף רגלך ואלי גמגמך 36 יסירך אללה ומלכך אלדׄי תקים עליך אלי שעב الذي לא
תערפה אנת ואבאוך ותעבד הנאך אלה אכׄר כׄשב וחגר 37 ותציר סמעה ومثلاً ובעׄצׄה פי
כל אלאקואם الذي يقودك אללה אלי הנאך 38 זרעא كثير تخرج אלסחרה[7] וקלילא תגמע
אדׄ יתלפה אלגראד 39 כרום תעׄרס ותפלח וכׄמרא לא תשרב ولا تسبر(!/تسير) אדׄ יאכלה
192 אלדוד 40 זיתון יכון לך פי כל תכׄמך وزيت لا תסכב אדׄ ינת̇ר זיתונך 41 בנין | ובנאת תולד
ולא يكونوا לך אדׄ ידׄהבון סביא 42 كل شجرك ות̇מר ארצׄך יקרצׄ אלצלצאל/[הצלצל/الضباب L] 43
אלגׄאׄר אלדׄי פי גמלתך יעלו عليك עלוא ורפעה ואנת תנחדר سفلاً ספלא 44 הוא יסעפך
ואנת לא תסעפה הוא יכון ראסא وانت תכון קרבא 45 ויאתו עליך كل اللعنات הדׄה ויכדוך
וילחקוך חתי יסתאצלוך אן לא سمعت من קול אללה אלהך לחפטׄ וצאיאה וסננה אלדׄי
וצאך 46 ויכונו בך לאיה וללמעגז وفي نسلك אלי אלאבד 47 עוצׄ(!/ד) אלדׄי לם עבדת
אללה אלהך בפרח ובטיב קלב אכת̇ר מן אלכל 48 وتخدم اعدايك אלדׄי ירסלהם אללה بك
בגוע ובעטש ובערי ובעדם אלכל ויגעל ניר חדיד עלי ענקך חתי יסתאצלך 49 יגלב אללה
עליך قومًا מן בעד מן טרף אלארצׄ كما ينظر אלנסר קומא אלדׄי לא תסמע لسانه 50 קומא
שאמכׄ אלוגה الذي لا ירפע וגה לשיכׄ ופתי לא ירוף 51 ויאכל ת̇מר בהאימך ות̇מר ארצׄך

7 = צחרה. Cf. the shift from צ to ס in the same word in Num 21:22 and Deut 32:13, and see § 4.3 and § 5.2.

חתי יסתאצלך الذي لا יבקי לך דאגן ותיע̇אר ומעצרא נתאג ע̇נמך ואטפאל ע̇נמך חתי
אבאדתה איאך 52 ויחצרך في כל קראך חתי תנחדר אצוארך אלעאליה ואלחצינה אלד̇י
אנת מטמאן בהן פי כל ארצ̇ך ויחאצרך פי כל קראך פי כל ארצ̇ך الذي אעטא אללה אלהך
לך 53 ותאכל ת̇מר אחשאיך לחם בניך ובנאתך الذي אעטא לך פי אלחצאר وفي الضيق الذي
יצ̇איקו לך אעדאיך 54 אלרגל אלמדלל بك والمنع⟨م⟩ גדא תקבח עינה באח̇יה ובזוגה̈ חצ̇נה
وبقيت בניה الذي יבקי 55 מן אעטא לאחד מנהם من لحم בניה אלד̇י יאכל מן עדם شي⟨ء⟩
יבקי לה פי אלחצאר ופי אלצ̇יק אלד̇י יצ̇איקו לך אעדאיך פי כל קראך | 56 אלמדללה בך 192b
ואלמנעמה الذي لم تجرّب ان تضع אספל קדמהא עלי אלארץ̇ מן אלדלאל ואלתנעם תצבח
עינהא برجل חצ̇נהא באבנהא ובבנתהא 57 במשימתהא الخارجة מן בין רגליהא ובבניהא
الذي תלד אד̇ תאכלהם סרא מן עוז כל שי פי אלחצאר ופי אלצ̇יק الذي يضايقوا לך אעדאיך
פי קראך 58 אן לם תחפט̇ ללעמל כל אלח̇טוב אלשריעה הד̇ה אלמכתובין في المدرج
הד̇א ללמח̇אפה من אלאסם אלגליל אלעט̇ים הד̇א אללה אלהך 59 ويميز אללה אלהך
צ̇רבאתך וצ̇רבאת נסלך צ̇רבאת כבארא וות̇אקא ואמראץ̇ קביחה וות̇אקא 60 ויעיד בך
כל אד̇י אלמצריין אלד̇י גזעת מן קבלהם ויעלק בך 61 איצ̇א כל מרץ̇ וכל צ̇רב الذي ליס
מכתוב פי מדרג אלש⟨ר⟩יעה هذا יערץ̇ אללה ענך חתי يستاصلك 62 ותבקון ברהט קליל
עוץ̇ מא כנתם ככואכב אלסמא כת̇רה̈ חית̇ לם סמעתם מן קול אללה אלהכם 63 ויכון
איצ̇א כמא אנסר الله عليكم לאחסאנכם ולאכ⟨ת̇⟩אר איאכם כד̇לך יסר אללה עליכם לאבאד
איאכם ולאסתצאלכם ותח̇לון מן עלי אלא<ל>רץ̇ אלד̇י אנת דאח̇ל الى הנאך לוראת̇תהא
64 ויבדדך אללה פי كل الشعوب מן טרף אלארץ̇ والى طرف אלארץ̇ ותעבד הנאך אלהה̈
אח̇ר אלד̇י לם תערפהא אנת ואבאיך ח̇שב וחגרא 65 وبالشعوب הד̇ה לא תנטרק ולא יכון
מסתקר לכף רגלך ויגעל الله לך הנאך קלבא גזעא וד̇האב عيون ودواب נפס 66 ותכון
חיאתך מעלקה̈ קדאמך ותרעב לילא ונהרא ולא תאמן עלי חיאתך 67 פי אלצבאח تقول
יא ליתה אלמסא وفي المسا تقول יא ליתה אלצבאח מן ארתעאב قلبك الذي תרתעב ומן
מנט̇ר עיניך אלד̇י תנט̇ר 68 וירדך אללה אלי מצר פי ספן פי אלטריק الذي קלת לכם לא
תעד תראהא איצ̇א פתבאעון הנאך לאעדאיכם עבידא ואמאء וליס מן ישתרי | 69 הד̇ה הי 193
כלמאת אלעהד אלד̇י אמר אללה מוסי אן יקטעה מע בני אסראייל פי ארץ̇ מואב פצ̇לא
ען אלעהד אלד̇י קטעה מעהם في حوريب

כט 1 ודעא מוסי גמיע אסראייל וקאל להם אנתם שאהדתם מא פעל אללה אמאם אעינכם
פי ארץ̇ מצר בפרעון ובגמיע עבידה ובכל ארצ̇ה 2 אלתגארב אלעט̇ימה אלתי אבצרתהא
عيناك ותלך אלאיאת ואלעגאיב אלעט̇ימה 3 ולכן לם יעטיכם אללה קלבא [ת̲]/ל̲תפהמו
ואעינא לתבצרו ואד̇אנא לתסמעוא الى اليوم הד̇א 4 פקד סרת בכם ארבעין סנה פי

אלבריה לם תבל ת̇יאבכם מן עליכם ונעלך לם תבל מן עלי אארגלכם 5 לם תאכלו
ח̇בזא ולם תשרבוא ח̇מרא ולא מסכרא لكي תעלמו אני אנא אללה אלהכם 6 ולמא
גיءתם אלי הד[◌̇]א المكان ח̇רג סיחון מלך חשבון ועוג מלך באשאן ללקאינא ללחרב
פכסרנאהמא 7 ואח̇ד̇נא ארצ̇המא ואעטינאהא نصيبًا לראובין וגאד ונצף סבט מנסי 8
פאחפט̇וא כלמאת הד̇א אלעהד ואעמלוא בהא לכי תפלחו פי כל מא תפעלון 9 אנתם
ואקפון אליום جميعكم אמאם אללה אלהכם רוءסאءוכם אסבאטכם שיוח̇כם וערפאוכם וכל
רגאל אסראייל 10 واطفالكم ونساؤكم וע̇ריבכם אלד̇י في وسط محلتكم ممن יחתטב חטבכם אלי מן
יסתקי מאءכם 11 לכי תדח̇ל في عهد אללה אלהך וקסמה אלד̇י יקטעה אללה אלהך מעך
אליום 12 ולכי יקימך אליום לנפסה שעבא והוא יכון לך אלהא כמא קאל לך וכמא חלף
לאבאיך לאבראהים לאסחק וליעקוב 13 וליס מעכם וחדכם אנא קאטע אלעה̇ד הד[◌̇]ה
ואלאקסאם הד̇ה 14 בל מע אלד̇י הו هنا מענא ואקפא אליום אמאם אללה | אלהנא ומע 193b
אלד̇י ליסה הנא מענא אליום 15 לאנכם קד ערפתם כיף אקמנא פי ארץ̇ מצר וכיף אגתזנא
פי וסט אלאמם אלד̇י מררתם בהם 16 וראיתם ארגאסהם ואצנאמהם التي عندهم من خشب
وحجر ופצ̇ה וד̇הב 17 ליءלא יכון בכם רגל או אמראה או עשירה̈ או סבט الذي קלבה אליום
מנצרף ען אללה אלהנא לכי יד̇הב ליעבד אלהה̈ תלך אלאמם لئلّا يكون בכם אצל ית̇מר
עלקמא وافسنتينًا 18 פיכון מתי סמע כלאם הד̇ה אללענה יתברך פי קלבה קאילא יכון
לי סלאמא אני באצראר קלבי אסלך לאפנאء אלריאן מע אלעטשאן 19 לא ישא الله ان
ירפק בה בל ידח̇ל حينئذٍ ע̇צ̇ב الله וע̇ירתה עלי ד̇לך אלרגל פתחל עליה כל אללענאת
אלמכתובה פי هذا الكتاب ويمحوا אללה אסמה מן תחת אלסמא 20 ויפרזה אללה ללשר
מן גמיע אסבאט אסראייל حسب جميع لعنات العهد אלמכתובה פי كتاب אלשריעה הד̇ה
21 פיקול אלגיל אלאח̇יר בנוכם אלד̇ין יקומון מן בעדכם والاجنبي אלד̇י יאתי מן ארץ̇
بعيدة حين ירון צ̇רבאת תלך الارض ואמראצ̇הא אלתי ימרצ̇הא בהא الله 22 كبريت ומלח
כל ארצ̇הא חריק لا تزرع ולא תנבת ולא יטלע פיהא عشبٌ מא כאנקלאב סדום ועמורה̈
ואדמה וצבויים التي קלבהא الله בע̇צ̇בה וסח̇טה 23 ויקול כל אלאמם למאד̇א פעל אללה
הכד̇א בהד̇ה אלארץ̇ למאאד̇א חמו הד̇א אלע̇צ̇ב אלעט̇ים 24 פיקולון לאנהם תרכו עהד
אללה אלה אבא/תיהם الذي קטעה מעהם חין אח̇רגהם מן ארץ̇ מצר 25 וד̇הבו ועבדו אלהה̈
אח̇רי וסגדו להא אלהה̈ לם יערפהא ולא قُسِمَت להם 26 פאשתעל ע̇צ̇ב אללה علي تلك
אלארץ̇ חתי גלב עליהא כל اللعنات المكتوبة פי הד̇א אלספר 27 ואסתאצלהם אללה מן
ארצ̇הם בע̇צ̇ב וסח̇ט וע̇יט̇ עט̇ים ואלקאהם אלי | ארץ̇ אח̇רי כמא פי هذا اليوم 28 אלסראיר 194
ללה אלהנא ואלמעלנאת לנא ולבנינא אלי אלאבד לנעמל בגמיע כלמאת הד̇ה אלשריעה

ל 1 ומתי אתת עליך כל אלאמור הד̇ה אלברכה ואללענה אללתאן געלתהמא קדאמך פאן
רדדת פי קלבך בין גמיע الامم الذين טרדך אללה אלי הנאך 2 ורגעת الى אללה אלהך
וסמעה̈ לצותה חסב كل מא אנא אוציך אליום אנת ובנוך בכל קלבך ובכל נפסך 3 ירד
אללה אלהך סבבך וירחמך ויעוד פיגמעך מן כל אלשעוב אלד̇ין בדדך אליהם אללה אלהך
4 אן יכן קד בדדך الى اقصا السموات فمن הנאך יגמעך אללה אלהך ומן הנאך יאח̇ד̇ך 5
ויאתי בך אללה אלהך אלי אלארץ̇ אלתי امتلكها אבאוך פתמתלכהא ויחסן اليك ويكثرك
اكثرمن ابايك 6 ויח̇תן الله אלהך קלבך וקלב נסלך לכי תחב אללה אלהך מן כל קלבך ומן
כל נפסך לתחיא 7 ויגעל אללה אלהך כל הד̇ה אללענאת עלי אעדאיך ועלי מ־ע̇צ̇ך الذين
טרדוך 8 ואמא אנת בתעוד تسمع لصوت אללה אלהך ותעמל בגמיע וצאיאה אלתי אנא
אוציך بها اليوم 9 פיזידך אללה אלהך خيرًا في كل עמל ידך פי ת̇מרה̈ בטנך ות̇מרה̈ ارضك
ות̇מרה̈ בהאימך לאן אללה يرجع ליפרח לך באלח̇יר כמא פרח לאבאיך 10 אד̇א סמעת
לצות אללה אלהך לתחפט̇ וצאיאה ופראיצ̇ה אלמכתובה פי ספר الشريعة هذا אד̇א רגעת
الى אללה אלהך בכל קלבך ובכל נפסך 11 אן הד̇ה אלוציה التي انا اوصيك בהא אליום
ليست עסרה̈ עליך ולא בעידה מנך 12 ليست هي פי אלסמא חתי תקול מן יצעד لاجلنا الى
אלסמא ויאח̇ד̇הא לנא ויסמענא איאהא לנעמל בהא 13 ولا هي في عبر البحر חתי תקול מן
יעבר لاجلنا البحر ויאח̇ד̇הא לנא ויסמענא اياها לנעמל בהא 14 בל | אלכלמה̈ קריבה̈ מנך 194b
جدًا في فمك وفي קלבך לתעמל בהא 15 אנט̇ר קד געלת קדאמך אלחיוה̈ ואלח̇יר ואלמות
ואלשר 16 במא אני אוציתך אליום אן תחב אללה אלהך ותסלך פי טרקה ותחפט̇ وصاياه
ופראיצ̇ה ואחכאמה לכי תחיא وتنموا ויבארכך אללה אלהך פי אלארץ̇ التي انت داخل اليها
לכי תמתלכהא 17 פאן انصرف קלבך ולם תסמע בל ע̇וית וסגדה̈ לאלהה̈ אח̇רה ועבדתהא
18 فاني انبيكم אליום אנכם לא מחאלה تهلكون לא תטיל אלאי⟨א⟩ם עלי الارض אלתי אנת
עאבר אלארדן لكي תדח̇להא ותמתלכהא 19 אשהד עליכם אליום אלסמא ואלארץ̇ קד
געלת קדאמך אלחיוה̈ ואלמות البركة ואללענה̈ פאח̇תר אלחיוה̈ לכי תחיא(!/ה) אנת ונסלך
20 אד̇ תחב אללה אלהך ותסמע לצותה ותלתצק בה לאנה הוא חיאתך ואלד[◌̇]י יטיל
ايامك لكي تسكن على אלארץ̇ אלתי חלף الله لابايك לאבראהים ואסחק ויעקוב ان يعطيكم
איאהא

לא 1 פד̇הב מוסי וכלם בהד̇ה الكلمات גמיע אסראייל 2 וקאל להם אנא אליום ابن مئة ועשרין
סנה לא אסתטיע אלח̇רוג ואלדח̇ול בעד ואללה قد قال لي לא תעבר הד̇א אלארדן 3
אללה אלהך הוא עאבר קדאמך הו יביד هولا אלאמם מן קדאמך פתרת̇הם יהושע עאבר
קדאמך כמא קאל אללה 4 ויפעל الله בהם כמא פעל בסיחון وعوج מלכי אלאמוריין اللذين
אהלכהמא ובארצ̇המא 5 فمتى دفعهم الله אמאמכם תפעלון בהם حسب كل אלוצאיא التي

אוציתכם בהא 6 تشددوا وتشجعوا لا تخافوا ولا תרהבוא וגוההם لان الله אלהך סאיר מעך לא
יהמלך ולא יתרכך 7 פדעא מוסי ישוע וקאל לה אמאם אעין جميع اسراييل תשדד ותשגע
לאנך אנת תדח֗ל مع הד֗א | >הד֗א< אלשעב الى الارض אלתי אקסם אללה לאבאיה אן 195
יעטי⟨ה⟩ם איאהא وانت تقسمها להם 8 ואללה סאיר אמאמך הו יכון מעך לא יהמלך ולא
יתרכך לא תח֗אף ולא תרתעב 9 וכתב מוסי הד֗ה אלתוראה֗ וסלמהא ללכהנה֗ בני לאוי
חאמלי תאבות עהד אללה ולגמיע שיוח֗ אסראיל 10 ואמרהם מוסי קאילא פי נהאיה֗
السبع سنين פי מיעאד סנה֗ الابراء في عيد אלמט֗אל 11 חינמא יגי גמיע اسراييل لكي يظهروا
אמאם אללה אלהך פי אלמכאן الذي אח֗תאר תקרא הד֗ה אלתוראה אמאם כל אסראייל פי
סמאעהם 12 اجمع אלשעב אלרגאל ואלנסא والاطفال ואלע֗ריב אלד֗י פי אבואבך לכי יסמעו
ויתעלמו אן ית[◌]קוא אללה الهكم ויחרצוא אן יעמלוא בגמיע כלמאת הד֗ה אלתוראה֗ 13
ואול⟨א⟩דהם אלד֗ין לם יערפוא يسمعون ויתעלמ֗ון אן ית֗קוא אללה אלהכם כל אלאיאם
אלתי תחיון פיהא עלי אלארץ֗ אלתי אנתם עאברון الاردن אליהא לכי תמתלכוהא 14
וקאל אללה אלי מוסי הוד֗א איאמך קד קרבת לכי תמות אדע ישוע וקפא פי ח֗ימה֗
אלאגתמאע ואוציה פאנטלק מוסי וישוע ووقفا פי ח֗ימה֗ אלאגתמאע 15 فتراءى אללה في
الخيمة في עמוד סחאב ווקף֗ עמוד אלסחאב עלי باب אלח֗ימה 16 וקאל אללה למוסי הא
אנת תרקד מע אבאיך פיקום هذا الشعب ויפגר וראء אלהה֗ אלאגנ֗יין في الارض التي הוא
דאח֗ל אלי⟨ה⟩א فيما بينهم ויתרכני وينكث עהדי אלד֗י קטעתה معه 17 פישתעל ע֗צבי عليه פי
ד֗לך اليوم ואתרכה ואחגב וגהי ענה فيكون מאכלה ותציבה שרור כת֗ירה ושדאיד חתי יקול
פי ד֗לך אליום أما لانّ אלהי ליס פי וסטי اصابتني הד֗ה אלשרור 18 ואנא סתרא אסתר וגהי
ענהם פי ד[◌]לך אליום לאגל גמיע אלשר אלד֗י עמלה اذ אלתפת אלי אלהה֗ אח[◌]רי 19
פאלאן אכתבוא לאנפסכם הד֗ה אלנשידה֗ ועלמהא לבני אסראייל | צ֗עהא פי אפואהם לכי 195b
תכון לי הד֗ה אלנשידה שאהדא עלי بني اسراييل 20 לאני אדח֗להם אלארץ֗ אלתי אקסמה֗
לאבאיהם ان اعطيهم اياها אלפאיצ֗ה לבנא ועסלא פיאכלון ويشبعون ويسمنون ثم ילתפתון
אלי الهة اخرى ויעבדונהא ויזדרוני וינכת֗ון עהדי 21 פמ⟨ת⟩י אצאבתה שרור כת֗ירה ושדאיד
פתגאוב אלנשידה הד֗ה אמאמה שאהדא לאן لا תנסי מן אפואה נסלה אני ערפת פכרה
אלד֗י יפכר בה אליום קבל אן אדח֗לה אלי الارض כמא אקסמת לאבאיה 22 פכתב מוסי
הד֗ה אלנשידה פי ד֗לך אליום وعلمها الى בני אסראייל 23 ואוצי ישוע בן נון וקאל תשדד
ותשגע לאנך אנת תדח֗ל בבני אסראייל الى אלארץ֗[◌] אלתי אקסמת لهم ענהא ואנא אכון
معك 24 فعندما كمل موسى כתאבה֗ כלמאת הד[◌]ה אלתוראה على מדרג אלי תמאמהא
25 פאמר מוסי אללאויין חאמלי תאבות עהד אללה קאילא 26 ח֗ד֗ו כתאב אלתוראה
הד֗א וצ֗עוה بجانب תאבות עהד אללה אלהכם ליכון הנאך שאהדא عليكم 27 لاني انا اعرف
תמרדכם ורקאבכם אלצלבה הוד֗א ואנא בעד חי מעכם اليوم קד צרתם תקאומון אללה

פכם באלחרי بعد מותי 28 אגמעוא اليَّ كل שיוך̇ אסבאטכם ועריפאכם לאנטק פי מסמאעהם
בהד̇ה אלכלמאת ואשהד על̇הם אלסמא ואלארץ̇ 29 לאני עארף אנכם בעד מותי תפסדון
ותזיע̇ון ען אלטריק אלד̇י אוציתכם ויציבכם אלשר פי אכ̇ר אלאיאם לאנכם تعملون אלשר
אמאם אללה حتى تغيظوه באעמאל אידיכם 30 פנטק מוסי פי מסמאע كل جماعة אסראייל
בכלמאת הד̇ה אלנשידה אלי תמאמהא

לב 1 אנצתי איתהא السموات פאתכלם ולתסמע אלארץ̇ اقوال פמי 2 יהטל כאלמטר תעלימי
ויקטר כאלנדא כלאמי | כאלרזאז עלי אלנבאת וכאלרביב עלי אלעשב 3 אן בסם אללה 196
מנאדאתי פאעטוא אלעט̇מה لربنا 4 אלקאדר אלכאמל פעלה אן כל סבלה חכמא ולי
אלאמאנה מן ע̇יר חיפא עאדלא ומסתקימא הוא 5 אפסדוא ליס לה בני אלעיב גילא באע̇י
וזאיע̇ 6 הל תכאפון ללה הד̇א יא קום סאקט ולא חכים אליס הוא כ̇אלק̇ך ומאלכך הוא
צנעך ואנשאך 7 אד̇כרו איאם אלאבד תפטנוא סני גיל וגיל סאל אבאך פיכ̇ברך שיוכ̇ך
פיקולון לך 8 ענד אנחאל אלעלי שעוב בתפריקה בני אדם נצב תכ̇ום אלאקואם עלי
עדד בני אסראייל 9 אן גזו אללה שעבה יעקוב כ̇ואץ̇ נחלתה אסראייל 10 ישגעה בארץ̇
אלבריה ובאלתהאליל געלה יחוטה ויבננה ויחפט̇ה כחפט̇ אלאנסאן עינה 11 כאלנס[ר]RE
יסתיקט̇ לוכרה ועלי פראכ̇ה ירפרף יבסט גנאחיה ויאכ̇ד̇ה וירפעה עלי מנאכביה 12 אללה
וחדה יקודה וליס מעה קאדרא אגנבי 13 ירכבה עלי קמאקם אלארץ̇ יטעמה תרגיחאת
אלסחרה[8] ירצ̇עה עסלא מן צכ̇ר וסמנא מן גלמוד אלצואן 14 זבד בקר ולבן ע̇נמא מע
זבד אלרחאל ואלת[̇]ניאן אולאד באשאן ואלעתדאן מע כ̇אץ̇ דרמך/لب אלחנטה ולד̇יד̇
אלרטב תשרב בהנאוה 15 יאכל יעקוב פישבע יסמן אסראייל פימרח סמנת עבלת חסנת
פתרך אללה צאנעה ואסכ̇טוא ולי מע̇ותֿתה | 16 יבדלונה באלאגאנב ובאלכראיה יכידונה 196b
17 יד̇(!/ז)בחון למשידאת דון אללה אלהה̈ לא יעלמונהא מחדתֿה ען קריב אתו ולא
אעתברוהא אבאכם 18 תטרח אלד̇י ולדך ותנסי אלקדר מוגדך 19 פינט̇ר אללה וירפץ̇ מן
כיד כ̇ואצה וכ̇ציצאתה 20 ויקול אחגב רצ̇אء ענהם ואנט̇ר מא אכ̇רתהם אן גילא מנקלבא
הם בנון ליס אמין פיהם 21 הם בדלוני בע̇יר קאדר אכאדוני בהבאילהם ואנ̇א אבדלהם
בע̇יר קום בשעב סאקט אכידהם 22 אן נארא תקדח מן ע̇צ̇בי ותחרק אלי אלתֿרי אלעמיק
תאכל אלארץ̇ ומא תנבתֿ תפני אסס אלגבאל 23 אגמע עליהם סיאת וסהאמי אע̇רק
בהם 24 מן הד̇א קחט קותהם שרר קאצם חנצ̇(<ט̇)לא וסנאן בהאים אטלק בהם מע זבד
זאחפי אלת(!/תֿ)ראב 25 מן אלכ̇ארג ת⟨תֿ⟩כל אלסיף ומן אלכ̇דור אלרעבה הם אלכ̇וא̇ץ̇ הם

8 = צחרה. Cf. the shift from צ to ס in the same word in Num 21:22 and Deut 28:38, and see § 4.3 and § 5.2.

אלבתול ואלרצ̇יע מע אלרגל ד̇וי الشيبة 26 קלת אהלכהם אעטל מן אלמלאיכה ד̇כרהם
27 לו לא כיד אלעדו אכרה לילא ינכרו אקדארהא לילא יקולון ידנא סאמיה וליס אללה
פאעל כל הד̇א 28 אן שעב צ̇אע ראיהם וליס פיהם פטנה 29 לם חכמוא ירשדון הד[◌̇]א
ויפטנון לאח̇רתהם 30 כיף יכד ואחדא אלפא ואת[◌̇]נין יהזמון רבוה אליס ח̇אלקהם
באעהם ואללה סלמהם 31 אן ליס מקדרתנא קואהם ואעדאונא חכאם | 32 אן מן גפן סדם 197
גפנהם ומן דואלי עמרה אענאבהם אענאב סם וקטוף מראראת להם 33 זבד אלאפאעי
ח̇מרהם מע סם אלרקש אלחקדה 34 אליס הוא מגמוע ענדי מח̇תום עליה פי ח̇זאיני 35
אלי יום אלאנתקאם ואלמכאפאה(!/ולאמכאפאה) אלי וקת תזל אקדאמהם אן קריב יום
תעסהם ותסרע אלמסתעדאת להם 36 אד̇ ידין אללה קומה ואלי עבידה יצפח אן ינט̇ר אן
זאלת אליד ואנקרץ̇ אלמחאצר ואלמטלק 37 ויקולון אין אלהתהם אלד̇י כאנוא יסתט̇לו
בהא 38 ויאכלון שחם ד̇באיחהם וישרבון ח̇מר סכבהם יקומוא ויעינוכם יכונו עליכם וקאיה
39 אנט̇רוא אלאן אנא אנא הוא וליס אלה אח̇ר מעי אנא אמית ואחיי אמרצ̇ת ואנא אשפי
וליס מן ידי מח̇לץ̇ 40 אן אקסם בסאמי קדרתי וקלת ובקאי אלדאים 41 אן אסנן בארק
סיפי ותחיט באלחכם ידי אגאזי באלאנתקאם מעאנדי ולבאע̇צ̇י אכאפי 42 אסכר סהאמי
מן אלדם וסיפי יאכל אללחם מן דם אלקתלא ואלסבאיא ומן רווס קואד אלעדו 43 אע̇בטו
יא שעוב קומה אן דם עבידה ינתקם ואלאנתקאם יגלב למעאנדיה ויטהר תרבה̈ קומה 44
וגא מוסי וח̇אטב כל ח̇טוב אלשירה הד̇ה בסמאע אלקום הוא ויושע בן נון 45 ואנתהא
מוסי מן שרוח אלח̇טוב הד̇ה אלי גמיע אסראייל 46 פקאל אליהם אגעלו קלובכם עלי
جميع אלח̇טוב אלד̇י אנא מנד[◌̇]רכם אליום אלד̇י תוצוהם אלי אולאדכם للحفظ وللامتثال
כל ח̇טוב הד̇ה אלשריעה 47 לאנהא ליסת אמרא באטלא عليكم بل הי | חיאתכם ובהד̇א 197b
אלאמר תטילון אלאיאם עלי אלארץ̇ التي انتم עאברון אלארדן אליהא לתמתלכוהא 48
וכלם אללה מוסי פי נפס ד̇לך אליום הד̇א קאילא 49 אצעד الى גבל אלעבראניין הד̇א
גבל نبو الذي في ארץ̇ מואב אלד̇י קבאלה̈ אריחא ואנט̇ר ארץ̇ כנעאן אלד̇י אנא אעטיהא
לבני אסראייל מלכא 50 ומת في الجبل אלד̇י אנת תצעד اليه ואנצ̇ם אלי קומך כמא מאת
הרון אח̇וך في גבל הור ואנצ̇ם אלי קומה 51 לאנכמא ח̇נתמאני פי וסט בני אסראייל ענד
מאء מריבה̈ קאדש في برية صين אד̇ לם תקדסאני פי וסט בני אסראייל 52 פאנך تنظر الارض
מן קבאלתהא ולכנך אלי ⟨הנאך⟩ לא תדח̇ל الى الارض אלתי אנא אעטיהא לבני אסראייל

לג 1 והד̇ה אלברכה אלתי בארך بها מוסי רסול אללה אלי בני אסראייל קבל מותה 2 פקאל
אללה מן סינא אתא ואשרק להם من سعير ולמע מן גבל פראן ומעה من רבואת אלקדס
מן ימינה נאר شريعة لهم 3 פאחב אלשעב וכל אקדאסה בידך והם יח̇צ̇עון لاقدامك ويتحملون
من אקואלך 4 שריעה וצי לנא מוסי מורת̇ה לגוק יעקוב 5 וכאן פי اسراييل מלכא ענד

אגתמאע רוסא אלקום גמיעא אסבאט בני اسراييل 6 יתׄאב רובין ולא יעאקב ויכון מן
רגאלה אלעדד 7 והדׄה ליהודׄה פקאל סמע אללה צות יהודׄה ואלי קומה תגלבהא ידה
חׄצם לה ועונא עלי אצׄאצׄה תכון 8 וללאוי קאל כמאלך وانوارك לרגלך אלצדיק אלדׄי
אמתחנתה في مسَّة וחׄאצמתה عند ماء مريبة 9 אלדׄי קאל ען אביה ואמה לם ארהמא
ובאחׄוה לם יעךרף ואולדה לם יערף בל חפטׄו כלאמך וצאנו עהדך 10 ירשדון אחכאמך
ליעקוב ושראיעך לאסראייל יצׄעון בחׄורא פי וקת עׄצׄבך وقرباناً على מדׄבחך 11 בארך יא
רב قوَّتهُ וארתׄץׄ בעמל ידה אחטם מתון מקאומיה ומבעׄצׄיה חתי לא יקומוא 12 ולבניאמין
קאל יד קדרהׄ אללה | יסכן באטמאניה וירפרף عليه כל אלאיאם ובין כתפיה יסכן 13 וליזיד 198
קאל מן ברכהׄ אללה ארצׄה מן פאכההׄ אלסמא من الظل ומן אלעׄמר אלראבׄץׄ תחת 14 ومن
فاكهة עׄלאת אלשמס ومن פאכההׄ טרוד אלאהלה 15 ומן חׄיאר גבאל אלקדם ומן פאכההׄ
שואמחׄ אלעאלם 16 ومن فاكهة אלארׄץׄ באתׄרהא ורצׄי סאכן עליקה עׄלאתהא ללריס יוסף
ולגמגאם נאסך אחׄותה 17 בכר תׄור אלבהגה לה וקרון אלקרים קרון בהם ינטח אלאקואם
جميع אקאטיר אלארׄץׄ הם רבואת אפראים והם אלוף מנסי 18 ולזבולן קאל אפרח יא זבולן
בעׄזואתך וישׂשכר פי מצׄארבך 19 אלאקואם לגבלי יחצׄרון وهناك يذبحوا דׄבאיח עדל אן
שטוט אלבחור ירתצׄע וכנוז דׄחאיר אלבחר 20 ולגד קאל אברך מוסע גד כאללׄבוה סאכן
ח[ׄ]אטף אלד[ׄ]ראע מע אלגמגאם 21 וינטׄר אלריאסה לה אדׄ הנאך גאמע חׄצאל الرياسة
مكنوز ומת[ׄ]ני רוסא אלקום עדאלהׄ אללה צנע ואחכאמה מע אסראייל 22 ולדן קאל
דן شبل אלאסד וישרק מן אלבת[ׄ]ניה 23 ולנפתלי קאל נפתלי דׄו קנאעה ורצׄי וכמאל
אלברכה מן אללה אלעׄרב ואלדארום ירתׄ 24 ולאשר קאל אברך אלאולאד אשר וכאן
מרצׄי אח[ׄ]ותה ויעׄמס באלדהן רגליה 25 חדיד ונחאס מזאליגך וכאיאמך כתׄרתך 26 ליס
כאלה اسراييل רכב אלסמא פי עונך ובקדרתה שואהק 27 אלמוטן אלה אלקדם ומן תחת
קדרתה אלעאלם ויטרד מן קדאמך אלעדו ויקול אסתאצל 28 ויסכן אסראייל באטמאניה
وحده עין יעקוב على الارض דאגן ועציר וכדׄלך סמאוך תקטר נדי 29 טובאך יא اسراييل מן
מתׄלך קום מעׄאתׄ מן אללה תרס עונך ואיצׄא סיף אקתדארך פיתדׄלל לך אעדאיך ואנת
עלי קמאקמהם תטי

לד 1 וצעד מוסי מן בקאע מאב الى טור נבא ראס אלכדיה אלדׄי עלי סאחל ריחה ואוראה
אללה | כל אלארׄץׄ מן נהר מצר אלי אלנהר אלכביר נהר פראת والي البحر אלאחׄיר[9] 4 198b
וקאל אללה אליה הדׄה אלארׄץׄ التي אקסמת לאבאיך לאבראהם ולאסחק וליעקוב قولاً
לנסלך אעטיהא אריתך اياها بعينك والى הנאך לא תעבר 5 ומאת מוסי עבד אללה פי ארׄץׄ

9 Deut 34:2–3 are missing in the Samaritan Pentateuch (see Tal & Florentin 2010:619).

מאב ען אמר אללה 6 וקברוה פי אלגואء בארץ̇ מאב مقابل בית פאעור ולא יעלם انسان
קברה אלי אליום הד̇א 7 وموسى بن מיה ועשרין סנה חין מותה לם תכל עינאה ולא ד̇הבת
נצ̇(<ט̇)ארתה 8 ובכו בני אסראייל מוסי في بقاع מאב ת̇לאת̇ין יום וכמלוא אי̇̇ם בכא
חזן מוסי 9 ויושע בן נון כאמל רוחאניה̈ الحكمه اذ سند מוסי ידה עליה וסמעו אליה בני
אסראייל وفعلوا כמא וצי אללה אל׳ מוסי 10 ולא יקום איצ̇א نبيًا في اسراييل مثل موسى אלד̇י
נאגאה אללה שפאהא אלי שפא 11 לכל אלאיאת ואלמעגזאת אלד̇י ארסלה الله لفعلها في
ارض מצר לפרעון ولجميع عبيده וגמיע ארצ̇ה 12 ولكل אליד אלשדידה ولكل المناظر אלכבאר
אלד̇׳ פעל מוסי במשאהדה كل اسراييل

APPENDIX A

MSS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 179, 178 and MS Manchester JRL Sam. 73

MSS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 179 and 178 are three fragments, which contain Gen 10:12b–25a and Deut 28:11b–42a, 29:9–30:1a. MS Manchester JRL Sam. 73 is a single fragment, which contains Deut 28:47–29:1. These three manuscripts were identified by Tal as having originally been part of MS London BL OR7562.[1] MS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 179 was published by Harkavy in Samaritan script, and is published here in Hebrew script.[2] MS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178 was published by Jamgotchian in Arabic script, and is published here in Hebrew script.[3] All three manuscript fragments are presented here in Hebrew letters on the basis of a fresh reading from copies of the original manuscripts. I also reexamined Jamgotchian's publication. The text below includes several corrections to Jamgotchian's reading and a few reconstructions. In addition, Deut 28:11b–42a, 29:9–30:1a from Firk. Sam. 178 and Deut 28:47–29:1 from MS Manchester JRL Sam. 73 are combined below, so as to display almost all of Deut 28:11b through Deut 30:1a in sequence.[4]

1 Tal 1983 III:20–21. See also discussion in § 3.3.

2 Harkavy 1875:244. See also Kahle 1959:254, n. 2.

3 Jamgotchian 1991:235–236. See a photo of Firk. Sam. 179 in Jamgotchian 2001:175.

4 For some details on MS JRL Sam. 73 (Gaster 2106/3), see Robertson 1962:35. See also discussion in § 3.3.

 | DOI: 10.1163/9789004290792_021

MS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 179 (Gen 10:12b–25a)

Genesis **בראשית**

י 12 ...בין אלנאניה ובין אלאכלה[1] הי אלקריה אלעט׳ימה 13 ומצר אולד אלתניסיין ואלאסכנד- 179b
ראניין ואלבהיבשיין[2] ואלפרמאויין 14 ואלנימיין[3] ואלצעידיין אלד[׳]י ח׳רג מנהם אלפלסטיניון
ואלדמיאטיון 15 וכנעאן אולד צידון בכרה אלחתיין 16 ואליבוסיין ואלעאציין ואלקמיין 17 ואלחויין
ואלעראקיין ואלאטראבלסיין 18 ואלאדוריין ואלחמציין ואלחמאויין ובעד ד[׳]לך תפרקת עשאיר
אלכנעאניין 19 וכאן תח׳ם אלכנעאני מן נהר מצר אלי אלנהר אלכביר נהר אלפראת ואלי אלבחר
אלאח׳יר 20 הולא בני סויד לעשאירהם ולע׳אתהם פי בלדאנהם לאממהם 21 וולד סאם הו
איצ׳א אב גמיע בני אלעבראניין אח׳א אלחסן אלכביר 22 בני שם כורסתאן ואלמוצל וארפכשד
ווליד וראפע 23 ובני ראפע [אלע׳]וטה ואלגולה[4] ואלג(!/ח)ראמקה ואלמסחה 24 וארפכשד
[אולד צלח] וצלח אולד [...] 25 [...] ולד את[׳]נין [...] קאסם לאן [...]

1 Versus אלאבלה in e.g., Derenbourg's edition. The variant אלאכלה is also found in MS ה (= MS Manchester JRL Sam. 2) in the apparatus of the early Samaritan Arabic translation in Shehadeh's edition I:42.

2 Cf. אלבהנאסיין in e.g., Derenbourg's edition and a similar reading in MS ה (= MS Manchester JRL Sam. 2) in the apparatus of the early Samaritan Arabic translation in Shehadeh's editon I:42.

3 Cf. ואלבימיין in e.g., Derenbourg's edition. The reading ואלנימיין may reflect confusion between ن and ب in the Arabic script due to lack of diacritic signs.

4 The Hebrew is וְחוּל in the Masoretic text, וחויל in the Samaritan version. Cf. ואלחולה in Saadyan versions (MS Bodl. Poc. 395, Derenbourg's edition, the Taj), וגולה in two manuscripts of the early Samaritan Arabic translation, marked as ב (MS Nablus 18) and ה (= MS Manchester JRL Sam. 2), in Shehadeh's edition I:44, and וגולאן in MS London BL OR7562.

MS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178 (Deut 28:11b–42a, 29:9–30:1a.) and MS Manchester JRL Sam. 73 (Deut 28:47–29:1)

Deuteronomy **דברים**

MS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178–2

כח 11 ...אלד[׳]י קסם [...] אן יעטיך 12 יפתח אללה ל[ד...] ח׳ירה מן אלסמא[...] מטר ארצ׳ך
פי וק[תה] ויבארכך פי גמיע צ[נע] ידך ותקצם אממא כ[...] ואנת לא תקצם 13 וי[---] אללה
ראסא לא ד[׳]נב[א] ותכון עאליא מח׳צא[1] [ולא] תכון מנכסא אד[׳]א קבל[ת] וצאיא אללה רבך
אלתי אמרך [אנא] בהא אליום לתחפט׳[הא] ותעמל בהא 14 ולא תעדל [--] גמיע אלאמור
ימן[2] אנ[א] אמרך אליום ימנה ויסר[ה] לילא תתבע מעבודאת אח׳[ר] פתעבדהא 15 ואן לם
תקבל אמר אללה רבך לתחפט׳ וצאיאה ורסומה אלתי אמרך בהא אליום חלת בך גמיע הד[׳]ה
אללענאת ואדרכתך 16 וכנת מלעונא פי אלחצ׳ר ופי אלבר 17 ומלעונא פי טבקך ומעאג(!י)נד[3]
18 ומלעונא פי ת[׳]מר גסמך וסאיר מא פי ארצ׳ך ות[׳]מר בהאימך נתאג בקרך וגפראת ע׳נמך
19 וכנת מלעונא פי דח׳ולך וח׳רוגך 20 ויבעת[׳] אללה בך אלמאחקה ואלהאמה ואלזגרה פי
גמיע ממד ידך אלד[׳]י תצנעה חתי אן יסת[א]צלך ויבידך סריעא [מ]ן קבל רד[א]ה שמאילך
אד[׳] תרכתני 21 ילזמך אללה באלובא אלי אן יפניך מן אלארץ׳ אלתי אנת דאח[׳]ל אליהא
לתחוזהא 22 ויצ׳רבך אללה בחמאה אלסל ואלחרארה(!/ואלחזאזה)[4] ואלרב(!/י)ע[5] ואלפאלג
ואלגפאף ואלקוב[-][6] ואלירקאן פיכלבוך אלי אן יבידוך 23 ותכון[7] סמאוך אלתי על[י ר]אסך[8]
כאלנחאס ואלאר[ץ׳ אל]תי תחתך [כאלחדיד] 24 ויגעל אללה מ[טר...] ע׳בארא ותר[אבא]
MS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178–2b מן אלעלו[9] | ינזל על[יך א]ל[י...] 25 ויגעלך אלל[ה...] ידי אעדאך חתי [ת...] פי טריק ואחד

---

1 There is no initial א, versus Jamgotchian 1991:235.

2 Diff. Possibly the scribe started writing the word ימנה from the following line, just below this word, instead of a relative pronoun.

3 Versus معناجنك in Jamgotchian 1991:235.

4 The suggested emendation is based on حرارة meaning “inflammation.” Cf. חארה in MS Bodl. Poc. 396 and the Taj, and חאדה in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C and Derenbourg’s edition.

5 Cf. רבע in Saadyan sources (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Bodl. Poc. 396, Derenbourg’s edition, the Taj). See also Jamgotchian 1991:238.

6 Cf. שוב in Saadyan sources (MS St. Petersburg RNL Ebr. II C, MS Bodl. Poc. 396, Derenbourg’s edition, the Taj). Jamgotchian 1991:235 reads here قوبك.

7 Versus ويكون in Jamgotchian 1991:235.

8 על[י] is missing in Jamgotchian 1991:235.

9 ما يمطر على ارضك in Jamgotchian 1991:235.

ותהרב [...] ידיה פי סבע טרק פתצי[ר] עברה לגמיע ממאלד<ד> אלא[רץ׳][10] 26 ותכון[11]
גת[׳]תך יתטאעמה[א] טאיר אלסמא ובהאי[ם][12] אלארץ׳ וליס להא מזעג 27 ויצ׳רבך אללה
בקרוח אלמ[צר] ואלבואסיר ואלגרב ואלח[כה] מא לא תס⟨ת⟩טיע מדאואתה 28 יצ׳רבך אללה
באלגנון ואל[עמי] ובהתה אלקלוב 29 ותכון תגס[ס] פי אלט׳הר כמא יגס[ס] אלאעמי וח׳אץ
פי אלדאמס ולא תנגח פי טריקך ותציר מע׳שומא מע׳צובא טול אלזמ[אן] וליס מע׳ית׳ 30
ואד[׳]א תזוגת אמראה צ׳אגעהא רגל אח׳ר ותבני ביתא ולא תקס[13] פיה ותע׳רס כרמא ולא
תבד[׳]לה 31 ויכון ת[׳]ורך מד[׳]בוחא בין ידיך ולא[14] תאכל מנה וחמאר מע׳צובא מן[15] בין
ידיך ולא יעד אליך וע׳נמך מסלמה אלי אעדאיך וליס לך מע׳ית׳ 32 בנוך ובנאתך מדפועין
אלי קום אח׳רין ועינך נאצ׳(<ט׳)רה ושאח׳צה אליהם [ט]ול אלזמא[ן ו]ליס לך טאקה 33
ת[׳]מאר[16] ארצ׳ך וגמיע כדך[17] יאכלה שעבא לם תערפה חתי תציר[18] מע׳שומא מענופא טול
אלזמא[ן] 34 ותכון תהד׳י מן נט׳ר עינך אלתי תראה 35 ויצ׳רבך אללה בקרוח רדיה עלי אלרכב
ואלסאקין מא לא תסתטיע מדאואתה מן קדמך ואלי האמתך 36 ויגליך אללה ומלכך אלד[׳]י
תנצבה לך אלי קום מא לא תערפהם אנת ולא אבאוך פתח׳דם הנאך אלהה אח׳ר מן ח׳שב
וחגר 37 ותציר סמעה ומת[׳]ל וחכאיה פי סאיר אלאמם אלד[׳]י יסוקך אללה אלי הנאך 38
ואד[׳]א אח׳רגת אלי אלצחרא[19] בד[׳]ארא כת[׳]ירא פקליל מא תגמע בל יקצמה אלגראד 39
ואן ע׳רסת כרומא[20] ותפלחהא פמא תשרב מנהא ח׳מרא ולא תאויה אד[׳] תאכל[ה א]לדוד
40 ואד[׳]א יכון לך זיאתין פי גמיע תח׳ומך פמא תדהן מנהא בדהן בל י[...][21] מן אלגואיח
MS Manchester JRL Sam. 73 a
41 ובנין ובנאת תולד ולא יבקון לך בל יג[לו][22] פי אלסבי 42 וגמיע שגרך ות[׳][מר] ארצ׳ך
יקרצ׳ה אלפראש [...] | 43–46 [...] | [...] בפרח וג[ודה...] כת[׳]רה אלא[שיא...] 48
[...] אלד[׳]י יסלטה אל[לה... ב]גוע ועטש וע[רי...] כל [ש]י ויגעל אצ(!/צ׳)ר[א ... חדי]ד
עלי ענקך [...] ינפד[׳]ך 49 ויסלט אללה עליך קביל מן בעד מן אקצא אלארץ׳ כמא יתחלק

10 Versus الاوض in Jamgotchian 1991:235.
11 Versus وتكن in Jamgotchian 1991:235.
12 Versus ويهايم in Jamgotchian 1991:235.
13 Versus تحكم in Jamgotchian 1991:235.
14 Versus لا in Jamgotchian 1991:235.
15 מן is missing in Jamgotchian 1991:235.
16 Versus in ثمور Jamgotchian 1991:235.
17 Versus in كداك Jamgotchian 1991:235.
18 Versus in تصهمد Jamgotchian 1991:235.
19 Jamgotchian 1991:235 الصرا should be corrected.
20 Versus كراما in Jamgotchian 1991:235.
21 Versus ?باى in Jamgotchian 1991:235.
22 Versus ?يبقون in Jamgotchian 1991:235.

אלנסר קביל מא לם תפהם לע׳תה 50 קביל וקח אלוגה [מן] לם יהאב וגה שיח׳ ולא ירווף
עלי צבי 51 פיאכל ת[׳]מר בהאימך ות[׳]מר ארצ׳ך אלי אן ינפד[׳]ך ולא יבקי לך ברא ולא
עצירא ולא דהנא ולא שי מן נתאג בקרך וגפראת ע׳נמך אלי אן יבידך 52 ויחאצרך פי גמיע
מחאלך אלי אן יהד אסוארך אלשאמח׳ה ואלחצינה אלתי אנת ואת[׳]ק בהא פי גמיע בלדך
ויחאצרך פי מחאלך אלד[׳]י פי] נואחי בלדך אלד[׳]י אעט[אך אל]לה רבך פיוול אמרך 53
אלי א[ן תא]כל מן ת[׳]מר גסמך מן ל[ח]ם בנוך ובנאתך אלד[׳]ין רזקך בחצאר וצ׳יק ממא
י[ח]אצרך עדוך 54 חתי אן אלרגל אלרח׳ץ מנכם ואלמדלל גדא ישח עלי אח׳יה ועלי חרמתה
ובאקי בניה אללד[׳]ין יבקוא 55 מן אן יעטי ואחד מנהם מן לחם בניה אלד[׳]י יאכלהם ממא
לם יבק שי בחצאר וצ׳יק ממא יצ׳איקך עדוך פי גמיע מחאלך 56 וחתי אן אלמראה אלרח[׳]צה
מנכם ואלמדללה אלד[׳]י לם תעוד(!/ז) קדמהא וצ׳עהא עלי אל[ארץ׳] מן אלדלאל ואלרח׳[-]צה
תשח עלי זוגהא ובנוהא ובנאתה[א] 57 במשימתהא אלסאקטה מנה[א] רגליה[א...] 58
Sam. 73 b [...] | ואן לם תח[פט׳ ו]ת[עמל] כל אמ⟨ר⟩ הד[׳]ה אלתור[יה] אלמכתובה פי הד[׳]א [...]
ותח׳אף הד[׳]א אלאס[ם...] אלמהיב הו אללה ר[בך] 59 פיגעל אללה צ׳רבא[תך] עגיבה
וצ׳רבאת נס[ל]ך א[...] צ׳רבאת כבאר דארה ואמראץ׳ קביחה דארה 60 וירד עליך גמיע
אמראץ׳ ⟨... ⟩ אלד[׳]י חד[׳]רתהא וידרך בך 61 איצ׳א כל מרץ׳ וכל צ׳רבה ממא ליס מכתוב
פי ספר הד[׳]ה אלתוריה יסלטהא אללה אלי אן תהלך 62 ותבקון רהטא ד[׳]ו קלה בעד מא
כנתם ככואכב אלסמא כת[׳]רה אד[׳] לם תקבלוא מן אללה רבכם 63 ויכון כמא קצד בכם
אן יחסן אליכם ואן ית[׳]מרכם כד[׳]לך יקצד בכם אן יבידכם ואן ינפד[׳]כם פתנדרסון מן ען
אלבלד אלד[׳]י אנתם דאח׳לין אליה לתחוז׳ה 64 ויבדדך אללה [...] אלשעוב מן טרף אל[ארץ׳]
וא[לי] טרפהא פתח[׳]דם הנאך מ[עב]ודא[ת] אח׳ר מא לם תערפהא אנת ולא אבאוך ח[׳]שב
וחגארה 65 וענד האולי אלאמם לא תטמאן ולא יכון לך קרא[ר] בל יגעל אללה לך ת[׳]ם
קלב[א] קאסיא ושח׳וץ אלעיון וד[׳]ב(!/י)אל אלנפוס 66 פתציר חיותך מעלקה חד[׳]אך חתי
תתפזע לילא ונהארא ולא תצדק בחיותך 67 תקול באלע׳דאה יאלית ד[׳]לך אלמסא ותקול
באלעשא יאלית ד[׳]לך אלצבאח מן פזע קלבך אלתי תתפזע ונט[׳]ר עינך אלתי תרי 68 וירדך
אללה אלי חאל מצר פי אלספן עלי אלחאל אלתי קלת לכם לא תעאודו אן תרוהא ותערצ׳ון
הנאך ללביע לאעדאיכם עבידא ואמא וליס משתרי 69 הד[׳]א כלאם אלעהד אלד[׳]י אמר
אללה מוסי אן יקטעה מע בני אסראיל פי בלד מאב סוי אלעהד אלד[׳]י קטעה מעהם פי גבל
אלתגריד

MS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178–3

כט 1 ת[׳]ם דעא מוסי בגמיע אאל אסראיל וקאל להם 2–6 [...] | 7 [...]]כנא [...] לאלנ[ט׳רי...]
נצ[ף...] 8 [... אקא]וי[ל... ואעמל]וא בה [... גמי]ע מא [תצנעו]ן[23] 9 א[נתם... אל]יום
כלכם בין י[די אללה] רבכם רווסאכ[ם[24] ו]אסבאטכם וחכמאכם [ו]ערפאכ[ם] כל רגאל אאל
אסראיל 10 אטפאלכ[ם] ונסאיכם מע אלע׳ריב אלד[׳]י פי וסט עסכרך מן מתחט[ב] חטבך ואלי
מסתקי מאיך 11 לאד[ח׳א]לך פי עהד אללה רבך ופי [חרגה] אלד[׳]י הו קאטע מעך [אליו]ם 12
לכי ית׳בתך אליום [לה] שעבא והו יכון לך אלהא כמא ועדך וכמא אקסם לאבאתך אברהים[25]
ואסחק [ו]יעקוב 13 וליס מעכם וחודכם אנא קאטע הד[׳]א אלעהד והד[׳]א אלחרג 14 אלא
מע מן הו מוגוד האהנא מענא אליום ואקף בין ידי אללה רבנא ומע מן הו ליס מוגוד מענא
אליום 15 אד[׳]א נקל אליה אנתם תעלמון מא אקמנא פי בלד מצר ומא עברנא פימא בין
אלשעוב אלד[׳]י עברתם | 16 [...] 17 [... אל]יום מו[...] רבנא פימצ׳י פ[...] ד[׳]לך אלשעוב

MS St. Petersburg RNL Firk. Sam. 178–3b

ו[...] פיכם עצרא מפרטא ס[ם ועלקם] 18 פיכון ^עגד^ מא יסמע כל[א]ם הד[׳]ה אלשריעה
יסתבשר פי קלבה[26] קאילא סלאמה תכון לי לאני[27] מע הוי קלבי א[סלך לאג]ל ד[׳]לך אנצאף
אלרי[אן אל]עטשאן 19 ולא ישא א[ללה...] ד[׳]לך לה בל [חי]ני[ד[׳]...] בה ויעאקבה וי[--]
אלמכתוב פ[י הד[׳]ה אל...] וימחוא אללה אסמה מן תחת אלסמא 20 וימיזה אללה לשר
מן גמיע [אס]באט אסראיל כסאיר אלחרג[28] אלעהד אלמכתוב פי דיואן הד[׳]ה אלשריעה 21
פיקול אלגיל אלאח׳יר מן בניכם אלד[׳]ין יקומון מן בעדכם ואלע׳ריב אלד[׳]י יאתי מן אלבלד
אלבע[י]ד פינט׳ר תלך צ׳רבאת אלבלדה וארתפאעהא[29] במא עלקהא אללה 22 כברית[30] ומלח
[... ק] גמיע ארצ׳הא פהי[31] לא תזרע ולא תנבת ולא יצעד[32] פיהא שיא מן אלעשב כמנקלב
עאד ות[׳]מוד ואלחמראניה ואלצ׳א[-]ה אלתי אקלבהא אללה בע׳צ׳בה וחמיתה 23 פיקול גמיע
אלאמם עלי מא ד[׳]א צנע אללה כד[׳]י בהד[׳]ה אלבלדה ומא אלסבב פי שדה הד[׳]א אלע׳צ׳ב
אלעט׳ים 24 פיג׳יבוא באן ד[׳]לך עלי מא תרכוא עהד אללה אלה אבאיהם אלד[׳]י עהדה מעהם
באח׳ראגה איאהם[33] מן בלד מצר 25 פמצ׳וא ועבדוא מעבודאת אח׳ר וסגדוא להא מעבודאת
[ל]ם יערפוהא ולם ינצבהם נציבא 26 פאשתד ע׳צ׳ב אללה עלי תלך אלבלד פאחל בהא גמיע

---

23 Jamgotchian's reading begins from verse 9 (Jamgotchian 1991:236).
24 Versus دو in Jamgotchian 1991:236.
25 Versus ابراهيم in Jamgotchian 1991:236.
26 Versus يعلنه in Jamgotchian 1991:236.
27 Versus [نسير] لا in Jamgotchian 1991:236.
28 Versus العرج in Jamgotchian 1991:236.
29 Versus ارتفعها in Jamgotchian 1991:236.
30 Versus كبريا in Jamgotchian 1991:236.
31 Versus in فها in Jamgotchian 1991:236.
32 Versus in تصعد in Jamgotchian 1991:236.
33 This word is missing in Jamgotchian 1991:236.

אללענה אלמכתובה פי הד[׳]א אלספר 27 פשתת אהלא ען בלאדהם[34] בע׳צ׳ב וחמיה וסח׳ט
עט׳ים ואלקאהם אלי בלד אח׳ר כמא תרון אליו[ם] 28 פיעתברון ויקולון כד[׳]אך אלמסתור[ה]
ללה רבנא ואלמכשופה גמיעא ואנמא אלתי לנא ולבנינא אלי אלדהר אן נעמל גמיע אקאויל
הד[׳]ה אל[-----]

ל 1 ואד[׳]א חלת בך גמיע הד[׳]ה אלאמור מן אלברכאת ואללענאת אלתי תלותהא עליך

34 Versus in كل رهم in Jamgotchian 1991:236.

APPENDIX B

MS Oxford Bodl. OR139 (Deut 11:2–26:14)

MS Oxford Bodl. OR139 is a Samaritan manuscript written in Samaritan script. It is undated, but part of it was copied in 1524. The manuscript is a diglot with two columns. The right column contains the Hebrew version of the Pentateuch, the left an Arabic translation. Most of the version in the left column is generally similar to the early Samaritan Arabic translation. However, some of this manuscript, Deut 11:2–26:14, displays a Saadyan version, and as such it is presented below.[1] The version displayed in these chapters was restored on the basis of MS London BL OR7562, but is not identical to it.[2]

1 Kahle 1959:54, n. 3; Shehadeh 1977:329–330; Jamgotchian 2001:41. See also discussion in § 3.3.

2 Schwarb 2013:117, n. 9.

 | DOI: 10.1163/9789004290792_022

174 יא ... 2 ולתעלמו מן אליום אן ליס אלעמל עלי בניכם אלד[׳]ין לם יעלמו ולם ישאהדו אדאב אללה רבכם
175 ועט׳מתה וידה אלשדידה וד[׳]ראעה אלממדודה | 3 ואיאתה ואפעאלה אלד[ֹ]י צנע פי גמלה̈
אלמצריין לפרעון ולכל ארצ[ֹ]ה ומא צנע אהל בלדה 4 ומא צנע בגנוד מצר וח׳ילה ומראכבה
אלד[׳]י אפאץ׳ מא בחר אלקלזם עלי וגוההם למא כלבוכם פאהלכהם אלי יומנא הד[׳]א 5 ומא צנע
בכם פי אלבריה אלי אן גיתם אלי הד[׳]א אלמוצ׳ע 6 ומא צנע בדאתאן ואבירם בני אליאב בן
ראובן אד[׳] פתחת אלארץ׳ פאהא פאבתלעתהם וגמיע אלנאס אלד[׳]י אנצ׳מו אלי קארח וביותהם
ואח׳ביתהם וגמיע אלנאס אלד[׳]ין מעהם פימא בין בני אסראיל 7 בל עיונכם אלתי נט׳רת גמיע צנע
אללה אלעט׳ים אלד[׳]י צנעה 8 פאחפט׳וא גמיע אלוציה אלתי אמרכם בהא אליום לכי תשתדוא
176 ותדח׳לוא ותרת׳וא אלארץ׳ אלתי אנתם דאח׳לין אלי הנאך לתחוזוה | 9 ובסבב תטול מדתכם פיה
כמא קסם אן יעטיה לאבאיכם ונסלהם והו בלד יפיץ׳ לבנא ועסלא 10 פאן אלבלד אלד[׳]י אנת
צאיר אליה לתחוזה ליס הו כבלד מצר אלד[׳]י ח׳רגת מנה אלד[׳]י כנת תזרע זרעך ותסקיה ברגלך
כגנאן אלבקול 11 לכן אלארץ׳ אלתי אנתם גאיזון אליהא לתחוזוהא ארץ׳ גבאל ובקאע מן מטר
אלסמא תשרב מא 12 ארץ׳ אללה מתעאהדהא ודאימא ענאיתה בהא מן אול אלסנה ואלי אח׳רהא
13 פאן סמעתם לוצאיאי אלתי אמרכם בהא אליום לתחבוא אללה אלהכם ותעבדונה מח׳לצין
בכל קלובכם ובכל אנפסכם 14 אנזלת מטר בלדכם פי וקתה וסמי ולקיש פתגמע ברך ועצירך
177 ודהנך 15 ואנבת עשבא פי צחראך לבהאימך ותאכל ותשבע | 16 אתחרזו כילא ינצרף קלובכם
ותעדלון ותעבדון אלהה̈ אח̇ר ותסגדון להא 17 וישתד ע׳צ[׳]ב אללה עליכם ויחבס אלסמא ולא
יכון מטר ואלארץ׳ לא תנבת אדאהא פתבידון בסרעה ען אלארץ׳ אלגידה אלת̱י אללה מעטיכמהא
18 וצירוא כלאמי הד[׳]א פי קלובכם ופי נפוסכם ואעקדוהא עלאמה עלי אידיכם ותכון מנשורה
בין עיונכם 19 ועלמוהא בניכם ותד[׳]אכרוהא(!/ותדארכוהא)[1] פי חאל גלוסך פי מנזלך ומסירך
פי טרקך וענד ניאמך וקיאמך 20 ואכתבהא עלי ח׳דוד ביותך ואבואבך 21 לכי תטול איאמכם
ואיאם בניכם עלי אלארץ׳ אלד[׳]י קסם אללה לאבאיכם אן יעטיהם כאיאם אלסמא עלי אלארץ׳
22 פאנתם אן חפט׳תם גמיע ה̱ד̱[׳]ה אלוציה אלתי אנא מוציכם אליום ועמלתם בהא אן תחבוא
178 אללה רבכם ותסלכו פי גמיע טרקה ותלזמוה | 23 ויקרץ̇ אללה גמיע האולי אלשעוב מן בין ידיך
ותרת׳ון אממא אכבר ואעט[׳]ם מנכם 24 כל מוצ׳ע יטאה קדמכם יכון לכם מן אלבריה ולבנאן
ונהר אלפראת ואלבחר אלאח׳יר יכון תח׳מכם 25 ולא יקף אנסאן בין ידיכם בל ח׳ופכם ופזעכם
ילקיה אללה רבכם עלי גמיע אלבלד אלד[׳]י תסלכוה כמא ועדכם 26 אנט׳רוא הא אנא תאל עליכם
אליום ברכאת ולענאת 27 פאמא אלברכאת פאן קבלתם וצאיא אללה רבכם אלד[׳]י אנא אמרכם

1 Based on ותד[׳]אכרוהא in MS London BL OR7562.

אליום 28 ואמא אללענאת פאן לם תקבלוא וצאיא אללה רבכם וזלתם ען אלטריק אלד[׳]י אנא
אמרכם בה אליום ואתבעתם מעבודאת אח[׳]ר מא לם תערפהא 29 ואד[׳]א אדח׳לך אללה רבך
אלי אלבלד אלד[׳]י אנת צאיר אליה לתחוזה | ⟨... ⟩ אללענה עלי גבל אלאקרע 30 אליס הם מן 179
גיזה̈ אלארדן ורא טריק מע׳יב אלשמס פי בלד אלכנעאני אלמקים פי אלע׳ור ממא ילי אלגבל ענד
מרוג מורא מקאבל נאבלס 31 לאנכם גאיזון אלארדן לתדח׳לוא ותחוזון אלבלד אלד[׳]י אללה רבכם
מעטיכם פאד[׳]א חזתמוה וסכנתם פיה 32 פאחפט׳וא ואעמלוא בגמיע אלרסום ואלאחכאם אלתי
אנא גאעל בין ידיכם אליום

יב 1 הד[׳]ה אלרסום ואלאחכאם אלתי תחפט׳והא ותעמלו בהא פי אלבלד אלד[׳]י אעטאך אללה אלה
אבאיך אן תחוזה טול אלזמאן אלתי אנתם אחיא עלי אלארץ׳ 2 אן תבידוא גמיע אלמואצ׳ע אלד[׳]י
עבדו אלאמם ת׳ם אלד[׳]ין אנתם קארצ׳והם מעבודאתהם עלי אלגבאל אלרפאע ועלי אלבקאע
ותחת כל שגרה ריאן | 3 ותנקט̇(<צ̇)ון מד[׳]אבחהם ותכסרוא דכאכהם ושואריהם אחרקוהא 180
באלנאר ונחות מעבודאתהם תגדעון ואבידוא אסמאהם מן ד[׳]לך אלמוצ׳ע 4 ולא תצנעוא כד[׳]לך
ללה רבכם 5 בל אלמוצ׳ע אלד[׳]י יח׳תארה אללה רבכם מן גמיע אסבאטכם ליחל נורה פיה
אלתמסוא מסכנה חתי תצירון אליה 6 פתחמלו אליה צואעדכם וד[׳]באיחכם ועשורכם ורפאיעכם
ונד[׳]ורכם ותברעכם ובכור בקרכם וע׳נמכם 7 פתאכלוהא ת׳ם בין ידי אללה רבכם ותפרחון בגמיע
מא אנבסטת ידיכם אנתם ואלכם כמא רזקך אללה רבך 8 ולא תצנעון מן הד[׳]ה אלאמור כמא נחן
צאנעון אליום כל אנסאן מא חסן ענדה 9 פאנכם לם תצירו בעד אלי אלמסתקר ואלנחלה אלד[׳]י
אללה רבכם מעטיכם | 10 ⟨... ⟩ מנחלה רבכם מנחלכם ויריחכם מן גמיע אעדאיכם אלמחיטין 181
בכם פגלסתם מטמינין 11 פאי מוצ׳ע יח׳תארה אללה רבכם ליחל נורה פיה אליה תאתי בגמיע
מא אמרכם מן צואעדכם וד[׳]באיחכם ועשורכם ורפאיעכם ותברעכם וכל ח׳יאר נד[׳]ורכם אלתי
תנד[׳]רוהא ללה 12 פתפרחוא בהא בין ידי אללה רבכם אנתם ובנוכם ובנאתכם ועבידכם ואמאתכם
ואלליואני אלד[׳]י פי מחאלכם אן ליס ⟨לה⟩ נציב ולא נחלה מעכם 13 ואחד[׳]ר אן תקרב קראבינך
פי אי מוצ׳ע ראיתה 14 אלא פי אלמוצ׳ע אלד[׳]י יח׳תארה מן אחד אסבאטך ת׳ם תקרב קראבינך
ואצנע גמיע מא אמרך בה 15 לכן מתי אשתהת נפסך אללחם פאד[׳]בח וכל כרזק אללה רבך
אלד[׳]י אעטאך פי סאיר קראך | ⟨... ⟩ אלטמי אלטאהר [-]אכלא לחם אלט׳בי ואלאיל 16 מא 182
עדא אלדם פלא תאכלה לכן צבה עלי אלארץ׳ כאלמא 17 ולא יגוז לך אן תאכל פי מחאלך עשור
ברך ועצירך ודהנך ובכור [ע׳נמך]/בקרך וע׳נמך וגמיע נד[׳]ורך אלד[׳]י תנד[׳]ר ותברעך ורפאיע
ידיך 18 אלא בין ידי אללה רבך תאכלה פי אלמוצ׳ע אלד[׳]י יח׳תארה אנת ואבנך ואבנתך עבדך
ואמתך ואלליואני אלד[׳]י פי מחאלך ותפרח בין ידי אללה רבך במא אנבסטת ידיך 19 ואחד[׳]רוא אן
תגפו אלליואני טול מקאמך פי בלדך 20 ואן אוסע אללה רבך תח׳מך כמא ועדך פקלת אריד אכל
לחמא פאן אשתאקת נפסך לאכל אללחם פכל [מנה] מא אשתהתה נפסך 21 ואן בעד ענך אלמוצ׳ע

אלד[׳]י יח׳תארה אללה רבך ליחל נורה הנאך | ותד[◌]בח מן בקרך ומן ע̇נמך אלד[◌]י אעטאך 183
חסב מא וציתך וכל פי קראך בכל מא אשתהתה נפסך 22 לכן כמא יוכל אלצ׳(<ט׳)בי ואלאיל
כד[׳]אך תאכלה ויגוז ללנגס ואלטאהר אן יאכלא מנה 23 לאכן תשדד פי אלא תאכל אלדם פאנה
מסכן אלנפס פלא תאכל אלנפס מע אללחם 24 ואד[׳] לא תאכלה עלי אלארץ׳ תצבה כאלמא 25
לא תאכלה לכי יח׳אר לך ולבניך בעדך אד[׳] תצנע אלמסתקים בין ידי אללה 26 עדא אקדאסך
מא כאן מנהא ונד[׳]ורך פאחמלהא ואת בהא אלי אלמוצ׳ע אלד[׳]י יח׳תארה אללה 27 פאצנע
צואעדך לחומהא ודמאוהא יחמלא עלי מד[׳]בח אללה רבך ומן דם ד[׳]באיחך תצב עלי מד[׳]בחה
וכל לחומהא 28 אחפט׳ ואקבל הד[׳]ה אלאמור אלד[׳]י אמרך בהא אליום לכי יח׳אר לך ולבניך מן
בעדך אלי אלדהר | אד[◌] תצנע אלמתסקים ואלח[◌]יר בין ידי אללה 29 ואד[׳]א קטע אללה רבך 184
אלאמם אלתי אנת דאח׳ל אליהם ליקרצ׳הם מן בין ידיך ותרת׳הם וסכנת פי בלדהם 30 אחד[׳]ר אן
תוהק פי תבעהם בעד אנפאדהם מן בין ידיך וכלא תלתמס מעבודאתהם קאילא כיף כאן יעבדהא
האולי אלאמם פאצנע אנא איצ׳א כד[׳]אך 31 לא תצנע כד[׳]אך ללה רבך פאן כת׳ירא ממא יכרהה
אללה וישנאה צנעוה למעבודאתהם חתי בניהם ובנאתהם יחרקוהא באלנאר להם

יג 1 פגמיע מא אמרכם בה אליום אחפט׳וה ואעמלוא בה לא תזידוא עליה ולא תנקצוא מנה 2 ואן
קאם פימא בינכם מדעי נבוה או חלם ואעטאכם איה או ברהאנא 3 פלו אתת אלאיה או אלברהאן
ממן קאל לך | נסיר תבע אלהٔ אח[◌]ר מא לם תערפהם ותעבדהם כמא אדעית 4 לא תסמע קולהם 185
פאן אללה רבכם ממתחנכם ליט׳הר אהל אנתם מחבו̇ה מח׳לצון מן קלובכם ונפוסכם 5 בל תבע
אללה רבכם תסירוא ואיאה אר̇בוא וצאיאה פאחפט׳והא וקולה אקבלו ואיאה פאעבדוא וטאעתה
פאלזמו 6 וד[׳]לך אלמדעי נבוה או אלחלם פיקתל למא יקול אלמחאל עלי אללה רבכם אלמח׳רגכם
מן בלד מצר אלפאדיכם מן אלעבודיה לידחוא בך ען אלטריק אלד[׳]י אמרך אללה רבך אן תסיר
פיה פאנף אהל אלשר מן וסטך 7 ואן ע׳ואך אח׳וך אבן אב̱יך או אבן אמך או אבנך או אבנתך או
אמראתך חרמתך או צדיקך אלד[׳]י הו כנפסך פי אלסר קאילא תעאל נעבד מעבודאת אח׳ר מא
לא תערפהא אנת ואבאיך 8 מן מעבודאת אלאמם אלד[׳]ין חואליכם | אלקריבין אליך או אלבעידין 186
מנך מן טרף אלארץ׳ ואלי טרף אלארץ׳ 9 לא תסתגיב מנה ולא ת׳ס[-] עינך עליה ולא תרת[׳] לה
ולא תסתר עליה 10 בל אקתלה קתלה וידך אול מן תקע עליה פתקתלה ויד סאיר אלאמה אח׳ירא
11 פתרגמוה באלחגארה חתי ימות למא קצד אדחאך ען אללה רבך אלמח׳רגך מן בלד מצר מן
אלעבודיה 12 וסאיר אלקום יסמעון ויח׳אפון ולא יעאודון אן יצנעוא מת[׳]ל הד[׳]א אלאמר אלקביח
פי גמלתך 13 ואן סמעת ען בעץ[׳] קראך אלתי אללה רבך מעטיך אן תסכן פיהא קול קאיל 14
אן קד ח׳רג קום כפאר מנהא פאצ׳לוא אהל קריתהם קאילין תעאלו נעבד מעבודאת אח[׳]ר מא
לא תערפוהא 15 פאלתמס ד[׳]לך ואסתברה וסל ענה נעמא פאן כאן אלאמר ⟨חקא⟩ קד צנעת
הד[׳]ה אלכ(!/א)ריהה פי גמלתך | 16 קתלא תקתל סכאן תלך אלמדינה בחד אלסיף אצטלמהא 187

וכלמא פיהא ובהאימ⟨ה⟩א בחד אלסיף 17 וגמיע סלבהא תגמע פי וסט רחבתהא ותחרקה באלנאר
וכד[ ]אך אלקריה גמלה ללה רבך ותכון תלא אלי אלדהר לא תבנא אבדא 18 ולא ילתזק בידך
שיא מן אלחראם לכי ירגע אללה מן שדה ע׳צ׳בה פיעטיך רחמתה וירחמך ויכת[ ]רך כמא קסם
לאבאיך 19 אד[ ] תקבל אמר אללה רבך ותחפט׳ גמיע וצאיאה אלתי אנא אמרך בהא אליום ותצנע
אלמסתקים ענדה

יד 1 ואד[׳]א אנתם אוליא אללה רבכם פלא תתגרחו ולא תגעלו נתפא בין אעינכם עלי מית 2 לאנך
שעבא מקדסא ללה רבך אח׳תארך אן תכון לה אמה ח׳אצה מן גמיע אלתי עלי וגה אלארץ׳
188 3 פלא תאכל כל כריה(!/ח)ה | 4 והד[ֹ]ה אלבהאים אלד[ֹ]י תאכלו בקר וע̇נם וחמלאן ומאעז
5 ואלאיל ואלט[׳]בי ואליחמור ואלארוי ואלכרכדן ואלת[׳]יתל ואלזראפה 6 וכל בהימה מט׳לפה
בט׳לף ומפרוקה אט׳לאפהא תפריקא ומצעדה אגתראר מן ⟨אלבהאים⟩ פכלוהא 7 כלא הד[׳]ה
אלאשח׳אץ פלא תאכלוהא מן מצעדי אלאגתראר ואלמט׳לפין באט׳לאף מפרקה אלגמל ואלארנב
ואלובר פאנהא מצעדה אגתראר וע׳יר מט׳לפה בט׳לף והי מחרמה עליכם 8 ואלח׳נזיר מט׳לף
בט׳לף ולא יגתר והו מחרם עליכם לא תאכלו מן לחומהא ולא תדנו מן נבאילהא 9 והד[׳]א אלד[׳]י
תאכלו מן גמיע מא פי אלמא כל מא לה אגנחה ופלוס פכלוה 10 וכל מא ליס לה אגנחה ופלוס
189 פלא תאכלוה פהו רגס לכם 11 וכל טאיר טאהר פכלוה | 12 והד[ֹ]ה לא תאכלוהא מן אלטאיר
אלנסר ואלכאסר ואלענקא 13 ואלחדאה ואלצדאה לאגנאסהא 14 ואלע׳ראביב באצנאפהא 15
ואלנעאם ואלטווס ואלסאף באגנאסה ואלנצץ 16 ואלבום ואלצקר ואלשאהין ואלח̇שאף 17 ואלוקוק
ואלרח׳ם 18 ואלזמג̱ ואלבב̱ע׳ה באגנאסהא ואלהדהד ואלעטליף 19 וגמיע שרץ[2] אלטאיר אלד[׳]י הו
מחרם עליכם לא תאכלוה 20 וכלמא הו טאהר מנה פכלוה 21 ולא תאכלו אשיא מן אלנבאיל בל
אעטהא ללע׳ריב אלד[׳]י פי מחאלך פיאכלהא או תביעהא לאגנבי לאנך שעב מקדס ללה רבך פלא
תטבח[׳] גדיא בלבן אמה 22 ועשר תעשר גמיע ע׳לאת זרעך מא תנבתה אלצחרא סנה בסנה 23
190 וכל בין ידי אללה רבך פי אלמוצ׳ע אלד[׳]י אח׳תארה <א>ליחל נורה פיה עשור ברך ועצירך ודהנך |
ו̇בכאר בקרך וע̇נמך חתי תתעלם אלמח[ֹ]אפה מן אללה אלהךL טול אלזמאן 24 ואן טאל עליך
אלזמאן ולם תטק אן תחמלה ובעד ענך אלמוצ׳ע אלד[׳]י יח׳תארה אללה רבך ליחל נורה הנאך
ובארך לך מע ד[׳]לך 25 פבעה בת[׳]מן וצרה וח׳ד׳ה בידך ואמץ׳ אלי אלמוצ׳ע אלד[׳]י אח׳תארה
אללה רבך 26 ואצרפה פי גמיע מא תשתהיה נפסך מן בקר וע׳נם ונביד[׳] ומסכר וגמיע מא תחבה
וכלה בין ידי אללה רבך ואפרח אנת ואלך 27 ואלליואני אלד[׳]י פי קראיך פלא תתרכה אד[׳] ליס
191 לה גז ונחלה מעך 28 ופי כל ת[׳]לת[׳] סנין תח׳רג עשור ע׳לתך פי תלך אלסנה ותצ׳עה פי מחאלך |

2 This is the Hebrew word שרץ instead of its translation.

29 ויאתי אליואני אן ליס לה גזו ונחלה מעך ואלגאר ואליתים ואלארמלה אלד[׳]ין פי מחאלך
פיאכלון וישבעון לכי יבארך לך אללה פי גמיע עמל ידך אלד[׳]י תעמלה

טו 1 ופי כל סבע סנין אצנע תסביתא 2 והד[׳]א שרח אלתסבית אד[׳] יסבת כל ד[׳]י נסיה ידה ממא ינסי
צאחבה פלא יקתצ׳י צאחבה ולא אח׳אה אד[׳] קד סמאהא תסביתא ללה 3 אמא אלאגנבי פגאיז
אן תקתצ׳יה ואמא מא יכון לך עלי אח׳יך פסיב ידך ענה 4 ויקינא אנה לא יכון פיך מסכין ממא
יבארך אללה לך פי אלבלד אלד[׳]י יעטיכה נחלה תחוזה 5 מא דמת תסמע ותקבל אמר אללה רבך
ותחפט׳ ותעמל בגמיע הד[׳]ה אלוציה אלתי אמרך בהא אליום 6 כמא אן אללה רבך בארך לך כמא
ועדך | ותסעף שעובא כת[ׄ]ירה ואנת לא תסעף ותסתולי עלי שעובא כת[ׄ]ירה ועליך לא יסולו 192
7 ואן <u>כאן</u> פיך מסכין בדין או מחנה מן בעץ׳ אח׳ותך פי בעץ׳ מחאלך מן בלדך אלד[׳]י אללה רבך
מעטיך פלא תקס קלבך ולא תקבץ׳ ידך ענה 8 בל אפתחהא לה פתחא ועוצ׳ה תעויצ׳א מקדאר
מא יעוזה 9 ואחד[׳]ר אן יכון פי קלבך קול גהל פתקול קד קרבת אלסנה אלסאבעה סנה אלתסיב
פתשח עלי אח׳יך אלמסכין פלא תעטה שיא פידעוא עליך ללה פיחל בך עקובה 10 בל אעטה עטא
ולא תשח בה נפסך עליה פאן בסבב הד[׳]א אלאמר יבארך לך אללה רבך פי אעמאלך וגמיע מא
תמד אליה ידך 11 ועלי מא קלת לך ליס תעדם אלבלאד מסכין | לד[ׄ]לך אנא מוציך קולא פתחא 193
תפתח ידך לאח[ׄ]אך לצ[׳]עיפך ומסכינך פי בלאדך 12 ואן אסתבאע(!/ד) לך אח׳וך אלעבראני או
אח׳תך אלעבראניה פליח׳דמך סת סנין ופי אלסאבעה אטלקה חרא 13 ואד[׳]א אטלקתה מן ענדך
חרא פלא יכון פארע׳א 14 בל צלה תוצלה מן ע׳נמך ובידרך ות׳ע׳ארך[3] וחסב מא רזקך אללה
פאעטיה 15 ואד[׳]כר אנך כנת עבדא פי בלד מצר ופדאך אללה רבך לד[׳]לך אנא מוציך בד[׳]את
אלח׳טאב הד[׳]א אליום 16 פאן קאל לך לא אח׳רג מן ענדך לאני אחבך ואחב מנזלך אן אלאצלח
לה אלמקאם מעך 17 פח׳ד[׳] אלמיסס וצ׳עה פי אד[׳]נה ענד באבך פיכון לך עבד אלדהר ואמתך
איצ׳א כד[׳]אך 18 ולא יצעב עליך אטלאקך לה חרא מן ענדך פאנה יגוז אן יכון קד ח׳דמך צ׳עף
מא יסאוי אגרה אלאגיר | ⟨...⟩ ויבארכך אללה אלהך פי כל מא תצנע 19 וכל בכר יולד מן בקרך 194
וע׳נמך אלד[׳]כר פאלזמה אלתקדיס ללה רבך ולא תפלח באלבכר מן בקרך ולא תגז אלבכר מן
ע׳נמך 20 בל כלה בין ידי אללה רבך סנה בסנה פי אלמוצ׳[ע] אלד[׳]י יח׳תארה אנת ואלך 21 ואן
כאן פיה עיב מן זמן או אעמי או סאיר אלעיוב אלפאחשה [Rלא] תד[׳]בחה ללה רבך 22 וגאיז אן

3 = تغار. Blau 2006:65 indicates that the form ثغار with ث is typical of the Yemenite tradition, and suggests that it may have also been influenced by ثغر "to break through," which was used by Saadya to translate the Hebrew verb פרץ. See another occurrence of this word in Deut 16:13 below. This word does not appear in the parallel verses in MS London BL OR7562.

תאכלה פי מחאלך ואן יאכלה איצ׳א אלנגס ואלטאהר כמא יאכלאן אלט׳בי ואלאיל 23 מא עדא
דמה פלא תאכלה בל צבה עלי אלארץ׳ כאלמא

טז 1 ואחפט׳ שהר אלדגן תצנע פיה פסחא ללה רבך כמא אטלקך פיה ללח׳רוג פיה מן מצר לילא
2 ואד[׳]בח אלפסח ללה רבך מן אלע׳נם ואלבקר פי אלמוצ׳ע אלד[׳]י אח׳תארה אללה רבך ליחל
נורה הנאך 3 ולא תאכל מעה ח׳מירא | סבעה̈ איאם תאכלו עליה פטיר ח[◌̇]בז פקיר אן באופאז 195
ח[◌̇]רגת מׄי ארץ[◌̇] מצר חתי פאד[׳]כר יום ח׳רוגך מן בלד מצר טול זמאנך 4 ולא יר לך ח׳מיר
פי גמיע תח׳מך סבעה איאם ולא <ולא> יבית מן אללחם אלד[׳]י תד[׳]בח באלעשי אלי ע׳דאה
אליום אלאול 5 ולא יגוז לך אן תד[׳]בח אלפסח פי בעץ׳ מחאלך אלד[׳]י אללה רבך מעטיך 6
אלא פי אלמוצ׳ע אלד[׳]י יח׳תארה אללה רבך ליחל נורה הנאך תד[׳]בח אלפסח ענד אלמסא
קבל מע׳יב אלשמס וד[׳]לך פי פצ[׳]ל ח׳רוגך מן מצר 7 ואנצ׳גה וכלה פי ד[׳]לך אלמוצ׳ע ת׳ם ול
באלע׳דאה ואמץ׳ אלי מנאזלך 8 וכל בעדה סתה איאם אלפטיר ופי אליום אלסאבע חגא ללה
רבך ולא תצנע פיה צנאעה | 9 ואחץ סבעה אסאביע פי וקת אבתדי וצ׳ע אלמנגל פי אלסנבל 196
תבדי בהא 10 ת׳ם אצנע חג אלאסאביע ללה רבך עלי מקדאר ניל ידך אלד[׳]י תעטי כמא ירזקך
אללה רבך 11 ואפרח בין ידיה אנת ⟨ואבנך⟩ ואבנתך עבדך ואמתך ואלליואני אלד[׳]י פי מחאלך
ואלע׳ריב ואליתים ואלארמלה אלד[׳]ין פימא בינכם פי אלמוצ[׳]ע אלד[׳]י יח׳תארה אללה רבך
ליחל נורה פיה 12 ואד[׳]כר אנך כנת עבדא פי בלד מצר ואחפט[׳] הד[׳]ה אלרסום ואעמל בהא
13 ואצנע חג אלמט׳אל סבעה איאם ענד גמע ע׳לתך מן ביאדרך ות׳ע׳ארך[4] 14 ואפרח פי חגך
אנת ואבנך ואבנתך עבדך ואמתך ואלליואני ואלע׳ריב ואליתים ואלארמלה אלד[׳]ין פי מחאלך 15
כד[׳]אך תחג סבעה איאם ללה רבך פי אלמוצ׳ע אלד[׳]י יח׳תארה אללה רבך | אד[◌̇] יבארכך 197
אללה פי כל עׄלאתך ופי כל פעל ידיך ותׄין ח[◌̇]אצא פרחא מחצ[׳]א 16 ת[׳]לת[׳] דפעאת פי
אלסנה יחצ׳ר גמיע רגאלך בין ידי אללה רבך פי אלמוצ[׳]ע אלד[׳]י יח׳תארה פי חג <אלמט׳אל>
⟨אלפטיר⟩ וחג אלאסאביע וחג אלמט׳אל ולא יחצ׳רו בין ידיה פרע׳א 17 בל יאת כל רגל בחסב
עטיה ידה כרזק אללה רבך אלד[׳]י אעטאך 18 ואגעל לך חכאמא וערפא פי גמיע מחאלך אלד[׳]י
יעטי אללה רבך אסבאטך יחכמו פימא בין אלנאס בחכם עדל 19 לא תמיל חכם ולא תחאשי
וגהא ולא תאח׳ד[׳] אלרשי פאנה יעמי עיון אלעלמא ען אלחק ויזיף אקאויל אלעאדלה 20 פאטלב
אלחק אלמחץ[׳] לכי תחיא ותחוז אלבלד אלד[׳]י אללה רבך מעטיך 21 לא תע׳רס לך אלסרוה אי
אלשגר גאנב מד[׳]בח אללה רבך אלד[׳]י תצנעה | 22 ולא תנצב לך דכה עלי מא ישנאה אללה 198
רבך

4 = تغار. See another occurrence and explanation in Deuteronomy 15:14 above.

יז 1 ולא תד[׳]בח לה ת׳ורא או שא ממא פיה עיבא מן אלאמור אלפאחשה פאנה ממא יכרהה אללה
רבך 2 ואן וגד פימא בינכם פי בעץ׳ קראך אלד[׳]י אללה רבך מעטיך רגל או אמראה צנע אלשר בין
ידי אללה רבך פתגאוז עהדה 3 ומצ׳י פעבד מעבודאת אח׳ר וסגד להא וללשמס וללקמר או לסאיר
אלנגום אלד[׳]י פי אלסמא מא לם אטלקה לה 4 פאד[׳]א אח׳ברת בד[׳]לך פאסתמעה ואלתמסה
נעמא פאד[׳]א כאן אלאמר חקא ת[׳]אבתא וקד צנעת הד[׳]ה אלכריהה פימא בינכם 5 פאח׳רג
ד[׳]לך אלרגל או תלך אלמראה אלד[׳]ין צנעא הד[׳]א אלאמר אלרדי פימא בינכם אלרגל וחדה או
אלמראה וארגמהמא באלחגארה אלי אן ימותא | 6 עלי קול שאהדין או עלי [קולL] ת[◌̇]לאת[◌̇] 199
שהוד יקתל אלקאתל לא יקתל עלי קול שאהד ואחד 7 ואידי אלשאהדין תבטש בה אולא לתקתלה
ואידי סאיר אלנאס אח׳ירא ואנף אהל אלשר מן גמלתך 8 ואד[׳]א ח׳פי ענד אמר אלאחכאם בין
דם אלי דם וחכם אלי חכם ובלא אלי בלא ואמור ח׳צומאת פי מחאלך פקם ואצעד אלי אלמוצ׳ע
אלד[׳]י יח׳תארה אללה רבך 9 וציר אלי אלאימה אללואניה ואלי אלחאכם אלד[׳]י יכון פי ד[׳]לך
אלזמאן פאלתמס מנהם ד[׳]לך אמר אלחכם פיפתוך 10 פאעמל בחסב אלאמר אלד[׳]י יפתונך
בה מן ד[׳]לך אלמוצ׳ע אלד[׳]י יח׳תארה אללה רבך ואחפט׳ לתעמל בגמיע מא יפתונך 11 ובחסב
אלדלאלה אלתי ידלונך ואלחכם אלד[׳]י יקולון לך ותצנע ולא תזל מן אלאמר אלד[׳]י יפתונך ימנה
ולא יסרה 12 ואי רגל יסתעמל אלקחה פלא יקבל מן אלאמאם אלמקים הנאך ליח׳דם אללה רבך
או מן אלחאכם | פליקתל ד[׳]לך אלרגל ואנף אלסו מן אל אסראיל 13 וגמיע אלקום יסמעון ויח׳אפון 200
ולא יתקחון איצ[׳]א 14 ואד[׳]א דח׳לת אלבלד אל[ד][׳]י אללה רבך מעטיך וחזתה ואקמת פיה וקלת
אנצב לי מלכא כסאיר אלאמם אלד[׳]י חואלי 15 פיגוז אן תנצב עליך מלכא יח׳תארה אללה רבך
וליכן אלמלך אלד[׳]י תנצבה מן בעץ׳ אח׳ותך ולא יגוז אן תנצב לך רגלא ע׳ריבא מן ליס הו אח׳וך
16 לכי לא יסתכת[׳]ר מן אלח׳יל לילא ירד אלקום אלי מצר לאסתכת[׳]אר אלח׳יל ואללה פקד קאל
לכם לא תעאודון אלי אלרגוע פי ד[׳]לך אלטריק כד[׳]לך 17 ולא יסתכ⟨ת׳⟩ר מן אלנסא לילא יזול
קלבה ומן אלד[׳]הב ואלפצ׳ה לא יסתכת[׳]ר גדא 18 וכמא יגלס עלי כרסי מלכה יסתכתב לה נסח׳ה
הד[׳]ה אלתוראה פי ספר מן חצ׳רה אלאימה ואלאי[5] | 19 ותכון מעה ויקרא פיהא כל איאם חיאתה 201
חתי יתעלם אלמח[◌̇]אפה מן אללה אלהה לחפט[◌̇] כל כלאם הד[׳]ה אלתוראה והד[׳]ה אלרסום
ויעמל בהא 20 לילא ישמח׳ קלבה עלי אח׳ותה ולילא יזול מן אלשריעה ימנה ולא יסרה ולכי תטול
איאמה פי מלכה הו ובנוה פימא בין אל אסראיל

יח 1 ואד[׳] לא יכון ללאימה ואללואנין אלד[׳]ין הם סאיר סבט לאוי קסם ונחלה מע אל אסראיל
פמן קראבין אללה ונחלתה יאכלון 2 ונחלה לא יכון להם פימא בין אח׳ותה אד[׳] פראיץ׳ אללה
נחלתה כמא אמר לה בהא 3 והד[׳]א יכון מע רסם אלאימה עלי אלקום מן ד[׳]אבחי אי ד[׳]בח

5 Read אללואנין.

כאן מן אלבקר ואלע׳נם אן יעט׳הם אלד[׳]ראע ואללחין ואלקבה 4 ואול ברך ועצירך ודהנך ואול
גז ע׳נמך תעט׳ה 5 לאן אללה רבך אח׳תארה מן גמיע אסבאטך ליקף ויח׳דם באסם אללה הו
ובניה טול אלאיאם 6 ואד[׳]א חצ׳ר אלליואני מאית צ׳יאעך מן גמיע אסראיל אלד[׳]י הו גאר הנאך | 202
ויאתי בכל שהוה̈ נפסה אלי אלמוצ׳ע אלד[׳]י יח׳תארה אללה 7 ויח׳דם באסם אללה רבה כגמיע
אח[׳]ותה אלליואנין אלואקפין ת׳ם בין ידי אללה 8 וליקתסמו אנצבה מתסאויה סוי חרפאיה ען
אלאבא 9 ואעלם אנך דאח׳ל אלי אלבלד אלד[׳]י אללה רבך מעטיך פלא תתעלם תעמל כמכארה
אוליך אלאמם 10 לא יוגד פיכם מן ישעל אבנה או אבנתה באלנאר ⟨וקאסם⟩ קסאמאת ומתפא׳ל
מתטיר [R]סאחר 11 וראקי רקאא(!/ל) וסאיל משעוד ועראף ומלתמס מן אלמותי 12 לאן אללה רבך
יכרה כל מן יצנע הד[׳]ה אלצנאיע ובגרירתהא הו קארצ׳הם מן בין ידיך 13 בל כן כאמלא ללה
רבך 14 פאן האולי אלאמם אלד[׳]ין אנתם וארת׳והם מן אלמתפאילין ואלמנגמין יקבלון ואנת לם
יטלק [לך] אללה רבך מת׳ל ד[׳]לך 15 לכן אי נבי מן בינכם מן בעץ׳ אח׳ותך מת׳ל ינצבה אללה רבך
פאקבלו מנה | 16 ככל מא טלבת [מן] אללה אלהך פי חוריב פי יום אלגוק קולא לא אעוד אן אסמע 203
צות אללה רבי ולא ארי הד[׳]ה אלנאר אלעט׳ימה לילא אמות 17 פקאל אללה לי קד אחסנו פימא
קאלוא 18 ואי נבי אנצבה להם מן בעץ׳ אח׳ותהם מת[׳]לך אלקנה כלאמי פיח׳אטבהם בגמיע מא
אמרה בה 19 אי אנסאן לא יקבל כלאמי אלד[׳]י יודיה עני פאנא א[ל]/טאלבה 20 ואי מתנבי תוקח
פיקול קולא עני מא לם אמרה אן יקולה ומן יתנבי באסם אלהה אח׳ר פליקתל ד[׳]לך אלמתנבי 21
פאן קלת פי נפסך כיף יערף אלקול אלד[׳]י לם יקלה אללה 22 פאנה מא יקולה אלמתנבי ען אללה
ולא יגוז ד[׳]לך אלקול [ולא יגב] פהו אלקול אלד[׳]י לם יקלה אללה | באתקאח קולה אלמתנבי בקחה 204
פלא תח[׳]פה

יט 1 ואן קטע אללה רבך אלאמם אלד[׳]י הו מעטיך בלדהם פורת[׳]תהם וסכנת קראהם ומנאזלהם 2
אפרז לך ת[׳]לת[׳] קרי פי בלדך אלד[׳]י אללה רבך מעטיך לתחוזה 3 ואצלח טרקהא עלי תת׳לית׳
תח׳ם ארצ׳ך אלתי ינחלך אללה רבך פתכון מעדה ליהרב אליהא כל קאתל 4 והד[׳]א סבב אלקאתל
אלד[׳]י יהרב אליהא פיחיי מן יקתל צאחבה בלא מערפה והו ע׳יר שאני לה מן אמס ומא קבלה 5
וד[׳]לך מן ידח׳ל מע צאחבה אלי אלשערא ליקטע חטבא פתהל ידה באלחדיד ליקטע אלעוד וינסל
אלחדיד מן אלעוד פיציב צא[ח]בה פימות הו יהרב אלי ואחדה מן הד[׳]ה אלקרי פיחיא 6 כלא יכלב
ולי אלדם ללקאתל אד[׳] יחמי צדרה פילחקה | אד[ֹ] יעט[ֹ]ם אלטריק ופותה אלר[Lיחו] וליס עליה 205
חכם קתל אן לם יבע̇(!/ר)צ̇ה מן אמס ומא קבל 7 לד[ֹ]לך אנא מוציך [קולא L] באן תפרז לך ת׳לת׳
קרי 8 ואן אוסע אללה רבך תח׳מך כמא קסם לאבאיך פאעטאך גמיע אלבלאד אלד[׳]י ועד באן
יעטיה לאבאיך 9 פלד[׳]לך אד[׳]א חפט׳ת גמיע הד[׳]ה אלשריעה ותעמל בהא אלד[׳]י אנא אמרך
בהא אליום באן תחב אללה רבך ותסיר פי טרקה טול אלזמאן אפרז לך ת׳לת׳ קרי אח׳ר עלי הד[׳]ה
אלת׳לת׳ה 10 לילא יספך דם ברי פי בלדך אלד[׳]י אללה רבך מעטיך נחלה פיכון עליך דמא 11 ואן

כאן רגלא שאניא לצאחבה פכמן לה וקאם עליה חתי צ׳רבה בקתלא פמאת ת׳ם הרב אלי ואחדה
מן הד[׳]ה אלקרי 12 פליבעת׳ שיוח׳ קריתה ויאח׳ד[׳]וה מן ת׳ם ויסלמוה אלי ולי אלדם חתי יקתל | 206
13 לא תאס עינך עליה ותנפי אלדם אלברי מן יסראייל פיחסן לך 14 ולא תע׳יר תח׳ם צאחבך
אלד[׳]י תח׳מה אלאולין בנחלתך אלד[׳]י תנחלהא פי אלבלד אלד[׳]י אללה רבך מעטיך לתחוזה 15
לא יקום שאהד ואחד עלי אנסאן פי שי מן אלד[׳]נוב ואלח׳טאיא ואלגנאיאת אלד[׳]י יגניהא בל
עלי קול שאהדין או ת[׳]לת[׳] שהוד ית[׳]בת אלאמר 16 ואן קאם שאהד ט׳לם עלי אנסאן לישהד
עליה במחאל 17 פליקפא אלרגלאן אלד[׳]ין אלחכם להמא בין ידי אללה בין ידי אלאימה ואלחכאם
אלד[׳]ין יכונו פי ד[׳]לך אלזמאן 18 פילתמס אלחכאם נעמא פאן כאן שאהד זור וקד שהד בבאטל
עלי אח׳יה 19 פאצנעו בה כמא הם הו אן יצנע באח׳יה ואנף אהל אלשר מן גמלתך 20 ואלבאקיון
יסמעון ויח׳אפון ולא יעודו יפעלו מת׳ל הד[׳]א אלאמר אלרדי פימא בינכם | 21 לא תאס עינך נפס 207
בנפס עין בעין סן בסן יד ב[סן ויד ב]יד ורגל ברגל

כ 1 ואד[׳]א ח׳רגת ללחרב עלי אעדאיך פראית ח׳וילא ומראכבא וקומא אכת[׳]ר מנך פלא תח׳אפהם
לאן אללה רבך מעך אלמצעדך מן בלד מצר 2 וענד תקדמכם אלי אלחרב פליתקדם אלאמאם
ויח׳אטב אלקום 3 ויקול להם אסמעו יאל אסראיל אנתם דאנון אליום אלי אלחרב מע אעדאיכם
פלא תרק קלובכם לא תח׳אפו ולא תד[׳]ערוא ולא תתחפזו מן גהתהם 4 לאן אללה רבכם אלסאיר
נורה מעכם יחארב ענכם אעדאכם ויע׳ית[׳]כם 5 ת[׳]ם יח׳אטבו אלערפא אלקום קאילין אי רגל
בנא ביתא גדידא ולא יד(!/ע)שנה פלימץ׳ וירגע אלי ביתה כלא יהלך פי אלחרב וידשנה רגל אח׳ר
6 ואי רגל ע׳רס כרמא ולם יתבד[׳]לה פלימץ׳ וירגע אלי מנזלה כלא יקתל פי אלחרב ורגל אח׳ר
יסתבד[׳]לה 7 ואי רגל אמלך אמראה ולם יזפהא פלימץ׳ וירגע אלי מנזלה כלא יהלך פי אלחרב
ורגל אח׳ר יזפהא 8 ת[׳]ם יזיד אלערפא פי מח׳אטבה אלקום ויקולו אי רגל ח׳איף רקיק אלקלב
פלימץ׳ וירגע אלי מנזלה לילא יד[׳]יב קלוב אח׳ותה כקלבה | 9 ויכון ענד פרוע(!/ר) אלערפא מן 208
מח[◌ׄ]א[טבהL] אלקום ווצא רוסא גיוש פי גמלה̈ אלקום 10 אד[◌ׄ] תדן אלי מדינה ללחרב עליהא
ותנאדיהא בסלאם 11 ויכון אן סלאם תגיבך ותפתח לך ויכון לך ד[׳]מה ויח׳דמוך 12 ואן לם <לם>
תסאלמך בל חארבתך פחאצרהא 13 פיסלמהא אללה רבך פצידך פאקתל רגאלהא בחד אלסיף
14 ואמא אלנסא ואלאטפאל ואלבהאים וגמיע מא פי אלמדינה מן סלבהא פאע׳נמה לנפסך וכל
סלב אעדאיך אלד[׳]י רזקך אללה רבך 15 כד[׳]י אצנע באלמדן אלבעידה מנך גדא אלתי ליס הי מן
קרי האולי אלאמם 16 ואמא מן קרי האולי אלאמם אלד[׳]ין אללה רבך מעטיך נחלה פלא תבק
מנהם נסמה 17 בל אתלפהם אתלאפא אלכנעאנין ואלאמורין ואלחתין ואלגרגשין ואלפרזין ואלחויין
ואליבוסין כמא אמרך אללה רבך 18 לכי לא יעלמוכם אן תצנעו [כR]גמיע מכארהם אלתי צנעוהא
למעבודאתהם פתח׳טוא ללה רבכם | 19 אד[◌ׄ] תחאצר עלי מדינה איאם כת[◌ׄ]ירה ללחרב עליהא 209
ותפתחהא פלא תפסד שגרהא באן תחרך עליהא חדיד אד[׳] מנה תאכל פלַא תקטעה אתרי אן

שגר אלצחרא כאלאנסאן ידח[׳]ל מן בין ידיך פי אלחצן 20 לכן אי שגרה עלמת אנה ליס במטעם
פאפסדה ואקטעה ואבן אלאת אלחצאר עלי איתL מדינה חארבתך אלי אן תהדהא[6]

כא 1 ואן וגד קתיל פי אלבלד אלד[׳]י אללה רבך מעטיך לתחוזה צריעא פי אלצחרא לם יעלם מן קתלה
2 פליח׳רג שיוח׳ך וערפאוך וימסחו אלי אלמדן אלתי חואלי אלקתיל 3 פאית קריה כאנת אקרב
אליה פליאח׳ד׳ אהלהא עגלה מן אלבקר מא לם יפלח עליהא ולם יגד בהא פחל 4 ויחדר שיוח׳
תלך אלמדינה אלעגלה אלי ואד צלב מא לם יפלח פיה ומא לם יזרע ויוקפו הנאך אלעגלה 5 ויתקדם
אלאימה בני לאוי לאן אללה רבך אח׳תאר בהם | ללח[ֹ]דמה וללברכה בסם אללה וען אמרהם 210
ינפצל כל משאגרה וכל בלא 6 וכל שיוח[ֹ] תלך אלמדינה אלקריבה אלי אלקתיל יעׄ(!/ר)סלו
אידיהם עלי אלעגלה אלמקאפה פי אלואדי 7 ויבתדוא(!/ויתידוא) ויקולו אידינא לם תספך הד[׳]א
אלדם ועיוננא לם תר ד[׳]לך 8 אללהם אע׳פר לקומך אל אסראיל אלד[׳]ין פככתהם ולא תטלק דם
ברי פי אל קומך אסראיל פיע׳פר להם מא יואתו פי ד[׳]לך אלדם 9 ואנת פאנף קאתלי אלברי מן בינכם
פאנך תצנע אלמסתקים ענד אללה 10 ואד[׳]א ח׳רגת אלי אלחרב עלי אעדאיך פאסלמהם אללה
פי ידך וסבית סביה 11 וראית פי אלסבי אמראה חסנה אלחליה פתשעפת[7] בהא ואתח׳ד[׳]תהא
לך זוגה 12 ואחצ׳רתהא אלי מנזלך פתחלק ראסהא ותרבי אט׳פארהא 13 ותנזע ת[׳]יאב סביהא
ענהא ותקים כד[׳]אך פי מנזלך תרת[׳]י אבאהא ואמהא שהרא תאמא ובעד ד[׳]לך תדח[׳]ל אליהא
ותסתבעלהא | ותכון לך אמראה 14 ויכון אד[ֹ] לם תהואהא ותטלקהא לנפסהא [-] וביעא לא 211
תביעהא בת[׳]מן ולא תסתרקהא עוץ[׳] מא נלתהא 15 ואן כאנת זוגתאן לרגל ואחד אחדתהמא
מחבובה ואלאח[׳]רי מבע[׳]וצ׳ה פולדתא לה אולאדא וכאן >וכאן< אלאבן אלבכר ללמבע׳וצ׳ה
מנהמא 16 פפי יום ינחל בניה מא יכון לה פלא יגוז אן יקדם בן אלמחבובה ען בן אלמבע[׳]וצ׳ה
אלד[׳]י הו אלבכר 17 בל יגב עליה אן יערף אלנאס באלבכר בן אלמשניה ליעטא סהמין מן גמיע
מא יוגד לה אד[׳] הו אול נילה פלה חכם אלבכורה 18 ואן יכן לרגל אבן זאיע׳ מח׳אלף ליס יקבל מן
אמר אבוה ואמר אמה ויודבאנה ולא יקבל מנהמא 19 פליקבץ׳ עליה אבוה ואמה ויח׳רגאה אלי
שיוח׳ קריתה ואלי באב חאכם מוצ׳עה 20 פיקולא להם | בנִנא[R] הד[ֹ]א זאיעׄ ומח[ֹ]אלף ליס 212
הו סאמע מן קולנא אכיל שריב 21 פירג⟨מ⟩וה כל רגאל מדינתה באלחגארה ומאת ותנפי אלסו מן
גמלתך וסאיר אל אסראיל יסמעון ויח׳אפון 22 ואן יכן עלי רגל ח׳טא חכמה אלקתל פליקתל ויצלב

6 The parallel verb in MS London BL OR7562 is הדמהא[ת], but cf. תהדהא in MS Bodl. Poc. 396 and the Taj. Also cf. אזתהדהא in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C and תחדרהא in Derenbourg's edition. The parallel form in the other Samaritan Arabic versions is انحطاطها (Shehadeh's edition II: 526–527).

7 Or פתשע[׳]פת. Cf. פשעפת in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C and פשגפת in Derenbourg's edition.

עלי ח׳שבה 23 ולא תבית נבילתה עליהא בל אדפנה דפנא פי ד[׳]לך אליום אן סח׳ף אללה ואקע
באלמצלוב ולא תנגס בלדך אלד[׳]י אללה מעטיך נחלה

כב 1 ולא תרי בקר אח׳יך או ע׳נמה או אית בהאימה צ׳אלה פת[ת]ע׳אפל ענהא בל רדא תרדהא עלי
אח׳יך 2 פאד[׳]א לם יקרב אח׳יך מנך ולם תערפה פלתצ׳מה אלי ביתך ויכון ענדך אלי אן יטלבה
מנך ותעידה אליה 3 וכד[׳]י תצנע בחמארה ובת[׳]ובה ובסאיר צ׳אלה אלתי תצ׳יע מנה פתגדהא לא
213 תקדר עלי אלתע׳אפל ענהא | 4 לא תנט[◌̇]ר חמאר אח[׳]יך או ת׳ורה או אית בהאימה ואקעה
פי אלטריק אן תתע׳אפל ענהא את[׳]באתא תת׳בתה ענדה 5 ולא יכון אלאת אלרגאל עלי אלנסא
ולא ילבס אלרגאל זי אלנסא לאן אללה רבך יכרה כל מן צנע ד[׳]לך 6 ואן אתפק בין ידיך וכרא מן
אלטיר פי אלטריק פי אי אלשגר או עלי אלארץ׳ פראח׳א או ביצ׳א ואלאם ראבצ׳ה עליהם פלא
תאח׳ד[׳] אלאם מעהם 7 בל אטלק אלאם אטלאקא ואלבנין תאח[׳]ד[׳] לך לכי יח׳אר לך ותטיל
איאמא 8 ואד[׳]א בנית ביתא גדידא פאצנע חאגזה לסטחך כילא יתוגה ח׳טרא פי מנזלך פיסקט
מנה מן יסקט 9 ולא תזרע כרמך מן נועין כלא תחרם עליך סלאפה אלזרע אלד[׳]י תזרעה וע׳לה
אלכרם 10 ולא תחרת[׳] עלי בקר וחמיר גמיעא 11 ולא תלבס ת[׳]ובא מח׳תלטא מן צוף וכתאן
12 ואצנע לך גדאילא פי ארבעה אטראף אזארך אלד[׳]י תתע׳טא בה 13 ואן תזוג רגל באמראה
214 ודח׳ל בהא ת׳ם שנאהא | 14 ותקול עליהא אקאויל כד[◌̇]ב ואח[◌̇]רג ענהא אסם קביח וקאל
אלא[מ]ראה הד[◌̇]ה אח[◌̇]ד[◌̇]ת ודנות אליהא פלם אגד להא עד[׳]רה 15 פיאח׳ד׳ אבוהא ואמהא
עדרתהא ויח׳רגאהא אלי שיוח׳ אלקריה אלי באב אלחאכם 16 פיקול אבו אלפתאה ללשיוח׳ אני
זוגת אבנתי להד[׳]א אלרגל פשנאהא 17 והוד[׳]אה קד געל להא עללא מן אלכלאם וקאל מא וגדת
לאבנתך עד[׳]רה והד[׳]ה עד[׳]רה אבנתי ויבסט אלמנדיל בין ידי שיוח׳ אלמדינה 18 פ[י]אח׳ד[׳] שיוח׳
תלך אלמדינה ד[׳]לך אלרגל ויודבוה 19 ויע׳רמוה מאיה דרהמא וידפעוה אלי אבי אלגאריה למא
אח׳רג אסמא רדיא עלי בכר מן אל אסראיל ותכון לה זוגה לא יקדר אן יטלקהא טול עמרה 20 ואן
215 כאן אלאמר חקא ולם יגד ללגאריה עד[׳]רה 21 פלתח׳רג אלי באב מנזל אבוהא | ויחצבוהא רגאל
מדינתה[א] באלחגארה אלי אן תמות למא צנעת פאחשה פי אל אסראיל ופסקת פי מנזל אבוהא
פאנף אהל אלשר מן בינכם 22 ואן וגד רגל מצ׳אגע אמראה ד[׳]את בעל פליקתלא גמיעא אלרגל
אלמצ׳אגעהא והי ואנף אהל אלשר מן אל אסראיל 23 ואד[׳]א כאנת גאריה בכר ממלכה לרגל
פוגדהא רגל אח׳ר פי אלקריה פצ׳אגעהא 24 פלתח׳רגוהם אלי באב תלך אלקריה ותרגמוהמא
באלחגארה חתי ימותא אמא אלגאריה פבסבב אנהא לם תצרח׳ והי פי אלקריה ואמא אלרגל
פבסבב אנה גאמע זוגה צאחבה ואנף אהל אלשר מן בינכם 25 ואן וגד אלרגל אלגאריה אלממלכה
פי אלצחרא פאמסכהא וצ׳אגעהא פליקתל ד[׳]לך אלרגל אלמצ׳אגעהא וחדה 26 ולא תצנעוא
באלפתאה שיא פליס עליהא ח׳טיה תוגב אלקתל ואנמא מת[׳]להא מת[׳]ל אנסאן יקום עלי צאחבה
216 פיפותה נפסה 27 ואן וגדהא פי אלצחרא | צארח[◌̇]ה אלפתאה אלמזוגה וליס מעִית[◌̇] להא

28 אד[◌̇] יגד רגל פתאה עד[◌̇]רא בכר מא לם תמלך פצ׳בטהא וצ[׳]אגעהא פוגדא 29 פליעט
ד[׳]לך אלרגל אלמצ׳אגעהא לאביהא ח׳מסין דרהמא פתכון לה זוגה בדל מא גאמעהא ולא יגוז לה
טלאקהא טול עמרה

כג 1 לא ינכח רגלא זוגה אביה כילא יכשף כנף אביה 2 לא ידח׳ל מפ(!/ק)דוע[׳] אלח׳צי ומקטוע
אלאחליל פי גוק אללה 3 ולא ידח׳ל ב⟨נ⟩דוק פי גוק אללה חתי אלגיל אלעאשר מנה לא ידח[׳]ל
פי גוק אללה 4 ולא ידח׳ל עמאני ומאבי פי גוק אללה חתי אלגיל אלעאשר לא ידח׳ל גוק אללה
אלי אלדהר 5 בסבב אנהם לם יתלקוכם באלח׳בז ואלמא פי אלטריק פי ח׳רוגכם מן מצר ולמא
אסתאגר עליך בלעאם בן בעור מן פאתור אראם נהראים לילענך 6 ולם יש אללה רבך אן יקבל
מנה בל קלב לך אללענה ברכה | אן אחבך אללה אלהך 7 לא תטלב מסאלמתהם ומחאסנתהם 217
כל איאמך אלי אלאבד 8 לא תכרה אדומי אן אח[◌̇]אך הו ולא תכרה מצרי פאנך כנת ע׳ריבא
פי בלדה 9 ואלגיל אלת[׳]אלת[׳] מן אלבנון אלד[׳]י יולדון להם ידח׳לוא פי גוק אללה 10 ואד[׳]א
ח׳רגת פי עסכר עלי אעדאיך פאחתרס מן כל אמר קביח 11 ואן כאן פיכם רגל ליס הו בטאהר מן
עארץ׳ אלליל פליח[׳]רג ח׳ארג אלעסכר ולא ידח׳ל אלי וסטה 12 אלי אן יחם גסדה באלמא ותע׳יב
אלשמס ובעד ד[׳]לך ידח׳ל אלי אלעסכר 13 וליכן לך מכאן ח׳ארג ענה תנזל הנאך ח׳ארגא מנה
14 ויכון לך ותד מע סלאחך פאד[׳]א תברזת ח׳ארגא מנה פאחפר בה ועד פע׳ט ד[׳]לך אלרגיע 15
לאן אללה רבך נורה סאיר פי וסט עסכרך ליח׳לצך ויסלם אעדאך בין ידיך פיכון עסכרך מקדסא
ולא ירי פיך אמרא קביחא פינצרף ענך | 16 לא תסלם עבד אלי מולאה אלד[◌̇]י יתנצל אליך מן 218
ד[׳]נבה 17 בל יקים ענדך פימא בינך פי אי מוצ׳ע טאב לה פי אחדי מחאלך פי אלאצלח לה ולא
תע׳בנה 18 ולא תסתחיא ממתעה מן בנאת אסראיל ולא מן בני אסראיל ממתע 19 ולא תחצ׳ר גדר
קחבה ולא ת[׳]מן כלב אלי בית אללה רבך פי אי נד[׳]ר לאן אללה רבך יכרההמא גמיעא 20 לא
תעאין אח׳וך עינה ורק עינה קות ולא כל שי יעאין 21 בל אלע׳ריב תעאינה ואח׳וך לא תעאינה לכי
יבארכך אללה רבך פי גמיע ממד ידך פי אלבלד אלד[׳]י אנת דאח׳ל אליה לתחוזה 22 ואן נד[׳]רת
נד[׳]רא ללה רבך פלא תוח׳ר אלופא בה לאן אללה רבך יטאלבך בה מטאלבה פיחל בך עקובה 23
מא לו אנתהית אולא ען אלאנד[׳]אר לם יחל בך עקובה 24 אלאן מא ח׳רג מן שפתיך פאחפט[׳]ה | 219
ותצנע כמא נד[◌̇]רת ללה תברע[א] ובמא קלתה בפיך 25 ואד[׳]א אסתוגר(!/ז)ת פי כרם צאחבך
פכל מן אלענב שהותך ולא תגעל פי אועיתך 26 ואד[׳]א אסתוגר(!/ז)ת פי סנבל צאחבך פאקטע
סבאיל בידך ולא תחרך מנגלא עלי סנבל צאחבך

כד 1 ואן תזוג רגל באמראה ומלכהא ת[׳]ם אנהא לם תגד חט׳א ענדה למא וגד עליהא אמרא קביחא
פליכתב להא כתאבא קאטע[Lא] וידפעה אליהא ויטלקהא מנה 2 פאן ח׳רגת מן ביתה ומצ׳ת וצארת
לרגל אח׳ר 3 פשנאהא אלרגל אלאח׳ר פכתב להא כתאבא קאטעא ודפעה אליהא וטלקהא מנה

או מאת בעלהא אלאח׳יר אלד[׳]י אתח׳ד[׳]הא לה זוגה 4 פלא יחל לבעלהא אלאול אלד[׳]י טלקהא
אן יעוד פיתזוג בהא לתכון לה זוגה בעד אן תנגסת פאנהא כריהה בין ידי אללה פלא תוקע ח׳טא
220 עלי בלדך אלד[׳]י אללה רבך מעטיך נחלה | 5 אד[ֹ] יאח[ֹ]ד[ֹ] ⟨רגל⟩ אמראה גדידה לא יח׳רג
פי אלגיש ולא יאתי עליה סבבא מן אלאסבאב בל יכון פארע׳א לביתה סנה ואחדה יפרח מע זוגתה
אלד[׳]י אח׳ד[׳] 6 לילא יהלך אלרחא ואלרכב פאנה יהלך אלאנפס 7 ואן וגד אנסאן קד סרק נפסא
מן אח׳ותה מן בני אסראיל פאסתרקהא ובאעהא פליקתל ד[׳]לך אלסארק ואנף אהל אלשר מן
גמלתך 8 אחתרז מן בלא אלוצ׳ח באלחפט׳ גדא ואלאמתת׳אל בחסב אלשריעה אלתי ירשדכם
אלאימה אללואנין כמא אמרתהם תחפט׳וא אלאמתת[׳]אל 9 ואד[׳]כר עלי מא ד[׳]א צנע אללה
רבך במרים פי אלטריק ענד ח׳רו⟨ג⟩כם מן מצר 10 ואן דאינת צאחבך דינא פלא תדח[׳]ל אלי ביתה
פתאח׳ד[׳] עוצ׳ה 11 בל קף ח׳ארגא ואלרגל אלד[׳]י אנת מדאינה הו יח׳רג אליך אלעוץ׳ ח׳ארגא 12
221 פאן כאן רגלא צ[׳]עיפא פלא תנם עלי עוצ׳ה | 13 רדא תרד אליה אלרהן ענד מע̇יב אלשמס וינאם
פי כסותה[L] ויברכך ולך תכון עדאלה פי חצ[ֹ]רה אללה אלהך 14 ולא תע׳שם אגירא וח׳אץ צ׳עיפא
ומסכינא מן אח׳ותך או מן צ׳יופך אלד[׳]ין פי בלדך פי מחאלך 15 בל אדפע אליה אגרתה פי יומה
קבל [או] תע׳יב אלשמס אד[׳] הו צ׳עיף ועליהא הו ק[ד] ח׳אטר בנפסה ולא ידעו[אL] עליך ללה פיחל בך
עקובה 16 לא יקתל אלאבא ען אלבנין ולא אלבנין ען אלאבא כל אמר יקתל בח[׳]טיתה 17 ולא
תמיל חכם ע׳ריב ויתים ולא תסתרהן ת[׳]וב ארמלה 18 ואד[׳]כר אנך כנת עבדא במצר ופכך אללה
רבך ולד[׳]לך אנא מוציך אן תצנע הד[׳]ה אלאמור 19 ואד[׳]א חצדת חצאדך פי צחראתך ונסית
ע׳מרה פי אלצחרא פלא תרגע תאח׳ד[׳]ה בל יכון ללע׳ריב ואליתים ואלארמלה לכי יבארכך אללה
222 [רבך] פי עמל ידיך 20 ואד[׳]א ח׳בטת זיתונך פלא תח׳רט מא קד ח׳לפת | ללגאר לליתים וללארמלה
יכון 21 אד[ֹ] ת[ק]טף כרמך פלא תחצל מא קד ח׳לפת בל יכון לליתים ואלארמלה 22 ואד׳כר אנך
כנת עבדא במצר ולד[׳]לך אנא אמרך אן תצנע הד[׳]ה אלאמור

כה 1 ואד[׳]א וקפת ח׳צומה בין אנאס פליתקדמוא אלי ד[׳]וי אלחכם יחכמוא בינהם פליזכוא אלזכי
וליסת[פ]גרוא אלפאגר 2 ואד[׳]א אסתחק אלט׳אלם צ׳רבא פליבטחה אלחאכם ויצ׳רבה בחצ׳רתה
במקדאר ח׳טיתה בעדד 3 יגלדה ארבעין לא יזד עליהא שיא פאן זאד עלי ד[׳]לך צארת גלדה
עט׳ימה פיהון אח[׳]וך בחצ׳רתך 4 ולא תח׳טם ת׳ורא פי דריסתה 5 ואד[׳]א אקאם אח׳ואן גמיעא
ת[׳]ם מאת אחדהמא וליס לה ולד פלא תכון זוגה אלמית לרגל ע׳ריב ח׳ארג ען אלאח׳וה בל סלפהא
ידח׳ל אליהא באן יתח׳ד[׳]הא לה זוגה וילזמהא 6 ויכון אלאבן אלבכר אלד[׳]י תלד מנה הו אלד[׳]י
223 יקום עלי אסם אח׳יה אלמית | ולא ינמחי אסמה מן יסראיל 7 ואן לם יהוי אלרגל לאח[ֹ]ד[ֹ]
מלתזמתה ותצעד מלתזמתה אלי אלבאב אלי אלשיוח[ֹ] ותקול אבא סלפי אן יקים לאח׳יה
אסמא פימא בין בני אסראיל ולם יש אן יבן בי 8 פידעו בה שיוח׳ קריתה ויח׳אטבוה פי ד[׳]לך
פאד[׳]א וקף עלי אלקול אני לא אריד אלתזו[Lג] בהא 9 תקדמת אליה בחצ׳רה אלשיוח׳ וח׳לעת

נעלה מן <נעלה> ⟨רגלה⟩ ובצקת בחצ׳רתה ואגאבתה וקאלת כד[׳]י יצנע ברגל לא יבני בית אח׳וה
10 וליסם אסמה פי אל אסראיל בית אלמח׳לוע אלנעל 11 ואן אח׳תצמא רגלאן גמיעא רגל ואח׳וה
פדנת זוגה אחדהמא לתח׳לצה מן ידה פמדת ידהא ואמסכת חיאה 12 פאקטע כפהא ולא תשפק
עליהא 13 ולא יכון לך פי כיסך צנגתאן זאידה ונאקצה 14 ולא יכון לך פי ביתך כילין זאידה ונאקצה | 224
15 צנגה ואפיה עדלא יכון לך וצנגה ואפיה ואלעדל יכון מעתמדך לכי תטול איאמך פי אלבלד
אלד[׳]י רבך מעטיך 16 פ[א]ן אללה רבך יכרה כל פאעל הד[׳]ה כל פאעל חיף 17 ואד׳כר מא
פעל בך עמלאק פי אלטריק ענד ח׳רוג׳כם מן מצר 18 אנה ואפאך פי אלטריק מתטרף מת[׳]ל גמיע
אלמרגעין וראך ואנת לע׳ב תעב ולא יח׳ף אללה 19 פאד[׳]א אראחך אללה רבך מן גמיע אעדאיך
אלד[׳]ין חואליך פי אלבלד אלד[׳]י אללה רבך מעטיך נחלה לתחוזה פאמח ד[׳]כר עמלאק מן תחת
אלסמא ולא תנס ד[׳]לך

כו 1 ואד[׳]א דח׳לת אלבלאד אלד[׳]י אללה רבך מעטיך נחלה וחזתה ואקמת פיה 2 פח׳ד׳ מן אואיל
ת׳מאר אלארץ׳ אלד[׳]י תדח׳לה מן אלריאץ׳ אל⟨ד[׳]⟩י[8] אללה רבך מעטיך וצירה פי טבק ואמץ׳
אלי אלמוצ׳ע אלד[׳]י אח׳תארה אללה רבך ליחל נורה פיה | 3 ותדח[◌ׄ]ל אלי אלאמאם אלד[◌ׄ]י 225
[יכון L] פי תלך אלאיאם ותקול לה שכרת אליום אללה אלהך אד[◌ׄ] אדח[◌ׄ]לני אלי אלבלד אלד[׳]י
קסם אללה לאבאינא אן יעטינאה 4 פיאח׳ד[׳] אלאמאם ד[׳]לך אלטבק מן ידך פיצ׳עה בין ידי קדס
אללה רבך 5 ת[׳]ם אבתדי וקל בין ידי אללה רבך אלארמי כאד אן יסתהלך אבי פנזל מצרא וסכן
הנאך ברהט קליל פצאר ת[׳]ם אמה [כבירה] עט[׳]ימה כת[׳]ירה 6 פאסא בנא אלמצריין ועד[׳]בונא
וגעלוא עלינא ח׳דמה צעבה 7 פצרח׳נא אלי אללה אלה אבאינא פסמע צותנא וי<ו>נט׳ר אלי
צ[׳]עפנא ושקאינא וצ׳ע׳[ח]/טַנא 8 פאח׳רגנא מן מצר ביד שדידה וד[׳]ראע ממדודה ותח׳ויף
עט׳ים ואיאת ומעגזאת 9 וגאבנא אלי הד[׳]א אלמוצ׳ע ואעטאנא הד[׳]א אלבלד בלד יפיץ׳ אללבן
ואלעסל | 10 ו׳לאן הוד[◌ׄ]א אדח[◌ׄ]לת באואיל ת[׳]מאר אלארץ׳ אלד[׳]י רזקתניה יא רבי ת׳ם 226
צ׳עה בין ידי אללה רבי ואסגד בין ידי אללה רבי 11 ואפרח בכל ח׳יר רזק[ד]/ני אללה רבך
ואל[ד]/וי אנת ואללואני ואלע׳ריב אלד[׳]י פי מחאלך 12 ואד[׳]א פרעת מן תעשיר גמיע ע׳לאתך
וד[׳]לך פי אלסנה אלת׳אלת[׳]ה סנה כמאל אלתעשיר ודפעת ד[׳]לך אלי אללואני ואלע׳ריב ואליתים
ואלארמלה ואכלוא מנה פי מחאלך ושבעו 13 פקל בין ידי אללה רבך קד נפית אלאקדאס מן ביתי
וקד דפעתהא ללואנ[י] ואלע׳ריב ואליתים ואלאר[מ]לה[L] כגמיע וצאיאך אלתי אוציתני ולם אתגאוז
שי מנהא ולם אנסתה 14 ולם אכל מנה פי חזני ולם אצרף מנה שיא אלי נגס ולא פי חואיג מית בל
קבלת אמר אללה רבך פיה וצנעת בה כמא אמרתני...

---

8 Reconstruction as אלד[׳]י is based on MS London BL OR7562. Cf. אלתי in MS St. Petersburg RNL Ebr. II C and Derenbourg's edition.

APPENDIX C

MS Manchester JRL Sam. 2 (Deut 32–34)

This manuscript contains almost the entire Pentateuch in two columns, Hebrew and Arabic, in Samaritan script. It is dated to 1328. The manuscript is marked as ה in Shehadeh's edition; its readings are included in the critical apparatus of the early Samaritan Arabic translation in that edition. The diacritical signs in the original script in MS Manchester JRL Sam. 2 are indicated by dots, as in the script of the later hands that contributed to MS London BL OR7562 and the other manuscripts displayed in the present edition. According to Kahle, the last three chapters of the Pentateuch, Deut 32–34, are Saadyan. Shehadeh indicates that many other filled lacunas and emendations in the text are Saadyan.[1] Although Shehadeh included variants from this manuscript in the apparatus of his edition of the Samaritan Arabic translations of the Pentateuch, the identification of these three chapters as Saadyan points to their pertinence to the Samaritan version of Saadya Gaon's translation of the Pentateuch preserved in MS London BL OR7562. This identification, along with the fact that Deut 32–34 is missing in MS London BL OR7562, led to its inclusion in an appendix to the present edition.

A comparison of these three chapters with Saadyan versions and with the early Samaritan Arabic translation and its later revision shows that the Saadyan version included in them starts at Deut 32:11; the first ten verses of Deut 32 are closer to the early Samaritan Arabic translation and its later revision. In addition, Deut 34 shows a mixed version, related to Saadyan versions but even more so to the early Samaritan Arabic translation and its later revision.

1 Robertson 1938:15–32; Kahle 1959:54, n. 4; Shehadeh 1977:286–287, 1989 I:יז. See also discussion in § 3.3.

 | DOI: 10.1163/9789004290792_023

Deuteronomy **דברים**

לב 1 אצ̇יא יא אהל אלסמא לאח̇תטב ותסמע אלארץ[◌] אקאוי׳ פאיי 2 יד[◌]רף כאלמטר 216b
מאאח[◌]ד[◌]י ויהטל כאלטל מקאלתי כאלטש עלי אלכלא וכאלרד[◌]אד[◌] עלי אלעשב 3
אן בסם אללה אבתדי ויאגב[1] אלתעט[◌]ים לרבנא 4 אלקאדר אלכאמל פעלה אן כל סבלה
חכם ולי אלאמאנה מן ע̇יר חיף עאדל ומסתקים הו 5 אפסדו ליס אוליא בל ד[◌]וי אלעיב
יא גיל עסר ומתעסר 6 הל ללה תכאפון בהד[◌]א יא שעב סאקט ע̇יר חכים אליס הו אביך
מאלכך הו צנעך ואנשאך 7 אד[◌]כרו ופאת אלעאלם תבינו סנואת גיל בעד גיל אסאל אביך
ויח[◌]ברך שיוח[◌]ד(!/שיח[◌]וד) ויקולו לך | 8 באנחאל אל עאלי אלשעוב בתפריקה בני 217
אדם אוקף תח[◌]ומאת אלשעוב לעדד בני אסראייל 9 לאן צפוה אללה שעבה אל יעקוב חיט
נחלתה אל אסרא״יל 10 שגעה פי ארץ[◌] אלבריה ובאלמדח געלה אחאטה ופהמה וחרזה כחדקה
עינה 11 וכאלנסר אד[◌] יחמי וכרה ועלי פראח[◌]ה ירף יבסט גנאחיה פיאח̇ד[◌]הם ויחמלהם
עלי מנכביה 12 כד[◌]אך אללה פראדא סירה וליס אלה אח[◌]ר מעה 13 ארכבה עלי קמאקם
אלארץ[◌] אטעמה לד[◌]את אלצחרא וכאנה ארצ[◌]עה אלעסל מן אלצח̇ר ואלזית מן צואן 14
סמן אלבקר ולבן אלצ̇אן מע ח[◌]ואץ אלח[◌]ראף ואלת[◌]ניאן[2] תרביה אלבת[◌]ניה ואלעתדאן
מע לב דרמך אלחנטה וקהוה אלענב תשרב ח[◌]מרא 15 פאכל אל יעקוב ושבע וסמן אלמסתקים
ובטר אד[◌] קיל לה סמנת ע̇לט̇ת חסנת פוד[◌]ר אללה צאנעה ואמהן מעתמד ע̇ית[◌]ה 16
ואח[◌]ד[◌]ו יכידונה באלאגנביין ובאלמכארה יע[◌]יצ[◌](>ט̇)ונה 17 ויד[◌]בחון ללאות[◌]אן
ליסת באלהה והי מעבודאת לם יערפ[Lוהא] גדד ג>ה<את ען קרב וליתבעהא אח̇יאר אבאיכם
18 פאקול להא אלח[◌]אלק מנשיך אטרחת ואנסית אלטאיק ממדחך 19 פלמא ראי אללה
ד[◌]לך רפצ̇הם ממא אע̇אצ̇(>ט̇)וה מנהם אוליאה ואוליאה 20 פקאל אחגב רחמתי ענהם אוריהם
מא עאקבתהם לאנהם גיל מנקלב בנין לא אמאנה פיהם 21 וכמא אנהם אכאדוני בע̇יר אלה
ואע̇אצ̇(>ט̇)וני במחאלאתהם כד[◌]אך אנא אכידהם בע[◌]יר שעב ובקביל גאהל אע̇יצ̇(>ט̇)הם
22 לאן אלנאר תנקדח מן ע[◌]צ[◌]בי פתתוקד אלי אלת[◌]רי אלאספל חתי תאכל אלארץ[◌]
ורב׳עהא ותסטע אסוסאת אלגבאל 23 אחשר עליהם אלשרור וסהאמי אכמלהא פיהם | 24 מן 217b
ד[◌]אך אלגוע טעאמה מח[◌]יף והיג אלעצאה ואסנאן אלבהאים אטלקהא פיהם מע חמיה זאחפי
אלתראב 25 מן ח[◌]ארג ית[◌]כ׳ אלסיף ומן אלח[◌]דור אלהיבה חתי אלעזב חתי אלעד[◌]ארא
ואלרצ[◌]יע מע אלרגל ד[◌]ו שיבה 26 ולקד קלת אהצאהם [ב]אסתחקאק ואעטל מן בין אלנאס

1 Diff.

2 In the transliteration of this manuscript, the restored diacritic on the letter ת is marked by a single dot (rather than three dots), as the scribe did not use a three-dot sign.

ד[◌̇]כרהם 27 לו לא אני אחד[◌̇]ר להם כיד אלעדו ל[י]לא ינכר ד[◌̇]לך אצ[◌̇]איקינא כלא
יקולון ידנא אלעאליה וליס אללה פעל כל הד[◌̇]ה אלאמור 28 אלא אנהם גיל מצִיע אלראי מנהם
וליס פיהם פהם 29 לו יתחכמו ויתאמלון ד[◌̇]לך תפהמוא לאח[◌̇]רתהם 30 והי אן יקולון כיף
יכלב אלואחד אלפא ואת[◌̇]נאן יהרבון רבוה לולא אן מעתמדהם אסלמהם ואללה מכן מנהם
31 אד[◌̇] ליס כמעתמדנא מעתמדהם ואעדאינא לא יפקהון אנהם יעאקבון 32 כאן מן גפן עאד
גפנהם ומן דואל אלת[◌̇]מוד ענבהם ענב אלסם וענא[-]קיד מראת להם 33 ובחמיה אלת[◌̇]עאבין
ח̇מרהם וסם אלרקש אלצ̇ארי 34 אלא אן גמיע ד[◌̇]לך מכנוז ענדי ומח[◌̇]תום פי ח[◌̇]זאיני 35
ולי אלאנתקאם ואלתופיה פי וקת תזל אקדאמהם אן מא אקרב יום תעסהם סרעה ואלמ[ס]תעדאת
להם 36 אד[◌̇] יחכם אללה [ו]ען עבידה יצפח אד[◌̇][א] ירי אן אלמקדרה קד ד[◌̇]הבת אנהם
[ח]תי אלמחבוס ואל[מט]לק גמיעא מן צ[◌̇]בטהם 37 פקאל אלעדו אין אלההם אלח[◌̇]אלק
אלד[◌̇]י אסתגארו בה 38 אלד[◌̇]י ח[◌̇]ואץ ד[◌̇]באיחה יאכלון וישרבו ח[◌̇]מר מזאגהם יקומו
אלאן פיעאונוכם ויכונון סתר עליכם 39 אנט[◌̇]רו אלאן אני אנא [וחדי] וליס אלה מעי אנא
אלממית ואלמחיי וטאל מא אוהנת ולם אזל אשפי וליס מן ידי מח[◌̇]לץ 40 אד[◌̇] ארפע אלי
אל[א]ר[-]תפאע ידי ואקול ובקאיי אלדאים 41 לאסנן בריק סיפי ואסתמסך באלקצ[◌̇]י ידי ואר[ד]
אלאנתקאם עלי אעדאי ולשאני אכאפי | 42 אסכר סהאמי מן דמאיהם [ו]סיפי יאכל לחומהם פירוי 218
מן דם אל[צ]רעי ואלסבי מן רווס פראענה אלאעדא 43 אמדחו יא איהא אלאמם שעבה אד[◌̇]
דם עבידה אנתקם ואלנקמה סירדהא עלי אעדאיה ויעִפר בלאדה ועבידה 44 וכאן מוסי למא גא
וח̇אטב אלקום ב[ה]ד[◌̇]ה אלתסביחה הו ואליושע בן נון 45 פלמא פרע[◌̇] מן מח[◌̇]אטבתהם
בהד[◌̇]א אלכלאם 46 קאל להם אגעלו באלכם בגמיע אלכלאם אלד[◌̇]י אנא ש⟨אה⟩דכם [א]ליום
לכי תאמרו בנוכם יחפט[◌̇]ו וי[עמ]לון גמיע אק[א]ויל הד[◌̇]ה אלתורא[ה] 47 [---] ליס בכלאם
פ[א]רע[◌̇] ענכם בל הו חי[א]תכם ובהא תטול מדתכ[ם] פי א[לב]לד אלד̇י [א]נ[תם ג]אי[זו]ן
אלא[רד]ן לתחוזוה 48 ת[◌̇]ם כל[ם אללה --מ]וסי פי ד[◌̇]את [ד̇לך] אליום תכלימא 49 א[צ]ע[ד
א]לי גבל אלעבראנין הד[◌̇]א גבל נבי אלד[◌̇]י פי בלד מאב בחצ[◌̇]רה יריחא ואנט[◌̇]ר אלבלד
אלד[◌̇]י אנא מעטיה פי ארץ[◌̇] כנען לבני אסראיל חוזא 50 ומת פי אלגבל אלד[◌̇]י אנת
צאעד אליה ואנצ[◌̇]ם [אלי] קומך כמ[א] מאת הרון אח[◌̇]אך ואנצ[◌̇]ם אלי קומה 51 עלי מא
אנכת̇(!/י)תמא אלאמה בי פי וסט בני אסראיל פי מא [ח̇]צומה קדס בריה צין ולם תקדסאני פימא
בינהם 52 כד[◌̇]אך תנט[◌̇]ר אלי אלארץ[◌̇] אלתי אעטיתהא לבני אסראייל מן אלמקאבלה ולם
תדח̇ל אליהא

לג 1 והד[◌̇]ה אלברכאת אלתי בארך בהא מוסי רסול אללה פי בני אסראייל קבל מותה | 2 פקאל 218b
אללהם אלד[◌̇]י תגלי להם מן טור סיני ואשרק נורה מן גבל שראה ולוח בה מן גבל אלחגאז
ואתי ברבואת אלקדס בשריעה מן ימינה מן אולה להם 3 ואחבנ[א] איצ[◌̇]א שעבא מקדסא כגמיע

ח[◌ׄ]ואצהם פי טאעתך והם יקפון את[◌ׄ]ארך ויתאמלון כלאמך 4 אללהם אלד[◌ׄ]י אמר לנא
מוסי באלתוריה פגעלהא וראת[◌ׄ]ה לגוקה אל יעקוב 5 וכאן מלכא פי אלמוצוף חין אגתמע
אליה רוסאיה וסאיר אסבאטה 6 אסלך אן תחיי אלנטֹר ולא ימות ויכון מנה ד[◌ׄ]ו אחצא 7
והד[◌ׄ]א מא קאל לשאכר אללהם אסמע צות שאכר ואלי קומה רדה מן ע[◌ׄ]יר נקץ ואגעל ידאה
מנצפתין לה וכן לה עונא עלי אעדאיה 8 וקאל לעטאף אללהם אלד[◌ׄ]י אנחלת צחאיחך ואנוארך
ללרגל אלד[◌ׄ]י הו בארך וקד אמתהנתה פי ד[◌ׄ]את אלמחנה ואח[◌ׄ]תצמתה פי מת[◌ׄ]ל מא
אלח[◌ׄ]צומה 9 פוגדתה אלקאיל עַן אביה ועַן אמה כאנה לם ירהם ולם ית[◌ׄ]בת אח[◌ׄ]ותה ולם
יעתרף בבניה ממא חרסו מקאלאתך והם יחפט[◌ׄ]ון עהדך 10 ויפתון פי אחכאמך לאל יעקוב ופי
שראיעך לאל אסראיל יצירון אלבח[◌ׄ]ור ענד עֹצבך ואלכאמל עלי מד[◌ׄ]בחך 11 אללהם כד[◌ׄ]אך
פבארך פי גנדה ו[א]רץ[◌ׄ] מא תצנעה ידה ואקצם אחקא מקאומיה ושאניה אד[◌ׄ] מן יקאומה
12 וקאל לבניאם אד[◌ׄ] הו יד בע[◌ׄ]יר טאעה ויד פי טאעה אללה ויסכן ואת[◌ׄ]קא והו יטיף בה
טול אלזמאן ובין ט[◌ׄ]הרי[ת] אביה יסכן 13 וקאל ליוסף אללהם בארך פי בלדה מן מל(!/ו)אד[◌ׄ]
סמאותך וטלהא ומן אלע[◌ׄ]מור אלפאיצ[◌ׄ]ה ספלא 14 ומן מל(!/ו)אד[◌ׄ] אלע[◌ׄ]לאת אלשמסיה
ומלאד[◌ׄ] אלגנוב אלקמריה 15 ומן אצול אלגבאל אלאזליה ומן פרוע אלקלאע אלדהריה 16 ומן
נעמה אלארץ[◌ׄ] באסרהא ורצ[◌ׄ]א סאכן אלסנא יחל ד[◌ׄ]לך גמיעה בראס יוסף והאמתה נאסך
אח[◌ׄ]ותה | 17 ובכר ת[◌ׄ]ורה יציר קרונה כקרון אלרים חתי ינטח בהא אלאמם אלי אקטאר 219
אלארץ[◌ׄ] וש(!/ס)רחהא אנהא רבואת פראת ואלוף נסא 18 וקאל איצ[◌ׄ]א ללפיץׄ אפרח יא
אל אלפיץ[◌ׄ] פי אספארך ואנת יא אל מסתאגר פי מנאזלך 19 פאן אלאמה אלי גבלי כמא
תחצ[◌ׄ]ר ויד[◌ׄ]בח פיה ד[◌ׄ]באיחא עאדלה פהם ע[◌ׄ]רק אלבחר ירצ[◌ׄ]עון ודפאין אלרמאל
יכנזון 20 וקאל איצ[◌ׄ]א לבשר תבארך אלמוסע לה פי בלדה פהו כאללבו יסכנהא אלי אן ידק
אלד[◌ׄ]ראע מע אלהאמה 21 ואנה ראי פי אול בלדה אן קסם אלראסמין [הנאדL] מכנוז פינתזה רווס
אלקום ויצנע בעדל אללה ואחכאמה מע סאיר אל אסראייל 22 וקאל ללחאכם יא חאכם כמת[◌ׄ]ל
אלאסד בקוה אד[◌ׄ]א תערץ[◌ׄ] מן אלבת[◌ׄ]ניה 23 וקאל ללמת[◌ׄ]ני אסתכת[◌ׄ]ר מן אלרצ[◌ׄ]א
וכן ממלוא ברכאת אללה וחז מן אלארץ[◌ׄ] שאמא וגנובא 24 וקאל ללמוצוף כן מבארכא מן
אלאוליא יא מוצוף אלד[◌ׄ]י סיכון רצ[◌ׄ]א אח[◌ׄ]ותה ועֹאמסא באלדהן קדמיה 25 יכן אלחדיד
ואלנחאס מע[◌ׄ]אלקיך ולתכן כאיאמך הד[◌ׄ]ה שגאעתך 26 אלאלה אלד[◌ׄ]י ליס כמת[◌ׄ]לה
אלמסתקים מאלך אלסמא פ(!/ב)י עונך ואלשואהק בקדרתה 27 והו אלוטן אללה אלאזלי ומן דונה
אד[◌ׄ]רעה אלעאלם <אלעאלם> כמא יטרד מן בין ידיך אלעדו פקאל אהלכה 28 חתי סכן אל
אסראיל ואת[◌ׄ]קא מנפרדא נט[◌ׄ]יר קול יעקוב פי בלד ד[◌ׄ]י בר ועציר ואיצ[◌ׄ]א סמאה תדר
טלא 29 פטובאך יא אל אסראיל ליס כמת[◌ׄ]לך שעב מע[◌ׄ]את[◌ׄ] באללה והו תרסך ועונך וסיפך
ואקתדארך פיחץ לך אעדאיך ואנת עלי קמאמהם תטא

219b **לד** 1 ת[◌]ם צעד מוסי מן בריה מאב [אלי L] גבל נבא ראס אלקלעה אלתי בחצ[◌]רה יריחא ואוראה
אללה גמיע אלבלד מן נהר מצר אלי אלנהר אלכביר נהר אלפראה ואל⟨י⟩ אלבחר אלאח[◌]יר[3] 4
פקאל אללה לה הד[◌]א אלבלד אלתי אקסמת לאברהים לאסחק וליעקוב קאילא לנסלכ[ם] אעטיה
קד אוריתכה בעיניך ואלי ת[◌]ם לא תעבר 5 פמאת הנאך מוסי רסול אללה פי ארץ[◌] מאב
ען אמר אללה 6 ותולוא מלאיכה אללה דפנה פי גיא מקאבל בית פעור ולם יעלם רגל בתרבתה
אלי אליום הד[◌]א 7 וכאן מוסי בן מאיה ועשרין סנה ענד מותה לם כלת עינה ולם תד[◌]הב
טראותה 8 פבכא בני אסראייל עלי מוסי פי בריה מאב ת[◌]לת[◌]ין יומא אלי אן אנקצ[◌]ת
איאם חזנה 9 וכאן אליהושע בן נון מלי ח̇ואטר אלחכמה אד[◌] אסנד מוסי ידה עליה פקבלו בנו
אסראייל מנה ועמלו כמא אמר אללה <א>מוסי 10 ולא יקם בעד ד[◌]לך בתה נבי פי אסראייל
כמוסי ד[◌]לך אלד[◌]י נאגאה אללה שפאהא 11 ולסאיר אלאיאת ואלבראהין אלד[◌]י בעת[◌]
בה אללה פצנעהא פי בלד מצר בפרעון וגמיע קואדה וסאיר אהל בלדה 12 ולגמיע אליד אלשדידה
220 וסאיר אלמראיא אלכבאר אלתי צנע מוסי | [בחצ̇ר]ה כל אסראייל

3 Deut 34:2–3 are missing in the Samaritan Pentateuch (see Tal & Florentin 2010:619).